

MINISTERUL EDUCAȚIEI
ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

UNIVERSITATEA
„ALEXANDRU IOAN CUZA”
din IAȘI

Lucrări științifice

SIMPOZION ȘTIINȚIFIC AL TINERILOR CERCETĂTORI

EDIȚIA A XXII-a

(26 – 27 aprilie 2024)

Vol. II

**Republica Moldova
Chișinău, 2024**

MINISTERUL EDUCAȚIEI
ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

UNIVERSITATEA
„ALEXANDRU IOAN CUZA”
din IAȘI

HR EXCELLENCE IN RESEARCH

Universitatea
„Ștefan cel Mare”
din Suceava

Culegere de lucrări științifice

SIMPOZIONUL ȘTIINȚIFIC AL TINERILOR CERCETĂTORI

EDIȚIA A XXII-a

26-27 aprilie 2024

Vol. II

**Republica Moldova,
Chișinău, 2024**

CZU 082
S 58

**Lucrări științifice ale simpozionului științific (26-27 aprilie 2024), Volumul 2.
Copyright 2024**

Editori:

Academia de Studii Economice a Moldovei, Republica Moldova. Adresa: Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni, 61, MD-2005, Telefon: + 37322224128, Fax: +37322221968, www.ase.md

Toate drepturile sunt rezervate

Editorii nu sunt responsabili pentru conținutul lucrărilor științifice publicate și nici de opiniile autorilor prezentate în acest Volum.

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN
REPUBLICA MOLDOVA

Simpozion Științific al Tinerilor Cercetători : Ediția a 22-a, 26-27 aprilie 2024 :
Culegere de lucrări științifice / comitetul științific: Cociug Victoria (președinte) [et al.]. – Chișinău : SEP ASEM, 2024 – . – ISBN 978-9975-168-07-6.
Cerințe de sistem: PDF Reader.
Vol. 2. – 2024. – 378 p. : fig., tab. – Antetit.: Ministerul Educației și Cercetării, Academia de Studii Economice din Moldova [et al.]. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – În red. aut. – Rez.: lb. rom., engl., fr. – ISBN 978-9975-168-09-0 (PDF).
082
S 58

ISBN 978-9975-168-09-0 (PDF).

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2>

©Editura ASEM, 2024

COMITETUL DE ORGANIZARE

al Simpozionului Științific al Tinerilor Cercetători Ediția a XXII-a

26-27 aprilie 2024

1. Filip Cornelia, masterandă Programul de master Administrare Financiar-Bancară – Președinte
2. Catan Livia, studenta gr. BA 223
3. Basisto Irina, studenta gr. SHT 211
4. Mîțu Dumitru, student gr. TAP 211
5. Repetuh Elena, studenta gr. MKL 222
6. Rotaru Luciana, studenta gr. FB-221
7. Cemenchi Nadejda, studenta gr. TI 211
8. Zorilă Ana-Maria, studenta gr. EMREI - 222 en
9. Alexa Adelina, studenta gr. EMREI - 221
10. Bortă Andreia, studenta gr. CIB201
11. Vasilachi Maxim, student gr. FB- 211
12. Nistor Nicoleta, studenta gr. MRU-221
13. Homogu Marius, student gr. Con 222
14. Bînzaru Ionela, studenta gr. D-222
15. Gîndea Gabriela, studenta anul II, specialitatea EGCE, facultatea Științe Economice și Administrație Publică, USV Suceava, EG-221
16. Plopa Silviu, student anul II, specialitatea EGCE, facultatea Științe Economice și Administrație Publică, USV Suceava, EG -221

COMITETUL ȘTIINȚIFIC

al Simpozionului Științific al Tinerilor Cercetători Ediția a XXII-a

26-27 aprilie 2024

1. Cociug Victoria, dr., conf. univ., Prorector pentru cercetare și parteneriate – Președinte
2. Staver Liliana, Șef Serviciu Știință
3. Țurcanu Gheorghe, dr., conf. univ.
4. Serduni Serghei, dr., conf. univ.
5. Hăbăsescu Mariana, asist. univ.
6. Fedorciucova Svetlana, dr., conf. univ.
7. Cernavca Mihail, dr., conf. univ.
8. Bulican Adrian, dr., conf. univ.
9. Solomatin Ala, dr., conf. univ.
10. Sahamean Liliana, asist. univ.
11. Ciobu Stela, dr., conf. univ.
12. Șavga Ghenadie, dr., conf. univ.
13. Catruc Adriana, asist. univ.
14. Andronatiev Victor, dr., conf. univ.
15. Tacu Mariana, asist. univ.
16. Chicu Olga, asist. univ.
17. Chicu Nadejda, dr., conf. univ.
18. Berghe Nadejda, dr., conf. univ.
19. Lopotenco Viorica, dr. hab., conf. univ.
20. Mistrean Larisa, dr., conf. univ.
21. Bajan Maia, dr., conf. univ.
22. Caraman Stela, asist. univ.
23. Abram Ilin Cezara, dr., conf. univ.
24. Turcan Galina, dr., lector univ.
25. Gâscă Veronica, dr., conf. univ.
26. Grâu-Panțureac Maria, dr., lect. univ.
27. Ciugureanu Carolina, dr., conf. univ.
28. Ignatiuc Diana, dr., conf. univ.
29. Balan Aliona, dr., conf. univ.
30. Lupan Mariana, dr., conf. univ., USV Suceava, Romania
31. Barbăneagră Oxana, dr., conf. univ.
32. Bucos Tatiana, dr., conf. univ.
33. Popescu Mihai, dr., conf. univ., USV Suceava, Romania
34. Benea-Popușoi Elina, dr., conf. univ.

35. Popa Marina, dr., conf.univ.
36. Ilie Anca Gabriela, dr., conf.univ., Academia de Studii Economice București, Romania
37. Dragomir Bălănică Carmelia, dr., conf.univ., Universitatea „Dunărea de Jos” Galați, Facultatea Transfrontalieră, Romania
38. Gina Aurora Necula, dr., conf.univ., Universitatea „Dunărea de Jos” Galați, Facultatea Transfrontalieră, Romania
39. Dodu-Gugea Larisa, dr., conf.univ.
40. Cimpoeș Liliana, dr., conf.univ.
41. Ghilețchi Zorina, drd.
42. Năstase Carmen-Eugenia, prof. univ., dr, Decan facultatea de economie, administrație și afaceri, USV Suceava, Romania
43. Dragolea Larisa, conf.univ. dr. Universitatea “1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Romania

Acest Volum include lucrările științifice prezentate la Șimpozionul Științific al Tinerilor Cercetători, 26-27 aprilie 2024, care s-a desfășurat în cadrul Academiei de Studii Economice a Moldovei (ASEM), Chișinău, Republica Moldova. Simpozionul a cuprins următoarele secțiuni:

SECȚIUNILE TEMATICE:

Molulul I. Ciclul I – licență și elevii din colegiile de profil

1. MANAGEMENTUL ȘI DEZVOLTAREA DURABILĂ A AFACERILOR ÎNSEC.XXI
2. PERSPECTIVE DE DEZVOLTARE ÎN SFERA SERVICIILOR: COMERT, TURISM ȘI ALIMENTAȚIE PUBLICĂ
3. TENDINȚELE MARKETINGULUI MODERN
4. FINANȚE, FISCALITATE ȘI ASIGURĂRI
5. TEHNOLOGII INFORMAȚIONALE ȘI SECURITATE CIBERNETICĂ
6. CONTABILITATE, AUDIT ȘI ANALIZĂ ECONOMICĂ
7. RESURSE UMANE, AFACERI PUBLICE ȘI COMUNICARE
8. ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE DE PROMOVARE A VALORILORECONOMICE ÎNTR-O ECONOMIE NAȚIONALĂ
9. ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE DE PROMOVARE A VALORILORECONOMICE LA NIVEL MICROECONOMIC
10. PROBLEME ACTUALE DE MODERNIZARE A DREPTULUI NAȚIONALPRIN PRISMA DREPTULUI UE
11. INTEGRARE ECONOMICĂ ȘI COOPERARE INTERNAȚIONALĂ
12. LUMEA MULTICULTURALĂ A NEGOCIERILOR PROFESIONALE: CONECTÂND SAVOIR-ÊTRE ȘI SAVOIR-FAIRE PENTRU O CARIERĂ DE SUCCES ÎN ECONOMIE.
13. ECONOMETRIE ȘI STATISTICĂ ECONOMICĂ
14. DEZVOLTAREA INSTRUMENTELOR ȘI INSTITUȚIILOR FINANCIARE LA ETAPA ACTUALĂ

Modulul II. Ciclul II - masteranzi

DIMENSIUNI SOCIAL-ECONOMICE ȘI POLITICE ALE DEZVOLTĂRII ECONOMIEI NAȚIONALE ȘI MONDIALE ÎN CONTEXTUL ACTUALULUI MIX DECRIZE

CUPRINS

SECȚIUNEA 5. TEHNOLOGII INFORMAȚIONALE ȘI SECURITATE CIBERNETICĂ

MODELING AND TEXTURING 3D OBJECTS FOR GAMING INDUSTRY USING BLENDER 3D / MODELAREA ȘI TEXTURAREA OBIECTELOR 3D PENTRU INDUSTRIA JOCURILOR DE NOROC FOLOSIND BLENDER 3D	17
TOMȘA Daniil, student, specialitatea: INFa ASEM	
ASPECTS OF DYNAMICS AND GRAPHICS IN VIDEO GAMES / ASPECTE ALE DINAMICII ȘI GRAFICII ÎN JOCURI VIDEO.....	21
POPESCU Andrian, student, specialitatea: TI, ASEM	
CEBOTARI Valeriu, student, specialitatea: TI, ASEM	
THE IMPACT OF ROBOTS AND AUTOMATION ON THE TOURISM INDUSTRY / IMPACTUL ROBOȚILOR ȘI AUTOMATIZĂRII ASUPRA INDUSTRIEI TURISMULUI	25
¹ ISPIR Irina, studentă, specialitatea: Servicii Hoteliere, Turism și Agrement, ASEM	
² PROCA Adriana, studentă, specialitatea: Servicii Hoteliere, Turism și Agrement, ASEM	
DESIGNING A NEWS PORTAL ABOUT ONLINE GAMES / PROIECTAREA UNUI PORTAL DE ȘTIRI DESPRE JOCURILE ONLINE	29
NICOLAEV Nichita, student, specialitatea: INFa, ASEM	
DEVELOPING A MEMORY GAME USING THE UNITY PLATFORM / ELABORAREA UNUI JOC DE MEMORIE FOLOSIND PLATFORMA UNITY	33
DRANGA Maria, studentă, specialitatea: TI, ASEM	
DEVELOPMENT OF A PROMOTIONAL PAGE FOR AN EVENT IN THE ACCOUNTING FIELD / ELABORAREA UNEI PAGINI DE PROMOVARE A UNUI EVENIMENT ÎN DOMENIUL CONTABILITĂȚII.....	38
PASCARU Vladislav , student, specialitatea: INFa, ASEM	
DESIGNING THE WEB PAGE FOR A TRAVEL AGENCY / PROIECTAREA PAGINII WEB PENTRU O AGENȚIE DE TURISM.....	42
ANDRONACHI Iuliana, studentă, specialitatea: CIB, ASEM	
DESIGNING A ROBUST AND ADAPTABLE SENSOR SYSTEM TO ENABLE THE ROBOT TO PERCEIVE AND NAVIGATE IT'S ENVIRONMENT AUTONOMOUSLY / PROIECTAREA UNUI SISTEM DE SENSORIZARE ROBUST ȘI ADAPTABIL PENTRU A PERMITE ROBOTULUI SĂ PERCEAPĂ ȘI SĂ NAVIGHEZE MEDIUL AUTONOM.....	47
CERNENCHI Nadejda, studentă, specialitatea: TI, ASEM	
USING VISUAL STUDIO CODE FOR DEVELOPING INFORMATION PLATFORMS / ПРИМЕНЕНИЕ VISUAL STUDIO CODE ДЛЯ РАЗРАБОТКИ ИНФОРМАЦИОННЫХ ПЛАТФОРМ.....	52
BALTEAN Diana, studentă, specialitatea: TI, ASEM	
A NEW FUTURE FOR CYBER SECURITY.....	57
BRADU Nichita, Bachelor Cyber Security Student, IU International University of Applied Sciences Berlin, Germany	

CYBERCRIME IN THE MODERN ECONOMY / КИБЕРПРЕСТУПЛЕНИЯ В СОВРЕМЕННОЙ ЭКОНОМИКЕ.....	60
PECHCOVSKAIA Olga, studentă, specialitatea: TI, ASEM	

APPLICATION OF INFORMATION TECHNOLOGIES TO ENSURE THE NATIONAL SECURITY OF UKRAINE UNDER THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW.....	63
SEREMCHUK Karina Volodymyrivna, Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs Dnipropetrovsk region, Ukraine	

ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN INFORMATION TECHNOLOGY: PROBLEMS AND DANGERS / ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ В ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЯХ: ПРОБЛЕМЫ И ОПАСНОСТИ.....	66
NICULIN Egor, student, specialitatea: TI, ASEM	

SECȚIUNEA 6 CONTABILITATE, AUDIT ȘI ANALIZĂ ECONOMICĂ

THE ACCOUNTING TREATMENT APPLICABLE TO INCOME FROM SUBSIDIES FROM WHICH AGRICULTURAL ENTITIES BENEFIT / TRATAMENTUL CONTABIL APLICABIL VENITURILOR DIN SUBVENȚII DE CARE BENEFICIAZĂ ENTITĂȚILE DIN AGRICULTURĂ	70
WARTBICHLER SONJA ISABELLA, studentă, specialitatea: CIG Facultatea de Economie și Administrare a Afacerilor, România, Timișoara	

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE FINANCIAL PERFORMANCE OF BET-NG COMPANIES / ANALIZA COMPARATIVĂ A PERFORMANȚEI FINANCIARE A COMPANIILOR BET-NG.....	74
FLOREA Florentin – Gabriel, student, specialitatea: CIG, CÎȘLARU Daniel, student, specialitatea: CIG, Universitatea Petrol-Gaze din Ploiesti, Facultatea de Științe Economice	

ANALYSIS OF IFRS 15: CURRENT IMPLICATIONS OF REVENUE REPORTING FROM CUSTOMER CONTRACTS ON THE FINANCIAL ENVIRONMENT / ANALIZA IFRS 15: IMPLICAȚIILE ACTUALE ALE RAPORTĂRII VENITURILOR DIN CONTRACTELE CU CLIEȚII ASUPRA MEDIULUI FINANCIAR	78
HOTNOGU Marius, student, specialitatea: CON, ASEM	

CUSTOMS PROCEDURE OF ACTIVE PERFECTION – CATALYST FOR THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA / REGIMUL VAMAL DE PERFEȚIONAREA ACTIVĂ – CATALIZATOR PENTRU DEZVOLTAREA ECONOMICĂ A REPUBLICII MOLDOVA.....	82
DAVIDESCU Francesca, studentă, specialitatea Contabilitate, ASEM	

THE CHANGES OF THE ACCOUNTING SYSTEM THROUGH THE LENS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE / MODIFICĂRILE SISTEMULUI CONTABIL PRIN PRISMA INTELIGENȚEI ARTIFICIALE	87
SÎRBU Mădălina, studentă, specialitatea Contabilitate, ASEM	

ETHICAL RULES IN ENTITY ACCOUNTING: THE BASIS FOR FINANCIAL INTEGRITY AND CREDIBILITY / NORMELE ETICE ÎN CONTABILITATEA ENTITĂȚILOR: BAZA INTEGRITĂȚII ȘI CREDIBILITĂȚII FINANCIARE.....	92
ABABII Lavinia, studentă, specialitatea: Contabilitate, ASEM	

DIVIDEND: FISCAL AND ACCOUNTING TREATMENT / DIVIDENDE: TRATAMENTUL FISCAL - CONTABIL.....	96
COSTEȚCHI Milina, studentă, specialitatea: Contabilitate, ASEM	
INFLUENCERS INCOME, TAX TREATMENT / VENITUL INFLUENCERILOR, TRATAMENTUL FISCAL	100
BIVOL Mihai, student, specialitatea: Contabilitate, ASEM	
THE CHALLENGES OF THE ACCOUNTING PROFESSION / PROVOCĂRILE PROFESIEI CONTABILE	104
COȘLEȚ Aliona, studentă, specialitatea: Contabilitate, ASEM	
STUDYING ACCOUNTING IN THE UNIVERSITY ENVIRONMENT - CATALYST FOR FUTURE BUSINESS / STUDIAREA CONTABILITĂȚII ÎN MEDIUL UNIVERSITAR - CATALIZATOR ÎN VIITOAREA AFACERE	108
SCHIȚA Ecaterina, studentă, specialitatea: CON, ASEM	
THE ETHICS OF ACCOUNTING / DEONTOLOGIA PROFESIEI CONTABILE	111
DĂNILĂ Daniela, studentă, specialitatea: Contabilitate, ASEM	
PROFESSIONAL ACCESSIBILITY AND HARDSHIPS FACED BY THE YOUTH AT THE BEGINNING OF THEIR CAREER / ACCESIBILITATEA PROFESIONALĂ ȘI PROVOCĂRILE TINERILOR LA ÎNCEPUT DE CARIERĂ	115
DALTĂ Aleksandrina, studentă, specialitatea: Contabilitate, ASEM	
TRIBOI Andreea, studentă, specialitatea: Contabilitate, ASEM	
THE ROLE OF ACCOUNTING IN BUSINESS MANAGEMENT / ROLUL CONTABILITĂȚII ÎN GESTIONAREA UNEI AFACERI	118
LUCHIAN Valeria, studentă, specialitatea: Contabilitate, ASEM	
THE IMPACT OF CREATIVE ACCOUNTING ON FINANCIAL REPORTING / IMPACTUL CONTABILITĂȚII CREATIVE ASUPRA RAPORTĂRII FINANCIARE	122
CHIPRISEAN Maria, studentă, specialitatea: Contabilitate, ASEM	
PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF THE CHIEF ACCOUNTANT AND FINANCIAL DIRECTOR AT THE ENTERPRISE / ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ ГЛАВНОГО БУХГАЛТЕРА И ФИНАНСОВОГО ДИРЕКТОРА НА ПРЕДПРИЯТИИ	126
ZAVALII Xenia, studentă, specialitatea: CON, ASEM	
GENERAL PRINCIPLES OF PUBLIC SECTOR AUDITING, / PRINCIPII GENERALE DE AUDIT ÎN SECTORUL PUBLIC.....	130
RĂȘCANU Florin-Daniel, student, specialitatea: AP, BERINDEIE Denisa, studentă, specialitatea: AP, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia	
ACCOUNTING ASPECTS OF CRYPTOCURRENCY AND NFT TRANSACTIONS / ASPECTE CONTABILE PRIVIND TRANZACȚIILE CU CRIPTOMONEDE ȘI NFT-URI.....	134
COSMA Andreea Cipriana, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Romania, DĂRONI-GHERMAN Carmina-Maria, studentă, specialitatea: CIG, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Romania	

SECȚIUNEA 7
RESURSE UMANE, AFACERI PUBLICE ȘI COMUNICARE

THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT POLICY OF THE PERSONNEL WITHIN THE ORGANIZATION / POLITICA DE DEZVOLTARE PROFESIONALĂ A PERSONALULUI ÎN CADRUL ORGANIZAȚIEI	140
USATÎ Diana, studentă, specialitatea: Managementul Resurselor Umane, ASEM	
MOTIVATING PEOPLE WITHIN THE ORGANISATION / MOTIVAREA PERSONALULUI ÎN CADRUL ORGANIZAȚIEI	143
CAZAC Cristina, studentă, specialitatea: MRU, ASEM	
THE MODERN RELEVANCE OF ANCIENT GREEK PHILOSOPHERS' GUIDELINES FOR A GOOD-FUNCTIONING DEMOCRACY / RELEVANȚA MODERNĂ A GHIDURILOR FILOSOFIILOR GRECI ANTICI PENTRU O DEMOCRAȚIE DE SUCCES.....	147
ZUBCO Eugeniu, student, specialitatea: EMREI, ASEM	
COMMUNICATION STRATEGIES IN TOURISM, A COMPONENT OF PROFESSIONAL CULTURE / STRATEGII DE COMUNICARE ÎN TURISM, COMPONENTA A CULTURII PROFESIONALE.....	151
ZELIZNÎ Valeria, elevă, specialitatea: TUR, ASEM	
ROLUL COMUNICĂRII ȘI A RESURSELOR UMANE.....	154
GAITUR Mădălina, elevă, specialitatea: TUR, Colegiul Național de Comerț al ASEM	
THE PSYCHOLOGICAL VALUE OF GOODS AND SERVICES / VALOAREA PSIHOLOGICĂ A BUNURILOR ȘI SERVICIILOR.....	157
COLESNIC VERA, studentă, specialitatea: MKL	
ASPECTS REGARDING THE ROLE OF COMMUNICATION BETWEEN PUBLIC OFFICIALS AND CITIZENS IN ROMANIAN INSTITUTIONS / ASPECTE PRIVIND ROLUL COMUNICĂRII ÎNTRE FUNCȚIONARIIL PUBLICI ȘI CETĂȚENI ÎN INSTITUȚIILE DIN ROMÂNIA.....	160
GHEORGHESCU (GHERMAN) Elena Ionela, studentă, PLEȘA Andreea, studentă, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Romania	
THE PROCESS OF RECRUITING CIVIL SERVANTS / PROCESUL DE RECRUTARE A FUNCȚIONARIILOR PUBLICI	164
NUC Elena, studentă,, specialitatea:AP, BUȘ Marinela-Elena, studentă, specialitatea:AP, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Romania, Alba Iulia	
THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI) ON HUMAN RESOURCES ACTIVITY IN AN ORGANIZATION (HR) / IMPACTUL INTELIGENȚEI ARTIFICIALE (IA) ASUPRA ACTIVITĂȚII RESURSELOR UMANE ÎNTR-O ORGANIZAȚIE (HR)	168
DĂRONI-GHERMAN Carmina-Maria, studentă, specialitatea:CIG, COSMA Andreea Cipriana, studentă, specialitatea:CIG, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Romania	

SECȚIUNEA 8
ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE DE PROMOVARE A VALORILOR ECONOMICE ÎNTR-O ECONOMIE NAȚIONALĂ

FOREIGN EXCHANGE MARKET, DYNAMIC ANALYSIS / PIAȚA VALUTARĂ, ANALIZĂ ÎN DINAMICĂ	173
PLOPA Silviu, student, specialitatea: Economie Generală și Comunicare Economică , Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, România	

THE ECONOMIC RELATIONS OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA WITH ROMANIA / RELAȚIILE ECONOMICE ALE REPUBLICII MOLDOVA CU ROMÂNIA.....	177
PLOPA Silviu, student, specialitatea: Economie Generală și Comunicare Economică , Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, România	

SOCIAL POLICY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA. COMPARATIVE ANALYSIS / POLITICA SOCIALĂ A REPUBLICII MOLDOVA. ANALIZĂ COMPARATIVĂ	181
GORIUC Ecaterina, studentă, specialitatea: EG , ASEM	

ANALYSIS OF CHINA'S ECONOMIC DEVELOPMENT / АНАЛИЗ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ КИТАЯ	185
GONCEAR Anghelina, studentă, specialitatea: FB, ASEM	

ANALYSIS OF THE IMPACT OF EDUCATION ON EMPLOYMENT IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA / ANALIZA IMPACTULUI EDUCAȚIEI ASUPRA OCUPĂRII FORȚEI DE MUNCĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA.....	190
GÎNDEA Gabriela, studentă, specialitatea: EGCE, Universitatea „Ștefan cel Mare”, România	

THE IMPACT OF LABOR MIGRATION ON THE ECONOMY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA / IMPACTUL MIGRAȚIEI FORȚEI DE MUNCĂ ASUPRA ECONOMIEI REPUBLICII MOLDOVA	194
JIGNEA Mihaela, studentă, specialitatea: EGCE, Universitatea „Ștefan cel Mare”, România	

ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE SCANDINAVIAN COUNTRIES / ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ СКАНДИНАВСКИХ СТРАН	198
ȚURCAN Ecaterina, studentă, specialitatea: SHT, ASEM	

SECȚIUNEA 9

ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE DE PROMOVARE A VALORILOR ECONOMICE LA NIVEL MICROECONOMIC

THE EVOLUTION OF THE GIG ECONOMY IN THE DIGITAL AGE: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES FOR YOUNG PEOPLE / EVOLUȚIA ECONOMIEI GIG ÎN ERA DIGITALĂ: OPORTUNITĂȚI ȘI PROVOCĂRI PENTRU TINERI.....	203
BOTNARI Andreea, studenta, specialitatea: EGCE, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, România	

THE SOCIO-ECONOMIC IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE / IMPACTUL SOCIO-ECONOMIC AL INTELIGENȚEI ARTIFICIALE	207
DARII Cristina, studentă, specialitatea: Economie Generală si Comunicare Economică, Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava, România	

INNOVATION AND SUSTAINABILITY IN STARTUPS: ANALYSIS OF SUCCESS FACTORS IN THE IMPLEMENTATION OF ECOLOGICAL SOLUTIONS / INOVAȚIE ȘI SUSTENABILITATE ÎN STARTUP-URI: ANALIZA FACTORILOR DE SUCCES ÎN IMPLEMENTAREA SOLUȚIILOR ECOLOGICE.....	211
MOSCALU Daniela, studentă, specialitatea: EGCE, ZAMĂNEAGRĂ Mihaela, studentă, specialitatea: EGCE, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, România	
THE GIG ECONOMY: AN EMERGING PARADIGM IN THE LABOR MARKET / ECONOMIA GIG: O PARADIGMĂ EMERGENTĂ ÎN PIAȚA MUNCII.....	214
GAIDAMPAS Sofia, studentă, specialitatea: EMREI, Academia de Studii Economice București	

THE IMPACT OF TALENT MOBILITY ON GLOBAL INNOVATION / IMPACTUL MOBILITĂȚII TALENTELOR ASUPRA INOVAȚIEI GLOBALE	218
UNDELEMN Natalia, studentă, specialitatea: EMREI, ASEM	

THE GDP – AN ILLUSION OF PROSPERITY? / PIB-UL – O ILUZIE A PROSPERITĂȚII?	222
MALANCIUC Vadim, student, specialitatea: EMREI, ASEM	

SECȚIUNEA 10 PROBLEME ACTUALE DE MODERNIZARE A DREPTULUI NAȚIONAL PRIN PRISMA DREPTULUI UE

CURRENT ISSUES OF THE NATIONAL LAW MODERNIZATION THROUGH THE LENS OF EU LAW / PROBLEME ACTUALE DE MODERNIZARE A DREPTULUI NAȚIONAL PRIN PRISMA DREPTULUI UE.....	Eroare! Marcaj în document nedefinit.
CASIANOVA Alexandra, studenta, specialitatea: CON, Colegiul Național de Comerț al ASEM	

CHALLENGES AND PRIORITIES FOR NATIONAL JUSTICE REFORM THROUGH THE LENS OF EU LAW / PROVOCĂRI SI PRIORITĂȚI PENTRU REFORMA JUSTIȚIEI NAȚIONALE PRIN PRISMA DREPTULUI UE.....	230
SOFRONI Valeria, elevă, Colegiu National de Comerț al ASEM	

GUARDIANSHIP AND TRUSTEESHIP OF MINORS IN NATIONAL CIVIL LAW AND IN THE LIGHT OF EU REGULATIONS / TUTELA ȘI CURATELA MINORILOR ÎN DREPTUL CIVIL NAȚIONAL ȘI ÎN CONTEXTUL REGLEMENTĂRIILOR UE	234
STOICEV Ecaterina , studentă, specialitatea: Drept, ASEM, JOSAN Alexandra, studentă, specialitatea: Drept, ASEM	

THE NORMATIVE FRAMEWORK FOR THE CLASSIFICATION OF CLASSES OF HEIRS IN LEGAL INHERITANCE / CADRUL NORMATIV DE CLASIFICARE A CLASELOR DE MOȘTENITORI ÎN MOȘTENIREA LEGALĂ.....	240
URSU Mihaela, studentă, specialitatea: Drept, ASEM	

THE IMPACT OF THE CHANGE IN THE LEGISLATION ON THE ADMINISTRATION OF FORENSIC EXPERTISE EVIDENCE / IMPACTUL MODIFICĂRII LEGISLAȚIEI ASUPRA ADMINISTRĂRII PROBEI EXPERTIZEI JUDICIARE.....	243
BUGA Anastasia, studentă, specialitatea: Drept, ASEM	

SECȚIUNEA 11 INTEGRAREA ECONOMICĂ ȘI COOPERARE INTERNAȚIONALĂ

ECONOMIC-INVESTMENT ACTIVITY IN ROMANIA – A BENCHMARK FOR THE REPUBLIC OF MOLDOVA / ACTIVITATEA ECONOMICO-INVESTIȚIONALĂ ÎN ROMÂNIA – REPER PENTRU REPUBLICA MOLDOVA.....	248
ALEXA Adelina, studentă, specialitatea: EMREI ASEM	

INTEGRATING SUSTAINABILITY INTO LONG-TERM BUSINESS STRATEGIES / INTEGRAREA DURABILITĂȚII ÎN STRATEGIILE DE AFACERI DE TERMEN LUNG	253
DOMBROVSCHI Livia, studentă, specialitatea: EMREI, ASEM	

THE EAST ASIAN MODEL – CATALYST OF ECONOMIC GROWTH / MODELUL EST-ASIATIC – CATALIZATOR AL PROGRESULUI ECONOMIC.....	257
MALANCIUC Vadim, student, specialitatea: EMREI, ASEM	

THE ROLE OF ECONOMIC ORGANISATIONS IN INTERNATIONAL AFFAIRS ROLUL ORGANIZAȚIILOR ECONOMICE ÎN AFACERILE INTERNAȚIONALE	261
CEAGLEI Valeria, studentă, specialitatea: EMREI, ASEM	
THE IMPACT OF ECONOMIC MODELS ON ECONOMIC DEVELOPMENT: COMPARATIVE ANALYSIS OF NORWAY AND SOUTH KOREA / IMPACTUL MODELELOR ECONOMICE ASUPRA DEZVOLTĂRII ECONOMICE: ANALIZA COMPARATIVĂ NORVEGIA ȘI COREEA DE SUD.....	266
NEGOIȚA Olga, studentă, specialitatea: EMREI, ASEM	
REPUBLIC OF MOLDOVA: BEYOND STEREOTYPES - AN ECONOMIC ANALYSIS THROUGH THE LENS OF THE NATION'S HEXAGON / REPUBLICA MOLDOVA: DINCOLO DE STEREOTIPURI - O ANALIZĂ ECONOMICĂ PRIN PRISMA HEXAGONULUI NAȚIUNII	270
GAIDAMPAS Sofia, studentă, specialitatea: EMREI, ASEM	
CORNIȚĂ Adrian, studentă, specialitatea: EMREI, ASEM	
HE PLACE OF DIFFERENT COUNTRIES IN THE WORLD ECONOMIC SYSTEM /LOCUL DIFERITELOR ȚĂRI ÎN SISTEMUL ECONOMIC MONDIAL	274
DARII Cristina, studentă, specialitatea: EG, ASEM	
ETHICS IN BUSINESS AND INTERNATIONAL CULTURAL DIFFERENCES / ETICA ÎN AFACERI ȘI DIFERENȚELE CULTURALE INTERNAȚIONALE	278
FLOREA Florentin – Gabriel, student, specialitatea: CIG, CÎȘLARU Daniel, student, specialitatea: CIG, Universitatea Petrol-Gaze din Ploiesti, Facultatea de Științe Economice	

SECȚIUNEA 12

LUMEA MULTICULTURALĂ A NEGOCIERILOR PROFESIONALE: CONECTÂND SAVOIR- ÊTRE ȘI SAVOIR-FAIRE PENTRU O CARIERĂ DE SUCCES ÎN ECONOMIE

LEADERSHIP FÉMININ DANS LES AFFAIRES INTERNATIONALES / LEADERSHIP FEMININ ÎN AFACERILE INTERNAȚIONALE.....	281
UNDELEMN Natalia, étudiante, spécialité EMREI, ASEM	
NEGOTIATION STRATEGIES AND PRACTICES IN MULTICULTURAL BUSINESS CONTEXTS	285
GRIGORIEVA Diana, studentă, specialitatea: MKL, ASEM	
MARQUE DE PAYS - OUTIL POUR PROMOUVOIR LES EXPORTATIONS ET L'ATTRACTIVITÉ DES INVESTISSEMENTS DE LA RÉPUBLIQUE DE MOLDAVIE	289
CEAGLEI Valeria, studentă, specialitatea: EMREI, ASEM	
ECONOMIC GLOBALIZATION THROUGH CROSS-CULTURAL GLOCALIZATION / GLOBALIZAREA ECONOMICĂ PRIN GLOCALIZARE INTERCULTURALĂ.....	293
ALEXA Adelina, studentă, specialitatea: EMREI, ASEM	
L'IMPACT DE L'INTERNATIONALISATION SUR LE COMMERCE MONDIAL.....	297
Étudiante: RENIȚĂ Mihaela EMPEI-221, ASEM	
LES CHANGEMENTS TECHNOLOGIQUES - MOTEUR DE LA MONDIALISATION DANS L'AVENIR MULTILINGUE / SCHIMBĂRILE TEHNOLOGICE - MOTORUL GLOBALIZĂRII ÎN VIITORUL MULTILINGV	301
BAȚ Marcela, studentă, specialitatea: Drept	

**SECȚIUNEA 13
ECONOMETRIE ȘI STATISTICĂ ECONOMICĂ**

STATISTICAL ANALYSIS OF TRENDS AND CHALLENGES OF MOLDOVAN WINE EXPORTS TO THE EUROPEAN UNION MARKET / ANALIZA STATISTICĂ A TENDINȚELOR ȘI PROVOCĂRIILOR EXPORTURILOR DE VINURI MOLDOVENEȘTI PE PIAȚA UNIUNII EUROPENE	307
DOMBROVSCHI Livia, studentă, specialitatea: EMREI, ASEM	

**SECȚIUNEA 14
DEZVOLTAREA INSTRUMENTELOR ȘI INSTITUȚIILOR FINANCIARE LA ETAPA ACTUALĂ**

THE EVOLUTION OF REMITTANCES AND THEIR IMPACT ON THE BALANCE OF PAYMENTS OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA / EVOLUȚIA REMITENȚELOR ȘI IMPACTUL ACESTORA ASUPRA BALANȚEI DE PLĂȚI A REPUBLICII MOLDOVA.....	313
OJOVAN Romanita, student, specialitatea: FB, ASEM	

INNOVATIONS IN THE MANUFACTURE OF MODERN MONETARY SIGNS / INOVAȚII ÎN FABRICAREA SEMNELOR MONETARE MODERNE	317
VASILASCU Adriana, studentă, specialitatea: FB, ASEM	

THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON BANKING OPERATIONS / IMPACTUL INTELIGENȚEI ARTIFICIALE ASUPRA OPERAȚIUNILOR BANCARE.....	322
BEJAN Andreea, studentă, specialitatea: FB, ASEM	

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY IN THE BANKING SECTOR. NATIONAL AND INTERNATIONAL APPROACH / RESPONSABILITATEA SOCIALĂ CORPORATIVĂ ÎN SECTORUL BANCAR. ABORDAREA NAȚIONALĂ ȘI INTERNAȚIONALĂ	326
PANUȘ Daniela, studentă, specialitatea: FB, ASEM	

THE ENTREPRENEURS' SUPPORT PROGRAM "373". OPPORTUNITIES AND IMPACTS / PROGRAMUL PENTRU SUSȚINEREA ANTREPRENORILOR "373". OPORTUNITĂȚI ȘI EFECTE.....	330
PANUȘ Daniela, studentă, specialitatea: FB, PAVELESCU Cezara, studentă, specialitatea: FB, ASEM	

THE IMPLICATIONS OF BREXIT ON INTERNATIONAL FINANCIAL MARKETS / IMPLICAȚIILE BREXITULUI ASUPRA PIEȚELOR FINANCIARE INTERNAȚIONALE	334
ZAMFIR Gabriela, studentă, specialitatea: FB, HOHLOV Onorina, studentă, specialitatea: FB, ASEM	

RECHERCHE DES EFFETS DU TAUX DE CHANGE DU LEU MOLDAVE SUR LA BALANCE DES PAIEMENTS EXTÉRIEURE DE LA RÉPUBLIQUE DE MOLDOVA / CERCETAREA EFECTELOR CURSULUI DE SCHIMB AL LEULUI MOLDOVENEȘC ASUPRA BALANȚEI DE PLĂȚI EXTERNE A REPUBLICII MOLDOVA	338
BUHNĂ Nadejda, studentă, specialitatea: FB, ASEM	

EFFECTS OF INNOVATIVE FINANCIAL TECHNOLOGIES (FINTECH) ON INTERNATIONAL CURRENCY MARKETS / EFECTELE TEHNOLOGIILOR FINANCIARE INOVATOARE (FINTECH) ASUPRA PIEȚELOR VALUTARE INTERNAȚIONALE.....	343
IZURIC Mihaela, studentă, specialitatea: FB, ASEM	

THE DIGITAL TRANSFORMATION OF BANKS: ROBO-CONSULTANTS, CHATBOTS, BIOMETRICS, ETC./ TRANSFORMAREA DIGITALĂ A BĂNCILOR: ROBO-CONSULTANȚI, CHATBOT-URI, BIOMETRIE ETC. 347
ZAMFIR Gabriela, studentă, specialitatea: Finanțe și bănci, HOHLOV Onorina, studentă, specialitatea: Finanțe și bănci, ASEM

INNOVATION IN BANKING MARKETING: FROM TRADITIONAL PRODUCTS TO PERSONALIZED SOLUTIONS / INOVARE ÎN MARKETINGUL BANCAR: DE LA PRODUSE TRADIȚIONALE LA SOLUȚII PERSONALIZATE.....351
SMOLEVSCHI Vlada, studentă, specialitatea: FB, TCACI Mirela, studentă, specialitatea: FB, ASEM

REGULATION OF PRICES AND TARIFFS. COMPARATIVE STUDY: REPUBLIC OF MOLDOVA vs DENMARK and GERMANY / REGLEMENTAREA PREȚURILOR ȘI TARIFELOR. STUDIU COMPARATIV: REPUBLICA MOLDOVA vs DANEMARCA și GERMANIA 355
BALAMUTOVSCHI Ioana studentă, specialitatea: FB, COJUHARI Evelina studentă, specialitatea: FB, PLEȘCA ANASTASIA studentă, specialitatea: FB, ROMÎNU Doina studentă, specialitatea: FB, ASEM

MASTERAT

CHARACTERISTICS OF UNIQUE HOTEL COMPLEXES IN THE WORLD / ХАРАКТЕРИСТИКИ УНИКАЛЬНЫХ ГОСТИНИЧНЫХ КОМПЛЕКСОВ В МИРЕ 360
БЕЖЕНАРУ Юлия, мастерант, Национальный Институт Экономических Исследовани

A NEW ERA OF INNOVATION IN LEADERSHIP DEVELOPMENT AND FUTURE LEADERS / НОВАЯ ЭРА ИННОВАЦИЙ В РАЗВИТИИ ЛИДЕРСТВА И БУДУЩИХ ЛИДЕРОВ..... 366
ПЕРЧИНСКАЯ Ольга, мастерант курса психологии и социальной работы, Университет Европейских Исследований в Молдове (USEM)

APPLICATION OF PORTER'S FIVE FORCES MODEL TO THE COMPANY SRL "DACIA" ПРИМЕНЕНИЕ МОДЕЛИ ПЯТИ СИЛ ПОРТЕРА К КОМПАНИИ SRL "DACIA" 373
PODARILOVA Anastasia, masterat, specialitatea: Administrarea Afacerilor, ASEM

SECȚIUNEA 5

TEHNOLOGII INFORMAȚIONALE ȘI SECURITATE
CIBERNETICĂ

MODELING AND TEXTURING 3D OBJECTS FOR GAMING INDUSTRY USING BLENDER 3D

MODELAREA ȘI TEXTURAREA OBIECTELOR 3D PENTRU INDUSTRIA JOCURILOR DE NOROC FOLOSIND BLENDER 3D

TOMȘA Daniil, student, specialitatea: INFa

Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova,

Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail: tomsa.daniil@ase.md

Abstract: Această lucrare se concentrează pe procesul de modelare și texturare a obiectelor 3D adaptate în mod specific pentru industria jocurilor folosind software-ul Blender 3D. Studiul își propune să exploreze relevanța și tehnicile implicate în crearea activelor 3D vizual atrăgătoare și funcționale pentru dezvoltarea de jocuri. Diverse metode de cercetare precum revizuirea literaturii și experimentarea practică au fost utilizate pentru a analiza practicile existente și pentru a dezvolta abordări noi. Rezultatele evidențiază eficiența și versatilitatea Blender 3D în crearea modelelor 3D și texturilor de înaltă calitate potrivite pentru aplicațiile de gaming.

Keyword: Modelarea 3D, texturi, industria jocurilor, Blender 3D

JEL CLASSIFICATION: Z0

INTRODUCTION

The gaming industry stands at the forefront of technological innovation, constantly pushing the boundaries of what is possible in terms of immersive experiences and visual storytelling. Within this dynamic landscape, the creation of 3D characters holds particular significance, serving as pivotal elements in captivating players and enriching gameplay narratives. The importance of this research lies in its endeavor to explore and enhance the techniques of modeling and texturing 3D characters, specifically tailored for the gaming industry using Blender 3D software. The objectives for modeling and texturing 3D objects using Blender 3D in the gaming industry may include:

- Creating high-quality 3D models of characters, accessories, environments, and other assets.
- Applying textures and materials to enhance the realism and details of 3D models.
- Optimizing models and textures for performance without compromising visual quality.
- Rigging and animating characters for dynamic movement and interactions within the game.
- Iterating and refining designs based on feedback from stakeholders and game testing.
- Adhering to industry best practices and standards for 3D modeling and texturing to ensure compatibility and consistency across different platforms and devices.

In conclusion, Blender 3D stands out as the optimal choice for creating captivating and visually impressive 3D models in the gaming industry due to its comprehensive feature set, performance optimization capabilities, iterative design process, collaborative workflow, and adherence to industry standards.

LITERATURE REVIEW

The gaming industry has experienced exponential growth in recent years, with demand for immersive and visually stunning games continuing to rise. Developing high-quality 3D models and textures has become a crucial aspect of game development, as it directly impacts the overall visual appeal and immersive experience of a game. To create engaging and captivating virtual worlds, game developers rely on 3D modeling and texturing to bring their concepts to life.

The process of 3D modeling involves creating a digital representation of an object or character [1] in a three-dimensional space, allowing for precise detailing and realistic rendering. Meanwhile, texturing is the art of applying surface detail to 3D models, enhancing their appearance, and adding depth and realism to the virtual environments [2] In the gaming industry, 3D modeling and texturing have evolved to become essential skills for game artists and designers. Understanding the technical aspects of rendering, lighting, and material properties is crucial in order to create visually stunning and believable game assets. Furthermore, staying updated with the latest tools and techniques is vital to meet the ever-increasing demands for higher-quality visuals in modern games.

As the gaming industry continues to push the boundaries of visual fidelity and immersion, the role of 3D modeling and texturing in game development will only become more significant. In this article, we will explore the fundamentals of 3D modeling and texturing for games, the intricacies of creating high-quality assets, and the latest trends and techniques in the field. [3]

3D Model Creation for Games

Blender 3D is a popular and powerful tool for 3D modeling and texturing in the gaming industry. With a wide range of features tailored for game development, Blender 3D has gained traction as a go-to software for creating high-quality game assets. Benefits of Blender 3D for Game Development:

Integrated Workflow

Blender 3D provides a comprehensive suite of tools for 3D modeling, texturing, rigging, animation, and rendering, streamlining the entire game asset creation process within a single platform.

Advanced Texturing Capabilities

With support for node-based material editing, procedural textures, and real-time viewport rendering, Blender 3D empowers artists to create intricate and visually captivating textures for game environments and characters.

Game Engine Integration

Blender 3D features its own game engine, enabling developers to prototype and create interactive game experiences directly within the software, fostering a seamless transition from asset creation to game implementation.[4]

Texture Painting

Sculpting a human character in Blender involves shaping and refining the 3D model to create detailed features such as muscles, facial expressions, and clothing folds. The process of texture painting in Blender of this character involves applying details and colors onto the 3D model of the character to achieve the desired appearance. Here's a step-by-step description of this process:

Preparing the Character Model:

- Before starting texture painting, it is needed to be sure that the character model is complete, with proper topology.
- A new texture for this character will be created, either in the "Texture Paint" panel or in the "UV Editing" workspace.

Setting Up the Texture Paint Workspace:

- Open "Texture Paint" workspace in Blender.
- Set the character model in Edit Mode, with the desired texture assigned.

Choosing Brushes and Colors:

- The appropriate brushes for texture painting were used. Blender provides a variety of brushes for different effects.
- Next step is selecting colors from the color wheel or use texture samples.

Texture Painting:

- We start painting directly onto the character model using the selected brushes and colors.

- Also, we need to use different brush strokes and techniques to add details such as skin texture, wrinkles, scars, or clothing patterns.
- We utilize layers in Blender's texture painting mode to organize and manage different elements of the texture [5]

Saving and Exporting:

- Upon achieving satisfactory results in texture painting, the preservation of our work is executed through one of two methods: selecting the “Save” option under the “File” menu or utilizing the keyboard shortcut Ctrl + S.
- When considering the utilization of the textured character in external applications or game engines, it is imperative to export the texture map alongside the model.

Finalizing the Texture:

- Upon achieving satisfactory results, the texture is meticulously finalized through either the baking process or direct exportation to the desired file format (e.g., PNG, JPEG).

Figure 1 Texturing character body

Here is the result of this study. This character is ready to be exported to an game engine or animated for CGI projects or game trailer.

Figure 2 Final character with textures and clothes

THE FUTURE OF 3D MODELING IN GAMING INDUSTRY

In the exciting world of gaming, 3D modeling plays a crucial role in bringing characters, environments, and objects to life. And when it comes to creating these amazing 3D worlds, Blender 3D is becoming increasingly popular among game developers. The future hold for 3D modeling in the gaming industry with Blender 3D:

- **More Realism:** As technology advances, game developers are always looking for ways to make their games more realistic and immersive. With Blender 3D, we can expect to see even more lifelike characters and environments in future games. This means smoother animations, more detailed textures, and stunning visual effects that make you feel like you're really inside the game.

- **Easier Tools for Developing:** Blender 3D is known for its user-friendly interface and powerful tools, but there's always room for improvement. In the future, we can expect to see even easier-to-use features that make 3D modeling accessible to everyone, from beginners to experts. This means more tutorials, more community support, and more ways for people to unleash their creativity and make awesome games.

- **Faster Workflows:** Time is money in the gaming industry, so anything that speeds up the game development process is a win. With Blender 3D, we can look forward to faster workflows that make it easier for developers to create amazing games in less time. This could mean better optimization tools, smarter automation, and more efficient collaboration between artists and developers.

- **Blender Everywhere:** Blender 3D is already a powerful tool for game development, but its popularity is only going to grow in the future. As more and more developers discover the benefits of Blender, we can expect to see it become the go-to choice for 3D modeling in the gaming industry. This could lead to even more support from game engines, more job opportunities for Blender artists, and more innovation in the world of gaming maybe in our country.

The future of 3D modeling in the gaming industry with Blender 3D looks bright. With its powerful tools, user-friendly interface, and growing community, Blender is poised to play a major role in shaping the next generation of video games. So, whether you're a seasoned game developer or just getting started, now is the perfect time to jump on board and start creating amazing worlds with Blender 3D.

CONCLUSION

In conclusion, this research has provided valuable insights into the process of modeling and texturing 3D characters for the gaming industry using Blender 3D software. First and foremost, the research has demonstrated the versatility and power of Blender 3D as a tool for 3D character creation. Its intuitive interface, robust feature set, and active community support make it a valuable asset for both novice and experienced game developers.

In essence, this research represents a stepping stone towards the continued evolution of 3D character creation practices, empowering game developers to unleash their creative potential and captivate audiences worldwide with unforgettable gaming experiences. As the gaming industry continues to evolve, the lessons learned from this research will serve as guiding principles for innovation and excellence in 3D character design and development.

REFERENCES

1. Trammell Kent, *Game Character Modeling with Blender*. CG Cookie 2018.
Disponibil la: www.cgcookie.com/courses/game-character-modeling-with-blender
2. YanSculpts, *Texturing In Blender For Beginners 2022*. Disponibil la: www.gumroad.com
3. Smith John, *Advanced Techniques in 3D Modeling for Gaming*.
Disponibil la : www.udemy.com
4. Bllar: Guru, *Blender 2.8 Beginner Tutorial Series 2019*. Disponibil la : www.blenderguru.com
5. Ram@Crossmind, *Let's learn ANIMATED CHARACTER CREATION IN 3D 2020*. Disponibil la : www.gumroad.com

Coordonator științific: CATRUC Adriana, dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova
str. Bănulescu Bodoni 59, Republica Moldova, mun. Chișinău
e-mail: catruc@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.02>

CZU: 004.92:794.088.2

ASPECTS OF DYNAMICS AND GRAPHICS IN VIDEO GAMES

ASPECTE ALE DINAMICII ȘI GRAFICII ÎN JOCURI VIDEO

POPESCU Andrian, student, specialitatea: TI

Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova,

Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon: (+373) 078264323

popescu.andrian@ase.md

CEBOTARI Valeriu, student, specialitatea: TI

Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova,

Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon: (+373) 068284212

cebotari.valeriu@ase.md

Abstract: The work focuses on the deep exploration of graphical and dynamic aspects in video games. First, it will examine how visual elements influence the atmosphere of the game and the decision of video game buyers. Secondly, multiple aspects will be debated, such as the types of graphic design, the creation of graphic models and the animation of the movements of game characters, as well as the applications used in the field of games. Graphic design is one of the main aspects in video game marketing. After all, graphics are the first thing a buyer sees, and gamers tend to gravitate towards games with eye-catching and impressive graphics. Video game graphics are applied with the help of some applications depending on the required graphics. In the application of two-dimensional graphics, Aseprite is used, and editing and sculpting of three-dimensional graphics is widely practiced using Blender and ZBrush. The video game development process itself consists in incorporating these 3D models along with animations, scripts and audio by using different platforms ("Game Engines") available to developers such as Unity or Unreal Engine 5, being the most accessible and well-known applications for the public.

Keywords: video games, Blender, Unity platform, Unreal Engine 5

JEL CLASSIFICATION L82, M31, M37, C88

INTRODUCERE

Anii 1950 și 1960 a fost perioadă de naștere a industriei jocurilor video, ce a început cu jocurile de noroc. Unele dintre primele jocuri precum „Spacewar!” și „Pong” au stabilit bazele creșterii industriei jocurilor la milioane de dolari. Arcadele deveneau din ce în ce mai populare de-a lungul anilor 1970 și 1980. Oamenii se adunau pentru jocuri video pe mașini care funcționau cu monede. Jocurile video populare precum „Pac-Man”, „Donkey Kong” și „Street Fighter” au contribuit la stabilirea jocurilor ca o formă de divertisment popular.(V. Kashyap, 2003) Cele mai recente inovații sunt în industria jocurilor cu servicii cloud, cloud gaming, cum ar fi Google Stadia și Amazon Luna, oferind o experiență de joc în consolă prin soluții bazate pe cloud. De exemplu, dacă nu deții un computer ce poate susține jocuri cu grafică înaltă, Nvidia GEFORCE RTX îți oferă posibilitatea de a te juca pe un computer virtual cu opțiuni de stocare rapide a datelor și procesare superioară a imaginilor.(V. Kashyap, 2003)

Piața jocurilor se referă la întreaga industrie implicată în crearea, dezvoltarea, publicarea, distribuția și monetizarea jocurilor video. Această piață cuprinde o gamă largă de produse, inclusiv jocuri pentru consolă, jocuri pentru computer, jocuri pentru mobil și jocuri online. De asemenea, include hardware și accesorii, cum ar fi console de jocuri, controlere și căști de realitate virtuală.

Venitul global a jocurilor video a fost prognozat să crească continuu între 2024 și 2029 cu un total de 211,4 miliarde de dolari SUA (+46,43 la sută). După al șaptelea an consecutiv în creștere, indicatorul este estimat să atingă 666,69 miliarde de dolari SUA și, prin urmare, un nou vârf în 2029.(J. Clemen, 2024)

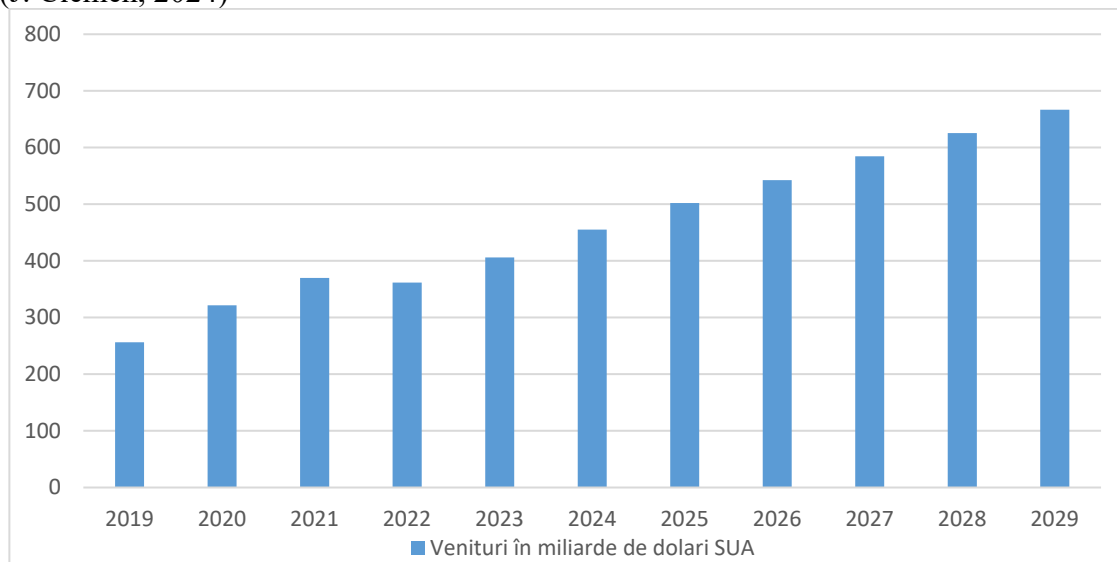

Figura 1 Venituri pe Piața Jocurilor Video la Nivel Mondial 2019-2029

Publicitatea Jocurilor Video. Cu ajutorul graficii 3D, industriile de jocuri video nu doar că crează personaje 3D ce le utilizează în jocuri video dar pe lângă aceasta produc figurinele personajelor date în formă fizică. Acest fapt este posibil datorită aplicațiilor de editare și sculptare tridimensională precum Blender și ZBrush. Cu ajutorul lor poți crea, sculpta și edita personajele jocurilor îndrăgite de cumpărători fideli. După aceea, personajele grafice sunt reproduse la un printer 3D sub formă de figurine, reprezentând o formă tangibilă și interactivă de publicitate pentru jocurile video. Figurinele detaliat realizate devin obiecte de colecție dorite de către comunitatea de jucători.

În anul 2022, veniturile publicitare a jocurilor video au fost de 70 de miliarde de dolari SUA. Profitul a fost estimat să crească cu 137 de miliarde până în 2027. Aceasta ar însemna o rată de creștere anuală compusă (CAGR) de peste 14% în acea perioadă.(K. Obara, 2021)

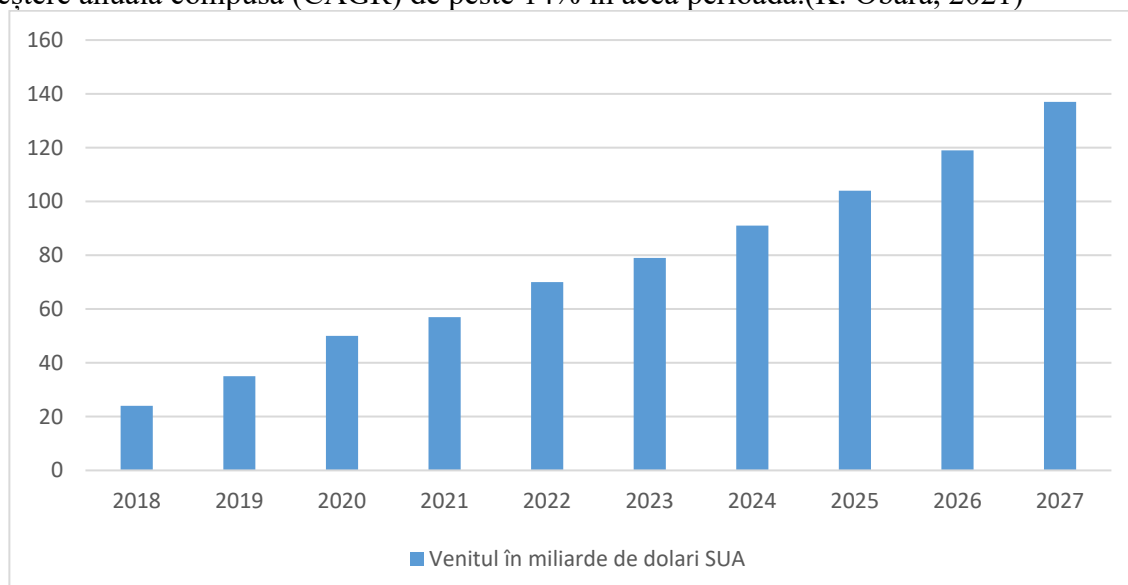

Figura 2. Veniturile publicitare a jocurilor video la nivel mondial 2018-2027

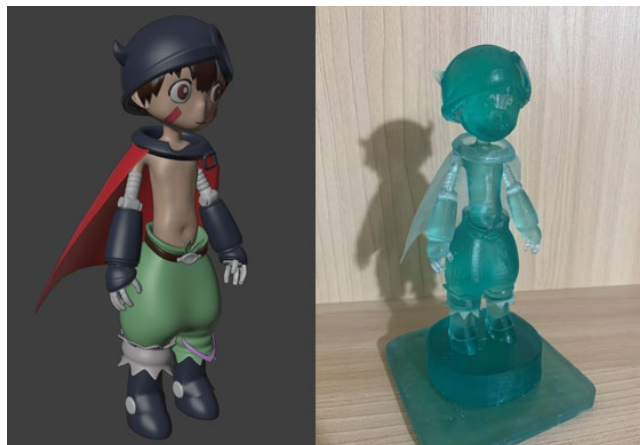
Aplicarea Graficii și Dinamicii Jocurilor Video în Practică. Proiectul se concentrează asupra analizei și aplicării design-ului grafic 3D, deoarece, transcende granițele dintre realitate și imaginație atât de profund că încurând va fi imposibil să faci diferența între ele.

Blender este compusă din sute de instrumente, dar nu e necesar să le cunoști pe toate pentru a putea opera cu aplicația dată. Cunoștințele la cel mult 20% din toate instrumentele valabile pe Blender sunt suficiente pentru a crea un model 3D. Aplicația este divizată în trei moduri principale: obiect, editare și sculptare. Modul obiect permite mișcarea modelului 3D în întregime și conectarea altor modele într-un tot întreg cu scopul de a le mișca simultan. Modul de editare oferă accesul la interacționarea individuală a fiecărui punct, latură și față a modelului 3D. Punctul ce conectează laturile modelului se numește vertex. Sculptare este modul ce permite interacționarea cu fețele obiectului 3D în cauză. Modelul 3D din modul de sculptare este elastic și îl poți compara cu o bucată de plastilină ce o modelezi după bunul plac. Blender-ul coține un set de modificatori precum Subdivision Surface, Mirror, Solidify, printre care se disting cei mai utili modificatori, Subdivision Surface și Mirror. Modificatorul Mirror este utilizat cu scopul de a crea simetrie și economisi timp în procesul de modelare a unui obiect 3D. Acest modificator reflectă geometria obiectului selectat în jurul unei axe specificate, creând o imagine oglindită a acestuia. Subdivision Surface e un modificator util cu ajutorul căruia poți adăuga vertex-i suplimentari modelului 3D, cu scopul de a netezi suprafața modelului dat. Cu cât adaugi mai mulți vertex-i în model cu atât el devine mai omogen de cât era. Un exemplu concret pentru a explica acest modificator ar fi cercul. Cercul este o infinitate de puncte, iar cu cât mai mult am scădea numărul de puncte, vertex-i, cu atât va arăta mai unghiular(imperfect). Acest tip de modificator trebuie aplicat tocmai la sfârșit, după ce am finisat editarea și sculptarea modelului, deoarece va fi dificil să lucrezi cu sute de vertex-i în același timp.

În proiectarea modelului 3D, folosind aplicația Blender, a fost nevoie de achiziționarea unui laptop nou, MacBook Air M2, cu o memorie grafică înaltă. Utilizând conceptele teoretice legate de Blender în practică, am reușit să finalizez propriul model 3D, pe care l-am imprimat fizic sub formă de figurină cu ajutorul unui printer 3D, deschizând astfel posibilitatea de a obține profit prin vânzarea modelului creat.

Animația Personajului Grafic. După crearea personajului grafic, ulterior, am studiat instrumentele disponibile pentru uz public în crearea de jocuri video și animarea modelului 3D. Astfel, am stabilit că cea mai accesibilă, ușor de învățat și de utilizat aplicație este Unreal Engine

Unreal Engine oferă instrumente utile pentru programarea animației personajelor și efectelor vizuale a modelelor 3D exportate din Blender. Printre acele instrumente se includ sistemul Nanite pentru geometrie de înaltă precizie și Lumen pentru iluminare globală dinamică ce ușurează procesul de creație vizuală. Cel mai important aspect al creării jocurilor video este scenariul în care interacțiunile din lumea virtuală în sine devin posibile, cum ar fi controlul camerei și mișcărilor pe planul 3D. Toate acțiunile din joc sunt concepute cu ajutorul programării scheletului personajului 3D. Scheletul dat este creat și exportat din Blender împreună cu modelul 3D a personajului. Prin intermediul comenzilor din Unreal Engine, putem aplica animații prefabricate sau personalizate creându-le ca evenimente și setându-le în scenariul jocului.

Sistemul de scripting vizual Blueprint din Unreal Engine 5 permite dezvoltatorilor să creeze mecanisme de joc, interacțiuni și logici fără a fi necesară scrierea de cod. Această abordare de scriptare vizuală simplifică învățarea conceptelor de dezvoltare a jocurilor, fiind accesibilă chiar și pentru începători. Utilizarea acestui sistem de scripting vizual permite crearea de materiale și texturi, programând fiecare valoare în mod individual pentru a obține aspectul dorit. Acest lucru a permis completarea modelelor 3D cu materialele corespunzătoare, inclusiv aplicarea acelorași texturi pentru diverse obiecte și ajustarea lor în funcție de necesități. Procesul este similar și în cazul modelării lumii jocurilor video în sine, unde obiectele pot fi plasate și modelate conform necesităților, inclusiv crearea reliefului și aplicarea texturilor adecvate pentru a obține un aspect realist.

CONCLUZII

Pentru viitoarele proiecte de creare a personajelor grafice, se recomandă continuarea utilizării Blender-ului, deoarece este o aplicație gratis, versatilă și eficientă în modelare obiectelor 3D. Unicul dezavantaj ar fi faptul că nu toate computer-ele pot să susțină complexitatea înaltă a acestei aplicații. În domeniul animării personajelor și crearea efectelor vizuale, Unreal Engine 5 reprezintă o alegere excelentă. Sistemul său de scripting vizual, Blueprint, oferă o abordare simplificată pentru programarea mecanismelor de joc. Continuarea explorării și dezvoltării abilităților în utilizarea aplicatilor Blender și Unreal Engine poate aduce rezultate remarcabile în proiectele de design grafic 3D și dezvoltare de jocuri video.

BIBLIOGRAFIE

1. V. Kashyap The Evolution and Impact of the Gaming Industry, 2003. www.linkedin.com/pulse/evolution-impact-gaming-industry-vinay-kashyap/
2. J. Clemen Video game market revenue worldwide 2019-2029; 2024. <https://www.statista.com/statistics/1344668/revenue-video-game-worldwide/>
3. K. Obara. In-game advertising -cost and pricing market overview, 2021 https://www.researchgate.net/publication/350018247_IN-GAME_ADVERTISING_-COST_AND_PRICING_MARKET_OVERVIEW#fullTextFileContent

Coordonator științific: TOACĂ Zinovia, dr. conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova,
Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: (+373) 079144860
e-mail: toaca@ase.md

THE IMPACT OF ROBOTS AND AUTOMATION ON THE TOURISM INDUSTRY

IMPACTUL ROBOȚILOR ȘI AUTOMATIZĂRII ASUPRA INDUSTRIEI TURISMULUI

¹ISPIR Irina, studentă, specialitatea: Servicii Hoteliere, Turism și Agrement

²PROCA Adriana, studentă, specialitatea: Servicii Hoteliere, Turism și Agrement

^{1,2}Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autori: ¹ispir.irina@ase.md

²proca.adriana@ase.md

Abstract: Digitization has spread very rapidly in recent years, robots have begun to replace many people's jobs. Tourism is one of the areas in which automation and robotization are increasingly implemented. In this article, we analyzed the benefits and challenges of robot implementation and automation in various branches of tourism. We have also made an analysis of how tourism companies and agencies will adapt to new trends. Robots can offer a number of benefits, including increased efficiency and a more personalized customer experience. As technology develops, we can expect robots to play an increasingly important role in the tourism industry.

Keywords: Automation, Technological Innovation, Tourism, Economic Impact of Tourism.

JEL CLASSIFICATION: O31, Z30, Z32

INTRODUCERE

Industria turismului este un sector economic important, cu o contribuție semnificativă la PIB-ul global și la crearea de locuri de muncă. În ultimii ani, industria turismului a cunoscut o creștere constantă, datorită mai multor factori, cum ar fi creșterea clasei de mijloc, globalizarea și accesul mai facil la transport. Dezvoltarea rapidă a roboților și automatizării are un impact semnificativ asupra mai multor industrii ale turismului. Utilizarea roboților și a sistemelor automatizate este tot mai frecventă în diverse domenii ale turismului, de la hoteluri și restaurante la agenții de turism și aeroporturi.

Scopul acestei lucrări este analiza impactului roboților și automatizării asupra industriei turismului. Se vor cerceta atât beneficiile, cât și provocările asociate cu această tendință.

Obiectivele urmărite în această cercetare:

- Observarea evoluției automatizării și robotizării;
- Identificarea afacerilor care deja au implementat folosirea roboților;
- Identificare beneficiilor și provocărilor asociate cu dezvoltarea roboților;
- Identificare și descrierea tendințelor care predomină în anul 2024.

CONȚINUT DE BAZĂ

Analiza surselor bibliografice. Pentru a realiza această cercetare am consultat surse secundare utile pentru a cerceta impactul roboților asupra economiei, oamenilor și afacerilor din domeniul turismului. Acestea sunt: rapoarte, articole și site-urile companiilor. Fiecare sursă bibliografică a jucat rolul la obținerea anumitor date, care ne-au ajutat să facem anumite concluzii asupra situației automatizării la moment și urmările care are să fie în viitorul apropiat luând în considerare tendințele de utilizare maximă a roboților.

Descrierea metodei de cercetare utilizată. La baza acestei lucrări stă o cercetare exploratorie, cu scopul de a obține o imagine de ansamblu ce ține de impactul automatizării și robotizării asupra turismului.

Automatizarea reprezintă organizarea și optimizarea proceselor de afaceri în comerț cu ajutorul unor soluții tehnologice.[1] Robotizarea este o subcategorie a automatizării ce are ca scop creșterea eficienței și productivității prin reducerea intervenției umane, ce implică integrarea sistemelor robotice cu alte elemente ale procesului de producție sau de prestare a serviciilor pentru a spori eficiența, precizia și productivitatea. Robotica în turism se referă la integrarea roboților și a sistemelor automatizate în diverse domenii ale industriei turismului, cu scopul de a îmbunătăți eficiența, a personaliza experiența turiștilor și a crea noi oportunități.[2]

Evoluția societății în ultimele decenii a marcat o schimbare fundamentală într-o societate digitală ce și-a pus amprenta asupra tuturor subsistemelor sale, necesitând crearea de noi tehnologii informaționale pentru diferite domenii socio-economice, în special în turism. Dezvoltarea infrastructurii de transport (avioane cu reacție, linii de zbor low-cost și aeroporturi etc.) au făcut ca multe ramuri de turism să devină mult mai accesibile.[3] Pe măsură ce tehnologia se dezvoltă, ne putem aștepta la o proliferare a roboților în industria turismului. Impactul robotizării și automatizării asupra industriei turismului este complex. Eficiența operațională și personalizarea sporită, accesibilitatea îmbunătățită, schimbări în structura forței de muncă și considerații etice și sociale sunt doar câteva dintre aspectele de luat în considerare. Toate aceste aspecte sunt interconectate și se influențează reciproc.

Potrivit raportului "*Deloitte Automation with Intelligence*", din 2022, efectuat în 34 de țări arată că tehnologiile de automatizare au devenit parte din viața cotidiană, 74% dintre companii declarând că implementează deja soluții de automatizare a proceselor prin robotizare (APR), iar jumătate dintre acestea, recunoașterea optică a caracterelor. Raportul subliniază că, în 2015, doar 13% dintre organizații intenționau să investească în APR. În plus, inteligența artificială (IA) este pe locul al doilea în topul tehnologiilor de care sunt interesate companiile (46% dintre respondenți), urmată de analiza și urmărirea proceselor și monitorizarea proceselor (43% fiecare). [4]

Ramurile turismului în care sunt cel mai mult utilizați roboții: hoteluri (check-in și check-out automat, room service robotizat, curățenie automată a camerelor); transport: aeroporturi (check-in automat, controlul de securitate automat, asistență robotizată pentru pasageri), companii aeriene (chatbot-uri pentru servicii clienți, asistență robotizată la check-in), transport feroviar (bilete electronice și control automat, informații în timp real pentru pasageri); atracții turistice: muzee (ghiduri audio interactive, exponate interactive, tururi virtuale), parcuri de distracții (cozi virtuale, personalizare experienței sisteme de plată automata); restaurant (comandă și plată automata, kiosk-uri self-service, prepararea automată a alimentelor, brațe robotizate pentru gătit, sisteme automate de preparare a băuturilor); agenții de turism (chatbot-uri pentru consultanță, recomandări personalizate, rezervare automată a călătoriilor, planificare automată a itinerariilor, sugestii personalizate). Iată câteva exemple de afaceri care deja folosesc roboții în locul forțelor de muncă umane:

- Hilton Hotels: utilizează roboți "Connie" pentru a face livrări în camerele de hotel; [5]
- Yotel New York: hotelul are un robot "Yobot" care face check-in-ul și check-out-ul pentru oaspeți; [6]
- Aeroportul Schiphol Amsterdam: utilizează roboți "Spencer" pentru a oferi asistență pasagerilor; [7]
- Haneda Airport: Utilizează roboți pentru a ghida călătorii la porțile de îmbarcare. [8]

Utilizarea roboților în industria turismului este în creștere, cu o varietate de aplicații în hoteluri, restaurante, aeroporturi și alte domenii. Roboții pot oferi o serie de beneficii, inclusiv o eficiență sporită și o experiență mai personalizată pentru clienți. Pe măsură ce tehnologia se dezvoltă, ne putem aștepta ca roboții să joace un rol din ce în ce mai important în industria turismului.

Astfel, prin cercetarea efectuată am identificat atât o serie de beneficii, cât și de provocări care nu pot fi trecute cu vederea.

Beneficiile roboților:

- *Creșterea eficienței și productivității:* roboții pot automatiza sarcini repetitive, cum ar fi curățarea camerelor de hotel, servirea mesei sau check-in-ul la aeroport;
- *Îmbunătățirea experienței turiștilor:* roboții pot oferi o experiență mai personalizată turiștilor, oferindu-le informații și recomandări adaptate nevoilor și preferințelor lor;
- *Crearea de noi oportunități:* dezvoltarea roboților și IA va duce la crearea de noi locuri de muncă în industria turismului, în domenii precum ingineria, programarea și designul. [9]

Provocări:

- *Costul ridicat:* investiția inițială în roboți poate fi semnificativă. Acest lucru poate fi o barieră pentru micile afaceri din industria turismului;
- *Impactul asupra locurilor de muncă:* utilizarea roboților poate duce la pierderea locurilor de muncă pentru unii lucrători din industria turismului;
- *Receptarea turiștilor:* unii turiști pot fi reticenți să interacționeze cu roboți în timpul călătoriilor lor.

Compania “Future Travel Experience” afirmă faptul că una din tendințele continuă și predominantă în acest an și după aceea va fi implementarea în creștere a roboticii și a automatizării, folosind tehnologia pentru a eficientiza operațiunile și pentru a compensa creșterea costurilor cu forța de muncă. A existat o mare accelerare a roboticii și automatizării pe rampă și acum există un progres destul de mare în roboții cu asistenți personali.[8] Aceștia explorează de la robotică, automatizare și inteligență artificială până la biometrie și identitate digitală, sustenabilitate și mobilitate aeriană urbană.

Totodată, “Future Travel Experience” au făcut o listă care pe lângă robotizare și automatizare, conține încă 11 tendințe care vor juca un rol crucial în îmbunătățirea experienței pasagerilor și a performanței afacerii, unele dintre ele sunt:

- *Inteligența artificială și învățarea automată:* SITA a subliniat că: „Odată cu sosirea generative AI în 2023, tehnologia a ajuns în topul agendelor aeroporturilor și companiilor aeriene, 97% dintre companiile aeriene plănuiind un program de dezvoltare a tehnologiei”;
- *Afișajele digitale reinventate:* Printre cele mai tari tehnologii prezentate la CES 2024 s-au numărat progresele impresionante ale afișajelor digitale. Această utilizare a spațiului este în mod clar cum va arăta viitorul, fie că este vorba despre noua Sferă din Las Vegas sau „The Wonderfall” – un afișaj digital de 14 m înălțime în inima sălii de plecare T2 reîmprospătată a lui Changi;
- *Biometrie și identitate digitală:* Implementarea tehnologiei de identitate biometrică și digitală continuă în ritm la nivel global. ANA Aeroportos de Portugal și Vision-Box au colaborat recent pentru a lansa „Experiența biometrică de către VINCI Airports” la Aeroportul Lisabona, cu planuri de extindere a proiectului la patru aeroporturi portugheze suplimentare;
- *Metavers, Realitatea Augmentată și Realitatea Extinsă:* „Realitatea mixtă este unul dintre cele mai tari și mai puternice instrumente pe care le-am văzut de mult timp”, a declarat Dr. Björn Becker, șeful programului Future Intercont Experience, Lufthansa Group;
- *Accesibilitate:* Accesibilitatea și facerea călătoriilor mai accesibile pentru toți rămâne o tendință importantă. Acum, pasagerii care sunt orbi sau au vedere slabă pot fi ghidați prin aeroport folosind aplicația Aira;
- *Personalizare:* Călătorii se așteaptă din ce în ce mai mult la personalizarea de la capăt la capăt la fiecare pas al călătoriei lor. Lufthansa a dus personalizarea la un nou nivel anul trecut prin lansarea Allegris – noua sa experiență de călătorie pe distanțe lungi. În esență, este vorba de individualizarea călătoriilor și de a face acest lucru într-un mod simplu pentru clienți. Individualitatea vine în capacitatea pasagerilor de a-și crea propria experiență de călătorie în funcție de nevoile lor personale, cu alegeri în ceea ce privește locurile, mesele și alte elemente ale călătoriei.[10]

Rezultate obținute. Conform statisticilor și rapoartelor publicate de Organizația Mondială a Turismului (OMT) utilizarea roboților în hoteluri a crescut cu 30% în ultimii cinci ani. În China peste 70% turiști sunt receptivi la ideea de a fi serviți de roboți în hoteluri. OMT estimează inteligența artificială (IA) va contribui cu 2,7 trilioane de dolari la PIB-ul global al turismului până în 2030. De asemenea până atunci, se preconizează că roboții vor automatiza 30% din sarcinile din industria turismului.[2]

CONCLUZII

Roboții sunt o oportunitate de a ne îmbunătăți viața și de a construi un viitor mai bun, însă totuși trebuie să ne asigurăm că roboții sunt utilizați în mod responsabil și etic. Cu o planificare atentă și o colaborare strânsă, aceștia pot deveni aliații noștri în construirea unui viitor prosper. Am observat faptul că chiar de la începutul anului 2024 tendința de dezvoltare a robotizării, automatizării, biometrie și identitate digital, realitatea augmentată este în creștere. Toate aceste schimbări duc spre facilitări, dar totodată potrivit datelor menționate mai sus, în următorii ani se estimează ca mulți oameni să rămână fără locuri de muncă, ceea ce o să îi facă nevoiți să se reprofileze în alte. Pe lângă toate acestea, nu trebuie să uităm că fără atingerea omului, robotul nu o să funcționeze. Aceștia trebuie ținuti sub control, verificați și în caz de necesitate reparați. Totul a devenit mai rapid și ușor odată cu introducerea automatizării și robotizării în diverse ramuri, dar un robot niciodată nu o să poată da emoțiile și căldura pe care o oferă un om altui om. Roboții nu trebuie să înlocuiască oamenii, ci să îi completeze și să îi ajute să își facă treaba mai eficient.

BIBLIOGRAFIE:

1. Automatizarea. <https://store.torgsoft.ua/ro/blog/shcho-take-avtomatyzaciya/>.
2. The State of AI in Marketing and CX <https://www.mmaglobal.com/documents/state-ai-marketing>.
3. COJOCARU, Crina-Maria, **CAPAȚINA, Valentina. Rolul turismului în dezvoltarea sistemelor de distribuție globală (GDS).** În: Simpozionul Științific al Tinerilor Cercetători, din 19-20 iunie 2020, Ediția a XVIII-a, Volumul 2, pp. 402-405, 0,29 c. a., ISBN 978-9975-75-975-5.
Disponibil: https://ase.md/files/publicatii/epub/simp_06.20.pdf.
4. Ponderea angajaților în urma automatizării. <https://www.ceccarbusinessmagazine.ro/deloitte-ponderea-angajatilor-ale-caror-roluri-s-au-schimbato-in-urma-implementarii-solutiilor-de-automatizare-reprezinta-o-treime-la-nivel-global-a10157/>.
5. Connie, primul robot pe post de majordomo. <https://casoteca.ro/connie-primul-robot-pe-post-de-majordom-lantul-hilton/>.
6. Yotel New York. <https://www.zdnet.com/article/yobot-yotels-robotic-concierge/>.
7. Aeroportul Schiphol Amsterdam. <https://ziare.com/internet-si-tehnologie/tehnologie/robotii-au-intrat-in-forta-pe-piata-muncii-si-fac-lucruri-impresionante-galerie-foto-1400017>.
8. Haneda Airport. <https://www.futuretravelexperience.com/2016/02/japan-airlines-trials-customer-facing-robot-at-haneda-airport/>.
9. Beneficiile roboților. <https://www.unwto.org/digital-transformation>.
10. Tendințe. <https://www.futuretravelexperience.com/2024/01/12-technology-and-cx-trends-that-can-enhance-airline-and-airport-operations-in-2024/>.

Coordonator științific: CAPAȚINA Valentina, dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: +373 60 145 666
e-mail: vcapatina@yahoo.com

DOI: <https://doi.org/10.53486/ssstc2024.v2.04>
CZU: 004.451.8:794.088.2

DESIGNING A NEWS PORTAL ABOUT ONLINE GAMES

PROIECTAREA UNUI PORTAL DE ȘTIRI DESPRE JOCURILE ONLINE

NICOLAEV Nichita, student, specialitatea: INFa

Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova,

Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail-author: nicolaev.nichita@ase.md

Abstract Acest proiect se concentrează pe proiectarea unui portal de știri despre jocuri, având ca scop înțelegerea tendințelor și preferințelor actuale ale comunității de jucători. Pentru a atinge acest obiectiv, au fost studiate diverse metode de cercetare, inclusiv analiza jocurilor populare, evaluarea numărului de jucători activi zilnic, participarea la grupurile de discuții ale jucătorilor și studierea pieței jocurilor online. Rezultatele descoperite au subliniat importanța unor astfel de portaluri în furnizarea de informații actualizate și relevante despre lumea jocurilor video, precum și necesitatea adaptării conținutului la cerințele și preferințele în continuă schimbare ale comunității de jucători. Acesta este un subiect foarte actual, deoarece în zilele noastre aproape toată lumea joacă jocuri, începând cu copii și până la adulți. Oferirea unui portal de știri despre jocurile viitoare și recenzii a devenit o necesitate, astfel încât jucătorii să fie mereu la curent cu ceea ce se întâmplă în industria jocurilor.

Keywords: Sisteme de management al conținutului, Divertisment interactiv, Jucători, Platforme de informare online

JEL CLASSIFICATION: Z0

INTRODUCTION

Online games have become an important part of modern life, both for children and adults. They provide a way of relaxation, entertainment, and socialization. In recent years, the online gaming industry has seen significant growth, both in terms of the number of players and market value. In this context, a news portal about online gaming can be a valuable resource for players and those interested in this field. Such a portal can provide information about the latest games, events in the online gaming industry, tips and tricks for players, as well as other aspects related to online gaming. The project's objective is to design a news portal about online gaming in WordPress that provides quality information and content for players and those interested in the gaming industry.

LITERATURE REVIEW

A brief analysis of the bibliographic sources in the field of the researched issue could highlight the trends and evolution of the online gaming industry, their social and cultural importance, the impact on mental health, business models and marketing strategies, as well as technical and technological aspects related to their development and implementation. Additionally, previous studies regarding user behavior and preferences, legal and ethical aspects, as well as the impact of online games on education and cognitive skills can be observed. Following a thorough analysis of the bibliographic sources, it is evident that the video game industry is accelerating at a rapid pace and this trend seems unstoppable. People in this field are the stone of this domain and they constantly perpetuate the growth and evolution of video games. Through their contributions to the development, promotion, and consumption of games, these professionals and enthusiasts consolidate the position of the video game industry as one of the most influential and profitable sectors of contemporary entertainment.

To design a gaming news portal, there are several aspects that I should study and address, such as analyzing popular games, the number of daily active players, player discussion groups, and the online gaming market to understand current trends among people. One crucial fact involves

conducting thorough analyses of popular games, storylines, and player engagement. This entails not only examining which games are currently trending but also understanding the factors contributing to their popularity and longevity within the gaming community. For example, the game Minecraft, which appeared in 2011, skyrocketed instantly and you may ask yourself why. The game itself is simple and basic, implemented in the programming language Java. It's very entertaining and has a great and unusual design, where everything has the shape of a square. Not talking about the community, which is always starving for a new feature to be added every month. Moreover, it's essential to understand the dynamic nature of player engagement by examining the number of daily active players across different gaming platforms and genres. This analysis provides valuable insights into player behavior, preferences, and the ever-evolving gaming ecosystem. According to data, only 700 000 active players at any given time during January 2023 played CS:GO.[1] Furthermore, engaging with player discussion groups offers a unique opportunity to tap into the pulse of the gaming community. By actively participating in these forums, gamers can gain firsthand knowledge of player sentiments, concerns, and expectations. So, such communities can be found on Reddit, a website where everyone is free to have their own opinion and express themselves. Gamers are there as well and their activity is higher than everywhere else. An admin creates a group about a certain topic or in our case about a game and different people enter the group to chat about their emotions and expectations. In addition to these qualitative approaches, it's equally crucial to conduct market research to understand the broader dynamics of the online gaming industry. This involves analyzing market trends, competitive teams, and costs of games. We visualize the video game industry's inflation-adjusted revenues every year, from its humble beginnings in 1970 to the media juggernaut it is now, worth more than \$180 billion of revenue in 2022.[2] Nowadays, there are a lot of new professional teams in every game, so it is no wonder that the cost of them through the years is rising. Last year for example in the game of League of Legends a team from the European league sold its slot for about 18 million dollars.[3] The surge in popularity of the game within the European market has prompted a critical examination of its implications. We contemplate the possibility of future transactions involving the sale of team positions for enhanced financial gains.

As previously committed, we have successfully implemented news portal using WordPress, a user-friendly web content management system.[4] Firstly, we needed a web hosting service for the website, here came in help InfinityFreeApp which is totally free to use. We made an account and downloaded WordPress directly from the system panel. The image below shows the Dashboard of the WordPress and all the features. The main one's in our opinion are: plugins, appearance and posts, which were very helpful since the beginning.[5]

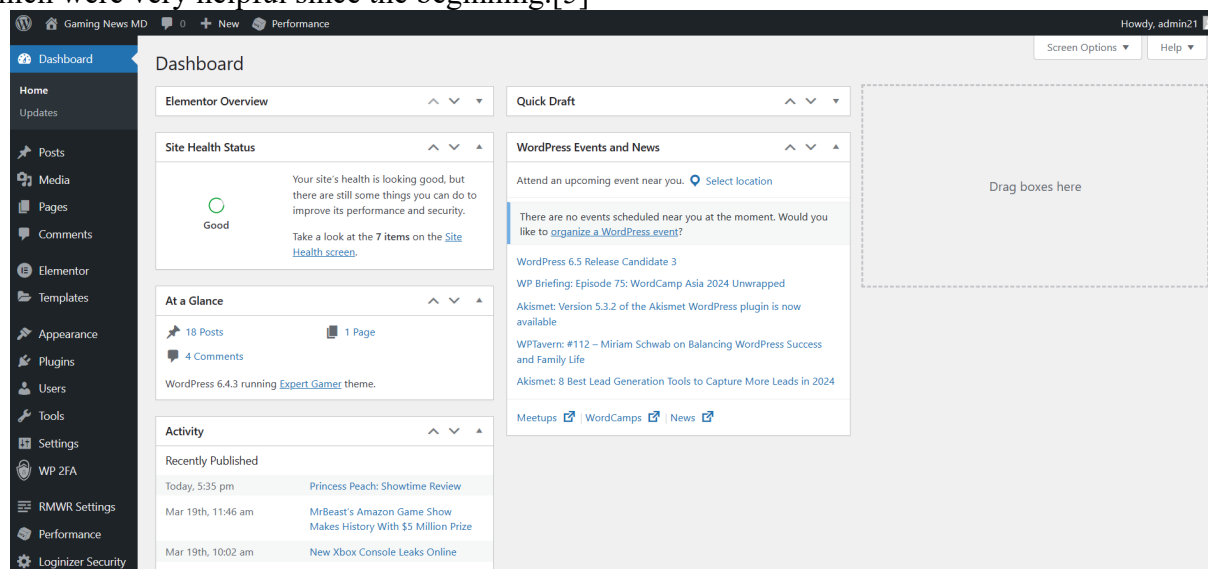

Figure 1 Dashboard of WordPress

The development of our website was facilitated by the user-friendly nature of WordPress. Leveraging an existing template, we customized it to align with our preferences. Notable features, including a search bar, recent posts, recent comments, and categorized content, were seamlessly integrated. The deliberate choice of an orange and white color scheme aimed to evoke enthusiasm, simplicity, and positivity. Interested readers can explore the website at gamingnewsmd.infinityfreeapp.com.

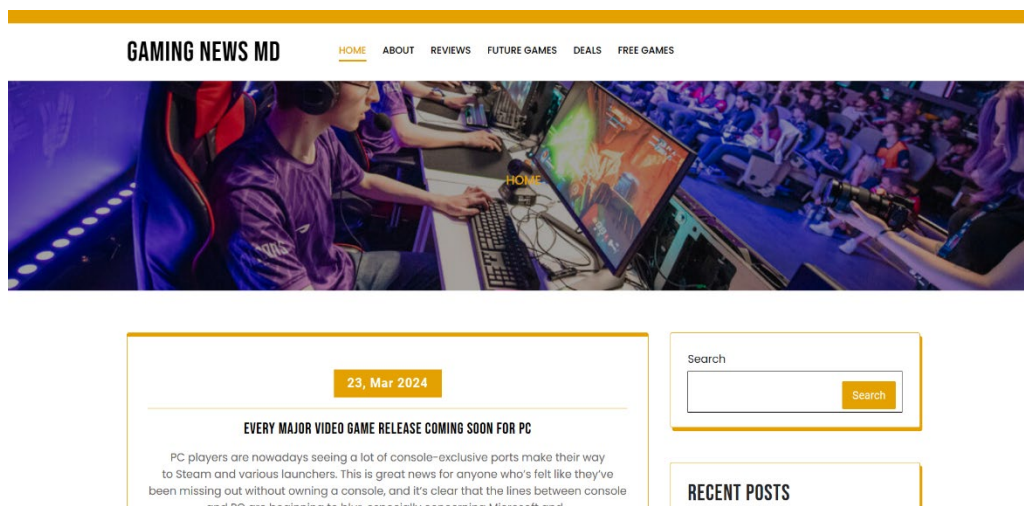

Figure 2 My portal news

The consistent dissemination of news within the gaming industry remains our primary objective. This task is particularly gratifying due to its straightforward execution. Within the dashboard, we access the “Posts” feature, allowing us to effortlessly create new content. The magic of WordPress becomes evident at this juncture.[6] Our toolkit includes a diverse array of elements, from paragraphs to spacers, all accessible without extensive coding knowledge. The drag-and-drop technique further simplifies the process. As a result, maintaining up-to-date gaming news has never been more efficient. The accompanying image illustrates the “Future Games” category, affirming our progress in the right direction.

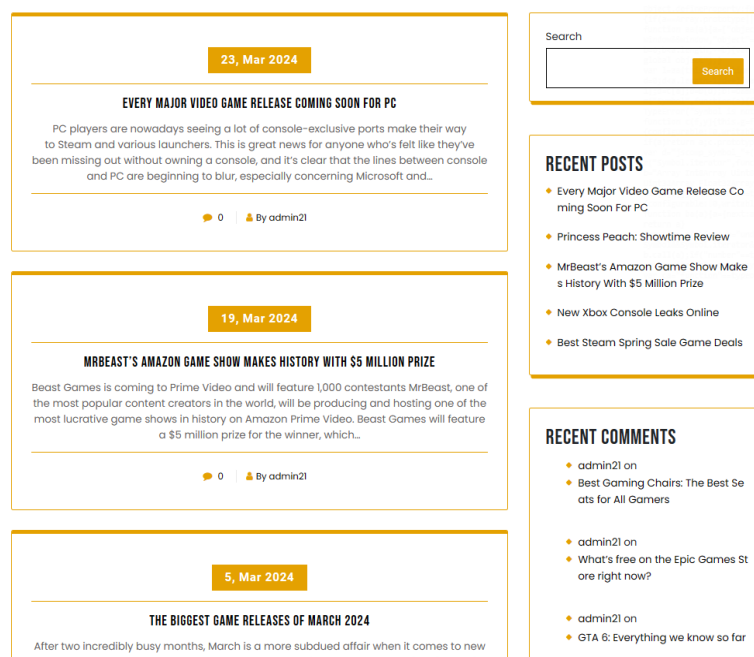

Figure 3 Future Games Page

CONCLUSION

The establishment of our online gaming news portal has been guided by a central objective: to comprehend and address the prevailing trends and preferences within the gaming community. Employing a diverse array of research methodologies—including game analysis, assessment of daily active player metrics, player interactions, and examination of the online gaming market—we have successfully achieved our initial goals. The portal now serves as a valuable repository, offering timely and pertinent information about the dynamic landscape of video games. Moreover, it has emphasized the importance of content adaptation to align with the evolving needs and preferences of gamers, thereby solidifying its position as a trusted platform within the gaming community.

REFERENCES:

1. Morris, D. (2023, October 2). *HOW MANY PEOPLE PLAY CS:GO? – CS2 UPDATE*. Retrieved from [www.esports.net](https://www.esports.net/news/counter-strike/how-many-people-play-csgo/): <https://www.esports.net/news/counter-strike/how-many-people-play-csgo/>
2. Rao, P. (2023, December 31). *50 Years of Video Game Industry Revenues, by Platform*. Retrieved from [www.visualcapitalist.com](https://www.visualcapitalist.com/video-game-industry-revenues-by-platform/): <https://www.visualcapitalist.com/video-game-industry-revenues-by-platform/>
3. Daniels, T. (2023, October 18). *Karmine Corp to join LEC after purchasing majority of Astralis slot*. Retrieved from [esportsinsider.com](https://esportsinsider.com/2023/10/karmine-corp-to-join-lec-astralis-slot): <https://esportsinsider.com/2023/10/karmine-corp-to-join-lec-astralis-slot>
4. Kinsta. (2023, November 17). *What Is WordPress? Explained for Beginners*. Retrieved from [www.kinsta.com](https://www.kinsta.com/knowledgebase/what-is-wordpress/): <https://www.kinsta.com/knowledgebase/what-is-wordpress/>
5. Baker, K. (2024, January 1). *How to Use WordPress: Ultimate Guide to Building a WordPress Website*. Retrieved from [blog.hubspot.com](https://blog.hubspot.com/marketing/wordpress-website): <https://blog.hubspot.com/marketing/wordpress-website>
6. Staff, E. (2024, March 15). *How to Make a WordPress Website in 2024 (Ultimate Guide)*. Retrieved from [www.wpbeginner.com](https://www.wpbeginner.com/guides/): <https://www.wpbeginner.com/guides/>

Coordonator științific: CATRUC Adriana, dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova,
Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: catruc@ase.md

DEVELOPING A MEMORY GAME USING THE UNITY PLATFORM

ELABORAREA UNUI JOC DE MEMORIE FOLOSIND PLATFORMA UNITY

DRANGA Maria, studentă, specialitatea: TI

Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova,

Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail: dranga.maria@ase.md

Abstract: *The proposed project aims to develop a memory game for children that is engaging and educational, considering the importance of intellectual development and adaptation to the online environment in the modern world. The main goal is to provide children, aged 5 to 9, with an interactive and enjoyable experience that contributes to the improvement of memory and the development of cognitive skills effectively.*

Cuvinte cheie : *Memory game, Unity, Players, Programming language C#*

JEL CLASSIFICATION: Z0

INTRODUCERE

Jocurile de memorie au devenit o modalitate captivantă și educativă de a stimula dezvoltarea abilităților mentale și creșterea cognitivă la vârste fragede. Memoria joacă un rol esențial în învățarea și adaptarea copiilor în lumea modernă. Copiii din zilele noastre se confruntă cu o avalanșă de stimuli și informații digitale, iar capacitatea de concentrare și memorare devine crucială.[4]

Dezvoltarea și proiectarea jocurilor au devenit accesibile unui număr tot mai mare de persoane datorită platformelor de dezvoltare precum Unity. Unity oferă un mediu puternic și accesibil pentru crearea de jocuri interactive, fiind preferată de mulți dezvoltatori pentru versatilitatea sa în utilizare. Cu instrumente precum editorul vizual, scripting-ul și suportul pentru grafică 2D și 3D, Unity permite dezvoltatorilor să creeze jocuri captivante și personalizate.[2] Scopul acestei lucrări este elaborarea unui joc de memorie folosind platforma Unity. Obiectivele de bază constau în:

- *Explorarea procesului de dezvoltare:* analiza pașii necesari pentru a crea un joc de memorie, de la concepție la implementare.
- *Înțelegerea conceptelor de dezvoltare a jocului:* explorarea mecanismelor de memorare, interacțiunea cu utilizatorul și design-ul nivelurilor.
- *Proiectarea și implementarea:* crearea unei interfețe atractive, integrarea elementelor de memorare (cum ar fi perechi de cărți) și implementarea logică a jocului.

Prin crearea unui joc de memorie în Unity, putem contribui la dezvoltarea cognitivă a copiilor și la adaptarea lor la mediul digital într-un mod captivant și educativ.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Jocurile online au devenit o parte integrantă a vieții moderne, captivând atât copiii, cât și adulții în întreaga lume. În acest context, cercetările privind impactul jocurilor asupra dezvoltării umane sunt diverse și adesea polarizate. Majoritatea cercetărilor științifice sugerează că jocurile pot avea un rol semnificativ în dezvoltarea cognitivă a copiilor. Cu toate acestea, este crucial să abordăm această evoluție cu atenție și să evaluăm impactul lor asupra sănătății mentale și a dezvoltării morale a copiilor.[4]

Studiile recente au evidențiat posibilitatea jocurilor de a îmbunătăți diverse aspecte ale dezvoltării cognitive a copiilor, inclusiv abilitățile de rezolvare a problemelor, concentrare, coordonare ochi-mână și luare de decizii rapide. Aceste beneficii sunt adesea rezultatul interacțiunii copiilor cu medii virtuale complexe și provocatoare. De exemplu, jocurile de strategie necesită planificare și gândire strategică, în timp ce jocurile de memorie stimulează abilitățile de rezolvare a problemelor și gândirea laterală.

Arhitectura Jocului

Arhitectura jocului este structurată în două scene principale(vezi Figura 1):

Meniul de Start: Aici utilizatorii pot accesa jocul și selecta categoria dorită (cum ar fi păsări, animale, flori etc.).

Meniul de Selectare a Categoriei de Joc: Fiecare categorie conține mai multe nivele cu complexitate diferită. Pe măsură ce utilizatorii avansează, complexitatea crește, provocându-i să se gândească mai mult și să-și îmbunătățească abilitățile de memorie. Această structură intuitivă permite utilizatorilor să acceseze jocul cu ușurință și să se bucure de o experiență captivantă de dezvoltare a memoriei și a abilităților cognitive.

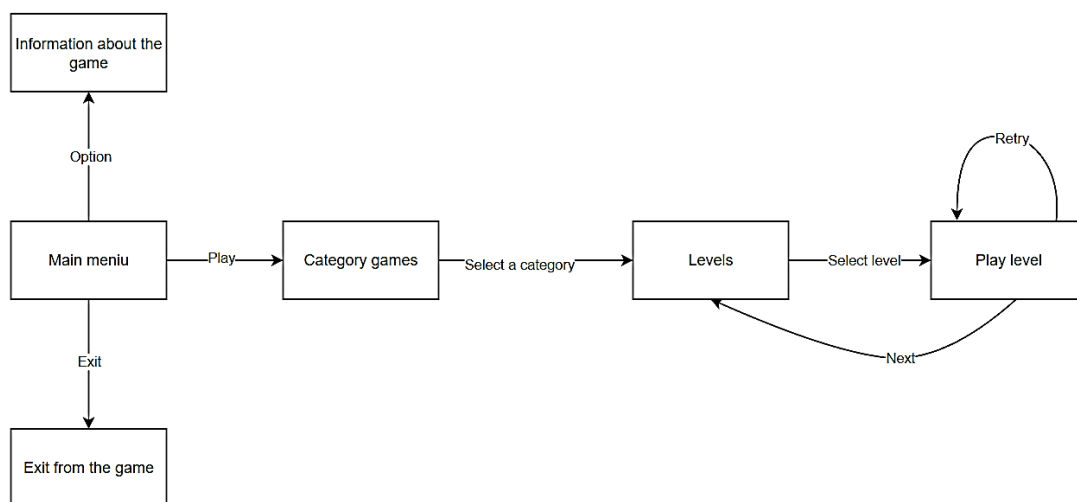

Figura 1. Structura jocului de memorie

Jocul începe cu un meniu principal(Main Menu), unde utilizatorul poate accesa diferite funcționalități, inclusiv opțiunea "Play", care îl direcționează către selecția de categorii și nivele de joc. Odată ce utilizatorul a selectat un nivel, acesta este condus către scena propriu-zisă a jocului. În cadrul jocului, elementele principale sunt cartonașele și în dependență de nivel care sunt prezentate cu fața în jos pe ecran, asemănătoare cărților de joc. Un obiect de tip "Puzzle Field" a fost creat inițial pentru a conține toate caracteristicile necesare, fiind ulterior salvat și utilizat pentru toate cartonașele din joc. Aceste cartonașe sunt amplasate pe ecran folosind un Grid care le dispune automat în rânduri și coloane.

Figura 2. Meniul principal

Implementarea logicii jocului și gestionarea comportamentului cartonașelor pe ecran s-au realizat folosind scripturi în limbajul de programare C#. Aceste scripturi au fost utilizate pentru a controla dublarea și afișarea cartonașelor în funcție de nivelul selectat și complexitatea acestuia. Modul de prezentare a cartonașelor și evoluția jocului sunt ilustrate în procesul de joc prezentat în Figura 3.

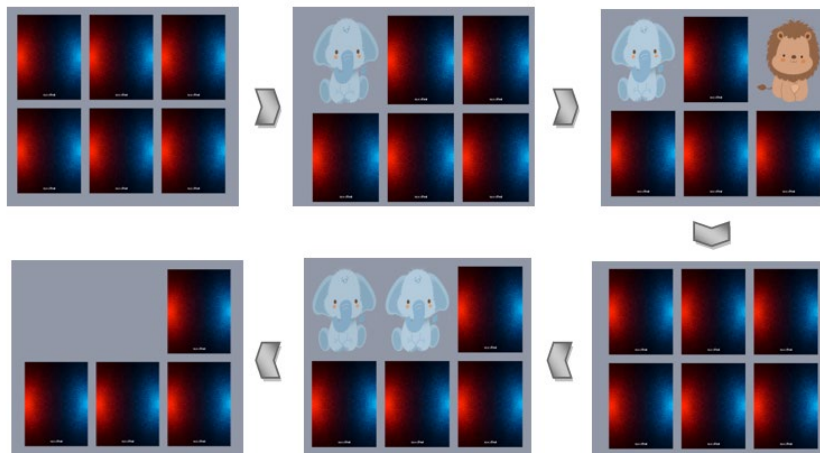

Figura 3. Procesul de joc

Algoritmul de plasare a cartonașelor

Crearea Grid-ului pentru Cartonașe:

- În scena principală a jocului, se creează un Grid (tablă) în care vor fi plasate obiectele (cartonașele). Acest Grid este construit folosind componenta “GridLayoutGroup” din motorul Unity.[1]
- Grid-ul este format din celule (sau sloturi) în care vor fi amplasate cartonașele.

Crearea Obiectului “Puzzle Field”:

- Se creează un obiect numit “Puzzle Field”, care va fi ulterior clonat în fiecare celulă a grid-ului.
- Acest obiect “Puzzle Field” reprezintă un cartonaș și va fi duplicat pentru fiecare celulă a grid-ului.

Numărul de Cartonașe și Nivelul Jocului:

- În funcție de nivelul selectat, se stabilește un număr prestabilit de cartonașe care trebuie să fie afișate pe ecran. De exemplu, pentru primul nivel, vor fi afișate 4 cartonașe, iar odată cu avansarea în nivele, numărul de cartonașe crește.
- Este important ca numărul total de cartonașe să fie par, astfel încât fiecare cartonaș să aibă o pereche.

Iterarea prin Grid și Clonarea Cartonașelor:

- Utilizând un script C# (codul sursă), se iterează prin fiecare celulă a grid-ului.
- Pentru fiecare celulă, se clonează obiectul “Puzzle Field”, creând astfel cartonașele necesare.

Imaginea de Fundal a Cartonașelor:

- Toate cartonașele primesc un background (imagine de fundal) identic.
- Imaginea de fundal este păstrată în folderul “Assets” al proiectului, împreună cu alte imagini și obiecte ale jocului.

Imaginile Principale ale Cartonașelor:

- Imaginile principale care trebuie comparate două câte două sunt păstrate, de asemenea, în folderul “Assets”.
- Dacă avem un total de N cartonașe, atunci primele N/2 cartonașe sunt asociate cu primele N/2 imagini din folder.
- Pentru celelalte N/2 cartonașe, imaginile se repetă în aceeași ordine.

Această metodă de plasare a cartonașelor asigură o experiență de joc coerentă și logică, în care jucătorii pot să-și testeze memoria și să găsească perechile de imagini corespunzătoare

Procesul de Joc

După ce utilizatorul a accesat nivelul dorit, acesta se angajează în procesul de joc, care implică selectarea și potrivirea cartonașelor pentru a găsi perechi identice. Această etapă este esențială în dezvoltarea abilităților cognitive ale jucătorului și în testarea capacității sale de memorie și strategie.

Utilizatorul începe prin alegerea a două cartonașe consecutive, apăsând pe fiecare cartonaș pentru a le întoarce și a le vedea conținutul. Scopul este de a găsi două cartonașe identice dintr-o încercare de a le potrivi.

În cazul în care cartonașele selectate nu se potrivesc, acestea sunt întoarse din nou cu fața în jos, iar utilizatorul poate încerca din nou să găsească o pereche potrivită. Procesul continuă până când toate perechile identice de cartonașe sunt găsite și eliminate. Pe măsură ce nivelul avansează, complexitatea jocului crește, punând presiune pe memoria și strategiile jucătorului, pentru a-și aminti pozițiile cartonașelor deja întoarse. Capacitatea de concentrare și de rezolvare a problemelor este pusă la încercare în acest proces interactiv.

Finalizarea Nivelului și Opțiunile Disponibile

După ce jucătorul a reușit să găsească toate perechile identice de cartonașe și să finalizeze cu succes nivelul, o casetă de dialog (vezi Figura 4) apare pe ecran, marcând reușita acestuia cu mesajul **“You Win”**. În acest moment, jucătorul are la dispoziție două opțiuni:

Butonul “Next”: Această opțiune îi permite jucătorului să avanseze către următorul nivel sau să exploreze și să aleagă altă categorie de jocuri din meniul principal.

Butonul “Retry”: Apăsând pe acest buton, jucătorul poate încerca din nou nivelul pe care tocmai l-a încheiat, oferindu-i o altă șansă de a trece cu succes de această etapă a jocului.

Aceste opțiuni oferă jucătorului flexibilitate și control asupra experienței lor de joc, permițându-le să continue să se angajeze în activități distractive și educative.

Figura 4. Nivel încheiat cu succes

CONCLUZII

În procesul de dezvoltare a jocului de memorie în Unity, am avut oportunitatea de a explora diverse aspecte ale creării unui joc captivant și educativ. Una dintre componentele esențiale ale acestui proces a fost grafica și designul, care au avut un impact semnificativ asupra experienței jucătorului. Utilizând instrumente precum platforma Figma, am putut crea obiecte și elemente grafice care să fie nu doar funcționale, ci și estetice și atrăgătoare pentru utilizatori. În plus, programarea în limbajul C# a fost fundamentală pentru implementarea logică a jocului.

Scripturile C# au permis gestionarea comportamentului cartonașelor, implementarea regulilor de joc și crearea unei experiențe interactivă și dinamice pentru utilizatori. Prin intermediul acestor scripturi, am putut controla aspecte precum plasarea și mișcarea cartonașelor, interacțiunea cu acestea și gestionarea progresiei jocului. Au fost utilizate diverse tehnici și strategii pentru a asigura calitatea și eficiența jocului. Testarea pilot și analiza comparativă au fost instrumente esențiale în procesul de dezvoltare, oferind feedback valoros. Dezvoltarea acestui joc de memorie în Unity a permis explorarea a diverse aspecte ale creării jocurilor și aplicarea cunoștințelor în domeniul graficii, designului și programării. Prin efort, entuziasm și curiozitate, a fost creat un joc interactiv și distractiv, care să ofere o experiență captivantă și educativă pentru utilizatori.

BIBLIOGRAFIE

1. Basu, Sourav. „2D PLATFORM GAME. Developed using Unity game engine.” Thesis. 2017.
2. Hong, Khanh. „DEVELOPING A 2D PLATFORM ENDLESS.” (2023): 8-9,11.
3. Khateib, Divya Sachdeva and Aruqqa. Mastering Unity: A Beginner’s Guide. Sufyan bin Uzayr, 2022.
4. Malin Nilsen, Mona Lundin, Cecilia Wallerstedt & Niklas Pramling. „Evolving and re-mediated activities when preschool children play analogue and digital Memory games.” Early Years (2018): 234-237.

Coordonator științific: CATRUC Adriana, dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova,
Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: catruc@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/ssstc2024.v2.06>

CZU: 004.738.5:[659.1:657]

DEVELOPMENT OF A PROMOTIONAL PAGE FOR AN EVENT IN THE ACCOUNTING FIELD

ELABORAREA UNEI PAGINI DE PROMOVARE A UNUI EVENIMENT ÎN DOMENIUL CONTABILITĂȚII

PASCARU Vladislav , student, specialitatea: INFa

Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova,

Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: vladislav.pasc@gmail.com

Abstract: Sectorul contabil este în plin proces de digitalizare, iar acest proces are un impact semnificativ asupra modului în care sunt gestionate și procesate datele financiare și contabile. Digitalizarea în sectorul contabil implică utilizarea tehnologiilor digitale pentru automatizarea proceselor contabile, îmbunătățirea eficienței operaționale și furnizarea de informații mai precise și mai rapide. Un loc aparte în acest proces îl are și promovarea evenimentelor în domeniul contabilității care poate beneficia și ea de această digitalizare. Utilizarea platformelor online și a rețelelor de socializare permite organizatorilor să atingă un public mai larg și să ofere informații detaliate despre evenimente, precum conținutul, speakerii și modalitățile de înregistrare. De asemenea, organizarea de webinarii și seminarii online devine mai ușoară și mai accesibilă, permițând participanților să se conecteze și să participe la evenimente fără a fi necesară prezența fizică într-un loc anume. Acest studiu prezintă proiectarea unei platforme online care vizează promovarea webinarilor în domeniul contabilității, abordând nevoia urgentă de educație în rândul profesioniștilor contabili.

Cuvinte cheie: Contabilitate, Platforma de promovare, Tilda, Get-course

JEL CLASSIFICATION: M4

INTRODUCTION

In today's evolving environment, events play an essential role in knowledge dissemination, networking, and professional growth, even in accounting. The purpose of this project is to develop a page to promote an accounting event. The objectives of the paper consist of:

- Ensuring clarity in conveying the purpose and details of the event,
- Creating compelling content that resonates with your target audience,
- Creating a visually appealing and professional page,
- Ensuring easy-to-use registration.

My thesis project focused on developing an online platform dedicated to promoting events in the accounting field, a crucial initiative in the context of rapid digitalization and the acute need for continuous education in this professional sector. Given the constant evolution of tax regulations and financial requirements, the proposed platform addresses a significant need, providing accounting professionals with access to webinars and updated educational resources essential for developing and maintaining professional skills. A key element of the project was the use of the Tilda platform for the design and structuring of the platform's website, see Figure 1. [Tilda is a website builder](#) that can be used to create websites, landing pages, online stores and special projects.[1] Choosing Tilda as the primary development tool was motivated by its ability to offer an efficient and flexible solution for creating a visually appealing website without requiring advanced programming knowledge. Tilda enabled the implementation of an intuitive user interface and a responsive design, facilitating easy access and navigation for users. This aspect was crucial for effectively engaging the target audience and promoting the accounting events offered on the platform. Additionally, the project integrated the GetCourse platform for managing event registrations and communicating with participants.

GetCourse provided a robust set of tools for creating registration forms, segmenting the audience, and conducting personalized email marketing campaigns, see Figure .2. This integration ensured efficient participant management and facilitated direct and personalized interaction with them, vital elements for the success of the online events organized. By combining the advanced functionalities of Tilda and GetCourse, the project succeeded in creating an online platform that not only visually attracts but also supports a positive and productive user experience.[2] The careful implementation of these technologies allowed the project to overcome administrative challenges and focus on delivering high-quality educational content, highlighting the importance of adaptability and the use of appropriate technologies in organizing and promoting online events in the accounting field. Thus, my project addressed not only the need for information and continuous education in the accounting field but also demonstrated how technology can be effectively used to support professional development and create a community engaged in this domain.

LITERATURE REVIEW

The necessity for ongoing education in accounting is well-documented in the literature. Sources such as the Journal of Accountancy[3] and Accounting Education highlight the accelerating pace of regulatory changes and the increasing complexity of the financial landscape. These changes necessitate a platform that can offer up-to-date information and training. The project leverages platforms like Tilda and Get Course, whose functionalities are explored in web development and e-learning literature, to create a user-friendly and effective educational environment.

The methodology employed in this project combines qualitative and quantitative research methods. Online analytics tools were used to gauge interest levels in continuous accounting education, while surveys among accounting professionals helped identify specific learning needs and preferences. Additionally, a comparative analysis of existing online educational platforms provided insights into best practices and areas for improvement.[4] The design process involved iterative testing with potential users to refine usability and ensure the platform meets the targeted needs.

The research revealed a strong demand among accounting professionals for accessible, flexible, and comprehensive online learning opportunities. The developed platform, utilizing Tilda for its ease of use and design capabilities and Get Course for its robust management of educational content and user interactions, has successfully launched a series of webinars covering a range of topics from tax legislation to innovative accounting technologies. Preliminary feedback from users has been overwhelmingly positive, with many highlighting the platform's role in enhancing their professional skills and knowledge.

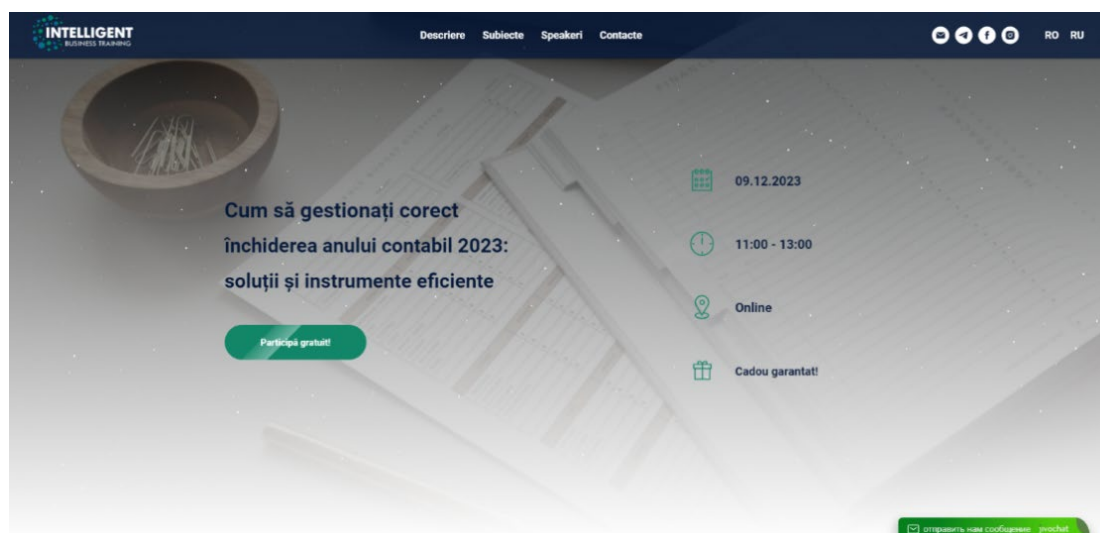

Figure 1 Curtain of the platform

A key aspect in the development of our promotional platform is the structural organization of the blocks present on the site. The website's structure was designed to be intuitive and minimalist, facilitating quick access to key information and encouraging visitors to register for the event. At the top of the site, a fixed menu remains visible as the user scrolls, providing instant access to the main sections. This menu prominently features the company logo on the left, reinforcing our brand identity. Centralized are quick links to informative blocks of the site such as "Description," "Topics," "Speakers," and "Contact." This arrangement ensures that visitors can swiftly find the information of most interest to them. Additionally, buttons for our social networks and options for changing the website's language are included on the right side of the menu, thus enhancing accessibility and interaction with a broader audience. The next block, termed the "curtain," is designed to immediately capture the visitor's attention. It spans the entire width of the screen and showcases an attractive background image, over which essential event information is displayed: the webinar title, date, time, and location, along with a prominent registration button that directs users to the GetCourse signup form. This section plays a crucial role in converting visitors into registered participants.

DESIGN AND LAYOUT

The "Description" block provides an overview of the event, pairing a concise description with an illustrative image of someone using our site, intended to establish a personal connection with potential participants. The "Topics" list to be covered during the webinar is presented against a white background for maximum clarity, while the "Speakers" section includes photos and brief biographies, contributing to the event's authority and credibility. Finally, the site's footer consolidates essential contact elements and links to social networks, alongside a button for newsletter signup and links to "Terms and Conditions" and "Privacy Policy," ensuring transparency and easy access to further information. Each block was carefully selected and customized to ensure a smooth user experience and facilitate access to relevant information, aiming to create a logical and engaging journey for every site visitor.

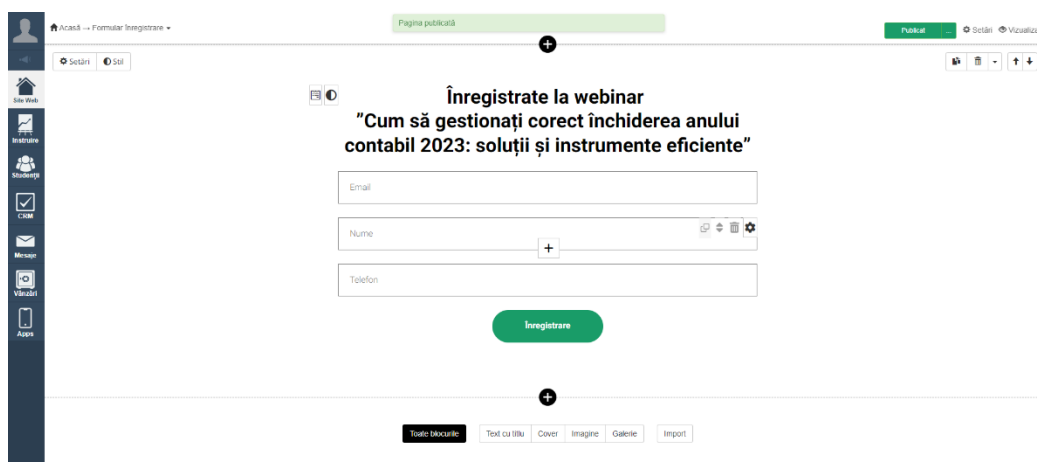

Figure 2 Registration form made on GetCourse

Another significant step involved selecting the registration from the extensive library of blocks provided by GetCourse. We chose a form that best aligned with our structure and needs, allowing every interested party to register simply with their name, email, and phone number. An important aspect of these forms is the action options, enabling us to adjust the texts and settings of the form according to preferences, as it should be followed by necessary events for confirming and adding users to the database. Modifications included the introduction of essential post-registration actions: displaying a confirmation message "Thank you, your form has been submitted", and the automatic addition of the registered user into a newly created group, which we named "Webinar Students". This group will be essential for issuing access to the webinar on the day of the live

broadcast, as well as for contacting students via email or direct messages. Additionally, an equally important aspect is the issuance of participation certificates to users who will be present on the day of the online webinar. Organizing registered participants in this dedicated group on GetCourse was a crucial step. The group allowed us to centralize communication, facilitating the distribution of materials, messages, certificates, and even making calls for additional details. The creation of the group was conceived not only as a means of organization but also as a strategy to build a committed community around the topics discussed in the webinar.

CONCLUSION

This project introduces an online platform dedicated to the promotion of accounting webinars, directly addressing the urgent educational needs of accounting professionals through digitalization process in the accounting sector. It leverages the capabilities of platforms like Tilda and GetCourse to create an accessible, user-friendly environment that encourages continuous learning and professional development. This not only facilitates the distribution of educational materials and communication but also underscores the project's broader objective to foster a community of learning and professional growth.

REFERENCES

1. Babich, Nick. <https://www.smashingmagazine.com/2018/09/tilda-website-builder-full-review/>. 25 September 2018.
2. Filina, Olga. <https://getcourse.ru/blog/496936>. 9 February 2024.
3. O'Meara, Pat. <https://www.journalofaccountancy.com/newsletters/academic-update/preparing-accounting-students-professional-success.html>. 13 September 2023.
4. Burton, Colin. <https://www.thinkific.com/blog/online-learning-platforms/>. 5 February 2024.

Coordonator științific: CATRUC Adriana, dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova,
Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: catruc@ase.md

DESIGNING THE WEB PAGE FOR A TRAVEL AGENCY

PROIECTAREA PAGINII WEB PENTRU O AGENȚIE DE TURISM

ANDRONACHI Iuliana, studentă, specialitatea: CIB

Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova,

Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail: andronachi.iuliana@ase.md

Abstract: *In the contemporary era, information technologies have become an essential pillar of everyday life, significantly influencing interactions and the way business is conducted. In this context, the internet has rapidly evolved to become a universal medium of communication, a source of information and a popular channel for the consumption of goods and services. This change has affected various economic sectors, including the tourism industry.*

Internet technologies are being actively introduced into the activities of modern businesses in the tourism industry. The Internet is used in practically all the main business processes of tourism companies, starting from searching and attracting a customer, as a communication and marketing tool and ending with the formation of a tourism product. The active development of Internet technologies has led to phenomena such as e-tourism.

Keywords: *tourism industry, web development, e-tourism, Internet technologies*

JEL CLASSIFICATION: C88, L83

INTRODUCERE

În prezent, turismul este o industrie globală puternică. Datorită ratei sale de creștere rapidă, este recunoscut ca fiind fenomenul economic al secolului. Studiile privind importanța turismului în economie arată că acesta are un impact semnificativ asupra economiei, societății, culturii și mediului ambient al destinațiilor turistice.

Obiective. Rolul Internetului în planificarea călătoriilor a devenit crucial, iar agențiile de turism au adoptat din ce în ce mai mult prezența online pentru a-și satisface clienții și a-și extinde afacerile. În lumina acestor transformări, acest articol se concentrează asupra elaborării planului dezvoltării unei pagini web pentru o agenție de turism. Tema aleasă devine astfel deosebit de actuală, reflectând necesitatea adaptării la cerințele pieței în continuă schimbare și exprimând dorința de a contribui la eficientizarea și modernizarea proceselor din industria turistică.

CONȚINUTUL DE BAZĂ. *Analiza surselor bibliografice.*

Organizația Mondială a Turismului (OMT) reprezintă principalul organism interguvernamental care stabilește cadrul general pentru desfășurarea activităților turistice la nivel global. În anul 1991, OMT și Guvernul Canadei au organizat Conferința Internațională asupra Statisticilor Călătoriilor și Turismului la Ottawa, unde au fost adoptate recomandări privind conceptele, definițiile și clasificările utilizate în domeniul turismului. Se vor prezenta unele din ele.

A fost acceptată utilizarea conceptului de „vizitator” ca subiectul sistemului turistic în scopuri statistice. Conceptul de “vizitator” acoperă două categorii de persoane: turiști (vizitatori „de peste noapte” – overnight visitor) și excursioniști (vizitatori “de aceeași zi” – same day visitor).

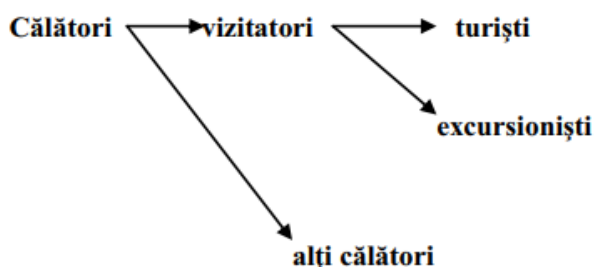

Figura 1. Clasificarea călătorilor

Sursa: Preluat din [5].

În funcție de principalele tipuri de turism, turiștii sunt clasificați în două categorii: internaționali și interni. Prin urmare, turistul intern poate fi definit ca fiind vizitatorul temporar care călătorește *în interiorul granițelor țării de rezidență* pentru o perioadă de timp cuprinsă între 24 de ore și un an, în scopuri diferite de prestarea unei activități lucrative remunerate la locul de destinație. Însă, turistul internațional se deplasează *în afara granițelor țării de reședință*.

În legătură cu durata călătoriilor, se sugerează posibilitatea efectuării călătoriilor pe diverse intervale de timp, în funcție de nevoile călătorului. În acest sens, unii autori propun și introducerea noțiunii de vacanțier – pentru cei care efectuează o călătorie de cel puțin 4 zile. Astfel, se realizează o distincție între turismul de weekend (1-3 zile) și turismul de vacanță.

Activitatea turistică este un proces complex care se desfășoară într-un ciclu continuu: producție – distribuție – consum. În acest context, partea de producție poate fi considerată ca un proces tehnologic care se desfășoară conform unor reguli bine definite, în timp ce partea de consum depinde în mare măsură de calitatea și cantitatea produsului turistic oferit. Distribuția joacă un rol crucial în asigurarea faptului că produsul este vândut consumatorului (turistului) și, în același timp, că acesta îl folosește efectiv, fiind considerat un element esențial al strategiei turistice [1].

La moment, comercializarea serviciilor și pachetelor turistice (cu alte cuvinte, distribuția) pe teritoriul Republicii Moldova este efectuată de turoperatori și agențiile de turism.

Astfel, succesul în dezvoltarea turismului a fost influențat de îmbunătățirea continuă a metodelor de lucru, modernizarea infrastructurii, specializarea personalului, diversificarea ofertelor și îmbunătățirea calității și cantității serviciilor. De asemenea, competiția intensificată a jucat un rol important în acest proces. Turismul poate fi analizat în funcție de patru categorii de efecte la nivel național și internațional, astfel:

1. **Asupra economiei.** Turismul acționează ca un stimulent pentru dezvoltarea sistemului global. Astfel, “turismul contribuie la asigurarea unei circulații bănești echilibrate prin participarea încasărilor din turism la mai multe circuite economice”[5]. Dezvoltarea turismului și sporirea încasărilor generate de sectorul turistic, duce la stimularea producției, ceea ce contribuie la creșterea PIB sau PNB.

Turismul acționează, de asemenea, ca un mijloc eficient de protecție a naturii și a patrimoniului cultural. În ceea ce privește țările situate în zone geografice-cheie, acestea pot beneficia de venituri suplimentare generate de fluxurile mari de turiști care tranzitează teritoriul lor.

2. **Asupra forței de muncă.** O parte din veniturile generate de activitatea turistică sunt reinvestite în dezvoltarea industriei turistice a țării gazdă, creând astfel noi oportunități de angajare. Astfel, turismul contribuie în mod semnificativ la crearea de noi locuri de muncă (în turism și în alte industrii care sunt dezvoltate prin extinderea turismului), reducând astfel șomajul.

3. **Asupra comerțului mondial și balanțelor de plăți.** Turismul internațional reprezintă o formă de export invizibil care aduce o contribuție directă la reechilibrarea balanței comerciale de plăți a țării gazdă ca urmare a creșterii volumului încasărilor valutare rezultate din vânzarea serviciilor turistice pe valută și exportul intern.

4. **Efecte socio-culturale.** Turismul aduce o contribuție semnificativă la satisfacerea nevoilor spirituale ale indivizilor, contribuind la restabilirea capacităților fizice și psihice a oamenilor, cu rezultate benefice asupra productivității muncii.

Pe lângă toate acestea, turismul, considerat “mesager al păcii”, reprezintă un factor esențial în promovarea unui climat de pace, colaborare și înțelegere între națiunile lumii. Astfel, turismul este capabil să aibă un impact activ asupra economiei regiunii (sau țării) în care se dezvoltă, asupra bazelor sale economice, sociale și umanitare.

Descrierea metodei de cercetare utilizată. După analiza diverselor factori de influență asupra industriei turistice, s-a constatat că un aspect deosebit de semnificativ pentru investigare respectivă îl constituie factorul tehnologic, mai precis, integrarea tehnologiilor informaționale în domeniul turismului.

În lumea digitală de astăzi, site-urile web joacă un rol deosebit de important. Acestea au devenit o parte esențială a comunicării, a căutării de informații, a divertismentului și chiar a afacerilor. Se va prezenta modul în care au apărut aceste mijloace de informare și interacțiune.

Primii pași în dezvoltarea site-urilor web au fost făcuți odată cu apariția primelor protocoale de hipertext și a primelor limbaje de marcare, cum ar fi SGML și HTML.

Unul dintre cele mai importante și de succes servicii ale Internetului, WWW – a fost instituit la CERN (Centrul European de Cercetări Nucleare de la Geneva) în anul 1989. Inițiat de Tim Berners-Lee, Robert Caillau și echipa lor, acest sistem lega documentele hipertext prin URL și HTTP.

Primele site-uri web au fost simple pagini de text, fără grafică sau funcționalități complexe. Principalul obiectiv creării lor a fost simplificarea accesului rapid la informațiile tehnice prezentate în manualele de utilizare a calculatoarelor. Însă, în timpul studierii evoluției site-urilor web, se poate observa că progresele tehnologice și schimbarea gusturilor și nevoilor utilizatorilor au condus la o serie de schimbări în ceea ce privește proiectarea și dezvoltarea site-urilor web.

La crearea paginilor web a devenit crucială respectarea standardelor internet moderne, adică o renunțare completă la tehnologiile internet învechite, care nu sunt acceptate de toți browserele web.

De asemenea, în prezent o atenție deosebită se acordă structurii și conținutului paginilor web. Structura paginilor web ar trebui să fie cât mai simplă, iar conținutul – suficient de bogat pentru ca utilizatorul să găsească rapid informația de care are nevoie. Totodată, în mod obligatoriu paginile web trebuie să fie făcute maxim accesibile pe orice dispozitiv. Paginile web ar trebui să se încarce rapid și să se afișeze în mod corespunzător pe ecran [3].

Astfel, a fost prezentată o listă de “reguli” la care trebuie să se conformeze oricare site web care aspiră la statutul de modern. Cu toate acestea, este important să se menționeze și câteva tendințe moderne referitoare la aspectul vizual al site-urilor.

Unul dintre cele mai importante puncte este tipografia flexibilă, ceea ce înseamnă utilizarea unor fonturi mari și lizibile în resursele web. Următoarea tendință care a devenit populară în site-urile contemporane este designul minimalist și plat. Eliminarea detaliilor inutile și utilizarea unor forme și culori simple și curate creează un aspect elegant și modern. Această tendință contribuie la dezvoltarea site-urilor organizate, rapide și concentrate spre conținut, astfel îmbunătățind UX (User Experience).

Tendințele privind site-urile web evoluează în mod constant și se schimbă în funcție de progresele tehnologice și de nevoile utilizatorilor. De aceea, există diferite tehnologii care sunt utilizate pentru a crea pagini web în conformitate cu tendințele actuale. Dezvoltarea web este adesea împărțită în frontend (HTML/CSS/JS) și backend (tehnologiile server-side, cum ar fi PHP).

Turismul electronic (eTourism). Potrivit lui Buhalis (2003) [2], turismul electronic este definit ca fiind integrarea tehnologiilor informației și comunicațiilor (TIC) în industria turistică. Acesta face parte din sfera comerțului electronic și combină unele dintre cele mai avansate tehnologii în dezvoltare, cum ar fi TIC, HoReCa și managementul/marketingul/planificarea strategică. Conceptul de turism electronic cuprinde toate aspectele afacerii (comerț electronic, marketing online, finanțe și contabilitate electronică, etc.) pentru toate sectoarele industriei turistice.

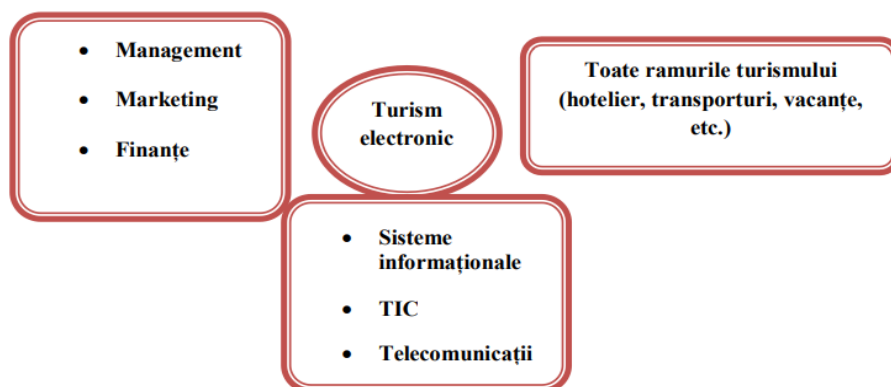

Figura 2. Combinarea factorilor turismului electronic

Sursa: MAHA, A., DONICI, A.N., POSTOLACHI, A.T. Electronic Tourism (E-tourism) - a theoretical approach. Disponibil: <https://mpira.ub.uni-muenchen.de/id/eprint/41745> [citat 16 ianuarie 2024]

Activitățile caracteristice turismului electronic implică prezența turoperatorilor, a agențiilor de turism și a altor entități interesate în domeniul turismului în mediul virtual, prin intermediul unei platforme specializate (site-ului/portalului web).

E-tourism implică pentru consumatorii finali următoarele etape: e-informare, e-rezervare (de hoteluri, servicii de transport, etc.) și e-payment. Există și alte faze între ele, dar acestea sunt mai relevante pentru operatorii de turism, cum ar fi e-planning sau e-management.

Etapă de e-informare presupune furnizarea de informații prin intermediul platformelor specializate, cum ar fi site-urile web ale agențiilor de turism. Conținutul prezent pe aceste site-uri oferă vizitatorilor posibilitatea de a explora virtual serviciile oferite.

Odată cu dezvoltarea tehnologiilor informației și a comerțului electronic, rezervarea electronică (*online booking*) a devenit una dintre cele mai populare modalități de a facilita accesul la bunuri și servicii prin intermediul internetului.

Se spune că, interacțiunea dintre turism și TIC într-un proces de digitalizare a proceselor din industria turismului a creat turismul electronic (eTourism) ca un nou domeniu al cunoașterii [4].

Astfel, se poate concluziona că realizările progresului tehnic în domeniul TI, care se dezvoltă foarte rapid de la sfârșitul secolului XX, nu puteau să nu afecteze industria turismului, crescând semnificativ eficiența și calitatea serviciilor oferite, reducând costul acestora și scăzând cheltuielile întreprinderilor. Posibilitățile moderne de utilizare a TI sunt imense și promițătoare, ceea ce deschide noi oportunități de utilizare eficientă în activitățile întreprinderilor turistice.

Rezultatele obținute. Rezultatele constau în identificarea soluțiilor optime pentru dezvoltarea unei platforme web care să răspundă nevoilor și așteptărilor clienților moderni. Printre obiectivele specifice se numără optimizarea experienței utilizatorului, eficientizarea proceselor de rezervare și adaptarea la cerințele unei piețe în continuă schimbare.

Pentru realizarea obiectivelor propuse au fost trasate următoarele sarcini principale:

- analiza profundă a pieței turistice online și identificarea tendințelor actuale,
- analiza experienței dobândite în timpul practicii de licență la „Admiral Tur”,
- definirea nevoilor utilizatorilor și optimizarea experienței lor,
- alegerea tehnologiilor și limbajelor de programare potrivite pentru dezvoltarea paginii web.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

De-a lungul deceniilor, industria turismului a evoluat semnificativ datorită introducerii de noi tehnologii. Evident, anul 1990 a reprezentat un punct de cotitură pentru industria turismului, odată cu apariția World Wide Web (WWW), adică a internetului. Introducerea și răspândirea internetului în întreaga lume este cea care a permis obținerea celor mai mari beneficii economice în toate domeniile economiei, iar industria turismului nu face excepție.

În secolul XXI, turismul poate fi numit o afacere computerizată bine dezvoltată la nivel mondial, care implică mari companii aeriene, lanțuri hoteliere și, bineînțeles, companii de turism din întreaga lume. În zilele noastre, produsul turistic devine mai flexibil și mai personalizat, precum și mai atractiv și mai accesibil pentru consumatorul actual.

BIBLIOGRAFIE:

1. ARTIOMOVA, E.N., KOZLOVA V.A. *Основы гостеприимства и туризма*. Orel: GTY, 2005. 104 p. [citat 23 ianuarie 2024]. Disponibil: <https://elibrary.ru/item.asp?id=27709817>
2. BUHALIS, D. *ETourism: Information Technology for Strategic Tourism Management*. Edinburgh: Pearson Education, 2003. 376 p. ISBN 0582-35740-3.
3. DRONOV, V. *HTML 5, CSS 3 u Web 2.0. Разработка современных Web-сайтов*. Sankt Petersburg: БХВ-Петербург, 2011. 416 p. ISBN 978-5-9775-0596-3.
4. GRATZER M., WERTHNER H., WINIWARTER W. Electronic business in tourism. *International Journal of Electronic Business*. 2004, vol.2 nr. 5, pp. 450-459. ISSN 1470-6067 [citat 16 ianuarie 2024]. Disponibil: <https://www.inderscience.com/info/inarticle.php?artid=5878>
5. NEACȘU, N., BĂLTĂREȚU, A., NEACȘU, M. *Economia turismului*. [citat 23 ianuarie 2024]. Disponibil: https://www.academia.edu/5149862/NICOLAE_NEAC%C5%9EU_ANDREEA_B%C4%82LT%C4%82RE%C5%A2U_MONICA_NEAC%C5%9EU_ECONOMIA_TURISMULUI_Manual_de_studiu_individual

Coordonator științific: ANDRONATIEV Victor, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova,
Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: andronatiev@ase.md

DESIGNING A ROBUST AND ADAPTABLE SENSOR SYSTEM TO ENABLE THE ROBOT TO PERCEIVE AND NAVIGATE IT'S ENVIRONMENT AUTONOMOUSLY

PROIECTAREA UNUI SISTEM DE SENSORIZARE ROBUST ȘI ADAPTABIL PENTRU A PERMITE ROBOTULUI SĂ PERCEAPĂ ȘI SĂ NAVIGHEZE MEDIUL AUTONOM

CERNENCHI Nadejda, studentă, specialitatea: TI

Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova,
Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail: cernenchi@ase.md

Rezumat: Incendiul, o amenințare constantă în peisajul urban contemporan, a fost subiectul unei investigații tehnologice profunde, rezultând în crearea unui robot autonom de intervenție la incendii. Acest articol prezintă integrarea unui sistem de stingere a incendiilor, folosind placa de dezvoltare STM32 și senzori, într-o platformă robotică. Obiectivul este să se proiecteze un sistem robust și eficient, capabil să detecteze și să stingă incendiile autonom. Procesul de integrare implică interfațarea hardware-ului, achiziția datelor de la senzori, algoritmi de procesare și strategii de control pentru a permite o operațiune fără sudură în cadrul unui cadru robotic. Prin integrarea și testarea sistematică, sistemul dezvoltat demonstrează capacități promițătoare în sarcinile de detectare și stingere a incendiilor, punând bazele pentru capacități îmbunătățite de stingere a incendiilor în aplicațiile robotice.

Cuvinte cheie: placă de dezvoltare, robot autonom, senzori, optimizare

JEL CLASSIFICATION: O330

INTRODUCTION

Fires can be considered a major source of human and material damage in the Republic of Moldova. Thus, for the year 2018, the General Inspectorate for Emergency Situations of the Ministry of Internal Affairs published a report showing that 1650 fires occurred on the territory of the country, destroying property and families in urgent need of humanitarian assistance to remedy the situation. As a result of exceptional situations and fires, 363 people suffered, out of which 135 died, including 11 children. In total, the number of deaths compared to 2017 increased by 58% (from 85 to 135 people). [1, Statistical Analysis of Exceptional Situations Over a 10-Year Period.]

As part of our proactive approach, we have embarked on the development of cutting-edge technology designed to revolutionize fire detection and intervention within domestic settings. Our flagship endeavor involves the creation of a sophisticated robotic system tailored for integration into smart homes. Equipped with state-of-the-art fire detection capabilities, including advanced sensors capable of detecting carbon monoxide and fluctuations in temperature, this autonomous robot is engineered to swiftly identify incipient fires and intervene with precision and efficiency to extinguish flames before they escalate. One of the key features of this innovative system is its integrated water reservoir, which ensures rapid access to firefighting resources. Coupled with a flexible manipulator system, the robot can navigate through confined spaces and complex environments, adapting its approach to effectively combat fires in diverse scenarios. Moreover, its tracked mobility system provides unparalleled stability and maneuverability, enabling seamless traversal across various terrains, including staircases, thereby minimizing the risk of operational impediments or damage.

The objectives of this project are presented as follows:

- Developing a robust robot, integrated with flame sensors, capable of quickly locating, detecting, and extinguishing fire-affected areas, while mastering the complexities of microcontroller connectivity to control the robot.
- Evaluating the performance of the robot in terms of its ability to accurately determine the angle and proximity of burned areas in front of the robot, within a radius between 0 meters and 1 meter.

PROBLEM STATEMENT

Ensuring the security of residential areas, laboratories, offices, factories, and commercial buildings is crucial for protecting human lives and assets. In response to this imperative, we propose the development of a comprehensive security system incorporating a fire protection robot equipped with advanced sensors. This system aims to promptly detect and respond to anormal and hazardous situations, thereby enhancing overall safety.

Specifically, our focus is on designing an intelligent fire protection robot equipped with an extinguishing mechanism tailored for modern buildings. One of the primary challenges addressed by this system is the difficulty humans face in detecting small fires caused by electrical appliances. Delays in responding to such incidents can lead to escalated damage. Furthermore, locating the water source for firefighting purposes can prolong the response time.

Functional requirements:

- The robot's functionality encompasses the detection of fire events and subsequent utilization of extinguishing mechanisms to combat the fire.
- The robot is tasked with detecting burnt areas within a radius spanning from 0 meters to 1 meters.
- The robot will exhibit a rotational capability of 360°, enabling it to address fires effectively from various angles.

BOARD AND SENSOR REQUIREMENTS

- The STM32 Nucleo-144 board offers a cost-effective and adaptable platform, allowing users to explore new concepts and develop prototypes efficiently.
- It supports a variety of performance and power consumption combinations, thanks to the STM32 microcontroller's flexible features.
- For compatible boards, users can choose between internal or external power sources, depending on the specific requirements of their project.

The STM32 Nucleo-144 board does not require any separate probe as it integrates the ST-LINK debugger/programmer. The STM32 Nucleo-144 board comes with the STM32 comprehensive free software libraries and examples available with the STM32Cube MCU Package (see Figure 1). [2, 2019 STMicroelectronics]

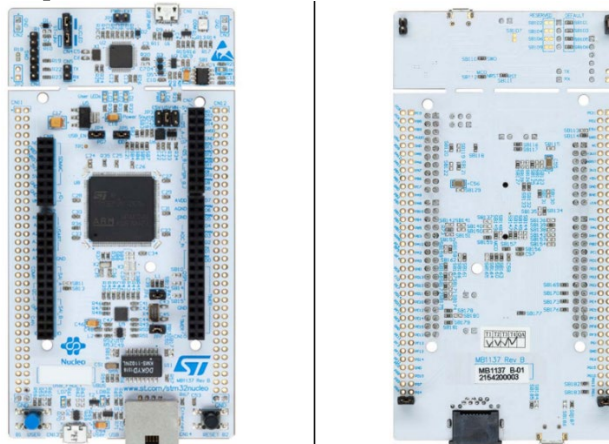

Figure 1. STM32 Nucleo-144 board, top view (left), bottom view (right)

A Flame Sensor module or Fire Sensor module is a small size electronics device that can detect a fire source or any other bright light sources (see Image 2 a)). This sensor basically detects IR (Infrared) light wavelength between 760 nm – 1100 nm that is emitted from the fire flame or light source. The flame sensor comes with a YG1006 Phototransistor sensor which is a high speed and high sensitivity. Two types of IR Infrared Flame Sensor Module available in the market one having three pins (D0, Gnd, Vcc) and another one having four pins (A0, D0, Gnd, Vcc) both can be easily used with Arduino and other microcontroller boards. [3, how flame sensor works.]

The STM32 Nucleo-144 board is fully compatible with **Arduino** and various other microcontroller platforms, providing flexibility for different project needs.

The 1 Channel 5V Relay Module:

- Allows control of a single relay through any 5V digital output pin on your microcontroller.
- The relay can handle up to 2A of current, and screw terminals are available for easy wiring.
- An LED indicator shows the current status of the relay (on or off).

The module features:

- **A 3-pin header** for Signal (S), Voltage (V), and Ground (G).
- **A 4-pin “Grove” connector** for additional wiring options.

To use the relay:

- Connect the **Signal (S)** pin to a digital output pin on the microcontroller.
- Connect the **Voltage (V)** pin to a 5V power source.
- Attach the **Ground (G)** pin to a shared ground.

The relay operates as an **SPDT (Single Pole Double Throw)** switch, with:

Normally Open (NO), Normally Closed (NC), and Common (COM) screw terminals.

When the **Signal (S)** pin is set to HIGH:

- The relay switches on (closed).
- If the pin is LOW, the relay remains off. [4, 5V Relay module - how it works and application]

The MQ-7 carbon monoxide sensor module allows for the sensing of CO concentrations in the air (see Figure2 c)). This module can detect CO gas concentrations from anywhere between 20 and 2000ppm. The sensor is highly sensitive and has a quick response time. It uses analogue resistance as an output and is extremely easy to connect with the use of Arduino.

- This module comes with **adjustable sensitivity**, allowing users to fine-tune its performance based on specific requirements.

- It is important to note that the module does **not come pre-calibrated**, so manual calibration may be necessary for precise measurements.

- The sensor’s **surface resistance (Rs)** is calculated based on the voltage readings, which are influenced by the surrounding environment and conditions.

Sensitive layer of MQ-7 gas sensitive components is made of SnO₂ with stability, So, it has excellent long term stability. Its service life can reach 5 years under using condition. [5, Technical data MQ -7 GAS SENSOR]

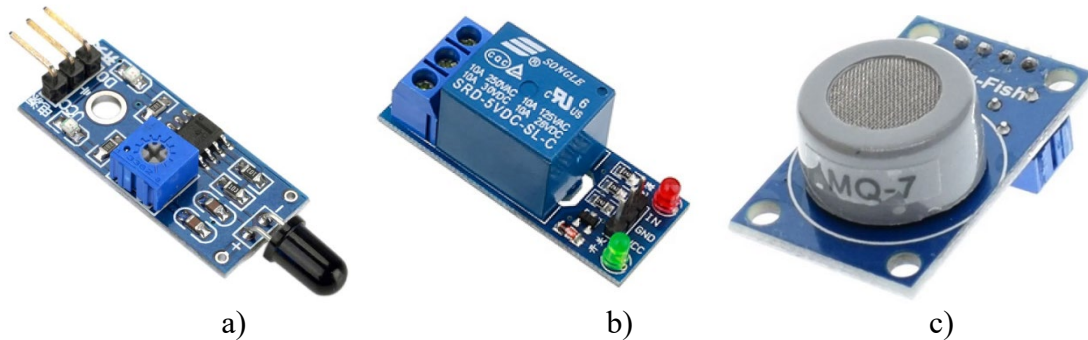

Figure 2. a) Flame Sensor, b) 1 Channel 5V Relay, c) MQ-7 carbon monoxide sensor

ADAPTIVE ALGORITHMS

The success of our sensor system hinges on its ability to adapt to changing environmental conditions. Dynamic calibration ensures that sensor parameters (e.g., gain, offset, focal length) remain accurate over time. We leverage the computational capabilities of the STM32 Nucleo-144 to implement real-time calibration routines. The Nucleo-144 continuously monitors sensor outputs, detects drift or degradation, and applies corrective adjustments. For instance:

- Inertial Measurement Units (IMUs): The Nucleo-144 periodically recalibrates gyroscope and accelerometer biases, compensating for temperature variations and sensor aging.
- Camera Calibration: Our system employs adaptive camera calibration techniques, adjusting intrinsic and extrinsic parameters based on scene lighting, lens distortion, and focal length changes.

Sensor fusion combines data from multiple sensors (e.g., lidar, radar, cameras) to enhance perception accuracy. The STM32 Nucleo-144 orchestrates sensor fusion algorithms, dynamically adjusting fusion weights and fusion rules. For example:

- Kalman Filtering: The Nucleo-144 optimizes Kalman filter gains based on sensor noise characteristics. It adapts the covariance matrices to balance sensor trustworthiness.
- Particle Filters: Our system employs adaptive resampling strategies within particle filters. The Nucleo-144 dynamically adjusts the number of particles and resampling thresholds.

Dynamic calibration ensures sensor accuracy over time. The STM32 Nucleo-144 continuously monitors sensor outputs, detecting drift or degradation. For IMUs, it recalibrates gyroscope and accelerometer biases. Camera calibration adapts intrinsic and extrinsic parameters based on scene conditions.

CONCLUSION

Our proposed sensor system, leveraging the STM32 Nucleo-144, achieves robustness and adaptability. Through dynamic calibration, ML-based adaptation, and sensor fusion, robots can navigate autonomously in challenging environments. Future work involves exploring emerging technologies and refining our algorithms for even greater performance.

With its comprehensive set of features, this firefighting robot offers a promising solution for assisting individuals during critical fire incidents, enabling prompt and effective fire suppression efforts.

REFERENCES

1. "Analiza statistică a situațiilor excepționale în perioada 10 ani."
https://dse.md/sites/default/files/statistic_documents/2009-2018_Analiza%20statistică%20a%20situațiilor%20excepționale%20în%20perioada%2010%20ani.pdf (accessed on 09.02.2024)
2. "NUCLEO-H743ZI - STM32 Nucleo-144 development board with STM32H743ZI MCU, supports Arduino, ST Zio and morpho connectivity."

URL: <https://www.mouser.com/pdfDocs/nucleo-h743zi.pdf> (accessed on 12.02.2024)

3. "Flame Sensor." URL: https://www.electroduino.com/ir-infrared-flame-sensor-module/#How_IR_Infrared_Flame_Sensor_Module_Works " (accessed on 19.02.2024)
4. 1-Channel 5V Relay Module."
URL: <https://www.geya.net/5v-relay-module-how-it-works-and-application/#:~:text=The%205V%20relay%20module%20can,the%20specifications%20of%20the%20relay>
(accessed on 22.02.2024)
5. "MQ-7 Carbon Monoxide Sensor Module" <https://hobbycomponents.com/sensors/817-mq-7-carbon-monoxide-sensor-module> (accessed on 15.03.2024)
6. Technical data

Coordonator științific: CATRUC Adriana, dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova,
Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: catruc@ase.md

USING VISUAL STUDIO CODE FOR DEVELOPING INFORMATION PLATFORMS

ПРИМЕНЕНИЕ VISUAL STUDIO CODE ДЛЯ РАЗРАБОТКИ ИНФОРМАЦИОННЫХ ПЛАТФОРМ

BALTEAN Diana, studentă, specialitatea: TI

Славянский университет Республики Молдова,

ул. Флорилор 28/1, Chișinău,

e-mail: dianabaltyan@yandex.ru

Abstract: The work researches the issues of using the universal open source cross-platform editor Visual Studio code. The subject of the research is defined - design and development of on-line information platforms. The main areas of VS Code user interface are concretized. The top-5 popular and required plug-ins are systematized and characterized. A fragmentary SWOT analysis of the code editor is carried out. Conclusions are formulated.

Keywords: Universal cross platform editor, Visual Studio code, development environment, interface, plugins, SWOT analysis.

JEL CLASIFICATION: C63, C80, C88

Visual Studio code (или VS Code) - универсальный межплатформенный редактор с открытым кодом, относящийся к категории интегрированных сред разработки (IDE). VS Code позволяет писать, форматировать и редактировать код на разных языках программирования [2]. Редактор кода существует для всех популярных [операционных систем](#): Windows, Linux и macOS.

VS Code разработан компанией Microsoft. Релиз версии 1.0 состоялся 14 апреля 2016 года. Основными преимуществами продукта является то, что он является бесплатным, установщик пакета занимает менее 100 МБ, потребляет менее 200 МБ при его полной установке. Также, для удобства использования, существует и онлайн-версия данного редактора.

Только, в период с 2015 по 2018 годы, количество активных пользователей редактора Visual Studio Code, которые запускали систему не менее одного раза в месяц, выросло до более чем 4,5 млн. человек.

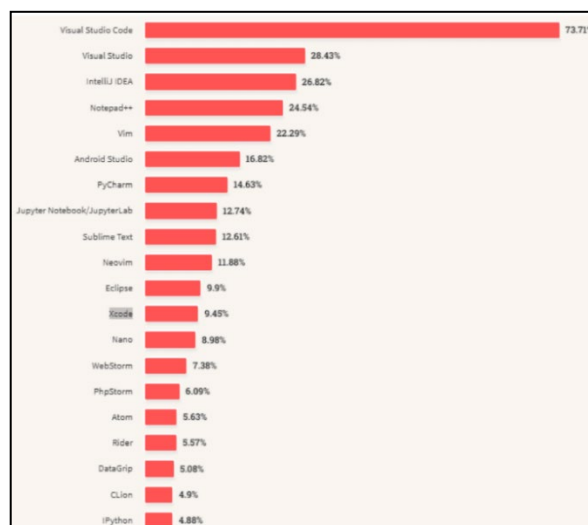

Рисунок 1. Лидеры IDE 2023 по версии Stack Overflow

Источник: [2]

Согласно опросу, проведенному в 2023 году компанией Stack Overflow [3], в котором приняло участие около 90 тысяч человек со всего мира, большинство разработчиков назвали редактор Visual Studio Code самой популярной средой разработки, которая опередила Visual Studio. В популярности IDE лидируют Visual Studio Code (73,71%) и Visual Studio (28,43%), на пятом месте Vim (22,29%), на 6 месте Android Studio (16,82%), на 7 месте PyCharm (14,63%), на 12 месте Xcode (9,45%).

Пользовательский интерфейс Visual Studio Code разделен на пять основных областей, а именно:

1. Activity Bar: позволяет переключаться между представлениями: проводник, поиск, контроль версий, отладка и расширения.
2. Side Bar: содержит активный вид.
3. Editor: может редактировать файлы и просматривать файлы уценки, а также может для удобства расположить несколько открытых файлов рядом.
4. Panel: отображает различные панели: встроенный терминал, панели вывода для отладочной информации, ошибок и предупреждений.
5. Status: отображает информацию о текущем открытом проекте и файле, а также, содержит опции для выполнения действий по управлению версиями и для включения / отключения функций расширения.

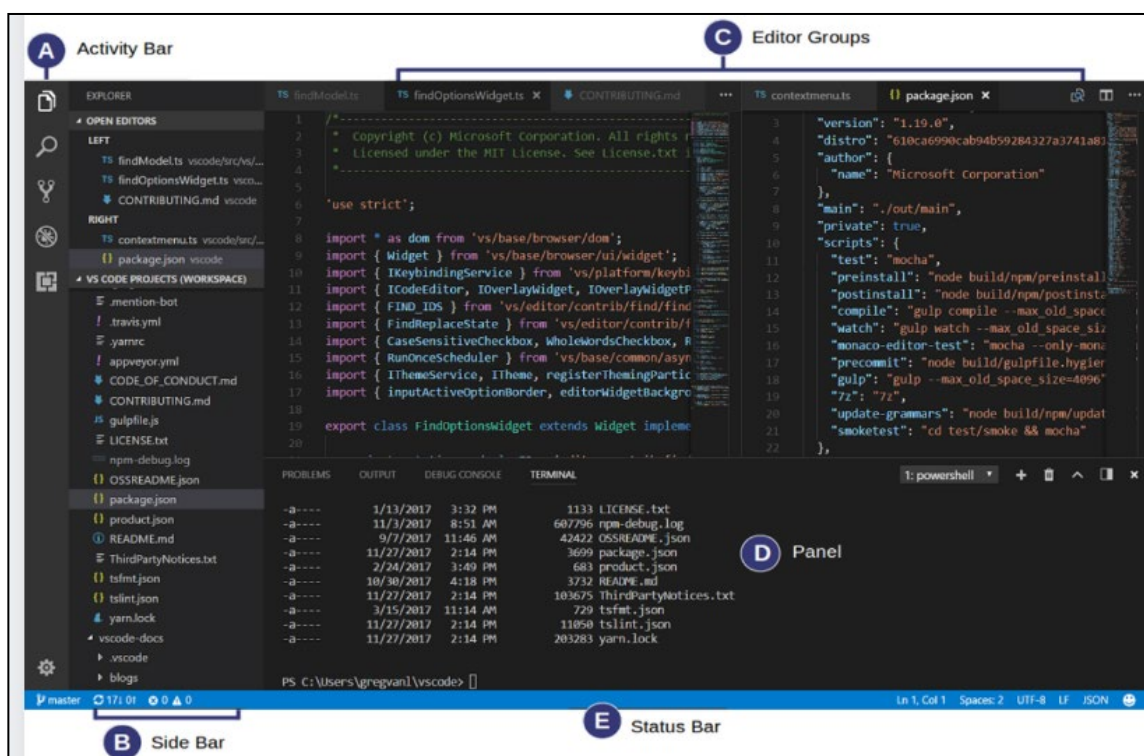
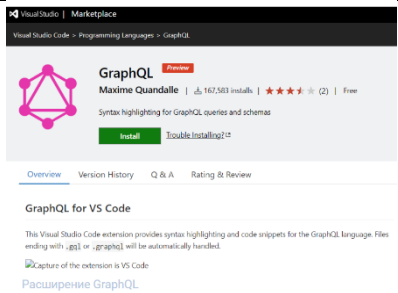
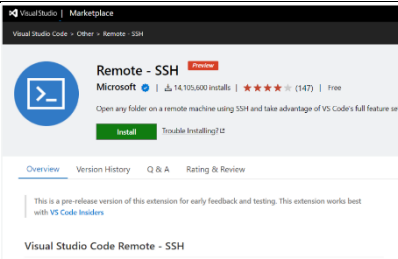
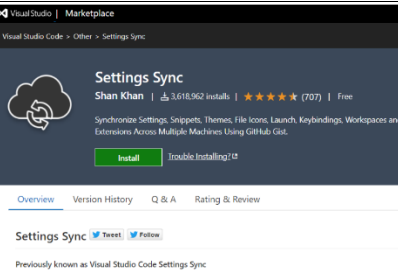
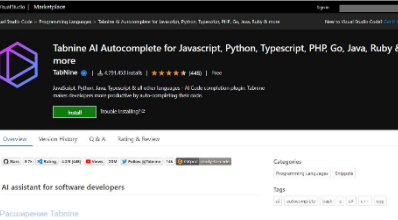
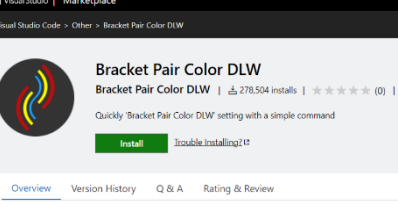

Рисунок 2. Пользовательский интерфейс Visual Studio Code

Источник: [6]

Для более продуктивной работы в редакторе Visual Studio code существует множество дополнений или расширений, которые скачиваются из официального каталога и также являются бесплатными. Например, существуют специальные расширения для редактора, которые автоматически исправляют мелкие ошибки в программе: неправильные отступы, именование, несоответствие стилю кода и т.д. Наиболее популярными и удобными плагинами являются: продуктивность, окрашивание сниппетов, контроль версий, форматирование, линтинг и отладка и т.д.

Таблица 1. Top-5 наиболее используемых плагинов для работы в Visual Studio code

Название	Screenshot	Краткое описание
GraphQL		Предоставляет инструменты для написания, валидации и теста кода GraphQL. Оно включает в себя функцию автодополнения — предложения полей и аргументов для запросов прямо во время написания. Эта особенность экономит время и уменьшает возможность синтаксических ошибок.
Remote - SSH		Предоставляет возможность быстро получать доступ, редактировать и передавать файлы на удалённый сервер, при этом оставаясь в интерфейсе Visual Studio code.
Settings Sync		Синхронизирует настройки на нескольких устройствах, сокращает время конфигурации, делится настройками с другими людьми.
Tabnine		Помощник написания кода на основе ИИ, который ускоряет процесс разработки, дополняя код в реальном времени. Он поддерживает все популярные языки программирования.
Bracket Pair Color DLW		Автоматически окрашивает конкретные символы, чтобы помочь разработчикам определить уровень вложенности какой-либо части кода.

Источник: таблица разработана автором на основе данных [4, 5]

Для наглядного представления преимуществ – сильных сторон, недостатков – слабых сторон, возможностей и уязвимостей данного продукта воспользуемся методом SWOT-анализ.

Таблица 2. SWOT анализ редактора Visual Studio code

Преимущества ➤ простота освоения – удобный пользовательский интерфейс, ➤ быстрота работы, ➤ занимает мало места - не требователен к ресурсам компьютера, ➤ большое количество расширений, ➤ кроссплатформенность, ➤ поддержка разных языков, ➤ много разных удобных функций при работе.	Недостатки ➤ ограниченная функциональность, ➤ возможна медленная работа на старых компьютерах, ➤ используется в основном начинающими программистами, ➤ не обеспечивает создание проектов ➤ не предлагает шаблоны проектов традиционным способом.
Возможности ➤ использование сниппетов для повышения продуктивности работы программиста, ➤ IntelliSense - система автозавершения кода, ➤ наличие интегрированного терминала, ➤ просмотр мест использования сущностей и их определений, рефакторинг.	Уязвимости ➤ неверное управление генерацией кода, позволяющая нарушителю выполнить произвольный код, ➤ недостаточная проверка входных данных, ➤ некоторые расширения имеют уязвимые реализации локальных веб-серверов.

Источник: таблица разработана автором

ВЫВОДЫ

1. Удобство выбора и популярность Visual Studio code для разработки информационных платформ можно определить по таким параметрам как: открытый и бесплатный доступ, небольшие объёмы памяти для установки пакета, наличие on-line версии редактора.
2. Проведенный SWOT-анализ редактора Visual Studio code сделал возможным выделить ключевые преимущества разрабатываемого проекта в увязке с возможностями, такие как: удобный пользовательский интерфейс в совокупности с повышением продуктивности работы программиста – разработчика, высокая скорость работы в комплексе с системой автозавершения кода и др.
3. Анализ выявленных недостатков и уязвимостей ставит перед разработчиком и заказчиком дополнительные задачи по обеспечению безопасности доступа и защиты данных.

Таким образом, выполненное и описанное исследование позволило сформулировать концептуальные достоинства и определить проблемы и риски применения универсального межплатформенного редактора с открытым кодом Visual Studio code для разработки информационных платформ.

БИБЛИОГРАФИЯ

1. Digital Progress and Trends Report 2023. World Bank. 2024. Washington, DC: World Bank. doi:10.1596/978-1-4648-2049-6. ISBN (paper): 978-1-4648-2049-6, ISBN (electronic): 978-1-4648-2050. <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/95fe55e9-f110-4ba8-933f-e65572e05395/content> [Электронный ресурс]. Дата обращения: 21.01.2024
2. Visual Studio Code. SkillfactoryMedia. <https://blog.skillfactory.ru/glossary/visual-studio-code/> [Электронный ресурс]. Дата обращения: 12.02.2024
3. Stack Overflow Annual Developer Survey. Stack Overflow's public platform. <https://insights.stackoverflow.com/survey/> [Электронный ресурс]. Дата обращения: 12.02.2024
4. Работа с Visual Studio Code. <https://www.williamspublishing.com/PDF/978-5-9908910-4-3/part.pdf> [Электронный ресурс]. Дата обращения: 22.03.2024

5. Корнева И. ТОП-27 плагинов для Visual Studio Code в 2023. <https://proglib.io/p/top-27-rasshireniy-dlya-visual-studio-code-v-2023-2023-09-18> [Электронный ресурс]. Дата обращения: 10.03.2024
6. Visual Studio Code: мощное руководство пользователя. <https://dev-gang.ru/article/visual-studio-code-moscznoe-rukovodstvo-polzovatelja-dwedy9wjzg/> [Электронный ресурс]. Дата обращения: 07.03.2024

Научный руководитель: БАЛИНА И.В., доктор экономики,
конференциар университетар, проректор по международным
отношениям и цифровизации образования,
Славянский университет Республики Молдова
ул. Флорилор 28/1, Chișinău,
e-mail: balina_i_v@mail.ru

A NEW FUTURE FOR CYBER SECURITY

BRADU Nichita, Bachelor Cyber Security Student

IU International University of Applied Sciences

Berlin, Germany

Telephone: + 49 152 07701335

Email: bradunichita.cs@gmail.com

Abstract: *The article discusses the main trends in cybersecurity and the rise of artificial intelligence. It analyzes the landscape of cyber security that will be projected to see significant advancements and changes in the future.*

Keywords: *threats, cybersecurity, hacker, artificial intelligence, security measures, cyber criminals*

JEL CLASSIFICATION: C82, D74, D84

INTRODUCTION

To some individuals, AI is the creation of artificial life forms that are capable of outsmarting human intelligence, while to others, it is any form of data processing technology that can be referred to as AI. Cyber security protects the personal information of users online by keeping it secret; for example, password information, financial information, and personal emails. If not well protected, it is very easy for hackers and other cyber criminals to access and misuse this information in fraudulent deals. This can be done by improving our cyber security so we will not be victims of cyber-attacks and hence protecting our digital identities.

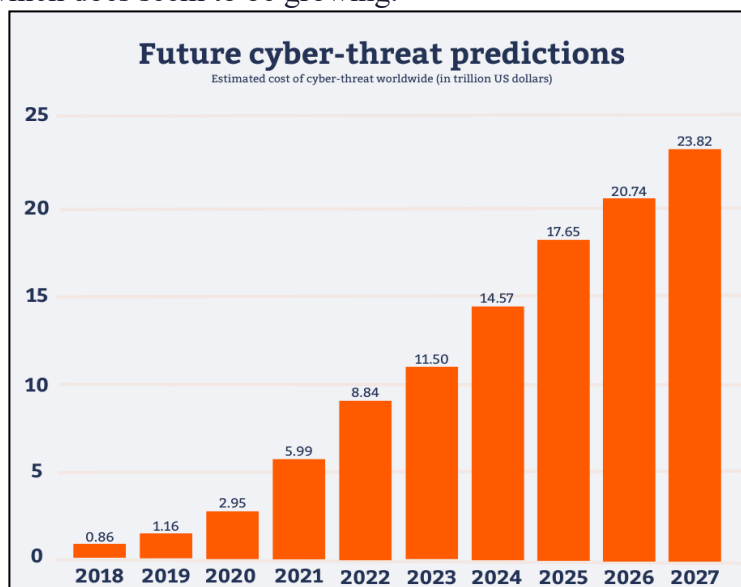
AI in Cyber Security: Impact. AI turned the world upside down last year. Today we are therefore faced with the all-important question: Who will use the new technologies and behavioral psychological principles more effectively to their advantage in 2024 - we or the cybercriminals? The answer is both. We're not ready for cyber-attacks yet. That's the simple truth. Yet, many organizations still don't meet this low threshold of protection and safety. Professionalization in cybercrime continued to progress, reaching a whole new peak in 2024 with the increase in AI and innovative technologies. This is because this will be the period when organizations invest in their security, considering that in the near future, the methods of cybercriminals are likely to perfect.

Battling Cyber Threats in 2024: The Role of AI and the Future of Security Measures. Professionalization of cybercrime, combined with artificial intelligence, enables cybercriminals to construct complex social engineering attacks that are scarily and convincingly realistic. Ralf Schneider said, Allianz Senior Fellow, Head of Cyber Security and NextGenIT Think Tank that bad guys need less and less and less organizational power in order to drive a really good attack. In the end, this will present us with a quantity problem. With AI on our side, too, we can offer better, more efficient solutions that are adaptive to any emerging threat in the year 2024. Artificial intelligence on our side will continuously perform better in detecting and responding to cyber threats in real time by leveraging machine learning algorithms to identify and neutralize malicious activity with greater speed. This will further allow more sophisticated authentication methods such as biometric identification and behavioral analytics to enhance security measures against unauthorized access. On the other hand, from a hacker's perspective, artificial intelligence can be used to further develop and increase the complexity of cyber threats, thus making the job of traditional cybersecurity measures even harder. Also, AI algorithms can become extremely complicated; their decision-making processes are not always understandable by humans. It is this lack of transparency that complicates the process of discovering and resolving certain vulnerabilities in AI systems.

What are cybersecurity trends in 2024? The future of cybersecurity looks bright, with several exciting trends on the horizon. A few predictions for 2024:

- Increased Automation & Artificial Intelligence
- Improved Collaboration & Cyber Security Analytics
- The Rise of Machine Learning
- Cloud Security Gets a Boost
- Greater Focus on User Education & Awareness

The trends in cybersecurity in 2024 will include data protection from unethical means, such as hackers, with the support of the latest technological advancement. These include RaaS, AI & Automation, Cloud Security, Cyber Threat Intelligence, IoT, and many others. Moreover, access to technology has facilitated us with more data compared to any other era. However, greater convenience implies greater risk due to cyber-attacks along with other security vulnerabilities. This is where it becomes very significant to be updated on new trends in cybersecurity, so that it can catch up with this threat, which does seem to be growing.

Source: Statista AZTECH

We need to act now. For the first time in history, cyber-attacks are accelerating faster than our defenses can keep up, and we cannot afford to wait longer. Malicious activity targeting all the world through cyberspace continues unabated at an unprecedented rate, with cybercriminals and state-based or state-sponsored actors routinely targeting our networks and data. The industrialization of cybercrime has made it easier than ever for malign actors to steal valuable data, disrupt our systems, etc. The criminals and states are not only seeking to exploit vulnerabilities in our devices and people but also disrupt critical infrastructure and government systems.

CONCLUSION

Cyber security will continue to be of increasing importance in 2024 due to the rapid evolution of technology and thus constant changes in threats. Not less crucially, organizations need to invest significantly in robust security measures, train their people in best practices, and stay up to date with the latest threats that might compromise sensitive data or systems. Since individual, corporate, and government dynamics are at play in that very space, cybersecurity challenges call for everyone's best effort and consideration to keep up and provide a secure online environment for one and all. By being more aware and taking conscious steps, we can minimize cyber threats and build a robust digital atmosphere both now and for the times to come.

REFERENCES:

1. Michael Houghton. 13 Top Strategic Cyber Security Trends to Watch Out For in 2024. 2023.
2. MacdonnelUlsch. CYBER THREAT! How to Manage the Growing Risk of Cyber Attacks. 2014.
3. Australian Guvernament. 2023-2030 Australian Cyber Security Strategy. 2023.
4. Tushar Bhardwaj, Himanshu Upadhyay, Tarun Kumar Sharma, Steven Lawrence Fernandes. Artificial Intelligence in Cyber Security: Theories and Applications, 2023.
5. Yuri Diogenes, Dr. Erdal Ozkaya. Cybersecurity – Attack and Defense Strategies: Counter modern threats and employ state-of-the-art tools and techniques to protect your organization against cybercriminals, Second Edition. 2019.
6. Alessandro Parisi. Hands-On Artificial Intelligence for Cybersecurity: Implement smart AI systems for preventing cyber attacks and detecting threats and network anomalies. 2019.
7. Charles J. Brooks, Christopher Grow. Cybersecurity Essentials: An accessible introduction to cybersecurity concepts and practices. 2018.
8. Metroway: What is your Cyber Security strategy? 2023.
9. Tomaž Klobučar, Ramanpreet Kaur - Artificial Intelligence for Cybersecurity: Literature Review and Future Research Directions. 2023.

Coordonator științific: OHRIMENCO Serghei, dr.hab., prof.univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, mun.Chișinău
str. Bănulescu Bodoni 61,
Telephone: + 373 79359405
E-mail: osa@ase.md

CYBERCRIME IN THE MODERN ECONOMY

КИБЕРПРЕСТУПЛЕНИЯ В СОВРЕМЕННОЙ ЭКОНОМИКЕ

PECHCOVSKAIA Olga, studentă, *specialitatea: TI*

Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova,

Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Abstract: The article explores key trends related to the evolution of cybercrime as a form of economic criminal activity. The characteristics of the modern cybercriminal and the influence of globalization processes in the field of information and communication technologies on their actions are analyzed. The main categories of cybercrimes and their impact on business activities are examined. Key approaches to combating cybercrime are identified, and suggestions for improving legislation are proposed.

Keywords: cybercrime, hacker, cyberattack, globalization, internet, information and communication technologies, economic crime

Среди современных тенденций в мировой экономике отмечается увеличение активности экономической преступной деятельности. Глобализация процессов способствует расширению и усложнению этой проблемы, делая её одной из ключевых для человечества. Экономическая преступность наносит ущерб как экономикам отдельных стран, так и стабильному развитию мировой экономики в целом. Киберпреступность стала ключевым аспектом информационной эры, в которой компьютеры, телекоммуникационные системы и Интернет занимают центральное место, создавая новые риски для экономической безопасности. Преступные группы теперь используют Интернет не только как вспомогательный инструмент, но и как основную платформу для совершения таких преступлений, как мошенничество, кражи и вымогательство [1].

Киберпреступность трудно описать одним определением: ей можно понимать как набор действий или поведения, которые нацелены на компьютерные данные или системы. Термин «киберпреступление» охватывает противоправные действия, в которых цифровые устройства или информационные системы выступают как инструменты, цели или их комбинация.

Киберпреступность сегодня выделяется среди других экономических преступлений из-за своего быстрого роста. Этот рост связан с увеличением числа интернет-пользователей, постоянным повышением уровня мастерства киберпреступников и развитием информационных технологий.

Любые достижения в сфере информации и технологий значительно увеличивают возможности для киберпреступности, создавая условия для более эффективных хакерских атак. В итоге киберпреступность прогрессирует быстрее, чем другие виды преступлений [2].

По данным Всемирного обзора экономических преступлений, проведённого PricewaterhouseCoopers (PWC) в 2022 году, несмотря на небольшое снижение общего уровня экономической преступности, киберпреступления продемонстрировали наибольший рост за всё время наблюдений.

Более половины организаций сообщили, что мошенничество привело к финансовым убыткам, и свыше четверти из них потеряли около 1 миллиона долларов. На (рис. 1) приведена статистика внутренних воздействий, полученная в результате мошенничества [3].

Рисунок 1 Статистика внутренних воздействий

На рис. 2 приведена статистика внешних воздействий, полученная в результате мошенничества.

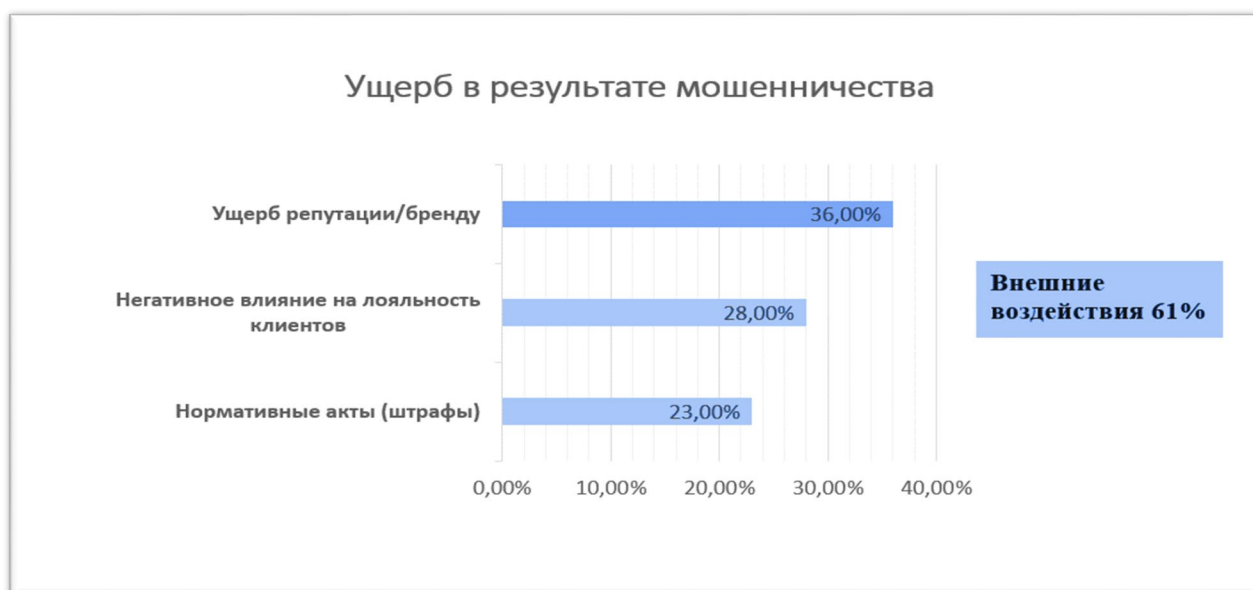

Рисунок 2 Статистика внешних воздействий

Тем не менее, представленные данные не полностью отражают действительное положение дел с киберпреступностью, поскольку отсутствуют чёткие и общепринятые методы для систематического сбора подобной информации.

Киберпреступления можно классифицировать на четыре основные группы:

- преступления, направленные против конфиденциальности, целостности и доступности компьютерных данных и систем;
- преступления, непосредственно связанные с использованием компьютеров;
- преступления, связанные с содержанием и распространением контента;
- преступления, касающиеся нарушений авторских прав и смежных прав.

С развитием киберпреступности трансформировался и образ хакера: если раньше это были энтузиасты с техническими навыками, стремящиеся к исследованию нового, то сегодня их деятельность часто движима интересами криминального бизнеса.

Расширение интернета привело к утрате национальных границ в киберпреступности, превратив её в по-настоящему интернациональное явление. Хакер может быть гражданином одной страны, находиться в другой, а его действия могут осуществляться через сервер в третьей стране. Трансграничность киберпреступности позволяет совершать кражи и вывод средств в странах, значительно удалённых друг от друга. Преступные действия не всегда очевидны и могут быть скрытыми, что приводит к тому, что пострадавшая сторона узнаёт о них только спустя значительное время. Локация преступника, факты совершения преступления и сбор доказательств часто представляют собой значительные трудности для правоохранительных органов.

Средства и методы защиты от киберпреступности обычно подразделяются на две основные категории: организационные и технические. К организационным относятся законодательные, административные и физические меры, тогда как к техническим — аппаратные, программные и криптографические методы, направленные на защиту объектов, людей и информации [4].

На государственном уровне и в частных компаниях требуется активно развивать профилактическую и образовательную деятельность. Повышение уровня компетентности пользователей и сотрудников в области компьютерных технологий поможет снизить вероятность того, что они станут жертвами киберпреступлений, а также уменьшит распространение угроз в информационных сетях.

Киберпреступность достигла нового уровня, охватывающего вымогательство, промышленный шпионаж и целевые атаки. Хакеры из любителей превратились в профессионалов, став частью организованного криминального бизнеса. Эти преступники наносят значительный ущерб как отдельным гражданам, организациям и предприятиям, так и национальной экономике в целом, при этом сводя собственные риски к минимуму. Они опережают существующие системы безопасности компаний, увеличивая своё преимущество. Для решения проблемы киберпреступности важно не просто адаптировать компании к современным угрозам, а активно разрабатывать стратегии информационной безопасности, которые будут опережать эти угрозы.

БИБЛИОГРАФИЯ

1. Номоконов В. А. «Киберпреступность как новая криминальная угроза». Криминология: вчера, сегодня, завтра – 2012 - стр. 53.
2. Морозов Н.А. «Борьба с компьютерной преступностью в Японии». Общество и право. – 2014 - стр. 141
3. PricewaterhouseCoopers. «Всемирный обзор экономических преступлений за 2022 год»
4. «Методы и приемы обеспечения информационной безопасности». - стр. 15

Coordonator științific: OHRIMENCO Serghei A., dr.hab., prof.univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, mun. Chișinău
str. Bănulescu Bodoni 61,
Telephone: + 373 79359405
E-mail: osa@ase.md

APPLICATION OF INFORMATION TECHNOLOGIES TO ENSURE THE NATIONAL SECURITY OF UKRAINE UNDER THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW

SEREMCHUK Karina Volodymyrivna,
cadet of the KP-231 group

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
Dnipropetrovsk region, Ukraine

Abstract: The martial law introduced in Ukraine in connection with the full-scale armed aggression of the Russian Federation significantly complicated and intensified the challenges and threats to national security. Ensuring national security under martial law is an important challenge facing Ukraine today. Unfortunately, there is currently no comprehensive study of this problem, as scholars focus on individual aspects such as the protection of human rights, the analysis of the legal field, the study of propaganda as a tool of hybrid warfare, and the study of threats to state sovereignty. In order to effectively solve this problem, it is necessary to identify all the challenges that Ukraine faces in the process of ensuring national security. This includes the development of effective anti-corruption mechanisms, the formation of effective defense capabilities, the implementation of an appropriate information policy, the construction of a strong financial system, and more.

Information technology (IT) has become an important element of the military operations in the modern world. Their use provides an increase effectiveness and accuracy of military operations, and also helps ensure security and protection of military and civilian facilities. Information technologies have different areas of use. To ensure communication between different military units and information transmission uses satellite communication, which allows for fast and reliable communication at any point the world.

Keywords: information technology, national security, information security, threat to the sovereignty of the state, military actions

JEL CLASSIFICATION: D80, L86

INTRODUCTION

The purpose of the article is so address issues of national that are relevant for most countries of the world. This is due to changes in the global security environment, which now includes a large number of diverse threats and challenges. Taking this into account, as well as Ukraine's participation in European integration and international processes, ensuring an adequate level of national security should become a key task.

The national security system covers various areas: military, economic, informational, ecological, food, social, political, spiritual and moral, etc. Each of these areas has its own mechanisms, forms and methods to ensure security.

Thus, one of the problems related to ensuring national security includes revising the concept of the educational system, updating the methods of forming educational standards, and creating a digital space in the education system.

For example, in the USA, the state policy in the field of education, which affects national security, determines that natural, mathematical, technical, computer sciences (STEM) and modern foreign languages have become priority areas of knowledge and training in recent years to ensure national security in the USA. The main areas of application of knowledge in the field of STEM education include artificial intelligence, cyber security, quantum informatics, advanced technologies and manufacturing.

PRESENTATION OF THE MAIN RESEARCH MATERIAL

The legislative power of the state has developed and adopted a number of legislative acts that take into account real threats to the independence, sovereignty and democracy of Ukraine. However, insufficient efficiency of state bodies complicates the formation and implementation of effective policies. At the same time, public management of the national security system, among other key aspects, focuses attention on the growing shortage of financial resources, which makes it difficult to allocate funds for the production and purchase of modern weapons and military equipment in the necessary volumes.

The next problem is the development of effective means of defense of the country, the redistribution of funding taking into account the development of the defense-industrial complex, the creation of research laboratories aimed at the development of new methods of protecting the population and military personnel, as well as the development and testing of innovative weapons [2].

Another important national security issue is information security, which includes protecting society from fake news and distorted information. Such informational threats can cause panic among the population, a negative attitude towards the decisions of state bodies, as well as a loss of trust in them. In wartime, this can lead to catastrophic consequences.

One of the main problems negatively affecting the state of information security is the increase in the possibilities of information and technical influence on the information infrastructure for military purposes. In parallel, the work of organizations that conduct intelligence on the activities of scientific institutions and enterprises of the state, including the defense-industrial complex [1], is being intensified.

At the current stage of world development, mental security becomes a key factor for the survival of society and the state in the context of ensuring national security. Military actions, informational challenges and globalization processes pose a significant threat to the mentality, causing specific side effects. It is important to remember that informatization and globalization are objective processes that cannot be stopped or reversed.

In addition to negative factors, globalization and informatization have positive aspects, so the impact of globalization processes must be taken into account in order to compensate for mental costs in the mechanism of ensuring national security. However, the main threat to mental security is not globalization, but the most serious destructive effect on mentality is caused by informational distortions and fakes.

One of the key problems in the national security system is funding. Financial security, as an important part of national security, is the foundation for the country's economic development, maintaining its sovereignty and integrity, as well as ensuring a sufficient standard of living for citizens. In wartime, the issue of financial security becomes especially important, since the country's defense, the army and the defense and security agencies depend on the availability of sufficient and stable financial resources, both domestic and attracted from international aid.

Preservation of information sovereignty and the formation of an effective security system in the information sphere are currently a priority issue for our country. Ensuring the integrity of society, protecting the national information space and countering all negative informational influences are the main issues for Ukraine.

Ensuring reliable information security in the state to protect the interests of citizens in obtaining true and quality information. Information security is one of the important components of the country's national security. It is information security that shows the state of protection of the interests of citizens and the state from negative informational influences and dangers that may be associated with unauthorized access and interference with personal or state information, as well as its dissemination [2].

CONCLUSION

Therefore, ensuring national security in the conditions of martial law requires a complex and systematic approach, which should take into account both the problematic issues and the peculiarities of this difficult period. It is important to consolidate the efforts of all branches of government, law enforcement agencies, civil society and international partners to counter the challenges and threats facing Ukraine.

One of the important tools for ensuring information and national security of the country is the use of information technologies, which will provide an opportunity to create a reliable and protected information space of Ukraine, to protect the entire infrastructure, economy and economic activity from various influences of threats that occur during the war.

In order to take into account the national interests of Ukraine in the information sphere, it is necessary to form strategic tasks of internal and external policy to ensure reliable information security as one of the components of the national security sector of the state.

REFERENCES

1. Ludmila Rybalchenko, Oleksandr Kosychenko. Peculiarities of using visual means of information and analytical activity in legal and law enforcement sphere. Scientific journal «Philosophy, Economics and Law Review». Volume 2 (2), 2022. – p. 162-169.
2. Rybalchenko, L., Kosychenko, O., & Klynytskyi, I. (2022). Ensuring economic security of enterprises taking into account the peculiarities of information security. Philosophy, Economics and Law Review, Volume 2(1), pp. 71-81.

Rybalchenko Lyudmyla Volodymyrivna,
Ph.D, Ass. Prof,
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs,
Dnipropetrovsk region, Ukraine
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0413-8296>
luda_r@ukr.net

ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN INFORMATION TECHNOLOGY: PROBLEMS AND DANGERS

ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ В ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЯХ: ПРОБЛЕМЫ И ОПАСНОСТИ

NICULIN Egor, student, specialitatea: TI

Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova,
Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
niculin.egor@ase.md

Abstract: Artificial Intelligence (AI) in information technology presents not only opportunities but also challenges for modern society. This article analyses five key AI challenges: ethics and transparency, security and privacy, equality and accessibility, the future of work, responsibility and decision-making. The dangers associated with each of these issues are outlined, highlighting their importance in the context of technological development. Methods of systematic analysis and literature research are applied to identify the main aspects of each problem and develop appropriate recommendations. The article's conclusions emphasise the need to pay greater attention to the ethical, safety and social aspects of AI, and suggest concrete steps to overcome these challenges.

Keywords: Artificial intelligence, information technology, ethics, safety, security, equality, future of work, responsibility, transparency

JEL CLASSIFICATION: O30

ВВЕДЕНИЕ

Прогресс искусственного интеллекта (ИИ) в области информационных технологий поднимает серьезные вопросы об этике и прозрачности, безопасности, равенстве и доступности, будущем работы и ответственности, а также принятии решений. Использование ИИ в различных сферах жизни, таких как здравоохранение, финансы, образование и многие другие, требует внимания к различным аспектам, которые могут оказать влияние на общество.

КРАТКИЙ АНАЛИЗ БИБЛИОГРАФИЧЕСКИХ ИСТОЧНИКОВ

Область исследований искусственного интеллекта в сфере информационных технологий активно развивается и представлена широким спектром публикаций и научных работ. Существующие исследования освещают такие ключевые вопросы, как этика и прозрачность принятия решений алгоритмами ИИ, безопасность данных и конфиденциальность, вопросы равенства и доступности технологий, влияние автоматизации на рынок труда и профессиональные навыки, а также подотчетность и принятие решений в контексте использования ИИ.

ОПИСАНИЕ ПРОБЛЕМЫ

Этика и прозрачность:

Проблема: В области искусственного интеллекта этические нормы и принципы, регулирующие принятие решений алгоритмами, недостаточно четко определены. Это создает основания для беспокойства по поводу справедливого и этичного использования ИИ в различных сферах жизни.

Опасность: неопределенность этических аспектов принятия решений алгоритмами ИИ может привести к алгоритмической дискриминации, что нарушит принципы справедливости и общественного доверия к технологиям ИИ.

Безопасность и конфиденциальность:

Проблема: системы ИИ становятся мишенью для злоумышленников, что может привести к кибератакам и утечке конфиденциальной информации.

Опасность: уязвимость систем ИИ к кибератакам угрожает не только безопасности данных, но и финансовой стабильности, интеллектуальной собственности и даже жизни людей, которые зависят от этих технологий.

Равенство и доступность:

Проблема: неравномерное распределение доступа к технологиям ИИ и ограничения на их использование для определенных социальных групп.

Опасность: увеличение цифрового разрыва и неравные возможности доступа к инновациям ИИ могут усугубить существующие социальные проблемы и создать новые препятствия для развития общества.

Будущее работы:

Проблема: расширение использования ИИ может привести к автоматизации и замещению рабочих мест, что вызывает опасения относительно будущего труда.

Опасность: потеря рабочих мест может привести к социальным и экономическим потрясениям, что потребует новых стратегий переквалификации и поддержки людей, потерявших работу в результате автоматизации.

Ответственность и принятие решений:

Проблема: ответственность за действия алгоритмов ИИ не всегда четко определена, что создает риск неконтролируемых последствий и неэтичного поведения.

Опасность: Неоднозначность ответственности за действия алгоритмов ИИ может привести к непредсказуемым и нежелательным результатам, подрывая доверие общества к этим технологиям.

3- Описание использованных методов исследования:

В данном исследовании используется метод системного анализа для выявления основных вопросов и проблем, а также методы качественного и количественного анализа для анализа текстовых документов. Такой подход позволяет объективно оценить текущее состояние дел в области вызовов ИИ и разработать рекомендации на основе полученных результатов.

ПОЛУЧЕННЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ

Анализ литературных источников и применение методов исследования позволили выявить ряд ключевых проблем, включая этические дилеммы, связанные с принятием решений алгоритмами ИИ, угрозы кибербезопасности и конфиденциальности данных, проблемы, связанные с доступностью технологии для всех слоев населения, вопросы, связанные с будущим работы и последствиями автоматизации, а также вопросы подотчетности и принятия решений в контексте использования ИИ.

ВЫВОДЫ И РЕКОМЕНДАЦИИ

На основании полученных результатов можно сделать вывод, что необходимо уделять больше внимания рассмотренным аспектам вопросов, связанных с ИИ в ИТ. Рекомендации включают разработку этических стандартов и стандартов прозрачности, совершенствование мер безопасности и защиты данных, меры по обеспечению равного доступа к технологиям, разработку программ переподготовки и обучения для адаптации к изменениям на рынке труда, а также создание механизмов контроля и подотчетности при использовании ИИ.

БИБЛИОГРАФИЯ

1. Stuart Russell, Peter Norvig (2019). Artificial Intelligence: A Modern Approach, 2nd Edition. ISBN 978-5-8459-1968-7
2. Jason Andress (2019). FOUNDATIONS OF INFORMATION SECURITY A Straightforward Introduction. No starch press. ISBN-10: 1-7185-0004-1 ISBN-13: 978-1-7185-0004-4.
3. T. Minarik (2019). 11th International Conference on Cyber Conflict: Silent Battle. ISBN: 978-9949-9904-5-
4. Джон Маркофф (2017). Homo Roboticus? ISBN: 978-5-91671-739-6
5. Domingos Pedro (2015). The master algorithm : how the quest for the ultimate learning machine will remake our world. ISBN: 9780465061921

Coordonator științific: OHRIMENCO Serghei A.,dr.hab., prof.univ.

Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu Bodoni 61,
Telephone: + 373 79359405 E-mail: osa@ase.md

SECȚIUNEA 6
CONTABILITATE, AUDIT ȘI ANALIZĂ ECONOMICĂ

THE ACCOUNTING TREATMENT APPLICABLE TO INCOME FROM SUBSIDIES FROM WHICH AGRICULTURAL ENTITIES BENEFIT

TRATAMENTUL CONTABIL APLICABIL VENITURILOR DIN SUBVENȚII DE CARE BENEFICIAZĂ ENTITĂȚILE DIN AGRICULTURĂ

WARTBICHLER SONJA ISABELLA,
studentă, *specialitatea: CIG*

Facultatea de Economie și Administrare a Afacerilor,
România, Timișoara,
Strada J. H. Pestalozzi, nr. 16
e-mail autor: sonja.wartbichler04@e-uvr.ro

Abstract: *The economic activity of the agricultural field can be easily defined as a vast one, seeing as how it is in constant change and development. Even if the subsidies granted to accomplish these specific activities are just the metaphorical tip of the iceberg, they are the first thing that comes to mind when thinking about agriculture. The main purpose of this research article is to identify the key elements and main legislation which impose a certain manner of putting together the financial and accounting reports. To be able to fulfill the purpose of the article, the most used research method is the analysis of specialized literature and the according legal framework.*

Following the research, we can conclude that, from an accounting point of view, there are two main categories of subsidies that are granted to the entities undertaking activities in the agricultural field. The correct way of recording all of the operations regarding these subsidies are regulated by International Accounting Standards and orders of the Ministry of Public Finance.

Keywords: *agriculture, grant, deferred income, costs, international standards*

JEL CLASSIFICATION: M41, Q19

INTRODUCERE

Agricultura, respectiv activitatea ce presupune cultivarea pământului și creșterea animalelor pentru satisfacerea uneia dintre cele mai importante nevoi ale omului și anume hrana¹, poartă o importanță semnificativă deoarece se poate observa cu ușurință tendința ascendentă a oamenilor de a întreprinde activități în domeniul agriculturii, dar și dorința generală de consum a alimentelor bio. Desigur că munca specifică agriculturii nu se limitează doar la producerea și comercializarea bunurilor și a serviciilor, însă pentru cei care realizează aceste activități este esențial să cunoască și latura legislativă pentru a conduce o afacere conform reglementărilor specifice. În multe cazuri se apelează la ajutorul oferit de stat pentru ca entitățile să poată să își acopere cheltuielile efectuate în realizarea muncii și de a avea șansa de a înregistra profit la finalul exercițiului financiar. Astfel, obiectivul acestui articol îl constituie prezentarea înregistrării corecte a subvențiilor în contabilitatea beneficiarilor, dar și de a înțelege mecanismul și reglementările din spatele acestora.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Această lucrare se bazează atât pe legea contabilității și alte acte normative, cât și pe standardele internaționale elaborate în vederea întocmirii rapoartelor și a situațiilor financiar-contabile. Au fost alese cele mai relevante lucrări care abordează o temă similară cu cea al prezentei lucrări în care se abordează partea teoretică însoțită de câteva exemple de înregistrări contabile.

¹ Mateș, Dorel, and Silvia Stanoiov. "Particularități privind organizarea contabilității în agricultură." *Simpozion „Pavel Ciuce” ediția a XV-a „Adaptabilitate, divergențe și perspective în contabilitatea și fiscalitatea contemporană* (2017): 197-206

Agricultura reprezintă acea ramură a producției materiale care are ca obiect cultura plantelor și creșterea animalelor, cultivarea pământului, cât și totalitatea lucrărilor și a metodelor întrebuintate în acest scop². Activitatea specifică acestui domeniu este adesea realizată pe baza sprijinului condiționat primit ca asistență guvenamentală de la stat, agenții guvernamentale și alte instituții similare naționale³, sprijin care poartă denumirea de subvenție, subsidiu, alocație, primă sau transfer. Astfel, putem realiza o diferențiere, din punct de vedere contabil, între tipurile de subvenții pe care le acordă statul: cele aferente veniturilor și cele aferente activelor.

Subvențiile aferente activelor, cunoscute și sub denumirea de subvenții pentru investiții, sunt acordate în vederea procurării/producerii de bunuri de natura imobilizărilor, pentru realizarea unor activități pe termen lung sau pentru a acoperi cheltuieli aferente investițiilor. Totodată, valoarea bunurilor imobilizate primite cu titlu gratuit sau constatate ca plus de inventar se va asimila tot subvențiilor aferente activelor.

Astfel că, restul sumelor acordate cu titlu de subvenție, se vor încadra în sfera subvențiilor aferente veniturilor, respectiv cele de exploatare. Aici ne vom raporta la următoarea clasificare: schema de plată unică pe suprafață, schema de sprijin cuplat, schema simplificată pentru micii fermieri, ajutorul național tranzitoriu, plata redistributivă, plata pentru practici agricole benefice pentru climă și mediu, plata pentru tinerii fermieri, sau chiar rambursarea diferenței dintre rata accizei standard determinată de Codul Fiscal și rata accizei redusă prevăzută de Directiva 2003/96/CE pentru motorina utilizată de fermieri în realizarea lucrărilor mecanizate în acest domeniu.

Subvențiile reprezintă un venit, în contabilitatea beneficiarului, care este menit să acopere în totalitate sau în parte anumite cheltuieli efectuate de acesta, însă pot apărea confuzii la determinarea momentului când se vor înregistra aceste venituri din subvenții în situațiile financiare. Ambele categorii de subvenții se vor recunoaște în contabilitate doar dacă beneficiarul îndeplinește toate condițiile necesare acordării ajutorului și dacă acesta se va și încasa. Deducem astfel că momentul recunoașterii subvențiilor în contabilitate depinde direct de îndeplinirea condițiilor de eligibilitate pentru acordarea ajutorului.

Luăm în considerare principiul contabilității de angajamente care prevede faptul că efectul tranzacțiilor sau a altor evenimente se înregistrează atunci când acestea se produc, nu pe măsură ce se realizează plățile sau încasările asimilate, iar acestea se vor regăsi în contabilitatea și raportările financiare din perioada respectivă. Înțelegem că acest principiu se aplică tuturor operațiunilor economico-financiare, inclusiv veniturilor din subvențiile primite, iar acestea din urmă se vor recunoaște concomitent cu efectuarea cheltuielii aferente, și nu la încasarea efectivă a subvenției.

Similar cu prevederile din IAS 20, OMFP 1.802/2014 dezvăluie faptul că subvențiile se recunosc pe o bază sistematică drept venituri ale perioadei corespunzătoare cheltuielilor pe care le acoperă sumele încasate cu titlu de subvenție. Dacă se înregistrează încasarea acestor sume înainte de ocazionarea cheltuielii menite să o compenseze, subvenția nu va reprezenta venit ale perioadei respective.

Pentru a respecta prevederile legale regasite la punctul 397 din Ordinul ministrului al finanțelor publice numărul 1.802 din 2014, se va întocmi contabilitatea distinct pe fiecare proiect finanțat din subvenții, respectiv pe fiecare sursă de finanțare fără a fi nevoie de a se realiza situațiile financiare anuale pe fiecare proiect în parte. Conform acestui ordin, tot la punctul anterior menționat, se specifică procedura care asigură corelarea cheltuielilor acoperite din subvenții cu veniturile aferente. Pe baza contului de profit și pierdere se pot evidenția în cursul fiecărei luni cheltuielile după natura lor sau la sfârșitul lunii se vor evidenția veniturile subvenționate aferente cheltuielilor efectuate. La nivelul bilanțului, creanța încasării subvenției se recunoaște în contrapartidă cu veniturile din subvenții dacă au fost efectuate cheltuielile pe care le acoperă, iar dacă cheltuielile urmează a fi efectuate, se vor evidenția pe seama contului 472 "Venituri înregistrate în avans". Procedura aferentă regularizării sumelor înregistrate drept creanță din subvenții, se va evidenția periodic, tot la nivelul bilanțului, în baza cererii de rambursare a contravalorii cheltuielilor sau a altor documente.

² Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, Dicționarul explicativ al limbii române, Ediția a II-a, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1998, pag. 21

³ OMFP 1802/2014, M.Of. nr. 963/2014, secțiunea 4.11

În practică, înregistrarea subvențiilor poate varia în funcție de standardele, normele după care ne ghidăm. Amintim, în acest sens, IAS 20 *Contabilitatea subvențiilor guvernamentale și prezentarea informațiilor legate de asistența guvernamentală*, IAS 41 *Agricultura* și OMFP 1.802/2014 cu modificările și completările ulterioare. În cele ce urmează se vor exemplifica operațiuni și înregistrări contabile pentru a permite analiza tratamentul contabil aplicat în fiecare situație.

Înregistrarea dreptului de încasare a unei subvenții se realizează în următoarea manieră:

445 Subvenții = 475x Subvenții guvernamentale pentru investiții
sau 741x Venituri din subvenții de exploatare
sau 472 Venituri înregistrate în avans

În cazul înregistrării dreptului de încasare unei subvenții care se acordă pentru două destinații distincte:

a) conform OMFP 1.802/2014 se înregistrează sumele aferente distinct pe proiecte:

4451 Subvenții guvernamentale = %
4751 Subvenții guvernamentale pentru investiții
472 Venituri înregistrate în avans

b) conform IAS 20 se înregistrează sumele cumulate într-un singur cont, deci nu se ține o evidență distinctă pe fiecare destinație:

4451 Subvenții guvernamentale = 4751 Subvenții guvernamentale pentru investiții

Încasarea propriu-zisă a subvenției se va înregistra astfel:

512 Conturi la bănci = 445 Subvenții

Achiziția unui activ de tipul imobilizărilor corporale, al cărei valori este compensată integral/parțial de subvenția acordată se contabilizează astfel:

a) conform OMFP 1.802/2014, se vor înregistra concomitent amortizarea activului achiziționat și venitul din subvenția acordată la valoarea întreagă sau parțială a amortizării:

2xxx Imobilizari = 404 Furnizori de imobilizări
6xxx Cheltuieli de exploatare = 28xx Amortizarea imobilizării
privind amortizarea imobilizărilor
4751 Subvenții guvernamentale = 7584 Venituri din subvenții pentru investiții
pentru investiții

b) conform IAS 20, valoare de intrare a imobilizării se subvenționează integral sau parțial:

2xxx Imobilizari = 404 Furnizori de imobilizări
4751 Subvenții guvernamentale = 2xxx Imobilizare corporală
pentru investiții

Donațiile, respectiv plusurile de inventar se vor recunoște în contabilitate după cum urmează:

2xxx Imobilizări = 4753 Donații pentru investiții
2xxx Imobilizări = 4754 Plusuri de inventar de natura imobilizărilor

La înregistrarea vânzării unei imobilizări a căror valoare a fost subvenționată anterior se va realiza și reluarea la venituri a echivalentului amortizării neînregistrate (dacă situația impune acest lucru):

4751 Subvenții guvernamentale = 7584 Venituri din subvenții pentru investiții

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

Prezenta lucrare se bazează pe oferirea informațiilor necesare pentru a determina tratamentul contabil care se poate aplica veniturilor din subvenții acordate entităților din domeniul agriculturii. Astfel, utilizând informațiile furnizate anterior, putem identifica cu ușurință ce reprezintă subvențiile, cum se înregistrează acestea în contabilitatea beneficiarului și care sunt actele normative și standardele care reglementează întreaga activitate din domeniul agricol.

Subvențiile aferente domeniului agricol se împart în două categorii, în funcție de destinația acestor: cele aferente veniturilor și cele aferente activelor. Acestea se vor contabiliza în evidența beneficiarului pe o bază sistematică drept venituri amânate. Înregistrările contabile se vor întocmi conform legislației în vigoare și conform normelor internaționale de raportare, așa cum au fost prezentate anterior.

BIBLIOGRAFIE:

1. Aron Maria Petronela, Zlati Monica Laura, Tratatul contabil privind subvențiile în agricultură în viziunea referențialului contabil național și a celui internațional, CECCAR Business Review, No 4/2021, pp. 28-38
2. Băviță, I., Calu, D.A., Dumitru, M., Popa, A.F., Pitulice, I.C. (2008), Contabilitatea în agricultură. Abordări teoretice și practice, Editura Contaplus, București
3. Dumbravă, P., Bercean, R.V. (2018), Abordări doctrinare privind tratamentul contabil prescris de IAS 41 „Agricultura”, Revista Finanțe Publice și Contabilitate, nr. 1
4. Horga, P. (2017), Subvențiile aferente veniturilor din agricultură – un drum cu sens dublu, CECCAR Business Magazine, nr. 9
5. Mateș, Dorel, and Silvia Stanoiov. "Particularități privind organizarea contabilității în agricultură." *Simpozion „Pavel Ciuce” ediția a XV-a „Adaptabilitate, divergențe și perspective în contabilitatea și fiscalitatea contemporană* (2017): 197-206.
6. Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1.802/2014 cu pentru aprobarea Reglementărilor contabile privind situațiile financiare anuale individuale și situațiile financiare anuale consolidate, publicat în Monitorul Oficial nr. 963/30.12.2014, cu modificările și completările ulterioare.
7. Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 2.844/2016 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară, publicat în Monitorul Oficial nr. 1.020 și 1.020 bis/ 19.12.2016, cu modificările și completările ulterioare
8. IASB (2017), Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS). Norme oficiale emise la 1 ianuarie 2017, traducere, Editura CECCAR, București

Coordonator științific: Lector univ. dr. BOGDAN OANA

Facultatea de Economie și Administrare a Afacerilor,
România, Timișoara,
Strada J. H. Pestalozzi, nr. 16
e-mail: oana.bogdan@e-uvt.ro

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE FINANCIAL PERFORMANCE OF BET-NG COMPANIES

ANALIZA COMPARATIVĂ A PERFORMANȚEI FINANCIARE A COMPANIILOR BET-NG

FLOREA Florentin – Gabriel, student, specialitatea: CIG

Universitatea Petrol-Gaze din Ploiesti, Facultatea de Stiinte Economice

Bulevardul București 39, Ploiești

E-mail: florentin.florea@upg-ploiesti.ro

Telefon: +40 775 215 804

CÎȘLARU Daniel, student, specialitatea: CIG

Universitatea Petrol-Gaze din Ploiesti, Facultatea de Stiinte Economice

Bulevardul București 39, Ploiești

E-mail: danielcislaru.official@gmail.com

Telefon: +40 727 444 819

Abstract: The paper "COMPARATIVE ANALYSIS OF THE FINANCIAL PERFORMANCE OF BET-NG COMPANIES" aims at the importance of synthesizing, understanding and interpreting the financial statements of the various companies listed on BSE, in terms of financial performance indicators. An investor in order to make the appropriate decision must know more companies in his field of interest, so a comparison through performance indicators is beneficial to the investor.

Keywords: Financial performance, BSE, BET-NG, KPI indicators, investments

JEL G2 Financial Institutions and Services

INTRODUCERE

În România, la Bursa de Valori București se regăsesc mai multe tipuri de companii care sunt listate, în căutarea potențialilor investitori. Atunci când investițiile, viitorul sustenabil și tranziția energetică se unesc, apare noțiunea de BET-NG; pe bursă acesta fiind unul dintre principalii indici bursieri, specific companiilor din domeniul energiei. Aici, se regăsesc mai multe companii, dar în prezent în top 3 se regăsesc: OMV PETROM, HIDROELECTRICA și NUCLEARELECTRICA.

PRINCIPALELE COMPANII LISTATE LA BET-NG

OMV Petrom este cea mai mare companie petrolieră din România și are operațiuni extinse în explorare, producție și rafinare.

Hidroelectrica este cea mai mare companie de producție a energiei electrice din surse hidroenergetice din România.

Nuclearelectrica este compania care operează singura centrală nucleară din țară, Centrala Nucleară Cernavodă.

METODELE DE ANALIZĂ UTILIZATE ȘI PRINCIPALII INDICATORI DE PERFORMANȚĂ

Pentru a analiza cu ușurință și a alege compania potrivită, investitorii au nevoie de o bună selecție prin prisma indicatorilor financiari de performanță.

Astfel, principalii indicatori sunt cei de profitabilitate (marja profitului, rentabilitatea activelor, rata profitului net), lichiditate (raportul curent), solvabilitate (Spre deosebire de ratele de lichiditate, ratele de solvabilitate măsoară capacitatea unei companii de a-și îndeplini obligațiile financiare totale. O companie trebuie să aibă mai multe active totale decât datoriile totale pentru a fi solvabilă și mai multe active curente decât datoriile curente pentru a fi lichidă.).

Analiza indicatorilor economico-financiar ai unei firme oferă o imagine generală a stării economico-financiare a respectivei afaceri pe termen scurt, mediu și lung și relevă perspectivele de dezvoltare.

GRAFICE, INTERPRETĂRI ȘI ANALIZA COMPARATIVĂ REFERITOARE COMPANIILOR LISTATE LA BET-NG

În funcție de indicatorul KPI ales, am analizat performanța fiecărei firme din domeniul energetic (OMV PETROM, Hidroelectrica, Nuclearelectrica), urmând ulterior comparației acestora a stabili care a avut performanța cea mai bună. Acest lucru ne ajută în special în vederea alegerii optime a companiei listate BET – NG la Bursa de Valori București.

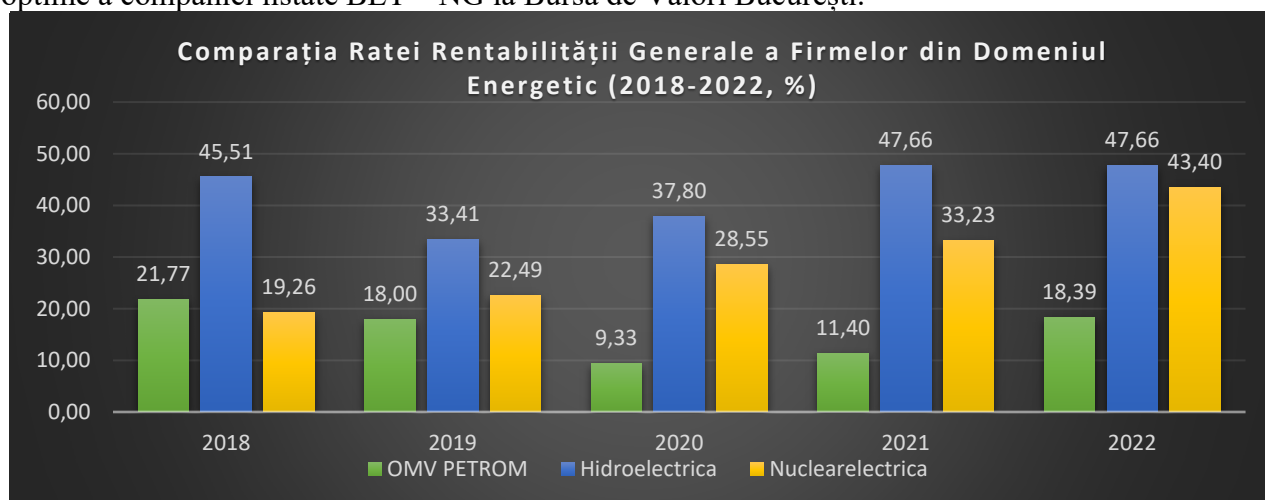

Figura 1: Comparația Ratei Rentabilității Generale a Firmelor (2018-2022, %)
Sursa: bvb.ro

Având în vedere analiza indicatorului KPI, rata profitului net, prezentata in FIG.1 cea mai bună performanță a aparținut Hidroelectrica.

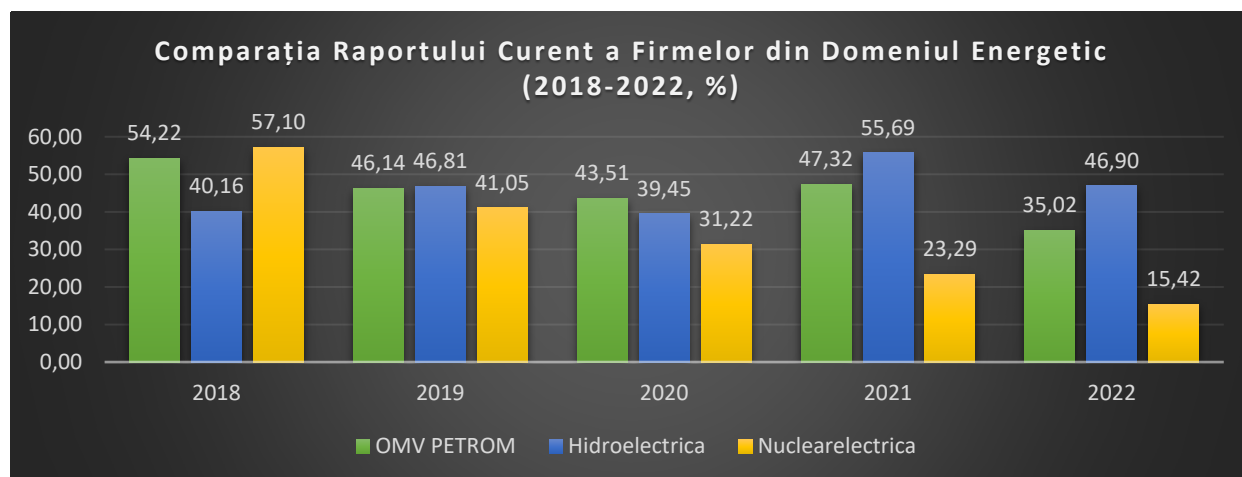

Figura 2: Comparația Raportului Curent a Firmelor (2018-2022, %)
Sursa: bvb.ro

Având în vedere analiza indicatorului KPI, raportul curent, prezentata în FIG.2 cea mai nefavorabilă performanță a aparținut Nuclearelectrica.

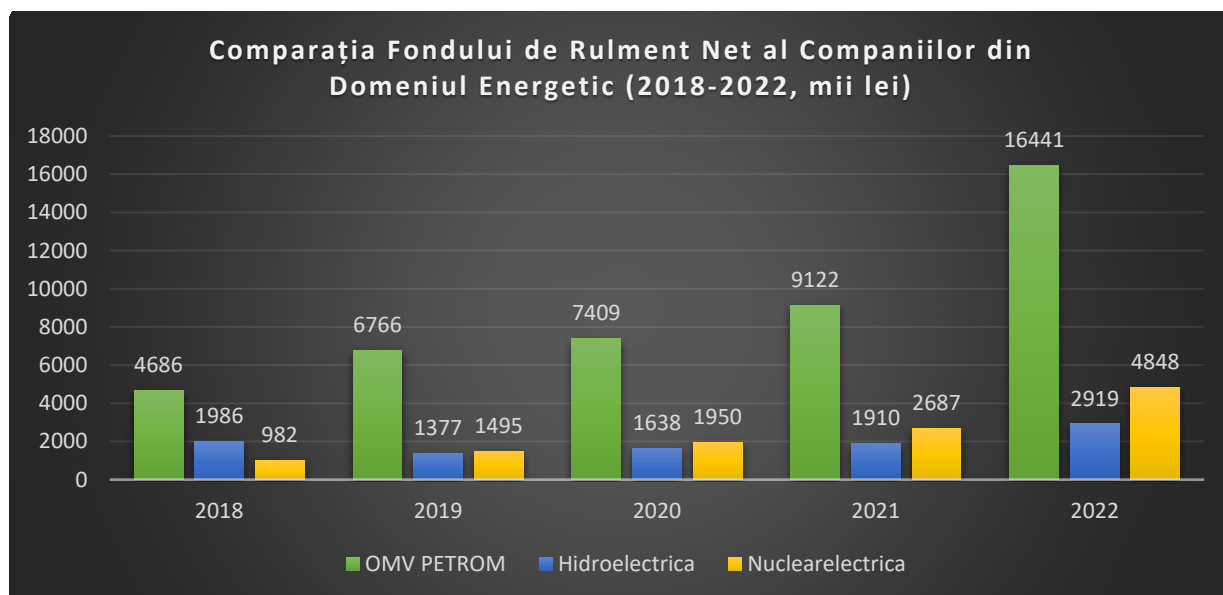

Figura 3: Comparația Fondului de Rulment Net (2018-2022, mii lei)

Sursa: bvb.ro

Având în vedere analiza indicatorului KPI din FIG.3, OMV Petrom a avut cea mai bună performanță, urmată de Nuclearelectrica, Hidroelectrica fiind ultima.

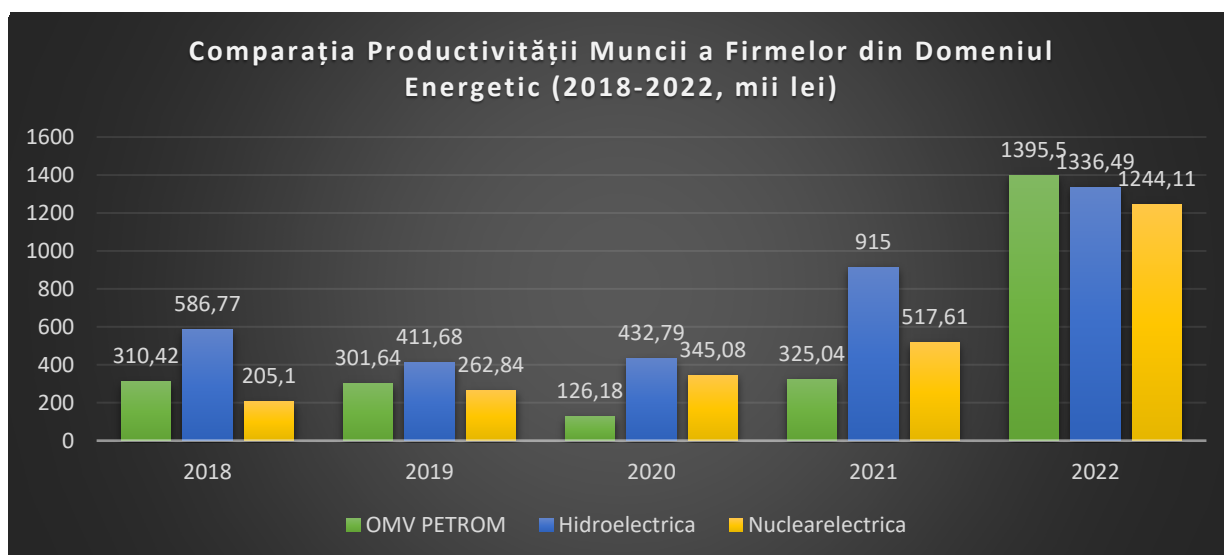

Figura 4: Comparația Productivității Muncii (2018-2022, mii lei)

Sursa: bvb.ro

Având în vedere analiza indicatorului KPI, în FIG.4 se observa ca Productivitatea Muncii, în perioada 2018-2021 cel mai bine a performat Hidroelectrica.

CONCLUZII

Având în vedere analiza studiului prezentat, se poate concluziona că OMV PETROM cu toate că este lider pe piața BET-NG, în perioada analizată de acest studiu, nu a performat la fel de bine la toate capitolele conform indicatorilor KPI și de aceea, o analiză comparativă poate ajuta pe actualii și viitorii investitori să aleagă compania corespunzătoare profilului fiecăruia de risc și asumare când vine vorba de investitul la bursă!

BIBLIOGRAFIE

1. Bvb.ro
2. G. Enescu, curs de "Analiză economico-financiară", an universitar 2023-2024, Universitatea Petrol-Gaze din Ploiești
3. Hidroelectrica.ro
4. Nuclearelectrica.ro
5. Omypetrom.com

Coordonator științific: ENESCU George, lector. univ., dr.

E-mail: geogens@yahoo.com

Telefon: +40 726 358 685

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.16>

CZU: 657.44:006.44

ANALYSIS OF IFRS 15: CURRENT IMPLICATIONS OF REVENUE REPORTING FROM CUSTOMER CONTRACTS ON THE FINANCIAL ENVIRONMENT

ANALIZA IFRS 15: IMPLICAȚIILE ACTUALE ALE RAPORTĂRII VENITURILOR DIN CONTRACTELE CU CLIEȚII ASUPRA MEDIULUI FINANCIAR

HOTNOGU Marius, student, specialitatea: CON

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,
www.ase.md

Telefon: + 373 68355601

e-mail: hotnogu.marius@ase.md

Abstract: *In the context of significant transformations in the field of accounting and financial reporting, the adoption and implementation of IFRS standards, especially IFRS 15, have become essential for companies worldwide, including those in the Republic of Moldova. The purpose of this research is to assess the impact of implementing IFRS 15 on revenue reporting and to highlight the importance of these changes in the international financial environment, with a particular focus on the specific context of the Republic of Moldova. The research methods used include detailed analysis of IFRS 15 and relevant literature, as well as evaluation of current accounting practices. The relevant results obtained indicate greater transparency and coherence in revenue recognition under IFRS 15, and the implementation of this standard can significantly contribute to improving the quality of financial reporting and aligning accounting practices with international standards.*

Keywords: *The specific impact, revenue recognition, practical implications, the financial importance*

JEL CLASSIFICATION: M41

INTRODUCERE

În ultimele decenii, domeniul contabilității și al raportării financiare a cunoscut transformări semnificative, influențate de schimbările în mediul economic-global și de standardele internaționale de raportare financiară. În acest context, standardele IFRS au devenit un aspect esențial pentru companiile din întreaga lume, inclusiv entitățile de interes public din Republica Moldova. Printre aceste standarde, IFRS 15 reprezintă un punct focal pentru raportarea veniturilor din contractele cu clienții.

Analiza IFRS 15 și evaluarea implicațiilor sale asupra raportărilor financiare ale entităților reprezintă subiecte de interes major în comunitatea financiară. Cu toate acestea, este esențial să înțelegem importanța și impactul specific pe care acest standard le are în contextul specific al Republicii Moldova.

Obiectivul acestei cercetări este unul dublu: *în primul rând*, să exploreze și să evalueze modul în care implementarea IFRS 15 afectează raportarea veniturilor. *În al doilea rând*, să evidențieze importanța acestor modificări în mediul financiar.

Rezultatele cercetării vor contribui la îmbogățirea literaturii de specialitate, evidențiind nu doar aspectele teoretice ale IFRS 15, ci și implicațiile practice și importanța acestuia în contextul financiar.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Pentru atingerea scopului, am explorat cercetările în domeniu și am analizat conținutul IFRS 15 în comparație cu IAS 18, aplicând tehnici nestructurate, cum ar fi observația participativă, analiza documentară, comparația, inducția, deducția și studiul de caz.

Din analiza surselor bibliografice disponibile aferente IFRS 15, constatăm că acesta a fost, conceput, elaborat și implementat datorită cerințelor utilizatorilor, care devin tot mai sofisticate, iar entitățile sunt obligate să-și ajusteze informațiile furnizate prin raportarea financiară. IFRS 15 este aplicabil începând cu anul 2018 și a schimbat radical modul de abordare aferent recunoașterii veniturilor cu o creștere semnificativă a cerințelor față de conținutul și cerințele de divulgare a informațiilor, în comparație cu vechiul standard IAS 18 (Grigori). Această schimbare se bazează mai mult pe transferul controlului decât pe transferul riscurilor și beneficiilor, abordare care era folosită în mod obișnuit anterior (Farcane, Blidișel și Bunget).

Important este că, IAS 18 "Venituri" se concentra pe idea de tranzacție, fără să ofere o definiție clară sau criterii specifice pentru a distinge o tranzacție și alte tipuri de schimburi ce reprezintă tranzacții. În schimb, IFRS 15 "Venituri din contractele cu clienții" se concentrează pe conceptul de contract. Deși aceasta poate părea o diferență subtilă, trecerea de la tranzacție la contract are un impact semnificativ asupra modului în care anumite entități își contabilizează și raportează veniturile.

Recunoașterea veniturilor, conform IFRS 15 "Venituri din contracte cu clienții" trebuie să fie bazată pe momentul în care entitatea își îndeplinește obligațiile stabilite în contract. Principiul fundamental este că veniturile sunt recunoscute atunci când controlul este transferat către client, fie progresiv pe durata timpului, fie la un moment specific. Controlul asupra unui activ este caracterizat de capacitatea de a decide și de a obține în mod substanțial toate avantajele asociate cu acel activ. Aceasta implică și capacitatea de a împiedica utilizarea activului și obținerea beneficiilor acestuia de către alte părți terțe (C. Natalia). În același timp, IFRS 15 introduce concepte noi, precum contracte cu clienții, obligații exercitabile, prețul tranzacției, etc. (Grigori).

Entitatea trebuie să își exercite raționamentul în analizarea termenilor contractului(lor) și a tuturor faptelor și circumstanțelor, inclusiv a termenilor implicați ai contractului (EY).

Principiul de bază al IFRS 15 cere recunoașterea veniturilor să reflecte transferul bunurilor sau serviciilor promise către client într-o sumă care să reflecte contravaloarea la care entitatea se așteaptă să aibă dreptul în schimbul acelor bunuri sau servicii. Principiul de bază este implementat într-un model în cinci etape, prezentat în tabelul 1:

Tabelul 1 Identificarea și recunoașterea veniturilor din contractele cu clienții

Pasul 1: Identificăm contractul cu clientul (cumpărătorul);
Pasul 2: Determinăm obligațiile care trebuie îndeplinite în cadrul contractului;
Pasul 3: Determinăm prețul tranzacției;
Pasul 4: Distribuim prețul tranzacției în obligații de exercitare separate;
Pasul 5: Recunoaștem veniturile la momentul respectiv sau pe măsură ce obligațiile sunt îndeplinite.

Sursa: elaborat de autor în baza (Grigori)

Entitatea trebuie să își exercite raționamentul în analizarea termenilor contractului(lor) și a tuturor faptelor și circumstanțelor, inclusiv a termenilor implicați ai contractului. O organizație trebuie, de asemenea, să aplice cerințele standardului în mod consecvent contractelor cu caracteristici similare și în circumstanțe similare.

Pentru explicarea pașilor susmenționați, vom recurge la un studiu de caz. Entitatea Starnet SRL, rețeaua de fibră optică, ce oferă servicii de televiziune, internet și telefonie clienților, încheie, la 01 februarie 2024, un contract cu clientul Roșu Andrei pentru internet și televiziune nelimitat pe o durată de 24 de luni la un abonament de 500 lei pe lună cu oferirea unui televizor gratis. De asemenea, entitatea Starnet SRL încheie contracte cu ceilalți clienți conform căruia vinde televizoare de același model pentru 10000 lei și același serviciu de internet și televiziune pentru 300 lei pe lună. Acestea sunt, de fapt, prețurile pe care entitatea le percepe atunci când un televizor sau un serviciu este vândut separat.

Pasul 1: Identificăm contractul cu clientul (cumpărătorul).

Există un contract între compania Starnet și abonat, creând drepturi și obligații reciproce.

Pasul 2: Determinăm obligațiile care trebuie îndeplinite în cadrul contractului. Deci, contractul este mult component și conține 2 obligații:

1) transferul televizorului la utilizarea abonatului (condițiile contractului implică transferul controlului asupra televizorului);

2) să furnizeze servicii de internet și televiziune timp de 24 luni.

Pasul 3: Determinăm prețul tranzacției. Prețul tranzacției este definit ca suma pe care compania Starnet se așteaptă să o primească în schimbul obligațiilor îndeplinite. În acest caz, prețul tranzacției este de 12 000 lei = 500 lei × 24 luni.

Pasul 4: Distribuim prețul tranzacției în obligații de exercitare separate. Întrucât contractul este mult component, este necesar să se identifice prețul fiecărei obligații pe baza prețurilor lor „individuale” (a se vedea tabelul 2). Prețul individual se referă la prețul din afara contractului.

Tabelul 2 Identificarea prețului fiecărei obligații pe baza prețurilor lor „autonome”

Obligațiile contractului	Prețul individual	Ponderea obligațiilor de executat în prețul contractului	Mărimea venitului ce urmează a fi recunoscut
Televizor	10000 lei	58,13 %	$12\,000 \times 58,13\% = 6975,60$
Servicii de internet și televiziune	300 lei x 24 luni = 7 200 lei	41,87%	$12\,000 \times 41,87\% = 5\,024,40$
Total	17 200 lei	100%	12 000 lei

Sursa: elaborat de autor în baza studiului de caz

Pasul 5: Recunoaștem veniturile la momentul respectiv sau pe măsură ce obligațiile sunt îndeplinite.

a) Transferul televizorului către Roșu Andrei

Dt „Active aferente contractului” – 6975,60 lei

Ct „Venituri din vânzări” 6975,60 lei.

După cum observați, nu recunoaștem încă creanțele. Prin urmare, debitul reflectă un anumit activ contractual, datorat începutului executării uneia dintre obligațiile contractuale. Creanțele/Conturile de primit vor apărea numai atunci când condițiile contractului vor obliga abonatul să plătească companiei. În cazul nostru, acesta va apărea în anumite părți pe măsură ce o altă obligație este îndeplinită - furnizarea de servicii de internet și televiziune.

b) Serviciu de internet și televiziune (lunar).

Dt „Creanțe/Conturi de primit” 500 lei

Ct „Venituri din vânzări” 209,35 lei ($5024,40 / 24 = 209,35$).

Ct „Activ contractual” 290,65 lei ($6975,60 : 24 = 290,65$).

În tabelul 3 vom prezenta indicatorii din situațiile financiare în comparație, pentru primul an de raportare. Cel mai mare impact al noului standard IFRS 15 îl reprezintă faptul că companiile vor raporta veniturile într-un mod diferit, iar modelele de raportare a veniturilor se vor schimba (Farcane, Blidișel și Bunget).

Tabelul 3 Situațiile financiare la 31.12.2024

Conform IFRS	Conform SNC (IAS 18)
SPF (Situația poziției financiare) Activ contractual: $3778,45 = 6975,60 - (11 \text{ luni} \times 290,65)$	Bilanțul Ar putea fi creanțe, în cazul în care nu sunt încasate ($11 \text{ luni} \times 500 \text{ lei}$)
SRG (situația rezultatului global) Venitul din vânzări: $9278,45 = 6975,60 + (11 \text{ luni} \times 209,35)$	Situația de profit și pierdere Venitul din vânzări – 5500 lei ($500 \times 11 \text{ luni}$)

Sursa: elaborat de autor în baza studiului de caz

Informațiile prezentate scot clar în evidență diferențele dintre raportarea veniturilor în funcție de standardul aplicat. Astfel, în versiunea IFRS 15 avem noțiunea de active aferente contractului, care diferă de noțiunea cunoscută de creanțe. În același timp și suma venitului raportat conform IFRS 15 diferă de vechea abordare.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI.

Procesul de recunoaștere a veniturilor din contractele cu clienții conform IFRS 15 începe cu identificarea și stabilirea contractului cu clientul, urmată de determinarea obligațiilor specifice stabilite în contract și a prețului tranzacției. Odată ce toți acești pași sunt îndepliniți, prețul tranzacției este distribuit în obligații de exercitare separate, iar veniturile sunt recunoscute la momentul transferului de control către client.

Prin aplicarea acestui proces, entitățile pot asigura o recunoaștere fiabilă a veniturilor și o prezentare corectă a performanței lor financiare, în conformitate cu standardele internaționale de raportare financiară. Această transparență și coerență în raportarea veniturilor sunt esențiale pentru înțelegerea și evaluarea sănătății financiare a unei entități, atât pentru investitori, cât și pentru alte părți interesate.

IFRS 15 reprezintă o evoluție semnificativă în domeniul standardelor de raportare financiară, oferind un cadru robust și transparent pentru recunoașterea veniturilor din contractele cu clienții. Cu accent pe principiul transferului de control, IFRS 15 aduce claritate și coerență în recunoașterea veniturilor, contribuind la îmbunătățirea calității informațiilor financiare și a încrederii investitorilor și altor părți interesate în rapoartele financiare ale entităților. Prin consolidarea practicilor de contabilitate și alinieri cu principiile fundamentale de recunoaștere a veniturilor, IFRS 15 rămâne un instrument esențial în contextul globalizării și al complexității tot mai mari a tranzacțiilor comerciale, furnizând un cadru actualizat și adaptabil pentru o raportare financiară de înaltă calitate în mediul economic actual.

BIBLIOGRAFIE:

1. ЕУ. МСФО (IFRS) 15. Применение МСФО. Подробное рассмотрение нового стандарта по признанию выручки. n.d.
2. Farcane, Nicoleta, și alții. „Percepții privind impactul IFRS 15- exemple ilustrative pas cu pas.” *Audit financiar* 2019 Nr.2(154) (2019): pg. 188-203.
3. Grigoroii, Lilia. „Venituri din contractele cu clienții: aspecte-cheie din perspectiva IFRS 15.” În *Economica.Scientific and didactic journal, Year XXV,nr.4(102)* (December 2017): pg. 61-71.
4. Natalia, Curagău. „Aspecte ale contabilității veniturilor conform IFRS 15.” *Conferința Științifică Internațională Studențească "Provocările contabilității în viziunea tinerilor cercetători"*. Chișinău, 17 martie 2017. 86-89.
5. Natalia, Țiruľnicova. „Particularitățile contabilizării veniturilor conform IFRS 15 "Venituri din contractele cu clienții".” *Contabilitate și audit Nr. 5* (2019): pg. 28-33.
6. „Standardele Internaționale de Raportare Financiară”.

Coordonator științific: GRIGOROI Lilia, dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: + 37369737806
e-mail: lilia.grigoroii@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.17>

CZU: 339.543:338.1(478)

CUSTOMS PROCEDURE OF ACTIVE PERFECTION – CATALYST FOR THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

REGIMUL VAMAL DE PERFECTIONAREA ACTIVĂ – CATALIZATOR PENTRU DEZVOLTAREA ECONOMICĂ A REPUBLICII MOLDOVA

DAVIDESCU Francesca, studentă, specialitatea Contabilitate

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Telefon: +37360640738

e-mail:davidescu.francesca@ase.md

Abstract: In a world characterised by rapid change and fierce competition in international markets, identifying effective strategies to stimulate economic growth is an urgent necessity. This article focuses on a significant opportunity: the strategic use of customs procedures, in particular the inward processing procedure, to boost Moldova's economic development. The inward processing procedure (IPR) is defined as an essential strategic tool, offering companies the possibility to temporarily import foreign materials and components. Subsequently, they can be processed, assembled and exported as finished products, benefiting from certain tax incentives. Inward processing is an essential strategic tool for stimulating sustainable economic growth in Moldova. By taking a strategic and proactive approach to the inward processing customs regime, the country can strengthen the position of Moldovan companies on the global market, attract foreign direct investment, diversify the economy and create new jobs.

Keywords: customs regime, active processing, import, goods processing, re-export, economic development, customs duties, customs procedures.

JEL CLASSIFICATION: M41

INTRODUCERE

Actualmente, sistemul economic caracterizat prin diverse schimbări rapide, concurență intensificată și evoluție continuă a piețelor internaționale, apare necesitatea de a identifica noi potențiale metode de dezvoltare ce ar favoriza fonul economico-social. Ținând cont despre forța de muncă a RM ieftină comparativ cu cea din țările europene și în același timp de o calificare înaltă, prin utilizarea eficientă a acestora entitățile autohtone pot presta servicii de prelucrare, montare, restaurare, reparare etc. pentru companiilor străine.

Regimurile vamale joacă un rol esențial în facilitarea comerțului internațional și poate servi drept instrument eficient pentru stimularea dezvoltării economice. Astfel, prin intermediul regimului vamal de perfecționare activă considerat catalizator al creșterii economice din RM, în acest articol se prezintă modul de contabilizare a procesului respectiv ținând cont de toate beneficiile oferite de această procedură.

În contextul celor expuse, acest articol examinează potențialul utilizării regimurilor vamale ca factor stimulat pentru creșterea economică, explorând diferite puncte de vedere printr-o analiză detaliată a avantajelor și dificultăților asociate.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Regimul de perfecționare activă permite folosirea pe teritoriul vamal a mărfurilor străine pentru a le supune uneia sau mai multor operațiuni de perfecționare [3], după care aceste mărfuri străine sunt scoase în afara teritoriului vamal al RM sub formă de produse compensatoare.

Acest regim special permite importul temporar, fără achitarea taxelor vamale a bunurilor străine (materii prime, componente etc.) destinate prelucrării sau asamblării pe teritoriul RM pe o perioadă recomandată până la 6 luni care poate fi prelungită după necesitate până la 12 luni. Ulterior, bunurile rezultate din acest proces sunt exportate din țară, cu achitarea taxelor vamale doar pentru valoarea adăugată generată pe teritoriul țării.

În cadrul acestui regim vamal prezentat în figura 1 se admit operațiunile ce țin de:

- prelucrarea bunurilor sau montarea și/sau asamblarea la alte bunuri;
- transformarea acestora în forma altor bunuri;
- repararea bunurilor sau restaurarea acestora cu eliminarea defectelor și reglarea acestora.

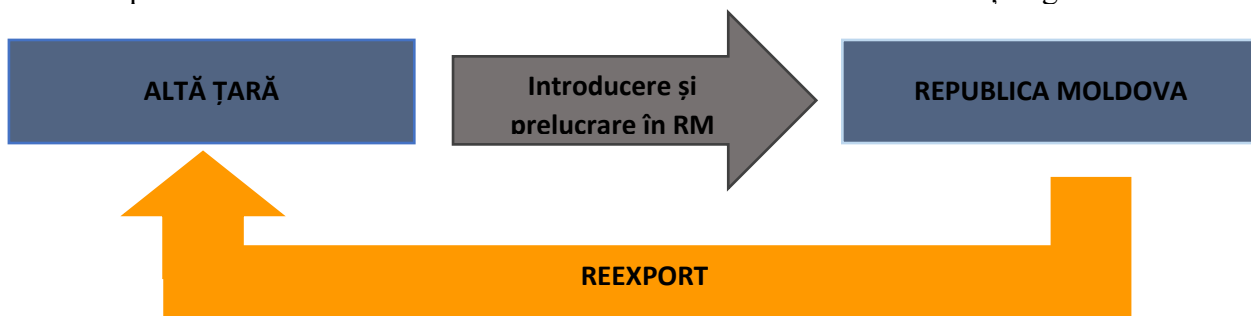

Figura 1. Circuitul bunurilor în regimul perfecționare activă

Sursa: elaborat de autor în urma cercetării

Entitățile au posibilitatea să utilizeze regimul de perfecționare activă în variantele cu:

➤ *Perfecționarea activă cu suspendare* permite operațiuni de prelucrare a mărfurilor străine în RM fără plata TVA și taxelor vamale, precum și fără aplicarea măsurilor de politică economică. În cazul introducerii mărfurilor străine supuse accizelor, acestea sunt taxate la intrare, însă se restituie ulterior la exportul produsului finit.

➤ *Perfecționarea activă cu restituire* permite importul și punerea în circulație liberă a mărfurilor străine pentru a fi supuse procesului de perfecționare, cu produsele finisate exportate în afara RM. În acest caz, la importul materiei prime se percepe o taxă de import, care este restituită la export.

Perfecționarea activă funcționează pe baza unor etape consecutive prezentate în figura 2.

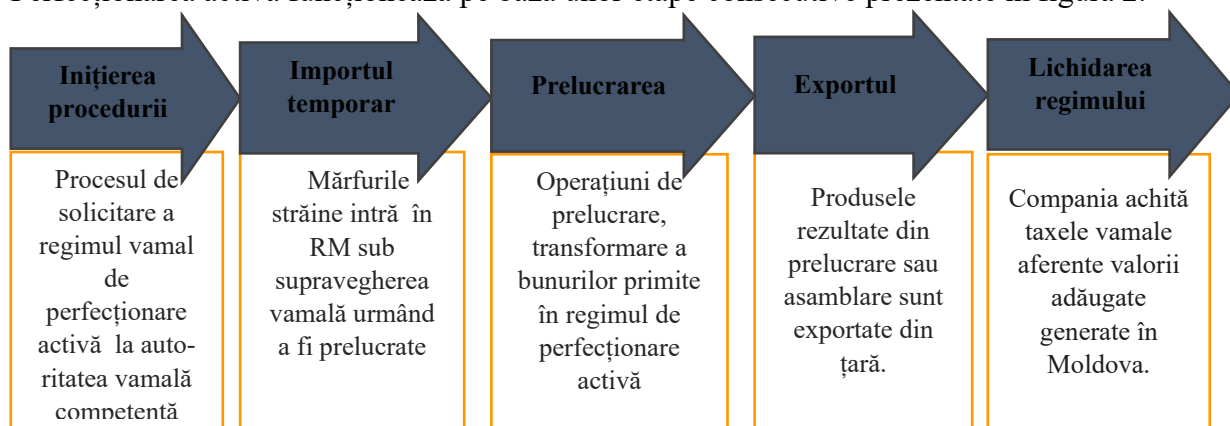

Figura 2. Etapele regimului de perfecționare activă

Sursa: Elaborat de autor în baza [6]

Exemplu de aplicare a regimului de perfecționare activă: entitatea „Eco-Lancodor” SRL printre activitățile sale de bază enumeră și prelucrarea nucilor franceze. Acest proces de prelucrare are loc în două etape principale:

- 1) *prima etapă*, nucile sunt importate din Franța în RM, cheltuielile de transport sunt suportate de entitatea din Franța.
- 2) *a doua etapă*, prelucrarea nucilor se efectuează de angajații „Eco-Lancodor” SRL.

Deoarece există posibilitatea ca mai multe importuri să aibă loc pe parcursul aceleași perioade, prelucrarea se desfășoară în săli de producție separate, importurile sunt înregistrate pe loturi distincte, iar cheltuielile corespunzătoare sunt evidențiate corespunzător fiecărui lot.

Înregistrările în contabilitate privind prelucrarea nucilor în regim de perfecționare activă la „Eco-Lancodor” SRL sunt prezentate în tabelul 1.

Tabelul 1. Înregistrările contabile privind prelucrarea nucilor în regim de perfecționare activă la „Eco-Lancodor” SRL

Etapă I – Importul nucilor	
Luarea la evidență a nucilor din Franța primite spre prelucrare în RM în cadrul regimului de perfecționare activă. <i>Notă:</i> nucile nu aparțin entității „Eco-Lancodor” SRL	<i>Debit contul 915 „Bunuri primite spre prelucrare sau reparare”</i>
Cheltuielile privind procedurile vamalese includ în costul prelucrării nucilor.	<i>Debit contul 821 „Costuri indirecte de producție” Credit contul 544 „Alte datorii curente”, subcontul 5443 „Alte datorii calculate curente”</i>
Calculul TVA doar pentru procedurile vamale calculate de Serviciul vamal. <i>Notă:</i> dacă ar fi fost mărfuri care intră în proprietatea entității din RM atunci s-ar calcula și din valoarea mărfurilor declarate în vamă.	<i>Debit contul 534 „Datorii față de buget”, subcontul 5344 „Datorii privind taxa pe valoarea adăugată” Credit contul 544 „Alte datorii curente”, subcontul 5443 „Alte datorii calculate curente”</i>
Expertiza și/sau verificarea stării nucilor importate, efectuată de către un specialist calificat.	<i>Debit contul 821 „Costuri indirecte de producție” Credit contul 521 „Datorii comerciale curente”, subcontul 5211 „Datorii comerciale în țară”</i>
Cheltuielile aferente perfectării documentelor în cadrul Serviciului vamal de către broker.	<i>Debit contul 821 „Costuri indirecte de producție” Credit contul 521 „Datorii comerciale curente”, subcontul 5211 „Datorii comerciale în țară”</i>
Etapă 2 – Prelucrarea nucilor	
Calculul salariului muncitorilor preocupați de prelucrarea nucilor.	<i>Debit contul 811 „Activități de bază” Credit contul 531 „Datorii față de personal privind retribuirea muncii”, subcontul 5311 „Datorii salariale”</i>
Determinarea contribuțiilor de asigurare socială în mărime de 24% aferente salariilor muncitorilor ocupați cu prelucrarea nucilor.	<i>Debit contul 811 „Activități de bază” Credit contul 533 „Datorii privind asigurările sociale și medicale”, subcontul 5331 „Datorii față de bugetul asigurărilor sociale de stat”</i>
Cheltuielile privind arenda sălii de prelucrare a nucilor.	<i>Debit contul 821 „Costuri indirecte de producție” Credit contul 521 „Datorii comerciale curente”, subcontul 5211 „Datorii comerciale în țară”</i>
Valoarea materialelor necesare pentru ambalarea miezului de nucă.	<i>Debit contul 811 „Activități de bază” Credit contul 211 „Materiale”, subcontul 2115 „Ambalaje”</i>

Cantitatea de <i>coajă de nucă</i> obținută în urma prelucrării nucilor.	Debit contul 914 „Bunuri primite în custodie, subcontul 9141 „Coaja de nucă obținută în urma prelucrării”
Cantitatea de <i>miez de nucă</i> obținută în urma prelucrării nucilor.	Debit contul 914 „Bunuri primite în custodie”, 9142 „Miezul de nucă obținut în urma prelucrării”
Scoaterea de la evidență a nucilor primite spre prelucrare.	Credit contul 915 „Bunuri primite spre prelucrare sau reparare”
Cheltuielile aferente taxelor vamale la reimportul de coajă de nucă.	Debit contul 217 „Mărfuri”, subcontul 2171 „Bunuri procurate în vederea revânzării” Credit 544 „Alte datorii curente”, subcontul 5443 „Alte datorii calculate curente”
Cheltuielile aferente procedurilor vamale la reimportul de coajă de nucă.	Debit contul 217 „Mărfuri”, subcontul 2171 „Bunuri procurate în vederea revânzării” Credit contul 544 „Alte datorii curente”, subcontul 5443 „Alte datorii calculate curente”
Scoaterea de la evidență a coajei de nucă.	Credit contul 914 „Bunuri primite în custodie, subcontul 9141 „Coaja de nucă obținută în urma prelucrării”
Etapă 3 - Exportul nucilor	
Repartizarea costurilor indirecte de producție în costul serviciilor prestate pe lotul de nuci prelucrate.	Debit contul 811 „Activități de bază” Credit contul 821 „Costuri indirecte de producție”
Costul serviciilor prestate privind prelucrarea nucilor în regim de perfecționare activă <i>Notă:</i> pe fiecare lot de nuci.	Debit contul 711 „Costul vânzărilor”, subcontul 7113 „Credit Costul serviciilor prestate” Credit contul 811 „Activități de bază”
Recunoașterea veniturilor din prestarea serviciilor de prelucrare a nucilor	Debit contul 221 „Creanțe comerciale”, subcontul 2212 „Creanțe comerciale din străinătate” Credit contul 611 „Venituri din vânzări”, subcontul 6113 „Venituri din prestarea serviciilor”
Scoaterea de la evidență a miezului de nuca la export.	Credit contul 914 „Bunuri primite în custodie”, 9142 „Miezul de nucă obținut în urma prelucrării”

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor din contabilitatea entității „Eco-Lancodor” SRL

CONCLUZII

Regimul de perfecționare activă este esențial în stimularea dezvoltării economice și a comerțului internațional. Acest mecanism permite companiilor din Republica Moldova să aducă temporar bunuri și piese din afara țării, să le proceseze sau să le monteze, iar ulterior să le expedieze ca produse finale, beneficiind de anumite facilități fiscale.

Printre avantajele acestui regim se enumeră: accesul la materii prime și tehnologii avansate, facilitarea exporturilor prin eliminarea taxelor vamale și a TVA-ului pentru materiile prime temporar importate, atragerea investițiilor străine și sprijinirea sectoarelor industriale locale. Prin încurajarea proceselor de prelucrare și transformare a bunurilor importate temporar, acest regim contribuie la creșterea competitivității industriale și la diversificarea economiei.

În conformitate cu cele prezentate în lucrare, regimul de perfecționare activă constituie un element esențial al politicilor comerciale și strategiilor economice, influențând considerabil creșterea economică și competitivitatea unei țări pe plan internațional.

BIBLIOGRAFIE:

1. Codul vamal al Republicii Moldova, nr.95 din 24.08.2021.
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=137957&lang=ro#
2. Serviciul Vamal al Republicii Moldova.
<https://customs.gov.md>
3. Perfecționare activă. <https://trade.gov.md/ro/articles/perfectionare-activa-cu-suspendare/>
4. Hotărîrea Guvernului nr. 1140/02.11.2005 pentru aprobarea Regulamentului de aplicare a destinațiilor vamale prevăzute de Codul vamal al Republicii Moldova. http://tip.devebs.net/ro/articles/antrepozit-vamal/www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113877&lang=ro
5. Hotărîrea Guvernului nr. 516 din 02.07.2014 cu privire la modificarea și completarea Regulamentului de aplicare a destinațiilor vamale prevăzute de Codul vamal al Republicii Moldova.
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=18468&lang=ro
6. https://customs.gov.md/api/media/27/07/2023/Prezentare_Cod_Vamal_final_2cR8iYz.pdf

Coordonator științific: BAJAN Maia, dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61
Telefon: +37369017690
e-mail: bajan.maia@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.18>

CZU: 657:004.8

THE CHANGES OF THE ACCOUNTING SYSTEM THROUGH THE LENS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

MODIFICĂRILE SISTEMULUI CONTABIL PRIN PRISMA INTELIGENȚEI ARTIFICIALE

SÎRBU Mădălina, studentă, specialitatea Contabilitate

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,

www.ase.md

069533001,

e-mail: sirbumadalina02@gmail.com

Abstract: *The integration of new information technologies has wrought transformative changes within the realm of accounting systems. Departing from traditional manual methods, contemporary accounting has embraced sophisticated computerized systems, heralding an era of increased efficiency, accuracy, and advanced decision-making capabilities. The application of AI not only enhances the accuracy of financial reporting but also fortifies the ability to detect and prevent fraudulent activities. This study aims to deeply explore how AI influences accounting practices, from simplifying daily processes to impacting strategic financial decision-making. The research methodology involves deduction and comparison, including analysis of specialized literature, documentation, and observation of technology implementation procedures. So, the incorporation of new information technologies has engendered profound changes within the accounting system. Artificial intelligence redefines how financial data is managed, offering increased efficiency, transparency, and analytical capabilities.*

Keywords: *artificial intelligence, accounting, blockchain, tehnology*

JEL CLASSIFICATION: M41

INTRODUCERE

În era digitală în plină expansiune, inteligența artificială (IA) devine tot mai omniprezentă, transformând fundamental modul în care întreprinderile își gestionează operațiunile și iau decizii. Contabilitatea, ca domeniu esențial al afacerilor, nu rămâne neatinsă de valul revoluționar al inteligenței artificiale. Impactul acestei tehnologii asupra contabilității este complex și adânc, schimbând nu doar procesele tradiționale, ci și paradigmele subiacente ale profesiei contabile. Într-o lume în care viteza informației este esențială, actualitatea temei devine evidentă, întrucât inteligența artificială devine un partener strategic pentru contabili. De la automatizarea sarcinilor repetitive până la analize avansate și predicții bazate pe date, IA aduce o schimbare semnificativă în peisajul contabilității. Importanța inteligenței artificiale și digitalizării este menționată și de către autoarea autohtonă Stela Caraman, care afirmă că „în cadrul unei economii digitalizate, gramatica digitală nu mai este doar o abilitate simplă a contabilului. Contabilul modern trebuie nu doar să cunoască tehnologiile-IT, dar și să le utilizeze și gestioneze eficient” [2]. Așadar, adițional cunoștințelor și competențelor de contabilitate și fiscalitate, contabilii trebuie să cunoască cum se aplică noile tehnologii informaționale pentru a fi capabili să lucreze cu un volum mare de date și să ofere soluții optime pentru problemele cu care se confruntă entitatea. Inteligența artificială se referă la sistemele sau mașinile care imită inteligența umană pentru a executa diferite sarcini și este menită să îmbunătățească în mod semnificativ capacitățile și contribuțiile umane, ceea ce o transformă într-un

activ de afaceri foarte valoros, cum ar fi sistemul Enterprise Resource Planning sau tehnologia blockchain. Este evident că această transformare nu doar optimizează eficiența operațională, ci redefinesc în esență rolul contabilului în cadrul organizațiilor. Așadar, în acest context dinamic, *scopul lucrării* este reprezentat de analiza în detaliu a faptului cum IA devine motorul ce conduce contabilitatea către noi orizonturi, deschizând drumul către inovație și progres în domeniul financiar.

METODE DE CERCETARE

În această lucrare, explorăm în profunzime cum inteligența artificială influențează practicile contabile, de la simplificarea proceselor cotidiene până la influențarea modului în care se iau decizii financiare strategice. Metodologia de cercetare adoptată în acest studiu este deducția și comparația, incluzând analiza literaturii de specialitate, documentarea și observarea particularităților unor sisteme bazate pe inteligența artificială și integrate în activitatea contabilă.

REZULTATELE OBTINUTE

Orice examinare economică a unei entități economice se bazează pe informație, considerată o resursă esențială, și modul în care aceasta este gestionată. Colectarea, stocarea, procesarea, analiza și transmiterea informațiilor reprezintă procese care trebuie să utilizeze resursele informaționale și umane într-un mod eficient, în scopul atingerii performanțelor economice. În acest context, contabilitatea necesită implementarea unui sistem informatic de contabilitate performant, care să îndeplinească cerințele specifice organizaționale și legislative. În prezent, pentru un specialist în domeniul contabilității nu este suficient să aibă cunoștințe detaliate în tehnica contabilă, reglementările legislative sau să posede aptitudinile necesare pentru realizarea analizelor economico-financiare. Este imperativ să dobândească cunoștințe din ce în ce mai exhaustive despre utilizarea inteligenței artificiale, să înțeleagă avantajele strategice pe care entitatea le poate obține prin integrarea în practică a acestora și să exploreze modul în care aceste avantaje pot fi transformate în profit pentru organizație.

De-a lungul timpului, contabilitatea s-a adaptat nevoilor informaționale ale utilizatorilor săi, evoluând de la sisteme rudimentare, precum cel al culturii egiptene bazat pe partidă simplă, către sistemul complex de partidă dublă. Cu trecerea timpului, s-a observat o tranziție către mijloacele electronice de prelucrare și stocare a datelor financiar-contabile, cu primele calculatoare și aplicații de contabilitate în a doua jumătate a secolului XX [3].

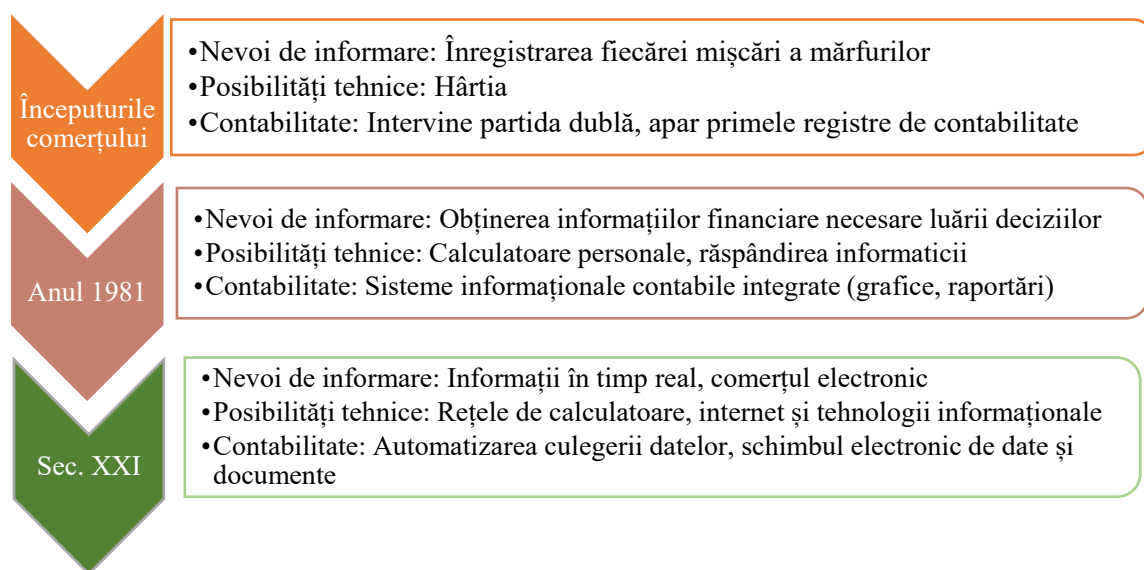

Figura 1. Evoluția metodologiilor contabile de procesare

Sursa: elaborat de autor în baza [3]

În prezent, companiile implementează inovații bazate pe inteligență artificială pentru a le ajuta să țină pasul cu schimbările constante, iar liderii de afaceri doresc tot mai intens să valorifice inteligența artificială. Software-ul de contabilitate gestionează și înregistrează tranzacțiile financiare zilnice ale unei organizații, inclusiv gestionarea mijloacelor fixe, cheltuielilor, veniturilor, creanțelor, obligațiilor de plată și a registrelor contabile, raportarea și analizarea. Iată așadar cele mai importante aspecte de care beneficiază o firmă care utilizează în practică un **software de contabilitate**:

1. **Automatizarea proceselor:** prin utilizarea unui sistem software dedicat contabilității, se poate implementa automatizarea extinsă a proceselor operaționale, eliminând astfel activitățile manuale redundante și optimizând eficiența întregului flux de lucru.
2. **Generarea de rapoarte:** În contextul managementului contabilității afacerii, este esențial ca entitățile să dispună de un mecanism facil pentru generarea și extragerea rapoartelor financiare.
3. **Reducerea erorilor:** în mediul organizațional, unde complexitatea numerică și necesitatea raportărilor contabile pot genera inevitabil erori, softul de contabilitate intervine pentru a minimiza impactul acestora.
4. **Acuratețea datelor privind plățile și încasările:** fiecare tranzacție financiară este corelată cu documentația sursă corespunzătoare, asigurând o verificare rapidă și eficientă.
5. **Optimizarea timpului:** implementarea unui software de contabilitate nu doar reduce costurile, ci și optimizează procesele contabile, economisind timp prețios pentru angajați.
6. **Îmbunătățirea fluxului de numerar:** prin utilizarea unui software de contabilitate avansat este posibilă monitorizarea fluxului de numerar în diverse formate, precum tabelar sau graphic [6].

Un sistem ERP (Enterprise Resource Planning) este conceptualizat ca o platformă informatică integrală, având utilitate în monitorizarea, controlul și administrarea unificată a tuturor activităților, proceselor și operațiunilor desfășurate în cadrul unei entități. Caracteristicile intrinseci ale unui sistem ERP permit firmelor să gestioneze eficace documentele de natură financiar-contabilă (de exemplu, declarații contabile, formulare, etc.) și să automatizeze operațiunile asociate generării notelor contabile. Astfel de funcționalități prezentate de software-ul de contabilitate de tip ERP contribuie la optimizarea acurateții datelor și eliminarea potențialelor erori umane, acoperind concomitent o gamă extinsă de activități în comparație cu aplicațiile tradiționale de contabilitate. Prin intermediul funcționalităților de generare a rapoartelor ale sistemelor ERP specializate în sfera contabilității, conducătorii pot accesa în mod instantaneu informațiile esențiale, dobândind un control amănunțit asupra activităților operaționale și contabile, și contribuind semnificativ la accelerarea procesului decizional. Principalele avantaje ale utilizării unui sistem ERP în afaceri sunt: optimizarea vitezei operaționale și extinderea transparenței asupra proceselor din cadrul companiei; îmbunătățirea eficienței forței de muncă și reducerea cheltuielilor asociate; reducerea timpului dedicat activităților de prelucrare a datelor; scăderea duratei de procesare a comenzilor și implicit a termenelor de livrare; facilitarea colaborării interdepartamentale; automatizarea sarcinilor repetitive de natură manuală și minimizarea erorilor umane [5].

Deseori, există confuzii între sistemele ERP și software-urile de contabilitate clasice, mulți considerându-le echivalente. Cu toate acestea, chiar dacă există anumite suprapuneri în funcționalități, discrepanța dintre un program de contabilitate tradițional și un sistem ERP este semnificativă. Spre deosebire de programul de contabilitate, care se concentrează exclusiv pe aspectele financiar-contabile ale unei afaceri, un sistem ERP acoperă toate aspectele operaționale ale întreprinderii, furnizând beneficii specifice fiecărui departament.

Tehnologia blockchain este un sistem descentralizat de stocare a datelor care păstrează o listă dinamică a înregistrărilor, un algoritm ce presupune criptarea tranzacțiilor cu chei publice, accesarea acestora prin intermediul cheilor private și distribuirea publică a întregul jurnal rezultat [8]. Blockchain reprezintă un sistem transparent, securizat și descentralizat pentru înregistrarea și verificarea tranzacțiilor. Comparativ cu contabilitatea convențională, unde înregistrările sunt stocate într-o locație centralizată (baza de date a unei aplicații software de contabilitate), în sistemul blockchain înregistrările sunt introduse și stocate într-un registru distribuit, care este pus la dispoziția tuturor părților interesate, iar fiecare intrare este marcată automat de dată și oră. În acest caz, contabilul, autoritățile de reglementare sau auditorii ar avea fiecare o copie identică a registrului în orice moment. Desigur, fiecare utilizator ar avea acces doar la partea din registru care conține propriile sale înregistrări. Cheile publice și private sunt utilizate pentru autentificarea utilizatorilor. Un șir de caractere unic (hash), care reprezintă conținutul tuturor înregistrărilor este actualizat odată cu fiecare înregistrare nouă, iar hash-ul actualizat este stocat în noul bloc de date. Acesta formează o semnătură digitală unică, care poate fi utilizată pentru a verifica dacă nu s-au modificat înregistrări odată introduse. Încrederea utilizatorilor în tehnologia blockchain este garantată prin integritatea ridicată a datelor, securitatea, fiabilitatea și confidențialitatea nodului [9]. Principalul avantaj al tehnologiei blockchain este reducerea fraudei, întrucât pentru a altera o înregistrare, ar fi necesar să se efectueze aceeași modificare asupra tuturor copiilor registrului distribuit în același moment, ceea ce reprezintă o sarcină aproape imposibil de realizat în practică.

CONCLUZII

În urma analizei și investigației privind modificările în sistemul contabil prin prisma inteligenței artificiale, se desprind mai multe concluzii semnificative. Adoptarea și implementarea noilor tehnologii informaționale în domeniul contabilității au adus transformări fundamentale în modul în care se gestionează și se raportează informațiile financiare. Modernizarea sistemului contabil prin tehnologii precum blockchain sau sistemul ERP a dus la o eficientizare considerabilă a proceselor contabile tradiționale. Imuabilitatea și securitatea oferite de sistemul ERP și blockchain au întărit integritatea datelor financiare, reducând riscul de fraudă și erori umane. Automatizarea funcțiilor contabile a contribuit la accelerarea proceselor, eliminând redundanțele și reducând timpul necesar pentru activitățile manuale. În plus, transparența sporită asigurată de tehnologiile informaționale moderne în sistemul contabil a consolidat încrederea părților interesate, precum investitori sau auditori. Așadar, integrarea inteligenței artificiale în sistemul contabil a adus beneficii semnificative, contribuind la eficiența, securitatea și transparența în gestionarea informațiilor financiare. Cu toate acestea, este esențial să se continue monitorizarea și adaptarea la schimbările tehnologice în evoluție pentru a asigura un sistem contabil robust și actualizat în fața provocărilor viitoare.

BIBLIOGRAFIE:

1. BAJAN, M. *Impactul tehnologiilor informaționale asupra contabilității*. În: Conferința Științifică Internațională "Contabilitatea și auditul în condițiile globalizării: realități și perspective de dezvoltare", ediția. a 7-a., 19-20 aprilie, 2018. Chișinău: Culegere de articole științifice. Chișinău: ASEM, 2018, pp. 242–249. ISBN 978-9975-127-59-2 (PDF). Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/242-249_7.pdf
2. CARAMAN, S. *Inovații social-educative în pregătirea profesională continuă a contabililor*. În: Traditie și inovare în cercetarea științifică. Ediția 11, Vol. I, 7 octombrie 2022. Bălți: Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți, 2022, pp. 138-143. ISBN 978-9975-50-297-9 (PDF). Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/138-143_26.pdf
3. RADU, F. *Abordarea contabilității în contextul noilor tehnologii informaționale*. Disponibil: <http://www.oeconomica.uab.ro/upload/lucrari/820061/27.pdf>

4. COTÎRȘĂU, N. *Impactul inteligenței artificiale asupra profesiei contabile*. În: ISSC 2023, Prospects of accounting development: the young researcher's view, 9-10 marth 2023 Disponibil: https://irek.ase.md/xmlui/bitstream/handle/123456789/2694/ISSC%202023_09-10%20martie_p241-246.pdf?sequence=1&isAllowed=y
5. Senior Software *ERP contabilitate din Romania. Beneficiile unui sistem ERP pentru contabilitate si financiar*. Disponibil: <https://www.seniorsoftware.ro/erp/program-erp-contabilitate-financiar/>
6. Ziare.com *10 beneficii cheie ale unui soft de contabilitate pentru companii* din 12.10.2023 Disponibil: <https://ziare.com/afaceri/10-beneficii-cheie-ale-unui-soft-de-contabilitate-pentru-companii-1830220>
7. ORACLE *Ce este AI în domeniul financiar?* Disponibil: <https://www.oracle.com/ro/erp/ai-financials/what-is-ai-in-finance/>
8. AMARFII-RAILEAN, N. *Aplicarea tehnologiei blockchain în managementul financiar-contabil* Disponibil: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/4320/1/Amarfii_Railean_aplicarea.pdf
9. Blockchain es *Ce este blockchain oricum și de ce ar trebui să conteze pentru contabili?* Disponibil: <https://www.blockchaines.tech/ro/tutorial/blockchain-in-contabilitate/>

Coordonator științific: POPOVICI Angela, dr., conf.univ.
ASEM, Republica Moldova, Chișinău, str. Mitropolit Gavril Bănulescu-Bodoni, 61
022402757,
e-mail: popovici.angela.alexandru@ase.md

ETHICAL RULES IN ENTITY ACCOUNTING: THE BASIS FOR FINANCIAL INTEGRITY AND CREDIBILITY

NORMELE ETICE ÎN CONTABILITATEA ENTITĂȚILOR: BAZA INTEGRITĂȚII ȘI CREDIBILITĂȚII FINANCIARE

ABABII Lavinia, studentă, specialitatea: Contabilitate

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,

www.ase.md

e-mail autor: ababii.lavinia@ase.md

Abstract: Over the past ten years, there has been a rise in interest in ethical education and ethics in accounting. But even with the resurgence of interest, there are still some significant issues. Norms, values, principles, and virtues are typically conveyed in a disjointed manner. Furthermore, very few writers address the significance of practical thinking in accounting as well as the function of the accountant's integrity in providing pertinent and accurate information in financial reporting. This article argues the connection between virtues, values, and rules. This offers a sensible method of approaching accounting ethics, where morality and sound judgment are essential. Therefore, ethical education in accounting must encompass ideals (interpreted as moral goods) and virtues, whose development the author believes should be promoted, together with knowledge of appropriate laws and principles and how to apply them correctly.

Keywords: ethics, accounting, accountant, virtues, practical reasoning

JEL CLASSIFICATION: M40, M41

INTRODUCERE

În societate noastră în cadrul oricărei entități, profesia contabilă este una fundamentală. Pentru o contabilitate și o raportare financiară solidă, pentru o gestionare eficientă a resurselor și pentru servicii de consultanță în domeniul afacerilor și al impozitării, profesia de contabilitate este foarte importantă pentru investitori, creditorii, angajatori și alți membri ai comunității de afaceri, precum și pentru guvern și publicul larg. Osiroma (1988) afirmă că contabilitatea este o profesie crucială [1.2., p. 1375]. Ea este necesară pentru a ajuta la gestionarea abundenței și a belșugului în perioadele de prosperitate, pentru a obține o distribuție prudentă și eficientă a resurselor limitate în perioadele dificile și pentru a menține economia statului în perioadele stabile.

Contabilitatea este o profesie care se bazează în mod clar pe necesitatea de a da dovadă de un înalt simț al responsabilității și al administrării. Aceasta are un interes direct în promovarea imaginii sale publice și poate rămâne în această poziție avantajoasă doar dacă continuă să ofere aceste servicii unice la un nivel care să demonstreze că încrederea tuturor partenerilor de afaceri este bine întemeiată. Din acest motiv, se așteaptă ca fiecare membru al profesiei să aibă un comportament în concordanță cu responsabilitățile sale față de clientul său, față de ceilalți membri ai profesiei și față de publicul larg. Etica profesională contabilă reprezintă liniile directoare morale pe care un contabil le urmează atunci când își îndeplinește sarcinile. Conform lui Smith (1999), etica profesională îi obligă pe profesioniști să respecte un standard de comportament mai ridicat decât legile care guvernează profesia lor. Acest lucru sugerează că, deși principiile contabile guvernează profesia contabilă, moralitatea este cel mai important factor. Potrivit lui Nwagboso (2008), etica profesională contabilă oferă clienților încrederea că expertul contabil dorește să îi servească bine, punând serviciul mai presus de recompensa financiară; de asemenea, aceasta îl ajută pe contabil să determine caracterul adecvat al comportamentului său în relațiile sale profesionale și arată tipul de postură profesională pe care contabilul trebuie să o mențină dacă reușește;

asigurându-se că profesionistul contabil posedă aptitudinile și competențele pe care angajatorii, clienții și publicul le așteaptă de la el, permite organismelor membre și autorităților de reglementare să își îndeplinească responsabilitățile; protejează interesul public și sporește credibilitatea profesiei. În cele din urmă, le oferă clienților încrederea că expertul contabil dorește să îi servească bine, punând serviciile mai presus de recompensa financiară [1.2., p. 1374].

Scopul cercetării constă în examinarea aspectelor teoretice privind definiția și particularitățile metodelor de evaluare a eticii în profesia contabilă, cu accent pe principiile morale ale contabililor în entități, având în vedere impactul lor asupra integrității și credibilității informațiilor financiare și contabile.

Actualitatea temei se explică prin faptul că în cadrul profesiei contabile, etica joacă un rol fundamental în asigurarea integrității, transparenței și încrederii în informațiile financiare și contabile furnizate de către entități.

Metodologia de cercetare s-a bazat pe utilizarea instrumentarului metodologic caracteristic științelor sociale, prin aplicarea următoarelor metode de cercetare: metoda analitică, metoda comparației, metoda sistemică, metoda sintezei, metoda inducției și metoda deducției.

În orice profesie liberală, și cu atât mai mult în domeniul profesiei contabile, prin natura problematichilor ei, în contextul globalizării economiilor naționale, este necesară așezarea acestora pe principii etice fundamentale, menite a asigura cele mai înalte standarde de profesionalism [1.1., p. 13].

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Contabilitatea este un fenomen social care este influențat de inconsecvențele societății și devine o miză pentru diverși actori sociali care încearcă să beneficieze în funcție de propriile interese.

Trebuie luate cele mai bune măsuri de precauție pentru a reduce posibilitatea unor conflicte de interese care ar putea dăuna interesului public și funcției pe care o îndeplinește această categorie profesională, pentru a încuraja un comportament etic în cadrul profesiei. Astfel, este imperativ să se neutralizeze orice amenințare care ar putea discredita profesia.

Termenul "etică" se referă la regulile care guvernează comportamentul moral corect și responsabil. Deși orientările morale nu prescriu întotdeauna o anumită cale de conduită, ele oferă un cadru pentru a vă cântări opțiunile.

Pe de o parte, "etica este știința care studiază principiile morale, originea, natura, esența, dezvoltarea și conținutul lor", în timp ce, pe de altă parte, "etica este ansamblul de reguli, valori și norme morale care reglementează comportamentul indivizilor în societate sau/și determină obligațiile acestora, în general, sau într-un anumit domeniu de acțiune, în special" [1.4., pag. 430]. O comunitate a elaborat legi, norme și principii pentru a sancționa faptele ilegale și pentru a promova bunăstarea. Acestea au fost organizate într-o declarație sistematică și formală cunoscută sub numele de cod de etică. Codul de etică al profesiei contabile stabilește standarde de comportament pentru membrii săi și subliniază valorile fundamentale pe care aceștia trebuie să le susțină pentru a atinge obiectivele comune. Codul recunoaște că obiectivele profesiei contabile sunt de a menține cele mai înalte standarde de profesionalism, de a atinge cele mai bune standarde de performanță posibile și de a satisface nevoile publicului larg. Dezvoltarea continuă a culturii generale și profesionale consolidează discernământul, atribuind contabililor valorile de cunoaștere, competență și conștiință.

Integritatea, ca principiu fundamental, îi absolvă pe toți profesioniștii contabili de obligația de a da dovadă de onestitate și necinste în relațiile lor profesionale și de afaceri. Integritatea presupune, de asemenea, să acționeze într-un mod corect și echitabil și să se abțină de la susținerea unor opinii care pot permite asocierea cu informații sau declarații inexacte sau înșelătoare.

Conceptul de obiectivitate îi eliberează pe toți profesioniștii contabili de obligația de a-și compromite activitatea din cauza erorilor, a conflictelor de interese sau a influenței nejustificate din partea altor persoane din mediul extern. Indiferent de poziția sau de nivelul lor de serviciu, contabilii trebuie să susțină integritatea serviciilor lor profesionale și să mențină obiectivitatea în comportamentul lor profesional.

În continuare sunt prezentate principalele principii ale codului de conduită profesională a contabililor:

1. Integritate
2. Neutralitate și independență
3. Competența și atenția profesională
4. Confidențialitatea profesională
5. Conduita profesională
6. Principii și standarde profesionale

Un contabil ar trebui să fie *imparțial* (neutru) și nu ar trebui să permită ca prejudecățile, părtinirea sau influențele exterioare să îi compromită obiectivitatea atunci când furnizează servicii. Contabilii ar trebui să evite relațiile care ar putea permite altora să îi influențeze pentru a-și menține obiectivitatea.

Concentrat pe clienți. Un contabil bun este expert nu doar în cifre, el înțelege industria, sectorul și clientul amănunțit. Înțelegând cerințele unei afaceri va putea oferi cele mai bune sfaturi pentru a fideliza clienții, iar recomandările pozitive nu se vor lăsa mult așteptate.

Etică puternică. În afară de etica muncii, un puternic sentiment de integritate este o trăsătură primordială care sporește încrederea în munca unui contabil. Un bun specialist va asigura păstrarea informațiilor confidențiale iar numerele cu care lucrează trebuie să fie corecte și exacte.

Cele cinci aspecte ale percepției sunt următoarele: a) competența (nivelul de expertiză tehnică atribuibil surselor); b) obiectivitatea; c) acuratețea (recunoașterea și reprezentarea adecvată); d) coerența; e) credibilitatea (percepția "bunei voințe" în compunerea informației) [1.1., pag. 19].

Profesionistul contabil trebuie să își asume responsabilitatea pentru securitatea datelor colectate și să se asigure că subordonații săi respectă principiul confidențialității [1.5., pag 21]. Contabilii ar trebui să fie conștienți de confidențialitatea oricăror informații pe care le pot obține în timpul prestării de servicii profesionale. De asemenea, aceștia ar trebui să se abțină de la utilizarea sau divulgarea acestor informații sensibile fără consimțământul expres al angajatorului lor, cu excepția cazului în care acest lucru este permis de lege sau de standardele profesionale.

Contabilitatea are unele limitări inerente, deoarece în contabilitate nu este necesar să se înregistreze toate evenimentele economice pentru a obține o balanță de verificare echilibrată și, în plus, contabilitatea implică un grad semnificativ de aprecieri și estimări subiective și discreționare etc., ceea ce le poate oferi contabililor posibilitatea de a manipula cifrele financiare pentru a-și maximiza propriul interes în detrimentul investitorului.

Contabilii pot fi convinși să manevreze cifrele contabile în situația în care este evidentă o documentație deficitară în ceea ce privește cheltuielile și valoarea activelor. Această manipulare poate implica constituirea unor cifre care pot sau nu să reflecte bine cifra reală. Deși o astfel de forță poate apărea de la nivelul superior al conducerii, acest exercițiu nu este doar lipsit de etică, ci și o înșelăciune pură. O societate își poate umfla cifra profitului pentru a atrage atenția investitorului sau își poate devaloriza pasivele pentru a spori încrederea investitorilor în entitate.

Perspectiva contabilității "bazate pe reguli" permite autorului să facă o contabilizare a elementelor în așa fel încât situațiile financiare să pară mai profitabile în ochii oamenilor decât sunt de fapt în practică. De exemplu, compania își poate oferi reciproc publicitate gratuită în cadrul unui acord de "schimb", dar să o considere drept vânzări pentru a face vânzările mai profitabile decât sunt în realitate. Acest lucru nu îl deranjează pe auditor, deoarece asigură o imagine fidelă și corectă a stării de fapt a societății în conformitate cu normele contabile, dar poate să nu fie de fapt fidelă și corectă în practică pentru utilizatorii informațiilor contabile.

Multe companii gigantice precum Motorola, IBM și Nike folosesc sisteme complexe pentru a controla și evalua performanța managerilor. Acestea alocă resurse substanțiale pentru a monitoriza și a măsura eficient performanța angajaților. Din păcate, aceste sisteme sofisticate și măsuri de control creează în mod inconștient stimulente pentru ca managerii să se complacă în comportamente neetice.

De exemplu, companiile stabilesc bugete pentru a oferi direcții managerilor. Întrucât acesta este un instrument de evaluare eficient, unii manageri încearcă să se implice în jocul bugetar prin subminarea performanțelor prestabilite, astfel încât să le fie mai ușor să își atingă obiectivul de performanță. Dimpotrivă, în cazul în care bugetul este stabilit la un nivel inaccesibil, managerii se implică uneori în acțiuni lipsite de etică pentru a-și atinge obiectivul de performanță în vederea primirii unei compensații mai mari sau chiar, în unele cazuri, pentru a-și salva locul de muncă. De exemplu, în ultimii ani, producătorul de aeronave Boeing a fost înghițit de o serie de scandaluri financiare, inclusiv acuzații de suprafacturare, spionaj corporativ și conflicte de interese ilegale. Unii angajați de lungă durată ai Boeing au cenzurat deteriorarea eticii în domeniul corporativ care a avut loc după ce Boeing a fuzionat cu McDonnell Douglas. Aceștia au sugerat că criteriile de evaluare implementate după ce a avut loc fuziunea pentru a monitoriza și evalua performanța angajaților i-au obligat pe aceștia să creadă că trebuie să reușească indiferent de cum.

Transparența, integritatea, deschiderea, încrederea, onestitatea și responsabilitatea sunt esențiale și omniprezente pentru implementarea unei bune guvernante corporative într-un context organizațional. Se poate spune cu adevărat că etica este un ingredient esențial pentru guvernanta corporativă și va continua să servească drept model de succes în secolul XXI [1.6., pag. 276]. Eșecul unei bune guvernante corporative și lipsa eticii reprezintă o amenințare reală pentru viitorul fiecărei companii.

CONCLUZII

În concluzie, profesia de contabil nu se rezumă doar la calcularea cifrelor, ci și la menținerea integrității și fiabilității informațiilor financiare. Considerentele etice sunt primordiale pentru a se asigura că practicile contabile mențin transparența, onestitatea și responsabilitatea. Contabililor li se încredințează responsabilitatea de a proteja interesele clienților, angajatorilor și publicului larg prin respectarea standardelor etice. În plus, în domeniul entităților corporative, unde transparența financiară este indispensabilă, comportamentul etic devine și mai important. Practicile contabile etice asigură faptul că informațiile financiare reflectă cu exactitate sănătatea financiară a organizațiilor, permițând părților interesate să ia decizii în cunoștință de cauză. Acest lucru favorizează încrederea în integritatea raportării financiare și contribuie la stabilitatea și încrederea generală în economie.

În esență, importanța eticii în contabilitate nu poate fi supraestimată. Aceasta servește drept fundație pe care se construiesc încrederea, credibilitatea și profesionalismul în profesia contabilă. Respectarea principiilor etice nu este doar o obligație morală, ci este esențială pentru susținerea integrității piețelor financiare și pentru promovarea încrederii publicului în sistemele economice din întreaga lume.

BIBLIOGRAFIE:

1. HOPE Osayatin Aifuwa; KEME Embele; MUSA Saidu - „*Ethical Accounting Practices and Financial Reporting Quality*”, Decembrie 2019, pag. 1-29, EPRA Journal of Multidisciplinary Research
2. CLETUS Akenbor – „*Ethics of Accounting Profession in Nigeria*”, August 2014, pag. 1374-1382, Journal of Business and Economics
3. ARMSTRONG M.B.; KETZ J.E.; OWSEN D. – „*Ethics education in accounting: Moving toward ethical motivation and ethical behavior*”, Martie 2003, pag. 1-16, Journal of Accounting Education Volume 21
4. FULOP Melinda Timea; AVORNICULUI Mihai-Constantin; VILMOS Szabolcs – „*The role of the accounting profession ethics code*”, 2016, pag. 429-432, Management Intercultural
5. IBTIHAL A. Abed; NAZIMAH Hussin; MOSTAFA A. Ali; HOSSAM Haddad; MAHA Shehadeh; and ELINA F. Hasan – „*Creative Accounting Determinants and Financial Reporting Quality: Systematic Literature Review*”, Februarie 2022, pag. 1-38, Jurnalul de inovare deschisă
6. RICHARDS Linda; SATAVA David; CALDWELL Cam – „*Ethics and the Auditing Culture: Rethinking the Foundation of Accounting and Auditing*”, 2006, pag. 272-284, Journal of Business Ethics

Coordonator științific: dr. conf. univ HAREA Ruslan

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Telefon: + 373 794 33 222

e-mail: harea.ruslan@ase.md

DIVIDEND: FISCAL AND ACCOUNTING TREATMENT

DIVIDENDE: TRATAMENTUL FISCAL - CONTABIL

COSTEȚCHI Milina, studentă, specialitatea: Contabilitate

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: costetchi.milina@ase.md

Abstract: Dividends represent a crucial aspect of the relationship between companies and their shareholders, serving as a means of distributing profits to investors. They are a part of the company's profit that goes to each shareholder according to the classes and according to the number of shares he has. Dividends are distributed after withholding tax. They are usually paid once a year, but if the financial situation of the company allows, dividends can be paid even more often. On the accounting front, dividends must be accurately recorded in the company's financial statements, reflecting the reduction of earnings and the distribution of funds to shareholders. Understanding the fiscal and accounting treatment of dividends is essential for businesses and investors alike, facilitating informed decision-making and regulatory compliance in a dynamic financial landscape. Moreover, the article discusses the implications of dividend decisions on the company's capital structure and investor confidence, highlighting the need for a balanced approach to dividend distribution that aligns with the organization's overall financial strategy.

Keywords: dividends, profit, associate, taxes.

JEL CLASSIFICATION: M40, M41

INTRODUCERE

Fiecare antreprenor, când își inițiază o afacere, nu doar își urmărește pasiunea pentru ceea ce face, ci și caută modalități de a-și îmbunătăți situația financiară, contând pe profitul generat de activitățile companiei sale. În timp ce întreprinzătorii individuali au flexibilitate în retragerea banilor atunci când au nevoie, proprietarii de SRL se confruntă cu reguli și restricții mai stricte. Cu toate acestea, o opțiune disponibilă este distribuirea profitului sub formă de dividende. Acest articol va explora conceptul de dividende, criteriile pentru distribuirea acestora către proprietari, metodele corecte de plată a dividendelor, documentele necesare, regimul fiscal al dividendelor și implicațiile fiscale ale distribuirii anticipate a dividendelor.

Conform art. 12, pct.3) al Codului Fiscal, **Dividend** reprezintă ”venit obținut din repartizarea (distribuirea) profitului net între acționari (asociați) ca urmare a deținerii participațiilor (acțiunilor, părților sociale) la capitalul social, realizată în condițiile stabilite de lege, de actul de constituire (statutul), hotărârea adunării generale a acționarilor (asociaților), decizia acționarului (asociatului) unic și/sau decizia consiliului societății, cu excepția venitului obținut în cazurile lichidării complete a agentului economic” [1], iar potrivit art. 39, pct.1) al Legii privind SRL, **dividend** reprezintă ”cota-parte din profitul net distribuit asociatului constituie dividend” [3]. Profitul unei companii este diferența dintre încasările efective și totalul cheltuielilor ce țin de activitatea companiei. Iar dividendele reprezintă acel procent din profit care urmează să fie repartizat acționarilor companiei. Asociații pot fi persoane fizice și persoane juridice, atât rezidenți, cât și nerezidenți ai Republicii Moldova. Înțelegerea modului în care sunt tratate din punct de vedere fiscal și contabil este esențială atât pentru companii, cât și pentru investitori. Acest articol va aborda aspectele cheie ale tratamentului fiscal și contabil al dividendelor.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Reglementarea normativă a temei este reprezentată de Codul Civil nr.1107 din 06.06.2002, Legea privind societățile cu răspundere limitată nr. 135 din 14.06.2007, Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi nr.845 din 03.01.1992, Legea contabilității și raportării financiare nr.287 din 15.12.2017, Standardele Naționale de Contabilitate, Codul fiscal nr.1163 din 24.04.1997 și alte acte normative specifice în funcție de forma juridică de organizare a entității.

În cadrul cercetării, se utilizează o varietate de metode, combinând atât abordările calitative, cât și cele cantitative, pentru a efectua o analiză detaliată a aspectelor teoretice. Aceasta implică examinarea articolelor tematice, interpretarea informațiilor, metoda comparației și metoda sintezei. Experiența practică a companiilor autohtone este, de asemenea, luată în considerare și se acordă o atenție deosebită metodei monografice pentru descrierea evenimentelor economice și proceselor sociale.

Antreprenorii au opțiunea de a extrage fonduri din companie sub formă de dividende. Distribuirea dividendelor către asociați este condiționată de profitul net înregistrat de companie, iar sumele sunt repartizate asociaților în funcție de cota deținută în companie. În cadrul unei SRL, decizia privind distribuirea dividendelor și suma aferentă se stabilește în cadrul Adunării Generale a Asociaților, unde asociatul sau asociații companiei iau decizia finală. Frecvența distribuirii dividendelor în cadrul unei SRL nu este stabilită în mod obligatoriu (lunar, trimestrial sau anual), însă dacă compania înregistrează profit și fondatorii decid să extragă dividende, este suficient să notifice contabilul pentru pregătirea unui Proces-Verbal al Adunării Generale a Asociaților privind distribuirea dividendelor pentru a fi semnat.

Entitatea nu este în drept să adopte hotărâre privind distribuirea profitului net între asociați:

- a) până la vărsarea integrală a aporturilor;
- b) dacă, în urma distribuirii profitului net, valoarea activelor nete ale societății va deveni mai mică decât suma capitalului social și capitalului de rezervă;
- c) dacă nu au fost onorate obligațiile de plată scadente față de deținătorii de obligațiuni;
- d) până la dobândirea de către societate a părților sociale proprii în condițiile art. 26, 47¹ și 59 ale Legii privind SRL [3].

Momentul critic care generează cele mai importante rezerve și incertitudini este decizia organelor societății, abilitate cu această funcție (în particular - adunarea generală a asociaților), așa cum prevăd actele normative specificate mai sus, privind **distribuirea profitului pentru plata dividendelor în avans proprietarilor**. La această etapă, elementele care nu au un suport argumentat definitiv sau o platformă informațională bazată pe rezultatele deja obținute de entitate, țin de aprecierea volumului profitului care se preconizează a fi obținut și care va fi îndreptat pentru plata dividendelor în avans aferente perioadei de gestiune care derulează sau care încă nici nu a început.

Trebuie de menționat, că conform prevederilor *art. 39, alin. 1¹ din Legea privind SRL*, începând cu data de 22 octombrie 2023, pentru plata dividendelor intermediare urmează să se *întocmească Situații financiare intermediare* [3]. Totodată, legea nu specifică data la care se întocmesc situațiile financiare intermediare. Sau, teoretic, acestea pot fi elaborate, de exemplu, la situația din 31 mai, 31 august etc.

Plata dividendelor are loc în conformitate cu prevederile legale. Astfel, conform *art. 39, alin. 3) al Legii privind SRL*, dividendele se plătesc asociaților în formă bănească, în decurs de 30 de zile de la data adoptării hotărârii privind distribuirea acestora, dacă adunarea generală a asociaților nu a stabilit un alt termen sau dacă statutul nu prevede altfel. Astfel, rezultă că posibilitatea de modificare a termenului de plată a dividendelor poate fi prevăzută de hotărârea asociaților sau de statut [3].

Trebuie de specificat, că conform *art. 5, lit g) al Legii privind efectuarea decontărilor în numerar Nr. 34/2024*, începând cu data de 01 ianuarie 2025, entitățile vor avea dreptul "să efectueze plăți în numerar sub formă de dividende, conform prevederilor legislației fiscale, în sumă ce nu depășește cumulativ 100000 de lei anual per asociat/ acționar" [4].

Modul de impozitare a dividendelor plătite de o entitate este reglementat de prevederile *părții (3¹) al art. 90¹ și părții (1) al art. 91 al Codului Fiscal*. Astfel, în conformitate cu partea (3¹) al art. 90¹, entitățile rețin și achită în bugetat impozitul pe venit în mărimea indicată în tabelul 1.

Tabelul 1. Cotele impozitului pe venit aplicate la impozitarea dividendelor achitate

Perioada pentru care se achită dividende	Persoană fizică-rezidentă	Persoană juridică-rezidentă	Persoană fizică-nerezidentă	Persoană juridică-nerezidentă
Până la 2008	Nu se impozitează	6%	6%	6%
Anii 2008 – 2011	15%	15%	15%	15%
Începând cu 2012	6%	6%	6%	6%
Începând cu 2021	6%	Nu se impozitează	6%	6%

Sursa: elaborat de autor în baza prevederilor Codului Fiscal [1]

Termenele, modul, forma și locul achitării impozitului, este specificat în *art.87 cap.14 din Codul fiscal*.

De menționat, că în conformitate cu *art. 20 "Surse de venit neimpozabile", lit. z¹⁹) al Codului Fiscal*, începând cu **01 ianuarie 2021**, dividendele primite de persoanele juridice rezidente de la alte persoane juridice rezidente, cu excepția dividendelor aferente profitului nerepartizat obținut în perioadele fiscale 2008–2011, inclusiv reprezintă *surse de venit neimpozabile* [1].

Potrivit Codului Fiscal, la repartizarea în avans a dividendelor:

➤ se va calcula impozit pe venit în avans în mărime de 12%, iar la sfârșitul anului de gestiune, această sumă se va trece în cont;

➤ se va reține impozit pe venit în mărime de 6% la achitarea finală a dividendelor.

Reflectarea în contabilitate a dividendelor repartizate se va realiza la data adoptării deciziei de distribuire a acestora de către organul de conducere autorizat al întreprinderii.

Suma dividendelor plătite persoanelor fizice rezidente trebuie raportată în *Darea de seamă privind impozitul pe venit, primele de asigurare medicală obligatorie și contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii (IPC 21)*, care trebuie depusă până la data de 25 a lunii următoare celei în care au fost distribuite dividendele [5]. De asemenea, aceste sume se vor include în *Nota de informare privind salariile și alte plăți efectuate de angajator în beneficiul angajaților, precum și plățile făcute către rezidenți din alte surse de venit decât salariul, și impozitul pe venit reținut din aceste plăți (IALS 21)*, ce trebuie depusă până la data de 25 a lunii următoare încheierii anului fiscal [6].

Dividendele achitate persoanelor fizice-nerezidente sunt raportate în *Nota de informare privind impozitul reținut din alte surse de venit decât salariul achitate persoanelor nerezidente (INR 14)*, care se prezintă până la data de 25 a lunii următoare încheierii anului fiscal [8, 9].

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

Într-o economie financiară aflată în schimbare constantă, este esențială înțelegerea impozitării și contabilității dividendelor pentru a se adapta la noile reglementări și a menține competitivitatea. Din acest motiv, investitorii și managerii financiari trebuie să fie mereu informați cu privire la modificările legislative și să își ajusteze strategiile în consecință. Tratatul fiscal și contabil al dividendelor joacă un rol important în evaluarea performanței unei companii și în luarea deciziilor de investiții. Atât companiile, cât și investitorii trebuie să cunoască reglementările fiscale și contabile aplicabile dividendelor pentru a gestiona eficient resursele financiare și a respecta cerințele legale.

De asemenea, respectarea legislației naționale este esențială în stabilirea modului în care sunt distribuite dividendele. Astfel, se recomandă ca proprietarii să colaboreze cu managementul companiei pentru a decide o distribuție adecvată a dividendelor. În cazuri în care există riscuri privind sustenabilitatea companiei, consultarea experților financiari este necesară pentru a asigura conformitatea cu cerințele legale și pentru a minimiza riscurile legate de distribuirea dividendelor din profit.

BIBLIOGRAFIE:

1. *Codul Fiscal: nr. 1163-XIII din 24.04.1997*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, ediție specială. Disponibil [online]: <http://www.lex.md/fisc/codfiscaltxtro.htm>
2. *Legea contabilității și raportării financiare, nr. 287 din 15-12-2017*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1-6, art. 22. Disponibil [online]: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136356&lang=ro#
3. *Legea nr. 135 din 14.06.2007 privind societățile cu răspundere limitată*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 17.08.2007, Nr. 127-130. Disponibil [online]: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138260&lang=ro#
4. *Legea privind efectuarea decontărilor în numerar și pentru modificarea unor acte normative Nr. 34 din 29-02-2024*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 01.03.2024, Nr. 86-88. Disponibil [online]: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142089&lang=ro#;
5. Ordinul Ministerului Finanțelor nr. 94 din 30.07.2020 “Cu privire la aprobarea formularului tipizat (Forma IPC21) Darea de seamă privind reținerea impozitului pe venit, a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală și a contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii calculate și a Instrucțiunii cu privire la modul de completare a formularului nominalizat”, Disponibil [online]: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143927&lang=ro#;
6. Ordinul Ministerului Finanțelor nr. 95 din 30.07.2020 cu privire la aprobarea formularului tipizat (Forma IALS21) „Nota de informare privind salariul și alte plăți efectuate de către angajator în folosul angajaților, precum și plățile achitate rezidenților din alte surse de venit decât salariul și impozitul pe venit reținut din aceste plăți” și modul de completare a acesteia. Disponibil [online]: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=145086&lang=ro#;
7. *Cum se impozitează dividendele*. Disponibil [online]: <https://dad.md/dad-accountant/cum-se-impoziteaza-dividendele/>
8. BUCUR, V., GRAUR, A., *Contabilitatea impozitelor, teorie și practică*. Chișinău: ASEM, 2016. 618 p. ISBN 978-9975-75-830-7.
9. NEDERIȚA, A., APOSTU, A., *Aspecte problematice privind contabilizarea și impozitarea dividendelor intermediare achitate în plus*. Contabilitate și audit, 2017, nr. 4, p. 66. ISSN 1813-4408.

Coordonator științific: CARAMAN Stela, asist. univ.

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: + 37369136050
e-mail: caraman@ase.md

INFLUENCERS INCOME, TAX TREATMENT

VENITUL INFLUENCERILOR, TRATAMENTUL FISCAL

BIVOL Mihai, student, specialitatea: Contabilitate

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail: mihaibivol10@gmail.com

Abstract: *In the contemporary digital world, influencers represent a powerful force, capturing the attention of the masses on social platforms such as YouTube, Instagram, or blogs. These content creators, with thousands or even millions of followers, leverage their charisma and expertise to shape opinions and behaviors. In exchange for this influence, they generate income from a variety of sources, including product promotion, brand partnerships, sponsored content, and affiliate marketing. Additionally, they may develop and sell their own products, organize events, or receive donations from followers. However, with the rise in influencer income comes tax responsibility. According to the Tax Code, influencers are required to declare and pay taxes on their earnings. These tax obligations vary depending on the influencer's status and the type of collaborations they have with brands. Ignoring tax obligations can lead to serious consequences, including legal sanctions and financial penalties. Therefore, it is essential for influencers to manage their income and fulfill their tax responsibilities properly. Adopting a responsible approach and complying with the legal requirements associated with online earnings is crucial for building a successful career in the digital environment and avoiding long-term tax issues.*

Keywords: *influencer, declaration, tax, income, regulations*

JEL CLASSIFICATION: M40, M41

INTRODUCERE

Un influencer este o persoană cu o audiție considerabilă pe diverse platforme sociale, având mii sau milioane de urmăritori. Ei produc și distribuie o gamă variată de conținut, inclusiv fotografii, videoclipuri și alte materiale, având abilitatea de a influența în mod semnificativ urmăritorii lor. Sunt priviți ca lideri de opinie, caracterizați prin carismă, autoritate, responsabilitate și capacitatea de a convinge. Principala lor activitate constă în promovarea produselor și a mărcilor în schimbul unei compensații. Influencerii sunt activi pe diverse rețele sociale, precum Facebook, YouTube, Instagram, Twitter, TikTok și devin puncte de referință în domenii precum modă, călătorii, fitness etc., construindu-și astfel o reputație online.

Astfel, în această cercetare, autorul și-a propus să examineze principalele surse de venit ale influencerilor, precum și modul de impozitare a veniturilor obținute de către aceștia;

CONȚINUTUL DE BAZĂ

În cadrul elaborării cercetării științifice, autorul a examinat o serie de acte normative, printre care se numără: Codul Civil nr. 1107 din 06.06.2002, Legea nr. 135 din 14.06.2007 privind societățile cu răspundere limitată, Legea nr. 34/2024 privind efectuarea decontărilor în numerar, Legea nr. 845 din 03.01.1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, Legea nr. 287 din 15.12.2017 privind contabilitatea și raportarea financiară, Standardele Naționale de Contabilitate, Codul fiscal nr. 1163 din 24.04.1997, precum și alte acte normative relevante pentru subiectul cercetării. De asemenea, s-a realizat un studiu și al articolelor publicate de către autorii autohtoni în revistele de specialitate.

Pentru realizarea acestui articol s-au analizat mai multe studii și cercetări în domeniu. Cercetarea noastră implică observarea obiectivă, raționamentul profesional și verificarea, cu scopul de a reprezenta evenimentele într-o perioadă finită de timp.

Printre principalele surse de venit ale influencerilor se enumeră:

- *Plăți pentru promovarea produselor și serviciilor.* Influencerii pot primi plăți pentru promovarea diferitelor produse și servicii pe platformele lor de social media. Aceștia pot prezenta și recomanda anumite produse sau mărci prin postări, stories sau videoclipuri;
- *Parteneriate cu branduri.* Influencerii pot încheia parteneriate cu diverse branduri pentru promovarea pe termen lung a produselor acestora. Aceste colaborări pot implica plăți pentru fiecare postare sau pot include și alte beneficii, cum ar fi produse gratuite sau reduceri pentru următorii cumpărători;
- *Conținut sponsorizat.* Influencerii pot crea conținut sponsorizat pentru branduri sau agenții de publicitate. Acest conținut poate fi sub formă de videoclipuri, articole sau alte tipuri de postări care sunt plătite de către branduri pentru a promova mesajul lor;
- *Afiliiate marketing.* Prin intermediul programelor de afiliere, influencerii pot câștiga comisioane pentru fiecare vânzare sau acțiune generată de către urmăritorii lor. Acest lucru presupune adesea parteneriate cu platforme de comerț electronic sau alte branduri care oferă programe de afiliere;
- *Crearea și vânzarea de produse proprii.* Unii influenceri pot dezvolta propriile produse sau linii de produse, cum ar fi îmbrăcăminte, cosmetice sau accesorii, pe care le pot vinde urmăritorilor lor;
- *Abonamente și donații.* Pe anumite platforme, influencerii pot obține venituri din abonamentele plătite de urmăritori pentru a accesa conținut exclusiv sau prin donații directe de la urmăritori;
- *Consultanță și colaborări profesionale.* Influencerii pot oferi servicii de consultanță în domeniile lor de expertiză sau pot colabora cu alte companii pentru proiecte specifice.

Conform Codului Fiscal, nu există o definiție clară pentru termenul de influencer. Însă, în general, aceștia sunt considerați persoane fizice conform art. 13, alin. 3, litera a) al Codului Fiscal. De asemenea, conform articolului 18, litera c) din Codul Fiscal, veniturile impozabile includ plățile pentru serviciile prestate, cum ar fi promovarea, către diverse categorii de clienți.

Din punct de vedere fiscal, influencerii online pot presta servicii de promovare pentru următoarele categorii de clienți:

- 1) Persoane fizice rezidente ce nu practică activitatea de întreprinzător
- 2) Persoane fizice și juridice rezidente ce practică activitatea de întreprinzător
- 3) Persoane fizice și juridice nerezidente

Conform art. 83 din Codul Fiscal, influencerii sunt obligați să declare veniturile obținute din activități, precum reclamă, promovare sau publicitate și să plătească impozitul pe venit din acestea. Declararea veniturilor se face prin intermediul *Declarației persoanei fizice privind impozitul pe venit (forma CET 18)*, iar termenul limită pentru depunerea acesteia este **30 aprilie a anului următor celui în care s-au obținut veniturile**. Veniturile provenite din activitatea de influencer se includ în categoria "Alte venituri impozabile" din declarația respectivă.

Potrivit art. 33, alin. (1) din Codul Fiscal, fiecare contribuabil (inclusiv, influencerii în calitate de persoane fizice rezidente) care obține un venit anual impozabil mai mic de 360 000 de lei, cu excepția anumitor venituri, are dreptul la o scutire personală în sumă de 27 000 de lei pentru anul 2024. De asemenea, conform art. 35, alin. (1) Cod Fiscal, influencerii au dreptul la o scutire în sumă de 9 000 de lei pentru anul 2024 pentru fiecare persoană întreținută.

În ceea ce privește impozitele, influencerii platesc impozit pe venit în mărime de 12% din venitul anual impozabil conform art. 15, litera a) din Codul Fiscal.

Venitul impozabil se determină în baza următoarei relații matematice:

$$\text{Venitul impozabil} = \text{Venitul brut} - \text{Scutiri} - \text{Deduceri}$$

Impozitul pe venit se calculează, astfel:

$$\text{Impozitul pe venit} = \text{Venitul impozabil} * 12\%$$

În continuare, autorul va ilustra modul de impozitare a veniturilor obținute de un influencer – persoană fizică, clientul său fiind, de asemenea, persoană-fizică.

Exemplul 1. Dan este un influencer și deținătorul unei pagini de Instagram cu 350 000 de urmăritori. În 2023, el a primit plăți de la clienții săi, persoane fizice pentru postări publicitare pe care le-a făcut pe Instagram, în sumă totală de 350 000 de lei. Dan nu are copii și nu este căsătorit.

Pentru a determina suma impozitului care urmează a fi achitată de către influencer, se vor parcurge următoarele calcule:

- Determinarea venitului impozabil:

$$\text{Venitul impozabil} = 350\,000 - 27\,000 = 323\,000 \text{ lei}$$

- Reflectarea calcului impozitului pe venit:

$$\text{Impozit pe venit} = 323\,000 \cdot 12\% = 38\,760 \text{ lei}$$

Astfel, suma impozitului pe venit care urmează a fi achitată de către influencer în condițiile descrise reprezintă 38 760 lei.

În momentul în care, un influencer - persoană fizică, colaborează cu o companie, există două posibilități în ceea ce privește statutul său:

1) *Influencerul poate fi considerat angajat al companiei-client*, ceea ce înseamnă că se încheie un Contract individual de muncă (CIM). În acest caz, influencerul, în calitate de angajat, are dreptul la concediu anual de odihnă, la indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă (foaie de boală) și la alte beneficii specifice unei relații de muncă;

2) *Influencerul poate fi considerat prestator de servicii*, ceea ce presupune încheierea unui contract civil (CC).

În ambele cazuri, compania va reține din venitul brut, care urmează a fi achitat influencerului, prime de asigurare medicală (9 % din venitul brut) și impozitul pe venit (12 % din venitul impozabil), iar suplimentar, v-a calcula contribuții de asigurări sociale (24 % din venitul brut).

Respectiv, până în data de **1 martie a anului fiscal imediat** următor celui în care au fost efectuate plățile, compania-client este obligată să prezinte beneficiarului (influencerului) informații privind tipul venitului achitat, suma acestuia, suma scutirilor acordate conform art. 33-35 CF, suma deducerilor prevăzute la art. 36 alin. (6) și (7) CF, precum și suma impozitului reținut în cazul reținerii (conform art. 92, alin. (4), CF).

În continuare, autorul va ilustra modul de impozitare a veniturilor obținute de un influencer – persoană fizică, clientul său fiind, persoană-juridică (companie).

Exemplul 2. Andrei Spiridon, un influencer cunoscut pentru conținutul său online, a semnat cu SC IUVAS. S.R.L. un contract de promovare a unui brand de haine. Pe parcursul anului 2023, SC IUVAS. S.R.L. a virat suma brută de 250 000 de lei pentru serviciile prestate de Andrei. Acesta a beneficiat de scutire personală și nu a înregistrat alte venituri în acel an.

Pentru a determina suma impozitului care urmează a fi achitată de către influencer, se vor parcurge următoarele calcule:

- Calcularea primelor de asigurare medicală:

$$\text{PAM, 9\%} = \text{Venitul brut} \times 9\% = 250\,000 \cdot 9\% = 22\,500 \text{ lei};$$

- Determinarea venitului impozabil:

$$\text{Venitul impozabil} = 250\,000 - 27\,000 - 22\,500 = 200\,500 \text{ lei, unde } 27\,000 \text{ lei} - \text{reprezintă suma scutirii personale pentru anul 2023};$$

- Calcularea impozitului pe venit:

$$\text{Impozit pe venit} = 200\,500 \times 12\% = 24\,060 \text{ lei.}$$

Astfel, suma impozitului pe venit care urmează a fi achitată de către influencer în condițiile descrise reprezintă 24 060 lei.

Conform art. 13, alin. (1), lit. b) din CF, subiecți ai impunerii sunt persoanele fizice rezidente cetățeni ai RM care nu desfășoară activitate de întreprinzător și pe parcursul perioadei fiscale obțin venituri impozabile din orice surse aflate în Republica Moldova și din orice surse aflate în afara Republicii Moldova pentru activitatea lor în Republica Moldova (veniturile încasate de influencer de la compania-client din străinătate, de exemplu pentru reclamă plătită pe YouTube).

CONCLUZIE

În concluzie, veniturile influencerilor provin dintr-o gamă variată de surse, inclusiv promovarea produselor, parteneriatele cu branduri și conținutul sponsorizat, reflectând potențialul lor de a câștiga sume semnificative. Totuși, este esențial ca aceștia să fie conștienți de obligațiile lor fiscale și să declare corect și să achite impozitele corespunzătoare. Ignorarea acestor responsabilități poate conduce la probleme legale și financiare, deoarece autoritățile fiscale acordă o atenție tot mai mare veniturilor din mediul online. Pentru a construi o carieră online de succes și a evita problemele legate de fiscalitate, influencerii ar trebui să adopte o atitudine responsabilă, respectând întotdeauna cerințele legale și morale în ceea ce privește veniturile obținute.

BIBLIOGRAFIE

1. *Codul Fiscal: nr. 1163-XIII din 24.04.1997*. Disponibil [online]: <http://www.lex.md/fisc/codfiscaltxtro.htm>
2. *Legea contabilității și raportării financiare, nr. 287 din 15-12-2017*. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1-6, art. 22. Disponibil [online]: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136356&lang=ro#
3. *Legea nr. 135 din 14.06.2007 privind societățile cu răspundere limitată*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova din: 17.08.2007, Nr. 127-130. Disponibil [online]: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138260&lang=ro#
4. *Legea privind efectuarea decontărilor în numerar și pentru modificarea unor acte normative Nr. 34 din 29-02-2024*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 01.03.2024, Nr. 86-88. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142089&lang=ro;
5. JIZDAN, A. Impozitarea bloggerilor, vloggerilor și influencerilor. Disponibil [online]: <https://monitorul.fisc.md/expert/impozitarea-bloggerilor-vloggerilor-si-influencerilor.html/>
6. Cum fac bani influencerii și creatorii de conținut. Disponibil [online]: <https://worldofdigital.ro/cum-fac-bani-influencerii-si-creatorii-de-continut-in-2023/>
7. Cum se impozitează venitul obținut de freelancer, blogger/vlogger/influencer din prestarea serviciilor contra plată persoanei fizice care nu desfășoară activitatea de întreprinzător? Disponibil [online]: <https://sfs.md/ro/intrebare-baza-de-date-generalizare/56#2971>
8. Taxele și influencerii. Disponibil [online]: <https://pro-active.md/revista/taxe-si-influenceri/>

Coordonator științific: CARAMAN STELA, asist. univ.

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon: + 37369136050

e-mail: caraman@ase.md

THE CHALLENGES OF THE ACCOUNTING PROFESSION

PROVOCĂRILE PROFESIEI CONTABILE

COȘLEȚ Aliona, studentă, specialitatea: Contabilitate

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail: coslet.aliona@ase.md

[062035707](tel:062035707)

Abstract: Contemporary professions, regardless of field, face a series of principles and challenges in their evolution. At the heart of these professions are specific activities, carried out regularly and based on appropriate training. The process of forming a profession involves distinct stages where careful thought, hard work and talent combine to develop relevant concepts, technical skills and abilities. Thus, the contemporary professional faces challenges in adapting to technological and social changes, maintaining quality standards and professional integrity, as well as in the efficient management of resources. At the same time, the fundamental principles of the profession, such as ethics, responsibility and respect for professional norms, remain cornerstones in an ever-changing environment.

Keywords: accounting profession, challenges, fundamental principles, current.

JEL CLASSIFICATION: M41

INTRODUCERE

Profesia de contabil bazată pe valori, concepte și reguli, devine indispensabilă omului de afaceri din secolul XXI, deoarece prin cunoștințele și judecata profesională și în spiritul unui cod etic contribuie la succesul și dezvoltarea entităților.

Actualmente profesia contabilă devine o necesitate fundamentală în viața economică, iar în epoca transformărilor radicale însemnătatea acesteia i-a amputat, deoarece ca și orice știință trece prin etapele proprii de evoluție. Cu toate acestea, expertul contabil trebuie să dispună și de alte calități, precum organizarea contabilității în cadrul entităților, analiza și interpretarea situației privind poziția și performanța acestora. Profesioniștii contabili nu sunt doar “numere” care înregistrează tranzacții și calculează cifre, ci sunt gardieni ai integrității financiare, artiști ai operei contabile și psihologi organizaționali.

Obiectivul acestui articol constă în analiza valorilor/principiilor și provocărilor actuale a profesiei contabile. Într-un mediu economic în continuă schimbare, contabilii devin împuterniciți să monitorizeze și să gestioneze mediul de afaceri și nu doar, să reducă riscurile, dar și să asigure transparența informațiilor furnizate. Studiul a fost realizat pe baza unor metode științifice generale și speciale, precum: metode calitative, metode de analiză și sinteză, studiul actelor normative și literatura de specialitate. Pe baza cercetărilor efectuate, am formulat concluzii privind principiile și provocările existente în sistemul actual de educație contabilă.

CONȚINUT DE BAZĂ.

Un semn distinctiv al profesiei contabile îl constituie asumarea responsabilității de a acționa în interes public. Astfel, responsabilitatea unui profesionist contabil nu constă exclusiv în a satisface nevoile unui client sau ale unui angajator individual, ci acționând și în interes public prin furnizarea informațiilor necesare luării deciziilor. Un profesionist contabil ar trebui să respecte și să se conformeze prevederilor legislației în vigoare, existente la etapa de referință. În exercitarea profesiei sale, contabilul trebuie să-și conducă activitatea apelând și respectând câteva *principiile fundamentale*, prezentate în figura 1.

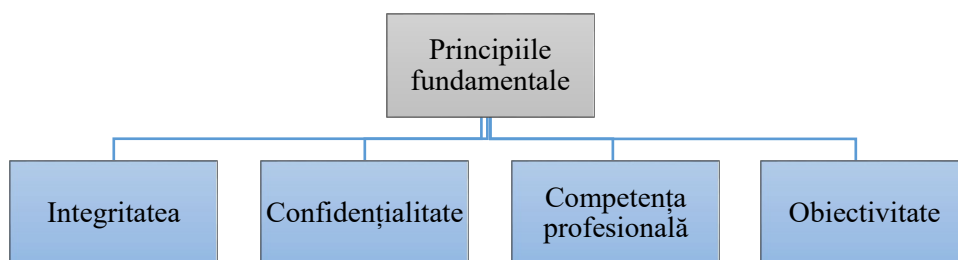

Figura 1. Principiile fundamentale ale profesiei contabile.

Sursă : elaborat de autor în baza [1]

Indiferent de poziție sau de serviciul prestat, contabilii sunt nevoiți să protejeze *integritatea* serviciilor prestate. Integritatea se referă la *corectitudine, sinceritate și capacitatea de a acționa corespunzător*, chiar și situația în care presiunea de a acționa diferit ar putea avea consecințe personale sau organizaționale negative. Însăși „*A acționa corespunzător*” înseamnă:

- A te comporta cu înțelepciune și prudență în momente dificile;
- A lua decizii responsabile și justificate, ținând cont de contextul specific;
- A adapta reacția la particularitățile fiecărei situații;
- A identifica soluții eficiente care să rezolve problemele cu care te confrunți.

Obiectivitatea este principiul care îl obligă pe contabil să nu permită compromiterea raționalismului său profesional din cauza unor prejudecăți din partea entităților sau a altor factori care pot afecta imparțialitatea contabilului. Contabilul nu trebuie să se angajeze în nicio activitate dacă o circumstanță sau o relație ar influența necorespunzător raționalismul său profesional în ceea ce privește activitatea respectivă.

Profesionistul contabil are datoria permanentă de a-și menține cunoștințele și aptitudinile la un nivel înalt pentru a se asigura că entitatea beneficiază de servicii calitative bazate pe ultimele evoluții din practică, legislație și tehnică. Este necesar să acționeze cu prudență și în conformitate cu standardele tehnice și profesionale aplicabile în furnizarea de servicii profesionale.

Confidențialitatea este un principiu de bază care are o importanță crucială în domeniul contabilității. Informațiile dobândite ca urmare a unei relații de afaceri nu trebuie să se divulge unei terțe părți fără o autorizație specifică, cu excepția situației când divulgarea este permisă prin lege și este autorizată de entitate

Desigur, în conformitate cu principiile fundamentale, pericolul poate fi provocat de o mare varietate de situații. Profesia contabilă trebuie să se adapteze la schimbări actuale. Trebuie să anticipăm transformările și să evidențiem **provocările actuale** cu care se confruntă, ajutând mediul de afaceri să se adapteze cerințelor economiei moderne.

Provocările actuale ale profesiei contabile includ:

- Riscurile de fraudă;
- Aplicarea standardelor IFRS;
- Calitatea serviciilor prestate.

Actualmente, provocările profesiei contabile sunt o barieră în procesul de prestare a serviciilor. Ca orice altă activitate, contabilitatea este supusă acțiunii unor *riscuri*. Însă, riscurile care pot apărea prezintă particularități ce presupune adoptarea unor măsuri specifice sau derularea unor acțiuni care să le identifice și să le contracareze. Riscurile nedetectate și împotriva cărora nu s-au luat măsurile corespunzătoare pot conduce la apariția fraudelor, cu consecințe imprevizibile și, de cele mai multe ori, grave.

Frauda este ca orice act ilegal, caracterizată prin înșelăciune, disimulare sau trădarea a încrederii, care presupune inclusiv obținerea la moment sau provocarea pe viitor a unor beneficii sau avantaje necuvenite, ca rezultat al raportării financiare frauduloase, însușiri ilegale de active. Pentru a evita riscul de fraudă, contabili sunt nevoiți să cunoască cum entitatea gestionează riscurile de fraudă și dacă sistemul de control intern existent previne și/sau detectează astfel de riscuri. Cu alte cuvinte, constă în acumularea informațiilor cu privire la activitatea entității, inclusiv revizuirea fraudelor precedente, și analiza măsurilor de prevenire.

O altă provocare ține de dificultățile privind, *aplicarea standardelor IFRS* (Standartele Internaționale de Raportare Financiară), deoarece este nevoie de confirmare continuă cu privire la ordinele enunțate. La implementarea IFRS apar și o mulțime de dificultăți, precum:

- a. interpretări greșite ale standardelor;
- b. deficiențe legate de utilizare terminologiei caracterul de recomandare sau obligatoriu al acestora;
- c. sunt standarde de raportare sau de ținere a contabilității;
- d. cuprinderea anumitor precondiții;
- e. existența relației fiscalitate-contabilitate;
- f. necesarul de resurse, în special de cele financiare pentru training-uri pentru personalul contabil (standarde sunt prea complexe și costisitoare).

Cauza acestor dificultăți este că standartele internaționale sunt publicate doar pe pagina WEB, dar incomplete deoarece nici la momentul actual nu este publicat Cadrul conceptual de întocmire și prezentare a situațiilor financiare. Documentul în cauză nu are statut de standard internațional și nu se bucură de prioritate nici asupra unui standard concret și în cazul unor neconcordanțe între Cadrul conceptual și IFRS prioritatea rămâne a standardului. Ținând cont că în conformitate cu art. 5 din Legea contabilității și raportării financiare care prevede: ca entitățile de interes public să țină contabilitatea în partidă dublă și să întocmească situații financiare conform IFRS.

Calitatea serviciilor prestate, la fel este o provocare actuală a profesiei contabile. Într-o lume în continuă schimbare, contabilii trebuie să fie precis și informați cu noile reglementări și să ofere servicii care să respecte standardele de calificare. Calitatea serviciilor prestate nu se referă doar la conformarea cu anumite caracteristici reglementate, calitatea se manifestă prin educație și etică profesională, gândire analitică. Îmbinarea acestor calități da dovadă de înțelepciune și responsabilitatea de a acționa în concordanță cu cerințele unei sarcini, cu atenție, meticolous și prompt.

CONCLUZII

Contabilitatea, știința care are o contribuție majoră în funcționarea tuturor entităților. Succesul și prosperitatea unei economii sunt de neperceptat fără intervenția directă a contabilității, care reprezintă o memorie scrisă a vieții economice. La baza succesului profesiei contabile se află piloni-valorile fundamentale care stimulează dezvoltarea acestui domeniu și contribuie la depășirea tuturor provocărilor actuale cu care se „luptă” profesioniștii contabili.

Așa dar, este important să cunoaștem ca tineri specialiști care sunt principiile funcționării profesiei contabile. Începând de la faptul că contabilul este nevoie să respecte integritatea, obiectivitatea și confidențialitatea în exercitarea serviciilor și să se mențină informați cu toate schimbările legislației în domeniu

Profesia contabilă este în continuă evoluare, iar provocările sunt dese ori impedimente în activitatea unui specialist contabil precum: riscurile de fraudă prin scheme de înșelăciune, aplicarea IFRS (Standardelor Internaționale de Raportare Financiară), care prezintă un adevărat dezavantaj. Este important să cunoaștem că perfecționarea unor valori/principii la nivel înalt, pot depăși orice provocare actuală a profesiei contabile.

BIBLIOGRAFIE:

1. Manual al Codului Etic International pentru Profesioniștii Contabili (inclusiv Standardele Internationale privind Independenta) (Codul IESBA), editia 2021, elaborat de Consiliul pentru Standarde Internationale de Etică pentru Contabili (IESBA) din cadrul Federatiei Internationale a Contabililor (IFAC), ISBN: 978-1-60815-235-3
2. Codul etic național al profesioniștilor contabili. Ediția a V-a, revizuită și adăugită în conformitate cu Codul Etic Internațional al Profesioniștilor Contabili elaborat de IFAC, revizuit în iulie 2009, Editura CECCAR, București, 2011. ISBN 978-606- 580-006-9.
3. Conf. univ. dr. Lilia Grigori, ASEM Director executiv Marina Șelaru, Articol, VALORILE ȘI PROVOCĂRILE PROFESIEI CONTBAILE, ACAP RM, 2012, www.ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/244-249_14.pdf
4. Legea privind Standardele Naționale de Contabilitate, ORDIN Nr. 118
5. din 06-08-2013.
6. Codul privind conduita profesională a auditorilor și contabililor din Republica Moldova, www.minfin.md

Coordonator științific: BAJAN Maia, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: bajan.maia@ase.md
[069017690](tel:069017690)

STUDYING ACCOUNTING IN THE UNIVERSITY ENVIRONMENT - CATALYST FOR FUTURE BUSINESS

STUDIAREA CONTABILITĂȚII ÎN MEDIUL UNIVERSITAR - CATALIZATOR ÎN VIITOAREA AFACERE

SCHIȚA Ecaterina, studentă, specialitatea: CON

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,
www.ase.md

Telefon: +373 60287187

e-mail: schita.ecaterina@ase.md

Abstract: This article presents the importance and benefits of studying accounting in the university environment for shaping the future generation of professionals and entrepreneurs. The research aims to highlight the role of accounting in developing entrepreneurial skills and financial management abilities among students, regardless of their chosen field of study.

Research methods include analyzing specialized literature and conducting a survey among students at the Academy of Economic Studies of Moldova. The results indicate a strong perception of the importance of accounting in the context of entrepreneurship among students from faculties of economics and management. The conclusion suggests that studying accounting in the university environment contributes to the development of entrepreneurial skills and business management competencies, facilitating the planning and implementation of future businesses.

Keywords: university environment, accountancy, management, entity economic performance, sustainable development.

JEL CLASSIFICATION: A11, M40, M41

INTRODUCERE

În lumea contemporană, universitatea reprezintă nu doar o instituție de învățământ superior cu diverse programe de studii, care pregătește specialiști, ci și un teren fertil atât pentru dezvoltarea competențelor și abilităților în domeniul selectat, cât și implicarea în activități extracurriculare, orientându-i spre un viitor de succes. La rândul său, pentru efectuarea studiilor în domeniul economic, contabilitatea devine una din disciplinele necesare de a fi studiată la toate programele.

Articolul dat evidențiază necesitatea vitală de a studia disciplina Contabilitate, cel puțin la nivel de baze, indiferent de programul de studii din domeniul economic, în scopul formării viitoarei generații de profesioniști și antreprenori. În lucrare se evidențiază rolul contabilității în gestionarea eficientă a resurselor financiare ale unei afaceri. În plus, vom demonstra că cunoașterea sporește competitivitatea pe piața locală și, totodată, servește drept catalizator pentru aspirațiile antreprenoriale ale studenților, oferindu-le instrumentele necesare pentru a-și transforma ideile în realitate.

În scopul realizării articolului s-a analizat literatura de specialitate, relevantă tematicii abordate. Drept bază de cercetare au servit: actele normative și legislative ale Republicii Moldova, precum: Legea contabilității și raportării financiare [1], Standardele Naționale de Contabilitate [2], Planul general de conturi contabile [3], Codul fiscal al Republicii Moldova [4], lucrările științifice ale cercetătorilor din Republica Moldova [5], surse web și alte surse bibliografice.

În cadrul cercetării, au fost folosite metodele de cercetare caracteristice tuturor științelor, printre care: metoda documentar normativă, metoda inducției și deducției (punctarea principalelor idei și concluzii aferente cercetării realizate), metoda analitică, metoda comparației, metoda sistemică (argumentarea și interpretarea informației expuse), metoda sintezei (sintetizarea aspectelor generale privind studiarea contabilității în universitate). Împreună cu metodele generale de cercetare a fost utilizată și o abordare practică, care constă în realizarea unui sondaj în rândul studenților din Academia de Studii Economice din Moldova (ASEM)[6].

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Studierea disciplinelor de contabilitate contribuie la dezvoltarea spiritului antreprenorial și viziunea multilaterală, antrenând capacitatea de a vizualiza sarcinile pas cu pas, cronologic și sistematic. Totodată, această știință implică testarea abilității de gestionare a unui buget anumit, astfel studenții vor fi capabili să utilizeze resursele monetare în mod chibzuit și eficace, interpretând situații financiare, monitorizând veniturile și optimizând cheltuielile pentru o stabilitate sau creștere în orice nișă de business. Astfel, studiarea contabilității stimulează creativitatea antreprenorială, plasând studenții în fața provocării de a găsi soluții, strategii și decizii inovatoare în scopul rezolvării problemelor financiare și celor de management.

Mai mult decât atât, în cadrul acestei discipline, studentul este informat despre traseul privind deschiderea și dezvoltarea unei afaceri. Pornind de la înregistrarea afacerii și obținerea licențelor, elaborarea unui plan de afaceri până la raportarea poziției și performanței financiare a entității. Studenții care sunt în tangență deplină cu contabilitatea (din cadrul specialității de Contabilitate) dispun informațional de diferite aspecte ale afacerilor, ceea ce îi ajută să-și definească domeniul de activitate, fiind tot mai motivați de a-și deschide o afacere proprie și de a-și gestiona conștient și sigur afacerea.

Prin urmare, are loc sporirea competitivității pe piața existentă, ceea ce poate duce la îmbunătățirea calității produselor și serviciilor oferite. Totodată, noile afaceri generează oportunități de angajare pentru persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă, contribuind astfel la reducerea șomajului și la stimularea economiei locale prin generarea de venituri și impozite, stimulând consumul și investițiile.

Pentru a „da viață” și importanță articolului dat, dar și credibilitate celor expuse, am realizat un chestionar, interpretând statistic datele obținute. În completarea chestionarului au fost implicați studenții de la toate facultățile Academiei de Studii Economice din Moldova (figura 1).

Figura 1. Facultățile în cadrul Academiei de Studii Economice din Moldova

Sursa: elaborat de autor în baza www.ase.md

Rezultatele obținute în urma chestionării studenților din cadrul ASEM la întrebarea „Considerați importantă studiarea disciplinei de Contabilitate pentru deschiderea unei viitoare afaceri?” se prezintă în figura 2.

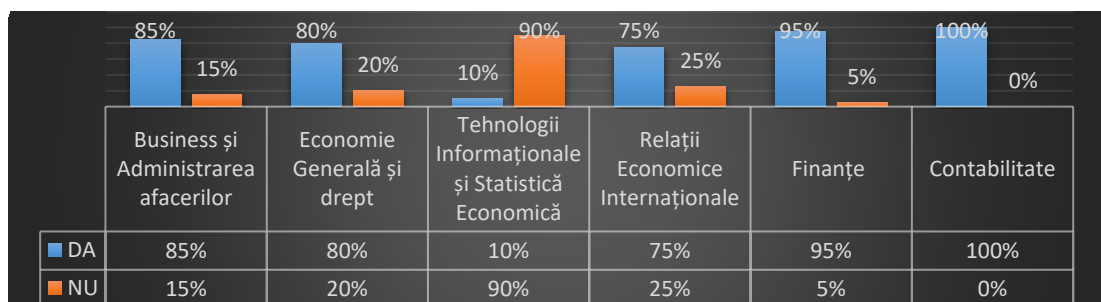

Figura 2. Rezultatele oferite de sondaj la întrebarea: „Considerați importantă studiarea disciplinei de Contabilitate pentru deschiderea unei viitoare afaceri?”

Sursa: elaborat de autor în baza sondajului

Rezultatele obținute demonstrează că majoritatea studenților din cadrul altor facultăți: Business și Administrarea Afacerilor, Economie Generală și Drept, Finanțe consideră că studiarea contabilității este importantă și necesară pentru deschiderea și dezvoltarea unei viitoare afaceri. Acest lucru sugerează că în cadrul programelor din domeniul economic există o percepție puternică a importanței contabilității în contextul antreprenoriatului.

CONCLUZII

Concluzionând, se poate afirma cu siguranță că studiului contabilității în mediul universitar este o necesitate. Acest lucru oferă studenților numeroase beneficii și avantaje, dezvoltând nu doar spiritul antreprenorial și viziunea strategică, ci și contribuie la dezvoltarea abilităților de gestionare a resurselor financiare și de luare a deciziilor corecte într-un mediu economic dinamic și competitiv. Astfel, devine evident faptul că acumularea cunoștințelor în domeniul contabilității facilitează procesul de planificare și implementare a afacerilor viitoare. Studenții expuși la concepte și practici contabile sunt mai bine pregătiți să își gestioneze eficient afacerile, să interpreteze datele financiare și să ia decizii strategice în conformitate cu obiectivele și nevoile organizaționale.

Pentru a contempla cele expuse, se înaintază următoarele recomandări:

- diversificarea disciplinelor din domeniul contabilității pentru a acoperi aspecte practice și teoretice relevante pieței actuale;
- promovarea colaborării între instituțiile academice și companii atât naționale, cât și cele internaționale, pentru a oferi studenților multiple experiențe practice;
- dezvoltarea unor programe de studiu interdisciplinare, integrând contabilitatea cu alte domenii relevante, precum managementul, marketingul, economia, etc.;
- colaborarea între facultăți și departamente universitare pentru a organiza evenimente, conferințe și workshop-uri care să promoveze conștientizarea și importanța contabilității în mediul academic și de afaceri.

BIBLIOGRAFIE:

1. Legea contabilității și raportării financiare, LEGE Nr.287 din 15-12-2017 Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125231&lang=ro
2. Standardele Naționale de Contabilitate Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131868&lang=ro
3. Planul general de conturi contabile Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130817&lang=ro
4. Codul fiscal al Republicii Moldova Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=79111&lang=ro
5. <https://ibn.idsi.md>
6. www.ase.md
7. BAJAN Maia, *PROBLEME AFERENTE PREDĂRII DISCIPLINELOR CONTABILE LA SPECIALITĂȚILE ECONOMICE*, COLOCVIU ȘTIINȚIFIC CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ În memoriam Profesorului Viorel ȚURCANU, ediția II, 17 noiembrie 2023 Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/56-58_46.pdf
8. Planuri de învățământ Ciclul I, Licență, ASEM. Disponibil: <https://ase.md/programe-licenta/>

Coordonator științific: BAJAN Maia, dr., conf. univ.
Academia Studiilor Economice din Moldova, R. Moldova, mun. Chișinău,
str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni 61, MD-2005
Telefon: +373 69017690
e-mail: bajan.maia@ase.md

THE ETHICS OF ACCOUNTING

DEONTOLOGIA PROFESIEI CONTABILE

DĂNILĂ Daniela, studentă, specialitatea: Contabilitate

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Telefon: +37368222707

e-mail: danila.daniela@ase.md

Abstract: The calculation of accounting is used to ascertain the profitability of monetary transactions, the credibility of partners and the financial stability of the enterprise, being crucial for providing accurate, reliable and timely financial information for decision-making, regulatory compliance and external reporting purposes. Therefore, ethics plays a crucial role in the field of accounting, influencing the integrity, transparency, and trustworthiness of economic data. This article explores the significance of ethics in accounting and the broader social responsibility incumbent upon accountants. By examining ethical principles and dilemmas faced by accountants in various contexts, the study highlights the ethical considerations that guide professional conduct. Furthermore, it investigates the societal implications of ethical lapses within the accounting profession, emphasizing the importance of upholding ethical standards to protect stakeholders' interests and maintain public trust. Through a comprehensive analysis, this article aims to underscore the imperative for accountants to prioritize ethical behaviour and fulfil their social responsibility in promoting financial integrity and accountability.

Keywords: ethics, financial integrity, accountants, transparency, social responsibility

JEL CLASSIFICATION: M41

INTRODUCERE

Profesia contabilă este implicată în elaborarea și verificarea informațiilor financiare, esențiale pentru procesul decizional al utilizatorilor acestor informații. Credibilitatea deplină în ceea ce privește informațiile financiare derivă din încrederea publicului în standardele etice ridicate pe care contabilii le respectă în îndeplinirea responsabilităților lor. Prin urmare, etica reprezintă un factor esențial în domeniul contabilității și un subiect de importanță mare în domeniul afacerilor, contribuind la menținerea prestigiului și integrității profesiei contabile.

Obiectivele acestei cercetări constau în identificarea și analiza rolului eticii în contabilitate, evaluarea responsabilității sociale a contabililor și explorarea modalităților prin care comportamentul etic al contabililor poate contribui la promovarea integrității financiare și a responsabilității în cadrul organizațiilor. Totodată, acest studiu își propune să ofere o mai bună înțelegere a impactului pe care deciziile etice sau neetice ale contabililor îl pot avea asupra părților interesate și asupra încrederii publicului în profesia contabilă. Astfel, lucrarea are rolul de a evidenția importanța eticii în contabilitate și a unui comportament profesional exemplar pentru buna funcționare a piețelor financiare și a economiei în general.

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

În domeniul contabilității, etica ocupă un loc important și constituie fundamentul întregii activități desfășurate de profesioniști contabili. În acest sens, aceștia se bazează pe un cod de conduită care abordează aspectele legate de etica în practica contabilă.

Consiliul pentru Standarde Internaționale de Etică pentru Contabili (IESBA) este un organism independent care elaborează un Cod Etic internațional pentru profesioniștii contabili. Scopul IESBA este de a proteja interesul public prin stabilirea unor standarde etice de înaltă calitate pentru profesioniștii din domeniul contabil. Pe termen lung, IESBA își propune să alinieze standardele etice incluse în Codul Etic cu cele emise de autoritățile de reglementare și normalizatorii naționali, inclusiv standardele privind independența auditorilor. Această aliniere la standardele internaționale poate crește calitatea și consistența serviciilor furnizate de profesioniștii contabili la nivel global și poate îmbunătăți eficiența piețelor de capital. [1, pg. 1]

În Republica Moldova, etica profesională a contabililor este reglementată de Codul privind conduita profesională a auditorilor și contabililor din Republica Moldova, care definește caracteristicile profesiei de contabil. Acestea includ:

- posedarea de cunoștințe relevante prin studii și formare continuă;
- respectarea Codului privind conduita profesională, inclusiv menținerea unei abordări obiective și actualizate în îndeplinirea responsabilităților;
- asumarea unor obligații față de societate, prin restricționări în acordarea de calificări sau utilizarea anumitor titluri.

Codul stabilește norme unice de conduită profesională pentru a asigura performanțe ridicate și a menține încrederea societății în profesia de contabil. Acesta a fost elaborat având în vedere interesele publice și așteptările utilizatorilor privind normele de conduită pentru auditori și contabili. [3]

Conform Codului privind conduita profesională a auditorilor și contabililor din Republica Moldova [2], obiectivele profesiei de auditor și contabil includ:

- a) desfășurarea activității conform celor mai înalte standarde de profesionalism;
- b) atingerea unui nivel maxim de performanță în serviciile oferite;
- c) respectarea cerințelor intereselor publice.

Aceste obiective implică satisfacerea a patru nevoi fundamentale ale utilizatorilor de servicii:

1) *Autenticitate*. Societatea are nevoie de informații veridice și de sisteme informaționale adecvate.

2) *Profesionalism*. Auditorii și contabilii trebuie să fie recunoscuți ca profesioniști de către clienți, angajatori și alte părți interesate.

3) *Calitatea serviciilor*. Este esențial ca serviciile prestate de auditori și contabili să se alinieze celor mai înalte standarde de performanță.

4) *Încredere*. Utilizatorii acestor servicii trebuie să aibă certitudinea că există un cadru de conduită profesională care reglementează modul de prestare a serviciilor.

Pentru a atinge scopurile profesiei [5], auditorii și contabilii trebuie să se conducă de anumite principii fundamentale.

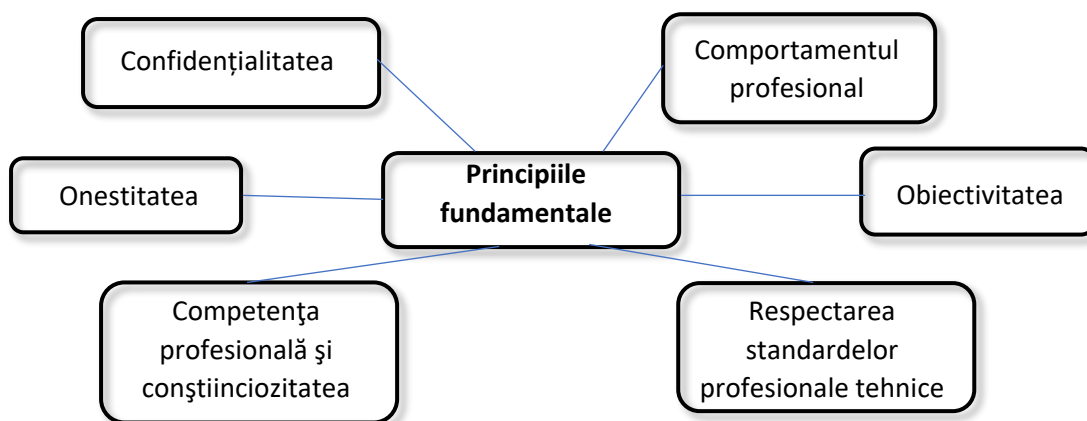

Figura 1: Principiile fundamentale ale conduitei profesionale contabile

Sursa: Elaborat de autor în baza [2]

Conform *onestității*, auditorii și contabilii trebuie să fie sinceri și corecți la prestarea serviciilor profesionale.

Prin *obiectivitate*, auditorii și contabilii trebuie să fie obiectivi, imparțiali și nu trebuie să permită prevalarea unor prejudecăți, conflicte de interese sau influențe externe asupra obiectivității profesionalismului.

Ținând cont de *competența profesională și conștiinciozitate*, la prestarea serviciilor auditorii și contabilii trebuie să fie conștiincioși, competenți și silitori, precum și să mențină cunoștințele și aptitudinile profesionale la așa un nivel, care să asigure posibilitatea ca clientul sau patronul să beneficieze de servicii profesionale competente, bazate pe ultimele modificări în legislație, activitatea practică și metodologie.

După *confidențialitate*, auditorii și contabilii trebuie să respecte confidențialitatea informației dobândite în timpul prestării serviciilor profesionale și nu trebuie să utilizeze sau să divulge informația respectivă fără o permisiune corespunzătoare, cu excepția cazurilor, în care divulgarea este prevăzută de legislație sau de drepturile sau obligațiile profesionale.

Privind *comportamentul profesional*, auditorii și contabilii trebuie să acționeze corespunzător reputației profesiei și să evite orice acțiune care ar putea reflecta profesia contabilă într-o lumină proastă. Auditorul și contabilul este responsabil față de clienți, terți, colegi de profesie, colaboratori, patroni, precum și față de public în ansamblu.

Potrivit *respectării standardelor profesionale tehnice*, auditorii și contabilii trebuie să presteze serviciile contabile în conformitate cu cerințele standardelor profesionale corespunzătoare. Auditorii și contabilii au obligativitatea să execute conștiincios indicațiile clientului sau patronului, în măsura în care acestea respectă cerințele de onestitate și obiectivitate.

Comportamentul profesioniștilor contabili are un impact esențial asupra prosperității economice a comunității. Este important de subliniat că informația furnizată de acest segment profesional permite fundamentarea corectă a deciziilor economice, având un efect semnificativ asupra nivelului de trai.

Ultimele reglementări privind normele etice și profesionale subliniază că obiectivele profesiei contabile cer desfășurarea activității la cele mai înalte standarde. Profesia contabilă se remarcă prin asumarea unei responsabilități față de interesul public; ca urmare, profesioniștii contabili trebuie să ofere servicii de cea mai înaltă calitate. În acest scop, relațiile dintre aceștia și clienți sau angajatori trebuie să respecte anumite principii și reguli de conduită profesională, care să confere serviciilor respective autoritatea necesară și să prevină transmiterea unor informații care ar putea afecta negativ deciziile acestora.

Analiza normelor de conduită profesională în cadrul contabilității reprezintă o componentă esențială a întregului cadru de reglementare și etică a acestei profesii. Aceste norme sunt stabilite pentru a ghida comportamentul și practicile contabililor în exercitarea responsabilităților lor, înglobând aspecte legate de integritate, obiectivitate, competență, confidențialitate și comportament profesional.

Există mai multe motive care pot determina comportamentul neetic în rândul contabililor:

1) *Presiunea asupra performanței financiare*: În medii de afaceri competitive, contabilii pot simți presiunea de a îmbunătăți performanța financiară a unei companii sau de a îndeplini anumite ținte și obiective financiare. Această presiune poate conduce la practici contabile înșelătoare sau la manipularea informațiilor financiare pentru a reflecta o imagine mai favorabilă a situației financiare a companiei.

2) *Conflicte de interese*: Contabilii pot fi implicați în conflicte de interese între interesele clienților sau angajatorilor și interesele lor personale sau ale altor părți interesate. Aceste conflicte pot influența deciziile contabile și pot duce la comportamente neetice, cum ar fi manipularea informațiilor financiare sau ignorarea unor aspecte importante ale raportării financiare [4].

3) *Lipsa de supraveghere sau control intern*: Lipsa de supraveghere adecvată sau de control intern într-o organizație poate crea oportunități pentru practici contabile neetice. Atunci când nu există mecanisme eficiente de control intern sau o cultură organizațională care să promoveze etica și integritatea, contabilii pot fi tentați să se angajeze în comportamente neetice fără teama consecințelor.

4) *Presiunea de la management sau clienți*: Contabilii pot fi supuși presiunii din partea managementului sau a clienților pentru a îndeplini anumite cerințe sau pentru a obține anumite rezultate. Această presiune poate influența judecata lor și poate duce la compromisuri ale integrității și eticii profesionale.

Este important ca profesioniștii contabili să fie conștienți de normele de conduită profesională și să-și asume responsabilitatea de a le respecta în toate aspectele activității lor. De asemenea, organizațiile și entitățile de reglementare trebuie să promoveze o cultură a eticii și să ofere suport și resurse pentru a preveni și a gestiona comportamentele neetice în cadrul contabilității.

CONCLUZII

Articolul a investigat rolul esențial pe care îl joacă etica în domeniul contabilității și responsabilitatea socială a contabililor. A fost evidențiată importanța respectării normelor de conduită profesională și a principiilor etice în asigurarea integrității, transparenței și fiabilității informațiilor financiare. De asemenea, am explorat modul în care comportamentul etic al contabililor poate influența încrederea publicului, stabilitatea piețelor financiare și buna funcționare a economiei în ansamblu.

În lumina rezultatelor obținute în această cercetare, este evident că respectarea principiilor etice și a normelor de conduită profesională reprezintă fundamentul unei practici contabile responsabile și durabile. Profesioniștii contabili au un rol esențial în promovarea integrității financiare, protejarea intereselor publicului și contribuirea la dezvoltarea unei societăți mai etice și echitabile.

Prin analizarea principalelor motive care pot determina comportamentul neetic în rândul contabililor, am subliniat importanța implementării unor mecanisme eficiente de control intern, supraveghere și guvernare corporativă pentru prevenirea și gestionarea practicilor contabile neetice.

Cercetările în domeniul eticii în contabilitate trebuie să continue, concentrându-se pe identificarea și evaluarea impactului practicilor etice în cadrul organizațiilor și dezvoltarea unor strategii și instrumente pentru promovarea unui comportament etic în profesia contabilă. Prin aceste eforturi, putem consolida încrederea publicului în profesia contabilă și contribui la construirea unei societăți mai responsabile și sustenabile din punct de vedere financiar și etic.

BIBLIOGRAFIE:

1. Manualul codului etic al profesioniștilor contabili. Prezentarea consiliului pentru standarde internaționale de etică pentru contabili,
Disponibil : https://mf.gov.md/sites/default/files/legislatie/codul_etice_standard_inter_audit_reviz.pdf
2. Codul privind conduita profesională a auditorilor și contabililor din Republica Moldova, Disponibil :
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=57141&lang=ro ,
3. Grigoroș L., Șelaru M., „Valorile și provocările profesiei contabile”, Disponibil :
https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/15388
4. Timea M., “Considerații privind aspectele eticii profesionale contabile-conflictul de interese”, Disponibil:
https://www.researchgate.net/publication/275031454_Considerations_on_Accounting_Ethics_Issues_-_Conflict_of_Interest
5. Lazari L., Grigoroș L., Bajan M., “Profesia contabilă: principii de etică și angajamentul față de interesul public”,
Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/8-16_14.pdf

Coordonator științific: BAJAN Maia, dr., conf univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61
Telefon: +37369017690
e-mail: bajan.maia@ase.md

PROFESSIONAL ACCESSIBILITY AND HARDSHIPS FACED BY THE YOUTH AT THE BEGINNING OF THEIR CAREER

ACCESIBILITATEA PROFESIONALĂ ȘI PROVOCĂRILE TINERILOR LA ÎNCEPUT DE CARIERĂ

DALTĂ Aleksandrina, studentă, specialitatea: Contabilitate

TRIBOI Andreea, studentă, specialitatea: Contabilitate

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,

www.ase.md

e-mail autor: dalta.aleksandrina@ase.md

triboi.andreea@ase.md

Abstract: The article analyzes the barriers that students encounter after graduating in finding a job and supporting a balance between work and studies. Throughout our research we have identified two main problems:

1) students are required to have work experience if they're looking for an average salary and 2) the job offers for students are unattractive and don't support the youth into being motivated to work. For analysis purposes we conducted a Google Forms including 36 students from the accounting faculty of ASEM, the results have clearly revealed the fact that scholarships are not enough for a student, due to this, they have to work and eventually stop prioritising studies. For a further capture of the issue, we compared Republic of Moldova with two other countries: Romania and Great Britain. We have come to the conclusion that Republic of Moldova is the only one whose average accountant salary isn't bigger than its general country average salary. Even though cost of studies is more expensive, in Romania and Great Britain we see a much larger possibility of earning a significant salary and climbing the career ladder. In spite of the fact that cost of studies is rising each year in Republic of Moldova, we were glad to see that the number of enrolled students in the Economic field hasn't dropped since last year (2022-2023 37,9%; 2023-2024 39%), in fact it has increased by almost 2%.

Keywords: accesibility, statistics, the youth, hardships, salary, students, accounting.

JEL CLASSIFICATION: M41, I23

INTRODUCERE

Studentii după finalizarea studiilor sau chiar și în timpul studiilor se găsesc într-o situație destul de dificilă de a combina studiile cu munca. Acest fapt se datorează în mare parte necesității studenților de a fi independenți financiar. În acest articol am folosit mai multe surse bibliografice, cum ar fi, statistica.md, site-uri destinate ofertelor de muncă atât din Republica Moldova, cât și din alte țări, precum și un Chestionar predestinat studenților în scopul stabilirii barierelor ce stau la inițierea carierei contabile.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

O sursă veridică pe care am utilizat-o a fost banca de date statistice a Republicii Moldova care relevă situația actuală a instituțiilor de învățământ superior din țară. Una dintre metodele de bază utilizate în acest articol este înaintarea unui Chestionar către studenții de la anul I, specialitatea Contabilitate ASEM, pentru acumularea unor date privind opinia acestora în legătură cu relația dintre situația financiară și studiile superioare. O altă metodă este accesarea site-urilor cu oferte de muncă pentru studenți, care ne-a ajutat să deducem accesibilitatea tinerilor în câmpul muncii. Ultima metodă este comparația dintre ofertele de muncă și salariile unui contabil din RM cu cele din Marea Britanie și România.

Informațiile oferite de Biroul Național de Statistică a R.M., ne permite să urmărim domeniile solicitate de studenți la înmatriculare la ciclul I – Licență. Ținând cont de faptul că domeniul economic continuă a fi cel mai solicitat, în figura 1 este reprezentată ponderea studenților în domeniul economic în raport cu numărul total de studenți înmatriculați la ciclul I, Licență.

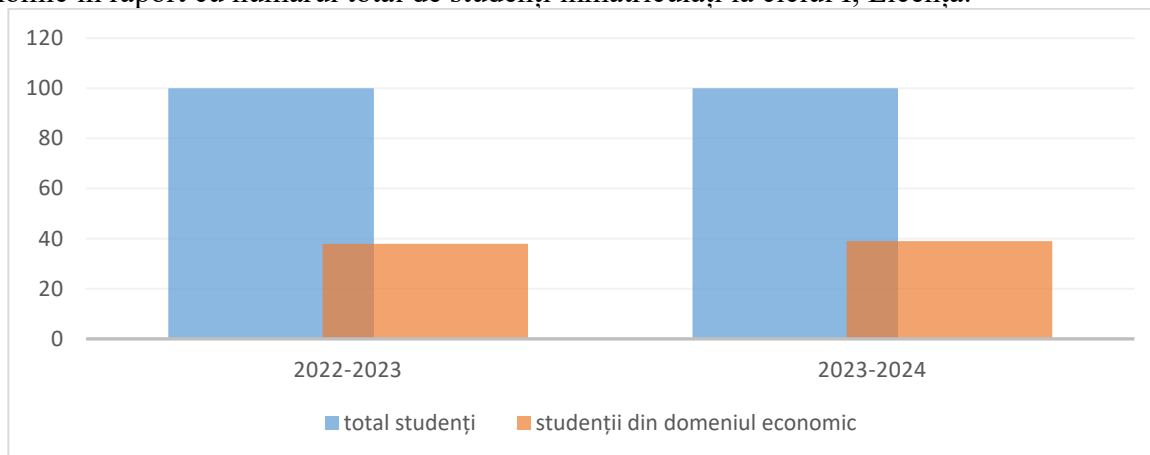

Figura 1. Evoluția înmatriculării studenților la ciclul I – Licență în perioada 2022-2024
Sursa: Elaborat de autori în baza www.statistica.md

Conform figurii 1, în anul de studii 2022-2023, pentru domeniul economic au optat 37,9% din total studenți înmatriculați la ciclul I – Licență, majorându-se în anul de studii 2023-2024 până la 39%.

Rezultatele Chestionarului efectuat în rândul studenților de la specialitatea Contabilitate, anul I, ne prezintă că doar 36,1% beneficiază de bursă. La întrebarea privind necesitatea financiară 44,4% dintre studenți au menționat că au nevoie de 5000-10000 de lei lunar pentru a se întreține.

Pentru a se asigura financiar, studenții chiar și de la anul I de studii tind să se angajeze în câmpul muncii. În baza rezultatelor obținute în baza chestionarului, se observă că majoritatea optează să se angajeze pe specialitate. Studiul efectuat ne prezintă că 19% dintre studenții anului I la facultatea Contabilitate ASEM sunt deja angajați. Ponderea studenților angajați pe specialitate și în alte domenii se prezintă în figura 2.

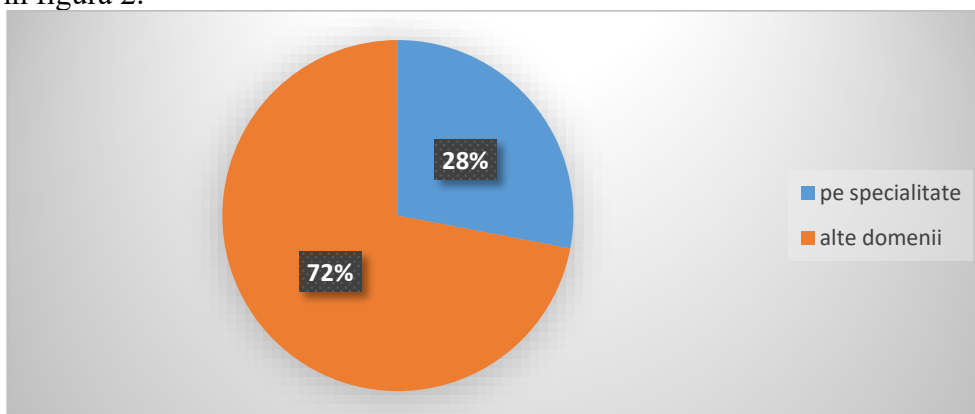

Figura 2. Angajabilitatea studenților anului I, specialitatea Contabilitate
Sursa: elaborat de autori în baza chestionarului

Analiza comparativă în diferite țări privind salariul unui contabil la început de carieră, precum și salariu minim/mediu pe economie și bursa studenților este prezentat în tabelul 1.

Tabelul 1. Salariile contabililor vizavi de salariul minim/mediu în raport cu bursele din RM

Țara, valuta	Salariu pe specialitate la început de carieră		Salariu minim		Salariu mediu pe economie		Bursa	
	Valuta țării	Echivalent MDL	Valuta țării	Echivalent MDL	Valuta țării	Echivalent MDL	Valuta țării	Echivalent MDL
Republica Moldova, MDL	12300	12300	5000	5000	13700	13700	1000	1000
România, RON	8091	32000	3253	12441	8911	34080	1000	3825
Marea Britanie, GBP	3408	75790	2375	52828	3000	66730	8340	18551

Sursa: elaborat de autori în baza site-urilor privind salariile contabile

Utilizând site-urile pentru oferte de muncă putem observa că salariul unui ajutor de contabil începe de la salariul minim pe țară în mărime de 5000 de lei, însă mai mult de 80% din oferte necesită program de lucru full-time, ceea ce este imposibil pentru studenții care își desfășoară studiile cu frecvență. Conform site-ului [1], salariul mediu curent pentru un contabil cu studii superioare și experiență este de 12354 MDL. Comparând acest salariu din Republica Moldova cu România și Marea Britanie (tabelul 1) se observă o diferență mare pentru aceste servicii prestate de tinerii specialiști. Dar totuși nu putem neglija faptul că în Marea Britanie studiile au taxe mult mai semnificative decât în Moldova și România, studenții având obligațiunea de a plăti ulterior statului banii care i-au fost oferiți pentru locul bugetar, lucru ce nu se aplică în R.M.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

În urma cercetării efectuate, este necesar să abordăm problema accesibilității profesionale mai frecvent, deoarece tindem să pierdem o potențială forță de muncă tânără, însoțiți de tendința de a-și continua studiile superioare, care trebuie sprijinită pe deplin. Astfel aducem următoarele concluzii și recomandări:

Concluzii:

- nevoia de a se asigura financiar influențează calitatea studiilor studenților, care tind să se focalizeze pe locul de muncă;
- ofertele sunt limitate și neatractive pentru tineri (salarii mici, grafic inflexibil etc.);
- puțini studenți beneficiază de bursă, care nu acoperă cheltuielile minime pentru un student.

Recomandări:

- încurajarea studenților prin oferirea stagiilor de practică, având drept consecință pregătirea tinerilor specialiști în domeniul/ sfera necesară;
- acceptul la locuri de muncă cu lipsa experienței în domeniu, în scopul asigurării continuării studiilor superioare.

BIBLIOGRAFIE:

1. Salarii Contabil în Chișinău, Moldova www.delucru.md
2. Activitatea instituțiilor de învățământ superior în anul de studii 2023-2024 <https://statistica.gov.md/ro>
3. Instituții de învățământ superior publice <https://statistica.gov.md/ro>
4. Salarii contabili în România www.ejobs.ro
5. Salarii contabili în Marea Britanie www.uk.indeed.com

Coordonator științific:BAJAN Maia

ASEM, Republica Moldova, Chișinău, str. Mitropoliv Gavriil Bănulescu-Bodoni 61

Telefon: + 373 690 17690

e-mail: bajan.maia@ase.md

THE ROLE OF ACCOUNTING IN BUSINESS MANAGEMENT

ROLUL CONTABILITĂȚII ÎN GESTIONAREA UNEI AFACERI

LUCHIAN Valeria, studentă, specialitatea: Contabilitate

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,

www.ase.md

e-mail autor: luchian.valeria@ase.md

Abstract: *In the dynamic landscape of contemporary business, accounting stands as a linchpin for effective organizational management. This study delves into the intrinsic significance of accounting in navigating the complexities of modern enterprises. Drawing from Moldova's regulatory framework, we investigate the pivotal roles of financial and managerial accounting in steering business operations towards success. Our inquiry delves into the multifaceted functions of accounting, exploring its indispensable contributions to decision-making, resource optimization, and financial reporting. What qualities define the modern accountant, and how do they shape strategic initiatives in today's economy? How can accounting practices adapt to emerging challenges and technological advancements? Through a blend of theoretical analysis and practical insights, we scrutinize the evolving role of accountants as strategic partners in driving organizational growth and sustainability.*

Keywords: *accounting, organizational management, managerial accounting, financial accounting, financial reporting*

JEL CLASSIFICATION: M40, M41

INTRODUCERE

Încă din cele mai vechi timpuri, valorile patrimoniale au reprezentat un pilon al societății, iar evaluarea acestora au avut un rol important în progresul comunităților. Printre aceste valori se enumeră nu doar bunurile materiale, ci și schimburile de monezi și active, care au contribuit la modernizarea și dezvoltarea societăților.

În acest context, contabilitatea a devenit o știință esențială în gestionarea afacerilor, manifestându-se atât prin contabilitatea de gestiune, cât și prin cea financiară. Aceste două ramuri ale contabilității oferă informații vitale pentru luarea deciziilor și conducerea eficientă a unei afaceri. Evoluția valorilor patrimoniale și a schimburilor economice în societate a fost un factor determinant în transformarea contabilității într-o știință esențială pentru gestionarea afacerilor. Pe măsură ce entitățile au devenit mai complexe și interconectate, necesitatea unei înregistrări și analize precise ale activităților financiare a devenit imperativă pentru asigurarea unei administrări eficiente a resurselor și a luării deciziilor.

Acest articol are drept scop de a prezenta importanța contabilității în gestionarea afacerilor, evidențiind rolul său esențial în furnizarea informațiilor vitale pentru luarea deciziilor și conducerea eficientă a unei entități. În conținut sunt prezentate aspectele contabilității de gestiune, cât și ale contabilității financiare, evidențiind modul în care acestea contribuie la monitorizarea și îmbunătățirea performanței organizaționale.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Realizarea articolului se bazează pe o analiză profundă și sistematică a surselor bibliografice relevante cum ar fi acte normative Legea contabilității și raportării financiare[1], Planul general de conturi contabile[2], Codul fiscal al Republicii Moldova[3] și literatura de specialitate în domeniul contabilității.

Peisajul vast al legislației contabile cuprinde o panoramă în continuă schimbare, marcată de adopția unor standarde și reglementări actualizate, ce redefinesc paradigmele raportării financiare și promovează transparența și integritatea informațiilor. Legea contabilității și raportării financiare, însoțită de Standardele Naționale și Internaționale de Contabilitate [6] constituie temelia pe care se sprijină întregul edificiu al contabilității modern.

În literatura de specialitate relevă importanța majoră a contabilității în managementul afacerilor, subliniind diversitatea rolurilor pe care aceasta le îndeplinește. Pornind de la calcularea costurilor care se încadrează în contabilitatea de gestiune, până la înregistrarea rezultatului financiar sub formă de profit sau pierdere în contabilitatea financiară, prin care se oferă informațiile necesare pentru luarea deciziilor fundamentate în mediul de afaceri.

Astfel, prin intermediul rolului său informativ, contabilitatea servește drept sursă de date atât pentru părțile interesate externe, cât și pentru managementul intern al unei entități. În acest context, este vital ca informațiile contabile să fie adaptate nevoilor specifice ale afacerii și să ofere o imagine clară și obiectivă asupra performanței și solvabilității acesteia. Contribuția contabilității nu se oprește doar la furnizarea de informații financiare, ci include și asigurarea unui control adecvat al resurselor, identificarea eficientă a costurilor și pierderilor, precum și sprijinirea procesului decizional al managerilor. Prin intermediul unei practici contabile adecvate și a unei gestionări eficiente a informațiilor financiare, afacerile pot să-și optimizeze performanța și să-și consolideze poziția pe piață, construind astfel o bază solidă pentru creștere și succes pe termen lung.

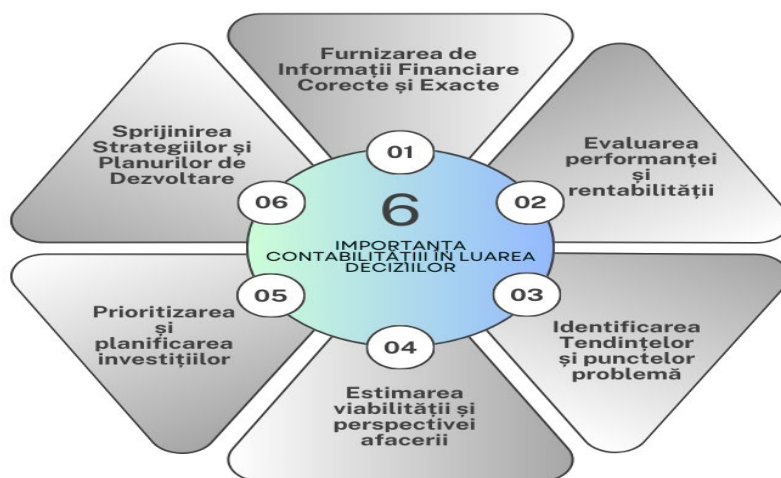

Figura 1. Importanța Contabilității în luarea deciziilor

Sursa: elaborat de autor în baza [5]

Conform prevederilor Legii contabilității și raportării financiare, contabilitatea financiară și cea managerială reprezintă două componente esențiale ale sistemului de gestionare a unei afaceri. Contabilitatea financiară [4] este sistem de colectare, înregistrare, prelucrare și generalizare a informației privind existența și mișcarea activelor, capitalului propriu, datoriilor, veniturilor și cheltuielilor pentru întocmirea situațiilor financiare.

Ea servește drept instrument fundamental în evaluarea și raportarea stării financiare a unei entități către părțile interesate externe, precum investitorii, creditorii și autoritățile de reglementare. Prin intermediul situațiilor financiare, contabilitatea financiară oferă o imagine cuprinzătoare și obiectivă asupra poziției, performanței și solvabilității afacerii, facilitând procesul de luare a deciziilor și astfel consolidând încrederea în rândul investitorilor și partenerilor de afaceri.

Pe de altă parte, contabilitatea managerială se consideră o unealtă internă de gestionare a afacerii, punând la dispoziția managementului informații relevante și actualizate privind planificarea, monitorizarea și controlul activităților operaționale și financiare. Prin furnizarea datelor referitoare la costuri, performanța operațională și eficiența utilizării resurselor, contabilitatea managerială permite managerilor să ia decizii informate și să optimizeze performanța afacerii.

În acest sens, contabilitatea, atât financiară, cât și managerială, joacă un rol esențial în gestionarea unei afaceri, contribuind la asigurarea transparenței și eficacității operaționale, la maximizarea profitabilității și la realizarea obiectivelor strategice ale entității într-un mediu de afaceri competitiv și dinamic. Prin intermediul unei practici contabile și a unei gestionări eficiente a informațiilor financiare, afacerile pot să-și optimizeze performanța și să-și consolideze poziția pe piață, construind o bază solidă pentru creștere și succes pe termen lung.

Rezultatele obținute în cercetare subliniază importanța vitală a monitorizării și controlului eficient al resurselor și costurilor în cadrul unei afaceri. Prin intermediul gestionării corecte a resurselor, managerii pot lua decizii strategice în mod informat și conștient. Pe de altă parte, înțelegerea clară și transparentă a situației financiare a companiei este importantă pentru comunicarea eficientă cu investitorii, autoritățile fiscale și alte părți interesate. Într-o lume caracterizată de schimbări rapide în modelele de creștere economică, adaptabilitatea devine cheia succesului. Este evident că gestionarea eficientă a resurselor și monitorizarea constantă a costurilor sunt esențiale pentru asigurarea durabilității și succesului pe termen lung al unei afaceri. Astfel, abordarea proactivă și adaptabilă a proceselor interne devine din ce în ce mai importantă în mediul de afaceri contemporan.

În cadrul dinamicii complexe a lumii afacerilor moderne, contabilitatea se revelează ca un veritabil bastion al informației și al înțelegerii financiare. Ca esență, ea constituie o rețea intricată de date și interpretări, reprezentând fundația pe care se clădesc deciziile manageriale și strategiile organizaționale. Nu este doar un simplu registru al tranzacțiilor financiare, ci un izvor inepuizabil de informații esențiale, care se pretează unui proces de analiză profundă și sinteză strategică.

Reieșind din cele expuse, contabilitatea nu este doar o simplă activitate de înregistrare a tranzacțiilor financiare, ci un proces complex și dinamic, ce presupune analiză profundă, sinteză strategică și comunicare eficientă. Prin intermediul contabilității, organizațiile sunt echipate cu instrumentele necesare pentru a naviga cu succes într-un mediu de afaceri în continuă schimbare și pentru a-și atinge obiectivele strategice într-un mod eficient și sustenabil.

Valorificarea informației contabile în cadrul comunicării financiare este esențială atunci când utilizatorii doresc să înțeleagă și să evalueze corect situația economică a unei entități, precum și să ia decizii corecte. Pentru a asigura relevanța și utilitatea informației financiar-contabile în procesul decizional, este important să dispună de anumite caracteristici și trăsături esențiale prezentate în figura 2. Printre acestea se enumără: claritate și transparență în prezentarea datelor, acuratețe și corectitudine înregistrărilor contabile, comparabilitate între perioadele contabile, relevanță în raport cu nevoile utilizatorilor și confidențialitatea informațiilor sensibile. Prin asigurarea acestor aspecte, informația financiar-contabilă devine un instrument valoros pentru luarea deciziilor strategice și operaționale în cadrul organizației.

Figura 2. Caracteristicile informației contabile

Sursa: elaborat de autor în baza [6]

Prin intermediul analizei contabile, se pot evalua poziția, performanța financiară și eficiența operațională a afacerii, urmărind indicatori precum profitabilitatea, lichiditatea, solvabilitatea și eficiența capitalului investit. Această evaluare nu numai că furnizează o imagine actuală a situației financiare, dar permite și identificarea tendințelor pe termen lung și a variațiilor semnificative care pot influența direcția viitoare a afacerii. Mai mult decât atât, analiza contabilă oferă un instrument de evaluare a riscurilor și oportunităților. Identificând factorii care pot afecta performanța financiară, precum și aspectele cu potențial de creștere sau amenințare, organizațiile sunt pregătite să ia decizii informate și să implementeze strategii adecvate pentru a gestiona eficient aceste aspecte.

CONCLUZII

În baza celor expuse, contabilitatea reprezintă o piesă cheie în puzzle-ul gestionării unei afaceri prospere, devine un instrument esențial ce oferă managerilor o perspectivă clară asupra situației financiare și economice a organizației, furnizându-le informațiile necesare pentru luarea deciziilor corecte și eficiente. Prin intermediul informației oferite de contabilitate, afacerile pot identifica oportunități de creștere, pot evalua eficiența operațională și pot anticipa eventualele riscuri. Totodată, contabilitatea promovează transparența și integritatea în cadrul organizației, contribuind la construirea unei baze solide de încredere și credibilitate. Astfel rolul contabilității în gestionarea unei afaceri este incontestabil, fiind un partener de încredere în drumul către succes și prosperitate durabilă.

BIBLIOGRAFIE:

1. Legea contabilității nr 113 din 27.04.2007. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 29.06.2007, nr. 90-93/399 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=98782&lang=ro
2. Standardele Naționale de Contabilitate. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 16.08.2013, nr. 177-188 art. 1224 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130803&lang=ro
3. Codul fiscal al Republicii Moldova și legile pentru punerea în aplicare a titlurilor acestuia. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 18.09.1997, nr. 62 art. 522 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=79111&lang=ro
4. Standardele Naționale de Contabilitate. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 06.08.2013, nr. 177-181 art. 1224 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130803&lang=ro
5. Staicu C. Bazele contabilității moderne. Vol. I. - Craiova: Scrisul Românesc, 2004, p. 43
6. State V, Tănase. L., Bazele contabilității: de la principii la tehnici și metode-București: ProUniversitaria, 2016, p. 230
7. BAJAN Maia, PROVOCĂRILE CONTABILITĂȚII ÎN VIZIUNEA TINERILOR CERCETĂTORI. Disponibil: http://dspace.ase.md:8080/xmlui/bitstream/handle/1234567890/501/Bajan_M_Cazacu_O_%20Conf_video_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y
8. BAJAN Maia, CONTABILITATEA MANAGERIALĂ STRATEGICĂ – INSTRUMENT AL MANAGMENTULUI. Revistă științifică a Universității de Stat din Moldova, 2010, nr. 2(32). Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/38.%20Contabilitatea%20manageriala%20strategica.pdf

Coordonator științific: BAJAN MAIA, dr., conf. univ.

Academia de Studii Economice din Moldova, R. Moldova, mun. Chisinau, str. Mitropolit Gavriil

Bănulescu-Bodoni 61, MD-2005

Telefon: + 37369017690

e-mail: bajan.maia@ase.md

THE IMPACT OF CREATIVE ACCOUNTING ON FINANCIAL REPORTING

IMPACTUL CONTABILITĂȚII CREATIVE ASUPRA RAPORTĂRII FINANCIARE

CHIPRISEAN Maria, studentă, specialitatea: Contabilitate

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,

www.ase.md

Telefon: +373 60992817

e-mail: chiprisean.maria@ase.md

Abstract: *Accurate financial data is essential for effective entity management; nonetheless, due to the intricacy of economic data and psychological factors, innovative accounting techniques frequently arise. This research examines the repercussions of such practices on the evaluation of an entity's true financial standing. Through literature review and analysis, key motivations for resorting to creative accounting techniques are identified, including tax reduction, regulatory flexibility exploitation, and managerial remuneration enhancement. Additionally, methods for curtailing creative accounting are explored, with emphasis placed on the role of audit certification in identifying fraud risks and bolstering business credibility. While creative accounting may initially improve an entity's financial outlook, its prolonged misuse can distort perceptions and erode investor confidence. Regulatory measures, enhanced external audits, and ethical promotion within companies are proposed as strategies to mitigate the adverse influence of creative accounting.*

Keywords: *creative accounting, ethics, accounting techniques, fraud*

JEL CLASSIFICATION: M41

INTRODUCERE

Managementul eficient al unei entități necesită informații veridice și actuale cu privire la principalele aspecte economice cum ar fi: costurile, cheltuielile și situația financiară a companiei. Această informație oferită de contabilitate, presupune utilizarea unor instrumente și metode de analiză, evidență și control asupra elementelor patrimoniale ale întreprinderii. Cu toate acestea complexitatea datelor economice și influența unor factori psihologici caracteristici oamenilor, favorizează apariția contabilității creative cu scopuri precum crearea unei imagini financiare mai bune decât cea reală sau minimizarea rezultatului.

Luând acestea în considerare apare motivația elaborării unei cercetări scopul căreia este de a identifica consecințele utilizării contabilității creative asupra evaluării situației reale în care se află entitatea. Pentru realizarea acestei lucrări s-au folosit metode de cercetare precum studierea literaturii de specialitate, analiza și interpretarea.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Analizând literatura de specialitate, am ajuns la concluzia că nu există o definiție universală pentru conceptul de contabilitate creativă. Cu toate acestea specialiștii în domeniul contabilității abordează acest termen ca fiind utilizarea abilităților contabile pentru influențarea și manipularea datelor din situațiile financiare. O interpretare des întâlnită este cea prezentată de Naser Kamal [1, p. 9], în care acesta prezintă *contabilitatea creativă* ca fiind:

„1. procesul prin care se ajustează cifrele contabile, exploatănd flexibilitatea normelor contabile, astfel încât să se selecteze acele metode de măsurare și raportare care transformă documentele financiare din ceea ce ar trebui să reflecte într-o formă care corespunde dorințelor managerilor;

2. procesul prin care tranzacțiile sunt structurate într-un mod care facilitează obținerea rezultatului contabil dorit.”

Analiza acestui subiect în literatură ne permite să definim contabilitatea creativă ca fiind o totalitate de cunoștințe și abilități, care iau în considerație normele de raportare financiară și legislația țării. Cu toate acestea în etica corporativă contabilitatea creativă este considerată o tehnică agresivă. „

Principalele motive menționate în literatura de specialitate pentru care contabilii și managerii entităților recurg la tehnicile utilizate de contabilitatea creativă sunt:

a) Cifre atractive care se reflectă ca prezentarea în situații financiare unui profit mai mic cu scopul de a reduce impozitele.

b) Flexibilitatea reglementărilor contabile spre exemplu, în Republica Moldova, actele normative nu prezintă o definiție pentru termenul de evaziune fiscală, indicând doar sancțiunile pentru acestea. Prin urmare, contabilitatea creativă este utilizată pentru a manipula cu „lacunele” legii în scopul evitării plății anumitor obligații bugetare.

c) Atragerea unor investiții mai bune, pentru acest scop companiile ce raportează venituri ridicate și mai multe active au o șansă mai mare de a primi un împrumut sau o dobândă mai mică.

d) Obținerea unei remunerații reprezintă un factor de influență pentru utilizarea contabilității creative, deoarece entitățile sunt dispuse să remunereze managerii pentru rezultatele financiare obținute pe parcursul perioadei de gestiune. Astfel, managerii tind să supraevalueze rezultatele atinse. Prin urmare, aceștea vor fi mereu interesați în a majora acești indicatori în așa mod ca aceștea să se apropie cât mai semnificativ de valorile indicate în plan.

Analizând părerile mai multor autori putem afirma că contabilitatea creativă se bazează pe tehnici și practici contabile care manevrează cu spațiile lăsate de actele normative ce reglementează acest domeniu.

Practicile de contabilitate creativă reprezintă metode prin care contabilul poate să-și aplice ideile cu privire la reprezentarea informației contabile, într-un mod potrivit pentru entitatea în cadrul căreia activează. O descriere a anumitor practici de contabilitate creativă este prezentată în Figura 1.

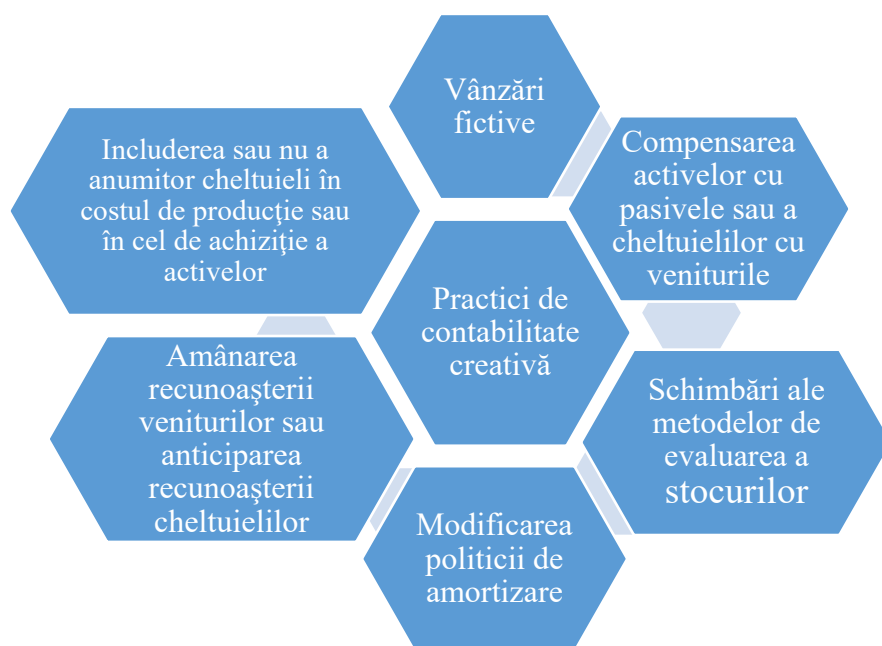

Figura 1. Practici de contabilitate creativă
Sursă: elaborat de autor după Tabară și Rusu [2]

Pentru o înțelegere mai clară a modului în care poate fi aplicată contabilitatea creativă cu scopul de a manipula conturile contabile, luând în considerare interesele entității, vom lua un exemplu convențional. În tabelul 1 este prezentat un extras din Situația de profit și pierdere a entității.

Tabel 1. Extras din situația de profit și pierdere

Indicatori	Cod rd.	Perioada	
		Precedentă	curentă
Venituri din vânzări, total	010/011		50 000
Costul vânzărilor, total	020/021		20 000
Profit brut (pierdere brută)	030		30 000

Sursă: elaborat de autor

Reieșind din datele prezentate în tabelul 1 putem observa că profitul brut al întreprinderii la finele perioadei de gestiune constituie 30 000 lei. Acesta la rândul său s-a determinat în baza vânzării marfurilor la preț de 50 000 lei și costul de vânzare constituind 20 000 lei. În dependență de scopul întreprinderii cheltuielile pot fi manipulate diferit. Printr-un exemplu prezentat în tabelul 2 vom analiza această situație.

Tabel 2. Descifrarea sumelor din cheltuieli cu scopul de manipulare a datelor

Indicatori	Contabilitatea financiară	Contabilitatea creativă
Venituri din vânzarea marfurilor	50 000 lei	50 000 lei
Cheltuieli privind mărfurile	20 000 lei	25 300 lei
• Preț de cumpărare	18 000 lei	18 000 lei
• Cheltuieli de depozitare	-	1 500 lei
• Cheltuieli de descărcare	-	1 700 lei
• Taxă de tranzacționare	-	2 100 lei
• Cheltuieli de transport	2 000 lei	2 000 lei
Profit brut	30 000 lei	24 700 lei

Sursă: elaborat de autor

În contabilitatea financiară putem observa un rezultat contabil cu 5300 mai mare decât în contabilitatea creativă. Pentru această contabilizare vor opta entitățile ce au ca scop câștigarea încrederii furnizorilor, investitorilor, creditorilor și a clienților. Pe de altă parte, dacă compania deține deja relații bune cu partenerii comerciali și nu necesită atragerea unor potențiali investitori ar putea opta pentru varianta contabilității creative, în care aceasta își supra evaluează cheltuielile cu scopul micșorării profitului ce va duce repectiv la un impozit mai mic.

Pe termen scurt contabilitatea creativă poate aduce anumite beneficii întreprinderii, însă utilizată excesiv și în decursul unei perioade îndelungate de timp poate influența major percepția și încrederea investitorilor și a altor utilizatori ai informațiilor furnizate de contabilitate. Unele din aceste efecte sunt:

a) *Distorsionarea realității financiare* provocată de recunoașterea incorectă a veniturilor sau amânarea recunoașterii cheltuielilor, poate crea o imagine falsă a unor profituri mari, ceea ce ar putea influența deciziile investitorilor.

b) *Pierderea credibilității* ce apare odată cu utilizarea îndelungată a practicilor din contabilitatea creativă manifestându-se prin discrepanța dintre raportarea financiară și realitate financiară a companiei, astfel imaginea companiei poate fi serios afectată. Investitorii fiind mai predispuși să-și retragă investițiile din motivul lipsei de transparență a raportării financiare și a integrității.

c) *Intensificarea riscului falimentului sistemului financiar* generat de utilizarea concomitentă a contabilității creative poate afecta întreg sistemul financiar. Raportarea incorectă prezintă o imagine de ansamblu falsă, astfel apar riscuri de instabilitate financiară și dezechilibre macroeconomice ce pot afecta negativ funcționarea piețelor economice în ansamblu.

Din motivul utilizării excesive a contabilității creative ce provoacă daune sistemului economic al țării apare nevoia stabilirii unor metode eficiente ce vor minimiza manipularea informației contabile. Literatura de specialitate recomandă câteva tehnici de prevenire a contabilității creative printre care:

- a) Recunoașterea și insistența asupra rolului auditului intern și extern în identificarea și raportarea estimărilor neloiale și prevenirea manipulării contabile.
- b) Schimbul companiei de audit de la o perioadă de verificare la alta.
- c) Angajarea membrilor independenți și imparțiali a comisiei de cenzori.
- d) Promovarea eticii corporative în mediul companiei.
- e) Aplicarea consecventă a sancțiunilor de către autoritățile naționale.

CONCLUZII

În concluzie, contabilii și managerii folosesc tehnici și practici de contabilitate creativă pentru a îmbunătăți situația financiară a companiei și pentru a obține avantaje economice pe termen scurt. În ciuda faptului că contabilitate creativă nu are ca scop falsificarea rapoartelor, modificările făcute în situațiile financiare pot avea un impact semnificativ asupra modului în care entitatea și economia sunt percepute în general. Este dificil de negat că aceasta nu poate fi complet eliminată, dar prin intermediul unor reglementări legislative, prin creșterea rolului auditului extern și prin promovarea eticii în rândul companiilor, va fi posibilă restrângerea utilizării contabilității creative în scopuri dubioase.

BIBLIOGRAFIE:

1. NASER, C. Creative financial accounting: its nature and use. Pretince Hall, 1993
2. Tabără, N. & Rusu, A., Considerations Concerning the Impact of Creative Accounting on the Quality of the Information Presented in the Annual Financial Statements, Audit
3. FARAGALLA W.A., Practici de contabilitate creativă în viziunea profesioniștilor contabili, Audit financiar, XIII, Nr7(127)/2015, 59-72. Disponibil:
<https://www.proquest.com/openview/817b82f38c0e256144f26af0c1bf432a/1?pq-origsite=gscholar&cbl=51385>
4. Horomnea E. , Pașcu A.M, Istrate A.M. , Contabilitatea creativă, între denumire neinspirată, reglementare și fraudă, Audit Financiar, X, Nr(2)/2021.
5. BOGOS E., TEHNICI SPECIFICE DE CONTABILITATE CREATIVĂ. Disponibil online:
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/64-67_66.pdf
6. CALANCEA E., CONTABILITATEA CREATIVĂ CA OBIECT AL AUDITULUI FINANCIAR, PRACTICI SPECIFICE DE EXERCITARE ALE ACESTUIA. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-146-149_1.pdf
7. TATARŪ V., CONTABILITATEA CREATIVĂ, ISSC 2023, PROSPECTS OF ACCOUNTING DEVELOPMENT: THE YOUNG RESEARCHER'S VIEW, 2023. Disponibil:
https://irek.ase.md/xmlui/bitstream/handle/123456789/2707/ISSC%202023_09-10%20martie_p324-329.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Conducător științific: BAJAN Maia dr., conf. univ.

Academia de Studii Economice din Moldova, R. Moldova, mun.Chișinău, str. Mitropolit Gavriil
Bădulescu Bodoni 61, MD-2005

Telefon: +373 69017690

e-mail: bajan.maia@ase.md

PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF THE CHIEF ACCOUNTANT AND FINANCIAL DIRECTOR AT THE ENTERPRISE

ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ ГЛАВНОГО БУХГАЛТЕРА И ФИНАНСОВОГО ДИРЕКТОРА НА ПРЕДПРИЯТИИ

ZAVALII Xenia, studentă, specialitatea: CON

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,
www.ase.md
zavalii.ksenia@ase.md

Abstract: In this article we propose to describe and underline the main features of each stage of professional development both, for the chief accountant and the financial director of the enterprise. Moreover, we are looking to make a deep analysis about how these areas are going on professional strategy and best practices. According to the state of the art studies related to professional development, there are many strategy that could be carried on in order to improve the way of working process is performed. As financial director and the chief accountant of any company is going on to carry many tasks related to numbers and reports, both of them should be first of all well prepared. The main point of view is related to the way that we process the information. A well structured information is going to help managers in decision making process. Any error in data could result in a bad decision that is made.

Keywords: chief accountant, financial director, business company, professional development, education.

JEL:M41

ВВЕДЕНИЕ

В современной бизнес - среде главный бухгалтер и финансовый директор занимают одну из ведущих ролей. Это неудивительно, ведь любая компания на то и создана, чтобы развиваться и приносить доход. Никакие денежные операции невозможно совершить без этих специалистов. Только финансовый директор или главный бухгалтер, на которого возложены все финансовые вопросы в средних по размеру фирмах и который является для них и финансовым директором, может отслеживать доходы и расходы, выделять бюджет и разрабатывать стратегию развития компании на рынке. Большинство выпускников экономических факультетов мечтают занять одну из этих должностей. Что нужно для этого сделать, какое получить образование и как достичь желаемой цели – данные вопросы представлены в этой статье.

ОСНОВНОЕ СОДЕРЖАНИЕ. РАЗВИТИЕ ГЛАВНОГО БУХГАЛТЕРА.

При рассмотрении настоящей статьи обозначены перспективы развития главного бухгалтера. Бухгалтерия - критически важная составляющая любого бизнеса, где ведущая роль отводится главному бухгалтеру. Этот специалист управляет всей бухгалтерией компании, ее финансовой отчетностью и действует в качестве советника по вопросам финансового планирования, бюджетирования и законодательства.[1]

Здесь уместно добавить небольшую ремарку о том, что если в конце прошлого века на первое место ставился карьерный рост в банковской сфере, то сейчас всё большую популярность приобретает бюджетное направление из-за стабильности предприятий и больших возможностей для карьерного роста.[2]Поэтому данная информация не только познавательная для сегодняшних студентов, но еще и современная и актуальная.

С чего же начинается профессиональное развитие бухгалтера? Безусловно с экономического образования в академии или университете. Специалист должен получить высшее образование в первую очередь в области бухгалтерии. Это обеспечит основу для понимания принципов бухучета, налогообложения и финансового права. Конечно, человеку, стремящемуся к роли главного бухгалтера желательно продолжить академическое обучение, получить магистерскую степень.[1] На данный момент на рынке труда приветствуются двойные дипломы, когда специалист имеет образование и в области бухучета, и в области финансов или финансового права

Еще один пункт, который не является обязательным, но значительно повысит шансы на карьерный рост – это получение профессионального сертификата АССА (Association of Chartered Certified Accountants).[1] В современном мире бухгалтерии специалисту необходимо дополнительно учиться и постоянно развиваться, повышая свою квалификацию. Курсы повышения квалификации охватывают разные аспекты бухгалтерии, включая новые методы учета, обновленные налоговые законы и изменения в стандартах бухгалтерского учета

Одним из главных пунктов для молодого специалиста, которому он должен уделить внимание – это знание МСФО (Международные стандарты финансовой отчетности), что является билетом в высшую лигу для любого специалиста, ведь в бухгалтере, который владеет МСФО, руководитель видит человека, способного привлечь иностранные инвестиции. [3]

Главный бухгалтер – это ответственная работа, на которую вряд ли примут новичка, только что закончившего ВУЗ. В среднем минимальный требуемый опыт работы 3-5 лет в бухгалтерии. За это время специалист на практике освоит учет, налогообложение и управление финансами, ведь главный бухгалтер это не просто учетчик, это и аналитик, и управленец, и стратег. И все же опыт работы не играет ключевую роль. В современном бизнесе немного изменена тактика подбора специалистов на ведущие должности, и вас быстрее примут на работу, если вы проявляете инициативу и предлагаете новые идеи, чем какого-нибудь консерватора без инициативы, но с многолетним стажем работы.[3]

В завершении можно выделить, что роль главного бухгалтера постоянно эволюционирует с связи с меняющимся законодательством. Согласно новым законодательным инициативам, главный бухгалтер продолжает отвечать перед исполнительным директором или генеральным директором организации, а также перед советом директоров или собственниками бизнеса. Это обеспечивает надлежащий контроль и ответственность за финансовую деятельность компании.

РАЗВИТИЕ ФИНАНСОВОГО ДИРЕКТОРА

Финансовый директор – это лицо, ответственное за разработку и реализацию финансовой политики организации, обеспечивающей достижение её тактических и стратегических целей. Он отвечает за управление всеми финансами, прогнозирует, контролирует работу и составляет стратегию развития. В этой части статьи рассмотрены перспективы развития финансового директора на предприятии.

В первую очередь, специалист, видящий себя в роли финансового директора, должен выбрать правильную специализацию. Финансовому директору требуется высшее образование в области финансов, бухгалтерии или экономики. Многие работодатели отдают предпочтение кандидатам со степенью магистра в менеджменте или степенью магистра в области финансов, так что следует продолжить обучение в магистратуре. Важной частью квалификации финансового директора являются профессиональные сертификаты, такие как CPA (Certified Public Accountant) или CFA (Chartered Financial Analyst).[4]

Второй пункт - наличие опыта. Финансовые директора обычно имеют значительный стаж работы в области финансов или бухгалтерии, а также на руководящих должностях в области финансов. После окончания образования, следует начать работать экономистом или финансистом, что поможет на практике лучше понять денежные операции. На этом этапе нужно запастись терпением, т.к. понадобится время, чтобы разобраться во всех процессах. Первый карьерный этап пройдет в роли простого экономиста и будет длиться несколько лет. В это время самое важное набраться как можно больше опыта.[5]

На втором этапе карьеры специалист достигает должности начальника отдела либо руководителя экономического подразделения. Имея уже приобретенный опыт в работе с финансовыми операциями, сейчас экономист учится анализировать данные и цифры и прокачивает нужные ему soft skills.[5] Успешный финансовый директор обладает рядом лидерских качеств, которые помогают ему эффективно управлять своей командой, а также умеет быстро анализировать и принимать решения. Это требует уверенности, стрессоустойчивости и способности быстро оценивать сложные ситуации. Второй этап развития карьеры финдиректора прокачивает его личные качества и учит анализировать и собирать информацию воедино.

В современном мире распространяется такое явление как коучинг или наставничество.[5] Многие начинающие специалисты с заявкой на карьерный рост следуют этому тренду и стараются перенять навыки более опытных людей. Бизнес-коучинг с каждым днем получает все большее распространение, поэтому получать знания у людей, добившихся карьерных высот станет грамотным ходом.

Далее, поднимаясь по карьерной лестнице, вы быстрее сможете претендовать на должность директора по финансам, если уже имеете управленческий опыт в сфере финансов. Интересный факт, что на должность финансового директора в основном приходят не заместители этих директоров, что выглядит вполне логичным, а главные бухгалтера. 43% финансовых директоров, опрошенных одним из профессиональных журналов, раньше работали главными бухгалтерами. Это связано с тем, что главный бухгалтер имеет перспективы только горизонтального карьерного роста, в то время как у финансового директора есть еще возможность вертикального карьерного роста. [6]

И вот вы заняли должность, к которой так долго шли и можете приступить к обязанностям финансового директора. Для того, чтобы удержаться на этой должности без видимого вреда для себя, в дополнение к профессиональным навыкам необходимо обладать и закаленной психикой. Вы должны иметь трезвый расчет в комплекте с умением отдыхать и восстанавливаться. И если необходимые качества у вас есть, вы можете не просто остаться директором по финансам, но и претендовать на роль генерального директора компании.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Способность взять на себя ответственность, умение анализировать и рассчитывать денежные показатели, составление стратегии развития бизнеса – все это ключевые обязанности финансового директора, которые сейчас переключаются на плечи бухгалтеров. Чтобы быть на шаг впереди, нужно расширять специализацию и начать мыслить масштабно, изучая финансовую составляющую компании, поэтому я могу утверждать, что бухгалтер и финансовый директор в одном лице это не просто правая рука генерального директора, но и вторая по своей важности фигура в сфере бизнеса.

БИБЛИОГРАФИЯ:

1. Главный бухгалтер: роль, обязанности и путь к этой профессии. <https://www.kvalifik.ru/rabochie-speczialnosti/glavnyj-buhgalter/>
2. Кто есть главный бухгалтер и где его место в системе. <https://school.kontur.ru/publications/1889>

3. ТОП 9 навыков бухгалтера, с которыми он будет нарасхват <https://finacademy.net/materials/article/top-9-navykov-bukhgaltera-s-kotorymi-on-budet-naraskhvat>
4. Кто такой финансовый директор <https://blog.sf.education/kto-takoj-finansovyyj-direktor/>
5. Этапы карьеры финансового директора: как выстроить свой путь начинающему специалисту. <https://fin-ctrl.ru/blog/etapy-karyery-findira>
6. Финансовый директор: кто такой и как им стать. <https://www.4dk.ru/content/art/34504-cpk-finansovyyj-direktor-kto-takoj-i-kak-im-stat-20231103>

Conducător științific: Gherasimov Mihail, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova, R. Moldova, mun. Chișinău,
str. Mitropolit Gavriil Bădulescu Bodoni 61, MD-2005
gherasimov.mihail.ivan@ase.md

GENERAL PRINCIPLES OF PUBLIC SECTOR AUDITING

PRINCIPII GENERALE DE AUDIT ÎN SECTORUL PUBLIC

RĂȘCANU Florin-Daniel, student, specialitatea: AP

BERINDEIE Denisa, studentă, specialitatea: AP

Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia

rascanuflorindaniel@gmail.com

berindeiedenisa@gmail.com

Abstract: *In the continuous process of building an efficient, transparent and citizen-oriented public administration, the countries of South-Eastern Europe have become, in recent years, increasingly interested in promoting and introducing elements of quality management in the public sector, and all reform projects in the public sector are designed to achieve these objectives.*

Keywords: *public administration, quality management, public sector, reforms, South-Eastern Europe*

JEL CLASSIFICATION: H83, M42

INTRODUCERE

Auditul este un proces cunoscut mai degrabă în sectorul privat, dar cu trecerea vremii au venit idei și influențe de implementare a controlului de audit și în sfera publică. Atunci când se realizează auditul în sectorul public, mandatele pot fi mult mai specifice decât cele din sectorul privat și acoperă adesea o rază mai largă de obiective oferind o sferă mai vastă decât mandatele în mod obișnuit în audit. Totuși atunci când se pune în aplicare un mandat de audit în sectorul public trebuie să se țină cont și de reglementările specifice fiecărei entități, ordonanțele guvernamentale sau ordinele ministeriale, ținând cont de aspectele legate de siguranța națională.

Principalele obiective a auditului în sectorul public cuprinde controlul asupra exercitării de responsabilitate a entităților de a furniza servicii de calitate către cetățeni folosind resurse financiare provenite din impozitare și din alte surse. Auditul încercă să consolideze așteptările conform cărora instituțiile și funcționarii publici își vor îndeplini atribuțiunile într-o manieră eficientă, etică și eficace. Auditul în sectorul public poate fi prescris ca un proces sistematic de obținere a unor rezultate relevante pentru îmbunătățirea și eficientizarea instituțiilor, precum și evaluarea persoanelor care sunt însărcinate cu guvernarea și informarea publicului larg, control asupra politicilor, programelor sau operațiunilor administrațiilor publice.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

1. TIPURI DE MISIUNI

Există două tipuri de misiuni cunoscute în sectorul public:

- În misiunile de asigurare, parte responsabilă măsoară subiectul implicit ghidându-se după criterii și prezentând informația precisă, în urma cărora auditul colectează date adecvate care vor asigura o bază rezonabilă pentru prezentarea concluziei.
- În misiunile de raportare directă, auditorul stabilește subiectul implicit și criteriile ținând cont de riscurile și pragurile de semnificație. Aceste date colectate sunt prezentate sub formă de constatări, concluzii, recomandări.

2. TIPURI DE AUDIT

În sectorul public sunt cunoscute trei tipuri de audit: audituri ale situațiilor financiare, audituri de conformitate cu reglementările relevante aplicabile și audituri ale performanței.

Auditul financiar: are ca scop urmărirea raportului de conformitate a situațiilor financiare a unei instituții, dacă acestea sunt corect realizate sau dacă prezintă denaturări semnificative cauzate de acte de fraudă sau erori.

Auditul performanței: urmărește verificarea și cercetarea asupra diferitelor programe, activități pe care instituțiile le pun în aplicare, dacă acestea sunt eficiente, economice și eficace și dacă pot fi aduse noi îmbunătățiri în raport cu situația auditată.

Auditul de conformitate: are ca scop să determine dacă un anumit subiect este în conformitate cu reglementările aplicabile identificate drept criterii. Prin auditul de conformitate se efectuează dacă tranzacțiile și situațiile se află în conformitate cu reglementările relevante aplicate care guvernează entitatea. Legi, regulamente, reguli, politici, coduri stabilite, - toate acestea sunt verificate pentru a se vedea dacă sunt respectate în instituție auditată.

3. ELEMENTELE CUPRINSE ÎN AUDITUL PUBLIC

Auditurile din sectorul public cuprind trei părți implicate în realizarea procesului și anume: auditorul, partea responsabilă și utilizatori vizați.

Auditul: rolul auditului este îndeplinit de conducătorului Institutului Standardelor de Audit în cauză și persoanelor cărora le este delegată sarcina efectuării auditurilor.

Partea responsabilă: auditul în sectorul public se bazează pe responsabilitățile relevante sau determinările constituționale sau legislative. Părțile responsabile pot fi răspunzătoare în ceea ce privește informația specifică, gestionarea subiectului implicit sau ducerea la îndeplinire a recomandărilor.

Utilizatori vizați: persoanele fizice, organizațiile, organisme legislative sau de supraveghere sau grupele pentru care auditul întocmește raportul de audit.

4. PRINCIPII GENERALE ALE AUDITULUI

Principiile generale de audit în sectorul public cuprind o gamă vastă de secțiuni pe care acestea se bazează și anume: Etica și Independența, Raționamentul profesional, Atenția cuvenită și Scepticismul, Controlul calității, Managementul și competențele echipei de audit.

Etica și Independența:

Etica studiază modul și motivația pentru care oamenii acționează într-un anumit fel. În accepțiunea sa modernă, etica se bazează inclusiv pe moralitate, având drept obiectiv asigurarea unui cadru coerent de principii și repere care ajută indivizii să obțină cunoștințe și să acumuleze experiență în vederea adoptării unor decizii etice. O decizie etică trebuie să îndeplinească cumulativ următoarele condiții:

- este o decizie competentă, adică se bazează pe cunoștințele și experiența acumulată;
- este o decizie luată în contextul identificării cu claritate, într-o situație particulară, a persoanelor interesate, a obligațiilor fiecărei părți implicate, precum și a problemelor specifice;
- este o decizie echilibrată, în sensul că permite identificarea și ierarhizarea principiilor etice relevante într-o situație particulară;
- este o decizie pertinentă, adică se bazează pe determinarea și estimarea tuturor opțiunilor relevante de decizie și acțiune

Independența implică:

a) Independența de spirit (de drept) - starea de spirit care permite emiterea unei opinii fără a fi afectat de influențe care compromit raționamentul profesional și care permite individului să acționeze cu integritate, să-și exercite obiectivitatea și scepticismul profesional.

b) Independența în aparență (de fapt) - vizează evitarea faptelor și a situațiilor care sunt atât de importante încât o terță parte informată și rezonabilă, care cunoaște toate informațiile relevante, inclusiv măsurile de protecție aplicate, ar concluziona că integritatea, obiectivitatea și scepticismul profesional al unui auditor sau al unui membru al echipei de audit au fost compromise.

Raționamentul profesional, Atenția cuvenită și Scepticismul:

Raționamentul profesional constă în aplicarea cunoștințelor și a experienței dobândite în urma unei pregătiri relevante în domeniul contabilității sau auditului, prin respectarea standardelor etice, pentru a lua decizii în cunoștință de cauză, în legătură cu procedura adecvată în cadrul unei misiuni de audit și/sau a modului de reflectare în contabilitate a tranzacțiilor economice, cu respectarea principiilor contabile.

Scepticismul profesional este o atitudine esențială, care întărește capacitatea auditorului de a identifica și de a face față circumstanțelor care pot indica o posibilă denaturare. Scepticismul include o evaluare critică a probelor de audit, dar și acordarea unei atenții permanente problemelor de audit care contrazic alte probe de audit sau care aduc în discuție credibilitatea informațiilor obținute de la conducere sau de la persoanele însărcinate cu guvernanta.

Controlul calității:

Managementul calității prezintă o serie de caracteristici, obiectivul este dobândirea satisfacției clientului; calitatea este definită de client; afectează toate activitățile organizației, indiferent dacă au sau nu legătură directă cu serviciul sau produsul; clienții sunt externi; încheie activitățile de control, dar implică în primul rând gestionarea întregii organizații; toți participă la aplicarea sa; această participare se stabilește din convingere; metodologia se îndreaptă mai ales spre prevenire; se urmărește ca lucrurile să se facă bine „din prima”; responsabilitatea și implicarea tuturor celor din organizație.

Managementul și competențele echipei de audit:

Auditorii trebuie să stabilească canale eficiente de comunicare pe durata procesului de audit. Informarea permanentă a entității auditate cu privire la toate aspectele aferente auditului este un lucru esențial. Este cheia dezvoltării unei relații de lucru constructive. Comunicarea va include obținerea informațiilor relevante pentru audit și furnizarea în timp util a observațiilor și constatărilor către conducere și persoanele însărcinate cu guvernanta, pe întreaga durată a misiunii. Auditorul ar putea fi responsabil și cu comunicarea unor aspecte legate de audit către alte părți interesate, precum organisme legislative și de supraveghere.

5. PRINCIPII REFERITOARE LA PROCESUL DE AUDIT

1. Planificarea auditului

- Stabilirea termenilor auditului
- Înțelegerea
- Efectuarea evaluării riscurilor pentru analiza problemei
- Identificarea riscurilor de fraudă
- Dezvoltarea unui plan de audit

2. Efectuarea auditului

- Desfășurarea procedurilor planificate de audit pentru a obține probe de audit
- Evaluarea probelor de audit și desprinderea concluziilor

3. Raportare și follow-up

- Întocmirea unui raport pe baza concluziilor desprinse
- Urmărirea aspectelor raportate drept relevante

6. ACTIVITATEA DE AUDIT REALIZATĂ DE CURTEA DE CONTURI A ROMÂNIEI ÎN ANUL 2022

În anul 2022, Curtea de Conturi a efectuat 1.512 de misiuni de audit financiar, 32 teme de audit al performanței (17 misiuni de audit al performanței în domenii considerate prioritare), 442 de misiuni de audit de conformitate, și a derulat 5.588 de acțiuni de follow-up.

Activitate Curtea de Conturi 1

CONCLUZII

Auditul intern prin activitățile pe care le desfășoară adaugă un plus de valoare organizațiilor în cadrul cărora se desfășoară. De altfel auditul intern este o profesie care s-a redefinit de-a lungul anilor, din dorința de a răspunde necesităților în continuă schimbare ale entităților. Auditul intern poate să acționeze ca un agent eficient și eficace al schimbării în instituțiile publice atâta timp cât este capabil să se autoperfecționeze, adică să fie propriul agent al propriei schimbări.

Cu alte cuvinte, auditul intern poate ajuta instituțiile publice să progreseze atâta timp cât el însuși își adaptează procedurile, metodele, concepțiile și mentalitățile cerințelor și așteptărilor managementului entităților publice.

Cheia în domeniul auditului este de a recunoaște că auditul poate avea și o mai mare valoare dacă analizează aspecte dincolo de problemele financiare tradiționale și se focalizează asupra unor puncte de interes pentru un public mai larg

BIBLIOGRAFIE

1. cafr.ro. (2022). Preluat de pe www.revista.cafr.ro
2. Contabil, A. F. (2023). academica.edu. Preluat de pe www.academica.edu
3. Conturi, C. d. (2022). Sinteza Raportului Public.
4. INTOSAI. (2019). Principii Fundamentale ale Auditului în Sectorul Public . INTOSAI.
5. Matei, L. (2022). Managementul calității și reforma administrației.

Coordonator științific: cof.univ.dr. Larisa DRAGOLEA

Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia

Strada General Bethlen. Nr. 5

Telefon: +40258813994

E-mail: larisadragolea@uab.ro

ACCOUNTING ASPECTS OF CRYPTOCURRENCY AND NFT TRANSACTIONS

ASPECTE CONTABILE PRIVIND TRANZACȚIILE CU CRIPTOMONEDE ȘI NFT-URI

COSMA Andreea Cipriana

Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Romania, Alba Iulia,

Str. G.Bethlen nr.5

[andreeacosma278@gmail.com/](mailto:andreeacosma278@gmail.com)

DĂRONI-GHERMAN Carmina-Maria, studentă, specialitatea: CIG

Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Romania, Alba Iulia,

Str. G.Bethlen nr.5

g.carminamaria@gmail.com

Abstract: *Cryptocurrencies and blockchain technology have ushered in a new era in financial innovation and posed new challenges for professional accountants and regulators. This paper investigates the complex landscape of cryptocurrency and blockchain accounting, looking in depth at the difficulties of assessment, disclosure, and regulatory compliance. It explores the evolving role of digital assets and their impact on financial statements. As the field of accounting adapts to the era of cryptocurrencies, this paper provides essential information to confidently navigate these uncharted territories.*

Keywords: *cryptocurrencies, NFTs, accounting, transactions, regulations*

JEL CLASSIFICATION: M41

INTRODUCERE

Criptomonedele și tehnologia blockchain au schimbat peisajele financiare, lansând o nouă epocă de inovație și provocare. Prima monedă virtuală Bitcoin a fost lansată de un creator anonim în anul 2009, iar de atunci au apărut sute de alte monede, fiecare având caracteristici diferite și moduri diferite de utilizare.⁴

Jetoanele nefungibile (NFT) sunt active criptografice Blockchain cu metadate distincte și coduri de identificare, care le fac pe fiecare dintre ele unice. Diferența principală între NFT și criptomonedă este aceea, că criptomonedele se referă în principal la bunuri echivalente, iar NFT nu.⁵

Acest studiu subliniază necesitatea reevaluării standardelor tradiționale de contabilitate pentru a se adapta caracteristicilor unice ale criptomonedelor, modul în care acestea sunt recunoscute în contabilitate, evoluția pieței tranzacțiilor cu criptomonedă.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Este evidentă necesitatea de a reevalua **standardele tradiționale de contabilitate** pentru a se adapta la criptomonedă. Standardele existente nu sunt în mod inherent concepute pentru a gestiona caracteristicile unice ale acestor active digitale, ceea ce a generat inconsecvențe și dificultăți în procesul lor de contabilizare.⁶

⁴Nakamoto, S. (2008). Bitcoin: Un sistem electronic de numerar peer-to-peer.

⁵Dowling, M. (2022). TEREN FERTIL: Stabilirea prețurilor jetoanelor nefungibile. *Scrisori de cercetare financiară*, 44, 102096..

⁶Muller, L., et al. (2018). Accounting for Cryptocurrencies under IFRS: An Analysis of Practice. *The International Journal of Accounting*, 53(4), 287-302.

Legislația la realitatea actuală este un pas esențial pentru a găsi un echilibru și pentru a anticipa noile direcții este adaptarea. În România, tranziția de criptomonede a început în 2019 odată cu adoptarea Legii 30/2019 privind veniturile realizate în acel an. Această modificare a Codului Fiscal, care reglementează criptomonedele, a fost cu adevărat necesară pentru a elimina incertitudinile care puneau sub semnul întrebării regimul fiscal al veniturilor obținute prin această metodă. Toți cei care generează venituri din tranzacții cu monede virtuale sunt obligați să completeze și să depună declarația unică.

Un aspect deosebit de important îl reprezintă impozitarea. De exemplu, în cazul tranzacțiilor în care se utilizează sume exprimate în monede virtuale pentru achiziționarea altor tipuri de monede sau monedă, o persoană fizică va obține un anumit venit care reprezintă diferența de preț, această diferență fiind supusă impozitării. În plus, orice persoană fizică care deține monede virtuale și intenționează să efectueze tranzacții pentru achiziționarea de bunuri sau servicii va trebui, de asemenea, să plătească impozit. Baza de impozitare care este prevăzută în regulile generale în cazul veniturilor din surse alternative reprezintă venitul brut obținut. Datorită noilor reglementări s-a stabilit o excepție potrivit regulii impozitării pentru fiecare tranzacție care nu depășește un câștig în sumă de 200 de lei, sub condiția că suma câștigurilor care au fost raportate la un an fiscal să nu depășească 600 de lei.⁷

Regulile generale stipulează că baza impozabilă pentru veniturile din surse alternative este reprezentată de venitul brut. Aceasta poate duce la impozitarea suplimentară și, dintr-un punct de vedere subiectiv, inechitabilă a sumelor folosite de persoane fizice pentru a acoperi costurile presupuse deja plătite din venituri deja impozitate (cum ar fi salariile, câștigurile de capital, dividende etc.). Dacă luăm în calcul natura tranzacțiilor, ar fi mai practic să avem o reglementare similară cu cea pentru impozitarea veniturilor din investiții. Astfel, s-ar putea introduce un factor de echitate adiacent, care să asigure corectitudinea fiscală, permițând compensarea pierderilor dintr-un an împotriva veniturilor din alt an.⁸

În situații concrete, este operată o distincție între tranzacțiile curente care prezintă un caracter speculativ (câștig sau tranzacție de peste 200 de lei și/sau câștig anual de peste 600 de lei) și tranzacțiile care nu au drept scop realizarea unui profit și au o recurență redusă. Cota de impozit reprezintă 10 % pe venit, fiind aplicabilă bazei de impozitare determinată conform mențiunilor cu privire la diferențierea pentru anul 2018, comparativ cu anul 2019.⁹

În contabilitatea zilnică, jetoanele nefungibile (NFT) sunt considerate active digitale care au identificat datele înregistrate ca contracte mici. Informațiile unice de identificare încorporate în fiecare NFT fac imposibilă înlocuirea reciprocă a acestor jetoane. Deoarece toate NFT-urile sunt unice, acestea nu pot fi schimbate, chiar dacă ar putea conține aceeași valoare. Acestea sunt mult diferite de schimburile de bancnote, deoarece bancnotele cu aceeași valoare pot fi ușor legate între ele.¹⁰

⁷Pătroc, O. M. (2023). Adaptarea legislației la noile tendințe impuse de criptomonede. In *Prevenirea și combaterea criminalității: probleme, soluții și perspective* (pp. 152-157).

⁸Bacu, R. (2021). Impozit pe venitul obținut ca urmare a transformării unei cantități de criptomonede în monedă obișnuită, calculat de organul fiscal în urma întocmirii de către contribuabil a Declarației unice privind impozitul pe venit și contribuțiile sociale datorate de persoanele fizice. Încadrarea sumei de bani încasate la venituri din transferul titlurilor de valoare și orice alte operațiuni cu instrumente financiare. *Romanian Case Law Review/Revista Romana de Jurisprudenta*, (3).

⁹<https://www2.deloitte.com/ro/ro/pages/tax/articles/criptomonedele-si-prima-reglementare-specifica-din-legislatia-nationala-prin-codul-fiscal.htm>

¹⁰Fröwis, M., Fuchs, A. și Böhme, R. (2019). Detectarea sistemelor de jetoane pe ethereum. În *Financial Cryptography and Data Security: 23rd International Conference, FC 2019, Frigate Bay, St. Kitts and Nevis, February 18–22, 2019, Revised Selected Papers 23*(pp. 93-112). Editura Springer International.

Natura descentralizată, distribuită și pseudonimă a registrelor blockchain, precum și utilizarea pe scară largă a portofelelor negăzduite (fără custodie), fac ca platformele NFT să fie un ecosistem dificil de reglementat. Autoritățile de reglementare și de aplicare a legii se tem că utilizarea în creștere rapidă a NFT-urilor va prezenta noi oportunități de utilizare abuzivă de către actori iliciți în fraudă, denaturare și spălare de bani. Investitorii și consumatorii pot fi, de asemenea, expuși unei piețe extrem de opace și volatile, deoarece se referă la evaluarea unui NFT și a artei sale subiacente.¹¹

Piața tranzacțiilor cu criptomonedă este în creștere, dacă interesul pentru aceste monede a crescut cu pandemia, motivele de utilizare și tranzacționare a lor, precum și efectul lor asupra pieței nu au primit prea atenție din partea economiștilor. În plus, nu toate țările și-au integrat criptomonedele în economiile lor, în ciuda potențialului de câștig. Lipsa unui pragmatic know-how și a unor date de cercetare fiabile, plus absența oricărei strategii sigure de investiție, face ca piața să aibă un caracter imprevizibil. Până în prezent, se bazează mai curând pe anaglifa tendințelor look și speranța că se vor repeta. Criptomonedă a început să fie întâlnită când software-ul Bitcoin a apărut pentru prima dată în 2009 și Satoshi Nakamoto a minat primeii 50 de Bitcoins.¹²

În 2011, piața criptomonedelor a cunoscut un moment decisiv odată cu apariția altcoin-urilor, care sunt alternative la Bitcoin. Aceste noi monede digitale au adus îmbunătățiri, cum ar fi tranzacții mai rapide și un grad mai mare de anonimitate. Litecoin a fost primul astfel de altcoin introdus pe piață. Anul 2013 a marcat o creștere semnificativă, cu Bitcoin atingând valoarea de peste 1.000 de dolari, eveniment care a declanșat un val de noi altcoin-uri inspirate de funcționalitățile Ethereum și Bitcoin. Numărul de altcoin-uri a ajuns la peste 9.000 în februarie 2023.¹³

Metoda de cercetare utilizată este cea calitativă, deoarece această lucrare se concentrează pe înțelegerea profundă și contextuală a fenomenelor, comportamentelor și experiențelor umane.

În urma cercetării efectuate am constatat că este necesară o reevaluare a standardelor de contabilitate pentru ca acestea să facă față provocărilor aduse de criptomonedă și NFT-uri, reglementările existente nu sunt suficiente și abundă de lagune care permit ușor fraudă și infracțiunile, investitori, cât și creatori nu sunt protejați, sunt expuși la riscuri și există foarte multe incertitudini, iar în ceea ce privește piața unde sunt tranzacționate criptomonedele și NFT-urile este într-o continuă creștere și dezvoltare, dar cu toate acestea dacă ar fi implementat un cadru legal bine conceput care să ofere un cadru sigur, tranzacționarea cu criptomonedă și NFT-uri ar putea ajuta la o dezvoltare economică uriașă.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

Adaptarea legislației la realitatea actuală este un demers crucial pentru a asigura că reglementările sunt în pas cu evoluția tehnologică și cu noile forme de economie. În România, pasul important făcut prin adoptarea Legii 30/2019 și obligația declarării veniturilor din tranzacția cu monede digitale în declarația unică, a fost un răspuns la nevoia de claritate fiscală și legală în domeniul criptomonedelor. Aceasta a permis stabilirea unui cadru fiscal pentru veniturile generate de criptomonedă, eliminând astfel incertitudinea și facilitând o mai bună înțelegere a obligațiilor fiscale pentru utilizatorii acestora.

¹¹ Mondoh, B. S., Johnson, S. M., Green, M. și Georgopoulos, A. (2022). Conformitate legală și de reglementare NFT: Cunosător și critică. *Aris (Aristeidis), NFT Legal and Regulatory Compliance: Connoisseurship and Critique* (12 noiembrie 2022).

¹² Meriacri, Ș. (2023). Investițiile în criptomonedă și NFT. În *Provocările contabilității în viziunea tinerilor cercetători* (pp. 374-381)

¹³ <https://litecoin.com/en/business>

Concluzia care se desprinde este că, pe măsură ce tehnologia avansează și noi forme de monedă și tranzacționare apar, este esențial ca legislația să evolueze în mod corespunzător. Reglementările precum cele introduse de Legea 30/2019, declararea în declarația unică sunt vitale pentru a proteja consumatorii și pentru a asigura o piață transparentă și echitabilă. Totodată, este important ca autoritățile să continue să monitorizeze piața și să actualizeze reglementările în concordanță cu schimbările care apar, pentru a susține inovația și pentru a proteja interesele tuturor părților implicate. Această adaptare legislativă nu doar că sprijină dezvoltarea tehnologică, dar contribuie și la consolidarea încrederii în aceste noi instrumente financiare, facilitând astfel integrarea lor în economia mai largă.

În ceea ce privește jetoanele nefungibile (NFT) reprezintă o clasă aparte de active digitale care își găsesc valoarea în unicitatea și imposibilitatea de a fi înlocuite. Această caracteristică distinctivă le separă clar de activele tradiționale sau digitale fungibile, precum monedele fiat sau criptomonede. Pe măsură ce piața NFT continuă să se dezvolte, provocările legate de reglementare și potențialele riscuri pentru investitori devin tot mai evidente. Este crucial ca participanții la piață să fie conștienți la ce fel de riscuri și să procedeze cu prudență, în timp ce autoritățile lucrează constant la crearea unui cadru legal care să protejeze atât creatorii, cât și consumatorii, fără a inhiba inovația și creșterea în acest spațiu emergent.

În concluzie piața criptomonedelor a demonstrat că poate fi considerată atât o oportunitate mare de investiții, cât și un teren plin de incertitudini și riscuri majore. Interesul crescut în timpul pandemiei a subliniat desigur potențialul criptomonedelor ca active alternative, dar și nevoia de mai multă cercetare și înțelegere a dinamicii acestora. Adoptarea globală inegală și lipsa de cunoștințe aprofundate contribuie cu siguranță la volatilitatea pieței. În timp ce minarea de criptomonede, cât și dezvoltarea altcoin-urilor, precum Litecoin, au marcat unele dintre cele mai importante momente în evoluția industriei, piața rămâne totuși dependentă de speculații și tendințe anterioare. Este esențial ca investitorii să abordeze această piață cu prudență, și în cunoștință de cauză, să se informeze constant și să fie pregătiți pentru fluctuațiile ce pot apărea. Cu toate acestea, progresul tehnologic și interesul constant pot conduce la stabilizarea și maturizarea pieței criptomonedelor în viitor, deschizând calea către o integrare mai largă în sistemele financiare tradiționale și oferind noi posibilități de creștere economică.

BIBLIOGRAFIE:

1. Bacu, R. (2021). Impozit pe venitul obținut ca urmare a transformării unei cantități de criptomonede în monedă obișnuită, calculat de organul fiscal în urma întocmirii de către contribuabil a Declarației unice privind impozitul pe venit și contribuțiile sociale datorate de persoanele fizice. Încadrarea sumei de bani încasate la venituri din transferul titlurilor de valoare și orice alte operațiuni cu instrumente financiare. *Romanian Case Law Review/Revista Romana de Jurisprudenta*, (3).
2. Dowling, M. (2022). TERCEN FERTIL: Stabilirea prețurilor jetoanelor nefungibile. *Scrisori de cercetare financiară*, 44, 102096.
3. Fröwis, M., Fuchs, A. și Böhme, R. (2019). Detectarea sistemelor de jetoane pe ethereum. În *Financial Cryptography and Data Security: 23rd International Conference, FC 2019, Frigate Bay, St. Kitts and Nevis, February 18–22, 2019, Revised Selected Papers 23* (pp. 93-112). Editura Springer International.
4. <https://litecoin.com/en/business>
5. <https://www2.deloitte.com/ro/ro/pages/tax/articles/criptomonedele-si-prima-reglementare-specifica-din-legislatia-nationala-prin-codul-fiscal.htm>
6. Meriacri, Ș. (2023). Investițiile în criptomonede și NFT. În *Provocările contabilității în viziunea tinerilor cercetători* (pp. 374-381)
7. Mondoh, B. S., Johnson, S. M., Green, M. și Georgopoulos, A. (2022). Conformitate legală și de reglementare NFT: Cunoșcător și critică. *Aris (Aristeidis), NFT Legal and Regulatory Compliance: Connoisseurship and Critique* (12 noiembrie 2022).
8. Muller, L., et al. (2018). Accounting for Cryptocurrencies under IFRS: An Analysis of Practice. *The International Journal of Accounting*, 53(4), 287-302.
9. Nakamoto, S. (2008). Bitcoin: Un sistem electronic de numerar peer-to-peer.

10. Pătroc, O. M. (2023). Adaptarea legislației la noile tendințe impuse de criptomonede. In Prevenirea și combaterea criminalității: probleme, soluții și perspective (pp. 152-157).
11. Burniske, C., & Tatar, J. (2018). Cryptoassets: The innovative investor's guide to Bitcoin and beyond.
12. Mougayar, W. (2016). *Blockchain-ul de afaceri: promisiunea, practica și aplicarea următoarei tehnologii Internet*. John Wiley și fiii.

Coordonator științific: Cof.univ.dr. Larisa DRAGOLEA
Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Romania, Alba Iulia,
Str. G.Bethlen nr.5
Telefon: + 40258812630
e-mail: larisadragolea@uab.ro

SECȚIUNEA 7

RESURSE UMANE, AFACERI PUBLICE ȘI COMUNICARE

THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT POLICY OF THE PERSONNEL WITHIN THE ORGANIZATION

POLITICA DE DEZVOLTARE PROFESIONALĂ A PERSONALULUI ÎN CADRUL ORGANIZAȚIEI

USATÎI Diana , studentă, specialitatea: Managementul Resurselor Umane

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,
www.ase.md

e-mail: dianausati08@gmail.com

Abstract: *The expansion and ongoing training of a company's personnel is a critical component of its success in the fast-paced commercial environment of today. A strong professional development plan is essential to fostering an innovative, flexible, and learning culture in a company. Within an organization, this policy offers guidelines, accountability, and chances for corporate or individual training initiatives. Professional development is acknowledged as being vital to achieving the organization's objective and consistently raising the caliber of its services and activities, as well as contributing to employee happiness and productivity at work. The purpose of this study is to define professional development precisely, investigate how employee professional development in businesses can be viewed as a way for businesses to keep up with the quick speed of technological advancement in a globalized market, and analyze the implementation of employee professional development in a Moldovan organization. within the company.*

Keywords: *professional development, human resources, digitization, enterprise, solution, adaptability, innovation, investment.*

JEL CLASSIFICATION: M53, M51, O31

INTRODUCERE

În lumea afacerilor dinamică de astăzi, succesul oricărei companii depinde în mare măsură de creșterea și avansare continuă a forței sale de muncă. O bună strategie pentru dezvoltare profesională joacă un rol cheie în promovarea culturii unei organizații în care predomină adaptabilitatea, învățarea și inovația. Politica aceasta oferă direcții, responsabilități și șanse pentru programele individuale de formare sau de instruire corporativă într-o companie. Realizăm că progresarea profesională face parte din satisfacția personală și productivitatea la locul de muncă și este esențială pentru îndeplinirea misiunii organizației și îmbunătățirea continuă a calității programelor și serviciilor ei.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Transformarea continuă a lumii noastre este evidentă în fiecare an, iar dependența noastră tot mai mare de tehnologie devine tot mai pronunțată. În fața schimbărilor rapide ale cerințelor pieței, dezvoltarea profesională devine esențială pentru a rămâne relevanți în domeniul nostru. Organizația trebuie să aibă o politică de creștere profesională a personalului pentru a rămâne relevantă și competitivă pe piața muncii în epoca modernă. Investiția în evoluarea continuă a competențelor este mai importantă ca niciodată în acest cadru tehnologic care se schimbă rapid.

Scopul acestei cercetări este de a oferi o definiție clară a termenului de dezvoltare profesională, de a examina modul în care avansarea personalului în cadrul întreprinderilor poate fi considerată o soluție pentru adaptarea la ritmul rapid al evoluției tehnologice într-o economie globalizată și de a realiza o analiză a modurilor în care dezvoltarea profesională este implementată într-o organizație din Republica Moldova.

Creșterea profesională se desfășoară ca un proces complex de pregătire ce în final presupune dobândirea de noi cunoștințe și abilități în domeniul în care o persoană este deja calificată sau asimilarea de noi cunoștințe și abilități într-un alt domeniu, fie mai apropiat, fie mai puțin apropiat, ce reprezintă o policalificare sau recalificare. Compania poate oferi angajaților resursele și asistența necesare pentru a-și îmbunătăți calitățile profesionale și pentru a se adapta la cerințele în schimbare ale pieței prin implementarea unei politici puternice de dezvoltare al personalului. Acest lucru poate fi realizat prin diversificarea opțiunilor de învățare și avansare online sau la platforme de e-learning care acoperă o gamă largă de subiecte care sunt relevante pentru activitatea companiei pe care angajații le pot accesa. În plus, o componentă esențială a politicii de dezvoltare profesională ar putea fi încurajarea colaborării între colegi și profesioniști din domeniu. Membrii echipei pot împărtăși experiențe și cunoștințe prin evenimente de networking, grupuri de discuții și proiecte de colaborare, care pot crește nivelul de inovație și competență.[2]

Odată cu evoluția economiei, pe măsură ce societatea noastră a avansat, schimbările în conținutul muncii au devenit evidente. În perioadele anterioare, obținerea unei profesii și angajarea pe toată durata vieții era o provocare semnificativă. În prezent, ritmul rapid al dezvoltării impune o adaptare constantă.

În cadrul unei companii, procesul de dezvoltare profesională a personalului devine primordial pentru a se adapta la instabilitățile economice, mai ales în contextul economiei de piață din Republica Moldova. În cele din urmă, o politică eficientă de evoluare a personalului ar trebui să prioritizeze dobândirea de competențe digitale esențiale. Într-o lume din ce în ce mai computerizată, înțelegerea modului de utilizare a instrumentelor și platformelor moderne devine fundamental. Oferind instruire specializată și resurse pentru a ajuta angajații să-și dezvolte aceste abilități, afacerile din Republica Moldova se pot asigura că sunt pregătiți să îndeplinească cerințele tehnice din ce în ce mai sofisticate ale locurilor de muncă. Investiția în dezvoltarea capitalului uman în cadrul întreprinderii poate preveni o serie de consecințe negative, cum ar fi: discrepanța între sistemul de învățământ și cerințele pieței muncii, insuficiența resurselor umane în cadrul organizației, transcenderea către era tehnologică, globalizarea influențează modul de operare, confruntarea cu concurența din partea altor companii din industrie, instabilitate în contextul atât politic, cât și economic. [4]

Numeroase studii au demonstrat că cunoștințele și competențele, mai ales cele legate de specialitate și tehnologie, își pierd relevanța într-un timp relativ scurt. Prin urmare, se propune ca cunoștințele de domeniu să fie actualizate la fiecare 5-6 ani, iar cele din domeniul tehnologic ar trebui revizuite la fiecare 4-5 ani. Este important de menționat că acest termen poate fi diferit în funcție de industrie și tipul de muncă. De asemenea evoluția rapidă a platformelor digitale, inclusiv tendințele în dezvoltarea software-ului și amenințările în materie de securitate cibernetică, subliniază necesitatea învățării continue în abilitățile IT. Deoarece domeniul IT este agil, perioada de învățare și implementare a competențelor este de aproximativ 0,75 până la 1,5 ani. Așadar, este clar că managerii de resurse umane trebuie să dezvolte programe care sunt agile și adaptabile la schimbările rapide din industrie.[1]

Există trei tipuri principale de formare profesională: creșterea în carieră, perfecționarea școlară și formarea profesională axată pe post. Fiecare dintre aceste tipuri este abordată printr-o serie de metode specifice, sunt adaptate contextului și necesităților individuale ale angajaților în cadrul organizației. Acest fapt îl vom observa în cadrul companiei examinate ulterior.[3]

Am efectuat o analiză a unei organizații din Republica Moldova S.C. „AYRIA” S.R.L, pentru a determina metodele cele mai utilizate în dezvoltarea profesională. După cercetări ample, am observat că compania oferă o serie de programe de dezvoltare profesională care se concentrează pe mai multe aspecte pentru a promova și sprijini progresul și îmbunătățirea continuă a angajaților. Pentru a oferi lucrătorilor posibilitatea de a experimenta și de a învăța din diferite culturi și medii de afaceri, prima inițiativă se concentrează pe crearea de schimburi internaționale între cele 14 sedii din 8 țări. În al doilea rând, compania dorește să dezvolte platforme de e-learning personalizate care să

ofere acces la resurse de studiere online adaptate nevoilor individuale ale angajaților. Aceasta va promova învățarea continuă și dezvoltarea abilităților. Încurajarea lucrătorilor să obțină certificări profesionale și să continue să studieze în domeniul lor de activitate este o altă inițiativă semnificativă. Acest lucru se face prin programe care rambursează taxele de școlarizare sau prin sponsorizare directă a programelor de certificare. În plus S.C. „AYRIA” S.R.L, oferă programe de creștere a leadershipului, care ajută la selectarea și pregătirea viitorilor lideri ai organizației prin oportunități de mentorat, formare și asignări de proiecte strategice. În cele din urmă, proiectele de asignări ale echipelor interfuncționale ajută angajații să înțeleagă diferite aspecte ale afacerii și să învețe să colaboreze între departamente pentru a rezolva probleme dificile și pentru a îmbunătăți abilitățile de comunicare și colaborare. [5]

CONCLUZIE

Dezvoltarea profesională este vitală, mai ales în era digitală, și oferă beneficii atât angajatorilor, cât și angajaților pe termen lung. Este o idee bună ca fiecare companie să aibă un plan de avansare a personalului care să includă metode și planuri pentru a menține salariații informați. Dezvoltarea profesională este esențială pentru organizații pentru a rămâne relevant și competitiv într-o lume în continuă schimbare, cu accent tot mai mare pe tehnologie și inovație. Programele și politicile de formare trebuie să fie flexibile, oferind angajaților resursele necesare pentru a-și îmbunătăți abilitățile și pentru a se adapta cerințelor în schimbare ale pieței. Prin investiții în evoluare a capitalului uman și prin promovarea unei culturi a învățării continue, întreprinderile pot maximiza potențialul lor și pot garanta succesul pe termen lung într-un mediu de afaceri competitiv.

BIBLIOGRAFIE:

1. Manolescu A. Dezvoltarea resurselor umane, Editura ASE București, 2012. 252 p.
2. Bîrcă A. Managementul resurselor umane: abordare aplicativă, Editura ASEM Chișinău, 2013. 133 p.
3. Armstrong M. Managementul resurselor umane: manual de practică, Editura Codecs București, 2003. 872 p.
4. Burloiu P. Managementul resurselor umane, Editura Lumina Lex București, 2001, 1279 p.
5. <https://www.veoworldwide.com/en/about>

Coordonator Științific: BAIEȘU MARINA, dr. conf. univ,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: + 373 79518724
e-mail: mbaiesu@yahoo.com

MOTIVATING PEOPLE WITHIN THE ORGANISATION

MOTIVAREA PERSONALULUI ÎN CADRUL ORGANIZAȚIEI

CAZAC Cristina, studentă, specialitatea: MRU

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: cazac.cristina02@gmail.com

Abstract: *Motivating people within an organisation is a key aspect of business success. The motivation process consists of identifying and satisfying needs, setting goals and achieving them. This paper presents motivational theories such as those of Maslow, Herzberg, McGregor, McClelland, Vroom and Adams as essential tools for understanding and managing employee motivation. However, different generations are motivated by different elements. Each generation, from Silent to Alpha, can be characterised by their motivations and values in the workplace. From setting career goals to seeking meaning and recognition, each generation has unique needs and expectations. Motivational techniques tailored to all of these groups include recognising effort, celebrating team successes, sharing professional development and promoting workplace flexibility. Creating a positive and healthy work environment means understanding and adapting motivational practices to the needs and characteristics of each generation. These practices can help boost employee morale, strengthen the team and improve overall organisational performance.*

Keywords: *motivation, generations, companies, economy, inspiration, confidence, performance*

JEL CLASSIFICATION: J01, J53, J82

INTRODUCERE:

O semnificație majoră în succesul unei organizații este contribuția adusă de către angajații săi. De aceea, motivarea personalului în interiorul organizației este un aspect cheie în prosperarea companiei. Selectarea unor metode de stimulare a angajaților aduce anumite beneficii considerabile precum: creșterea productivității, retenția și satisfacția angajaților, reducerea absenteismului și a fluctuației forței de muncă și desigur îmbunătățirea climei organizaționale.

Cercetarea dată are drept scop identificarea mijloacelor de motivare potrivite fiecărei generații pentru a optimiza implicarea și performanța angajaților în cadrul organizației.

În acest studiu se vor aborda următoarele subiecte:

- Definirea conceptului de motivație
- Prezentarea principalelor teorii motivaționale
- Generațiile prezente pe piața forței de muncă
- Tehnici de motivare a personalului potrivite pentru toate generațiile

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Motivația este un proces psihologic simplu, bazat pe nevoi, stimulente și atingerea obiectivelor. Când o persoană are o nevoie nesatisfăcută, ea acționează pentru a o îndeplini. Din punct de vedere psihologic, motivația reprezintă sistemul total de procese responsabile pentru stimulare. Etapele cheie în procesul de motivare sunt [1]:

- ❖ Identificarea nevoii pe care persoana dorește să o satisfacă.
- ❖ Determinarea modului în care va fi satisfăcută acea nevoie.
- ❖ Stabilirea unui obiectiv și determinarea modului în care va fi atins.
- ❖ Deplasarea în direcția aleasă, întreprinderea acțiunilor planificate.
- ❖ Obținerea rezultatului și împlinirii psihologice.

Teoriile motivaționale sunt esențiale pentru conducerea organizațiilor, conectând principiile psihologice cu practica managerială pentru a îndruma angajații către realizarea obiectivelor companiei. [2]

1. Teoria nevoilor lui Abraham Maslow- Oamenii sunt motivați de satisfacerea anumitor nevoi de bază, cum ar fi nevoia de hrană, siguranță, apartenență, stimă și auto-realizare.

2. Teoria lui Frederick Herzberg (Teoria factorilor de motivare și de igienă) - Factorii de motivare, cum ar fi recunoașterea și responsabilitatea, conduc la satisfacție, în timp ce factorii de igienă, cum ar fi condițiile de muncă și salariul, previn insatisfacția.

3. Teoria X și Teoria Y a lui Douglas McGregor - Teoria X consideră că oamenii sunt leneși și trebuie controlați, în timp ce Teoria Y presupune că oamenii sunt motivați și autodirecționați dacă li se oferă oportunitatea.

4. Teoria necesităților de afiliere, putere și realizare a lui David McClelland - Oamenii sunt motivați de nevoia de a avea relații sociale (afiliere), de a exercita influență și control (putere) și de a atinge obiective personale și profesionale (realizare).

5. Teoria așteptărilor a lui Victor Vroom - Motivația este determinată de așteptările individului cu privire la performanță (expectanța), legătura dintre performanță și recompensă (instrumentalitate) și valoarea recompenselor (valența).

6. Teoria echității a lui John Stacey Adams - Oamenii compară propria lor contribuție și recompensă cu cele ale altora și sunt motivați de a menține echilibrul sau echitatea în aceste relații.

Este esențial să înțelegem cum angajații percep practicile manageriale și de motivare raportate la generația din care fac parte pentru a le oferi oportunități de dezvoltare și pentru a le satisface nevoile personale și profesionale.

Tabel 1. Model generațional larg acceptat:

Generația	Perioada	Vârsta actuală
Generația Tăcută (Silent)	1928-1945	79-96 ani
Generația Baby-Boomers	1946-1964	60-78 ani
Generația X	1965-1980	44-59 ani
Generația Y (Millennials)	1981-1996	28-43 ani
Generația Z	1997-2012	12-27 ani
Generația Alpha	2013-prezent	11 ani

Sursa: Pew Research Center

<https://www.pewresearch.org/short-reads/2019/01/17/where-millennials-end-and-generation-z-begins/>

Generația Tăcută (Silent Generation):

- Această generație este motivată de stabilitate și securitate. Pentru ei, munca înseamnă în primul rând oportunitatea de a-și asigura un trai confortabil pentru ei și familiile lor. Sunt orientați spre valorile tradiționale și apreciază loialitatea și respectul.

Generația Baby-Boomers:

- Baby-Boomers sunt motivați de recunoaștere și de succesul în carieră. Pentru ei, muncă este o modalitate de a-și demonstra competența și de a se distinge în domeniul lor de activitate. Valorizează realizările profesionale și sunt predispuși să investească mult timp și efort în munca lor.

- Există o tensiune semnificativă între ei și generațiile mai tinere, deoarece membrii generației Baby Boom așteaptă și de la alții ca să aibă aceeași etică în muncă și să lucreze același număr de ore.[3]

Generația X:

- Au fost crescuți în umbra influenței Generației Baby Boomers și sunt prima generație care și-au făcut „to do list”. Tind să fie sceptici față de relațiile ierarhice și se așteaptă ca managerii să le obțină respectul. [3]

- Această generație este motivată de echilibru între viața profesională și cea personală. Ei caută flexibilitate în muncă și apreciază posibilitatea de a avea control asupra propriului program și a vieții lor. Pentru ei, munca este un mijloc de a-și asigura independența și stabilitatea financiară, fără a sacrifica timpul petrecut cu familia și hobby-urile.

Generația Y (Millennials):

- Este motivată de semnificație și de impactul pe care îl au în lume. Ei caută satisfacție în muncă prin implicare în proiecte și activități care îi ajută să-și exprime valorile și să contribuie la schimbare și progres. Apreciind tehnologia și inovația, această generație caută mediul de lucru potrivit, care să le ofere oportunități de dezvoltare și creștere personală.

- Au un optimism dus până la extrem și chiar așteptări nerealiste, de cele mai multe ori. Consideră că sunt scutiți în a respecta regulile. Sunt o generație de mentalități inteligente și dezvoltate care adesea par de neînțelese. [3]

Generația Z:

- Generația Z este motivată de diversitate și de provocările care îi ajută să-și dezvolte abilitățile și să-și exploreze interesele. Pentru aceștia, munca trebuie să fie dinamică și interesantă, oferindu-le oportunități de a învăța și de a se adapta la schimbările rapide din lumea modernă. Valorizează echitatea și incluziunea și sunt atrași de mediile de lucru care promovează diversitatea și colaborarea.

- Prima generație care s-a născut în era digitală, unde informațiile sunt accesibile instantaneu și permanent. Acești indivizi sunt pasionați de tehnologie și îndrăgostiți de mediul online. Ei apreciază autonomia și sunt reticenți în fața autorității, pe care adesea o contestă.

Generația Alpha:

- Având în vedere că Generația Alpha este încă tânără, motivațiile lor la serviciu nu sunt încă pe deplin cunoscute. Cu toate acestea, se anticipează că vor fi motivați de oportunități de creștere și de învățare, precum și de mediile de lucru care încurajează creativitatea și inovația.

TEHNICI DE MOTIVARE A PERSONALULUI POTRIVITE PENTRU TOATE GENERAȚIILE

Recunoașterea și aprecierea muncii angajaților de către superiori - Atunci când angajații se simt valorizați și apreciați pentru contribuția lor la organizație, sunt mai predispuși să ofere totul pentru succesul companiei.

Cultivarea unei culturi a respectului și a ajutorului reciproc - Atunci când angajații se simt respectați și sprijiniți de colegii și de management, se dezvoltă o atmosferă pozitivă și productivă.

Sărbătorirea succeselor și realizărilor în echipă - Prin recunoașterea și celebrarea împreună a succeselor, angajații se simt apreciați și încurajați să continue să depună eforturi pentru obținerea rezultatelor. [5]

Stabilirea unor planuri și scopuri comune în organizație - Atunci când toți angajații lucrează împreună către aceleași obiective, se întărește coeziunea și spiritul de echipă.

Promovarea echilibrului dintre viața profesională și viața privată - Oferirea unor programe flexibile de lucru și a unor beneficii care să faciliteze gestionarea responsabilităților personale contribuie la satisfacția și loialitatea angajaților. [4]

Oferirea unui pachet financiar motivant - Salariile și beneficiile competitive, precum și posibilitatea de avansare în carieră, sunt factori importanți pentru a menține angajații motivați și implicați în organizație. [4]

Investirea în dezvoltare profesională și personală - Oferirea oportunităților de învățare și dezvoltare îi ajută pe angajați să-și îmbunătățească abilitățile și să avanseze în carieră, ceea ce îi motivează să rămână angajați loiali și dedicați.

Utilizarea aplicațiilor care facilitează procesul de digitalizare - Prin implementarea unor soluții digitale inovative și eficiente, se optimizează procesele de lucru și se sporește eficiența și productivitatea. [5]

Îmbunătățirea relațiilor cu șeful/managerul direct - O comunicare deschisă și o relație de încredere între angajați și conducere contribuie la stimularea implicării și loialității angajaților.

Oferirea unor bonusuri și oportunități pentru promovare - Prin oferirea de beneficii și oportunități de avansare, se recunoaște efortul și contribuția angajaților la succesul organizației. [5]

Îmbunătățirea relațiilor și colaborării în cadrul echipei - Prin încurajarea comunicării și colaborării între membrii echipei, se stimulează schimbul de idei și inovația, contribuind astfel la îmbunătățirea performanței organizaționale.

Promovarea flexibilității la locul de muncă - Oferirea de programe flexibile de lucru și de opțiuni de lucru la distanță permite angajaților să-și gestioneze mai bine echilibrul între viața profesională și cea personală, ceea ce contribuie la satisfacția și angajamentul lor față de organizație.

Crearea unui mediu de lucru plăcut și sănătos - Oferirea de spații de lucru confortabile și sigure, precum și promovarea unui stil de viață sănătos și a unor practici de lucru echilibrate, contribuie la creșterea satisfacției și angajamentului angajaților în organizație.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI:

În concluzie, companiile de succes înțeleg că resursele umane sunt fundamentale și recunosc importanța unui climat motivațional adecvat, care să echilibreze obiectivele angajaților cu cele ale organizației. Managerii trebuie să adapteze stimulii pentru a încuraja angajații să-și atingă propriile obiective și să integreze nevoile acestora în strategiile companiei.

Pentru manageri, coordonarea angajaților poate fi o sarcină dificilă, dată fiind complexitatea și imprevizibilitatea comportamentului acestora la locul de muncă. O provocare majoră este legată de alinierea motivelor angajaților cu obiectivele organizaționale. Atunci când comportamentul angajaților contribuie la realizarea obiectivelor companiei și generează satisfacție personală și recunoaștere din partea organizației, se creează o legătură puternică între motivare și succesul organizațional.

BIBLIOGRAFIE:

1. Мотивация: что это, какая бывает и от чего зависит [accesat 8 martie] Disponibil: <https://timeweb.com/ru/community/articles/motivaciya-chto-eto-kakaya-byvaet-i-ot-chego-zavisit>
2. Cum ne motivam angajatii? Teorii motivationale [accesat 8 martie] Disponibil: <https://www.linkedin.com/pulse/cum-ne-motivam-angajatii-teorii-motivationale-daniela-alexe/?originalSubdomain=ro>
3. O analiză a comportamentului profesional a celor 4 generații: Baby- Boomers, generația X, Y (Millennials) și generația Z [accesat 8 martie] Disponibil: https://economie.hotnews.ro/stiri-finante_banci-25216625-spune-din-generatie-esti-spun-cum-muncesti-analiza-comportamentului-profesional-celor-4-generatii-baby-boomers-generatia-millennials-generatia.htm
4. Navigating the Generation Gap: How to Motivate Employees of All Ages [accesat 8 martie] Disponibil: <https://corporatetraining.usf.edu/blog/navigating-the-generation-gap-how-to-motivate-employees-of-all-ages>
5. De ce este importantă motivarea angajaților și cum să o îmbunătățim [accesat 8 martie] Disponibil: <https://leaveboard.com/ro/resurse-umane/motivarea-angajatilor/>

Coordonator Științific: BAIEȘU MARINA, dr. conf. univ,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: + 373 79518724
e-mail: mbaiesu@yahoo.com

THE MODERN RELEVANCE OF ANCIENT GREEK PHILOSOPHERS' GUIDELINES FOR A GOOD-FUNCTIONING DEMOCRACY

RELEVANȚA MODERNĂ A GHIDURILOR FILOSOFILOR GRECI ANTICI PENTRU O DEMOCRAȚIE DE SUCCES

ZUBCO Eugeniu, student, specialitatea: EMREI

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon: + 373 688 81 315

e-mail: zubco.eugeniu@ase.md

Abstract: Această lucrare explorează relevanța principiilor filosofilor greci antici pentru o democrație bine funcționantă. Se examinează idealurile democratice ale lui Herodot, Platon și Aristotel, cum ar fi egalitatea drepturilor, libertatea de exprimare, responsabilitatea, educația, distribuția moderată a bogăției și respectul pentru statul de drept. Acestor principii li se atribuie indici moderni precum Indicele Drepturilor Omului, Indicele Libertății de Expresie, Transparența Administrativă din Indicele de Integritate Publică, Indicele Educației, Indicele Gini pentru inegalitate și Indicele Statului de Drept, după care este măsurată prosperitatea unei națiuni folosind indicatori de satisfacție și calitate a vieții, inclusiv Sondajul Mondial Gallup, Indicele Stabilității Politice și Absența Violenței/Terrorismului, rata imigrației/emigrației permanente ca procent din populație, PIB-ul pe cap de locuitor în Paritatea Puterii de Cumpărare și Clasamentul Competitivității Globale. Sunt analizate zece democrații, inclusiv Japonia, Germania, Franța, Canada, Australia, SUA, Coreea de Sud, Italia, Elveția și Marea Britanie. Rezultatele arată o corelație strânsă între principiile inspirate de filosofi greci și stabilitatea pe termen lung și succesul unei națiuni.

Keywords: Democracy, Ancient Greece, good governance, form of government, wellbeing

JEL CLASSIFICATION: B11, H11

INTRODUCTION

The concept of democracy as we know it today is closely tied with the modern concepts of human rights. When we think of democracy, we cannot exclude human dignity, freedom, equality, rights of minorities, the rule of law and so on. This is of course, a natural result of the development of social consciousness over millennia, that brought more complex societies and new economic demands throughout all nations of the world. Yet we should not forget that democracy, along with many key concepts in science are not new concepts and have their roots in ancient civilisations. Ancient Greece gave birth to many concepts in astronomy, geography, mathematics and biology, that remain still relevant today. Social sciences are no exception from this list, as the concept of politics, forms of government and art of persuasion were thoroughly explored by Greek philosophers. Whether modern forms of government we have today have outgrown ancient wisdom still remains a topic of outmost interest. The purpose of this paper will be to contribute to the discussion by highlighting the core principles of democracy in the vision of the greatest minds of Ancient Greece, and compare their validity for democracies today by using modern economic and statistical indicators and tools.

To reach a scientific conclusion, this work combines a qualitative analysis of the works of Ancient Greek philosophers and those explaining them, and a quantitative analysis of country performance using indexes and statistical techniques.

BASE CONTENT

Like all societies, Ancient Greece underwent a period of growth, flourishing and decline. For Greece, this period of flourishing lasted around 200 years, between the 5th and 4th centuries BC and is commonly known as Classical period, with democratic Athens taking the centre stage as the peak of civilisation [1]. The main thinkers of this time - Herodotus, Plato and Aristotle, had very different approaches toward democracy, with the latter two even criticizing it on certain occasions. Of course, over two centuries you cannot expect a homogeneous political structure, law system or even societal demands. Consequently, it is important to remember that each of the philosophers' thoughts, as long as they are not contemporary to each other, can be said to have a comparative bias resulting from the period they lived in.

Herodotus, who wrote his Histories c. 450 to 420 B.C lived in the early period of Classical Greece. His work is more similar to a collection of events of his time intertwined with an assessment of the political atmosphere in Athens. Even so, he managed to identify two main forms of government - democracy and tyranny. By underlining the main characteristics of each of these, he creates a conceptual description of democracies, based on three main characteristics: equality, freedom of speech and accountability. For Herodotus, equality of rights was the most important characteristic of democracies and foundation for good government. His justification is that men working under a master are cowardly, but when freed they have the eagerness to achieve for themselves [2, p.47]. Freedom of speech, was also a key characteristic of democracy and a vision held by every Greek, as the fear to speak one's mind was a characteristic of a tyranny, like the rule of the Persian emperor Xerxes [2, p.46]. Lastly, he mentions accountability for ones actions, which especially in the context of rulers was seen as a vital tool for preventing corruption. While Herodotus didn't have an explicit criticism of democracy, one passage in Histories hints at the mob not having enough wisdom to rule [2, p.48].

While Herodotus' work mainly focused on description of current and past events, those who came after him focused their attention on theory. Plato, who lived in the middle period of Classical Greece and published his Republic around 375 BC, was much more eager to find the correct forms and versions of governments and is considered to be the first philosophical critic of democracy. His criticism is similar to the one presented by Herodotus, but he expands it by describing the relationship between orators, demagogues, and the mostly politically incompetent general public. In his description of a perfectly functioning democracy, he employs the principle of specialization, and shows contempt with the fact the Athenians made an exception when it came to politics [3, p.7]. He firmly believed that one must train specifically to be a statesman by cultivating love for learning, love for truths and hate of falsehoods, and a gentle and orderly nature through education. Plato says that decision by popular vote is only valid if people don't follow a hedonistic mindset and in Laws 3 he finally gives the answer for this problem - a strict rule of law which people need to learn to live with and use. The skill of people must become citizenship itself [3, p.21]. Another important feature is equal levels of wealth. Plato makes the point that this is necessary to avoid abuse. He sets the limit of the richest class to at maximum 4 times richer than the poorest.

Lastly, Aristotle, was born the latest out of these three philosophers, living around 384-322 BC, with his death being one year after the end of the Classical era. His analysis of governments in Politics is the most detailed, while also showing the greatest criticism towards democracy. He makes a distinction between politeia, the correct form of constitution and democracy as the wrong form. [4, p.115] He says that a constitution can be considered faulty if it doesn't serve the common good, and democracy, which usually serves the poor, is just as incorrect as an oligarchy which serves only the interests of the rich. [4, p.116] The conclusion that he reaches is that to pursue the happiness of the city, both the masses and the best men should have certain says in the governing of cities, where the more skilled officials should take care of daily activity, but important decisions must still be made by popular vote. Aristotle puts "liberty" as the core of a true democracy and divides that into two sub-principles. The first is "to rule and be ruled in turn" which can be explained as the authority of

the majority decision, the equal allotment of offices and participation of citizens in making laws. The second is the ability of citizens to live as they wish.

Collectively, these three philosophers have contributed by generating a list of parameters for a good-functioning democracy, more exactly: Equality of rights, freedom of speech, accountability of officials, proper education, a moderate distribution of wealth, respect for the rule of law. Each of these guidelines, have in one form or another, an attributable index in the modern world. These are respectively: the Human Rights Index by V-Dem and processed by Our World in Data, the Freedom of Expression Index by the same authors, the Administrative Transparency from the Index of Public Integrity (IPI), the Education Index by UNDP, the Gini Index for inequality, and the Rule of Law Index by World Justice Project (WJP). By comparatively analysing democracies using this set of criterions, in theory it is expected to see a direct relation between a higher index score, and a higher performance of that nation. For the prosperity of a nation I chose a set of narrow individual satisfaction and quality-of-life related points. One of them is the results of the Gallup World Poll - which uses the "Cantril Ladder" to measure perceived satisfaction of life on a 0-10 scale. Another one is Political Stability and Absence of Violence/Terrorism Index which measures likeliness of government destabilisation on a -2.5 to 2.5 scale, with 2.5 as lowest possible. The third one is the rate of permanent immigration/emigration as share of population. The fourth one is GDP per capita in Purchasing Power Parity.

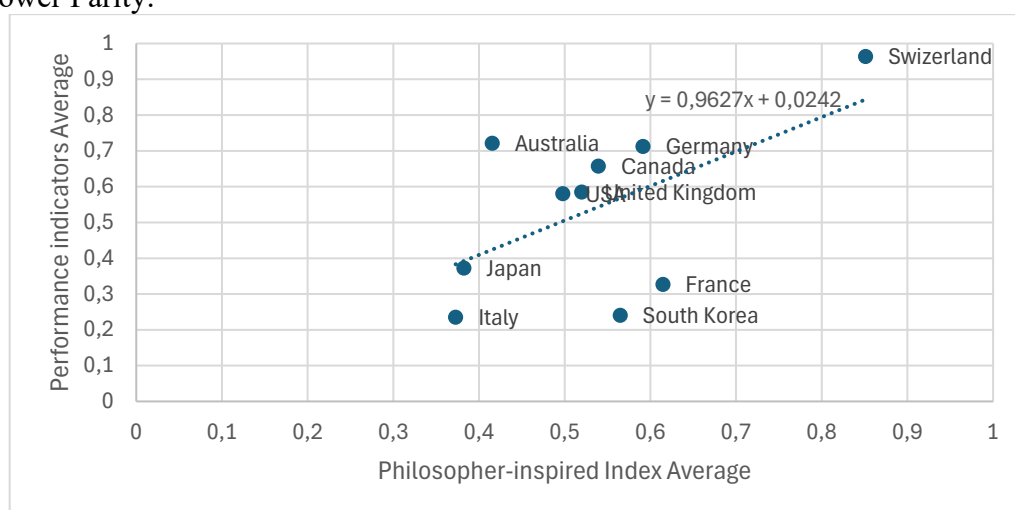

Figure 1. Successful democracies in the vision of Greek philosophers vs satisfaction and wealth of nationals.

Source: Elaborated by Author based on data from various sources mentioned

The last one is the Global Competitiveness Ranking. For the democracies analysed, I chose a list of 10, including Japan, Germany, France, Canada, Australia, USA, South Korea, Italy, Switzerland, and UK. Also, because some of these indexes are renewed at different intervals, and because in 2020 the Covid Pandemic changed the natural development of states, I will use 2019 as year of reference. For Gini the formula '1-(Gini score)' was used to transform it into an equality indicator. As some criterions have different scales and measurement units, each underwent a Min-Max standardization, and countries received a 0-1 score based on the sample, then an average per category was calculated and used to plot a scatter graph. The results can be seen in Figure 1. The trendline multiplier of 0.96 for x, which is very close to what would be a 1:1 ratio, shows that while democracies can vary, a select set of criteria as those inspired from Greek philosophers, can predict the long-term stability and success of a nation, even without an in-depth analysis of the political atmosphere within a country.

CONCLUSIONS AND RECCOMANDATIONS

The assessment done in this paper requires further development and is limited by the techniques employed. If, for example, a larger sample would be used, the Min-Max normalisation could show very volatile trendlines based on whether the countries introduced had best or worst scores in any index. This is thankfully mitigated slightly by the decent number of indicators used for the average in each category. Other criticism may include the indicators used. However, the neither of these would severely affect the results of this paper.

It is apparent that ancient philosophy still has a lot to offer in terms of guiding our society towards a better government. The ideas themselves may be simple but the core principles behind them remain as vibrant today as ever. More attention and respect in schools and universities should be dedicated to the study of the life of past societies and schools of thought, as even though the same practices may not be solely able to create a powerful society in the modern world, they can become an important base for resilience and long-term success. While none of the guidelines of Herodotus, Plato and Aristotle like equality of rights, education, freedom of speech, etc. may seem newfound to developed nations, it is important to underline one more time their importance and see that those countries which especially focus on these basic democratic principles reap higher rewards in terms of economic and social wellness.

BIBLIOGRAPHY:

1. Martin, Thomas R. *Ancient Greece: From Prehistoric to Hellenistic Times*. Yale UP, 2013, p 94
2. Brad Martin. Herodotus, *Politics and Athenian Democracy*. Xavier Journal of Politics, Vol. II, No. 1, 2011, p. 46-52, www.xavier.edu/xjop/volume-ii. Accessed 26 Mar. 2024.
3. Reid, Jeremy (forthcoming). Plato on Democracy. In Eric Robinson & Valentina Arena (eds.), *The Cambridge History of Democracy*, Vol. 1: From Democratic Beginnings to c. 1350. Cambridge University Press.
4. Lintott, Andrew. "Aristotle and Democracy." *The Classical Quarterly* 42.1 (1992): 114–128. Web.
5. "Human Rights Index." Our World in Data, ourworldindata.org/grapher/human-rights-index-vdem?time=2019. Accessed 26 Mar. 2024.
6. "Freedom of Expression Index." Our World in Data, ourworldindata.org/grapher/freedom-of-expression-index?time=2019. Accessed 26 Mar. 2024.
7. Index of Public Integrity - Map. corruptionrisk.org/integrity/#learnmore. Accessed 26 Mar. 2024.
8. Education Index by Country 2024. worldpopulationreview.com/country-rankings/education-index-by-country. Accessed 26 Mar. 2024.
9. Hasell, Joe, and Max Roser. "Measuring Inequality: What Is the Gini Coefficient?" Our World in Data, 28 Dec. 2023, ourworldindata.org/what-is-the-gini-coefficient. Accessed 26 Mar. 2024.
10. WJP Rule of Law Index. worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global/2019. Accessed 26 Mar. 2024.
11. Ortiz-Ospina, Esteban, and Max Roser. "Happiness and Life Satisfaction." Our World in Data, 20 Mar. 2024, ourworldindata.org/happiness-and-life-satisfaction. Accessed 26 Mar. 2024.
12. Political Stability by Country 2024. worldpopulationreview.com/country-rankings/political-stability-by-country. Accessed 26 Mar. 2024.
13. Ortiz-Ospina, Esteban, et al. "Migration." Our World in Data, 18 Nov. 2022, ourworldindata.org/migration. Accessed 26 Mar. 2024.
14. "World Bank Open Data." World Bank Open Data, data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD?end=2019&locations=FR-DE-JP-AU-CA-GB-US-IT-CH-KR&most_recent_value_desc=true&start=1990. Accessed 26 Mar. 2024.
15. "The World Economic Forum." *World Economic Forum*, www.weforum.org. Accessed 26 Mar. 2024.

Coordonator Științific: ȚURCAN Galina, dr., lect. univ.

Academia de Studii Economice a Moldovei,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon: +373 (022) 40-27-34

e-mail: turcan.galina@ase.md

COMMUNICATION STRATEGIES IN TOURISM, A COMPONENT OF PROFESSIONAL CULTURE

STRATEGII DE COMUNICARE ÎN TURISM, COMPONENTA A CULTURII PROFESIONALE

ZELIZNÎ Valeria, elevă, specialitatea: TUR

CNC al Academiei de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,
www.ase.md

Abstract: Communication strategies are a fundamental and current aspect in all spheres of the economy, many new specialists encounter the problem of lack of competence in communication. In the desire to draw attention to this aspect, I propose a research of different communication strategies in order to improve professional competence. Various works on communication strategies served as the theoretical and methodological basis of the research.

Keywords: International Tourism, Tourism, Tourism economics, Tourism industries

JEL CLASSIFICATION: L83

INTRODUCERE

“Oamenii se urăsc pentru ca se tem, se tem pentru ca nu se cunosc si nu se cunosc pentru ca nu comunica” – Martin Luther King

În viziunea lui George Gebner (1967), comunicarea reprezintă “o interacțiune socială prin intermediul mesajelor”. În opinia altor autori comunicarea umană este ansamblul proceselor fizice și psihologice care efectuează operația punerii în relație a subiectului cu una sau mai multe persoane în vederea atingerii unor obiective. Comunicarea este un atribut al speciei umane, nici un fel de activitate nu poate fi concepută în afara procesului de comunicare. Astfel comunicarea este un proces inevitabil și continuu. Comunicarea a fost percepută ca element fundamental al existenței umane încă din Antichitate. Însăși etimologia cuvântului sugerează acest lucru. Termenul provine din limba latină „communis” care înseamnă “a pune de acord”, “a fi în legătură cu” sau “a transmite și celorlalți”. Turismul se detașează printr-un înalt dinamism adresându-se unor segmente largi și răspunzând pe deplin nevoilor acestora. De fapt, pentru întreprinderile prestatoare de servicii, activitatea se bazează pe competența personalului, una dintre cele mai valoroase resurse ale unei întreprinderi de turism fiind comunicarea. **Obiectivele cercetării reprezintă:**

- Stabilirea importanței strategiilor de comunicare în turism
- Identificarea nivelurilor și motivelor de comunicare
- Identificarea obstacolelor în comunicare
- Principiile comunicării

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Drept bază teoretică și metodologică au servit diferite lucrări despre comunicare și necesitatea comunicării în turism ale unor autori de peste hotare.

Pentru a atinge scopul urmărit în lucrarea respectivă au fost utilizate drept metode de cercetare a materiei, fenomenelor, proceselor – metoda dialectică a cunoașterii cu componentele ei: analiza, sinteza, inducția și deducția, precum și observarea, selectarea, compararea și gruparea.

Abilitățile de comunicare au fost identificate ca unul dintre factorii cruciali ai afacerilor moderne, iar acest lucru a fost confirmat de numeroasele studii efectuate până acum (Goby, Citation2007; Halfhill & Nielsen, Citation2007; Lim et al., Citation2016; Plant & Slippers, Citation2015; Robles, Citation2012; Shuayto, Citation2013; Wang et al., Citation2009; Zehrer & Mössenlechner, Citation2009). Deși cunoștințele profesionale sunt esențiale pentru eficiența muncii, cercetările arată că deținerea doar a competențelor tehnice a devenit insuficientă pentru a face față provocărilor mediului de afaceri de astăzi (Robles, Citation2012). Și anume, angajatorii nu mai sunt interesați de indivizi care posedă doar abilități specifice, dar le lipsesc alte abilități semnificative, în special abilități soft (Binsaeed et al., Citation2016). Potrivit Andrews și Higson (Citation2008), abilitățile soft se referă la abilitățile interpersonale, de a face față oamenilor și atitudinilor, care sporesc eficiența afacerii și relațiile interpersonale. În timp ce investighează perspectiva managerilor, Robles (Citation2012) a distins primele zece soft skills necesare în afaceri, abilitățile de comunicare fiind clasate pe locul doi, imediat după integritate.[2]

Comunicarea înțeleasă ca proces are la baza patru componente fundamentale: emițătorul, canalul, informația și receptorul. Esența procesului constă din transferul sau trimiterea informației de la receptor la emițător. Acest model elementar trebuie însă extins deoarece comunicarea nu se încheie niciodată cu simpla preluare sau receptare a informației. În primul rând nu trebuie omisă circulația informației și în sens invers (feed-back), deoarece comunicarea nu se realizează decât în vederea obținerii unui răspuns. În al doilea rând, comunicarea este un proces intențional: emițătorul transmite receptorului o informație prin intermediul unui canal cu scopul de a produce anumite efecte asupra receptorului. În al treilea rând, toată aceasta “desfășurare de forțe” nu s-ar dovedi pe deplin eficientă dacă nu s-ar acorda importanță atât codajului cât și decodajului mesajului transmis. În al patrulea rând, nu trebuie ignorată nici posibilitatea aparițiilor unor erori de codare sau decodare, precum și imixtiunea unor factori perturbatori. Toate aceste elemente vor diminua reușita comunicării. Van Cuilenburg propune o diagramă ce ilustrează varietatea motivelor care necesită abordarea tipologică [1]:

Motive	Descriere
Informație	Intenția de a fi la curent cu ceea ce se petrece în lume
Prestigiu social	Intenția de a stăpâni subiectele de discuție
Recreare	Evadarea din lumea obligațiilor zilnice
Ocupație	Intenția de a da un sens timpului liber
Siguranța	Absența știrilor și informațiilor despre actualitate ar provoca nesiguranța sau dezorientare
Emulație	Necesitatea de a trăi evenimente palpitante
Contact social	Lărgirea sferei personale de viață

Gândim în cuvinte și comunicăm tot cu ajutorul cuvintelor. Deviza wittgensteiniană “Nu căutați sensul unui cuvânt, ci modul lui de întrebuințare” ne reamintește că “singurul control empiric pe care îl avem asupra studiului limbii este “întrebuințarea” enunțurilor în situații cotidiene concrete.

Există și nenumărate obstacole în calea gândirii și rostirii de cuvinte:

- confuziile dintre denotațiile și conotațiile cuvintelor, lipsa unei moderații în folosirea sinonimiei, omonimiei sau polisemiei conduc la ambiguitate;
- lumea este plină de contrarii, iar oamenii le descriu prin cuvinte extreme: alb sau negru, bun sau rău. Aceasta modalitate de polarizare a gândirii prin limbaj ne face uneori să “atacam”, să nu avem răbdare să căutăm o cale de mijloc.
- păstrarea prea multor secrete și refuzul sistematic de a pune în discuție aspecte ale propriei personalități înseamnă a întoarce spatele comunicării.
- utilizarea abuzivă sau neadecvată momentului comunicării și componenteii auditoriului a unui jargon sau argou blochează comunicarea;
- prețiozitatea cuvintelor și abstractizările exagerate ne pot plictisi, adormi sau alunga ascultătorii.

Unele din cele mai recente principii ale comunicării au fost formulate de reprezentanții Scolii de la Palo Alto, care au ținut să le confere o aura de rigurozitate numindu-le axiome ale comunicării:

- Comunicarea este inevitabilă.
- Comunicarea se dezvoltă în planul conținutului și cel al relației.
- Comunicarea este un proces continuu și nu poate fi abordat în termeni de cauză-efect sau stimul-reacție.
- Comunicarea are la bază vehicularea unei informații de tip digital și analogic.
- Comunicarea este un proces ireversibil.
- Comunicarea presupune raporturi de putere între participanți.
- Comunicarea implică necesitatea acomodării și ajustării comportamentelor.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

În baza studiului realizat aș recomanda:

- Așteptarea, obținerea unui feed-back din partea consumatorului
- Încercarea eliminării posibilității de apariție a unor erori de decodare a mesajului transmis
- Înțelegerea principiilor comunicării

Pentru a rezuma, acest studiu investighează empiric importanța abilităților de comunicare pentru viitorii angajați din turism. Această cercetare răspunde nevoilor actuale ale pieței, dar și întrebărilor frecvente ale tinerilor specialiști în ce privește importanța comunicării și stilul interpretării cuvintelor.

BIBLIOGRAFIE :

1. Evelina Graur „Tehnici de comunicare” p. 5-6
2. Andrews, J., & Higson, H. (2008). Graduate employability, ‘soft skills’ versus ‘hard’ business knowledge: A European study. *Higher Education in Europe*, 33(4), 411–422. <https://doi.org/10.1080/03797720802522627>

Coordonator științific: ATANASOV Aurelia,
Profesoară de limba și literatură, română,
Colegiul Național de Comerț al ASEM,
strada Petru Rareș 18, Chișinău
aurelia_atanasov@yahoo.com

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.35>

CZU: 005.57+005.96

ROLUL COMUNICĂRII ȘI A RESURSELOR UMANE

GAITUR Mădălina, elevă, specialitatea: TUR

Colegiul Național de Comerț al ASEM,

strada Petru Rareș 18, Chișinău

078950575

gaiturmadalina1@gmail.com

Abstract: *Le but de cette recherche était de mettre en évidence la complexité, l'importance et le rôle de la communication et des ressources humaines, en fonction de la relation entre elles et leur fonction individuelle. Ce que j'ai exposé dans les lignes ci-dessous étaient quelques constats sur des thèmes actuels, qui sont important en ce moment dans n'importe quel domaine professionnel. Respectivement, j'ai essayé d'apporter quelques éléments tangentiels par rapport au domaine professionnel auquel j'appartiens, à savoir le tourisme, et d'en souligner les incontournables. J'ai essayé de m'informer le plus possible, afin de reproduire ces catégories de mon propre point de vue. L'importance fondamentale de cette recherche réside dans l'information personnelle, mais aussi dans l'information d'un plus grand nombre de personnes sur certains domaines qui doivent être entendus et connus, respectivement l'importance de la communication dans la vie quotidienne.*

Keywords: *Communication, Ressources humaines, Interaction, Importance, Recherche*

JEL CLASSIFICATION: L83

INTRODUCERE

Fiecare domeniu pe care-l studiem are nevoie de o analiză amplă, iar aceasta devinerealizabilă doar din momentul ce-l studiem sau ni se predă în cadrul orelor, la anumite concursuri sau conferințe. În orice sferă ne decidem să aplicăm, vom avea nevoie de anumite cunoștințe și capacități, care trebuie profesate și antrenate treptat. Pentru orice profesie este nevoie de relația cu resursele umane, cunoașterea afacerilor publice și, nu în ultimul rând, nevoia comunicării.

Viața este o continuitate de elemente, fie pozitive, fie negative, iar pentru atingerea unui apogeu, acestea trebuie așezate într-o ordine clară și clădite în așa mod, încât sensul lor să nu fie zădarnic. Mereu este nevoie să ne dezvoltăm și vrem să creștem continuu, pentru asta trebuie să ne documentăm, să studiem mult și să nu avem frică de încercarea lucrurilor noi.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Cheia succesului este comunicarea. Aceasta este pretutindeni, la orice colț și în orice perimetru al parcursului nostru profesional. Comunicarea este o modalitate în care anumiți indivizi sau întreprinderi rezonează și încearcă să ajungă la un anumit numitor comun. Fie scrisă sau orală, verbală sau nonverbală, aceasta ne oferă posibilitatea de a interacționa unul cu altul și de a iniția afaceri prospere.

Modul în care noi, oamenii, existăm, este strâns legat cu procesul de comunicare, căci lipsa acesteia ne poate dispera. Noi, ca oameni și ca societate, suntem într-o interdependență totală și cu o legătură colosală asupra a ceea ce suntem și a ceea ce vrem să fim.

Indivizii sunt diferiți, cu anumite caractere și principii, de aceea nu mereu se pot înțelege, dar nimic nu e imposibil, mereu există o soluție la orice problemă. Se poate pune întrebarea; care este această soluție? Așadar, nu există nici o enigmă, doar este nevoie de a comunica, mereu

cuvintele pot accelera modificarea sentimentelor. Se spune că oamenii care vorbesc mult, știu să intre ușor în contact cu alții și, fiind mai îndrăzneți, au șanse mai mari de a ajunge mult mai departe decât cei care au frica de a pune o simplă întrebare.

Comunicarea mereu a deschis uși către noi oportunități, ea în permanență va asigura un viitor de succes și relații de lungă durată. Această componentă poate fi un avantaj în personalitatea cuiva, dar, în același timp, și un dezavantaj pentru altcineva, deoarece poate distruge în masă un grup de persoane, poate aduce manipulări asupra cuiva, dar și șantajă pe anumiți indivizi. Este o componentă importantă în procesul socializării și integrării omului. Însă, cea mai complicată fază a acestui grandios proces, este însuși perceperea mesajului pe care vrea să-l ofere receptorului. Traseul parcurs de un mesaj este lung și nu mereu ceea ce este transmis ajunge integral la destinație, astfel se pot isca conflicte sau neînțelegeri, de aceea trebuie să știm cum și când să folosim anumite tipuri de comunicare.

Totuși acest process dispune și de anumite bariere care apar, fie voluntar, fie involuntar, de exemplu: percepția mesajelor, emoțiile puternice, încrederea și credibilitatea, ascultarea, stresul, supraoboseala. Trebuie să învățăm să comunicăm, căci e printre unicele competente care se aplică în toate domeniile posibile.

Studiind la programul de formare profesională tehnică „Turism”, am constatat că este un domeniu destul de actual la moment și care necesită multă atenție. Turismul este un domeniu unde comunicarea este pe primul loc, iar relația cu clienții este esențială. Pentru a progresa în acest domeniu, trebuie să ai un vocabular complex și trebuie să ai cunoștințe în relaționarea cu anumiți oameni. În diverse situații, comunicarea eficientă cu clienții poate duce ușor la convingere, poate oferi o încredere profundă, desigur, uneori poate fi și un mod de aplanare a conflictelor sau chiar un mic mod de manipulare. Astfel, ajungem la ideea că comunicarea este importantă în orice domeniu. Trebuie să știm cum să o abordăm, dar, totodată, aceasta este o modalitate prin care oamenii devin mai uniți și prin care pot atinge mai ușor un scop comun.

Metodele de cercetare au fost bazate pe cunoașterea profundă a relațiilor dintre persoane prin comunicare, care pentru mine sunt de neînlocuit, căci totul pornește de la oameni, cu oameni se continuă și ei sunt cei care formează orice domeniu profesional.

Deci, resursele umane sunt cele care stau la baza unei întreprinderi, acestea sunt forța de muncă care prestează serviciile și cei care reprezintă însuși entitatea. Dacă sunt competente forțele de muncă, atunci și compania va avea un succes garantat, iar dacă acestea vor da dovadă de imaturitate, indiferență și iresponsabilitate, atunci nivelul companiei va scădea considerabil.

Conform surselor de pe internet, forța de muncă reprezintă: „o muncă a gestionării resurselor economiei, ocuparea forței de muncă sau șomeri. Se folosește în general pentru a-ideșcrie pe cei care lucrează pentru o singură companie sau industrie, dar se poate aplica și unei regiuni geografice, cum ar fi un oraș, stat sau țară”. [1]

Pentru o companie, forța de muncă poate fi esențială, dar totuși nu în cantități mari, căci, totodată, ea reprezintă și chetuieli în plus pe care nu toate companiile și le pot asuma, de aceea această responsabilitate de angajare trebuie să fie asumată de către angajator și trebuie să conștientizeze anumite avantaje și dezavantaje. Cea mai eficientă metodă de gestionare a acestei situații, în legătura cu forța de muncă, este analiza prin Metodologia SMART. [2]

Piața forței de muncă este cumva mai stridentă, deoarece pune în evidență prealabilă anumite premise referitoare la ceea ce ține de forța de muncă, care trebuie respectate și, evident, în cazul încălcării acestora vor apărea anumite consecințe ce pot crea distorsionări în activitatea economică a unei întreprinderi. Astfel, informația trebuie să fie clară, concisă și evidentă (condiții de angajare, oportunități, drepturi, obligațiuni, în general, totul despre lucru).

Ocuparea forței de muncă în domeniul economic are anumite perspective, dar și anumite motive inevitabile, cum ar fi: șomajul, sporirea natalității, sistemele de învățământ nepotrivite, dar și însuși economia țării. Companiile sunt nevoite să acționeze rațional și eficient pentru sporirea succesului, dar cea mai inevitabilă oportunitate este angajarea oamenilor calificați în domeniu. Acest domeniu tinde să ofere posibilitatea tuturor oamenilor să-și ocupe un loc de muncă decent, să activeze în anumite domenii economice și să-și creeze o experiență pe potrivă.

Așadar, aceste două componente ale economiei formează un nucleu, de la ele pornesc și cu ele se continuă tot procesul economic. Comunicarea este primordială în relația dintre oameni, este unica metodă de interacționare a forței de muncă. Datorită comunicării se creează relații între conducătorii entității și subalterni. Mereu relațiile necesită timp și spațiu, trebuie să aibă anumite principii profesionale, de aceea trebuie de respectat anumite norme de etichetă, de comunicare sau de relaționare între oameni, bineînțeles, trebuie respectate normele de clasificare a forței de muncă pe criteriile ierarhiilor profesionale.

Procesul de dezvoltare personală este unul anevoios și îndelungat, ceea ce necesită mult efort și are nevoie de implicare totală, căci modelarea unor anumite competențe nu se face foarte ușor, trebuie să-ți impui anumite lucruri, să-ți modifice anumite comportamente și să îți educi o manieră de a te expune corespunzător, inclusiv, a comunica eficient, indiferent de statutul social sau poziția pe care o ocupi într-o entitate.

Este cert că prin procesul de comunicare poți ajunge la sufletele oamenilor și le poți câștiga încrederea, în același timp, îți poți face o reputație pozitivă. Alegerea mereu este de partea noastră, noi decidem cine vrem să fim, cum să fim, și maniera de a ne comporta.

E convingător faptul că oamenii mereu trebuie să aleagă să fie persoane raționale din punct de vedere economic, să-și aleagă cultul vorbirii și să țină cont de anturajul în care se află, iar în prim-plan trebuie să figureze sânguința, să nu uite să tindă spre succes, însă acesta niciodată nu va veni așa ușor, trebuie să învețe cum să abordeze și să gestioneze situațiile. În orice domeniu și entitate, managerul mereu își petrece timpul cu subalternii prin procesul de comunicare, care dacă nu este eficientă, atunci poate duce la consecințe nepotrivite pentru întreg procesul economic al entității.

Deci, obiectivele acestei cercetări științifice țin de ideea de a îndruma anumite persoane către o funcție demnă și meritabilă, de a le orienta spre leadership și de a le face să obțină capacități de a gestiona un grup de oameni. În componența acestora se pot regăsi și descoperi caracteristicile comunicării, aspectele și barierele acestora, totodată, responsabilitățile legate de dezvoltarea resurselor umane și rolul lor pentru o entitate.

În concluzie, aceste două categorii sunt dependente una de cealaltă, reprezintă o importanță deosebită atât individual, cât și per colectiv. Consider că eficiența lor devine posibilă când sunt puse în practică, dar și când sunt gestionate corect. Importanța lor este colosală, iar necesitatea - una primordială!

BIBLIOGRAFIE:

1. <https://ro.wikipedia.org/w/index.php?title=For%C8%9B%C4%83demunc%C4%83&action=edit&section=1>;
2. <https://termene.ro/articole/obiectivele-smart>.

Coordonator științific: ATANASOV Aurelia,
Profesoară de limba și literatură, română,
Colegiul Național de Comerț al ASEM,
strada Petru Rareș 18, Chișinău

THE PSYCHOLOGICAL VALUE OF GOODS AND SERVICES

VALOAREA PSIHOLOGICĂ A BUNURILOR ȘI SERVICIILOR

COLESNIC VERA, studentă, specialitatea: MKL

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,

www.ase.md

+37369685381

E-mail: colesnic.vera@ase.md

Rezumat: The report highlights the importance of the "Psychological Value of Goods and Services" in researching human behaviour and decision-making. It explores the role of subjective evaluation in buying behaviour, brand importance, individual well-being, sustainability and technological advances. Objectives include understanding buying behaviour, analysing factors affecting psychological value, improving consumer experience and promoting sustainability. Data from a questionnaire completed by 69 people formed the basis of the study. Current consumer trends include sustainability, authenticity, experience, diversity, health, technology and adaptability. Companies need to address these concerns to stay relevant. Understanding and managing psychological value is crucial to influencing buying behavior, retaining customers, and adapting to changes in the marketplace.

Keywords: psychological value, consumer, buying decisions, experience, brand

JEL CLASIFICAREA: D91

INTRODUCERE

Importanța: În contextul cercetării comportamentului uman și metodei de luare a deciziilor tema „valoarea psihologică a bunurilor și serviciilor” este deosebit de importantă și actuală, în special în contextul economic și social actual. Această temă explorează modul în care oamenii atribuie valori subiective bunurilor și serviciilor, pe lângă valoarea lor obiectivă, și cum aceste evaluări psihologice influențează comportamentul lor de cumpărare și deciziile financiare.

Obiectivele cercetării sunt înțelegerea comportamentului de cumpărare, analiza factorilor care influențează valoarea psihologică, evaluarea impactului asupra comportamentului de cumpărare, îmbunătățirea experienței consumatorilor și promovarea sustenabilității.

Actualitatea temei este susținută de evoluția continuă a comportamentului consumatorului precum și a strategiilor de marketing în contextul unei economii schimbătoare. Într-o societate în care tehnologia și mediul online au un impact tot mai mare asupra modului în care oamenii interacționează cu mărcile și produsele, înțelegerea factorilor psihologici care stau la baza deciziilor de cumpărare este esențială pentru longivitatea întreprinderilor.

Sursele bibliografice în domeniul problemei cercetate sunt: manualele lui Micu, A. (2018). Comportamentul consumatorului. Teorii, metode, studii de caz. Editura Uranus, de asemenea Drăgulescu, R. (2008). Marketing și comportamentul consumatorului. Editura Uranus, o altă sursă valoroasă de informație este Cătoi, I., & Teodorescu, N. (2011). Comportamentul consumatorului: Factori de decizie și strategii de marketing. Editura Uranus, acestea sunt manualele de bază de care mi-au format o înțelegere profundă despre modul în care gândește consumatorul de bunuri și servicii.

Metoda de cercetare utilizată mai întâi de toate sursele bibliografice ce se găsesc în mediul online, dar și fizic, adică acele manuale din biblioteca ASEM-ului, iar altă metodă a fost chestionarul. Eșantionul a fost format din 69 persoane de vârstă, sex, ocupație diferită. Li s-au oferit 19 întrebări, la care ei au răspuns, iar rezultatele au fost sistematizate în diagrame pentru a afla opinia majorității.

Valorile psihologice ale consumatorilor evoluează constant în funcție de schimbările sociale, culturale, tehnologice și economice, dacă ar fi să comparăm cu 30 de ani în urmă aceste valori s-au schimbat radical, în mod special pentru consumatorii pieței moldovenești. Acum se pune accentul pe **individualismul și exprimarea personalității, valorile ecologice și sustenabilitatea, calitatea și autenticitatea**, confortul și eficiența. De aceea trebuie monitorizat constant comportamentul consumatorilor și deciziile de cumpărare.

Companiile trebuie să acorde o atenție deosebită la tendințele actuale în ceea ce ține de valorile psihologice ale consumatorilor și să se adapteze pentru a rămâne relevante pe piață, incluzând aspecte și valorile importante clientului, acestea sunt: sustenabilitatea, autenticitatea și experiența consumatorului. Ultimul element fiind o forță motrică, fiindcă influențează cel mai mult deciziile de cumpărare. Dacă se va ține cont de preferințele utilizatorilor, atunci compania va fi longevivă și va avea un profit semnificativ. Valoarea psihologică influențează deciziile de cumpărare în diverse moduri, mai jos este prezentat aceasta.

Moduri în care valoarea psihologică influențează deciziile de cumpărare:

- **Identitate și imagine personală:** produsele și serviciile pot juca un rol în definirea identității și imaginii personale a unui individ. Consumatorii aleg adesea produse care îi ajută să-și exprime sau să-și consolideze identitatea și să se asocieze cu anumite grupuri sau valori sociale. De exemplu, cineva poate cumpăra o marcă de mașină de lux pentru a-și afișa statutul sau poate alege produse ecologice pentru a-și exprima preocuparea pentru mediu ambiant.

- **Stima de sine și satisfacție personală:** consumatorii pot căuta produse sau servicii care le cresc stima de sine sau le oferă satisfacție personală. Cumpărarea unui articol de îmbrăcăminte elegant sau a unei excursii într-o destinație exotică poate aduce o satisfacție psihologică și o creștere a stimei de sine. De asemenea pe rețelele sociale și fac diverse expermente în care se demonstrează că valoarea produsului schimbă modul de percepție a lucrurilor.

- **Confortul emoțional și siguranță:** unele produse și servicii pot oferi confort emoțional și o senzație de siguranță. De exemplu, achiziționarea unui sistem de securitate pentru casă sau a unei asigurări medicale poate contribui la liniștea mentală și la reducerea stresului, pe când locuind într-o zonă nesigură din oraș sau în care recent s-a produs un jaf, neavând nici un mijloc de protecție te vei simți stresat sau chiar epuizat.

- **Plăcerea și bucuria:** indivizii pot cumpăra produse și servicii pentru a experimenta plăcere și bucurie, de a încerca diverse senzații tari. Acest lucru poate include mâncarea preferată, hobby-uri, activități dinamice, precum mersul pe bicicleta sau achiziționarea de cadouri pentru a aduce bucurie altor persoane. Oamenii aleg lucrurile care le aduce cea mai mare plăcere emoțională. Unii iubesc să primească, alții să ofere, în funcție de plăcerea acesta se conduce în anumite situații de viață.

- **Experiențe unice și amintiri:** anumite decizii de cumpărare sunt motivate de dorința de a crea experiențe unice și amintiri. Consumatorii pot cheltui bani pentru a călători în locuri exotice, pentru a participa la evenimente speciale sau pentru a colecta obiecte de valoare sentimentală. De obicei cei ce preferă astfel de experiențe, sunt gata să achite sume mari de bani numai pentru a rămâne mulțumiți.

REZULTATELE OBȚINUTE

Rezultatele acestui chestionar indică o serie de concluzii importante privind comportamentul și preferințele consumatorilor:

- **Atracția față de produsele noi:** Toți cei intervievați (100%) au exprimat o atracție pentru achiziționarea de produse sau servicii noi. Acest lucru sugerează o deschidere și o predispoziție către inovație și experiențe noi în rândul consumatorilor.

- **Importanța calității:** Majoritatea respondenților (94,2%) consideră că calitatea unui produs sau serviciu influențează valoarea acestuia. Acest aspect subliniază accentul pus pe calitate și pe satisfacerea nevoilor consumatorilor într-o piață competitivă.

- **Loialitatea față de marcă:** Un procent ridicat (98,6%) dintre cei intervievați au declarat că au cumpărat vreodată un produs sau serviciu din cauza unei experiențe pozitive anterioare cu aceeași marcă sau companie. Acest lucru evidențiază importanța construirii și menținerii relațiilor loiale cu clienții.

- **Valoarea sentimentală a produselor:** O proporție semnificativă (87%) a participanților au obiecte sau produse pe care le consideră valoroase din punct de vedere sentimental sau emoțional. Acest aspect subliniază legătura afectivă pe care oamenii o pot dezvolta cu anumite produse sau mărci.

- **Influența socială și a recenziilor:** Când vine vorba de deciziile de cumpărare, majoritatea respondenților (cel puțin 88,3%) iau în considerare părerea altor persoane, fie că sunt prieteni, familie sau recenziile online. Acest lucru evidențiază importanța influenței sociale și a recenziilor în procesul de luare a deciziilor de cumpărare.

- **Atenția față de preț și calitate:** O majoritate covârșitoare (95,7%) a respondenților au obiceiul de a compara prețurile și caracteristicile produselor sau serviciilor înainte de a face o achiziție. Acest aspect subliniază importanța raportului între preț și calitate în procesul de luare a deciziilor de cumpărare.

- **Motivația pentru achiziții noi:** Motivele pentru achiziționarea de produse sau servicii noi variază de la necesitate și nevoie la dorința de a experimenta ceva nou sau de a-și îmbunătăți garderoba, casa sau tehnologia.

- **Impactul publicității:** Opiniile privind impactul publicității în influențarea percepției despre valoarea unui produs sau serviciu sunt diverse, cu unii considerând că are un rol decisiv, în timp ce alții consideră că influența este mai mică sau chiar inexistentă.

CONCLUZIE

Valoarea psihologică a bunurilor și serviciilor este o componentă esențială a procesului de luare a deciziilor de cumpărare a consumatorilor. Aspectele psihologice ale consumului pot influența semnificativ deciziile de cumpărare și pot include aspecte precum identitatea personală, stima de sine, experiențele plăcute, responsabilitatea socială și multe altele.

Companiile care înțeleg și răspund la această valoare psihologică pot crea produse și servicii mai relevante și mai atractive pentru consumatori. Astfel, ele pot dezvolta relații mai puternice cu clienții, pot construi loialitate și pot obține succes pe piață. Pe măsură ce evoluează tendințele în societate, companiile trebuie să fie atente la schimbările în valorile psihologice ale consumatorilor și să adapteze strategiile lor pentru a răspunde acestor schimbări și pentru a rămâne competitive pe piață.

BIBLIOGRAFIE:

- 1) Micu, A. (2018). Comportamentul consumatorului. Teorii, metode, studii de caz. Editura Uranus.
- 2) Drăgulescu, R. (2008). Marketing și comportamentul consumatorului. Editura Uranus.
- 3) Cătoiu, I., & Teodorescu, N. (2011). Comportamentul consumatorului: Factori de decizie și strategii de marketing. Editura Uranus.
- 4) Grigore, G. (2017). Marketing și managementul serviciilor. Editura Polirom.
- 5) Pascariu, G. (2010). Marketing. Editura Universitară.
- 6) Consumatorul de produse, sursă: <https://consulting.md/rom/profilul-psihografic-al-consumatorilor-dvs-si-al-consumatorilor-produselor-concure>
- 7) Psihologa consumatorului, sursă: file:///C:/Users/Admin-PC/Downloads/pdf-psihologia-consumatorului_compress.pdf

Coordonator Științific: ȚURCAN Galina, dr., lect. univ.
Academia de Studii Economice a Moldovei,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: +373 (022) 40-27-34
e-mail: turcan.galina@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.37>
CZU: 316.77:[35.08:347.176.1](498)

ASPECTS REGARDING THE ROLE OF COMMUNICATION BETWEEN PUBLIC OFFICIALS AND CITIZENS IN ROMANIAN INSTITUTIONS

ASPECTE PRIVIND ROLUL COMUNICĂRII ÎNTRE FUNCȚIONARI PUBLICI ȘI CETĂȚENI ÎN INSTITUȚIILE DIN ROMÂNIA

GHEORGHESCU (GHERMAN) Elena Ionela, studentă
Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Romania, Alba Iulia,
Str. G.Bethlen nr.5
ionelagherman19@yahoo.ro

PLEȘA Andreea, studentă
Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Romania, Alba Iulia,
Str. G.Bethlen nr.5
aplesa726@gmail.com

Abstract: *The communication between public officials and citizens is the engine that drives society; therefore, it should be as clear as possible so that all citizens can understand what is happening within the society they live in. It should be transparent to avoid misunderstandings, as these often lead to disputes between social groups, and also as up-to-date as possible to prevent erroneous information from reaching the citizens and to ensure the proper functioning of society. In this document, we wanted to highlight these aspects, as well as their importance in creating a closely linked relationship between public officials and citizens.*

Cuvinte cheie: *comunicare, cetățeni, funcționari publici, instituții, societate*

JEL CLASSIFICATION: H83, J58

INTRODUCERE

Comunicarea publică poate fi considerată drept o comunicare formală care vizează schimbul și îmbunătățirea informațiilor de utilitate socială și menținerea relațiilor sociale, responsabilitatea pentru aceasta revenind instituțiilor publice.

Comunicarea între funcționarii publici și cetățeni în instituțiile din România reprezintă un aspect important pentru buna funcționare a administrației publice și pentru relația de încredere între stat și societate. Această comunicare nu doar facilitează schimbul de informații și soluționarea problemelor, ci și consolidează transparența și responsabilitatea în procesul decizional. Pe de o parte, cetățenii au dreptul să fie informați corect și complet despre serviciile și procedurile oferite de instituțiile publice, să-și exprime opinii și să-și prezinte sugestiile și reclamațiile în mod deschis și fără constrângeri. Pe de altă parte, funcționarii publici au responsabilitatea să ofere răspunsuri clare și prompte, să se asigure că comunicarea este accesibilă pentru toți cetățenii, indiferent de nivelul lor de educație, să demonstreze respect și profesionalism în interacțiunile lor.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

1. IMPORTANȚA COMUNICĂRII PUBLICE ÎN ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ

În administrația publică există mai multe tipuri de comunicare: verbală, nonverbală, internă, externă, internațională, pedagogică, interculturală. Comunicarea publică se referă la împărtășirea și schimbul de informații de utilitate publică, precum și la menținerea coeziunii sociale. Este dificil să

se stabilească un raport între funcționarul public și cetățeni, deși ideea esențială a comunicării se rezumă la "a înțelege și a fi înțeles". Comunicarea publică prezintă o serie de particularități în funcție de scopul și rolul său.¹⁴

2. CANALE, FUNCȚII ȘI INSTRUMENTE DE COMUNICARE ÎN ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ

Comunicarea publică se desfășoară pe orizontală și verticală, fiind un proces bilateral. Există mai multe canale și modalități de realizare a comunicării publice: radio, canale de televiziune, poștă electronică, broșuri specializate, discursuri, mese rotunde, ziare, avizoare etc. Atunci când un mesaj este repetat prin mai multe canale de comunicare, practica demonstrează că va fi înțeles mai bine, implicând schimbul de înțelegeri și opinii.

Prin întreaga lor activitate, autoritățile publice urmăresc satisfacerea interesului general al populației, iar instituțiile administrației publice au obligația să se apropie de membrii comunităților locale și să mențină un contact permanent cu aceștia, lucru care poate fi realizat prin intermediul funcțiilor comunicării, cât și al instrumentelor de comunicare.¹⁵

Funcțiile comunicării în administrația publică sunt:

- **De a informa** aducerea la cunoștință a informațiilor de natură administrativă și punerea acestora în valoare.
- **De a asculta** întrebările și nevoile cetățeanului.
- **De a contribui** la asigurarea relaționării sociale.
- **Transmiterea mesajelor și pozițiilor politice** ale administrației publice către public și media.
- **Gestionarea situațiilor de urgență sau de criză**, furnizând informații actualizate și îndrumări către cetățeni în timp ce menține ordinea și siguranța publică.

Instrumentele de comunicare în administrația publică includ:

- **Internetul:** permite schimbul de informații în două sensuri, cu eficiență și fără costuri mari.
- **Website-urile:** pentru promovarea activității și rezolvarea problemelor cetățenești.
- **E-mail:** pentru transmiterea de informații oficiale cu caracter personal și individual
- **Semnătura electronică:** asigură autenticitatea și integritatea documentelor electronice, eliminând necesitatea documentelor tipărite și semnate manual, acestea putând fi transmise mai rapid către cetățean.

3. EVALUAREA CALITĂȚII SERVICIILOR PUBLICE

Calitatea comunicării și cea a serviciilor publice din România sunt evaluate de către cetățeni doar în instituțiile publice spitalicești în care s-a dezvoltat un mecanism de feedback al pacientului. Mecanismul reprezintă ansamblul de măsuri și de proceduri care au drept obiectiv evaluarea satisfacției pacienților referitor la serviciile medicale primite în cadrul spitalelor publice prin analiza răspunsurilor oferite de pacienți cu privire la calitatea serviciilor, respectarea drepturilor pacienților și conduita morală a cadrelor medico-sanitare.¹⁶ Însă acest mecanism ar trebui să fie implementat în toate instituțiile publice din România, întrucât în acest mod se poate observa calitatea serviciilor, modul în care sunt gestionate problemele cetățenilor, dacă personalul din instituții este pregătit să răspundă acestor probleme, precum și modul în care funcționarii răspund solicitărilor primite de la cetățeni. Acest mecanism nu doar că ar evalua satisfacția cetățenilor, ci ar ajuta și la îmbunătățirea serviciilor oferite de instituțiile publice.

4. IMPLICAREA CETĂȚENILOR ÎN PROCESUL DECIZIONAL

În democrațiile consolidate din centrul și vestul Europei, implicarea activă a cetățenilor în viața publică reprezintă o tradiție și o piatră de temelie în funcționarea acestor state. În societățile din Europa de Sud-Est, precum România, implicarea cetățenilor în viața publică este una foarte redusă,

¹⁴ (Cojocariu)

¹⁵ (Stancu)

¹⁶ (Toma)

de multe ori limitată la ziua în care aceștia își manifestă opțiunea politică prin vot. Cunoașterea drepturilor și a modalităților prin care cetățenii își pot responsabiliza aleșii, pentru ca aceștia să acționeze conform interesului public, reprezintă încă o necesitate. Consolidarea democrației participative presupune existența unui dialog permanent și susținut între cetățean și alesul său, nu numai în perioada premergătoare fenomenului electoral, ci mai ales pe întreaga durată a mandatului acestuia, cetățeanul fiind implicat activ în procesul de luare a deciziilor prin consultarea sa permanentă.¹⁷ Noi, cetățenii români, ar trebui să luăm drept exemplu de urmat acest model de democrație, care în mod evident funcționează în țările din centrul și vestul Europei, și să începem să îl promovăm și să îl folosim și în țara noastră, întrucât degeaba ar încerca funcționarii și instituțiile să ne ceară un feedback, atât timp cât pe noi nu ne interesează să ne implicăm în problemele țării și să găsim soluții alături de administrația publică.

5. ROLUL COMUNICĂRII ÎN CONSOLIDAREA AUTORITĂȚII PUBLICE

Prin procesul de comunicare autoritatea publică are ca scop să își întărească imaginea proprie, să creeze un climat de încredere și simpatie din partea cetățenilor, să îi atragă pe aceștia și să inițieze un dialog, să le cunoască cerințele și problemele personale.¹⁸

Acest proces se bazează pe o relație de interdependență între trei elemente importante: comunicare, devotament (sau loialitate) și încredere în domeniul public social. Această interdependență a făcut obiectul studiului lui Zeffane, Tipu și Ryan din care se poate concluziona că legătura între cele trei este strânsă, dar relația dintre comunicare și încredere este de departe cea mai puternică, urmată de cea dintre încredere și loialitate. Mai departe autorii argumentează pe baza rezultatelor că ceea ce a scăpat atenției altor cercetători este faptul că încrederea este în centrul ecuației și că doar prin încredere se formează sentimentul de loialitate și devotament.¹⁹

Printr-o comunicare eficientă se pot evita neînțelegerile care adesea sunt la baza sentimentelor de lipsă de încredere. Recomandarea autorilor pentru toate persoanele în funcții de conducere este să învețe că încrederea nu se întâmplă doar, de la sine, ci ea este construită și menținută prin comunicare eficientă.²⁰

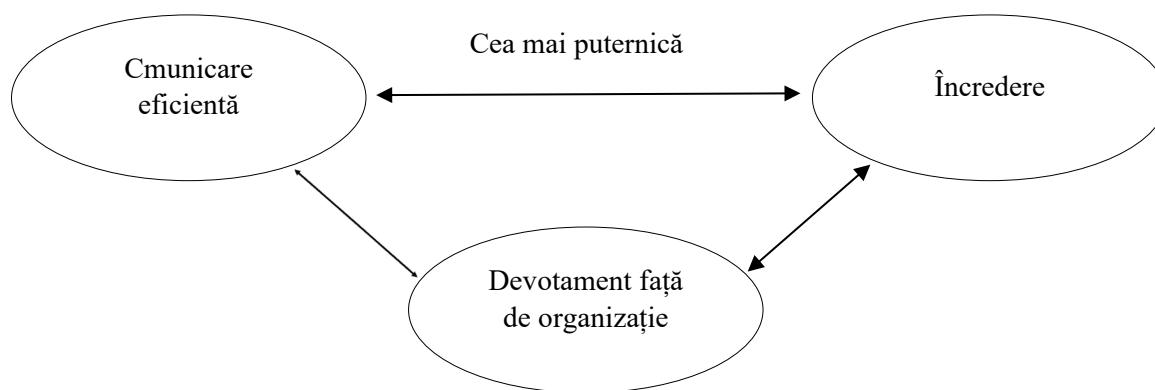

Figura 1: Schema relației dintre comunicarea eficientă, încredere și devotament într-o organizație

Sursa: adaptat după Zeffane, Tipu și Ryan (2011)

¹⁷ (Kanovici)

CONCLUZII

În concluzie, comunicarea dintre funcționarii publici și cetățeni în instituțiile publice din România este esențială pentru buna funcționare a societății și pentru menținerea încrederii cetățenilor în administrația publică. Această comunicare trebuie să fie susținută și alimentată de ambele părți, astfel să se creeze un echilibru fundamental, care să unească ideile și convingerile acestor extreme. Doar prin menținerea unui dialog permanent între cetățeni și autorități vom putea să ne rezolvăm problemele în cel mai eficient mod, să eliminăm ineficiențele și nemulțumirile, contribuind astfel cu toții la un mediu mai prietenos de activitate și, în final, la dezvoltarea societății și a administrației.

BIBLIOGRAFIE

1. Călin Ghiolțan, Anamaria Morar, „Comunicarea între cetățean și administrația publică locală.” *Revista Transilvană de Științe Administrative* 2021: 32-50.
2. Cojocariu, Venera Mihaela. *Teoria și metodologia instruirii*. București: Ed. Didactica și Pedagogica, 2002.
3. Jianu, E., Ciobanu, N. și Ciobotă, R. „Techniques and Methods to Improve the Communication Channels in Modern Public Administration.” *Procedia – Social and Behavioral Sciences* (2013): 174-179.
4. Kanovici, Adrian-Lucian. „Implicarea cetățenilor în procesul decizional în contextul crizei economice.” *Revista de economie socială* 2013: 13-14.
5. Stancu, S. *Relatii Publice și Comunicare*. București: Ed. Teora, 2006.
6. Toma, Sandra-Ioana. „Mecanismul de feedback al pacientului în spitalele publice.” *Revista de Achiziții publice* Ianuarie 2017.
7. Zeffane, R., Tipu, S.A. și Ryan, J.C. „Communication, Commitment and Trust: Exploring the Triad.” *International Journal of Business and Management* (2011): 77-87.

Coordonator Științific: cof.univ.dr. DRAGOLEA Larisa
Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Romania, Alba Iulia,
Str. G.Bethlen nr.5
Telefon: + 40258812630
e-mail: larisadragolea@uab.ro

¹⁸ (Jianu)

¹⁹ (Călin Ghiolțan)

²⁰ (Zeffane)

THE PROCESS OF RECRUITING CIVIL SERVANTS

PROCESUL DE RECRUTARE A FUNCȚIONARILOR PUBLICI

NUC Elena, studentă,, specialitatea:AP

BUȘ Marinela-Elena, studentă, specialitatea:AP

Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Romania, Alba Iulia,

Str. G.Bethlen nr.5

helenanuc@ymail.com/marinelabus@yahoo.com

Abstract:Any public administration that wants to grow needs talented, resourceful people who have the skills to "get things moving", however, such employees can be hard to find and very hard to find. Kept in the long term. However, public institutions can overcome these challenges if they ensure that the recruitment proces they have is an effective one.

Cuvinte cheie: recrutare, administrație publică, funcționar public, selecție

JEL CLASSIFICATION: J45

INTRODUCERE

Procesul de recrutare presupune căutarea, identificarea și atragerea personalului calificat ale cărora abilități și compentențe se potrivesc cel mai bine cu cerințele postului vacant sau nevoile instituțiilor publice. Dacă procesul de recrutare este bine pus la punct și eficient, odata cu promovarea posturilor disponibile, un număr cât mai mare de candidați ar trebui să fie convinși să aplice și să păstreze interesul și să-l determine să fie interesați de un post anume, astfel încât să ia în considerare posibilitatea de a accepta o eventuală ofertă. Recrutarea înseamnă scoaterea la concurs a unui loc de muncă, promovarea publică a acestuia, cu scopul de a găsi persoanele potrivite pentru ocuparea lui. Prin urmare, candidații trebuie să fie mai întâi recrutați, iar apoi selectați. Tot literatura de specialitate definește selecția ca fiind un asamblu de procese de analiză a cantității și a pregătirii proesionale a candidaților, în scopul numirii pe posturi și/sau funcții publice în administrație a funcționarilor publici necesari.

În prezent, în Romania conform art. 6 alin. 1 din HG nr.1209, din 14 octombrie 2003 privind organizarea și dezvoltarea funcționarilor publici, recrutarea funcționarilor publici se face prin concurs la care poate participa orice persoană care îndeplinește **condițiile prevăzute în art. 465** din codul administrativ din 03.07.2019 organizat în limita funcțiilor publice vacante prevăzute anual în acest scop prin planul de ocupare a funcțiilor publice. Concursul pentru ocuparea funcției publice se organizează conform art. 467 din Codul Administrativ, numai în limita posturilor rămase vacante după efectuarea transferului prevăzut de lege și a redistribuirii funcționarilor publici în condițiile legii.

Funcționarul public este persoana numită într-o funcție publică, iar conceptul de funcție publică, potrivit legii, reprezintă ansamblul atribuțiilor și responsabilităților stabilite în temeiul legii privind scopul realizării prerogativelor de putere publică de către administrația publică centrală și locală. Așa cum am menționat pentru a putea ocupa o funcție publică persoana trebuie să fie **numită în funcția respectivă**. Anterior actului de numire a funcționarului public se desfășoară activitatea de recrutare și selecție a acestuia.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

METODE DE RECRUTARE ȘI SELECȚIE

Recrutarea și selecția de personal reprezintă o etapă importantă pentru a găsi omul potrivit la locul potrivit, întrucât exercită o influență deosebită asupra întregii activități a unității administrative.

Procesul de recrutare constă în promovarea joburilor vacante utilizând cele mai adecvate canale, mijloace și instrumente care să permită maximizarea ratei de atragere a celor mai potriviți candidați, ca adresabilitate și accesibilitate în cadrul grupului-țintă de potențiali aplicanți care să întrunească în cvasi-totalitate condițiile și criteriile prevăzute în profilul candidatului ideal.

Canalele de recrutare sunt acele medii prin care angajatorul comunică existența unui post vacant, pe baza unui anunț de angajare. Aceste canale sunt diverse și se particularizează în primul rând în funcție de strategia pentru care optează angajatorul. Mai întâi, în etapa de recrutare, candidații sunt cei care aleg să aplice la joburile promovate (în măsura în care află despre ele și sunt interesați să intre în cursă pentru jobul vacant), urmând ca, în etapa de selecție, angajatorul să fie cel care alege dintre aplicațiile primite pe cea sau cele care răspund optim nevoilor sale

Surse și metode de recrutare de personal:

- Promovare
- Transfer pe alt post, în cadrul instituției
- Anunțuri publicitare
- Absolvenți de învățământ
- Persoane care vin din exterior în instituția publică
- Agențiile de forță de muncă

De regulă, recrutarea de personal se face de către conducătorul instituției, dacă nu există un departament de resurse umane, și are ca scop identificarea, dintr-o mulțime de candidați, a persoanei potrivite pentru postul liber și eficiența acestuia în noua activitate.

Etapile recrutării de personal

Recrutarea de personal trebuie să parcurgă următoarele etape:

- Scrisoare de intenție și CV
- Completarea fișelor de candidatură
- Trierea
- Interviu preliminar
- Teste și probe de lucru
- Examinări fizice, medicale, referințe, interviuri finale,
- Decizia finală

Recrutarea internă și externă.

Recrutarea internă presupune informarea angajaților despre existența unui post vacant, iar la finalul selecției angajatul ales va prelua un nou post, ilustrând unul dintre cele trei tipuri de mobilitate intra-organizațională:

- Orizontală – transfer în alt departament sau preluarea unui nou proiect),
- Verticală (promovare pe o poziție ierarhic superioară)
- Geografică, la rândul său cu sub-tipuri: internă (relocarea în altă sucursală din țară) sau externă (transferul în alt sediu, din străinătate).

Canale și mijloace de recrutare externă

Mai jos sunt menționate cele mai des utilizate canale și instrumente de recrutare externă:

- Site-urile specializate de recrutare
- Website-urile companiilor – secțiunea de Cariere
- Presa centrală și locală

- Bursele și târgurile de joburi și alte evenimente de carieră (conferințe, workshop-uri, seminarii, zilele porților deschise – „open days” de vizitare a companiilor)
- Baza de date internă (sistemul informatic în care sunt stocate fostele aplicații, care pot fi reactivate pentru utilizare ulterioară, în noi procese de sourcing)
- Recomandări primite de la actualii sau foștii angajați și / sau candidate
- Parteneriat cu universitățile pentru promovarea imaginii de angajator și asigurarea pepinierii de talente – viitorii specialiști pe care companiile îi formează și îi dezvoltă prin intermediul unor programe de practică și internship
- Contactul cu agenții care oferă servicii de recrutare propriu-zisă, mass recruitment (recrutare de volum – pentru un număr important de posturi vacante, de exemplu la inaugurarea unui sediu nou sau lansarea unei divizii noi), head-hunting (executive search) și agenți de plasare temporară (leasing de personal)

De succesul instituției de recrutare depend eficacitatea și eficiența procesului de selecție, care îl succedă pe cel de recrutare.

CE PRESUPUNE PROCESUL DE SELECTIE?

Selecția presupune sortarea candidaților interesați de un anumit job și identificarea persoanelor care se potrivesc cel mai bine cu profilul poziției deschise. Înseamnă plasarea omului potrivit la locul de muncă potrivit. Selecția constă în evaluarea, deliberarea, departajarea dintre candidaturile primite, inclusive în etapa de analiză a CV-urilor, cât și cea de susținere a rundelor successive de interviu. Se consideră că primirea sau colectarea CV-urilor (ca bază de selecție), este etapa ce delimitează momentul când încheie procesul de recrutare și debutează cel de selecție.

Criteriile de selecție trebuie stabilite încă de la început. Ele trebuie să se refere la experiența, calificarea, aptitudinile, calitățile specifice și să facă parte din conținutul anunțului de publicare a posturilor vacante. Este important faptul că , în fiecare etapă a procesului, candidații sa fie evaluați după aceleasi criterii.

Tehnicile de selecție trebuie să fie obiective și să protejeze împotriva abuzurilor în toate etapele procesului de selecție. Trebuie să dea dovadă de corectitudine și deschidere și nu trebuie să existe discriminări referitoare la sex, rasa, religie sau alte considerente. Alegerea tehnicii care va fi folosită în fiecare etapă a procesului de selecție trebuie făcută în funcție de nevoile și cerințele fiecărui post, de numărul și felul candidaților. Tehnicile de triere a candidaților, testele și examenele trebuie să fie indicatori buni și reali ai performanțelor viitoare.

METODE DE SLECȚIE

Ca metode de selecție, cel mai frecvent se apelează la:

- Interviul de selecție, individual (one-to-one) sau cu paralel de evaluatori
- Teste (ocupaționale sau psihologice)
- Probe practice
- Centre de evaluare
- Verificarea referințelor (a recomandărilor de la foști angajatori sau, în cazul absolvenților, din partea coordonatorului de licență sau altor mentori educational.

CONCURSUL

Concursul are la bază principiul competiției deschise, transparenței, meritelor profesionale și competiției precum și cel al egalității accesului la funcțiile publice, pentru fiecare cetățean care îndeplinește condițiile legale și constă în 3 etape, după cum urmează:

1. selectarea dosarelor de înscriere;
2. susținerea probei scrise;
3. interviul.

În vederea participării la concurs, candidații depun un dosar de înscriere, iar la probele următoare pot participa numai candidații ale căror dosare de înscriere au fost selectate de către comisia de concurs în condițiile legii.

La proba scrisă, candidații redactează o lucrare sau completează unul sau mai multe teste grilă. Interviu se susține, de regulă, în aceeași zi cu proba scrisă și constă în întrebări adresate candidaților de către comisia de concurs, fie pe probleme legate de funcția publică, fie de verificare a cunoștințelor de limbă străină sau a celor de operare/programare pe calculator

CONCLUZII/RECOMANDĂRI.

Recrutarea și selecția de personal sunt elemente cheie în dinamica resurselor umane, pentru că realizarea acestor procese în mod eficient contribuie la individualizarea pozitivă a organizației.

Procesul de recrutare a funcționarilor publici are ca scop identificarea și selectarea persoanelor care posedă competențele și calitățile necesare pentru a îndeplini sarcinile și responsabilitățile funcției publice într-un mod eficient și eficace.

Selecția funcționarilor publici implică evaluarea competențelor, abilităților și experienței candidaților prin intermediul interviurilor, testelor și evaluărilor, pentru a asigura că aceștia sunt potriviți pentru cerințele postului.

Un proces de recrutare eficient ar trebui să promoveze diversitatea și incluziunea în rândul funcționarilor publici, reflectând astfel diversitatea comunității pe care o slujește instituția publică și creând un mediu de lucru echitabil.

BIBLIOGRAFIE:

1. Lapuente, V., & Suzuki, K. (2023). CIVPROF Municipal Survey 1: A Conjoint Experiment on the recruitment, promotion, and expected behavior of local civil servants. tled.
2. Løegreid, P., & Wise, L. R. (2007). Reforming human resource management in civil service systems: Recruitment, mobility, and representativeness. In *The civil service in the 21st century: Comparative perspectives* (pp. 169-182). London: Palgrave Macmillan UK.
3. Sundell, A. (2012). What Is The Best Way To Recruit Public Servants?.
4. Yang, W., & Zhao, S. Management of civil services and the supply of civil servants. *Public Administration*.
- ***Manual de RECRUTARE Concursul național pentru ocuparea funcțiilor publice din România, Acord privind Serviciile de Asistență Tehnică pentru Dezvoltarea unui Sistem de Management Unitar al Resurselor Umane din Administrația Publică (2021) <https://www.anfp.gov.ro/R/Doc/2022/Proiecte/SIPOCA%20136/Manual-Recrutare%20designed%20March%2016.%202022.pdf>
- ***Bia CapitalSolutions, recrutare și selecție: care sunt diferențele dintre cele două procese, [Articol](#)

Coordonator Științific: cof.univ.dr. DRAGOLEA Larisa
Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Romania, Alba Iulia,
Str. G.Bethlen nr.5
Telefon: + 40258812630
e-mail: larisadragolea@uab.ro

THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI) ON HUMAN RESOURCES ACTIVITY IN AN ORGANIZATION (HR)

IMPACTUL INTELIGENȚEI ARTIFICIALE (IA) ASUPRA ACTIVITĂȚII RESURSELOR UMANE ÎNTR-O ORGANIZAȚIE (HR)

DĂRONI-GHERMAN Carmina-Maria, studentă, specialitatea: CIG

COSMA Andreea Cipriana, studentă, specialitatea: CIG

Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Romania, Alba Iulia,

Str. G.Bethlen nr.5

g.carminamaria@gmail.com;

andreeacosma278@gmail.com

Abstract: *This paper extensively explores the impact of integrating artificial intelligence (AI) into human resources (HRM), highlighting the many ways AI is changing and influencing practices and processes across organizations. In addition to the obvious promises of increased efficiency and operational optimization, the adoption of AI in HRM has a profound impact on organizational culture and labor relations. By automating repetitive and administrative-bureaucratic tasks, AI enables HR employees to focus their efforts and expertise on the more strategic and human aspects of HR management. Thus, employees can turn their attention to value-added activities such as recruitment, staff development and creating a positive and motivating work environment. From here there is a lot to explore, being just the beginning.*

Keywords: *Impact, intelligence, artificial intelligence, human resources, organization, processes, ethics*

JEL CLASSIFICATION: O15, E24

INTRODUCERE

Inteligența artificială (IA) a început să fie explorată în anii 1950, când informaticianul Alan Turing a publicat lucrarea sa intitulată „Computing Machinery and Intelligence”. Această lucrare a propus un test pentru a determina dacă mașinile pot gândi la fel ca oamenii. De atunci, IA a evoluat semnificativ și a devenit o ramură importantă a informaticii.

Inteligența artificială (IA) reprezintă o zonă fascinantă a informaticii, în care mașinile învață și se adaptează pentru a oferi răspunsuri rapide și pentru a rezolva probleme complexe într-o multitudine de domenii. În prezent, IA se referă la inteligența mașinilor, care pot percepe mediul, învăța din date și lua decizii adaptabile pentru a-și atinge obiectivele. Aceasta implică dezvoltarea de algoritmi și modele care utilizează tehnici avansate, cum ar fi învățarea automată, învățarea profundă, procesarea limbajului natural și viziunea computerizată. Mașinile moderne pot înțelege vorbirea umană, juca jocuri de strategie la nivel înalt, conduce autovehicule autonome și efectua alte sarcini complexe.

IA poate fi descrisă ca teoria și dezvoltarea sistemelor informatice care pot efectua sarcini conduse de obicei de algoritmi. Acești algoritmi sunt adesea susținuți de învățarea automată pentru a adăuga o putere semnificativă conceptelor și practicilor managementului resurselor umane (MRU).²¹

În ultimii ani au apărut transformări semnificative la nivelul unei organizații economice, cu referire la managementului resurselor umane (MRU), datorită dezvoltării inteligenței artificiale (IA) transformarea în ramura MRU cum ar fi recrutarea, gestionarea performanței, stabilirea compensațiilor și a beneficiilor, furnizarea proceselor de formare și dezvoltare, toate acestea au putut deveni automatizate într-o oarecare măsură. Promisiunea IA este că dispozitivele automate precum mașinile, roboții și software-ul ar putea fi capabile să îndeplinească sarcini de rutină care au fost întreprinse în mod tradițional de oameni.²²

Acest studiu vizează înțelegerea aprofundată a impactului inteligenței artificiale (IA) asupra activității resurselor umane (HR) și importanța acestei noi implemetări, obiectivele fiind automatizarea proceselor de recrutare și selecție, colaborarea dintre om și IA, securitatea datelor și etica, reglementări și norme.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Într-o lume aflată într-o cursă accelerată către inovație și progres tehnologic, inteligența artificială și impactul său asupra activității resurselor umane au devenit subiecte de interes vital pentru organizațiile moderne. Astfel începe o poveste fascinantă despre cum IA redefinește complet peisajul HR-ului.

Pentru a începe într-o notă pozitivă, automatizarea proceselor de recrutare și selecție, reprezintă o evoluție în managementul resurselor umane, având un impact semnificativ asupra eficienței procesului de recrutare. Această evoluție tehnologică poate simplifica și accelera procesele de recrutare în mai multe moduri semnificativ, care vor fi enumerate și explicate mai jos:²³

- Inteligența artificială (IA) ajută la automatizarea proceselor de recrutare și selecție, tehnologia IA poate revoluționa modul în care organizațiile identifică și angajează pe bază de talente. Algoritmii de învățare automată pot analiza CV-uri, evalua competențele și potrivirea culturală, reducând timpul și efortul manual necesar pentru procesele de recrutare și selecție;

- Creșterea eficienței, aceasta este vizibilă deoarece prin utilizarea IA în diverse sarcini precum screening-ul CV-urilor, programarea interviurilor sau comunicarea cu candidații, departamentele de HR pot eficientiza operațiunile și pot concentra resursele pe activități mai valoroase și strategice, ceea ce ar ajuta la o creștere spectaculoasă a rezultatelor;

- Inteligența artificială IA ajută la analiza datelor și luarea deciziilor înțelepte și mai informate, deoarece IA poate analiza cantități masive de date despre angajați și candidați, oferind informații valoroase pentru luarea deciziilor în domeniul HR, cum ar fi predictivitatea fluctuației personalului, identificarea nevoilor de formare sau evaluarea performanței;

- Îmbunătățirea experienței angajaților prin automatizarea unor sarcini repetitive și consumatoare de timp, contribuind la creșterea satisfacției și angajamentului acestora în organizație, iar toate acestea aduc după sine o mai bună productivitate și satisfacție la locul de muncă;

Ca și o concluzie minimalistă, cu ajutorul tehnologiei artificiale se poate crește diversitatea, datorită algoritmilor iar astfel se elimină partea subiectivă și a prejudecăți.

Colaborarea Om și Inteligența artificială (IA)

Colaborarea dintre oameni și inteligența artificială (IA) în domeniul resurselor umane reprezintă un subiect de mare actualitate și relevanță în era digitală în care trăim. O abordare colaborativă și eficientă între angajați și sistemele IA poate aduce beneficii semnificative organizației, însă aceasta implică mai mult decât simpla utilizare a tehnologiei. În viziunea lui Westerman comunicarea dintre om și IA trebuie să aibă un echilibru între confidențialitate și dezvăluire, prin care oamenii "își echilibrează preocupările legate de confidențialitate cu nevoia de auto-dezvăluire în relațiile interpersonale"²⁴

²¹ Rodgers, W. (2020). Inteligența artificială într-un model de debit: Unii algoritmi majori. CRC Press.

²² Rodgers, W., Murray, J. M., Stefanidis, A., Degbey, W. Y. și Tarba, S. Y. (2023). O abordare algoritmică a inteligenței artificiale pentru luarea deciziilor etice în procesele de management al resurselor umane. *Revizuirea managementului resurselor umane*, 33 alineatul (1), 100925.

²³ Kharytonova, O., Osadcha, K. și Osadchyi, V. (2021). Recrutare folosind sisteme automatizate. *Jurnalul ucrainean de studii educaționale și tehnologia informației*, 9 (2), 1-19.

²⁴ Westerman, D., Edwards, A. P., Edwards, C., Luo, Z. și Spence, P. R. (2020). I-It, I-Thou, I-Robot: Umanitatea percepută a IA în comunicarea om-mașină. *Studii de comunicare*, 71 (3), 393-408.

În primul rând, este important de subliniat că IA nu are capacitatea de a înlocui complet rolurile umane în HR. Deși poate oferi analize rapide și precise, este esențial să înțelegem că aceste instrumente sunt complementare abilităților umane. Colaborarea eficientă dintre oameni și IA poate duce la rezultate superioare, deoarece aduce împreună cunoștințele și experiența umană cu capacitatea tehnologică a inteligenței artificiale.

Un aspect crucial în această colaborare este dezvoltarea competențelor angajaților în utilizarea noilor instrumente IA. Angajații din HR trebuie să fie pregătiți să utilizeze aceste tehnologii și să le integreze în procesele existente. Formarea și dezvoltarea competențelor sunt esențiale pentru a maximiza beneficiile aduse de IA și pentru a asigura o adaptare rapidă la schimbările tehnologice. Pe lângă aceasta, implementarea poate necesita o schimbare a mentalității și a culturii organizaționale. Este important să se promoveze o cultură deschisă către inovație și adaptare, în care angajații să fie încurajați să exploreze și să adopte noi tehnologii. Acest lucru poate contribui la îmbunătățirea eficienței, inovației și competitivității organizației pe termen lung.²⁵

În plus, tehnologia IA poate aduce beneficii în managementul resurselor umane în următoarele domenii de tranzacționare:²⁶

- Decizii sub presiunea timpului.
- Precizie, este un cost a alegerilor decizionale greșite minimizat.
- Alocarea resurselor, multitudinea datelor este prea mare pentru analiza manuală.
- Decizii în care acuratețea predicției este mai importantă decât explicația sau clarificarea.
- Furnizarea de informații este mai rapidă.

Aceste aspecte subliniază importanța unei abordări echilibrate și colaborative între oameni și IA în domeniul resurselor umane, pentru a maximiza beneficiile și a gestiona cu succes schimbările aduse de tehnologie în mediul de lucru.

Securitatea Datelor și Etica

Securitatea datelor și etica reprezintă aspecte fundamentale în utilizarea inteligenței artificiale (IA) în domeniul resurselor umane (HR). Acestea sunt subiecte de mare importanță și preocupare într-o societate digitală în care datele personale sunt din ce în ce mai prețioase și expuse la riscuri.

În primul rând, utilizarea IA în HR ridică întrebări legate de confidențialitatea și securitatea datelor personale ale angajaților. Este esențial ca organizațiile să pună în aplicare măsuri robuste de protecție a datelor pentru a asigura că informațiile sensibile nu sunt accesate sau utilizate în mod neautorizat. Aceasta implică implementarea unor politici și proceduri clare, utilizarea tehnologiilor de securitate avansate și formarea angajaților în privința bunei practici în gestionarea datelor.

În al doilea rând, responsabilitatea etică în utilizarea IA trebuie să fie o prioritate. Algoritmii utilizați în sistemele IA nu ar trebui să perpetueze discriminarea. Este important ca aceste tehnologii să fie construite și utilizate într-un mod transparent și responsabil, având în vedere implicațiile lor sociale și morale. Organizațiile ar trebui să aibă standarde etice clare și să efectueze evaluări periodice pentru a identifica și corecta eventualele probleme de bias sau discriminare.

Ca și o concluzie securitatea datelor și responsabilitatea etică sunt aspecte esențiale în utilizarea IA în HR. Protejarea confidențialității datelor și asigurarea unei utilizări etice a tehnologiilor sunt fundamentale pentru construirea unei relații de încredere cu angajații și pentru menținerea integrității organizației în era digitală.

Reglementări și Norme

- Legislația privind protecția datelor și drepturile angajaților trebuie să fie respectată, precum este GDPR (Regulamentul General privind Protecția Datelor), care reprezintă un cadru legal esențial pentru protecția datelor personale.

- Norme și ghiduri specifice pentru utilizarea IA în HR sunt necesare, iar organizațiile pot dezvolta propriile norme și ghiduri etice pentru utilizarea IA în HR, reflectând valorile și obiectivele, pe lângă cele legale.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

În concluzie, integrarea IA în MRU aduce cu sine promisiuni considerabile în ceea ce privește eficiența și eficacitatea operațională, dar și provocări și preocupări semnificative legate de etică, protecția datelor și impactul asupra culturii organizaționale. Prin gestionarea cu înțelepciune a acestor aspecte, organizațiile pot să exploateze pe deplin beneficiile inteligenței artificiale în managementul resurselor umane și să își consolideze poziția într-un mediu concurențial din ce în ce mai complex și dinamic.

BIBLIOGRAFIE:

1. Bodea, C. N., Paparic, M., & Mogoș, R. I. IMPACTUL ADOPTĂRII INTELIGENȚEI ARTIFICIALE LA LOCUL DE MUNCĂ ASUPRA STRATEGIILOR DE PERFECTIONARE PROFESIONALĂ ȘI RECALIFICARE
2. Braganza, A., Chen, W., Canhoto, A. și Sap, S. (2021). Ocuparea productivă a forței de muncă și munca decentă: impactul adoptării IA asupra contractelor psihologice, implicării la locul de muncă și încrederii angajaților. *Jurnalul de cercetare a afacerilor*, 131, 485-494.
3. Brishti, J. K. și Javed, A. (2020). Viabilitatea procesului de recrutare bazat pe IA: O revizuire sistematică a literaturii de specialitate.
4. FraiJ, J. și László, V. (2021). O analiză a literaturii de specialitate: impactul inteligenței artificiale asupra procesului de recrutare. *Jurnalul Internațional de Inginerie și Științe ale Managementului*, 6 (1), 108-119.
5. Kharytonova, O., Osadcha, K. și Osadchyi, V. (2021). Recrutare folosind sisteme automatizate. *Jurnalul ucrainean de studii educaționale și tehnologia informației*, 9 (2), 1-19.
6. Müller, V. C. (2020). Etica inteligenței artificiale și roboticii.
7. Nadella, S. (2018). Apăsați reîmprospătare. Bentang Pustaka.
8. Rodgers, W. (2020). Inteligența artificială într-un model de debit: Unii algoritmi majori. CRC Press.
9. Rodgers, W., Murray, J. M., Stefanidis, A., Degbey, W. Y. și Tarba, S. Y. (2023). O abordare algoritmică a inteligenței artificiale pentru luarea deciziilor etice în procesele de management al resurselor umane. *Revizuirea managementului resurselor umane*, 33 alineatul (1), 100925.
10. Rodgers, W., Söderbom, A. și Guiral, A. (2015). Responsabilitatea socială corporativă a îmbunătățit sistemele de control care reduc probabilitatea de fraudă. *Jurnalul de etică în afaceri*, 131, 871-882.
11. Sakka, F., El Maknoui, M. E. H., & Sadok, H. (2022). Human resource management in the era of artificial intelligence: future HR work practices, anticipated skill set, financial and legal implications. *Academy of Strategic Management Journal*, 21, 1-14.
12. Westerman, D., Edwards, A. P., Edwards, C., Luo, Z. și Spence, P. R. (2020). I-It, I-Thou, I-Robot: Umanitatea percepută a IA în comunicarea om-mașină. *Studii de comunicare*, 71 (3), 393-408.

Coordonator Științific: cof.univ.dr. DRAGOLEA Larisa
Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Romania, Alba Iulia,
Str. G.Bethlen nr.5
Telefon: + 40258812630
e-mail: larisadragolea@uab.ro

²⁵ Nadella, S. (2018). Apăsați reîmprospătare. Bentang Pustaka.

²⁶ Rodgers, W., Söderbom, A. și Guiral, A. (2015). Responsabilitatea socială corporativă a îmbunătățit sistemele de control care reduc probabilitatea de fraudă. *Jurnalul de etică în afaceri*, 131, 871-882.

SECȚIUNEA 8

ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE DE PROMOVARE A VALORILOR ECONOMICE ÎNTR-O ECONOMIE NAȚIONALĂ

FOREIGN EXCHANGE MARKET, DYNAMIC ANALYSIS PIAȚA VALUTARĂ, ANALIZĂ ÎN DINAMICĂ

PLOPA Silviu, student,
specialitatea: Economie Generală și Comunicare Economică
Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, România,
Suceava, str. Suniversității 13, www.usv.ro
e-mail autor: plopasilviu03@gmail.com.

Abstract :During the period 2021-2024, the Republic of Moldova faced significant challenges due to the energy crisis and geopolitical tensions arising from the war in Ukraine. These factors led to substantial fluctuations in the Moldovan leu exchange rate on the foreign exchange market. To address these issues, the National Bank of Moldova (NBM) intervened actively, implementing appropriate monetary policies to manage fluctuations and maintain economic stability. Through adjustments in interest rates and other measures, the NBM aimed to influence lending conditions and control inflation. Despite the challenges, effective monetary policies helped reduce uncertainty and foster confidence in the Moldovan economy. While the war in Ukraine and the energy crisis impacted the foreign exchange market, NBM interventions provided a stable foundation for the country's economic development

Keywords: Monetary Instrument, Monetary Policy, Intervention, Exchange Rates.

JEL CLASSIFICATION: E520, F310

INTRODUCERE

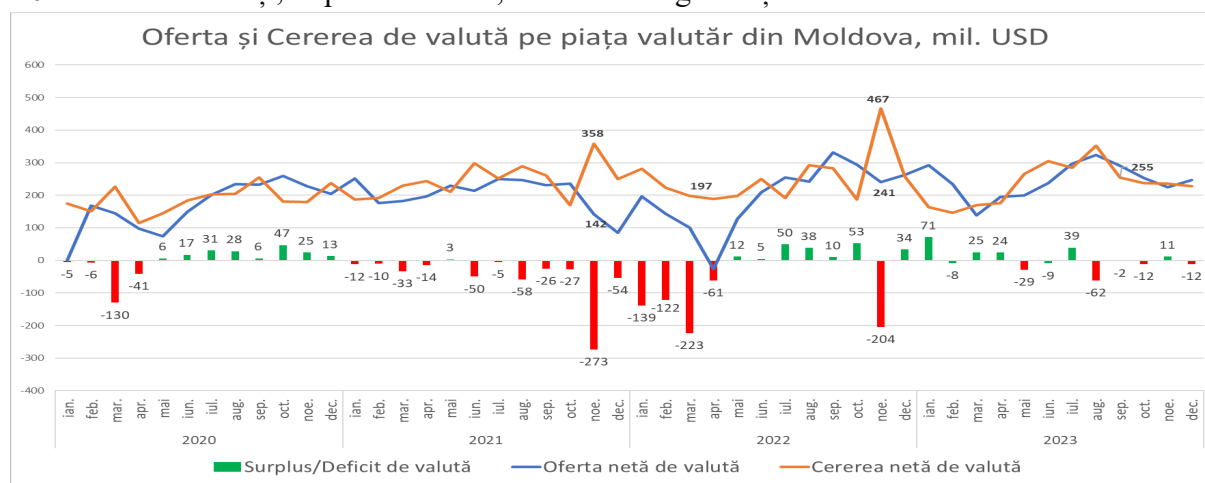
În contextul unei situații geopolitice instabile și a unei inflații ridicate, Republica Moldova se confruntă cu fenomene economice neobișnuite. Creșterea bruscă a prețurilor la resursele energetice precum gazul, petrolul și energia electrică a avut un impact semnificativ pe piața valutară.

CUPRINS

Primul factor care a determinat o presiune pe piața valutară este scumpirea bruscă a resurselor energetice. Astfel, dacă facem o comparație cu anii precedenți, putem determina că în 2020 Republica Moldova a cheltuit cel mai puțin pe resursele energetice din ultimii 15 ani, însumând 589 de milioane de dolari. Cea mai mare sumă plătită pentru resursele energetice până la criză a fost în timpul crizelor din 2011 și 2014, când s-au cheltuit circa 1,2 miliarde de dolari. Comparând cu anul 2020, când a fost o scădere puternică a prețului la resursele energetice, Republica Moldova a achitat pentru importul resurselor energetice de două ori mai puțin decât în primii ani de criză. Lucrurile au început să se înrăutățească în trimestrul IV din 2021, când au început să se scumpească în lanț toate resursele energetice. Această stare a necesitat o cerere puternică de valută, care a creat o presiune enormă pe piața valutară. Astfel, scumpirea bruscă a resurselor energetice trebuia să ducă la deprecierea semnificativă a Leului Moldovenesc, ceea ce nu este deloc favorabil în condițiile inflaționiste. Astfel, dacă nu intervenea Banca Națională a Moldovei, procesul inflaționist se înrăutățea și mai mult.

Al doilea factor este situația geopolitică tensionată, alimentată de războiul din Ucraina, care a exercitat o presiune suplimentară asupra pieței valutare. În primele luni ale conflictului, cetățenii Republicii Moldova au început să achiziționeze masiv valută, estimându-se că au fost cumpărate circa 500 de milioane de dolari SUA. Această achiziționare masivă a valutei a fost deosebit de neobișnuită, având în vedere că în mod obișnuit moldovenii cumpărau mai puțină valută decât vindeau, rezultând într-o ofertă netă pozitivă de valută din partea persoanelor fizice în fiecare lună. Totuși, în 2022, situația s-a schimbat dramatic, iar oferta netă de valută a devenit negativă, înregistrându-se un deficit de 26,1 milioane de dolari SUA. Această evoluție a fost fără precedent și a pus în evidență impactul direct al incertitudinii și al tensiunilor geopolitice asupra comportamentului economic al populației și asupra pieței valutare în Republica Moldova.

Criza energetică și războiul din Ucraina au creat presiune pe piața valutară. În noiembrie 2021, odată cu scumpirea bruscă a gazului, cererea de valută a fost de 358 milioane USD, în timp ce oferta de valută a fost de 85 milioane USD, creând un deficit de 273 de milioane de dolari pe piața valutară. Situația s-a ameliorat în decembrie 2021, înregistrând un deficit de 54 milioane USD, iar din ianuarie până în martie 2022, din nou a început să crească lunar deficitul de valută, din cauza războiului din Ucraina și scăderea prețului la resursele energetice. În perioada caldă a anului, am înregistrat o ofertă pozitivă de valută de 168 milioane de dolari, din cauza faptului că moldovenii au început să vândă valuta cumpărată în perioada de panică. În noiembrie 2022, deficitul înregistrat de 204 milioane de dolari a fost legat din nou de prețul la resursele energetice, cererea de valută fiind de 467 de milioane de dolari și oferta de 263 milioane de dolari. În concluzie, pot spune că finalul anului 2021 și întregul an 2022 au fost marcați, în perioada rece, de criza energetică și războiul din Ucraina.

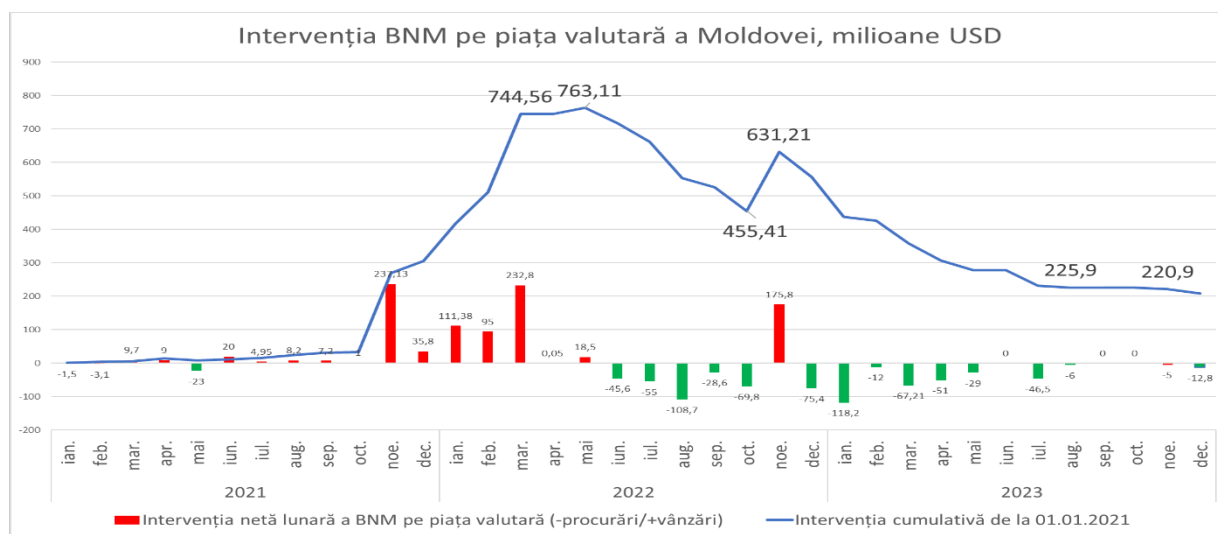

Sursa datelor: Banca Națională a Moldovei, www.bnm.md, Raport: Cererea și oferta de valută pe piața valutară

Figura 1. Oferta și cererea de valută

Sursa: BNM

În anii 2021 și 2022, s-au înregistrat deficite de valută mai mari comparativ cu anii precedenți. În 2021, deficitul total a fost de -566 de milioane de dolari, iar în 2022 acesta a fost de -548 de milioane, fiind mai mic cu 3,28% față de anul precedent. Astfel de deficite s-au înregistrat doar în 2014, după fraudă bancară, însumând 569 de milioane de dolari. În 2023, piața valutară a înregistrat un echilibru, cu un surplus de valută de 10 milioane de dolari, datorită vânzării valutei procurate în panică pentru a acoperi cheltuielile zilnice. În 2022, vânzările nete de valută din partea persoanelor fizice au crescut brusc față de ultimii 4 ani, atingând 4,4 miliarde de dolari. Motivul principal al acestei creșteri este că, după primele luni ale anului, când populația a cumpărat valută din cauza războiului din Ucraina, pericolul a fost perceput ca fiind mai mic, iar nevoile zilnice au determinat vânzarea valutei, exercitând presiune asupra leului moldovenesc. Astfel, contextele nefavorabile au determinat Banca Națională a Moldovei să intervină pe piața valutară cu scopul de a menține stabilitatea valutei, lucru care a ajutat la echilibrarea prețurilor, dar și pentru a crea liniște în societate.

Sursa datelor: Banca Națională a Moldovei, www.bnm.md

Figura 2. Intervenția BNM pe piața valutară

Sursa: BNM

Până în octombrie 2021, BNM a avut intervenții minime pe piața valutară. Totuși, odată cu apariția crizei, instituția a început să vândă sume semnificative de dolari în noiembrie 2021, decembrie 2021, și ulterior în ianuarie și februarie 2022, pentru a preveni fluctuații extreme ale leului. Situația s-a complicat în martie 2022, odată cu izbucnirea războiului din Ucraina, determinând o cerere sporită de valută și o intervenție masivă a BNM în valoare de aproximativ 763 de milioane de dolari pentru a menține cursul leului stabil. Ulterior, odată ce tensiunile generate de conflict s-au diminuat, cererea de valută a scăzut, iar BNM a fost nevoită să achiziționeze valută pentru a împiedica aprecierea excesivă a leului. Această tendință a continuat și în noiembrie și decembrie 2022, când BNM a intervenit pe piață pentru a menține stabilitatea cursului valutar.

Cu toate că Banca Națională a Moldovei (BNM) a intervenit masiv pe piața valutară, și-a mărit totuși rezervele valutare. Acest lucru a fost determinat de doi factori pozitivi. Primul este suportul extern primit de Republica Moldova din partea partenerilor noștri externi. Despre susținerea financiară externă, sub formă de granturi și împrumuturi, estimările experților arată că în 2022 suportul internațional, oferit Guvernului Republicii Moldova, se ridică la 827 de milioane de dolari.

Al doilea factor pozitiv care a permis BNM să acumuleze rezerve și să intervină eficient pe piața valutară, este că a fost ridicată rata de bază la credite și au fost înăsprițe condițiile de creditare. Totodată, a fost ridicată rata rezervelor obligatorii în valută, încercându-se astfel încurajarea trecerii economiei la finanțarea în valuta națională. În 2019, rezervele obligatorii în valută ale băncilor comerciale, depuse la BNM, erau între 14% și 17%. La începutul anului 2022, au ajuns la 30%-45%. Astfel, în prezent, rezervele valutare ale băncilor, menținute la BNM, se ridică la 908 milioane de dolari. În 2022, acestea au crescut cu 319 de milioane de dolari față de anul precedent.

În concluzie, pot spune că perioada 2021 și 2022 au intrat în istorie ca anii cu cele mai multe provocări pentru Republica Moldova pe piața valutară. Însă, toate provocările au fost depășite datorită suportului extern și politicii monetare a Băncii Naționale a Moldovei (BNM) axată pe rezerve obligatorii în valută, ceea ce a făcut ca anul 2022 să fie unul încurajator.

Pentru a vedea dacă moneda națională s-a depreciat sau apreciat, a fost elaborat indicele valutar IVM-10, care reprezintă un indicator al valorii monedei unei țări în raport cu un coș ponderat de alte valute convertibile. Rata de schimb efectivă este calculată pentru un anumit număr de țări partenere. Fiecare țară îi este atribuită o anumită cotă, care corespunde cu cea din comerțul exterior. Este utilizată media geometrică pentru indicii de preț a țărilor partenere și pentru ratele nominale de schimb a monedei naționale în raport cu moneda acestor state. Astfel, în urma politicii monetare restrictive a BNM, leul Moldovenesc în anul 2022 s-a depreciat puțin față de IVM-10.

Politica Monetară în anul 2023

În anul 2023, politica monetară a devenit mai relaxată din mai multe motive. Primul motiv este ieftinirea prețului la resurse energetice, ceea ce a determinat o presiune mai mică pentru cumpărarea valutei de pe piața valutară. Astfel, această politică relaxată, în condițiile apariției unei noi presiuni pe piața valutară, determinată de intrările masive de valută de aproximativ 400 de milioane de dolari generate de refugiații ucraineni și cei veniți temporar din Ucraina, a dus la aprecierea semnificativă a Leului Moldovenesc față de IVM-10, fiind apreciat cu 9,6%.

Cu toate că un Leu puternic are mai multe avantaje dar are și efecte negative ,printre principalele efecte includ pierderi bugetare. În momentul elaborării Bugetului de Stat pentru 2023, Guvernul anticipa o depreciere ușoară a leului cu 3,3% până la un curs de 20,01 Lei/USD. Totuși, în realitate, am avut o evoluție diametral opusă, caracterizată de aprecierea leului. Această diferență creează ratări de venituri din TVA la vamă, care au fost planificate în funcție de cursul valutar. Astfel, pierderile din TVA au înregistrat în 2023 pierderi de 2,36 miliarde lei. De asemenea un leu apreciat determină scăderea exportului deoarece producția noastră devine mai scumpă pe piețele externe.

Pentru anul 2024, guvernul anticipează o depreciere a leului de 4,2%. Tendința este să credem că, spre deosebire de anul 2023, în anul care vine, prognoza Guvernului nu doar se va adeveri, ci și va fi depășită, ceea ce va permite acumularea suplimentară de venituri din TVA la vamă în bugetul de stat. În prognoza bugetară și elaborarea bugetului pentru anul viitor, un element esențial este stabilirea unei comunicări sincere și neformale între Guvern, Ministerul Finanțelor și Banca Națională..

CONCLUZIE

În concluzie, putem spune că politica monetară a Băncii Naționale a fost extrem de eficientă în gestionarea inflației și menținerea stabilității economice, mai ales în perioade de criză. Prin adoptarea măsurilor adecvate, Banca Națională a reușit să reducă inflația și să stabilizeze economia în momente critice. Această abordare proactivă a avut un impact pozitiv asupra performanței economice generale și a consolidat încrederea în instituția financiară.

BIBLIOGRAFIE

1. <https://www.bnm.md/ro/content/instrumentele-de-politica-monetara>
2. <https://ionita.md/2023/12/11/leul-puternic-a-generat-circa-24-miliarde-lei-pierderi-bugetului-de-stat-din-incasarile-de-tva-de-la-vama/>
3. <https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/dovre/DOVRE8.xhtml>

Coordonator științific: BALAN Aliona, dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
E-mail: balanaliona10@gmail.com

THE ECONOMIC RELATIONS OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA WITH ROMANIA

RELAȚIILE ECONOMICE ALE REPUBLICII MOLDOVA CU ROMÂNIA

PLOPA Silviu, student,
specialitatea: Economie Generală și Comunicare Economică ,
Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava,
România, Suceava, str. Suniversității 13, www.usv.ro
e-mail autor: plopasilviu03@gmail.com.

Abstract: *This research explores the economic relations between the Republic of Moldova and Romania, focusing on the current state of these connections, research methods, and key findings. By examining trade data, investment models, and foreign direct investment flows, the study provides deep insights into the economic dynamics between the two countries. It highlights Romania's significant role as a major trading partner and investor in Moldova's economy. The research methodology involves analyzing statistical data from sources such as the National Bank of Moldova and other international organizations, complemented by qualitative assessments and expert opinions. Key findings indicate a substantial increase in trade volume and investment flows between Moldova and Romania in recent years. Romania has emerged as a crucial partner for Moldova, contributing to economic growth, job creation, and market diversification.*

Keywords: *Exports, Trade, Free Trade, Welfare.*

JEL CLASSIFICATION: F1

INTRODUCERE

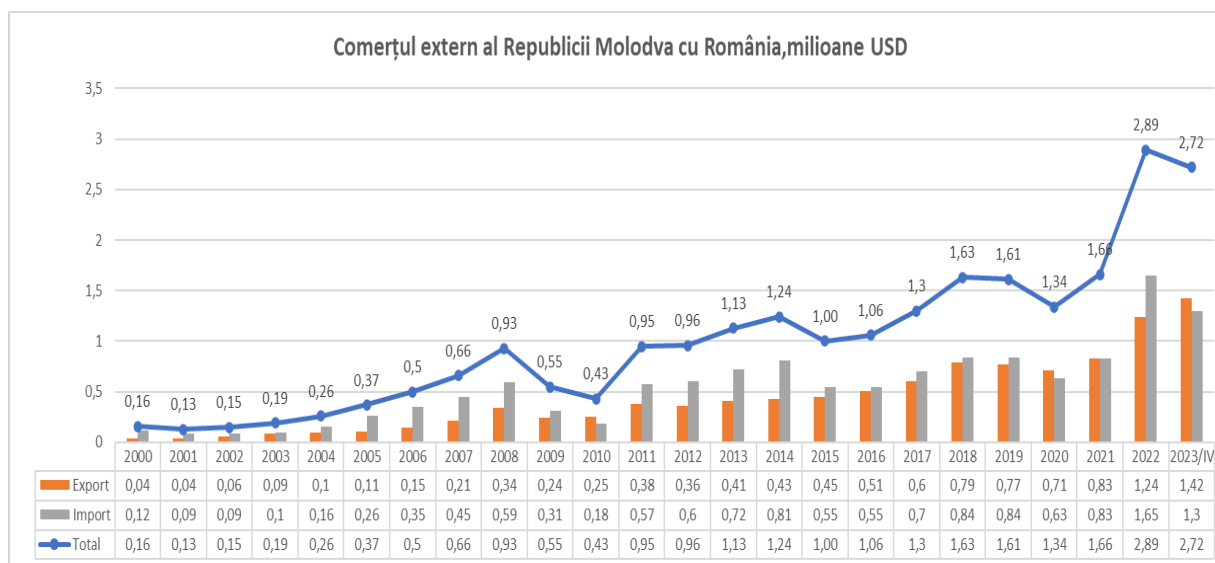
România și Republica Moldova împărtășesc o relație comercială vitală, în care România joacă un rol central ca principal partener al Moldovei. Această colaborare susține schimburile comerciale și investițiile în diferite sectoare ale economiei, consolidând legăturile economice dintre cele două țări. De asemenea, România este un investitor de încredere în Moldova, contribuind semnificativ la creșterea economică și la crearea de locuri de muncă în diverse domenii.

Obiectivele cercetării: Obiectivele acestei cercetări sunt să analizeze relațiile economice dintre Republica Moldova și România, să investigheze metodele utilizate în studiul acestui subiect și să evidențieze cele mai importante constatări în legătură cu aceste relații. De asemenea, se urmărește identificarea rolului esențial al României ca partener comercial și investitor principal în economia Moldovei.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Analiza comerțului exterior al Republicii Moldova dezvăluie o evoluție semnificativă în dinamica exporturilor, evidențiind o mai bună diversificare și o creștere a competitivității pe plan internațional. În trecut, Moldova a fost puternic dependentă de Federația Rusă, însă în ultimii ani această dependență a scăzut semnificativ. În anii 2000, aproximativ 44,5% din exporturile moldovenești erau destinate pieței ruse, în timp ce doar 8% erau direcționate către România. Cu toate acestea, în decursul anilor, s-a observat o creștere stabilă a exporturilor către România. Astfel, în trimestrul al patrulea al anului 2023, exporturile către România au reprezentat 35,1% din totalul exporturilor, în timp ce exporturile către Federația Rusă au scăzut la doar 3,6%. Această schimbare semnificativă indică faptul că România a devenit principalul partener comercial al Republicii Moldova în prezent.

În anul 2022, Republica Moldova a înregistrat o creștere semnificativă a comerțului exterior cu România, înregistrând o creștere de 1,23 miliarde USD față de anul 2021. Această creștere spectaculoasă poate fi atribuită în mare parte războiului din Ucraina, deoarece Republica Moldova importă o gamă variată de mărfuri din Ucraina, iar apoi aceste mărfuri sunt reexportate către România. De asemenea, importă din România și exportă către Ucraina. Cu toate acestea, în anul 2023, comerțul extern cu România a scăzut puțin. Acest lucru este cauzat în principal de o scădere generală a exporturilor și importurilor Republicii Moldova. Această scădere poate fi influențată de o varietate de factori, inclusiv de condițiile economice internaționale, fluctuațiile pieței și schimbările din domeniul politicii.

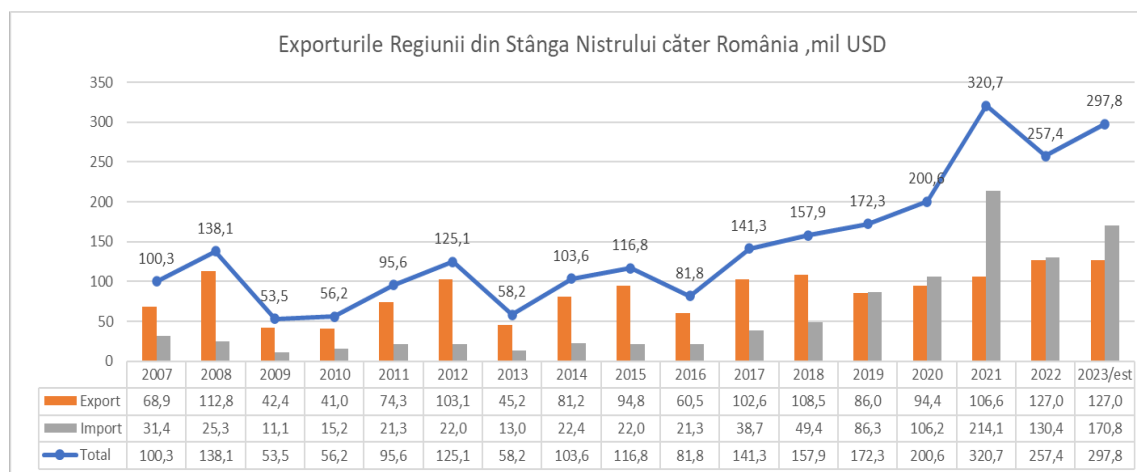
Sursa: Biroul Național de Statistică, statbank.statistica.md

Figura 1, Comerțul extern cu România

Pentru a înțelege mai bine rolul României pentru Republica Moldova, este crucial să analizăm ponderea acestora în exporturile moldovenești comparativ cu alte state. În anul 2023, Italia a fost al doilea cel mai important partener comercial al Republicii Moldova, cu exporturi în valoare de 2,60 miliarde de USD. Totuși, în comparație cu România, diferența în exporturi este semnificativă, fiind de 11,61 miliarde de USD. De asemenea, dacă raportăm și la alți parteneri comerciali, diferența este și mai semnificativă. De exemplu, în comparație cu Germania, care este al treilea cel mai important partener comercial, diferența în exporturi este de 12 miliarde USD, iar față de Cehia este de 12,6 miliarde de USD. Astfel cifrele date subliniază importanța crucială a României ca destinație principală pentru produsele moldovenești, evidențiind o relație comercială robustă și profundă între țări.

Pentru a determina importanța României ca partener comercial, este crucial să luăm în considerare și regiunea Transnistriană, unde exporturile către România înregistrează o creștere constantă, iar dependența de această relație comercială este în continuă expansiune. În 2023, exporturile către România au crescut semnificativ, ajungând la 18% din totalul exporturilor regiunii, în creștere față de 3,5% în 2005. România și Republica Moldova împreună asigură 70% din consumul total al mărfurilor provenite din regiune, oferind o bază stabilă pentru economia transnistreană în contextul prăbușirii exporturilor către alte destinații, cum ar fi Federația Rusă.

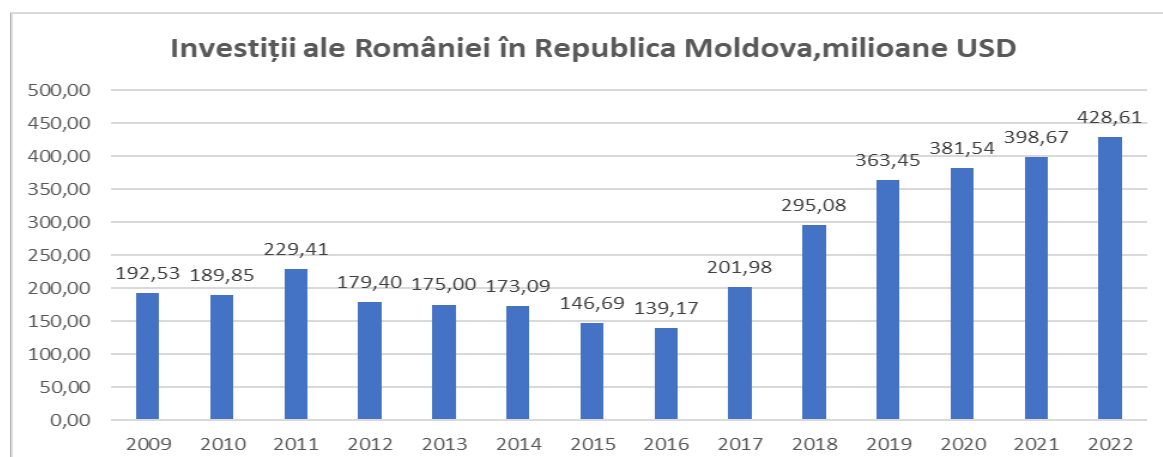
Pe de altă parte, exporturile către Federația Rusă au înregistrat un record negativ în acest an, reprezentând doar 7,6% din totalul exporturilor regiunii. Această schimbare semnificativă reflectă o diminuare a dependenței de piața rusă și o orientare către piețele europene, mai ales către Republica Moldova și România. Analiza valorii totale a exporturilor din regiune arată o scădere în 2022 față de anul 2021 de 63,3 milioane USD și în anul 2023, a înregistrat o creștere de 40,4 milioane USD. Principalele produse exportate în România de către regiunea Transnistriană includ metale și produse siderurgice, precum și produse agroalimentare, cum ar fi cerealele și oleaginoasele. Aceste exporturi reprezintă o parte semnificativă a economiei regiunii și sunt vitale pentru menținerea activității economice și a locurilor de muncă în această zonă.

Sursa: stiri.md, articolul economic: Comerțul cu transnistria

Figura 2. Exporturile din stânga nistrului

Investițiile străine directe (ISD) reprezintă investițiile făcute de o societate sau de o persoană fizică dintr-o anumită țară într-o altă țară, fie sub forma înființării unei întreprinderi, fie prin dobândirea de active în cealaltă țară, cum ar fi deținerea sau controlul asupra companiilor străine. Investițiile directe ale României în Republica Moldova au cunoscut un declin până în 2016, când erau de 139 de milioane de dolari sau 5,3% din total. În prezent, acestea au înregistrat o creștere impresionantă, ajungând la 430 de milioane de dolari în creștere față de anul precedent cu 29,94 milioane de dolari. Creștere spectaculoasă a investițiilor în ultimii ani se datorează în mare parte venirii capitalului privat, în special a unor bănci private din România, care au o prezență puternică în Republica Moldova. Astfel în prezent, România și-a crescut cota de investiții semnificativ și fiecare al zecelea dolar investit în Republica Moldova provenind din România. Dacă e să facem un clasament al țărilor care investesc, astfel conform Băncii Naționale a Moldovei, în anul 2022, principalele investiții în Republica Moldova sunt realizate de următoarele țări: pe primul loc se poziționează Cipru cu 783,52 milioane dolari, urmată de Federația Rusă cu 715,02 milioane dolari, România cu 428,61 milioane dolari și Olanda cu 412,72 milioane dolari. Dacă e să facem o analiză a structurii investițiilor făcute, trebuie de menționat că investițiile făcute de Cipru și Olanda sunt din zone offshore, existând suspiciuni că acestea ar putea reprezenta tot capital moldovenesc, dar sunt marcate ca fiind din aceste țări. În ceea ce privește investițiile din Rusia, acestea sunt în special sub formă de instrumente de datorii, în timp ce stocul de investiții în capital propriu este negativ. Astfel, analizând structura capitalului investit și proveniența acestuia, reiese că cel mai mare investitor străin în Republica Moldova este România, care a realizat investiții de aproape 430 de milioane de dolari, urmată de Germania cu peste 245 de milioane de dolari, Marea Britanie cu 239 de milioane de dolari și Bulgaria cu peste 215 milioane de dolari. Aceste țări joacă un rol cheie în îmbogățirea capitalului din Republica Moldova, aducând tradiții europene și contribuind la apropierea țării de Uniunea Europeană.

Sursa: BNM, Raport: Ancheta Coordonată a Investițiilor Directe pe țări

Figura 3. ISD ale României

CONCLUZIE

În concluzie pot spune că, România este un partener comercial esențial pentru Republica Moldova, având un rol central în sprijinirea dezvoltării economice și a integrării europene a acesteia. Această colaborare comercială solidă între țări nu doar consolidează stabilitatea economică a Republicii Moldova, ci și facilitează cooperarea în diverse domenii și modelarea unui viitor mai prosper.

BIBLIOGRAFIE

1. Exporturile Republicii Moldova pe trimester 2023
https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica__21%20EXT__EXT010__serii%20trimestriale/EXT013000.px/table/tableViewLayout2/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774
2. Exporturile regiunii Transnistriene
<https://agora.md/2023/12/03/analiza-exporturile-regiunii-transnistrene-in-rusia-au-ajuns-la-un-minim-istoric-de-ce-depinde-economia-din-stanga-nistrului>
3. Principalele produse de export al regiunii din stânga nistrului
<https://stiri.md/article/economic/unde-isi-vinde-marfurile-transnistria-cate-au-ajuns-in-moldova-ue-si-rusia/>
4. Investițiile străine directe în Republica Moldova
<https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/dbp/DBP2.xhtml>

Coordonator științific: COBAN Marina, conf.univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău,
str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: + 373 22 402779
[E-mail: mcoban.mcoban@gmail.com](mailto:mcoban.mcoban@gmail.com)

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.42>

CZU: 364.1(478+485)

SOCIAL POLICY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA. COMPARATIVE ANALYSIS

POLITICA SOCIALĂ A REPUBLICII MOLDOVA. ANALIZĂ COMPARATIVĂ

GORIUC Ecaterina, studentă, specialitatea: EG

Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova,

Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: gkaterina415@gmail.com.

Abstract Social policy is a set of government measures, strategies and actions that are designed and implemented to improve the average standard of living of the society by providing some support and creating the sustainable environment for all citizens of a country. In the Republic of Moldova, the main body that regulates social policies is the National Social Insurance Agency (CNAS). The main functions of CNAS provide for the following aspects as: record of payers and social insurance contributions to BASS (State Social Insurance Budget), management of the social insurance budget and establishment, payment and record of benefits granted to citizens. The last point being analyzed in detail during the elaborate work, will show us the level with which the state is involved in supporting the Moldovans compared to a country-leader in the field of social policies.

Keywords: Social policy, main functions, support of citizens, comparative analysis.

JEL CLASSIFICATION: I3, J3, J8

INTRODUCERE

Politica socială este un set de măsuri, strategii și acțiuni guvernamentale care sunt concepute și implementate pentru a îmbunătăți nivelul mediu de trai a societății prin oferirea unui anumit sprijin și crearea mediului sustinabil pentru toate cetățenile a unei țări. În Republica Moldova organul principal care reglementează politici sociale este Casa Națională de Asigurări Sociale (CNAS). Funcțiile principale ale CNAS prevăd următoarele aspecte ca: evidența plătitorilor și a contribuțiilor de asigurări sociale la BASS (Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat), gestionarea bugetului asigurărilor sociale și stabilirea, plata și evidența prestațiilor acordate cetățenilor.

Ultimul punct fiind analizat detaliat pe parcursul lucrării elaborate, ne va arata nivelul cu care statul se implică în susținerea moldovenilor în comparație cu o țară-lider în domeniul politicilor sociale.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Pensii: În Moldova există patru principale tipuri de pensii: pensie pentru limita de vârstă, pensie de dizabilitate, pensie de urmaș și pensie specială pentru carieră lungă, ultima fiind cel mai nou tip de pensie introdus recent în legislație. În anul 2023 din numărul total al beneficiarilor de 1,2 milioane aproape 600 mii de persoane sunt pensionari, reprezentând o categorie cea mai vastă a beneficiarilor CNAS. Mărimea minimă a pensiei pentru limita de vârstă pentru anul 2023 a fost de 2 620 lei ceea ce cu aproximativ 340 lei mai mult decât în anul 2022. Din totalul plăților a agenției publice aproape 74% sunt efectuate anume pentru protecția cetățenilor vîrstnice. Aceasta suma a constituit 17 524 114,3 lei din totalul de 28 380 982,9 lei.

Pensie minimă de dizabilitate în anul 2023 a variat de la 1310 pînă la 1965 lei în funcție de gradul dizabilității și a constituit 2 294 915, 8 lei ceea ce reprezintă aproximativ 10% din ajutorul financiar total acordat pe parcursul anului.

Pensie de urmaș era acordată copiilor pînă la 18 ani în mărime de 75%, soțului supraviețuitor sau curatorului care are în îngrijire copii sub vîrsta de 3 ani ai întreprinătorului decedat în cuantum de 50%.

Pensie anticipată pentru carieră lungă se acordă persoanelor care au realizat un stagiu contributiv de cotizare cu 5 ani pentru bărbați și cu 3 ani pentru femei, mai mare, decât cel prevăzut de Legea privind sistemul public de pensii. Ea se stabilește în aceleași condiții în care se stabilește cel al pensiei pentru limită de vîrstă. Cea mai mică pondere de 1% din totalul pensiilor acordate au avut pensii pentru urmaș și au constituit 301 063,9 lei

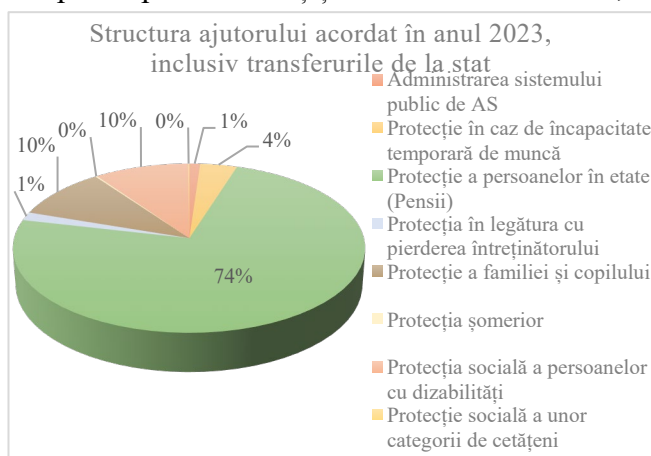

Figura 1. Principalele categorii de protecție a cetățenilor

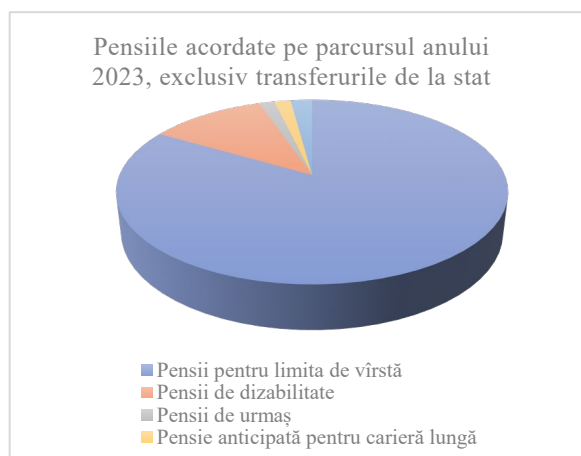

Figura 2 Principalele categorii de pensii acordate în 2023

Protecție a familiei și copilului: În anul 2023 aproape 11% de resurse financiare totale a CNAS au fost divizate pentru susținerea familiilor fie în cazul creșterii copilului fie în cazul pierderii întreprinătorului. Suma totală a alocațiilor date a constituit 2 719 268,5 lei. Cea mai mare pondere în ajutorul financiar acordat în domeniul protecției familiei au constituit indemnizațiile pentru creșterea copilului pînă la 3 ani – 59% cu o valoare de 1 612 101,3 lei. Începînd cu octombrie 2022 cuantumul indemnizației lunare pentru îngrijirea copilului pînă la împlinirea vîrstei de 2 ani constituie 1000 lei, fiind majorată cu 250 lei în comparație cu anul 2021. Tot o schimbare semnificativă a fost introdusă pe data de 01.01.2024, care presupune majorarea indemnizației unice la nașterea copilului pînă la 20.000 lei, ceea ce reprezintă o sumă dublată în comparație cu anul 2023.

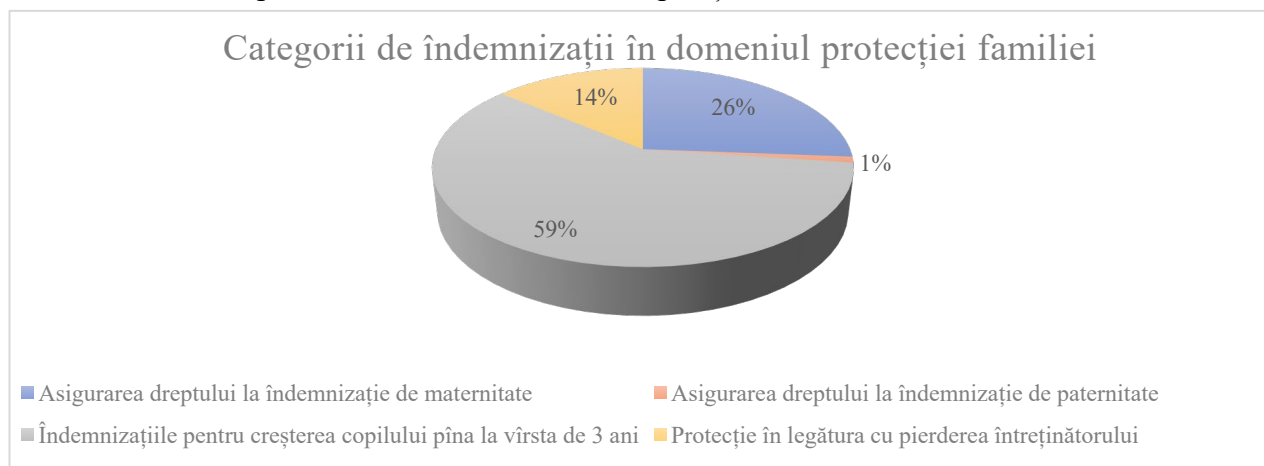

Figura 3 Categorii de indemnizații acordate în domeniul protecției familiei în anul 2023

În cazul regulilor de acordare a indemnizațiilor de maternitate și paternitate procesul a rămas neschimbat, constând 100% din venitul mediu lunar asigurat obținut în ultimele 12 luni înainte de concediul. Cuantumul ajutorului de deces acordat tot a rămas neschimbat de la anul 2022 și până în zilele de azi constituie 1100 lei. Ponderea ajutorului acordat în legătura cu decesul întreținătorului în anul 2023 a constituit 14% sau 1 612 101,3 lei. Cele mai puține resurse financiare acordate în categoria dată au fost înregistrate pe contul asigurării dreptului la indemnizație de paternitate, care au constituit 1% din total.

Susținerea ocupării forței de muncă și protecția șomerilor: Independent de anul numărul beneficiarilor de indemnizații pentru incapacitate temporară de muncă rămâne într-o proporție aproape 50 la sută din totalul beneficiarilor înregistrate. Așadar în anul 2023 acest indicator a constatat 52% cu un număr de aproape 178 mii de persoane, ceea ce cu aproximativ 80 mii de persoane mai puțin decât în anul 2022. Având la baza un fenomen natural ca boală simplă, planificarea resurselor pentru categorie dată a indemnizațiilor e una foarte importantă. Așadar pentru anul 2023 valoarea aprobată a indemnizațiilor constata puțin mai mult decât 1 000 000 lei, dar valoarea realizată a constatat 905 000 lei dintre care 5 mii au fost alocate persoanelor ale căror boli erau cauzate de muncă și 900 246,7 celor ale căror boli erau provocate de cauzele naturale. Aceasta situație ca prelevare resurselor planificate asupra celor realizate era depistată aproape în fiecare an cu excepție a anilor 2019 și 2020 din cauza pandemiei COVID-19.

Pentru protecția șomerilor în anul analizat au fost alocate resursele în suma aproape 60 mii lei, dintre care realizate constatau numai 46 mii lei pentru asigurarea dreptului la prestație de șomaj. Aceasta suma nesemnificativă fiind explicată prin faptul că cheltuielile de bază pentru asigurarea prestațiilor pentru șomeri sunt efectuate de către Agenția Națională a Ocupării Forței de Muncă. Este important să menționăm că în anul 2022, pe perioada crizei energetice numărul oamenilor înregistrate ca beneficiari de compensații era 240 mii sau 42% din totalul beneficiarilor înregistrate pe parcursul anului.

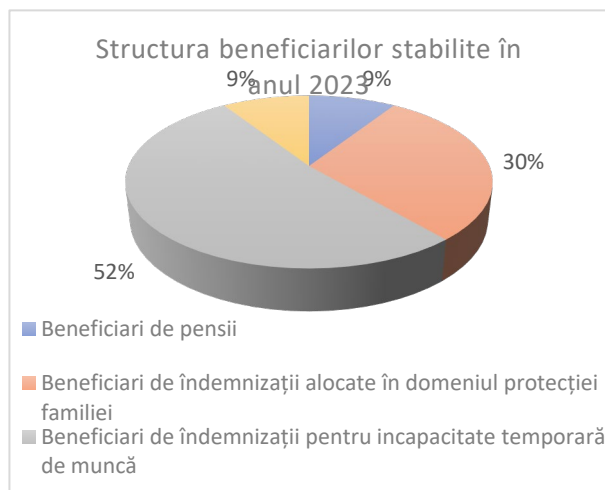

Figura 4 Structura beneficiarilor stabiliți pe categorii de indemnizații în decursul anului 2023

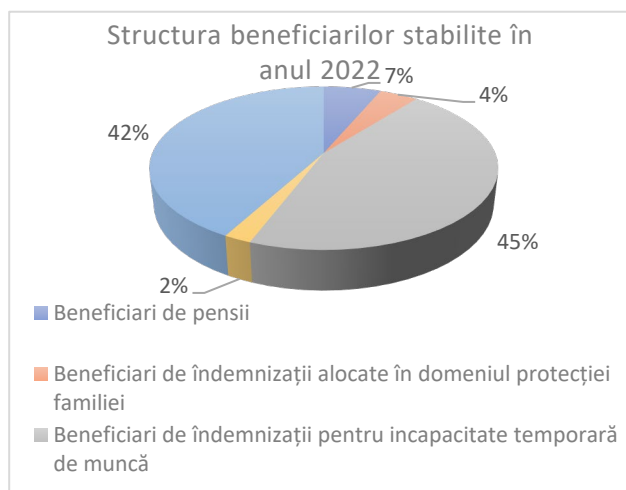

Figura 5. Structura beneficiarilor stabiliți pe categorii de indemnizații în decursul anului 2022

Analiza comparativă a Republicii Moldova cu Suedia: Scopul principal al programelor sociale ale Suediei este de a obține ocuparea deplină a populației. Până în prezent, aproape 80% din populație este angajată în țară, în timp ce în Moldova acest indicator este de 40,8%. Conform standardelor mondiale, acest rezultat este considerat maxim.

Potrivit ultimelor date, rata șomajului a țării nu depășește 2% cu o populație de 10,42 milioane. Rata șomajului în Moldova este de 3,2%, cu o populație de aproximativ 2,6 milioane. Speranța medie de viață a populației este de 85 de ani pentru femei și 81 de ani pentru bărbați. În Moldova, conform datelor din 2022, 73 de ani pentru femei și 69 de ani pentru bărbați.

Cetățenii suedezi sunt acoperiți de un singur sistem național de asigurare de boli. Dacă un angajat are nevoie să stea acasă din cauza bolii sale sau a bolii unui copil, acesta este plătit cu 75-85% din salariu. În Moldova, acest procent variază între 60% și 90%, în funcție de vechimea în muncă. Pe parcursul anului, angajatorul plătește concediul medical pentru cel mult 15 zile, zilele rămase fiind plătite de CNAM. În Suedia asigurarea acoperă o parte din plăți atunci când a fost vizitată clinica privată. În Moldova, asigurarea nu acoperă costurile asociate cu aplicarea în sectorul privat.

Cel puțin 80% din familiile din Suedia primesc prestații de stat. Acest procent este considerat cel mai mare din lume. Statul Suediei vrea să garanteze o bătrânețe demnă. Când o persoană ajunge la bătrânețe, statul îi acordă un ajutor sub formă de asistent social care ajută în unele activități casnice (de 4 ori pe săptămână) sau înscriere în aziluri speciale de bătrâni, care la rândul lor sunt împărțite în 3 tipuri în funcție de ajutor necesar și după starea sănătății persoanei. Vârsta de pensionare în Suedia este 65 de ani. Pensia medie în 2022 este de aproximativ ≈ 1.820 euro pe luna ≈ 35.500 MDL, plus plăți suplimentare pentru locuință și hrană, care pot fi de până la 670 de euro.

Până în prezent, Suedia este singura țară în care cheltuielile guvernamentale pentru securitate socială pentru populație depășesc 42% din PNB.

CONCLUZII

În urma analizei efectuate au fost depistate principalele 3 domenii care se află sub diferite programe de ajutor a statului printre care sunt: protecția șomerilor, protecția familiei și a copilului și susținerea populației active din punct de vedere a posibilității de a lucra. Partea majoră de 74% a resurselor Casei Naționale de Asigurări Sociale este divizată între persoanele în vârstă, care reprezintă a 5-cea parte a populației Moldovei sau aproape 550 mii de persoane. După care cu 11% au fost întregită finanțarea protecției familiei și a copilului și cu o valoare de 905 mii lei au fost susținute persoane cu incapacitatea temporară de muncă.

Avînd la baza faptele enumerate și comparații făcute putem constata că Republica Moldova are o pragrama socială care acordă cetățenilor posibilitatea de a vedea că statul nu este indiferent față de problemele poporului și este în stare să le susțină, dar desigur în limita posibilităților sale bugetare spre regret restrîns.

Așadar, concluzionăm că politica socială a Republicii Moldova nu este un exemplu internațional de îngrijire a cetățenilor, dar la momentul de față statul este capabil să sprijină și să ofere un minim de trai populației sale.

BIBLIOGRAFIE:

1. Biroul Național de statistica al Republicii Moldova
<https://statistica.gov.md/ro>
2. Raport privind îndeplinirea planului de contingente, beneficiarii plăților și mărimea acestora din bugetul asigurărilor sociale de stat la situația de 01 ianuarie 2023
3. Raportul de activitate al Casei Naționale de Asigurări Sociale 2022
4. Raportul de activitate al Casei Naționale de Asigurări Sociale 2023
5. Casa Națională de Asigurări sociale a Republicii Moldova
<https://cnas.gov.md/>

Coordonator științific: BALAN Aliona, dr., conf.univ.

Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu – Bodoni 61

37369286550

e-mail: balan.a@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.43>

CZU: 005.52:338.1(510)

ANALYSIS OF CHINA'S ECONOMIC DEVELOPMENT

АНАЛИЗ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ КИТАЯ

GONCEAR ANGHELINA, студентка, специалитет: FB

Академия экономических исследований Молдовы

Республика Молдова, Кишинёв, ул. Бăнулеску-Бодони 61, www.ase.md

+373 686-92-960

angelina.gonchar.md@gmail.com

Abstract: The purpose of this academic research work is to analyze the developed economy, using the example of China. In the study, the author will present analyzed statistical data structured using various diagrams. Economic indicators such as GDP, exports, imports, trade balance, government revenues and expenditures, inflation, investments, foreign exchange reserves, quality of life index, private sector of the economy, agriculture, mineral resources, industry, trade will be considered. The author will compare some indicators of China and the economic indicators of other leading countries in the global economy. Based on this, relevant conclusions will be drawn about the development and efficiency of the Chinese economy and to what extent it surpasses the economies of other countries.

Keywords: GDP, exports, imports, trade balance, inflation, investments, foreign exchange reserves, quality of life index, private sector of the economy, agriculture, mineral resources, industry, trade

JEL CLASSIFICATION: E01, E2, E22, E23, E31

ВВЕДЕНИЕ

Со времен освоения Великого шелкового пути Китай оставался крупнейшей торговой державой мира. В XV веке он получил новые возможности и стал активно продавать в Европу фарфор, шелк и чай, установив вековую монополию на эти товары [1].

Среди всех экономик мира, пожалуй, самой прогрессивной со времен Второй Мировой Войны считается экономика Китайской Народной Республики. В 1976 году Китай экспортировал товаров на 6,9 млрд долларов, а спустя 20 лет экспорт вырос в 26 раз — до 154,8 млрд. По итогам 2021 года Китай был крупнейшим экспортером в мире с объемом экспорта на 3,5 трлн. Это в 507 раз больше, чем было в 1976. За период в 16 лет — с 1980 по 1996 годы, объем внешней торговли Китая вырос более чем в 7,5 раз [4].

За 50 лет Китай проделал большой путь от аграрной страны, страдающей от голода, до крупнейшего мирового экспортера и лидера в новых технологических отраслях. В результате по числу патентов на технологии Китай обогнал США, Японию и Германию.

На данный момент экономика Китая - вторая, после США, по номинальному ВВП, третья — по объёму торговли и первая — по ВВП по паритету покупательной способности и экспорту [1]. Согласно прогнозам лондонской консалтинговой компании SEBR, в 2030 году КНР обгонит США по размеру номинального ВВП и станет крупнейшей экономикой мира по всем показателям.

Многолетний опыт показал, что она является представителем восточноазиатской модели развития экономики. В своей работе автор желает подтвердить этот факт, на основе проанализированных статистических данных, приведенных в отчетах Национального бюро статистики КНР.

ОСНОВНОЕ СОДЕРЖАНИЕ СТАТЬИ

ВВП. В первую очередь, рассмотрим динамику ВВП Китая в период с 2001 по 2023 годы, так как он является основным макроэкономическим показателем.

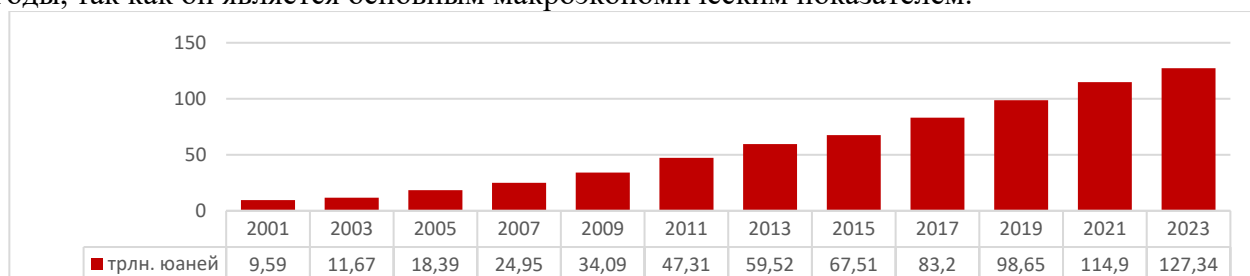

Рисунок 1: Динамика ВВП Китая в период с 2001 по 2023 гг., в трлн. юаней

Источник: Составлено автором на основе данных о ВВП из интернет-источника [1]

Согласно данным МВФ, на конец 2023 года, Китай занимает I место в мире по ВВП – 35%, достигнув показателя в более чем 30 трлн. американских долларов. Динамика роста ВВП КНР, исходя из данных диаграммы 1, прогрессивная: за 22 года – с 2001 по 2023 год, она выросла в 13,3 раза, составив 127,34 трлн. юаней в 2023 году. МВФ прогнозирует, что в 2024 году ВВП Китая превысит 134 трлн. юаней, а рост, по сравнению с 2023 годом, составит 5%.

Экспорт, импорт и торговый баланс. Далее мы рассмотрим динамику экспортно-импортных операций, а также на их основе, выявим, является ли торговый баланс Китая положительным.

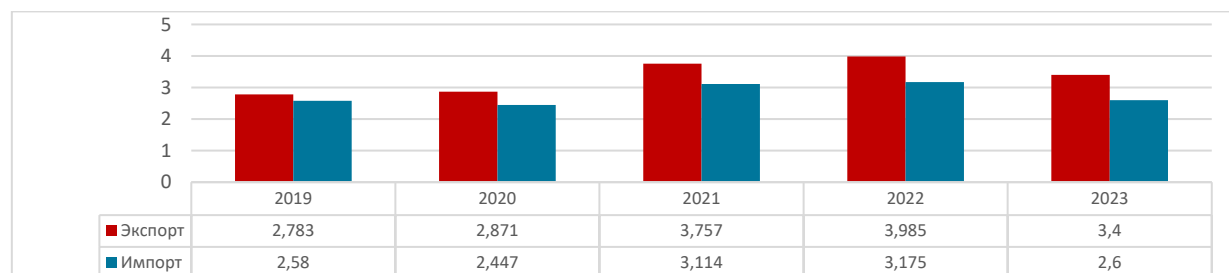

Рисунок 2: Динамика экспортно-импортных операций КНР в период с 2019 по 2023 годы, в трлн. \$

Источник: составлено автором на основе данных интернет-источника [1]

Исходя из приведенных Национальным бюро статистики Китая данных, с 2019 по 2022 год наблюдается рост экспортных операций. Согласно данным диаграммы 2, экспорт вырос на 1202 млрд. \$ за 4 года. Импорт же, после снижения в 2020 на 133 млрд. \$, также имел тенденцию роста в период с 2020 по 2022 год, достигнув показателя в 3175 млрд. \$ в 2022 [1]. В 2023 году произошло снижение экспортно-импортных операций. По сравнению с предыдущим календарным годом экспорт уменьшился на 585 млрд. \$, а импорт – на 575 млрд. долларов.

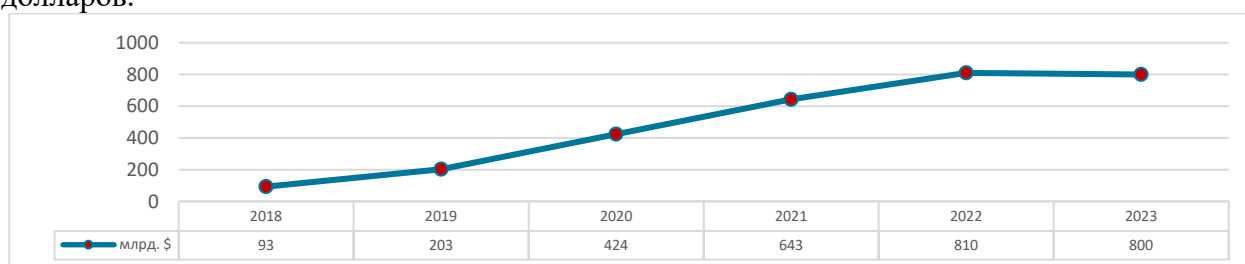

Рисунок 3: Торговый баланс КНР в период с 2018 по 2023 годы, в млрд. \$

Источник: составлено автором на основе данных интернет-источника [1]

Опираясь на данные диаграммы 3, можно утверждать, что торговый баланс в течении пяти лет – с 2018 по 2022 год был сугубо положительным и проявил динамику роста на 717 млрд. \$. В 2022 году его показатель достиг 810 млрд. \$, что в 8,71 раза больше, чем в 2018 году. В 2023 году, к сожалению, наблюдается небольшой спад в размере 10 млрд. \$.

Инфляция. Следующий, не менее важный, макроэкономический показатель, который мы рассмотрим – это инфляция.

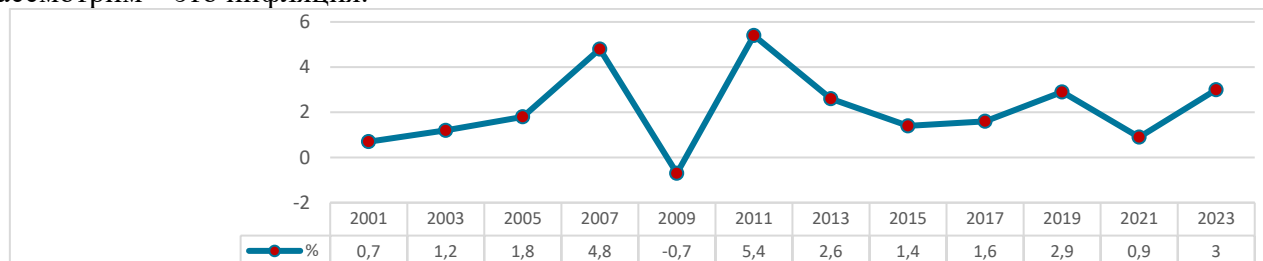

Рисунок 4: Динамика инфляции в Китае в период с 2001 по 2023 год, в %

Источник: составлено автором на основе данных интернет-источника [1], [2]

Исходя из данных диаграммы 4, в Китае с 2001 по 2023 год наблюдается низкий уровень инфляции. Исторический максимум был в 2011 году, достигнув 5,4%. Тем не менее, она все еще считалась умеренной. В 2009 году была зафиксирована дефляция в 0,7%. МВФ прогнозирует, что в 2024 году инфляция в КНР составит 1%.

Индекс качества жизни. Это ключевой показатель при оценке качества жизни населения и его уровня благосостояния.

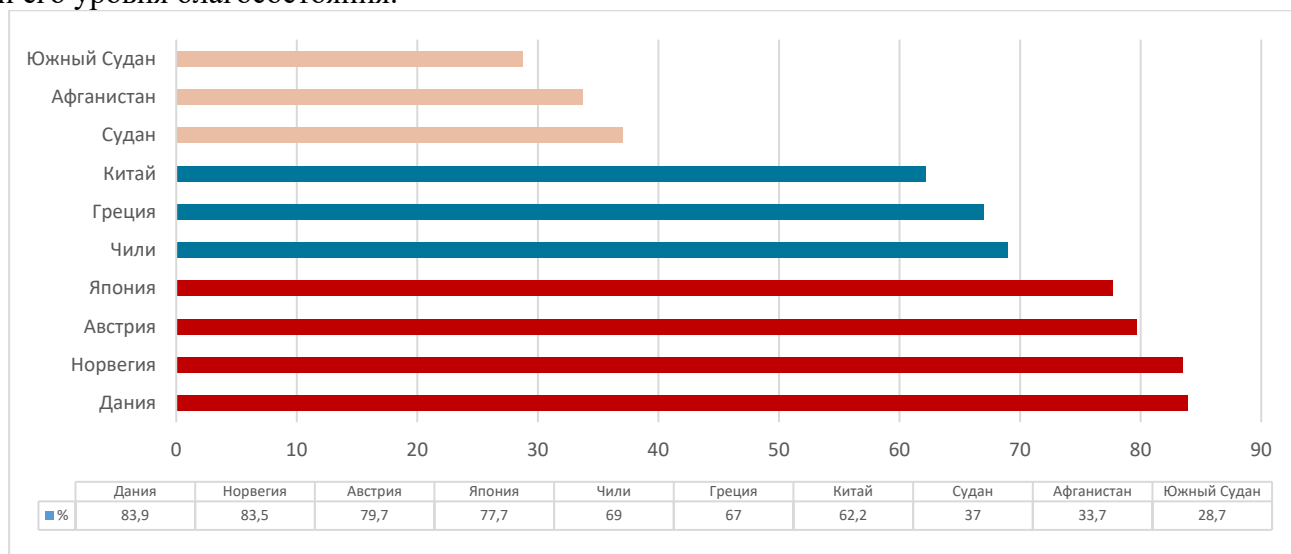

Рисунок 5: Индекс качества жизни по странам, в %

Источник: составлено автором на основе данных интернет-источника [3]

Согласно данным диаграммы 5, Китай входит в категорию стран со средним индексом качества жизни – 62,2%. Он уступает таким странам, как Дания, Норвегия, Австрия и Япония, показатель которых достиг около 80%. Это обусловлено тем фактом, что в Китае до сих пор существует классовое неравенство, то есть, четкое разделение на «богатых» и «бедных».

Государственные инвестиции. Инвестиции необходимы для развития экономики и социальной среды. Ниже мы рассмотрим динамику китайских инвестиций с 2001 по 2023 гг.

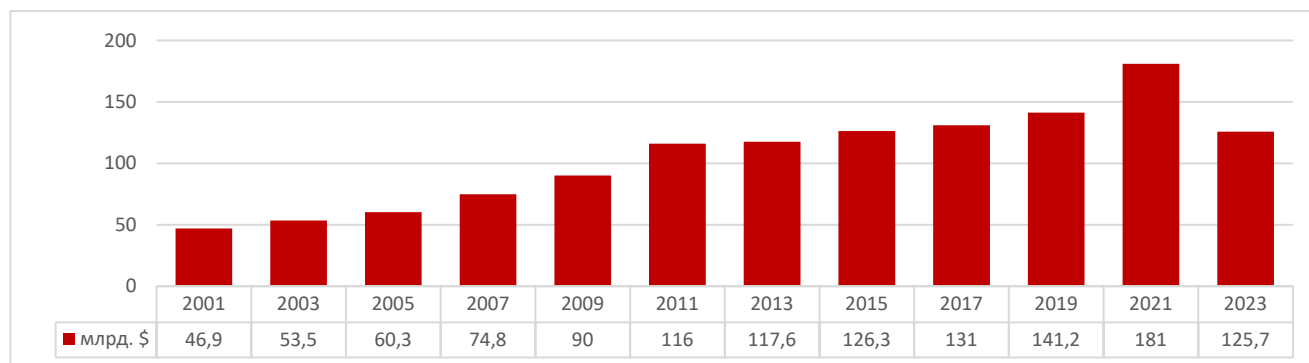

Рисунок 6. Динамика инвестиций Китая с 2001 по 2023 годы, в млрд. \$

Источник: составлено автором на основе данных интернет-источника [1]

Китай, согласно диаграмме 6, на протяжении 20 лет активно занимался инвестированием. С 2001 по 2021 год объем китайских инвестиций увеличился почти в 4 раза, достигнув в 2021 году 181 млрд. \$, но за последние 2 года он сократился на 55,3 млрд. \$, по сравнению с 2021 годом.

Валютные и золотовалютные резервы. Forbes сообщил, что Китай располагает крупнейшими в мире золотовалютными резервами, в размере 368,3 тонны – 11% мирового запаса [1]. Валютные резервы в январе 2024 года составили 3219 млрд. \$.

Частный сектор экономики. Число предпринимателей с 2012 по 2021 год выросло 4,1 раза, достигнув в 2021 44,57 млн. человек. 50% налоговых поступлений, 60% от ВВП, 70% технических инноваций, 80% рабочих мест, 90% субъектов рынка относятся к частному сектору [1].

Минеральные ресурсы

- Шахта Шаньси располагает 50% угольных запасов страны;
- В Китае добывают 25,63 млрд. баррелей нефти;
- КНР располагает 90% редкоземельных элементов и 50% мирового запаса вольфрама.

Сельское хозяйство Китая. В области с/х занято 50% населения. Китайские пахотные земли составляют 10% мировых. Китай занимает I место в мире по производству злаков, фруктов, овощей, мяса, птицы, яиц и рыбы. Он производит 660 млн. тонн зерна в год. КНР монополист в производстве шелка - 150 тыс. т, что составляет 78% мирового производства [1].

Промышленность Китая

- Китай занимает I место в мире по экспорту одежды на 154,9 млрд. юаней;
- В год выпускает более 25 млн. автомобилей;
- Является лидером по производству и экспорту электроники на 587 млрд. юаней;
- В КНР 56 авиакомпаний и 2890 самолетов;
- Активен в области металлургии. Занимает I место по производству и запасам золота, III место – по производству серебра и меди и VI место – по производству платины [1].

Торговля Китая. Объем внешней торговли – 6,3 трлн. \$, что составляет 17,1% от ВВП. Главными торговыми партнерами являются АСЕН и США. Также Китай совершает двусторонний товарооборот с Тайвань, Германией и Россией. [1]

Финансовая система.

- В Китае 2000 банковских учреждений, из которых 4 входят в топ-банки мира;
- Размер банковских активов - 417,3 трлн. юаней, что в 2,5 раза больше, чем у США;
- Действуют 4 фондовые биржи: Шанхайская, Пекинская и Шеньчжэньская, которые котируют акции 4682 компаний [1].

ВЫВОДЫ И РЕКОМЕНДАЦИИ

Исходя из всего вышеизложенного, можно сделать вывод, что Китай, будучи представителем восточноазиатской модели развития экономики, согласно данным МВФ, является не только мировым лидером по ВВП и экспортным операциям, но и ведущей державой в отраслях с/х, финансов, промышленности, науки и техники. Экономика этого государства достигла такого высокого уровня благодаря концентрации правительства Си Дзинпина на развитии промышленности, путем введения технических инноваций. Несмотря на то, что Китай – самая индустриально развитая страна на данный момент, он не забывает своих истоков и пытается всячески модернизировать с/х, в котором занято 50% населения. Также КНР за последние 50 лет достаточно сильно развил внешнюю торговлю не только в восточноазиатском регионе, сотрудничая с АСЕАН, но и с США – его главным конкурентом.

На мой взгляд, для того, чтобы Китаю удалось реализовать прогноз СЕВР по увеличению номинального ВВП к 2030-му году, необходимо ускорить темпы инноваций в технике, привлечь больше ресурсов и повысить индекс качества жизни.

Таким образом, правительству КНР необходимо продолжать свою миссию по увеличению ВВП и объемов производства, чтобы и впредь оставаться мировым экономическим лидером.

БИБЛИОГРАФИЯ

1. «Экономика КНР», [онлайн]. Доступно: https://ru.wikipedia.org/wiki/Экономика_КНР, [прочитано 26.03.24]
2. «Инфляция в Китае», [онлайн]. Доступно: <https://take-profit.org/statistics/inflation-rate/china/>, [прочитано 26.03.24]
3. «Рейтинг стран по качеству жизни», [онлайн]. Доступно: <https://take-profit.org/statistics/quality-of-life/>, [прочитано 26.03.24]
4. «Экономика Китая», [онлайн]. Доступно: <https://www.chinatravel.ru/countries/china/sights/ekonomika/>, [прочитано 26.03.24]

Coordonator științific: COBAN MARINA, conf. univ.

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

+ 373 (022) 40-27-79

mcoban.mcoban@gmail.com

ANALYSIS OF THE IMPACT OF EDUCATION ON EMPLOYMENT IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

ANALIZA IMPACTULUI EDUCAȚIEI ASUPRA OCUPĂRII FORȚEI DE MUNCĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

GÎNDEA Gabriela, studentă, specialitatea: EGCE

Universitatea „Ștefan cel Mare”

România, Suceava, str. Universității 13

e-mail autor: gindeagabriela04@gmail.com

Abstract: *Education and employment are key to the development of a society, having a direct impact on economic growth. The aim of the research is to examine the relationship between the educational attainment of the population and access to employment opportunities, emphasising the role of education in preparing and adapting the workforce to the needs of the modern economy. The analysis reveals a complex interaction between the educational system and the labour market in the Republic of Moldova, Educational policies and employment support measures are crucial to maximise the benefits of education in this field. The implementation of the "Education 2030" strategy is essential for developing the relationship between educational institutions and the needs of the labour market, thus strengthening the skills and competences of the Moldovan workforce.*

Keywords: *Education, Labour Market, Employment Data, Education Attainment*

JEL CLASSIFICATION: I20, J21

INTRODUCERE

Educația și ocuparea forței de muncă reprezintă două aspecte fundamentale ale dezvoltării unei societăți. Acestea au o influență directă asupra creșterii economice, incluziunii sociale și calității vieții individuale. În contextul Republicii Moldova, o țară aflată în tranziție economică și socială, analiza impactului educației asupra ocupării forței de muncă devine esențială atât pentru perceperea modului în care sistemul educațional și piața muncii interacționează cât și pentru identificarea potențialelor provocări și oportunități. În acest context, **scopul** cercetării este de a examina relația existentă dintre nivelul de educație al populației și accesul la oportunitățile de angajare. Prin evaluarea corelației dintre calificările educaționale, competențele dobândite și cerințele pieței muncii, se va evidenția rolul educației în pregătirea și adaptarea forței de muncă la nevoile economiei moderne. De asemenea, în cadrul acestui articol va fi conturat impactul politicilor educaționale și a măsurilor de sprijinire a ocupării forței de muncă asupra creșterii economice durabile în Republica Moldova. **Metodele utilizate** în cercetare sunt: metoda analizei, sintezei, deducției și documentarea.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Analiză succintă a surselor bibliografice în domeniul problemei cercetate

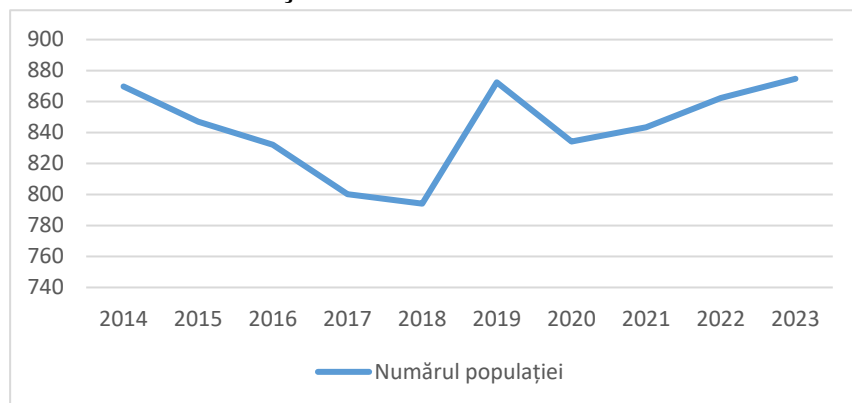
În primul rând, în scopul evidențierii corelației între nivelul de educație și angajabilitate, am cercetat și analizat comunicatele și datele statistice prezentate de Biroul Național de Statistică, cu privire la numărul populației ocupate pe diverse activități economice, care variază în funcție de nivelul de instruire pe care îl posedă. Totodată, Strategia Educație 2030 a servit drept o sursă pentru identificarea politicilor educaționale necesare de a fi implementate și rezultatele care sunt prognozate.

Descrierea metodelor de cercetare utilizate

Inițial a fost utilizată metoda documentării și analizei, pentru a facilita perceperea esenței

subiectului abordat. În continuare, cercetarea s-a axat pe prezentarea datelor statistice cu privire la ocuparea forței de muncă pe diferite sectoare. De asemenea, metoda deducției a avut un rol important în sintetizarea măsurilor de îmbunătățire a situației actuale pe piața muncii, cu privire la calificarea personalului.

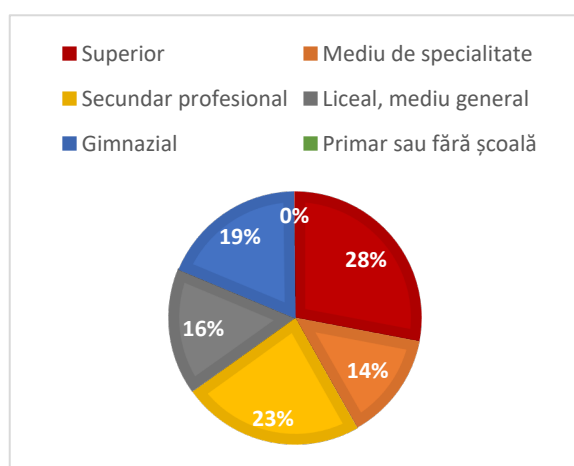
Rezultatele obținute

Potrivit datelor prezentate de Biroul Național de Statistică, în trimestrul IV 2023, populația ocupată de 15 ani și peste a constituit 874,7 mii de persoane, în creștere cu 1,4% față de trimestrul IV 2022. De asemenea, conform graficului observăm o tendință ascendentă a forței de muncă începând cu anul 2020.

Figura 1. Dinamica populației ocupate

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS

După cum putem observa în figura 2, în anul 2022, cel mai mare procentaj (28 %) îl dețin persoanele cu studii superioare, fiind urmați de cei cu studii profesionale. Cu toate că nu reprezintă o pondere considerabilă, este totuși cea mai mare valoare în comparație cu alte nivele de studii.

Conform datelor prezentate în figura 3, deducem că, în sectoarele cu importanța vitală, cum ar fi Sănătate și Învățământ, ponderea persoanelor care dețin studii superioare este aproape majoritar. Totuși, în scopul îmbunătățirii serviciilor prestate de către personalul din acest domeniu, numărul angajaților calificați ar trebui să crească, pentru a atinge un nivel optim.

Figura 2. Structura populației în funcție de nivelul de instruire

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS

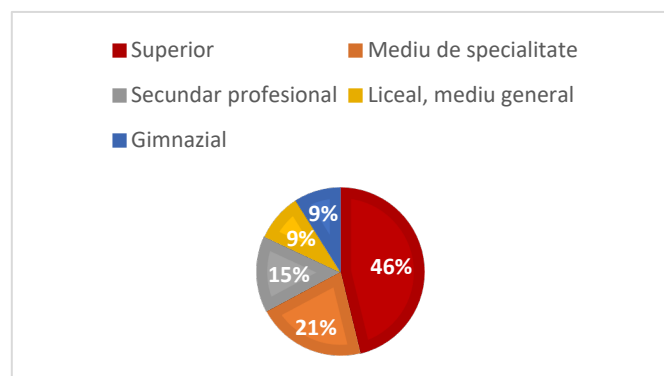

Figura 3. Structura populației în funcție de nivelul de instruire în domeniul Administrație, Învățământ, Sănătate și Asistență Socială

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS

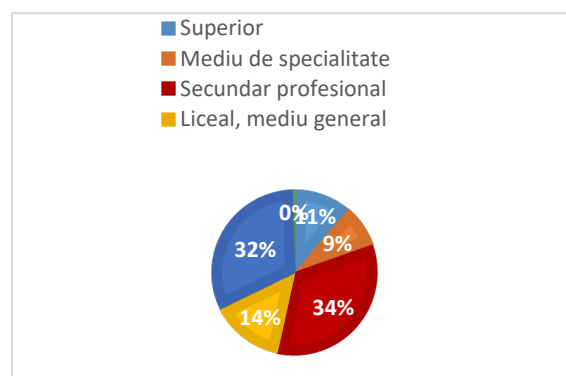

Figura 4. Structura populației în funcție de nivelul de instruire în domeniul Construcții

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS

Datele prezentate în figura 4 demonstrează diferența ponderii calificărilor în funcție de domeniul în care activează forța de muncă. Astfel, cert vorbind, o pondere de 34 % a persoanelor cu studii secundare profesionale este destul de eficient pentru o activitate de calitate. Totuși, consider că majoritatea din cei 32 % care dețin studii gimnaziale, ar putea să urmeze un curs de formare profesională, pentru a se încadra în categoria de muncitori cu studii secundare profesionale.

Totodată, în cadrul analizei realizate am identificat factorii care influențează accesul la angajare în funcție de nivelul de educație.

- Competențe și calificări. Nivelul de educație este deseori asociat cu dobândirea și dezvoltarea unor competențe specifice. Calificările relevante pentru domeniul de activitate, cum ar fi abilitățile de muncă tehnice pot influența semnificativ șansele de angajare.
- Experiența profesională. În unele cazuri, angajatorii pot acorda o atenție mai mare experienței de muncă practice în comparație cu gradul de educație. Aceasta este o tendință observată mai ales în anumite domenii precum IT sau industria creativă.
- Mobilitatea geografică. Disponibilitatea persoanelor de a se muta în zone cu cerere crescută pentru anumite competențe sau în anumite industrii poate spori șansele de a găsi un loc de muncă.
- Situația economică și nivelul dezvoltării economice are un impact direct asupra disponibilității locurilor de muncă și nivelului de cerere pentru anumite calificări.
- Progresul Științific. În contextul unei tehnologii în continuă schimbare, abilitățile digitale și adaptabilitatea la inovații influențează semnificativ accesul la oportunități de angajare.
- Stereotipuri și discriminări. În unele cazuri, discriminarea pe baza nivelului de educație poate exista, afectând în mod negativ șansele unor persoane de a obține sau păstra un loc de muncă

În continuare, conform Strategiei de dezvoltare „Educație 2030” printre subiectele abordate este și cel cu privire la piața muncii, anume prin faptul că sistemul de învățământ nu este racordat optimal la cerințele pieței muncii, sub aspect calitativ (nu oferă calificări relevante) și cantitativ (nu acoperă deficitul de forță de muncă calificată). [2] În acest context, în cadrul strategiei respective sunt stabilite o serie de politici educaționale și măsuri relevante cercetării realizate.

Astfel, Obiectivul General 1 prevede „Racordarea educației la cerințele și nevoile pieței muncii din perspectiva dezvoltării sustenabile, prin restructurarea mecanismelor de dezvoltare a capitalului uman”.

Direcțiile prioritare de acțiune sunt:

- Valorificarea capacităților instituționale pentru formarea resurselor umane înalt calificate, capabile să se integreze eficient pe piața muncii în condiții de concurență;
- Reconceptualizarea și diversificarea ofertelor educaționale din perspectiva solicitărilor actuale și viitoare ale pieței muncii;
- Dezvoltarea sistemului de ghidare în carieră din perspectiva armonizării cererii și ofertei;
- Dezvoltarea învățământului dual în cadrul învățământului profesional tehnic și superior;
- Susținerea revenirii în educație și instruire a tinerilor din grupul NEET.

Obiectivul General 7 din cadrul Strategiei prevede „Asigurarea oportunităților de învățare și educație pentru toți cetățenii pe tot parcursul vieții în context formal, nonformal și informal” Direcțiile prioritare de acțiune sunt:

- Dezvoltarea sistemului de învățare și educație a adulților și diversificarea formelor și serviciilor de formare continuă a adulților, crearea centrelor de educație nonformală a adulților, inclusiv prin campanii de comunicare și implicarea operatorilor economici;
- Învățarea și educația adulților din perspectiva formării competențelor digitale și a valorificării tehnologiilor informaționale;
- Extinderea și consolidarea procesului de validare a competențelor profesionale dobândite de către adulți în contexte de educație nonformală și informală din perspectiva asigurării integrării acestora pe piața muncii și reintegrării migranților moldoveni în viața socială și economică a țării.

Rezultatele prognozate în urma implementării strategiilor menționate au menirea să contribuie la crearea premiselor pentru dezvoltarea socio-economică și umană durabilă, precum și la edificarea unei societăți bazate pe cunoaștere.

Așadar se preconizează ca până în 2030:

- inserția pe piața muncii a absolvenților din învățământul profesional tehnic și superior să crească cu cel puțin 10%;
- va crește până la 60% ponderea elevilor în învățământul profesional tehnic secundar cuprinși în programe de învățământ dual;
- va fi redusă până la 20% rata tinerilor NEET cu vârsta 15-29 ani;
- va crește până la 90% ponderea absolvenților din învățământul profesional tehnic și superior care dețin competențe relevante pentru angajare, precum și competențe antreprenoriale, economice și financiare;
- va crește cu 20% numărul de programe de formare adulților;
- vor fi asigurate la 100% oportunități de recalificare profesională în diverse domenii, inclusiv în domeniul educațional, conform solicitărilor pieței muncii;
- va fi extins numărul de centre de recunoaștere, validare și certificare a competențelor obținute în contexte nonformale și informale, acoperind 60% din necesitățile în acest sens. [2]

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

În Republica Moldova, analiza impactului educației asupra ocupării forței de muncă demonstrează o interacțiune complexă între sistemul educațional și piața muncii, care necesită implicații semnificative pentru a contribui dezvoltarea socio-economică a țării și a capitalului uman. Examinarea acestei relații evidențiază importanța educației în pregătirea și adaptarea forței de muncă la cerințele pieței, dar și necesitatea unor politici și măsuri adecvate pentru a maximiza beneficiile acesteia. Astfel, deducem că un nivel mai înalt de educație este desori asociat cu o adaptabilitate sporită la cerințele pieței muncii și cu o șansă crescută de ocupare a forței de muncă. Totodată, pentru a maximiza impactul pozitiv al educației asupra ocupării forței de muncă, sunt necesare măsuri adecvate la nivel de politică educațională, inclusiv îmbunătățirea accesului la educație și formare profesională și promovarea parteneriatelor între instituțiile de învățământ și sectorul privat. Conform Strategiei „Educație 2030” observăm stabilirea unor direcții clare în vederea dezvoltării relațiilor între instituțiile de învățământ și necesitățile pieței muncii. În acest context, tind să menționez importanța implementării obiectivelor și programelor stabilite în Strategie, cu scopul de a fortifica abilitățile și competențele forței de muncă din Republica Moldova.

BIBLIOGRAFIE

1. Populația ocupată pe activități economice, după nivelul de instruire, pe grupe de vârstă, sexe și medii, 2014-2022
https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_03%20FM_03%20MUN_MUN020/MUN120200.px/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774
2. Strategia de dezvoltare „Educația 2030”
https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-02-nu-900-mec-2022_1.pdf

Coordonator științific: BALAN Aliona, dr., conf.univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu – Bodoni 61
Telefon: + 37369286550
e-mail: balan.a@ase.md

THE IMPACT OF LABOR MIGRATION ON THE ECONOMY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

IMPACTUL MIGRAȚIEI FORȚEI DE MUNCĂ ASUPRA ECONOMIEI REPUBLICII MOLDOVA

JIGNEA Mihaela, studentă, specialitatea: EGCE

Universitatea „Ștefan cel Mare”,

Strada Universității 13, Suceava, România

E-mail: jignea.mihaela@ase.md

Abstract: *This study examines the impact of labor migration on the economy of the Republic of Moldova. It analyzes both the advantages and disadvantages of workers leaving abroad and returning to the country. By investigating the causes and motivations of migration, the diversity of factors influencing this phenomenon is highlighted. The consequences of migration are examined both economically and in other domains, as well as the impact on communities and families remaining in the country. Finally, policies and strategies are proposed for managing the effects of migration on the economy, aiming to maximize benefits and minimize negative effects, thereby promoting economic development and stability in the Republic of Moldova.*

Keywords: *international migration, emigration, immigration, population, salary, job search, migrant workers.*

JEL CLASSIFICATION: J11, J64, J82

INTRODUCERE

Această cercetare explorează impactul migrației asupra economiei Republicii Moldova, evidențiind avantajele și dezavantajele plecării lucrătorilor peste hotare și revenirii acestora în țară. Remitențele trimise înapoi în țară de către lucrătorii migranți reprezintă un avantaj, îmbunătățind nivelul de trai al familiilor rămase în țară. Cu toate acestea, migrația poate genera scăderea forței de muncă disponibile pe piața internă. Motivele plecării includ căutarea unor oportunități mai bune de angajare și un mediu economic și social mai stabil. Politici și programe care facilitează reintegrarea lucrătorilor migranți în piața muncii locale sunt esențiale pentru gestionarea acestor aspecte. Deși numărul persoanelor plecate peste hotare este mai mare decât cel al celor întorși în țară, analiza detaliată a dinamicii migrației și a impactului asupra economiei Republicii Moldova este un obiectiv al acestei cercetări.

CONȚINUT DE BAZĂ

Migrația forței de muncă reprezintă fenomenul de deplasare a lucrătorilor dintr-o regiune în alta în căutarea unor oportunități de angajare și condiții mai favorabile. Emigrarea, în particular, este un aspect important în cadrul dinamicii populației Republicii Moldova. În perioada 2020-2023, s-a înregistrat o scădere a populației, de la 2.643,7 mii persoane la 2.512,8 mii persoane. Această scădere poate fi atribuită unui număr de factori, inclusiv migrația externă, scăderea ratei natalității, îmbătrânirea populației și alte schimbări demografice.

Emigrația populației din Republica Moldova a cunoscut o creștere semnificativă în perioada 2021-2022, atingând o medie anuală de 2,10%, comparativ cu 0,71% în perioada 2011-2015. Această creștere poate fi explicată prin mai multe motive, printre care se numără instabilitatea economică și socială, lipsa oportunităților de angajare și salarizare precum și căutarea unui mediu mai stabil și sigur în alte țări.

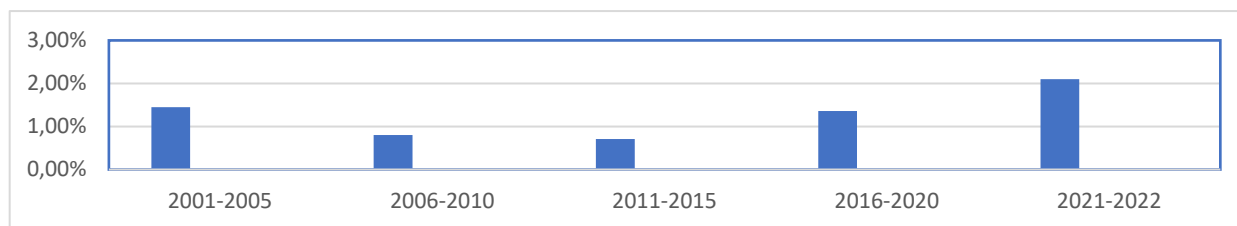

Figura 1: Emigrația populației din Moldova (medie anuală) 2001-2022

Sursa: Preluată și elaborată de autor în baza informațiilor (ionita.md) [1]

Distribuția emigranților în scop de muncă dezvăluie că peste 40% dintre aceștia, indiferent de sex, se încadrează în intervalul de vârstă cuprins între 25 și 34 de ani. Această categorie demografică reprezintă o parte semnificativă a populației active, ceea ce indică faptul că migrația forței de muncă afectează în mod direct segmentul de vârstă care ar contribui la dezvoltarea economică a țării.

Referitor la nivelul de educație, peste 40% dintre emigranți, atât bărbați cât și femei, sunt absolvenți de studii superioare, masterat sau doctorat. Această caracteristică subliniază prezența unei proporții semnificative de lucrători calificați printre emigranți. Cu toate acestea, plecarea acestei categorii de forță de muncă poate duce la un posibil deficit de competențe și cunoștințe specializate în economia locală. Mai mult, pierderea acestui capital intelectual poate afecta capacitatea de inovare și competitivitatea pe termen lung a Republicii Moldova în cadrul pieței globale.

Aceste tendințe nu numai că reflectă dinamica migrării forței de muncă, ci și subliniază necesitatea adoptării unor politici și strategii care să faciliteze reintegrarea forței de muncă calificate și să promoveze dezvoltarea și retenția acesteia în țară.

Motivele plecării lucrătorilor din Republica Moldova sunt variate, iar salariul reprezintă un factor important. În 2022, aproximativ 42% dintre salariați au avut venituri sub 7 mii lei, iar 15% au avut salarii mai mari de 15 mii lei. Aceste nivele de salarizare relativ scăzute pot determina mulți lucrători să caute oportunități mai bune în străinătate. Alte motive pot include lipsa perspectivelor de carieră, condițiile de muncă precare, corupția și instabilitatea politică. [2]

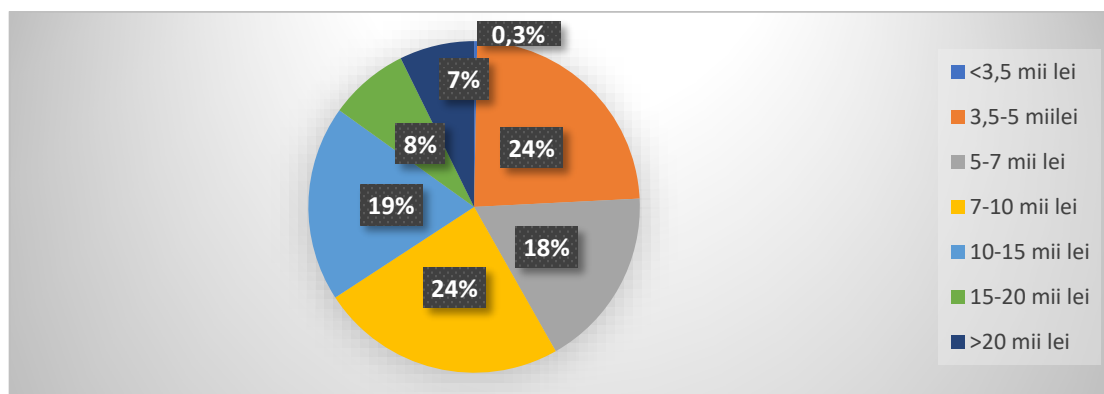

Figura 2: Repartizarea salariaților conform mărimii salariului calculat pentru luna septembrie 2022 (%)

Sursa: Preluată și elaborată de autor în baza Biroului Național de Statistică

Efectele negative ale emigrării forței de muncă includ creșterea cheltuielilor sociale și scăderea ratei de creștere economică. Aceste efecte negative pot include presiunea asupra sistemului de sănătate, declinul consumului și pierderea capitalului uman. Migrația poate, de asemenea, să ducă la scăderea investițiilor în educație și cercetare, având un impact negativ asupra dezvoltării pe termen lung a țării și a sectoarelor cheie ale economiei. În plus, emigrarea poate contribui la îmbătrânirea demografică, accentuând presiunea asupra sistemului de pensii și asistență medicală.

Emigrarea aduce și efecte pozitive semnificative asupra economiei și societății. Printre acestea se numără și remitențele, care reprezintă o sursă crucială de venit pentru gospodăriile afectate de migrație, contribuind la creșterea nivelului de trai și la reducerea sărăciei. De asemenea, comunitățile de diaspora joacă un rol esențial în dezvoltarea economică a țării de origine prin investițiile în diverse sectoare ale economiei. Aceste investiții stimulează creșterea economică, generând locuri de muncă și facilitând transferul de tehnologie și know-how. Totodată, lucrătorii migrați care acumulează experiență și competențe în străinătate pot aduce înapoi aceste cunoștințe și tehnologii în țara de origine, contribuind la creșterea capacității de inovare și la dezvoltarea sectorului economic al țării.

Imigrarea populației reprezintă fenomenul de sosire și stabilire a persoanelor într-o țară sau regiune în care nu au fost născute sau în care nu aveau reședința anterioară. Acest proces poate fi determinat de diverse motive, cum ar fi căutarea unor oportunități de muncă, reunirea familiilor, studiile sau căutarea unui mediu mai stabil și sigur. Imigrarea poate avea un impact semnificativ asupra economiei și societății țării gazdă, aducând atât avantaje, cât și provocări.

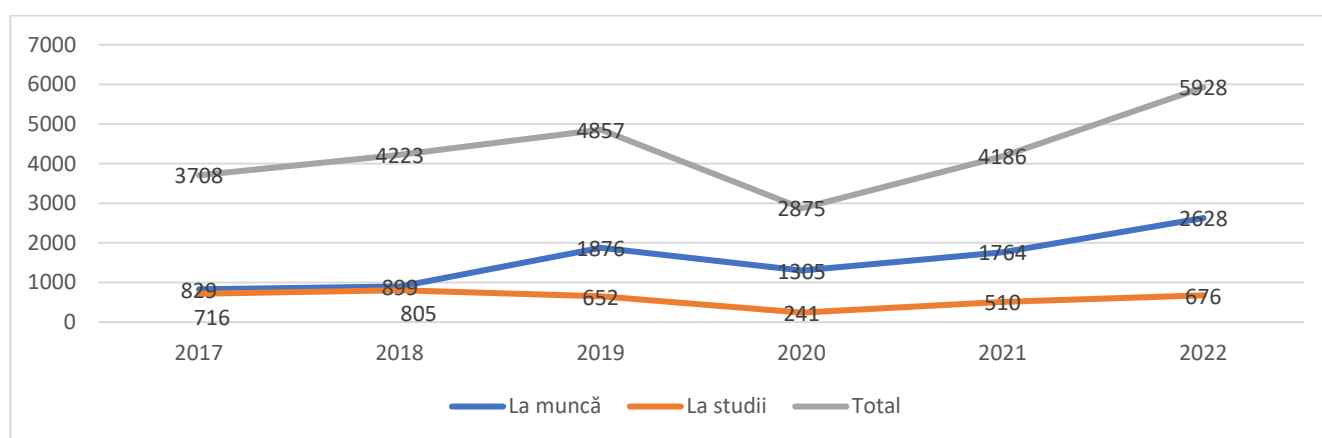

Figura 3: Imigranți după țara de emigrare și scopul sosirii, 2017-2022

Sursa: Preluată și elaborată de autor în baza Biroului Național de Statistică

Graficul prezintă o creștere a numărului de imigranți în anul 2022 față de anul 2020, reflectând o revenire sau chiar o intensificare a migrației în timpul pandemiei. În anul 2022, s-au înregistrat 5.928 de imigranți, comparativ cu 2.875 în anul 2020. Dintre acești imigranți, cea mai mare parte, respectiv 2.628 persoane, au venit în căutare de locuri de muncă, ceea ce sugerează o creștere față de cei 1.305 imigranți înregistrați în acest scop în anul 2020. Aceasta ar putea indica o recuperare a pieței muncii și o cerere mai mare pentru forță de muncă străină în țara gazdă în anul 2022.

De asemenea, numărul imigranților veniți în scopuri de studiu a crescut, ajungând la 676 în anul 2022, comparativ cu doar 241 în anul 2020. În ansamblu, această analiză arată o tendință de creștere a imigrării în anul 2022 în comparație cu anul 2020, cu o concentrare mai mare pe imigranții în căutare de locuri de muncă și de studii. [3]

Imigrarea forței de muncă poate reprezenta un avantaj semnificativ pentru economia Republicii Moldova din mai multe perspective. În primul rând, sosirea de lucrători străini poate ajuta la compensarea deficitului de forță de muncă în anumite sectoare, precum construcțiile, agricultura sau industria alimentară. Aceasta poate contribui la evitarea stagnării economice și la menținerea competitivității pe piața internă și externă. În plus, imigranții pot aduce cu ei abilități, cunoștințe și experiență nouă, care pot îmbunătăți productivitatea și eficiența în diverse sectoare economice.

Pe de altă parte, imigrarea forței de muncă poate avea și dezavantaje semnificative. Unul dintre acestea este riscul de dumping salarial, în care imigranții acceptă să lucreze pentru salarii mai mici decât media locală, ceea ce poate afecta condițiile de muncă și nivelurile de trai ale populației autohtone. În plus, imigrarea poate duce la o presiune suplimentară asupra resurselor și infrastructurii existente, cum ar fi locuințele, serviciile de sănătate sau educația, în special în zonele urbane dense. Aceasta poate duce la supraaglomerare și la creșterea tensiunilor sociale în comunitățile gazdă.

Tabelul 1. Analiza SWOT al sistemului de gestionare a migrației forței de muncă din Moldova

Puncte tari	a) Cadru instituțional și legislativ de gestionare a proceselor migraționale este relativ dezvoltat, cu o evoluție de complicare structurală; b) Atragerea finanțării externe în proiecte de asistență tehnică și dezvoltarea capacităților instituționale; d) Biroul pentru Relații cu Diaspora este funcțional și destul de activ.
Puncte slabe	a) Caracterul spontan al proceselor de migrație. Instituțiile de resort nu au demonstrat până în prezent o eficacitate în gestionarea migrației forței de muncă și a remitențelor; b) Incapacitate instituțională de a reintegra migranții returnați; c) Constrângerile de resurse umane și insuficiența resurselor financiare.
Oportunități	a) Valorificarea programelor de atragere a remitențelor; b) Negocierea unui număr mai mare de acorduri bilaterale de protecție socială și muncă a migranților; d) Adoptarea unui șir de instrumente și politici care să mărească capacitatea de reglementare a migrației forței de muncă;
Riscuri	a) Dependența excesivă de remitențele și fluxul migrațional din anumite țări. b) Vulnerabilitatea economiei naționale la șocurile migraționale externe de returnare și stopare a remitențelor; c) Incapacitatea instituțională curentă de a reacționa rapid la astfel de șocuri prin mecanisme bine stabilite;

Sursa: Preluată și elaborată de autor în baza analizei efectuate de către „Expert-Grup” [5]

CONCLUZII

Gestionarea efectelor migrației asupra economiei necesită o abordare comprehensivă și coordonată, care să cuprindă politici și strategii adecvate. Politicile de integrare și incluziune sunt esențiale pentru facilitarea integrării migranților pe piața muncii și în societate, iar investițiile în educație și formare profesională sunt cruciale pentru valorificarea potențialului acestora. Sprijinirea antreprenoriatului și inovației poate stimula creșterea economică și crearea de locuri de muncă, contribuind la prosperitatea economică a țării. De asemenea, cooperarea internațională este necesară pentru gestionarea fluxurilor migratorii și pentru facilitarea reintegrării migranților în țările lor de origine. Monitorizarea constantă a impactului migrației și ajustarea politicilor în consecință sunt esențiale pentru adaptarea la schimbările dinamice din societate și economie. Prin promovarea remitențelor și utilizarea lor pentru investiții productive, se poate sprijini dezvoltarea economică durabilă și reducerea inegalităților sociale. Prin adoptarea acestor politici și strategii, guvernele pot maximiza beneficiile migrației asupra economiei și pot minimiza impactul negativ al acestui fenomen, contribuind astfel la prosperitatea și stabilitatea pe termen lung a țării.

BIBLIOGRAFIE:

- <https://ionita.md/2023/06/16/104-analize-economice-populatia-republicii-moldova/>
- Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, Moldova în cifre-Breviar statistic, Chișinău 2022, 41 p. [Moldova in cifre editia 2022.pdf \(gov.md\)](https://statistica.gov.md/ro/statistic_indicator_details/34)
- https://statistica.gov.md/ro/statistic_indicator_details/34
- https://moldova.iom.int/sites/g/files/tmzbd1626/files/documents/Migratia%20in%20scop%20de%20munca_5.pdf
- https://www.expert-grup.org/ro/biblioteca/item/download/1127_0f0f452377b60b46708af08697424a82

Coordonator științific: BALAN Aliona, dr., conf.univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu – Bodoni 61
telefon: + 37369286550
e-mail: balan.a@ase.md

ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE SCANDINAVIAN COUNTRIES

ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ СКАНДИНАВСКИХ СТРАН

ȚURCAN Ecaterina, studentă, specialitatea: SHT

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,

www.ase.md

069210651

email autor: turcan.ecaterina@ase.md

Abstract: *This article presents the analysis of some economic indicators of the Scandinavian countries. The Scandinavian countries, including Denmark, Sweden, Norway, Finland and Iceland, have low unemployment and inflation rates, high standards of living, extensive social programs and long-term strategies for sustainable development. The article presents a comparative analysis of various economic indicators of the Scandinavian countries such as inflation rate, unemployment rate, GDP.*

Keywords: *economic development, Scandinavian countries, inflation, unemployment, gross domestic product*

JEL CLASSIFICATION: O1

ВВЕДЕНИЕ

Обычно к Скандинавии относят Швецию, Данию и Норвегию из-за исторических, лингвистических и культурных связей между этими странами. Эти три страны также входят в скандинавскую политическую и военный альянс, называемую Советом Северных стран.

Однако термин «Скандинавия» иногда может быть использован более широко, чтобы включить в себя Финляндию и Исландию из-за их схожести с другими скандинавскими странами в некоторых аспектах.

Швеция, Дания и Норвегия традиционно считаются «скандинавскими» странами из-за их исторических корней и языковых сходств. Эти страны даже в прошлом объединялись в различные формы союзов.

Финляндия иногда включается в понятие «Скандинавия» из-за её географического расположения, культурных и языковых связей с соседними странами. Финляндия, хотя и не входит в Совет Северных стран, имеет близкие отношения с Швецией и другими скандинавскими странами.

Исландия, хотя островная страна и не является частью скандинавского полуострова, обычно также рассматривается в контексте Скандинавии из-за исторических связей с Норвегией и другими скандинавскими нациями.

Таким образом, хотя «Скандинавия» в узком смысле относится к Швеции, Дании и Норвегии, в более широком контексте термин может включать в себя и Финляндию и Исландию из-за различных культурных, исторических и географических факторов.

Скандинавские страны исторически известны своим стабильным и инновационным экономическим развитием. Эти страны обладают низкими уровнями безработицы и инфляции, что свидетельствует о эффективности их экономической политики [1]. Эти страны характеризуются высоким уровнем жизни, обширными социальными программами и долгосрочными стратегиями по устойчивому развитию. Значительные инвестиции в образование, исследования и разработки способствуют созданию высокотехнологичных отраслей, которые являются двигателями экономического роста в регионе. Важным аспектом экономического успеха скандинавских стран является активное участие государства в экономике

через широкую сферу регулирования и социальных программ [2]. Открытость к международной торговле и инвестициям также способствует процветанию скандинавских экономик, поддерживая их конкурентоспособность и инновационную активность.

Целью данного исследования - познакомиться с экономическим развитием Скандинавии. Узнать некоторые ее макроэкономические показатели и сравним их.

ОСНОВНОЕ СОДЕРЖАНИЕ

Скандинавские страны имеют много общих черт, таких как высокий уровень благосостояния, развитая социальная защита, стабильность и инновационность в экономике. Кроме того, они обладают схожей культурой и языком, а также часто сотрудничают в различных международных и региональных инициативах. Скандинавские страны имеют индивидуальные подходы к экономическому развитию и социальной политике [4].

Инфляция

В таблице 1 представлен уровень инфляции в Скандинавских странах. Он был относительно низким в период 2019-2023 гг.. Как можно заметить уровень инфляции варьировал от 0,4 до 8,6 %. Самый высокий уровень инфляции наблюдался в Исландии, а самый низкий - в Дании и Финляндии.

Таблица 1. Инфляция в Скандинавских странах за период 2020-2023 гг. (%)

Страна	2019	2020	2021	2022	2023
Дания	0,7	0,3	1,9	8,5	4,1
Швеция	1,7	0,7	2,7	8,1	6,9
Норвегия	2,2	1,3	3,5	5,8	5,8
Финляндия	1,1	0,4	2,1	7,2	4,5
Исландия	3,0	2,8	4,5	8,3	8,6

Источник: <https://www.statista.com/statistics/778890/inflation-rate-in-the-nordic-countries/>

Уровень безработицы

Уровень безработицы один из показателей, характеризующих экономику страны. В таблице 2 представлены данные по уровню безработицы в Скандинавских странах в 2019-2023. Как видно из данных таблицы, уровень безработицы в Скандинавских странах в 2019-2023 годах варьировал в пределах 2,5-8,8%. Самый высокий уровень безработицы наблюдался в Швеции, а самый низкий - в Дании. Это может быть связано с различиями в структуре экономики этих стран. В 2023 году наблюдалось снижение уровня безработицы в Дании, Финляндии и Исландии.

Таблица2. Уровень безработицы в Скандинавских странах за период 2020-2023 гг. (%)

Страна	2019	2020	2021	2022	2023
Дания	5,0	5,6	5,1	4,5	2,5
Швеция	7,0	8,5	8,8	7,5	7,7
Норвегия	3,9	4,7	4,4	3,2	3,6
Финляндия	6,8	7,7	7,7	6,8	6,7
Исландия	3,5	5,5	6,1	3,8	3,3

Источник: <https://w3.unece.org> , <https://take-profit.org/statistics/unemployment-rate>

В таблице 3 представлены данные о ВВП всех Скандинавских стран за 2019-2023 года.

Таблица 3. ВВП в текущих ценах и ППС, млн. долл. США

страна	2019	2020	2021	2022	2023
Швеция	348,346	354,278	387,053	442,120	420,800
Норвегия	579,774	581,248	629,081	683,297	597,110
Исландия	373,905	350,366	442,762	627,185	546,768
Финляндия	286,083	289,225	303,527	330,420	305,689
Исландия	21,508	19,912	21,716	26,593	24,73

Источник: <https://w3.unece.org/>, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP

По данным таблицы можно заметить рост этого показателя во всех странах за период 2019-2022 годы. Наибольший показатель в Швеции, наименьший – в Исландии. Однако в 2023 году во всех скандинавских странах наблюдался спад. ВВП Скандинавских стран на душу населения традиционно выше, чем в других странах мира.

Следует отметить, что с середины 19 века вплоть до 1930 годов многие жители Скандинавии покинули свою родину в поисках лучшей жизни — в основном они переезжали в США. На сегодняшний день переехать в Скандинавию на постоянное место жительства стремятся многие, поскольку население Северной Европы живет в достатке. В списке стран по размеру ВВП (ППС) на душу населения за 2022 год [5]:

- Норвегия занимает 4-е место, \$114,899;
- Дания — 9-е место, \$74,005;
- Исландия находится на 12-м месте, \$69,081;
- Швеция занимает 16-е место, \$64,578;
- Финляндия находится на 21-м месте. \$59,027.

ВЫВОДЫ

Скандинавские страны известны своим особым типом социальных государств, которые ориентированы на создание благоприятной среды для своих граждан. Ключевые черты, которые делают их особенными:

Стабильность экономики. Скандинавские страны имеют стабильную экономику и относительно высокий уровень жизни. Они успешно сочетают свободный рынок с широкими социальными программами.

Всеобщая занятость. Скандинавские страны обычно стремятся к полной занятости, что означает, что большинство людей имеют возможность работать и зарабатывать достойную зарплату.

Большие социальные пособия. Скандинавские страны предлагают обширные социальные программы, такие как бесплатная медицинская помощь, высокие пособия по безработице, образованию и детским пособиям.

Наилучшая система управления государством. Скандинавские страны часто признаются за их эффективное управление государством и высокий уровень прозрачности и ответственности в государственных институтах.

Эти черты делают скандинавские страны привлекательными для многих, и они часто рассматриваются как образец для других стран, стремящихся к созданию благоприятной и справедливой общественной модели.

БИБЛИОГРАФИЯ:

1. ПЕТРОВА А.Н., БАЛАБАНЧИК А.М. Скандинавская модель экономики. [Электронный ресурс] // URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/skandinavskaya-model-ekonomiki-1/viewer>
2. ЮСТРАТОВ Д.В. Экономика Скандинавских стран. [Электронный ресурс] // URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ekonomika-skandinavskih-stran/viewer>
3. ВАГИНА К.Э., ТОЛМАЧЁВ Г.Р. Особенности скандинавской модели развития [Электронный ресурс] // URL: <https://elibrary.ru/>
4. ДАНИЯРОВА К.Н. Основные черты и эволюция скандинавской экономической модели [Электронный ресурс] // URL: <https://eduherald.ru/>

5. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP
6. <https://www.statista.com/statistics>
7. UNECE Data Portal <https://w3.unece.org/>
8. Биржевой портал №1 <https://take-profit.org/statistics/unemployment-rate>

Coodonator științific: dr., conf. univ. Coban Marina
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,
www.ase.md
022 402779
email: marinac@ase.md

SECȚIUNEA 9

ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE DE PROMOVARE A VALORILOR ECONOMICE LA NIVEL MICROECONOMIC

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.47>
CZU: [330.341:004.738.52]-053.6

THE EVOLUTION OF THE GIG ECONOMY IN THE DIGITAL AGE: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES FOR YOUNG PEOPLE

EVOLUȚIA ECONOMIEI GIG ÎN ERA DIGITALĂ: OPORTUNITĂȚI ȘI PROVOCĂRI PENTRU TINERI

BOTNARI Andreea, studenta, specialitatea: EGCE

Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava,
România, Suceava, Strada Universității 13,
e-mail autor: botnari.andreea@ase.md

Abstract: *This article is about the opportunities and challenges of young people in the context of the evolution of the gig economy in the digital age. Several factors have contributed to the acceleration of the trend of remote working, and people have already become accustomed to seeking new opportunities for professional growth at the expense of traditional workplaces. With fundamental importance, the "gig economy" is becoming a relevant term in the current context of the modern world, offering perspectives for personal evolution and progress.*

Keywords: *gig economy, innovation, young people, digital age, opportunities, challenges.*

JEL CLASSIFICATION: O3

INTRODUCERE

Economia GIG reprezintă un concept nou și inovator care a apărut în urma avansurilor tehnologice și a schimbărilor percepțiilor oamenilor cu privire la modul în care doresc să activeze și să se dezvolte. Mulți tineri din întreaga lume se confruntă cu provocările de a gestiona corect banii, timpul, programul sau responsabilitățile, întâmpinând astfel dificultăți în dezvoltarea unei cariere tradiționale. Respectiv, prin intermediul platformelor digitale, aceștia pot accesa rapid și comod joburi din întreaga lume, oferind servicii în dependență de abilitățile lor și de timpul potrivit, fiind în pas cu tehnologia care este în continuă evoluție.

Obiectivele acestui articol sunt următoarele: 1. Analiza publicațiilor în domeniul economiei Gig; 2. Analiza tendințelor caracteristice economiei Gig; 3. Identificarea oportunităților pentru tineri în economia Gig; 4. Dezvăluirea provocărilor și riscurilor asociate economiei Gig.

Pentru a atinge obiectivele urmărite au fost analizate publicațiile în domeniul economiei GIG, rapoarte la această tematică, dar și a fost realizat un chestionar pe Republica Moldova, care a avut menirea de a determina gradul de implicare a tinerilor din Moldova în prestarea serviciilor la solicitare și factorii care-I motivează să aleagă acest gen de activitate.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

În era digitală în continuă expansiune, economia GIG a devenit un fenomen semnificativ în contextual pieței muncii. Fiind o alternativă pentru angajarea tradițională cu contract de muncă, economia Gig redefinesc modalitatea în care lucrătorii își desfășoară activitatea și interacționează cu piața muncii.

Fundamentele economiei Gig

Conform cercetărilor Ivona Huđek, Karin Širec, Economia Gig reprezintă un concept de afaceri nou care presupune oferirea de servicii pe termen scurt de către indivizi către alte persoane sau afaceri prin intermediul unei platforme digitale [1]. La rândul său Rashmi Subbiah, descrie economia gig ca fiind un sistem de piață liberă unde există multiple job-uri temporare, organizațiile contractând lucrători independenți pentru angajamente pe termen scurt. Acest autor subliniază accesibilitatea la astfel de

servicii grație tehnologiilor modern, dar și rolul pe care l-a jucat pandemia COVID-19 în extinderea economiei Gig [2]. În articolul "Should we take the gig economy seriously?", autori J. Healy, D. Nicholson și A. Pekarek economia gig este abordată ca fiind o formă emergentă de prestare a serviciilor care generează provocări la adresa modelelor de afaceri existente, practicilor de management a muncii și reglementărilor în domeniul relațiilor de muncă [3]. La rândul său Woodcock Graham [4], menționează că economia gig este rezultatul a unor transformări esențiale în 3 domenii majore: tehnologic, social și economico-politic (figura 1):

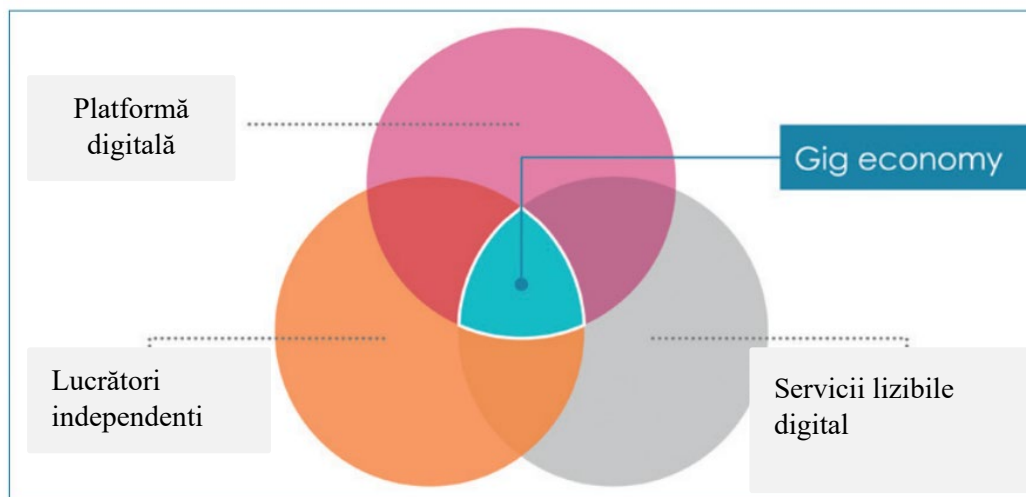

Figura 1. Elementele cheie ale economiei gig

Sursă: preluat din sursa [5]

Din cele analizate mai sus, putem constata că economia gig este o piață a muncii care se bazează în mare măsură pe posturi temporare. Ea se remarcă prin locuri de muncă flexibile, de scurtă durată sau independente, care implică adesea conectarea persoanelor prin intermediul unei platforme online. Ideea de a găsi o alternativă de lucru bazată pe proiecte, există încă din anii 1900, utilizată în industria de muzică. Dar se consideră că acest tip de muncă a devenit populară în perioada crizei financiare din 2008, când ratele șomajului au crescut vertiginos. Popularitatea de astăzi a economiei gig se datorează tehnologiilor moderne, astăzi fiind cunoscute diverse tipuri de platforme digitale utilizate în economia gig, diferența dintre acestea fiind făcută de tipul de servicii pe termen scurt ce sunt intermediare (figura 2):

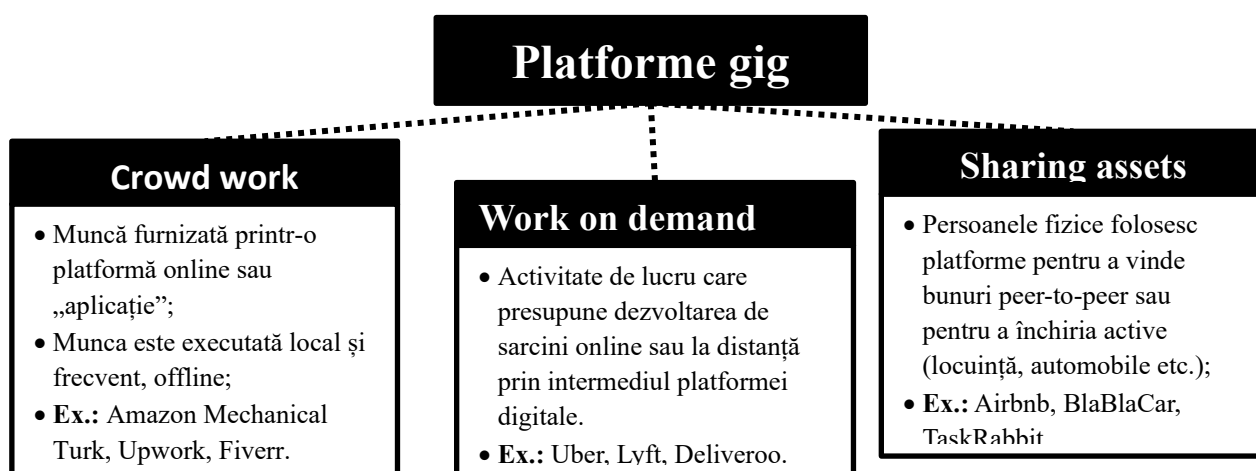

Figura 2. Tipuri de platforme în economia gig

Sursă: preluat din sursa [5]

Economia gig se dezvoltă într-un mediu digital în continuă schimbare, cu platforme online care facilitează conexiunile între lucrători și clienți. Tehnologiile care ne ușurează accesul de la distanță, cum ar fi telefoanele mobile și wifi-ul au condus la o creștere a multor tipuri de oportunități de angajare, eliminând necesitatea unui birou fizic. Odată cu apariția platformelor digitale și a aplicațiilor mobile, jucătorilor de pe piața muncii le-a devenit mult mai ușor să-și găsească joburile potrivite și să-și valorifice abilitățile. Cele mai recente instrumente de colaborare virtuală, AR și VR au transformat complet modul în care echipele lucrează împreună, oferind un schimb fără probleme de idei și colaborare din orice locație din lume [6].

Locul tinerilor în economia Gig

McKinsey Global Institute a realizat cercetări ample despre economia gig, evidențiind tendințele, dimensiunile și impactul acestui fenomen asupra pieței și a economiei în general. Studiul a demonstrat că ea este prielnică de a crea oportunități de muncă pentru tineri, în special în sectoarele de servicii, dar și responsabilă pentru preocupările legate de siguranța locurilor de muncă și de protecția socială [7].

Conform studiului MGI, se estimează că aproximativ 20-30% din populația cu vârstă activă din SUA și UE-15, sunt angajați independent, iar această formă de muncă este în continuă creștere. Mai mult de jumătate dintre ei folosesc munca independentă pentru a-și suplimenta veniturile, mai degrabă decât pentru a-și câștiga existența principală din ea. Sondajul dezvăluie faptul că unul din șase oameni cu locuri de muncă tradiționale, și-ar dori să devină independent câștigător. Tinerii sunt adesea atrași de economia gig datorită flexibilității și autonomiei pe care o oferă. Ei pot alege să lucreze ca lucrători independenți sau să își dezvolte propriile afaceri în sectorul gig. Datele indică faptul că tinerii sunt tot mai activi în economia gig, atât ca lucrători independenți, cât și ca antreprenori. Ei sunt implicați într-o varietate de activități, cum ar fi ride-sharing, livrare de alimente, lucrări de design și dezvoltare software, printre altele.[7]

Tinerii din generația Z sunt crescuți într-un mediu digital și sunt familiarizați cu tehnologiile moderne. Acest lucru îi face să fie adaptați și deschiși la folosirea platformelor online și a aplicațiilor care facilitează accesul la servicii gig. Generația Z valorifică flexibilitatea și autonomia în carieră. Ei preferă să aibă control asupra programului lor și să își gestioneze propriile proiecte și venituri. Economia gig le oferă acces la o gamă largă de servicii și proiecte, permițându-le să își încerce abilitățile în diferite domenii și să descopere ceea ce le place cel mai mult.

Popularitatea oportunităților Gig în rândul tinerilor din Moldova

Pentru a urmări implicarea tinerilor din Republica Moldova în prestarea serviciilor la solicitare, pe termen scurt, am realizat un chestionar, la care au participat 53 de persoane. Sondajul arată ca 81.1% dintre respondenți sunt cuprinși cu vârsta între 18 și 25 ani, dintre care 75.5% sunt studenți. Studiul prezintă că cei care au experiență în prestarea acestui model de servicii, sunt motivați de flexibilitatea programului (36%), independența și preferința de a avea controlul complet asupra timpului de muncă (12%), cât și câștigarea experienței, dezvoltarea personală (8%).

În același timp, 12% dintre respondent au menționat că veniturile din serviciile pe termen scurt, sunt principal sursă de venit (figura 3):

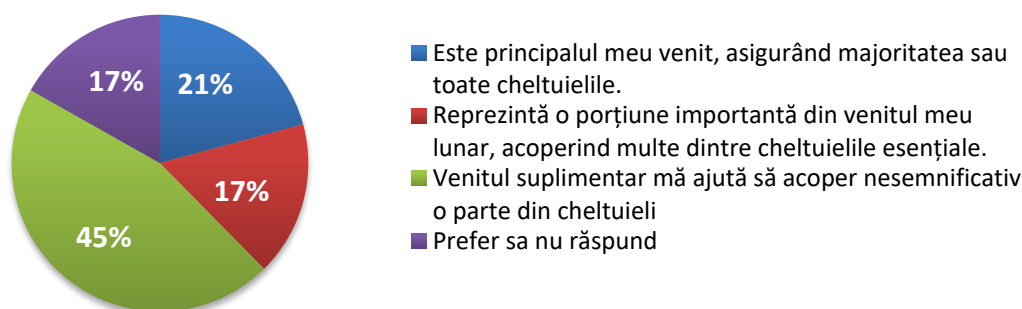

Figura 3. Ponderea veniturilor din serviciile pe termen scurt
Sursă: rezultatele sondajului organizat de autor

Faptul că nu sunt siguri cum să înceapă sau ce este necesar pentru a se angaja în astfel de activități (34.3%), că și-ar dori o activitate care să le asigure stabilitatea veniturilor (22.9%) și din motiv ca au alte angajamente (job cu normă întreagă, studii, responsabilități) (22.9%), constituie cauzele principale care îi împiedică astăzi pe tineri să ofere servicii pe termen scurt. De asemenea, în figura 3, putem observa cum câștigurile din aceste activități reprezintă o componentă principală din veniturile totale, subliniind astfel importanța unor astfel de platforme care promovează și permit tinerilor să lucreze independent.

Oportunitățile și provocările tinerilor pe piața serviciilor de scurtă durată

În economia gig, tinerii au posibilitatea să își gestioneze mai bine echilibrul între viața profesională și cea personală, alegând să lucreze în funcție de disponibilitatea lor, fără a fi restricționați de un program fix. Ei pot selecta proiectele și clienții cu care vor să colaboreze. Tinerii totuși trebuie să depășească provocările și să-și construiască cariere durabile pentru a naviga cu succes în economia gig. Acest lucru poate fi realizat prin valorificarea tehnologiei și îmbrățișarea oportunităților de dezvoltare a competențelor [8]. Planificând cu grijă și luând niște decizii strategice, identificând punctele forte și interesele, ei își pot alege și dezvolta sfera în care să activeze.

Tinerii au posibilitatea de a explora o gamă largă de proiecte și domenii de activitate. Resursele educaționale de formare, cum ar fi cursuri online sau materiale informative îi pot ajuta să dobândească și să învețe noi competențe relevante, iar interacțiunile sau colaborările cu diverse persoane sau organizații, ar putea contribui la identificarea unor noi oportunități de carieră și proiecte interesante.

CONCLUZII

Economia gig oferă tinerilor flexibilitate, oportunități de angajare și autonomie în gestionarea carierei lor. Această formă a muncii stimulează inovația și adaptabilitatea la schimbare, permitând tinerilor să-și exploreze și să-și valorifice abilitățile în diverse domenii. Cu toate acestea, este important să gestionăm și aspectele sociale și economice asociate, cum ar fi protecția socială și drepturile lucrătorilor. În ciuda provocărilor, economia gig reprezintă o forță semnificativă în peisajul muncii contemporane, contribuind la transformarea modului în care tinerii și societatea în ansamblu abordează munca și cariera.

BIBLIOGRAFIE

- [1] Hušek, Ivona, and Karin Širec. "The Terminology And The Concept Of The Gig Economy." *Ekonomski pregled* 74.1 (2023): 34-58.
- [2] Dr. Rashmi Subbiah - et al. "Gig Economy." *International Journal For Multidisciplinary Research* (2023). <https://doi.org/10.36948/ijfmr.2023.v05i01.1638>.
- [3] Healy, Joshua, Daniel Nicholson, and Andreas Pekarek. "Should we take the gig economy seriously?." *Labour & Industry: a journal of the social and economic relations of work* 27.3 (2017): 232-248.
- [4] Woodcock, Jamie, and Mark Graham. "The gig economy." *A critical introduction*. Cambridge: Polity (2019).
- [5] Bucos, Tatiana. "Economia GIG—rezultat al platformizării pieței muncii." *Economica* 124.2 (2023): 25-42.
- [6] *The Role of Technology in the Gig Economy*. (n.d.). Association for Entrepreneurship USA. <https://afeusa.org/articles/the-role-of-technology-in-the-gig-economy-2/>
- [7] McKinsey Global Institute. Independent work: Choice, Necessity, And The Gig Economy October 2016 <https://www.mckinsey.com/featured-insights/employment-and-growth/independent-work-choice-necessity-and-the-gig-economy>
- [8] *The Future Of The Gig Economy For Youth: Trends And Opportunities*. (n.d.). <https://www.educationnext.in/posts/the-future-of-the-gig-economy-for-youth-trends-and-opportunities>

Coodonator științific: BUCOS Tatiana, dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61
Telefon: +37379702841
e-mail: bucos.tatiana@ase.md

THE SOCIO-ECONOMIC IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

IMPACTUL SOCIO-ECONOMIC AL INTELIGENȚEI ARTIFICIALE

DARII Cristina, studentă,
specialitatea: Economie Generală și Comunicare Economică

Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava, România,

Suceava, str. Universității 13

e-mail: cristinadarii693@gmail.com

Abstract: *In today's socio-economic context, artificial intelligence (AI) has become a transformative factor, reshaping industries, changing business paradigms and decisively influencing market competitiveness. The purpose of the research is to assess the impact of AI on the economy and society, identifying the opportunities and challenges that this technology presents.*

The research methods used include analysis of existing literature, evaluation of case studies and synthesis of secondary data to build a balanced argument between the benefits and risks of AI. A special emphasis is placed on comparative tables, which present the advantages and disadvantages of AI in a social context, illustrating the complexity of the subject.

Among the most relevant results is identifying AI as a major engine of economic growth and innovation, capable of contributing up to 14% of global GDP by 2030, representing a major economic commercial opportunity. This finding underlines the transformative potential of AI, which not only reshapes services and contributes to sustainable growth, but also paves the way for new ways of human-machine integration, improving productivity and economic activities. On the other hand, AI presents challenges, including threats to jobs and ethical and social concerns related to human autonomy and equity.

Keywords: *Artificial Intelligence (AI), Socio-economic Impact, Economic Growth, Innovation, Transformative factor*

JEL CLASSIFICATION: O31, O33, O35

INTRODUCERE

Studiul asupra impactului socio-economic al inteligenței artificiale (IA) este important, deoarece IA continuă să influențeze diferite aspecte ale societății și economiei. Înțelegerea efectelor adoptării IA asupra creșterii economice, ocupării forței de muncă, productivității, inegalității veniturilor, competiției pe piață, confidențialității datelor, preocupărilor etice și stabilității financiare este crucială. Prin studierea consecințelor implementării IA, putem lua decizii informate referitoare la reglementări, investiții și planificare strategică pentru a valoriza beneficiile tehnologiilor IA, în timp ce atenuăm riscurile potențiale și asigurăm o creștere inclusivă.

Obiectivele cercetării: Analiza modului în care IA influențează asupra societății și economiei, identificarea și explorarea beneficiilor aduse de IA și evaluarea riscurilor asociate cu IA.

Metodele de cercetare utilizate: Pentru a atinge obiectivele enunțate, cercetarea se bazează pe metode precum, analiza datelor secundare, utilizarea tabelelor comparative pentru a ilustra efectele pozitive și negative ale IA; studiul literaturii de specialitate, utilizarea reprezentărilor vizuale, precum graficele, pentru o înțelegere clară și sintetizată a datelor.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Integrarea inteligenței artificiale în societate și economie are un impact profund asupra modului nostru de viață, muncă și interacțiune. Impactul socio-economic al IA este resimțit într-o varietate de moduri. Pe de o parte, se așteaptă ca IA să aducă o creștere economică semnificativă, o eficiență sporită în funcționarea afacerilor și o îmbunătățire a produselor și serviciilor oferite consumatorilor. Pe de altă parte, introducerea IA în piața muncii poate avea consecințe semnificative.

În general, oamenii sunt deschiși către utilizarea tehnologiei și beneficiază de avantajele / oportunitățile pe care IA le oferă, însă pe lângă avantaje, trebuie să luăm în considerare și dezavantajele inteligenței artificiale asupra societății (Tabelul 1).

Tabelul 1. Balanta inteligenței artificiale: oportunități și provocări în societate

Argumente PRO IA / OPORTUNITĂȚI	Argumente CONTRA IA / PROVOCĂRI
Inovație și creștere economică: AI este o sursă majoră de inovație, remodelând serviciile și contribuind la creșterea sustenabilă. Oferă noi modalități de integrare om-mașină, îmbunătățind productivitatea și activitățile economice [1] [2].	Amenințare la adresa angajării: Capacitatea AI de a înlocui locurile de muncă ale oamenilor, în special în sarcini care necesită inteligențe „inferioare” cum ar fi abilitățile mecanice și analitice, reprezintă o amenințare semnificativă pentru ocuparea forței de muncă [1].
Îmbunătățirea luării deciziilor și eficienței: AI poate amplifica capacitatea de gândire a oamenilor, în special în procesele de luare a deciziilor complexe și incerte. Crește eficiența computațională, reduce ratele de eroare și accelerează luarea deciziilor [3] [4].	Preocupări etice și sociale: Opacitatea sistemelor AI (transparență slabă, explicabilitate și responsabilitate) ridică preocupări privind autonomia umană, echitatea și justiția. Aceste probleme aduc provocări în gestionarea responsabilă a inovației AI [5].
Avansuri în sănătate și medicină: Aplicarea AI în medicină, de la chirurgia asistată robotic la dezvoltarea medicamentelor, promite să revoluționeze asistența medicală, oferind precizie și eficiență [6] [7].	Dependența de Big Data și lipsa intuiției: Cele mai multe modele AI sunt excesiv de dependente de big data și lipsesc o funcție de auto-idee, ceea ce poate duce la limitări în creativitate și rezolvarea problemelor [2].
Îmbunătățirea calității vieții: Prin robotică și AI, există potențialul de a asista persoanele în vârstă, de a îmbunătăți mobilitatea și de a îmbunătăți calitatea generală a vieții.	Riscul de părtinire și probleme de confidențialitate: Sistemele AI pot fi vulnerabile la părtiniri împotriva grupurilor subreprezentate și pot lipsi o protecție adecvată a confidențialității utilizatorilor, erodând încrederea în tehnologie.

Sursă: elaborat de autor în baza referințelor menționate în tabel.

Pe lângă oportunitățile IA indicate în tabelul 1, mai sunt și alte oportunități/avantaje menționate în de Sarmah S [8], acestea includ:

- **Îmbunătățirea serviciilor pentru clienți:** Chatbot-uri și asistenți virtuali personalizează și eficientizează interacțiunea cu clienții.
- **Securitatea datelor și prevenirea fraudelor:** IA identifică activitățile suspecte și protejează împotriva fraudelor și atacurilor cibernetice.
- **Automatizarea în afaceri:** IA poate optimiza procesele de afaceri eficientizând sarcinile repetitive și gestionarea volumelor mari de date.
- **Analiza predictivă:** Machine learning-ul ajută la evaluarea riscurilor și la furnizarea de recomandări personalizate în multiple domenii, inclusiv în comerțul electronic.
- **Formarea personalului:** IA asistă la crearea și adaptarea programelor de formare pentru a corespunde nevoilor specifice ale angajaților, făcând învățarea mai interactivă.

La rândul său, R. Hutter [9], enumeră un șir de dezavantaje și riscuri ale inteligenței artificiale societății:

- **Control și interpretare:** Există riscul ca algoritmi de învățare automată să scape de sub controlul uman sau să fie interpretați greșit, cu potențial de abuz de putere sau destabilizare politică.
- **Securitate:** Sistemele de IA sunt vulnerabile la hacking și pot fi exploatare în scopuri militare, criminale sau teroriste.
- **Manipulare socială:** Algoritmi de IA pot fi folosiți pentru manipularea opiniei publice sau răspândirea de informații false pe rețele sociale [10].
- **Discriminare:** Analiza datelor personale prin IA poate duce la discriminare în asigurări, angajare și alte servicii, pe baza criteriilor controversate [10].

Impactul IA asupra economiei e un subiect complex și vast, cu implicații semnificative asupra modului în care funcționează companiile, piața muncii și economia în general. Pentru a ilustra această complexitate, putem analiza cinci direcții principale de influență:

1. Creșterea productivității - IA contribuie semnificativ la creșterea productivității în multiple sectoare economice prin automatizarea sarcinilor repetitive și optimizarea proceselor de afaceri. Această creștere a eficienței nu doar că economisește timp și resurse, dar stimulează și inovarea în metodele de lucru.

2. Inovație și dezvoltare de produse noi și servicii - IA transformă cunoștințele acumulate și analiza datelor într-un avantaj competitiv pentru companii. IA facilitează personalizarea ofertei, anticipând cerințele consumatorilor și contribuind la crearea unor produse și servicii care să răspundă nevoilor specifice ale acestora.

3. Impactul asupra pieței muncii – IA are un impact mixt asupra pieței muncii. Pe de o parte, IA poate duce la automatizarea și eliminarea unor locuri de muncă repetitive și cu valoare redusă. Pe de altă parte, emergența IA generează o cerere crescută pentru noi roluri care necesită abilități avansate în domeniul tehnologic.

4. Eficiența energetică și sustenabilitate - prin optimizarea consumului de resurse și reducerea deșeurilor.

5. Personalizarea serviciilor - IA transformă radical modul în care companiile interacționează cu clienții, oferind un nivel de personalizare care era de neconceput în trecut. Prin adaptarea serviciilor și produselor la preferințele individuale, IA creează o experiență unică pentru fiecare utilizator.

Toate cele menționate mai sus vor avea impact asupra activității și performanțelor business-ului, iar în ultimă instanță asupra rezultatelor economiei la nivel național și chiar global. Conform studiului realizat de compania internațională PricewaterhouseCoopers, în perioada 2017-2030 PIB-ul global va crește cu până la 14% (sau 15,7 trilioane dolari SUA) datorită dezvoltării și adopției accelerate a IA (figura 1).

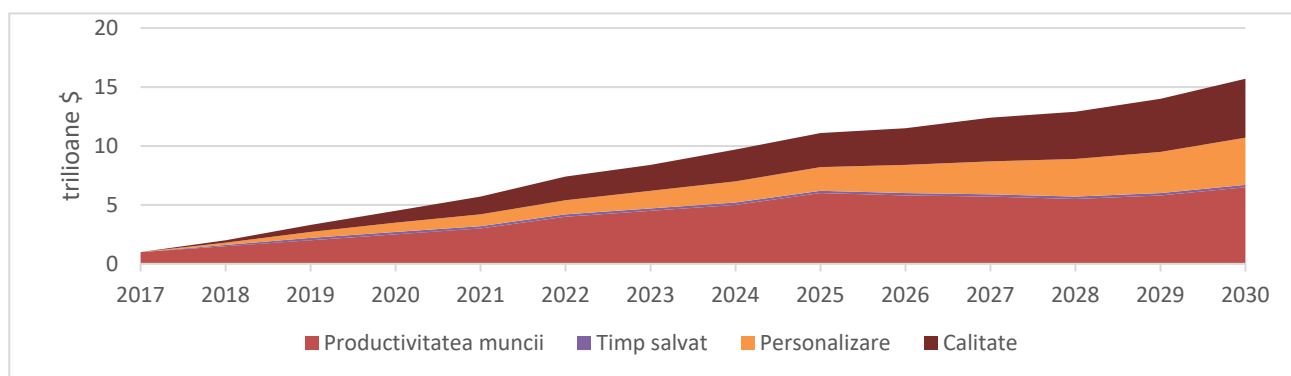

Figura 1. Impactul inteligenței artificiale asupra PIB-ului global, 2017-2030 (trilioane \$)

Sursa: PwC Analysis, *The macroeconomic impact of artificial intelligence*, 2018. [11]

Conform figurii 1, impactul IA asupra PIB global are loc prin intermediul a 4 canale esențiale: productivitate, personalizare, economisirea timpului și calitate, fiecare contribuind la creșterea performanței companiilor, și, în ultimă instanță a indicatorului PIB:

1) **Productivitatea muncii:** Cel mai mare impact a IA asupra PIB se realizează prin intermediul creșterii productivității muncii. În perioada 2017 – 2030 se estimează că creșterea productivității muncii va avea o cotă de 55% din totalul creșterii PIB.

2) **Personalizarea:** Posibilitatea de personalizare a produselor și serviciilor, va asigura creșterea cererii consumatorilor pentru astfel de produse. Respectiv IA face produsele mai atractive pentru consumatori, ceea ce determină creșterea performanțelor afacerilor.

3) **Economisirea timpului:** Intergrarea tehnologiilor bazate pe IA duce la creșterea eficienței și a rapidității cu care procesele operaționale pot fi executate, ceea ce poate conduce la economii semnificative de timp și, implicit, la creșterea eficienței economice.

4) **Calitatea:** Ia contribuie la îmbunătățirea calității produselor și serviciilor, ceea ce poate stimula cererea de consum și poate crea noi piețe și oportunități de afaceri.

Din cele menționate mai sus, putem constata că IA are un potențial enorm în stimularea creșterii economice globale prin diferite canale, cu un accent deosebit pe îmbunătățirea productivității și pe răspunsul cererii de consum. Acest lucru prezintă oportunități semnificative pentru afaceri și economii, dar și nevoia de a adopta și de a se adapta la schimbările rapide tehnologice pentru a maximiza aceste beneficii.

Analiza studiilor în domeniu, ne permite să constatăm următoarele direcții de influență a IA asupra economiei, care vor determina creșterea gradului de integrare a tehnologiilor bazate pe IA în activitatea economică:

- *Creștere economică semnificativă*: IA ar putea adăuga până la 14% la PIB-ul global până în 2030, subliniind impactul său major asupra economiei;
 - *Productivitate îmbunătățită*: IA sporește eficiența proceselor și deciziilor, reducând erorile și accelerând inovarea;
 - *Calitatea vieții*: IA promite îmbunătățiri ale calității vieții prin tehnologii asistive.
- În același timp, cercetătorii atrag atenția asupra unui șir de probleme generate de adoptarea tehnologiilor bazate pe IA de către afaceri, cele mai srigente fiind:
- *Provocările ce apar pe piața muncii*: IA prezintă riscuri pentru angajare prin automatizarea locurilor de muncă tradiționale;
 - *Preocupările etice și de confidențialitate*: IA ridică probleme etice, inclusiv privind autonomia umană și protecția datelor.

Riscurile impuse de IA în viața socio-economică au creat necesitatea intervenției guvernelor prin reglementări strategice, pentru a asigura beneficii maxime și a minimiza riscurile asociate cu IA. Eforturile guvernelor în acest domeniu urmăresc încurajarea inovării și adoptării tehnologiilor bazate pe IA, menținând în același timp standarde etice și de siguranță. Un exemplu notabil în acest sens ar fi Uniunea Europeană, care a propus Actul privind Inteligența Artificială, să clasifice sistemele IA în funcție de riscul pe care îl prezintă și să impună cerințe stricte pentru cele cu risc înalt. Acesta include reglementări privind transparența, supravegherea și acuratețea datelor. De asemenea, în SUA, există inițiative precum proiectul de lege Algorithmic Accountability Act, care solicită companiilor să evalueze și să raporteze impactul sistemele lor de IA asupra confidențialității și nediscriminării.

CONCLUZII

Inteligența artificială reprezintă un catalizator crucial pentru inovație și creștere economică, având potențialul de a remodela fundamental societatea și economia. Cu toate acestea, succesul său depinde de abordarea provocărilor etice, a impactului asupra forței de muncă și a problemelor de confidențialitate. Este esențial să se stabilească reglementări stricte, dar flexibile, care să promoveze dezvoltarea responsabilă a IA, în timp ce se investește în educație și recalificarea profesională pentru a pregăti forța de muncă pentru schimbările induse de tehnologie.

BIBLIOGRAFIE

1. Huang M., Rust R. "Artificial Intelligence in Service." 2018.
2. Lu, Huimin. "Brain Intelligence: Go beyond Artificial Intelligence." 2017.
3. Jarrahi, M. H. "Artificial intelligence and the future of work: Human-AI symbiosis in organizational decision making." 2018.
4. Salehi H., Burgueño R. "Emerging artificial intelligence methods in structural engineering." 2018.
5. Buhmann A., Fieseler C. "Towards a deliberative framework for responsible innovation in artificial intelligence." 2021.
6. Hamet P., Tremblay J. "Artificial Intelligence in Medicine." 2017.
7. Pichika, M. "Artificial intelligence in drug development: present status and future prospects." 2019.
8. Sarmah, S. Concept of Artificial Intelligence, its Impact and Emerging Trends. 2019.
9. Hutter R., Hutter M. Chances and Risks of Artificial Intelligence—A Concept of Developing and Exploiting Machine Intelligence for Future Societies. 2021.
10. Swathi, Arul. New Field Study: Artificial Intelligence. History Of Artificial Intelligence. n.d.
11. PwC Analysis. "The macroeconomic impact of artificial intelligence." 2018.

Coodonator științific: BUCOS Tatiana, dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61
Telefon: +37379702841
e-mail: bucos.tatiana@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.49>

CZU: [001.895:334.72]:504.03

INNOVATION AND SUSTAINABILITY IN STARTUPS: ANALYSIS OF SUCCESS FACTORS IN THE IMPLEMENTATION OF ECOLOGICAL SOLUTIONS

INOVAȚIE ȘI SUSTENABILITATE ÎN STARTUP-URI: ANALIZA FACTORILOR DE SUCCES ÎN IMPLEMENTAREA SOLUȚIILOR ECOLOGICE

MOSCALU Daniela, studentă, specialitatea: EGCE

Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava,
România, Suceava, Strada Universității 13,
e-mail autor: moscalu.daniela@ase.md

ZAMĂNEAGRĂ Mihaela, studentă, specialitatea: EGCE

Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava,
România, Suceava, Strada Universității 13,
e-mail autor: zamaneagra.mihaela@ase.md

Abstract: *This article is an analysis of how startups are called to address ecological issues through innovation and sustainability, highlighting their importance not only for protecting the environment, but also for opening new business opportunities. Success factors for implementing green solutions in startups are examined and a case study of Pela Case is provided to illustrate how innovation and sustainability can lead to success in the green market.*

Keywords: *startups, innovation, sustainability, success factors, ecological solutions, green economy, social responsibility.*

JEL CLASSIFICATION: O3

INTRODUCERE

În prezent, startup-urile sunt chemate să abordeze problemele ecologice prin inovație și sustenabilitate. Acest lucru nu doar că protejează mediul, ci și deschide oportunități de afaceri. Soluțiile sustenabile devin din ce în ce mai competitive, având în vedere cererea crescută a consumatorilor și sprijinul din partea guvernelor și organizațiilor non-guvernamentale. Astfel, integrarea inovației și a sustenabilității în strategiile de afaceri ale startup-urilor nu este doar esențială pentru succesul lor, ci și pentru contribuția la construirea unei lumi mai bune și durabile.

Problema de cercetare abordată în text constă în identificarea și înțelegerea factorilor de succes pentru implementarea soluțiilor ecologice în startup-uri. Această analiză este importantă deoarece startup-urile joacă un rol crucial în găsirea unor soluții inovative și sustenabile pentru problemele ecologice contemporane. Implementarea eficientă a acestor soluții poate fi însă dificilă din diverse motive, inclusiv lipsa resurselor financiare, cunoștințele tehnice sau infrastructura adecvată. Prin înțelegerea și analiza factorilor de succes, cercetarea oferă îndrumări și recomandări practice pentru startup-uri în procesul lor de adoptare a soluțiilor ecologice, contribuind astfel la dezvoltarea unor modele de afaceri durabile și la creșterea impactului pozitiv al acestor startup-uri asupra mediului și societății în ansamblu.

Factorii care contribuie la succesul startup-urilor ecologice pot include:

- Inovația și creativitatea în dezvoltarea soluțiilor ecologice;
- Accesul la resurse financiare;
- Expertiza tehnică și managerială;

- Susținerea din partea mediului de afaceri și a comunității;
- Adoptarea unei abordări durabile în toate aspectele afaceri;
- Adaptabilitatea și capacitatea de a răspunde la schimbări și provocări.

FUNDAMENT TEORETIC ȘI REVIZUIREA LITERATURII

Inovația procesul prin care se introduc sau se implementează idei, practici, servicii sau produse noi sau semnificativ îmbunătățite

Sustenabilitate este calitate a unei activități antropice de a se desfășura fără a epuiza resursele disponibile și fără a distruge mediul, deci fără a compromite posibilitățile de satisfacere a nevoilor generațiilor următoare.

Economia verde reprezintă activitatea economică bazată pe conceptul dezvoltare durabilă, pe utilizarea resurselor naturale regenerabile, reducerea consumului de hidrocarburi, unul dintre obiectivele importante fiind protecția mediului.

Startup-urile ecologice sunt afaceri în stadiu incipient sau în dezvoltare care își propun să soluționeze problemele ecologice sau să contribuie la protejarea mediului înconjurător prin inovație și practici sustenabile.

Procesul de producție tradițional, pe care l-am moștenit încă din secolul al XIX-lea, este unul linear bazat pe conceptul "ia, produ, aruncă". Într-un sistem circular de producție paradigma se schimbă devenind "proiectează, păstrează, regenerează" (vezi Figura 1). Cu alte cuvinte, economia circulară nu mai aruncă resursele, ci le refolosește de atâtea ori până acestea nu-și pierd total valoarea.

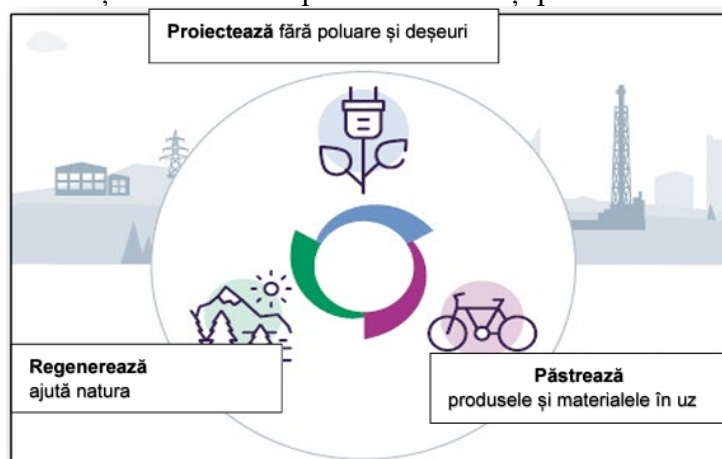

Figura 1. Schema conceptuală a economiei circulare

Sursa: Institutul Național de Cercetări Economice, Ediția II, Chișinău, 2022

Lacunele în cercetarea este o analiză piețelor existente pentru a identifica nevoi nesatisfăcute sau segmente de piață insuficient deservite. Acestea oferă oportunitatea de a crea soluții care să adreseze aceste nevoi neglijate, oferind startup-ului un avantaj competitiv.

METODOLOGIE

Pela Case este o companie specializată în producția de huse de telefon compostabile, oferind o alternativă ecologică la husele tradiționale din plastic. Aceste produse sunt fabricate din materiale biodegradabile și sunt concepute să se descompună în compostul casnic, contribuind astfel la reducerea deșeurilor de plastic care ajung în oceane și pe terenuri.

Am ales acest studiu de caz deoarece, impactul lui constă în contribuția la reducerea poluării cu plastic prin oferirea unei alternative sustenabile pentru husele de telefon, fiind un produs de larg consum. Prin inițiativa lor, sensibilizează în legătură cu problema deșeurilor de plastic și demonstrează cum schimbările în designul produselor de zi cu zi pot avea un impact semnificativ asupra mediului.

Pela Case este într-o poziție favorabilă pe piața produselor ecologice, având în vedere creșterea cererii pentru alternative la ambalajele din plastic. Cu vânzări de 3,3 milioane de produse și peste un milion de clienți, a reușit să evite intrarea a aproape 967 de tone de plastic în fluxul de deșeuri. Cu un obiectiv ambițios de eliminare a 10 miliarde de kilograme de deșeuri până în 2028 și implicarea în donații pentru organizații non-profit, Pela Case poate consolida relația cu clienții și să-și mențină poziția pe piață.

CONCLUZIE

Inovația și sustenabilitatea sunt două elemente esențiale pentru dezvoltarea și succesul startup-urilor care își propun să ofere soluții ecologice. Analiza factorilor de succes în implementarea acestor soluții a evidențiat importanța inovației în dezvoltarea produselor și modelelor de afaceri, împreună cu angajamentul pentru practici sustenabile. Startup-urile precum Pela Case au demonstrat că inovarea în produse și abordările comerciale, transparența în comunicare și implicarea comunității pot fi catalizatori puternici pentru succesul în piața produselor ecologice.

Prin crearea de produse inovatoare, educația și conștientizarea clienților și integrarea valorilor ecologice în toate aspectele afacerii lor, startup-urile pot nu numai să se diferențieze pe piață, dar și să contribuie semnificativ la protejarea mediului înconjurător și la dezvoltarea unei economii mai sustenabile. Astfel, inovația și sustenabilitatea nu sunt doar elemente de diferențiere, ci și piloni esențiali pentru succesul pe termen lung al startup-urilor într-o lume preocupată tot mai mult de problemele ecologice și de responsabilitatea socială.

BIBLIOGRAFIE

http://dspace.ince.md/jspui/bitstream/123456789/1629/1/Modele_de_afaceri_circulare.pdf
<https://socialworlds.sgh.waw.pl/ro/designing-research/cum-identificam-lacunele-din-cercetarile-anterioare/cum-identificam-o-lacuna>
<https://eu.pelacase.com/pages/our-impact?shpxid=67afb9cc-99f8-4913-9fb1-99ec89ef93df>
<https://dexonline.ro/definitie/sustenabilitate/522789>

Coodonator științific: BUCOS Tatiana, dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61
Telefon: +37379702841
e-mail: bucos.tatiana@ase.md

THE GIG ECONOMY: AN EMERGING PARADIGM IN THE LABOR MARKET

ECONOMIA GIG: O PARADIGMĂ EMERGENTĂ ÎN PIAȚA MUNCII

GAIDAMPAS Sofia, studentă, specialitatea: EMREI

Academia de Studii Economice București,

România, București, str. Piața Romană 6, <https://ase.ro/>

e-mail autor: gaidampas.sofia@ase.md

Abstract: *The gig economy represents an emerging phenomenon in the contemporary labor market landscape, characterized by the increasing prevalence of independent, temporary, and project-based activities. This disruptive paradigm redefines the traditional relationship between employers and employees, offering flexibility and autonomy to workers but posing challenges regarding job security and social protection. Recent studies show that the majority of gig workers do not receive insurance coverage or social benefits from platforms, and this lack of protection can exacerbate inequalities and vulnerabilities among workers. It is essential for policymakers, employers, and workers to recognize these issues and adopt policies and regulations that balance power between parties and provide adequate protection in the ever-evolving gig economy. Limitations of this study include the research sample and data availability, which may affect the comprehensive understanding of the gig economy's impact on the labor market.*

Keywords: *Gig economy, labor market, job security, social protection, insurance coverage, platform workers, policy implications, data limitations.*

JEL CLASSIFICATION: E24, J43, O33

INTRODUCERE

Economia gig devine tot mai proeminentă în cadrul pieței muncii actuale, fiind definită drept o creștere a lucrărilor independente, temporare și bazate pe proiecte. Această paradigmă disruptivă redefinește relația tradițională dintre angajatori și angajați, facilitând conexiuni directe între lucrători și clienți prin intermediul platformelor digitale. Importanța acestui fenomen derivă din capacitatea sa de a oferi flexibilitate și autonomie lucrătorilor, dar și din provocările pe care le generează în ceea ce privește securitatea locurilor de muncă, beneficiile sociale și protecția muncii. În contextul unei economii globale în transformare accelerată, studiul și gestionarea economiei gig devin imperativ pentru a asigura echilibrul și sustenabilitatea pieței muncii într-un mediu marcat de dinamism și incertitudine.

Problematica din spatele economiei gig constă în transformarea fundamentală a peisajului muncii, unde angajații adoptă tot mai frecvent roluri independente și temporare în locul angajamentelor tradiționale pe termen lung. Această schimbare radicală reprezintă o provocare semnificativă pentru angajați și angajatori deopotrivă, deoarece generează incertitudini legate de stabilitatea locurilor de muncă, securitatea financiară și relațiile de muncă. Relevanța economiei gig derivă din capacitatea sa de a influența modalitatea în care lucrăm, trăim și interacționăm cu economia în ansamblu, cu consecințe directe asupra distribuției veniturilor, echilibrului puterii între angajați și angajatori și, în cele din urmă, asupra coeziunii sociale și a structurilor economice. Este esențial să înțelegem impactul acestui fenomen asupra aspectelor sociale, economice și organizaționale, pentru a naviga cu succes într-un mediu de muncă din ce în ce mai dinamic și imprevizibil.

Obiectivele articolului sunt:

- Să analizeze evoluția și caracteristicile economiei Gig;
- Să evalueze impactul economiei Gig asupra angajaților și angajatorilor;
- Să ofere perspective critice și recomandări pentru politici și practici care să optimizeze impactul economiei Gig, în vederea promovării unei piețe a muncii mai echitabile, sustenabile și incluzive.

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

Istoricul și evoluția economiei gig pot fi urmărite înapoi în timp, dar au cunoscut o accelerare semnificativă în era modernă, cu avansul tehnologic fiind unul dintre principalii factori catalizatori.

- **Precedente istorice:** Conceptul de muncă temporară sau independentă nu este nou și poate fi observat de-a lungul istoriei în diverse forme, cum ar fi lucrările de construcție, meseriile tradiționale sau contractele de consultanță.

- **Avansul tehnologic:** Revoluția digitală a fost un factor crucial în ascensiunea economiei gig. Platformele digitale și aplicațiile online au facilitat conectarea între furnizorii de servicii și clienți într-un mod fără precedent.

- Schimbările în comportamentul consumatorilor și în preferințele de lucru au făcut ca modelele tradiționale de muncă să devină mai puțin atractive pentru anumiți indivizi, care preferă flexibilitatea și controlul oferite de munca independentă.

- **Cererea pentru agilitate și eficiență:** Într-o economie din ce în ce mai competitivă și dinamică, atât angajații, cât și angajatorii caută modalități de a fi mai agili și mai eficienți. Economia gig oferă posibilitatea de a angaja rapid resurse în funcție de necesități și de a reduce costurile asociate cu angajările pe termen lung.

Studiile anterioare, precum "Independent Work: Choice, Necessity, and the Gig Economy" realizat de McKinsey Global Institute și "What is the gig economy?" efectuat de McKinsey, au furnizat o analiză detaliată a conceptului de economie Gig asupra pieței muncii, identificând tendințele majore și factorii determinanți ai adoptării acestui model de muncă. Cu toate acestea, literatura existentă prezintă lacune în înțelegerea deplină a efectelor economiei gig asupra securității locurilor de muncă, veniturilor și relațiilor de muncă, precum și asupra inegalității veniturilor și echilibrului puterii între angajați și angajatori. Prin urmare, acest articol își propune să completeze aceste lacune prin examinarea mai atentă a impactului social și economic al economiei gig și prin oferirea unor perspective critice și recomandări pentru politici și practici care să optimizeze acest model de muncă, în vederea promovării unei piețe a muncii mai echitabile și incluzive.

Abordarea metodologică adoptată pentru acest studiu este una mixtă, combinând elemente cantitative și calitative. Această abordare mixtă este aleasă pentru a obține o înțelegere comprehensivă și profundă a fenomenului economiei gig, permițându-ne să explorăm atât aspecte cantitative, precum statistici și tendințe numerice, cât și aspecte calitative, precum perspectivele și experiențele individuale ale lucrătorilor gig și ale angajatorilor.

Datele utilizate în acest studiu provin din surse diverse, contribuind la înțelegerea profundă a economiei gig:

- Interviuul "Life inside the new gig economy" realizat de The Guardian furnizează informații de primă mână prin interviuri cu lucrători din diverse domenii ale economiei gig, precum IT, design sau curierat.

- Raportul "Working without borders" elaborat de Banca Mondială se bazează pe cercetări și analize academice și oferă o perspectivă globală asupra impactului economiei gig asupra protecției sociale a lucrătorilor.

- „Mastercard Gig Economy Industry Outlook and Needs Assessment”
by Mastercard and Kaiser Associates

- Gallup perspective on The Gig Economy and Alternative Work Arrangements

Economia gig înregistrează o creștere semnificativă, proiectându-se să ajungă la aproximativ 455 de miliarde de dolari până în 2023, dublându-și volumul actual și reprezentând o creștere anuală compusă de 17,4% între anii 2018 și 2023. Această expansiune este condusă de tendințe sociale, economice și tehnologice, incluzând acceptarea crescută a partajării de active personale și accesul extins la internet, în timp ce cererea pentru flexibilitate în mediul de lucru și nevoia lucrătorilor de a-și suplimenta veniturile se află printre principalele motive pentru creșterea ofertei de servicii în economia gig, potrivit „Mastercard Gig Economy Industry Outlook and Needs Assessment” by Mastercard and Kaiser Associates.

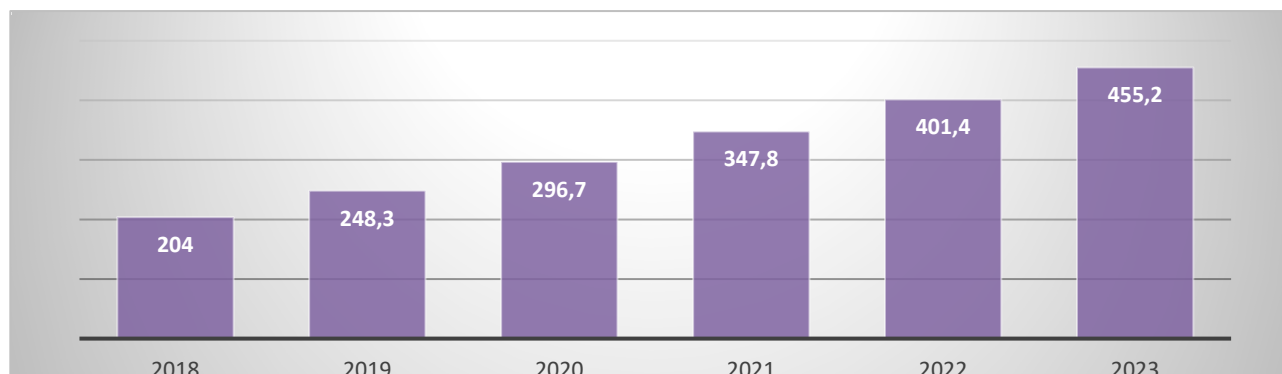

Figura 1. Creșterea anuală a volumului economiei Gig (milioane USD)

Sursa: realizat de autor.

Analizând perspectiva prezentată în interviul "Life inside the new gig economy" de The Guardian, se poate observa un impact semnificativ al economiei gig asupra angajaților și angajatorilor. Deși economia gig oferă oportunități de flexibilitate și autonomie pentru lucrători, aduce și provocări considerabile în ceea ce privește securitatea locurilor de muncă și stabilitatea financiară. Lucrătorii gig se confruntă adesea cu incertitudinea și lipsa beneficiilor sociale și economice oferite de angajarea tradițională, cum ar fi concediile medicale sau pensiile. Această lipsă de securitate poate duce la stres și instabilitate financiară, iar necesitatea de a gestiona multiple locuri de muncă poate afecta echilibrul între viața profesională și personală.

Complementar, potrivit „Gallup’s Perspective on The Gig Economy and Alternative Work Arrangements”, angajații tradiționali sunt mai predispuși să declare că activează într-un loc de muncă favorabil (71%) comparativ cu cei care lucrează în cadrul economiei Gig (64%), iar acest procentaj variază în funcție de tipul de muncă prestat.

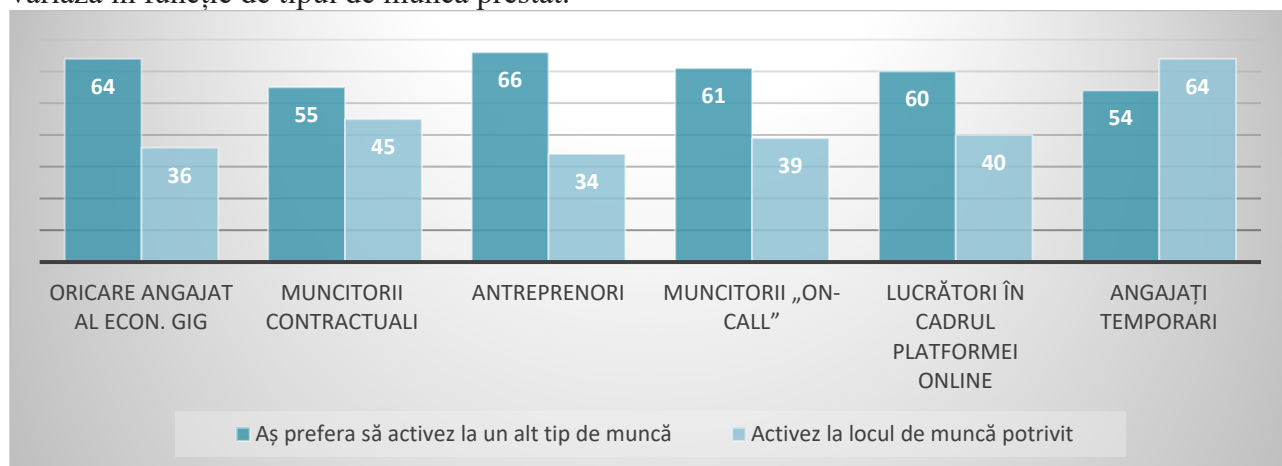

Figura 2. Economia Gig: Nivelul de satisfacție al angajaților

Sursa: realizat de autor.

Mai mult decât atât, conform raportului "Working without borders" elaborat de Banca Mondială majoritatea lucrătorilor gig nu beneficiază în prezent de nicio asigurare din partea platformelor. Există variații semnificative între platforme în ceea ce privește procentul de lucrători care raportează lipsa asigurărilor. În general, un procent semnificativ de lucrători gig din Venezuela și Nigeria nu beneficiază de niciun program de pensii sau asigurări de sănătate, în timp ce în Brazilia și Kenya există procente mai mari de lucrători care contribuie la un plan de pensii sau asigurări de sănătate, conform datelor prezentate în studiu.

În viitor, este crucial să se adopte politici și reglementări care să echilibreze puterea între angajați și angajatori și să ofere o protecție adecvată lucrătorilor, menținând totodată oportunitățile și inovația asociate economiei gig. Limitările acestei analize includ eșantionul de cercetare utilizat și disponibilitatea datelor. De exemplu, studiul McKinsey Global Institute "Independent Work: Choice, Necessity, and the Gig Economy" (2019) poate avea anumite limitări legate de acoperirea geografică și demografică a participanților sau de metodele de colectare a datelor. În plus, datele disponibile pot reflecta o anumită perioadă de timp și pot să nu surprindă complet schimbările sau evoluțiile ulterioare din economia gig.

CONCLUZII

Principalele descoperiri ale analizei economiei gig indică o creștere semnificativă a acestui fenomen, amplificată de avansul tehnologic și cererea crescută pentru flexibilitate în mediul de lucru. Cu toate acestea, această creștere aduce provocări semnificative în ceea ce privește securitatea locurilor de muncă, beneficiile sociale și protecția muncii pentru lucrători. Datele arată că majoritatea lucrătorilor gig nu beneficiază de asigurare și există variații considerabile între țări și platforme în ceea ce privește aderarea la programe de pensii sau asigurări de sănătate. Aceste constatări subliniază importanța unei abordări comprehensive pentru gestionarea și reglementarea economiei gig, pentru a asigura echilibrul și sustenabilitatea pieței muncii într-un mediu marcat de dinamism și incertitudine. Pentru angajatori, este important să recunoască responsabilitatea lor în asigurarea unei munci echitabile și a unor condiții de muncă adecvate pentru lucrătorii gig. Lucrătorii din economia gig ar trebui să fie conștienți de drepturile lor și să își organizeze eforturile pentru a obține condiții de muncă mai bune.

BIBLIOGRAFIE:

1. Manyika, James, et al. "Independent Work: Choice, Necessity, and the Gig Economy." *McKinsey & Company*, 10 Oct. 2016, www.mckinsey.com/featured-insights/employment-and-growth/independent-work-choice-necessity-and-the-gig-economy.
2. "What Is the Gig Economy?" *McKinsey & Company*, 2 Aug. 2023, www.mckinsey.com/featured-insights/mckinsey-explainers/what-is-the-gig-economy#.
3. "What Is the Gig Economy?" *McKinsey & Company*, 2 Aug. 2023, www.mckinsey.com/featured-insights/mckinsey-explainers/what-is-the-gig-economy#.
4. "Working Without Borders: The Promise and Peril of Online Gig Work." *World Bank*, 7 Feb. 2024, www.worldbank.org/en/topic/jobsanddevelopment/publication/online-gig-work-enabled-by-digital-platforms.
5. "Mastercard Gig Economy Industry Outlook and Needs Assessment" *Mastercard& Kaiser Associates*, Mai 2019, <https://blog.kleros.io>
6. "Gallup's Perspective on The Gig Economy and Alternative Work Arrangements" *Gallup* 2018, <https://www.gallup.com/workplace/%20240878/gig-economy-paper-2018.aspx?thank-you-report-form=1>

Coodonator științific: BUCOS Tatiana, dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61
Telefon: +37379702841
e-mail: bucos.tatiana@ase.md

THE IMPACT OF TALENT MOBILITY ON GLOBAL INNOVATION

IMPACTUL MOBILITĂȚII TALENTELOR ASUPRA INOVAȚIEI GLOBALE

UNDELEMN Natalia, studentă, specialitatea: EMREI

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,

www.ase.md

E-mail autor: undelemnnatalia@gmail.com

Abstract: *Talent mobility is a crucial aspect in the era of globalization, having a significant impact on innovation worldwide. This study investigates how talent mobility influences innovative processes and knowledge exchanges globally. By analyzing various relevant perspectives and theories, the research discusses the ways in which talent mobility can catalyze innovation and socio-economic development. One of the main issues addressed in this study is the impact of international student and researcher exchange programs on increasing the exchange of knowledge and experiences between universities and research institutions around the world. It also explores the expansion of freelance or remote work, highlighting the advantages of flexibility and global collaboration opportunities for professionals in various fields. By assessing these and other forms of talent mobility, as well as global innovation patterns, the study highlights key connections between talent mobility and innovative processes. It is argued that facilitating the mobility of talent can increase the rate of innovation and stimulate economic development in various regions and industries.*

Keywords: *talent mobility, global innovation, startup,*

JEL CLASSIFICATION: F22, J61, O31, O33

INTRODUCERE

În contextul globalizării, mobilitatea talentelor reprezintă un element primordial ce afectează potențialul de dezvoltare economică a țărilor, grație impactului pe care îl au talentele asupra evoluției inovației și progresului socio-economic. Deoarece acest fenomen, favorizează, în mare măsură, țările beneficiare a fluxurilor de talente, care sunt și țări mai dezvoltate, în defavoare țărilor de origine, de obicei țări mai slab dezvoltate, acest fenomen a devenit obiect al cercetărilor științifice, dar și al studiilor practice. Astfel, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) estima că aproximativ 35% dintre migranții din țările OCDE sunt înalt calificați, evidențiind creșterea proporției migranților cu educație terțiară în ultimele decenii. În același timp, Raportul Global Talent Competitiveness Index (GTCI), care analizează capacitatea țărilor de a atrage și păstra talente, subliniază că țările cu economii avansate și ecosisteme inovative bine dezvoltate, conduc în clasamentele cu referire la competitivitate, menționându-se existența unei corelații puternice între atragerea talentelor și competitivitatea globală.

Atenția sporită acordată mobilității talentelor este determinată de modurile în care talentele influențează dezvoltarea economică: prin contribuția pe care o aduce inovației și progresului tehnologic – talentele furnizează idei, perspective, abordări inovatoare; dezvoltarea competitivității economice – forța de muncă talentată mereu constituie un avantaj competitiv pentru atragere de investiții, stimulând creșterea economică durabilă. Schimbările socio-economice, precum: avansul tehnologic, globalizarea pieței muncii, politici guvernamentare sau reglementări, diferențe socio-economice; conform studiilor, pot facilita dar și împiedica mobilitatea talentelor.

Scopul cercetării: Pornind de la impactul pe care îl are fluxul de talente asupra inovației, în articol sunt explorate canalele prin care migrația de talente asigură progresul tehnologic a țărilor de destinație, dar și factorii care propulsează fluxurile de talente către țările de destinație.

REZULTATELE CERCETĂRII ȘI DISCUȚII

Mobilitatea talentelor reprezintă capacitatea, disponibilitatea indivizilor talentați de a se deplasa fizic sau virtual între regiuni, țări sau organizații în căutarea oportunităților de creștere profesională sau personală. Exemple de mobilități ale talentelor sunt: lansarea programelor internaționale de schimb de studenți sau cercetători în universități din întreaga lume, facilitează schimbul de cunoștințe și experiențe; creșterea numărului de profesioniști care lucrează în regim de freelance sau remote, profitând de flexibilitate și oportunități de colaborare la nivel internațional. Inovația globală se referă la un proces de generare, adaptare a ideilor și tehnologiilor inovatoare la nivel global, cu scopul de a stimula progresul și de a rezolva probleme complexe. Aceasta se răspândește la nivel global, influențând societățile, economiile într-un mod interconectat [1].

Mobilitatea globală a talentelor și factorii săi propulsorii

Analizând datele statistice propuse de OECD, se observă o tendință de creștere semnificativă a fluxului migrației talentelor. [2] Astfel, în anul 2020, peste 50 de milioane de persoane care aveau studii superioare locuiau în afara țării de origine. Fenomnul de migrare a forței de muncă de înaltă calificare are o istorie îndelungată, observându-se o amplificare în ultimele decenii.

Tabel 1 : Indicele de competitivitate globală a talentelor 2023.

Țara	2013-2019	2019-2023	Țara	2013-2019	2019-2023
Elveția	1	1	Danemarca	6	4
Singapore	2	2	Regatul Unit	7	11
SUA	3	3	Norvegia	8	8
Luxembourg	4	9	Finlanda	9	7
Suedia	5	5	Olanda	10	6

Sursa: Global Talent Competitiveness Index 2023. Disponibil la : <https://www.insead.edu/system/files/2023-11/gtci-2023-report.pdf>

Tabelul 1 arată cum pozițiile relative ale țărilor în GTCI s-au schimbat în cele două perioade, GTCI 2013–GTCI 2018 și GTCI 2019–GTCI 2023

Factorii care stimulează mobilitatea talentelor variază și pot fi influențați de diverse condiții economice, sociale și politice. Printre factorii ce stimulează mobilitatea talentelor, pot fi menționați:

- *Oportunitățile de inovare și dezvoltare profesională:* Talentelor le sunt atractive regiunile și țările cu ecosisteme inovatoare și oportunități abundente de dezvoltare profesională și personală [3].

- *Strategiile organizaționale de mobilitate:* Organizațiile care implementează strategii coerente și sistematice de mobilitate a talentelor reușesc să atragă și să rețină talentele, oferindu-le oportunități de avansare și dezvoltare [4].

- *Politici și reglementări:* Politicile guvernamentale și reglementările juridice pot facilita sau restricționa mobilitatea talentelor, influențând astfel deciziile talentelor de a migra [5].

- *Rețelele și comunitățile profesionale:* Există o atracție către țările și regiunile care oferă acces la rețele profesionale puternice și comunități de practică, ceea ce facilitează schimbul de cunoștințe și dezvoltarea profesională [6].

Respectiv, mobilitatea talentelor este determinate atât de factorii socio-economici, cât și de politicile statelor, care prin politicile migraționiste, intenționează atragerea specialiștilor din întreaga lume. Astăzi, Statele Unite ale Americii, datorită multiplelor oportunități economice și a politicilor de imigrație favorabile, atrag un număr mare de „genii” din întreaga lume. Uniunea Europeană a adoptat o serie de măsuri pentru a sprijini mobilitatea talentelor în interiorul spațiului european. Canada atrage prin programe specifice personalități în domenii precum IT și inginerie.

Impactul mobilității talentelor asupra inovației globale

În 2022, inovatorii din întreaga lume au depus 3,46 milioane de cereri de brevet, înregistrând un procent de 1,7% creștere față de 2021. După o scădere de 3% în 2019, cererile de brevet la nivel global au crescut timp de trei ani consecutiv, cu rate de creștere de 1,5% în 2020, 3,6% în 2021 și 1,7% în 2022. [7]. Din sursele prezente, care abordează tema : cum influențează mobilitatea talentelor inovația globală,

observăm că talentul stimulează inovația prin creativitate, abordări neconvenționale și pasiune pentru schimbare și progres. Acesta reprezintă totodată executarea eficientă a ideilor inovatoare.

De obicei, în cercetările cu referire la impactul mobilității talentelor asupra inovației se menționează beneficiile pe care le obțin țările de destinație, în același timp, există cercetări, care demonstrează impactul pozitiv a mobilității talentelor și pentru țările de origine:

- *Brain Drain vs. Brain Gain*: în contextual mobilității talentelor, preocupare majoră a devenit fenomenul de "brain drain" sau fuga creierelor, lăsând țara de origine fără experți calificați necesari pentru dezvoltarea și inovarea internă. În același timp, acest efect poate fi contracarat prin fenomenul de "brain gain", atunci când migranții se întorc acasă cu noi cunoștințe, competențe și rețele, contribuind astfel la inovarea locală [8].

- *Diaspora networks și colaborare transnațională*: Rețelele diasporei pot juca un rol crucial în stimularea inovației în țările de origine prin facilitarea schimbului de cunoștințe și colaborării transnaționale. Aceste rețele pot ajuta la crearea de punți între cercetători și întreprinderi din diferite țări, promovând astfel inovarea transfrontalieră [9].

- *Contribuția la capitalul uman*: Mobilitatea internațională a talentelor poate duce, de asemenea, la o îmbunătățire a calității capitalului uman în țările de origine, în special prin întoarcerea sau colaborarea la distanță a migranților calificați. Acest efect este amplificat în cazul în care țările de origine implementează politici eficace pentru a atrage și utiliza cunoștințele și competențele diasporei [10].

- *Creșterea rețelilor de cercetare*: Talentele care se întorc în țara de origine adesea aduc cu ele acces la rețele internaționale de cercetare și colaborare, care pot fi cruciale pentru stimularea inovației locale. Aceste rețele pot facilita schimbul de idei și resurse, precum și accesul la finanțare și piețe globale [11].

- *Efectul de feedback pozitiv*: Pe măsură ce talentele migrează și se întorc sau colaborează la distanță, ele pot crea un ciclu virtuos care îmbunătățește continuu ecosistemul inovațional al țării de origine. Aceasta include îmbunătățirea instituțiilor de cercetare, atragerea de investiții străine și încurajarea antreprenoriatului local [12].

În baza celor menționate mai sus, vom prezenta o analiză comparativă a efectelor pozitive ale mobilității talentelor asupra inovației (tabelul 2):

Tabelul 2. Efectele mobilității talentelor asupra inovației: țări de destinație vs țări de origine

Efecte asupra țării de destinație	Efecte asupra țării de origine
Transfer de cunoștințe și tehnologii noi	Brain Drain vs. Brain Gain: pierdere sau câștig de talente
Creșterea inovării și activității de cercetare	Rețele diasporei favorizează colaborarea transnațională și schimbul de cunoștințe
Impact pozitiv asupra economiei prin crearea de noi produse și servicii	Îmbunătățirea calității capitalului uman prin întoarcerea migranților calificați
Atragerea de talente înalte necesare pentru economia bazată pe cunoaștere	Creșterea rețelilor internaționale de cercetare și accesul la piețe globale
Beneficii demografice prin compensarea declinului populației native	Ciclu virtuos care îmbunătățește ecosistemul inovațional și atrage investiții străine

Sursă: elaborate de autor

În baza tabelului 2 putem constata că, deși mobilitatea talentelor poate avea unele efecte negative temporare asupra țărilor de origine, precum "brain drain", există și multe beneficii potențiale pe termen lung atât pentru țările de origine, cât și pentru cele de destinație. Pentru ca țările să beneficieze din plin de fluxurile de talente, este nevoie de o politică eficientă și colaborări internaționale.

Colaborările internaționale, sunt mai disponibile astăzi datorită apariției platformelor online, care facilitează conectarea talentului global cu organizațiile ce caută astfel de abilități. Compania Walmart colaborează cu guvernele locale, instituții de învățământ și ONG-uri din India, Brazilia, China și Argentina, pentru ca să dezvolte talente și să sprijine strategiile sale globale de creștere. [13]

Provocări și oportunități pentru țările de origine a talentelor

Țările de origine e confruntă cu provocări și oportunități semnificative în valorificarea potențialului oferit de mobilitatea talentelor. Printre provocări se numără gestionarea "brain drain", adică pierderea talentelor către alte națiuni, și necesitatea de a dezvolta strategii eficiente pentru atragerea și retenția talentelor globale. Pe de altă parte, există oportunități considerabile pentru "brain gain", prin repatrierea talentelor care pot aduce cunoștințe și inovații noi, stimulând astfel creșterea economică și dezvoltarea tehnologică. Optimizarea rețelelor diasporei pentru a încuraja transferul de cunoștințe și colaborarea transnațională reprezintă o altă oportunitate importantă de care pot beneficia țările de origine. Pentru a valorifica aceste oportunități, țările trebuie să creeze medii atractive pentru talente, să ofere oportunități de dezvoltare profesională și personală și să elaboreze politici publice care să faciliteze mobilitatea și integrarea talentelor.

CONCLUZII

În cele din urmă, impactul mobilității talentelor asupra inovației globale este de o notație deosebită, deoarece potențialul oportunităților pe care le oferă colaborările între companii prin repartizarea talentelor este mare, iar opusul acestora sun provocările cu care se confruntă în parcursul atingerii anumitor obiective. În această mobilitate suferă schimbări ambele părți: țara de destinație și țara de origine, cu toate acestea dezvoltarea economică depinde mult de comportamentul acestor mobilități.

BIBLIOGRAFIE:

1. *Global Innovation Index (GII)*. (n.d.). Disponibil la https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/
2. *Recruiting Immigrant Workers: Europe 2016*. (n.d.). Recruiting Immigrant Workers | OECD iLibrary. https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/recruiting-immigrant-workers-europe-2016_9789264257290-en
3. Jun Guan et al. "Framework to Measure the Mobility of Technical Talents: Evidence from China's Smart Logistics." *Sustainability* (2023).
4. Sumtotal Systems et al. "The Definitive Guide to Talent Mobility." *Social Science Research Network* (2011).
5. Jin Yi-chao et al. "Law Restraint on Mobility of Talents." *Modern Law Science* (2008).
6. Cheng Ming Yu et al. "Brain Drain, Talent Mobility And Academic Networking." *Journal of Management and Research*, 1 (2014). [7] World Intellectual Property Indicators 2023 <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-941-2023-en-world-intellectual-property-indicators-2023.pdf> [8] Andrés Solimano et al. "The International Mobility of Talent: Types, Causes, and Development Impact." (2008). [9] Stefano Breschi et al. "Migration and innovation: a survey of recent studies." (2016): 382-398. [10] Paulette Siekierski et al. "International academic mobility and innovation: a literature review." *Journal of Global Mobility: The Home of Expatriate Management Research* (2018). [11] Yinqiu Wang et al. "Evolution of international mobility of talents: a complex network perspective." *International Journal of Innovation Science* (2022). [12] Sari Pekkala Kerr et al. "Global Talent Flows." *International Trade eJournal* (2016). [13] Talent Mobility Good Practices - Collaboration at the Core of Driving Economic Growth : <https://www.weforum.org/publications/talent-mobility-good-practices-collaboration-core-driving-economic-growth/>

Coodonator științific: BUCOS Tatiana, dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61
Telefon: +37379702841
e-mail: bucos.tatiana@ase.md

THE GDP – AN ILLUSION OF PROSPERITY?

PIB-UL – O ILUZIE A PROSPERITĂȚII?

MALANCIUC Vadim, student, specialitatea: EMREI

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: vadimmalanciuc@gmail.com

Abstract: Throughout this article is examined the overestimation of Gross Domestic Product and its main weak points as an index of evaluation a country's prosperity. GDP, while a valuable metric, offers a limited perspective on a nation's prosperity, hence, do exist a lot of relative alternatives of analyzing how the population of a country is going such as Human Development Index, Global Innovation Index, Gross National Happiness Index, which, after the author's analysis are, in the majority of cases, more suitable in determining the well-being and prosperity of a nation. By considering these indexes, we gain a richer understanding that incorporates factors like education, health, and social equality. This multifaceted approach allows for a more accurate assessment of a country's progress and the well-being of its citizens.

Keywords: Gross Domestic Product, Human Development Index, Global Innovation Index, World Happiness Index

JEL Classification: C83, E01, I31, O40

INTRODUCERE

La nivel mondial se atestă 195 de state suverane care își au propriile strategii de dezvoltare în vederea obținerii prosperității naționale, iar pentru a examina cum decurge acest proces, există o serie de indici ce permit realizarea unei ample analize a unei țări. Statul reprezintă un organism sofisticat ce înglobează o mulțime de sisteme mai mici, din acest considerent, există o mulțime de indicatori macroeconomici care evaluează activitatea acestuia, precum Produsul Intern Brut, Produsul Național Brut, Venitul Național Brut, dar și un șir de indici, ce înglobează cercetări în diverse domenii de activitate a populației, de exemplu Indicele Dezvoltării Umane, Indicele Fericirii, Indicele Puterii Globale ș.a.

Totuși, cel mai utilizat indicator în determinarea prosperității unui stat rămâne a fi PIB-ul, o modalitate imperfectă (teză analizată în acest articol) care nu reflectă în totalitate gradul bunăstării a unei țări. Acest fenomen se datorează faptului că PIB-ul nu evaluează alte tipuri de date statistice, de cât cele de ordin economic, din acest considerent acest indicator macroeconomic nu demonstrează cu adevărat nivelul de dezvoltare a unui stat. Pentru o abordare mai realistă, ilustrând, per general, nivelul de viață al populației prin intermediul acestui indicator, apare conceptul de *PIB per capita*, care prezintă cota parte din volumul total al PIB-ului, ce revine unui locuitor.

În ciuda acestui fapt, PIB-ul nu crează o imagine concisă asupra prosperității unui stat, din această cauză apare necesitatea de a evalua gradul bunăstării prin metode alternative. Astfel, obiectivul acestei lucrări este de a identifica indicatori, ce prezintă o informație mai relevantă, privind nivelul de dezvoltare a populației unui stat.

Urmărind acest scop, metodologia de cercetare va cuprinde următoarele etape:

- ❖ cercetarea literaturii de specialitate, cu referire la dezvoltarea economică, măsurarea rezultatelor activității economice în intenția de a observa relevanța PIB-ului ca indicator macroeconomic;

- ❖ analiza diferitor indicatori macroeconomici în scopul identificării unor măsurări alternativelor pentru PIB, pentru o prezentare obiectivă a nivelului de dezvoltare a unui stat.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Produsul Intern Brut (PIB) este considerat cel mai important la macroeconomic, care ilustrează nivelul de dezvoltare a statului. Științific, PIB-ul poate fi definit astfel:

Produs Intern Brut - valoarea monetară a producției finale de bunuri și servicii realizate de către agenții economici ce își desfășoară activitatea în interiorul țării, în decursul unei perioade determinate [2].

PIB-ul reprezintă o măsură economică fundamentală într-un stat, fiind utilizat pentru a evalua performanța economiei sale. Acesta este cel mai important indicator care ilustrează starea macroeconomică a unei țări, deoarece contribuie esențial la crearea imaginii de ansamblu a evoluției producției interne și creșterii economice. PIB-ul este un instrument foarte util măsurat nu doar pentru monitorizarea tendințelor pe termen lung, dar și pentru a urmări evoluția economiei în timp, cu scopul de observare, atât cum lucrează politicile actuale în diferite domenii, cât și realizarea unor reforme, în vederea luării deciziilor economice pentru realizarea obiectivelor naționale.

Deși, acesta reprezintă o măsură importantă a performanței economice a unui stat, PIB-ul nu surprinde toate aspectele esențiale ale bunăstării unei societăți, limitându-se la evaluarea realizărilor doar din sectorul economic. Acest indicator rămâne a fi o abordare simplistă și nu foarte relevantă pentru a ilustra adevăratul nivel de dezvoltare al unui stat. În acest context, economiștii au identificat unele limitări, care nu permit ca PIB-ul să devină un indicator al prosperității unui stat (a se vedea [Figura 1]).

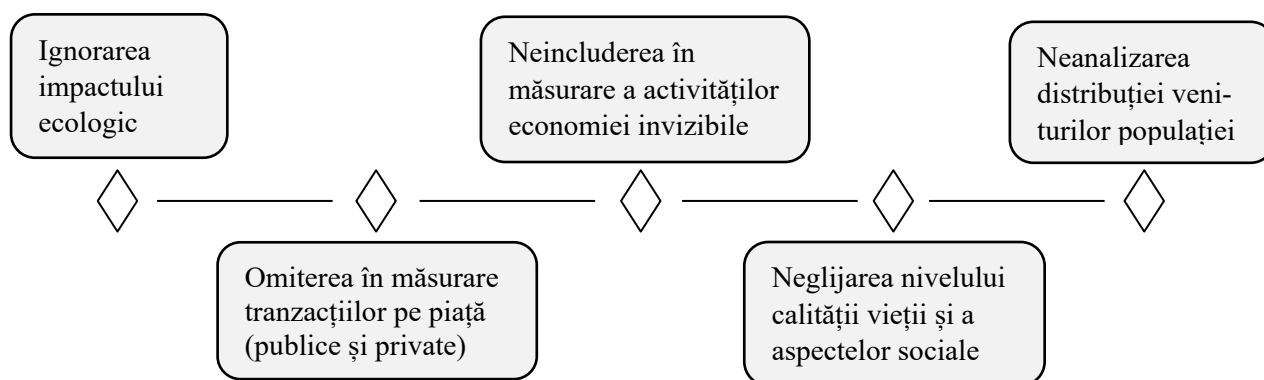

Figura 1: Limitările Produsului Intern Brut

Sursă: Realizat de către autor în baza cercetărilor proprii [1]

Fiind luate în considerare toate aceste aspecte, economiștii au început să ofere o atenție sporită altor indici, ce rezidă dintr-un set de măsurări în diverse domenii, prin intermediul cărora s-ar permite crearea unei imagini complexe asupra prosperității unui stat. Astfel, o importanță deosebită revine indicatorilor precum:

- *Indicele Dezvoltării Umane (IDU)*;
- *Indicele Fericirii Globale (IFG)*;
- *Indicile Global al Inovației (IGI)* ș.a.

Un instrument utilizat frecvent pentru măsurarea și evaluarea stării de bine a populației, la nivel global, este *Indicele Fericirii Globale*. Indicatorul respectiv nu se limitează doar la câteva dimensiuni, ci înglobează un set întreg de măsurări în diferite sfere, fiind analizați 33 de indicatori în 9 domenii cheie: sănătatea, studiile, starea de bine psihologică, diversitatea și reziliența ecologică, guvernarea, standardele de viață, diversitatea și reziliența culturală, vitalitatea comunității și utilizarea timpului. Integrarea multiplelor aspecte ale vieții umane demonstrează faptul că IFG este foarte complex și, respectiv, relevant în prezentarea datelor despre bunăstarea populației unui stat [4].

Într-o lume în care tehnologiile au devenit un factor indispensabil în toate domeniile de activitate ale populației, tendințele de dezvoltare sustenabilă s-au schimbat semnificativ, care rămâne a fi un concept valabil la nivel mondial. Din această cauză statele lumii investesc sume impunătoare în dezvoltarea acestui sector. În acest context, apare *Indicile Global al Inovației*, care este folosit pentru evaluarea capacității de inovare a statului. Instrumentul respectiv nu exprimă direct nivelul bunăstării într-un stat, ci evaluează factorii care stimulează și contribuie esențial la crearea stării de bine a persoanelor. Printre domeniile de analiză ai IGI se numără: instituțiile publice și activitatea acestora, capitalul uman și cercetarea, infrastructura ș.a. [3].

Indicile Dezvoltării Umane este un indicator care ilustrează performanța unei țări luând în calitate de reper un șir de înregistrări din diferite domenii, ce se includ în trei dimensiuni cheie, în baza cărora derivă nivelul dezvoltării umane. Dimensiunile abordate în elaborarea unui raport IDU sunt:

- *Viața și sănătatea*, evaluând speranța de viață la naștere și calitatea acesteia;
- *Condiții decente de trai*, măsurat prin intermediul venitului național brut per capita;
- *Educația*, ce derivă din gradul de frecvență a cursurilor primare, secundare și terțiare.

În acest context, IDU are o importanță semnificativă, prin intermediul lui fiind posibilă înțelegerea progresului și stării de bine într-o societate. [Figura 2] este o reprezentare grafică a corelației a doi indicatori: a PIB-ului per capita și a IDU, fiind vizibil faptul că bunăstarea populației unui stat nu este direct proporțională cu volumul PIB-ului, iar gradul de dezvoltare a unui stat nu e tocmai determinat de cantitatea Producției Interne Brute [5].

Așadar, Indicele Fericirii Globale (IFG), Indicile Global al Inovației (IGI) și Indicile Dezvoltării Umane (IDU) reprezintă niște instrumente foarte valoroase, însă, este evident că evaluarea bunăstării unei societăți nu poate să rezide doar la câțiva indicatori, pentru crearea unei imagini cuprinzătoare a dezvoltării unei țări. În acest sens, pentru a captura complexitatea și diversitatea progresului uman și economic este nevoie de o analiză profundă a unui set de indicatori. Chiar dacă ei sunt considerați mai relevanți de cât PIB-ul, fiindcă implică cercetări în mai multe domenii, acești indicatori, inclusiv și PIB-ul, au atât avantaje, cât și limitările lor:

- IFG analizează factorii ce contribuie la crearea stării de bine, însă, este dificil de a fi standardizat la nivel internațional și acest lucru e o consecință a divergențelor culturale;
- IGI se caracterizează prin oferirea unei perspective asupra mediului de inovare, dar, totuși, nu exprimă direct nivelul bunăstării al unei țări;
- IDU are un avantaj considerabil, fiindcă cuprinde un număr mare de domenii de cercetare, însă, posibil să ofere date irelevante, fiindcă este posibil în unele sfere să se prezinte date false.
- PIB-ul, prin intermediul căruia se deduce mărimea și potențialul unei economii, nu ia în considerare elemente esențiale, precum distribuția venitului în rândul populației [7].

Pentru a demonstra veridicitatea tezei acestei lucrări (*PIB-ul nu este un indicator relevant în prezentarea nivelului de dezvoltare generală a unui stat*) au fost selectate un șir de state: China, Brazilia, Mexico, Azerbaidjan și Moldova pentru care a fost indicat valorile pe care le-au înregistrat în 2022 la indicatorii menționați: PIB per capita, în baza prețurilor din 2015, IDU, IFG și IGI [Figura 2].

Printre țările care au fost selectate, China este statul-lider după volumul Produsului Intern Brut per capita, înregistrând, pentru 2022, 11449 USD, fiind mai mare, practic, de 4 ori în comparație cu cel al Republicii Moldova și de 2 ori față de cel al Azerbaidjanului, tot pentru aceeași perioadă. Brazilia și Mexico, de asemenea înregistrează un PIB pe cap de locuitor destul de înalt față de republicile postsovietice.

Însă, nu putem declara același lucru când vorbim despre Indicile Dezvoltării Umane, unde toate statele, în ciuda unui decalaj enorm între înregistrările la nivel de PIB per capita, se află, practic, la același nivel. Chiar dacă Moldova este plasată pe ultimul loc după prima rubrică a tabelului, aceasta înregistrează o valoare a IDU de 0,763, mai mare de cât cel al Braziliei și Azerbaidjanului de 0,760, specific pentru ambele. Cu un indice IDU de 0,781 pentru Mexico și 0,788 pentru China își păstrează și aici pozițiile, rămânând tot pe locul doi și, respectiv, întâi dintre cele cinci state analizate.

Indicele Global al Inovației, de asemenea, demonstrează situația în Republica Moldova nu e atât de rea, plasându-se pe locul 56 din 132 de state analizate. Conform raportului realizat în 2022, aceasta din nou ocupă poziții mai bune de cât Azerbaidjanul (poziția 93) și, de această dată, în comparație cu Mexico (poziția 58), însă îi cedează Braziliei, ce ocupă locul 54. De asemenea, și la IGI, China (poziția 11) ocupă locul întâi între cele cinci state analizate.

O altă dovadă, a faptului că PIB-ul nu este relevant în ilustrarea nivelului bunăstării unei națiuni, este Indicele Fericirii Globale. Din cele cinci țări cercetate Brazilia înregistrează cel mai bun scor, astfel, plasându-se pe locul 38 mondial. Republica Moldova (poziția 62), din nou, este în fața Azerbaidjanului (poziția 92), iar la acest capitol întrece și China (poziția 72). Mexico în raportul IFG este pe locul 46, respectiv, a doua după Brazilia, dintre statele analizate.

O asemenea analiză prin asociere este o metodă perfectă pentru a demonstra faptul că volumul PIB-ului nu este relevant în ilustrarea nivelului general de dezvoltare a unui stat, ci doar evaluează puterea economică.

Țara	PIB per capita, prețurile 2015, USD	Indicele Dezvoltării Umane (IDU)	Indicele Global al Inovației (IGI)	Indicele Fericirii Globale (IFG)
China	11449	0,788	55,3 (poziția 11)	5,585 (poziția 72)
Brazilia	8831	0,760	32,5 (poziția 54)	6,293 (poziția 38)
Mexico	10079	0,781	31,0 (poziția 58)	6,128 (poziția 46)
Azerbaidjan	5464	0,760	21,5 (poziția 93)	5,17 (poziția 92)
Moldova	2751	0,763	31,1 (poziția 56)	5,857 (poziția 62)

Figura 2: Dezvoltarea economică și bunăstarea

Sursa: Elaborat de către autor în baza cercetărilor proprii

Datele PIB per capita 2022, disponibile la: <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.GDPTotal>

Datele IDU, disponibile la: <https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI>

Datele IFG, disponibile la: <https://happiness-report.s3.amazonaws.com/2022/WHR+22.pdf>

Datele IGI, disponibile la: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2022-en-main-report-global-innovation-index-2022-15th-edition.pdf>

CONCLUZIE

Produsul Intern Brut (PIB) este principalul indicator macroeconomic a unui stat, care, evident, are unele limitele sale și oferă date doar asupra performanței economice. Lucrarea respectivă a pus în evidență faptul că există o serie de alternative, precum Indicele Dezvoltării Umane (IDU), Indicele Fericirii Globale (IFG) și Indicele Global al Inovației (IGI), care pot realiza o analiză mai concisă asupra anumitor sfere din activitatea țării. Însă, e de menționat faptul că pentru crearea unei imagini complexe asupra unui stat e nevoie analiza unui set întreg de indicatori, ci nu limitarea, doar la câțiva dintre ei.

BIBLIOGRAFIE

1. Limitations of GDP as an Indicator of Welfare
Disponibil la: <https://quickonomics.com/limitations-of-gdp-as-an-indicator-of-welfare/>
2. AURELIA TOMȘA. (2013) Teorie Economică. Vol.II „Macroeconomie”. Academia de Studii Economice a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova, pag. 27-29
3. Global Innovation Index. Global Innovation Index 2022: What is the future of innovation-driven growth?
Disponibil la: https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/
4. Bhutan's Gross National Happiness Index. World Happiness Report 2022
Disponibil la: <https://www.grossnationalhappiness.com>
5. Human Development Index (HDI)
Disponibil la: <https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI>
6. United Nations Conference on Trade and Development. UNCTAD STAT

Disponibil la: <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.GDPTotal>

7. MS. EESHA PATHAK. (2018) Gross Domestic Product is a Poor Measure of Growth – A Study of GDP's Inadequacies and its Alternative

Disponibil la: <https://scmspune.ac.in/assets/pdf/journal/Sixth/Sixth-Annual-Journal-2022-08.pdf>

Coodonator științific: BUCOS Tatiana, dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61
Telefon: +37379702841
e-mail: bucos.tatiana@ase.md

SECȚIUNEA 10

PROBLEME ACTUALE DE MODERNIZARE A DREPTULUI NAȚIONAL PRIN PRISMA DREPTULUI UE

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.53>
CZU:34(478):341.217(4EU)

CURRENT ISSUES OF THE NATIONAL LAW MODERNIZATION THROUGH THE LENS OF EU LAW

CASIANOVA Alexandra, studenta, specialitatea: CON

Colegiul Național de Comerț al ASEM,
Municipiul Chișinău, Str. Petru Rareș, 18
+37361152361
italianspaghett@gmail.com

Abstract: Moldova applied for EU membership in March 2022 and was granted EU candidate status in June 2022. In December 2023, EU leaders decided to open accession negotiations. This thesis explores the challenges of modernizing national law in the context of integration and harmonization with European Union legislation. Through the analysis of specific cases, this work investigates ways in which EU law influences legal reforms at the national level. Using qualitative and quantitative research methods, the thesis highlights the main areas of impact and proposes recommendations for an efficient and sustainable integration of EU norms into the national legal system.

Cuvinte-cheie: EU, law, modification, jurisprudence

JEL CLASIFFICATION: Law and economics

INTRODUCERE

Studiarea dreptului Uniunii Europene este esențială pentru înțelegerea modului în care legislația internațională influențează ordinea juridică internă a statelor membre, inclusiv a Republicii Moldova. Această cercetare își propune studierea impactului dreptului UE asupra legislațiilor naționale, subliniind modul în care principiile și normele sale se integrează în sistemul juridic al fiecărui stat membru.

Obiectivele cercetării prezentate sunt:

1. formarea unei gândiri juridice asupra fenomenelor juridice și a legislației UE în rândul generației care tinde spre dreptate;
2. uzul diverselor strategii legale de pregătire profesională în domeniul jurisprudenței naționale cu tangența la normele UE;
3. integrarea trăsăturilor normative, specifice culturii juridice internaționale în contextul dreptului național, demonstrând descernământ în cultura juridică națională.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Literatura de specialitate în domeniul legislației Uniunii Europene ne oferă o înțelegere a impactului legislației UE asupra drepturilor naționale ale statelor membre. Lucrările, precum "Dreptul Uniunii Europene" de Paul Craig și de Grainne de Búrca[1] oferă o perspectivă mai detaliată asupra principiilor, instituțiilor și legislației Uniunii Europene, precum și acțiunea Curții de Justiție a acesteia. Curtea de Justiție a Uniunii Europene este formată din 27 de judecători, unul pentru fiecare stat membru, 11 avocați generali, și grefierul, care este secretarul general al instituției. De asemenea, "Oxford Handbook of EU Law"[2] adună o mulțime de eseuri și teze, care abordează tematica legislației. Lucrarea "Uniunea europeană în contextul globalizării"[3] explorează interacțiunea dintre dreptul UE și globalizare, respectiv și importanța statului de drept. În final, însăși documentul Drepturilor Fundamentale ale Uniunii Europene[4], publicat pe site-ul oficial al Parlamentului European, indică importanța cunoașterii și modernizării dreptului la nivel național într-o lume aflată într-o constantă schimbare. Codul de Drept al UE este, în mod obligatoriu, respectat de fiecare stat-membru al uniunii, urmărirea căruia face parte

din condițiile de aderare a unei țări la aceasta. Obiectivele UE, în interiorul frontierilor sale sunt: promovarea păcii și bunăstarea cetățenilor săi, oferirea libertății și justiției, crearea unei piețe interne. Aceste obiective servesc un etalon pentru statele în curs de dezvoltare, și pentru acele state, care au ca scop aderarea la Uniunea Europeană. Nevoia modernizării dreptului la nivelul național apare din dorința autorităților la o dezvoltare durabilă și crearea noilor oportunități pentru cetățeni și stat în întregime.

În această cercetare voi folosi o metodologie de analiză a documentelor și eseurilor. Prin examinarea literaturii de specialitate, lucrarea își propune să creeze teorii legate de integrarea dreptului UE în sistemele juridice naționale. Studiile de caz comparative vor evidenția modul în care diferite state membre au abordat provocările armonizării legislației UE. În plus, analiza lucrărilor va oferi o înțelegere specială asupra modului în care Curtea de Justiție a Uniunii Europene influențează legislația națională prin deciziile sale.

Rezultatele cercetării surselor de mai sus indică o integrare adâncă a principiilor dreptului UE în sistemele juridice naționale ale statelor membre uniunii, evidențiind un proces de armonizare legislativă care contribuie la consolidarea integrării în cadrul sistemului european. Analiza a demonstrat că: deși există provocări, precum tensiunile între suveranitatea națională și integrare, mecanismele de cooperare juridică și jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene ușurează o adaptare eficientă la standardele UE. Studiile de caz au ilustrat diverse abordări naționale în implementarea legislației UE, subliniind importanța unui cadru flexibil care să permită adaptări în contextul Uniunii Europene.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

În concluzie, analiza literaturii de specialitate ne arată necesitatea unei modernizări a dreptului național al Republicii Moldova pentru a se integra mai bine sub normele și principiile Uniunii Europene. Soluțiile de modernizare a dreptului național, pe exemplul Republicii Moldova, vor fi propuse următoarele: Formarea tinerilor specialiști în domeniul juridic prin intermediul modernizării educației juridice profesionale, prin promovarea programelor de învățare internațională, și consolidarea și cooperarea cu statele membre ale Uniunii Europene pentru înțelegerea mai profundă a principiilor dreptului internațional European. De asemenea, pentru a influența modificarea legislației în raportul întregului stat, este prezentă nevoia de a întreprinde măsuri de comunicare eficientă dintre autoritățile statale cu instituțiile juridice ale Uniunii Europene. Prin această metodă, relațiile internaționale dintre Republica Moldova și UE vor ajunge la nivelul mai avansat decât în anii precedenți.

BIBLIOGRAFIE.

1. P. Craig, G. Búrca "Dreptul Uniunii Europene", editura Hamangiu, 2017, nr. de pagini 1456
2. D. Chalmers, A. Arnall "Oxford Handbook of EU law", editura Oxford University Press, 2015, nr. de pagini 1072
3. I.O Matei "Uniunea europeană în contextul globalizării", editura Cavaoli, 2021, nr. de pagini 36
4. "Drepturile Fundamentale ale Uniunii Europene", 2012, nr. pagini 326

Coordonator Științific: SALCUȚAN Aliona,
Colegiul Național de Comerț al ASEM,
Municipiul Chișinău, Str. Petru Rareș, 18
+37379762460
a.sall.ase@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.54>

CZU: 340.04(478): 341.217(4EU)

CHALLENGES AND PRIORITIES FOR NATIONAL JUSTICE REFORM THROUGH THE LENS OF EU LAW

PROVOCĂRI SI PRIORITĂȚI PENTRU REFORMA JUSTIȚIEI NAȚIONALE PRIN PRISMA DREPTULUI UE

SOFRONI Valeria, elevă

Republica Moldova, Chișinău, str. Petru Rareș 18

Colegiu National de Comerț al Academiei de Studii Economice a Moldovei

Email: vsotroni82@gmail.com

Număr de telefon: 068141089

CERNAT Sorin, elev

Republica Moldova, Chișinău, str. Petru Rareș 18

Colegiu National de Comerț al Academiei de Studii Economice a Moldovei

Email: cernatsorin41@gmail.com

Număr de telefon: 069899989

***Abstract:** Justice reform in the context of European Union (EU) law is a subject of great relevance and complexity, given the challenges and priorities it involves. The purpose of research in this field is to identify and address existing problems in the national judicial systems of EU member states, in accordance with European norms and values. The research is based on a variety of methods, including analysis of national and European legislation, surveys and interviews with legal professionals. The main priorities in justice reform include ensuring the independence of the judicial system, combating corruption and undue influence, improving access to justice and the efficiency of processes, compliance with EU and international standards, the protection of fundamental rights and the promotion of transparency and accountability in the judicial system. The research results highlight the urgent need of reform in many EU member states, with an emphasis on strengthening the independence and integrity of the judicial system, strengthening the rule of law and promoting respect for citizens' fundamental rights. At the same time, the importance of cooperation and coordination between member states is emphasized in order to share good practices and facilitate the exchange of experience in order to improve judicial systems at European level.*

***Cuvinte cheie:** Reformă, justiție, Uniunea Europeană, standard Europene.*

CONȚINUTUL DE BAZĂ AL ARTICOLULUI ȘTIINȚIFIC

Introducere:

Importanța:

Reforma justiției prin prisma dreptului UE este crucială pentru dezvoltarea și întărirea instituțiilor juridice naționale în conformitate cu standardele europene. O justiție independentă, eficientă și transparentă este fundamentul unei societăți democratice și a unei economii de piață funcționale. Aderarea la principiile și valorile europene în domeniul dreptului consolidează încrederea cetățenilor în sistemul judiciar și contribuie la creșterea coeziunii și stabilității în cadrul Uniunii Europene.

OBIECTIVELE

Identificarea principalelor provocări cu care se confruntă sistemul judiciar național în procesul de reformă, sub influența normelor și standardelor impuse de legislația europeană.

Analiza priorităților care trebuie abordate în procesul de reformă a justiției, având în vedere cerințele și exigențele Uniunii Europene în materie de drept și justiție.

Evaluarea impactului reformelor propuse asupra independenței, integrității și eficienței sistemului judiciar național în contextul integrării europene.

Propunerea de soluții și recomandări concrete pentru îmbunătățirea sistemului judiciar național în conformitate cu standardele și principiile dreptului european.

Promovarea cooperării și dialogului între statele membre UE în vederea schimbului de bune practici și experiență în domeniul reformei justiției.

Prin abordarea acestor obiective, se urmărește facilitarea procesului de reformă a justiției în statele membre ale UE și consolidarea statului de drept în conformitate cu valorile și principiile europene.

ANALIZA SUCCINTĂ A SURSELOR BIBLIOGRAFICE ÎN DOMENIUL PROBLEMEI CERCETATE

Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) este o organizație interguvernamentală ce are ca scop promovarea securității și cooperării în Europa. În cadrul acestei organizații, reforma justiției naționale este un subiect de interes și discuție constantă, în special în contextul respectării statului de drept și a valorilor democratice.

În ceea ce privește sursele bibliografice abecedarul european (ABCE-ul), care sunt resursele care abordează provocările și prioritățile pentru reforma justiției naționale în perspectiva dreptului UE, acestea ar putea include:

Rapoarte și publicații OSCE: Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa publică periodic rapoarte și analize care evaluează statul de drept și reforma justiției în statele membre. Acestea oferă o perspectivă largă asupra provocărilor și priorităților în acest domeniu.

Studii academice și lucrări de cercetare: Universități și institute de cercetare din întreaga Europă produc lucrări științifice care analizează reforma justiției în contextul dreptului UE. Aceste studii oferă adesea o perspectivă detaliată asupra aspectelor legale, instituționale și sociale ale reformei justiției.

Rapoarte ale Comisiei Europene: Comisia Europeană este responsabilă pentru monitorizarea respectării statului de drept și a reformei justiției în statele membre UE. Rapoartele sale periodice furnizează evaluări și recomandări privind progresele și deficiențele în acest domeniu.

Publicații ale organizațiilor neguvernamentale: Organizațiile neguvernamentale din domeniul drepturilor omului și statului de drept monitorizează, de asemenea, reforma justiției și produc rapoarte și analize care pot oferi o perspectivă critică și complementară asupra subiectului.

Decizii ale Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE): CJUE emite decizii care pot avea un impact semnificativ asupra reformei justiției în statele membre UE. Analiza acestor decizii poate oferi o înțelegere a modului în care dreptul UE influențează și orientează reforma justiției la nivel național.

Aceste surse bibliografice abordează diverse aspecte ale reformei justiției naționale în contextul dreptului UE, incluzând aspecte legale, instituționale, sociale și politice. Analiza lor poate oferi o înțelegere cuprinzătoare a provocărilor și priorităților în acest domeniu și poate contribui la formularea și implementarea unor politici și inițiative eficiente în cadrul OSCE și al altor organizații relevante.

Descrierea metodelor cercetate utilizate

	Beneficii	Pun în pericol
Sursa internă	Cadru legal UE solid: Uniunea Europeană are un cadru legal solid privind statul de drept și drepturile fundamentale, care poate servi ca bază pentru reformele justiției naționale. Resurse financiare disponibile: UE poate oferi finanțare și sprijin tehnic pentru statele membre în procesul de reformă a justiției, contribuind la implementarea schimbărilor necesare. Experiența și expertiza organizațiilor internaționale: Organizații precum OSCE, Consiliul Europei și Comisia Europeană au experiență în monitorizarea și asistența în reforma justiției, aducând expertiză și resurse suplimentare.	Resistența la schimbare: Unele state membre pot întâmpina rezistență din partea unor grupuri de interese sau instituții consacrate care se opun reformelor justiției. Corupția și influența politică: Corupția și influența politică asupra sistemului judiciar pot îngreuna reformele și pot afecta independența și eficacitatea justiției. Lipsa de coerență și aplicare uniformă: Interpretarea și aplicarea legislației UE în domeniul justiției poate varia între statele membre, ceea ce poate duce la lipsa de coerență și de uniformitate în sistemul judiciar european.
Sursa externă	Sprijinul UE pentru reforme: UE poate oferi sprijin financiar și tehnic pentru implementarea reformelor justiției naționale, inclusiv prin intermediul fondurilor structurale și al programelor de asistență tehnică. Învățarea și schimbul de bune practici: Statele membre pot învăța și beneficia de schimbul de bune practici între ele și de experiența altor state care au reușit să reformeze cu succes sistemul lor judiciar. Consolidarea statului de drept în UE: Reformele justiției la nivel național pot contribui la consolidarea statului de drept în întreaga UE, ceea ce poate consolida încrederea cetățenilor în instituțiile europene și naționale.	Rezistența politică și socială: Reformele justiției pot întâmpina rezistență din partea unor actori politici și sociali care au interese divergente sau care beneficiază de status quo-ul existent. Presiunile externe și geopolitice: Anumite state sau actori externi pot exercita presiuni sau influențe asupra procesului de reformă a justiției în statele membre, subminând independența și integritatea acestui proces. Fragmentarea și divergențele interne în UE: Divergențele între statele membre în ceea ce privește prioritățile și abordările în domeniul justiției pot slăbi coeziunea și capacitatea UE de a acționa în acest domeniu.

CONCLUZIE

Rapoartele și publicațiile OSCE: Acestea oferă o perspectivă amplă asupra problemelor legate de statul de drept și reforma justiției în statele membre. OSCE monitorizează și evaluează progresele și deficiențele în domeniu și furnizează recomandări pentru îmbunătățirea acestora. Studiile academice și lucrările de cercetare: Universitățile și institutele de cercetare analizează aspectele legale, instituționale și sociale ale reformei justiției în contextul dreptului UE. Aceste studii aduc contribuții importante la înțelegerea problemelor specifice și la identificarea celor mai bune practici în reforma justiției. Rapoartele Comisiei Europene: Comisia Europeană monitorizează respectarea statului de drept și progresele în reforma justiției în statele membre UE. Rapoartele sale periodice oferă o evaluare detaliată a situației și includ recomandări pentru acțiuni viitoare în acest domeniu. Publicațiile organizațiilor neguvernamentale: Organizațiile din domeniul drepturilor omului și al statului de drept furnizează perspective critice și complementare asupra reformei justiției. Acestea monitorizează evoluțiile din teren și pot oferi informații importante despre deficiențele și abuzurile în sistemul judiciar.

Deciziile Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE): Deciziile CJUE au un impact semnificativ asupra reformei justiției în statele membre UE. Ele clarifică interpretările legale și orientează evoluția sistemului judiciar în conformitate cu dreptul UE.

RECOMANDĂRI

Independența și imparțialitatea judiciară: Garantarea independenței și imparțialității instanțelor și a judecătorilor este esențială pentru asigurarea respectării dreptului UE. Este necesar să se stabilească proceduri clare și transparente pentru numirea și promovarea judecătorilor, în conformitate cu standardele europene.

Eficiența și accesibilitatea sistemului judiciar: Reformele trebuie să vizeze creșterea eficienței și accesibilității sistemului judiciar, pentru a asigura o justiție promptă și echitabilă pentru toți cetățenii. Acest lucru poate implica simplificarea procedurilor judiciare, reducerea birocrăției și îmbunătățirea infrastructurii judiciare.

Combaterea corupției și a abuzurilor în justiție: Este crucial să se întreprindă măsuri eficiente pentru combaterea corupției și a abuzurilor în sistemul judiciar. Implementarea unor mecanisme de monitorizare și control al integrității în cadrul instanțelor, precum și creșterea transparenței deciziilor judiciare, pot contribui la consolidarea încrederii în justiție.

Respectarea drepturilor fundamentale și a standardelor europene: Reformele justiției trebuie să asigure respectarea deplină a drepturilor fundamentale și a standardelor europene în materie de drepturi umane. Acest lucru implică protejarea independenței presei și a societății civile, precum și garantarea accesului la un proces echitabil și la asistență juridică adecvată.

BIBLIOGRAFIE

1. <https://www.osce.org/>
2. <https://op.europa.eu/webpub/com/abc-of-eu-law/ro/>
3. https://euobserver.com/?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwwYSwBhDcARIsAOyL0fjSjdKMZFZAIsstwoozlAllPYnDTib43NQgvgGySc19II-PuWLwVB4aAhTGEALw_wcB

Coordonator științific: SALCUTAN Aliona,

profesoară de științe juridice

Republica Moldova, Chișinău, str. Petru Rareș 18

Colegiul Național de Comerț al Academiei de Studii Economice a Moldovei

Email: a.sall.ase@gmail.com

Număr de telefon, 079762460

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.55>
CZU: 347.642(478+4EU)

GUARDIANSHIP AND TRUSTEESHIP OF MINORS IN NATIONAL CIVIL LAW AND IN THE LIGHT OF EU REGULATIONS

TUTELA ȘI CURATELA MINORILOR ÎN DREPTUL CIVIL NAȚIONAL ȘI ÎN CONTEXTUL REGLEMENTĂRILOR UE

STOICEV Ecaterina , studentă, specialitatea: Drept

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, Str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni 61
stoicev.ecaterina15@gmail.com

JOSAN Alexandra, studentă, specialitatea: Drept

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, Str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni 61
alexandrajosan03@gmail.com

Abstract: *The concept of guardianship and trusteeship for minors in the civil law of the Republic of Moldova is currently undergoing various challenges and transformations. Its alignment with European Union regulations introduces new dimensions and responsibilities for the Moldovan legal system.*

The aim of the research is to make a comparative analysis between the guardianship measures for minors in the Republic of Moldova and in EU countries, highlighting how the Moldovan legal system manages and regulates guardianship and curatorship according to EU and national standards. Research methods range from questionnaires to surveys, investigating the evolution of guardianship and curatorship in contemporary society.

The responsibility for the protection of minors lies with the parents or their substitutes, and in some cases, according to legal provisions, with the guardianship authority or other competent bodies. Guardianship and trusteeship are essential forms of protection designed to ensure the normal upbringing, care, education and development of children left without parental care. It is important to recognise that children are more vulnerable than adults to life's difficulties, and this vulnerability requires special protection and attention from society and the authorities.

Keywords: *guardianship, trusteeship, legislation, law*

JEL CLASSIFICATION: K36, K38, I38

INTRODUCERE

Instituțiile tutelii și curatelei pentru minori reprezintă piloni fundamentali în asigurarea protecției și îngrijirii copiilor care se găsesc în situații de vulnerabilitate sau care au rămas fără ocrotire. Tutelă este o instituție juridică de ocrotire a minorilor, aparținând dreptului familiei și cuprinzând totalitatea reglementărilor legale privitoare la protecția — de către o altă persoană decât părinții și sub supravegherea, controlul și îndrumarea autorității tutelare — a unor categorii de minori.[2, pag.3]

Curatela este o instituție legală pentru ocrotirea unei persoane care are capacitatea civilă, dar care, din cauza bătrâneții, a unei boli ori infirmități fizice sau a lipsei îndelungate de la domiciliu, nu-și poate administra singură bunurile și apăra interesele.[3]

IMPORTANȚA

În prezent, conceptul de tutelă și curatelă pentru minori în dreptul civil al Republicii Moldova se confruntă cu diverse provocări și evoluții, iar integrarea acestora în contextul reglementărilor Uniunii Europene (UE) aduce o nouă dimensiune și responsabilitate pentru sistemul juridic moldovenesc. În

contextul evoluției societății și a intensificării problemelor de emigrare din Republica Moldova a persoanelor care caută un loc de trai mai bun și mai decent pentru familia sa, considerăm că tema dată are o actualitate destul de mare, întrucât rămân copiii minori în țară fără supraveghere oficială, adică tutela și curatela nu sunt reglementate printr-un act normativ.

Scopul acestei lucrări constă în oferirea unei perspective cuprinzătoare și analitice asupra reglementărilor și practicilor referitoare la tutela și curatela minorilor, atât la nivel național, cât și în contextul mai larg al Uniunii Europene, cu scopul de a contribui la îmbunătățirea protecției și bunăstării copiilor în diverse medii juridice.

OBIECTIVELE CERCETĂRII

1. **Realizarea unei analize comparative:** Compararea măsurilor de ocrotire instituite asupra minorilor în Republica Moldova cu cele din țările Uniunii Europene pentru a identifica similitudinile, diferențele și posibilele bune practici în protejarea drepturilor copilului.

2. **Investigarea sistemului juridic moldovenesc:** Analizarea modului în care sistemul juridic din Republica Moldova gestionează și reglementează tutela și curatela minorilor, luând în considerare normele naționale și standardele Uniunii Europene referitoare la protecția copilului.

3. **Explorarea legislației și practicilor existente:** Investigarea legislației și practicilor curente privind tutela și curatela în Republica Moldova, cu accent pe prevederile relevante din Codul Civil și alte acte normative aplicabile.

4. **Identificarea evoluțiilor recente:** Identificarea evoluțiilor recente în domeniul dreptului familiei și al protecției copilului în Republica Moldova, inclusiv modificările legislative și deciziile judiciare care au impact asupra instituției tutelei și curatelei minorilor.

Metodele de cercetare utilizate: Sunt cele mai diverse, pornind de la analiza legislației relevante prin examinarea detaliată a legilor și reglementărilor din dreptul civil național al Republicii Moldova și a directivele Uniunii Europene.

CONȚINUT DE BAZĂ

În conformitate cu art. 51 al Codului Civil al Republicii Moldova:

1. Tutela se instituie asupra minorilor în vârstă de până la 14 ani.
2. Tutorele este reprezentantul legal al persoanei care se află sub tutelă și încheie fără mandat în numele și în interesul ei actele juridice necesare.
3. Dispozițiile art. 115 se aplică în mod corespunzător[1]

În baza art. 52 al Codului Civil din Republica Moldova:

1. Curatela se instituie asupra minorilor cu vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani.
2. Curatorul își dă încuviințarea la încheierea actelor juridice pe care persoana fizică ce se află sub curatelă nu are dreptul să le încheie de sine stătător.
3. Curatorul ajută persoana care se află sub curatelă în realizarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor și o protejează împotriva abuzurilor unor terți.
4. Dispozițiile art. 108 se aplică în mod corespunzător.

Populația Republicii Moldova constituie 2,615 milioane persoane, dintre care aproximativ 20% sunt copii cu vârsta de până la 18 ani.[1]

Potrivit datelor furnizate de UNICEF Moldova, aproximativ 37% dintre copii trăiesc fie cu un singur părinte, fie fără părinții lor biologici. În jur de o pătrime din populația activă din punct de vedere economic lucrează în afara țării. Fenomene precum sărăcia și migrația contribuie la destrămarea familiei și la creșterea numărului de copii lipsiți de sprijin parental. În realitate, 21% dintre copii au cel puțin un părinte plecat peste hotare, iar 5% au ambii părinți aflați la muncă în străinătate. [4]

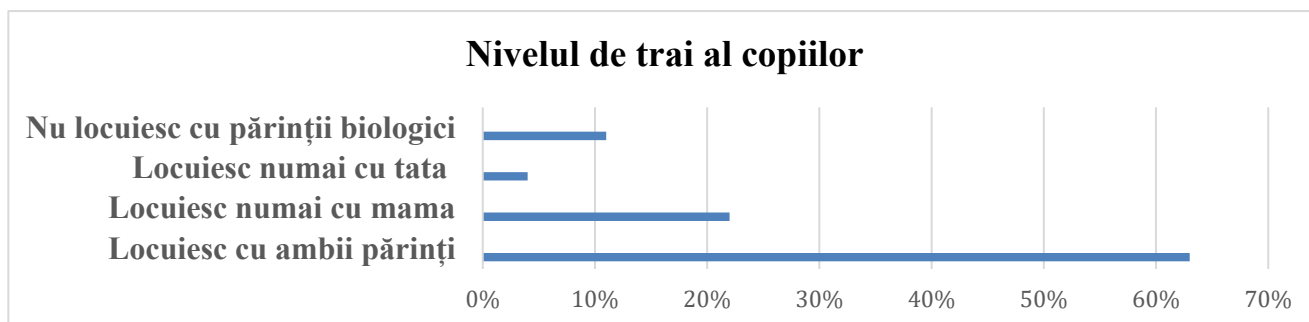

Figura 1: Nivelul de trai al copiilor

Sursa: <https://www.unicef.org/moldova/date-cercet>

Conform datelor statistice, la începutul anului 2022, în evidența autorităților tutelare se aflau peste 32 537 copii separați de părinți, inclusiv 28 015 copii ai căror reprezentanți legali/unicul reprezentant legal se află temporar în altă localitate din țară sau de peste hotare, dintre care, în cazul a 10 775 copii a fost instituită custodia ca formă de protecție temporară (9661 copii în familia extinsă și 1114 copii în familia persoanelor terțe).

Totodată, din totalul de 3740 copiii plasați în servicii de plasament de tip familial, cel mai mare număr îi revine copiilor rămași temporar fără ocrotire părintească/ rămași fără ocrotire părintească și anume 2684 copii care sunt plasați în Serviciul de tutelă/curatelă.

Tipul îngrijirii alternative familiale	Numărul de copii
Tutela/curatela	9 263
Asistența parentală profesionistă	392
Casa de copii de tip familial	343
Casă comunitară pentru copii aflați în situații de risc	30
Adopția	74
Total:	+10 100

Figura 1: Tipul îngrijirii alternative familiale

Sursa: <https://www.unicef.org/moldova/date-cercet>

Începând cu anul 2014, a intrat în vigoare **Legea Nr. 140** privind protecția specială a copiilor separați de părinți și a copiilor aflați în situație de risc. Părinții sau unicul părinte care pleacă peste hotare pe un termen mai mare de 3 luni și ai căror copii rămân în Republica Moldova trebuie să informeze autoritatea tutelară locală (primarul) despre persoana în grija căreia rămân copiii. Astfel, orice persoană care știe despre un caz în care copiii sunt rămași singuri trebuie să anunțe autoritățile, cu atât mai mult dacă această persoană este un angajat al instituțiilor de stat.[6]

Prezentarea reglementărilor și recomandărilor Uniunii Europene privind protecția drepturilor copilului și a minorilor este esențială în înțelegerea modului în care standardele europene influențează legislația și practicile din statele membre.

Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului (CRC):

➤ Convenția adoptată de Organizația Națiunilor Unite (ONU) în 1989 este un document cheie care stabilește drepturile fundamentale ale copiilor și standardele de protecție pe care toate statele membre ale UE sunt obligate să le respecte.

➤ CRC stipulează drepturi precum dreptul la viață, dreptul la dezvoltare, dreptul la sănătate, dreptul la educație și protecția împotriva abuzului, exploatarei și neglijării.[8]

Directiva Cadru privind Drepturile Copilului (2011/92/UE):

➤ Directiva adoptată de UE în 2011 reprezintă un cadru general pentru protecția drepturilor copilului în cadrul legislației europene.

➤ Aceasta stabilește principii și orientări pentru asigurarea respectării drepturilor copilului în diferite domenii, inclusiv dreptul la protecție, participare și acces la servicii sociale.[10]

Strategia UE pentru Drepturile Copilului (2016-2021):

➤ Strategia adoptată de Comisia Europeană oferă o platformă de acțiune și orientare pentru statele membre în îmbunătățirea protecției drepturilor copilului.

➤ Acesta definește obiectivele și măsurile prioritare pentru promovarea și protejarea drepturilor copilului în UE, inclusiv în ceea ce privește prevenirea și combaterea abuzului și exploatarea copiilor.[9]

Recomandarea Consiliului privind Standardele Minime pentru Protecția Copilului (2006/952/CE):

➤ Recomandarea adoptată de Consiliul UE în 2006 stabilește standarde minime pentru protecția copilului în statele membre.

➤ Aceasta include orientări referitoare la prevenirea și combaterea abuzului, neglijării și exploatarea copiilor, precum și la asigurarea accesului la servicii de calitate pentru copii și familiile lor.[9]

Rezoluția Parlamentului European privind Drepturile Copilului (2019/2819(RSP)):

➤ Rezoluția adoptată de Parlamentul European evidențiază angajamentul UE față de promovarea și protejarea drepturilor copilului în diferite contexte și circumstanțe.

➤ Aceasta subliniază importanța abordării integrate și coordonate în domeniul protecției copilului și solicită acțiuni concrete pentru asigurarea respectării drepturilor copilului în toate statele membre.[10]

Prin adoptarea și implementarea acestor reglementări și recomandări, Uniunea Europeană își consolidează angajamentul față de protecția drepturilor copilului și asigură o abordare coerentă și unitară în acest domeniu în toate statele membre.

Uniunea Europeană promovează standarde și principii înalte în ceea ce privește protecția drepturilor copilului, iar acestea au o influență semnificativă asupra legislației și practicilor naționale în domeniul tutelei și curatei minorilor. Analiza modului în care normele europene influențează sau ar trebui să influențeze legislația și practicile naționale în acest domeniu relevă importanța armonizării și adaptării la standardele europene pentru a asigura o protecție corespunzătoare a copiilor și a minorilor.

Normele europene servesc ca un cadru de referință pentru dezvoltarea și revizuirea legislației naționale în domeniul tutelei și curatei minorilor. Statele membre sunt încurajate să alinieze normele lor la standardele stabilite la nivelul UE pentru a asigura coerența și coeziunea în protecția drepturilor copilului. Prin urmare, influența normelor europene poate fi observată în procesele legislative și de reformă a sistemului juridic național, în vederea îmbunătățirii și consolidării reglementărilor referitoare la tutela și curatele.

Armonizarea legislației Republicii Moldova cu normele Uniunii Europene în ceea ce privește protecția drepturilor și intereselor minorilor poate avea un impact pozitiv semnificativ asupra copiilor și a societății în ansamblu. Această armonizare nu numai că îmbunătățește standardele de protecție a copilului, ci contribuie și la promovarea unui mediu legal mai echitabil și mai eficient. Aspectele cheie ale impactului pozitiv asupra legislației naționale sunt următoarele:

➔ **Creșterea Nivelului de Protecție a Drepturilor Copilului:** Armonizarea legislației moldovenești cu normele UE înseamnă adoptarea unor standarde mai ridicate în ceea ce privește protecția drepturilor copilului. Acest lucru poate include garantarea accesului la educație de calitate, îngrijire medicală adecvată, protecție împotriva abuzului și a exploatarea, și asigurarea unui nivel minim de trai pentru copii și familiile lor.

➔ **Revizuirea Codului civil, a Codului de procedură civilă și a Codului familiei pentru a ajusta conținutul acestora conform noțiunilor și prevederilor privind protecția copilului stipulate în Legea 140.** Această revizuire implică colaborarea cu experți juridici și cu Ministerul Justiției al Republicii Moldova pentru a clarifica prevederile referitoare la responsabilitatea și reprezentarea legală, precum și la instituțiile de custodie, inclusiv autoritățile tutelare și diversele forme de protecție pentru copiii rămași fără îngrijire părintească sau temporar separați de părinți.

→ **Armonizarea Codului contravențional și a Codului penal cu prevederile Legii 140** pentru a clarifica consecințele neimplicării sau încălcării drepturilor copilului pentru toate persoanele cu atribuții definite în această lege, inclusiv părinții, autoritățile tutelare și prestatorii de servicii de îngrijire și protecție.

→ **Îmbunătățirea Accesului la Servicii Sociale și de Asistență:** Armonizarea legislației cu normele UE poate contribui la îmbunătățirea accesului copiilor la servicii sociale și de asistență. Acest lucru poate implica dezvoltarea unor rețele mai extinse de servicii comunitare, asigurarea accesului la îngrijire și consiliere psihologică pentru copiii aflați în situații vulnerabile și crearea unor programe de sprijin pentru familiile cu nevoi speciale.

→ **Promovarea Participării și Incluziunii Sociale a Copiilor:** Armonizarea legislației cu normele UE poate stimula, de asemenea, promovarea participării și incluziunii sociale a copiilor în viața comunității. Acest lucru poate include crearea de programe educaționale și recreative destinate integrării copiilor cu dizabilități sau a celor proveniți din medii defavorizate, facilitarea accesului la cultură și sport pentru toți copiii și promovarea dialogului și consultării cu copiii în procesele decizionale care îi afectează.

Rezultate obținute: S-a efectuat o examinare exhaustivă a legislației moldovenești relevante pentru tutela și curatela minorilor, inclusiv Codul Civil și alte acte normative aplicabile. Acest lucru a permis o înțelegere completă a reglementărilor și procedurilor legale implicate în protecția drepturilor copiilor în Republica Moldova.

După o comparație detaliată dintre reglementările moldovenești și standardele Uniunii Europene în ceea ce privește drepturile copiilor, modul în care sunt abordate aspectele de tutelă și curatela, am observat în cele din urmă atât convergențele, cât și divergențele între cele două sisteme juridice.

CONCLUZII /RECOMANDĂRI

În concluzie putem spune că am observat următoarele lucruri care sunt foarte relevante în contextul temei abordate de noi.

Tutela și curatela minorilor reprezintă instituții juridice esențiale pentru protejarea drepturilor și intereselor copiilor în situații în care aceștia nu își pot gestiona propria persoană sau patrimoniu. În contextul dreptului civil național și al reglementărilor UE, este evidentă importanța asigurării unei protecții adecvate și eficiente a minorilor, în conformitate cu standardele internaționale și europene în materie de drepturi ale copilului.

➤ **Armonizarea legislației naționale cu standardele UE** constituie un element esențial pentru garantarea coerenței și coeziunii în cadrul juridic european, precum și pentru susținerea drepturilor copilului la nivelul întregii Uniuni Europene.

➤ **Necesitatea Actualizării și Modernizării Legislației Naționale:** O concluzie importantă este că legislația națională privind tutela și curatela minorilor ar trebui să fie actualizată și modernizată în mod constant pentru a răspunde la evoluțiile și cerințele sociale și juridice. Astfel, se poate asigura că aceste instituții sunt relevante și eficiente în abordarea nevoilor și provocărilor actuale ale copiilor și familiilor lor.

RECOMANDĂRI

1. **Revizuirea și Actualizarea Legislației Naționale:** Autoritățile naționale ar trebui să inițieze procese de revizuire și actualizare a legislației naționale privind tutela și curatela minorilor, pentru a se asigura că acestea sunt conforme cu standardele și recomandările UE și că reflectă cele mai bune practici în domeniu.

2. **Promovarea Educației și Conștientizării:** Promovarea educației și creșterea gradului de conștientizare în rândul populației cu privire la drepturile și nevoile copiilor, precum și la importanța protecției lor prin tutelă și curatelă, sunt esențiale. Campaniile de informare și programele de formare pot stimula implicarea societății civile și consolidarea responsabilității colective în abordarea acestei probleme.

3. Cooperarea și Schimbul de Bune Practici: Autoritățile naționale ar trebui să încurajeze cooperarea și schimbul de bune practici între statele membre ale UE în domeniul gestionării și reglementării tutelei și curatei minorilor. Acest demers poate contribui la identificarea celor mai eficiente metode și soluții pentru protejarea drepturilor copiilor la nivel european.

BIBLIOGRAFIE:

1. Codul Civil: art. 50-64 reglementează tutela și curatela.
2. <https://www.parajurist.md/assets/site/files/Tutela.pdf>
3. <https://dexonline.ro/>
4. <https://www.unicef.org/moldova/date-cercet>
5. Legea 338 privind drepturile copilului (1994)
6. Legea 140 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți (2013)
7. Hotărârea Guvernului 270 privind aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului (2014)
8. Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului
<https://www.unicef.org/romania/media/2271/file/Conven%C5%A3ia%20Na%C5%A3iunilor%20Unite%20cu%20privire%20la%20Drepturile%20Copilului.pdf>
9. Directiva Cadru privind Drepturile Copilului (2011/92/UE) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0093&from=RO>
10. Manual de drept european privind drepturile copilului
https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Handbook_rights_child_ROM

Coordonator științific: Veronica GÎSCĂ, PhD, Dr.

ASEM, Chișinău, Moldova,
gisca.veronica@ase.md

THE NORMATIVE FRAMEWORK FOR THE CLASSIFICATION OF CLASSES OF HEIRS IN LEGAL INHERITANCE

CADRUL NORMATIV DE CLASIFICARE A CLASELOR DE MOȘTENITORI ÎN MOȘTENIREA LEGALĂ

URSU Mihaela, studentă, specialitatea: Drept

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,

www.ase.md

e-mail: ursu.mihaela.muaa@ase.md

Abstract: *Inheritance is a complex process, involving not only legal but also emotional aspects. It is a time when the past and the future intersect, and the decisions made can have a profound impact on the lives of the heirs. It is therefore essential that all involved are well informed and act with care and consideration. Since ancient times, some individuals have tried to obtain various benefits from those who have died, misleading those who legally had the right to inherit the deceased. According to the legal framework, those who inherit the deceased have the possibility to accept the inheritance or not, because according to the legal inheritance, those who accept the inheritance will inherit both the assets of the estate and its liabilities. From the point of view of the legislation in force, in this article we will analyze what is the legal procedure to inherit the property of a person who died and did not leave a will, but also who are the persons likely to inherit based on a legal inheritance. In addition to the fact that there are five classes of heirs, who according to the law are called to inherit, there are also persons with the title of reserved heirs who can claim the property left by the deceased.*

Keywords: *inheritance, legal heir, inheritance table, inheritance reserve, surviving spouse*

JEL CLASSIFICATION: K11, K36, D63

INTRODUCERE

Moștenirea cuprinde totalitatea normelor de drept ce reglementează un raport juridic dintre patrimoniu unei persoane care a decedat și persoanele care primesc cu titlu de moștenitor averea acestuia, având ca scop o continuitate a activului și pasivului defunctului. Fiind într-o continuă evoluție, oamenii, datorită surselor de drept, și a normelor de reglementare, încearcă cumva să își direcționeze averea după decesul lor, persoanelor apropiate și celor care doresc aceștia printr-un testament, însă din lipsă de cunoștințe suficiente, și la acest capitol se pot produce anumite greșeli, care atrag nulitatea testamentului, care ulterior să atragă moștenirea legală. Conform Codului Civil al Republicii Moldova, în art. 2177, este descris cu lux de amănunte, care este devoluțiunea moștenirii legale și când este vorba despre aceasta.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Oamenii, pe tot parcursul vieții lor, agonisesc averea, unii mai mult, alții mai puțin, însă nu toți cunosc depre faptul că ar putea lăsa un testament, prin care să lase averea sa unei persoane demne de al moșteni. Astfel, după decesul persoanei, despre a cui moștenire se vorbește, primul lucru și cel mai important este, de a determina care persoane sunt pasibile de a moșteni masa succesoară a defunctului. Dreptul de a moșteni reprezintă acel drept subiectiv de a deveni succesor a unei moșteniri deschise, cu atât mai mult, de a deveni proprietar al bunului transmis prin moștenire. Moștenirea este considerată „moștenire legală” în situația în care decedatul nu a lăsat testament. Din acest motiv, moștenirea legală este denumită și moștenire „ab intestat” adică moștenire fără testament. În general putem spune că ne aflăm în cazul moștenirii legale dacă defunctul „nu a dispus prin testament” art. 955 Cod civil. Cu toate acestea există și situații în care autorul succesiunii dispune în timpul vieții, prin testament, de o parte din patrimoniul său, lăsând legate în favoarea uneia sau mai multor persoane fizice sau juridice.

În acest caz, putem vorbi de „moștenire legală” pentru partea de patrimoniu ce nu a fost cuprinsă în testament.²⁷ Regulile privitoare la moștenirea legală aranjează rudele defunctului în cinci clase de moștenitori legali, de la I-VI. Chemarea tuturor rudelor, în mod simultan, la o moștenire ar fi, de fapt, o distrugere a moștenirii, fiindcă ar pulveriza proprietatea și ar pava calea spre litigii interminabile privind modul de administrarea a masei succesoriale și privind partajul acesteia.²⁸

Pentru o înțelegere mai clară, vom analiza fiecare clasă de moștenitori în parte. Prima și cea mai importantă clasă de moștenitori în moștenirea legală este clasa I. Conform art. 2178, cod civil al Republicii Moldova, din această clasă de moștenitori fac parte, descendenții defunctului. Descendentul care este în viață la momentul deschiderii moștenirii, îi exclude de la moștenire pe ceilalți descendenți care se află în relație de rudenie cu defunctul prin intermediul celui dintâi²⁹. Copii defunctului moștenesc averea acestuia în cote-părți succesoriale egale, indiferent de vârsta lor. Dacă însă, din cauza unor neînțelegeri, dar și ținând cont de voința defunctului, un descendent este dezmoștenit, prin testamentul lăsat de testator, și în lipsa unei alte stipulații de lăsare a moștenirii unei persoane indicate de defunct, se va purcede la moștenirea legală, și anume la clasa II de moștenitori. Din această clasă fac parte părinții defunctului și descendenții acestora, după caz: frați, surori, nepoți de la frați și surori, etc. Dacă la momentul deschiderii moștenirii, sunt în viață părinții defunctului, atunci vor moșteni în cote-părți egale doar ei, nu și frații sau surorile acestuia. Dacă, unul dintre părinți este decedat, atunci cota parte a părintelui o va moșteni descendenții acestuia, în conformitate cu relurile care aplică la clasa I de moștenitori³⁰. Însă, dacă se constată că acesta nu are copii, unicul moștenitor din clasa II de moștenitori, va fi soțul supraviețuitor al părintelui decedat al defunctului, conform art. 2179 Cod Civil al Republicii Moldova.

Următoarea clasă care poate veni la moștenire, în lipsa celor două clase de moștenitori este clasa III. Din această categorie de moștenitori, fac parte bunicii și bunicele defunctului, sau după caz unchi, mătușile, verișori și verișoare. Dacă la momentul deschiderii moștenirii unul dintre bunici dintr-o pereche nu este în viață, locul bunicului (bunicii) decedat(e) este ocupat de descendenții acestuia. Dacă bunicul (bunica) decedat(ă) nu are descendenți, cota succesorală a acestuia trece la celălalt bunic din perechea respectivă, iar dacă acesta nu este în viață, la descendenții acestuia. Dacă la momentul deschiderii moștenirii o pereche de bunici nu este în viață și dacă aceștia nu au descendenți, atunci moștenesc ceilalți bunici care sînt în viață, iar dacă aceștia nu sînt în viață, descendenții acestora.³¹ În măsura în care descendenții ocupă locul părinților lor sau al ascendenților mai îndepărtați, se aplică în mod corespunzător dispozițiile legale cu privire la moștenitorii de clasa întâi – art. 1450.

Conform art.2181 Cod Civil al Republicii Moldova, din clasa a IV de moștenitori fac parte străbunicii defunctului și descendenții acestora. Dacă la momentul deschiderii moștenirii străbunicul și/sau străbunica sînt în viață, moștenesc numai ei. Dacă sînt mai mulți, ei moștenesc în cote succesoriale egale, indiferent de faptul dacă aparțin aceleiași linii sau liniilor diferite. Dacă la momentul deschiderii moștenirii străbunicii și străbunicele nu sînt în viață, moștenește acela dintre descendenți care se află într-un grad de rudenie mai apropiat cu defunctul. În cazul în care mai multe persoane se află în același grad de rudenie, aceștia moștenesc în cote succesoriale egale.³²

Ultima clasă de moștenitori, dar nu și ultimii sunt cei din clasa V. Din această clasă fac parte, conform codului civil, strămoșii mai îndepărtați ai defunctului și descendenții acestora, reglementat în art. 2182 alin. (1), (2).

În cadrul moștenirii legale, pe lângă faptul că moștenesc cei care fac parte din clasele de moștenitori, mai există și soțul supraviețuitor al defunctului, dacă acesta era căsătorit, având o cotă-parte distinctă și garantată, cu cotele-părți ale moștenitorilor legali din una din clasele sus-citate. Astfel, conform codului civil, cartea a-IV-a, în caz de moștenire legală, soțului supraviețuitor îi revine o cotă de $\frac{1}{4}$ din masa succesorală în raport cu clasa I de moștenitori. Totodată, tind să menționez, că atunci când se va deschide procedura succesorală, în primul rând se va calcula cota-parte a soțului supraviețuitor, după care cotele-părți ale

²⁷ Liviu Bogdan Ciucă, Moșteniri- Sinteze, București 2015.

²⁸ Cazac O., Drept Civil Moștenirea, Chișinău 2022, pag. 99.

²⁹ Cod Civil al Republicii Moldova, publicat 01.03.2019.

³⁰ <https://juridicemoldova.md/2944/mo9-modernizarea-codului-civil-al-rm-carte-a-4.html>

³¹ <https://juridicemoldova.md/2944/mo9-modernizarea-codului-civil-al-rm-carte-a-4.html>

³² [juridicemoldova.md/2944/mo9-modernizarea-codului-civil-al-rm-carte-a-4](https://juridicemoldova.md/2944/mo9-modernizarea-codului-civil-al-rm-carte-a-4.html)

celorlalți moștenitori. În raport cu clasa II, și III de moștenitori legali, soțul supraviețuitor va moșteni $\frac{1}{2}$ din masa succesorală, fapt ce este reglementat în art. 2185 Cod Civil al Republicii Moldova. În cazul în care nu există moștenitori de clasa I, II, și III, soțul supraviețuitor va moșteni întreaga masă succesorală, până la proba contrarie. Potrivit legislației în vigoare, în cazul în care soțul supraviețuitor vine la moștenirea legală alături de moștenitorii de clasa II sau cu bunicii, acesta primește, cu titlu de preciput, în afară de cota sa succesorală, mobilierul și obiectele de uz casnic care au fost afectate folosinței comune a soților, cu excepția cazului în care acestea sînt accesorii ale unui imobil și nu pot fi separate fără a deteriora imobilul. Soțul supraviețuitor poate primi obiectele indicate și în cazul în care vine la moștenirea legală alături de moștenitorii de clasa întâi în măsura în care acestea sînt necesare pentru menținerea gospodăriei.³³

În cele din urmă, pe lângă moștenitorii legali și soțul supraviețuitor, pot veni alături de ei la moștenire și moștenitorii rezervatari. Astfel, rezerva succesorală reprezintă acea parte din patrimoniul succesoral, care va reveni în temeiul prevederilor legale moștenitorilor de clasa întâi inapți de muncă chiar și atunci când testamentul prevede altfel. Prin instituirea rezervei succesorale, legiuitorul urmărește atribuirea unui minimum necesar pentru cele mai apropiate persoane ale defunctului, care nu sunt apți de muncă și nu se pot întreține independent³⁴, sau care defunctul avea obligația de întreținere a acestora conform cadrului normativ reglementat de codul familiei. Cota rezervei succesorale este $\frac{1}{2}$ din cota ce s-ar fi cuvenit fiecăruia în caz de succesiune legală.

CONCLUZII

În concluzie, privind cadrul normativ prevăzut de legea civilă a Republicii Moldova, putem spune că procedura succesorală este o chestiune pentru cauză de moarte a unei persoane, care este destul de complicată și vastă ca materie. Moștenirea legală, este acea moștenire care necesită o deodată atenție pentru a fi aplicată corect. Este foarte important, ca la deschiderea acestei proceduri, persoana împuternicită de lege cu astfel de atribuții, în primul rând trebuie să poată determina corect persoanele care au vocație succesorală de a moșteni, care clasă de moștenitori va merge la moștenire, dar și să țină cont de celelalte persoane, care la fel au capacitatea de a moșteni, cum ar fi soțul supraviețuitor și moștenitorii rezervatari. Totodată, la stabilirea moștenirii, trebuie să se țină cont de faptul dacă, cel care lasă moștenirea, nu a depus o cerere de divorț sau a recunoscut acțiunea de divorț depusă de celălalt soț, sau dacă există temei de a declara nulă căsătoria dintre ei, sau dacă există o hotărâre judecătorească cu privire la anularea căsătoriei dintre defunct și soțul supraviețuitor. Așadar, odată cu decesul persoanei despre a cărei moștenire este vorba, întregul său patrimoniu va fi transmis după caz, soțului supraviețuitor, moștenitorilor legali și moștenitorilor rezervatari. În cazul în care, defunctul nu are nici soț supraviețuitor, nici rude care să îl moștenească, sau dacă aceștia din anumite motive nu pot moșteni sau refuză, unicul moștenitor al defunctului este statul.

BIBLIOGRAFIE:

1. „Art. 2186 Cod Civil al RM, „Preciputul soțului supraviețuitor”.”
2. Ciucă L. B. *Moșteniri- Sinteze*. București, 2015.
3. Cod Civil al Republicii Moldova, din 01.03.2019, publicat în *MO28-31/23.01.24 art.47; în vigoare 23.01.24*
4. CORSAC, Valeria. „rezerva succesorală.” (G-D141, ASEM).
5. <https://juridicemoldova.md/2944/mo9-modernizarea-codului-civil-al-rm-cartea-4.html>.
6. Cazac O. *Drept Civil Moșteniri*. Chișinău: Animus, 2022.
7. Gîscă V. „CONDIȚIILE DREPTULUI DE MOȘTENIRE LEGALĂ.” 2015.

Dr. Conf. Univ., Gîscă Veronica,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,
www.ase.md

³³ Art. 2186 Cod Civil al RM, „Preciputul soțului supraviețuitor”

³⁴ Valeria CORSAC, G-D141, ASEM, rezerva succesorală

THE IMPACT OF THE CHANGE IN THE LEGISLATION ON THE ADMINISTRATION OF FORENSIC EXPERTISE EVIDENCE

IMPACTUL MODIFICĂRII LEGISLAȚIEI ASUPRA ADMINISTRĂRII PROBEI EXPERTIZEI JUDICIARE

BUGA Anastasia, studentă, specialitatea: Drept

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, Str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni 61
e-mail: buga.anastasia@ase.md

Summary. *Judicial expertise is an essential component of the judicial system in civil proceedings, bringing clarity and objectivity to the resolution of complex disputes. This institution involves the involvement of qualified and experienced specialists in various fields to provide relevant opinions and assessments before the court. Its importance is highlighted in several aspects: firstly, judicial expertise makes a significant contribution to the objectivity of the process. Because judges and parties involved can be influenced by subjectivity and different interpretations, an independent expert's opinion can provide a neutral and unbiased perspective on contested issues. This helps to make a decision that is fair and based on concrete evidence. Second, judicial expertise is essential in resolving disputes involving technical, scientific or complex issues. Through thorough investigation and objective analysis, experts can provide clarifications and conclusions that support decision-making in civil proceedings. In the light of continuous social and technological changes, the legislation on forensic expertise in may be subject to changes to meet new challenges and needs. Thus, legislative authorities could adopt rules to ensure that expert procedures are efficient, transparent and in line with international standards. It is also possible that legislative changes aim at adapting judicial expertise to new technologies and emerging fields, such as data protection, artificial intelligence or new methods of scientific investigation. In conclusion, the institution of judicial expertise is a fundamental pillar of justice in civil procedure, bringing clarity, objectivity and expertise to dispute resolution. Through the appropriate legislative changes, we propose to use the observational and comparative method to observe the evolution and impact of this institution as it adapts to meet current needs and ensure efficient and fair justice for all involved.*

Keywords: *judicial expertise, fundamental institution, civil procedure, legislative changes.*

INTRODUCERE

Concluziile experților judiciari reprezintă, conform art. 117 alin. (2) din Codul de procedură civilă³⁵, una din mijloacele legale de probă. Astfel, menționăm că expertiza judiciară reprezintă una din cele mai solicitate mijloace de probă la momentul actual, dat fiind faptul că societatea se află într-un progres continuu atât în domeniul tehnologic, cât și datorită complexității cauzelor ajunse în instanță. În Republica Moldova, activitatea de expertiză judiciară este reglementată prin Legea Nr. 68 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar³⁶, prin care la art. 2 este reglementat că expertiza judiciară „reprezintă o activitate de cercetare științifico-practică, efectuată în cadrul procesului civil, penal sau contravențional (denumit în continuare proces judiciar) în scopul aflării adevărului prin efectuarea unor cercetări metodice cu aplicarea de cunoștințe speciale și procedee tehnico-științifice pentru formularea unor concluzii argumentate cu privire la anumite fapte, circumstanțe, obiecte materiale, fenomene și procese, corpul și psihicul uman, ce pot servi drept probe într-un proces judiciar.” Legea menționată *supra* stabilește cerințele pentru exercitarea activității de expert judiciar; stagiul profesional; obținerea calității de expert judiciar; incompatibilitățile pentru exercitarea activității de expert judiciar; drepturile expertului judiciar; obligațiile și interdicțiile expertului judiciar;

³⁵ Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, publicat la 03-08-2018 în Monitorul Oficial Nr. 285-294 art. 436 - https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142098&lang=ro#

³⁶ Legea Nr. 68 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar, publicat la 10-06-2016 în Monitorul Oficial Nr. 157-162 art. 316 - https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132473&lang=ro#

răspunderea juridică a expertului judiciar; abaterile disciplinare privind activitatea de expertiză judiciară; sancțiunile disciplinare; procedura de tragere la răspundere disciplinară; suspendarea activității expertului judiciar; pierderea calității de expert judiciar ș.a. Trebuie să menționăm că experții judiciari își desfășoară activitatea în cadrul instituțiilor publice de expertiză judiciară sau în cadrul birourilor de expertiză judiciară. Sistemul instituțiilor publice de expertiză judiciară include instituțiile specializate ale Ministerului Justiției și Ministerului Sănătății, subdiviziunile tehnico-criminalistice operative sau de expertiză judiciară ale Ministerului Afacerilor Interne și ale Centrului Național Anticorupție.

În Republica Moldova, expertiza judiciară în procedura civilă este reglementată de Codul de procedură civilă al Republicii Moldova și alte acte normative relevante. Mai jos sunt câteva aspecte importante:

- *Codul de procedură civilă al Republicii Moldova (CPC)*: Acesta stabilește principiile și procedurile generale în cadrul cărora expertiza judiciară poate fi solicitată, efectuată și utilizată în procedura civilă. CPC conține dispoziții referitoare la cererile de expertiză, numirea experților, desfășurarea expertizei și utilizarea rezultatelor acesteia în cadrul procesului civil.

- *Legea cu privire la expertiza judiciară*: Această lege poate furniza detalii specifice despre procedurile și standardele aplicabile expertizei judiciare în Republica Moldova. Ea poate acoperi aspecte precum calificările experților, procedurile de evaluare și recunoaștere a expertizei etc.

- *Hotărârile instanțelor de judecată*: În unele cazuri, instanțele de judecată pot avea propriile regulamente interne care stabilesc proceduri suplimentare sau detaliate referitoare la expertiza judiciară.

- *Practica judiciară*: Deciziile instanțelor de judecată în cazurile care implică expertiza judiciară pot oferi orientări și interpretări suplimentare cu privire la aplicarea legii în acest domeniu.

În continuare ne propunem desfășurarea subiectului expertizei judiciare din cadrul procedurii civile și sublinierea ideilor principale la subiectul comparației legislației noi și vechi, raportând-o la cea internațională.

CONȚINUT DE BAZĂ

Deși Republica Moldova este un stat democratic destul de tânăr, fiind deseori prezente anumite lacune în legislație, dacă facem o comparație cu legislația anterioară și cea în vigoare care reglementează expertiza judiciară ca un mijloc de probă și, cel mai important, instituție a dreptului procesual civil, putem observa anumite modificări benefice care au avut loc de-a lungul timpului, printre care enumerăm:

- *Claritatea și accesibilitatea procedurii*, adică s-au introdus norme ce simplifică numirea, desfășurarea și utilizarea expertizei judiciare în cadrul procedurii civile, printre care nu trebuie să omitem și criteriile care au fost introduse pentru calificarea și evaluarea experților judiciari;

- *Avansarea profesionalismului și calității prestării expertizelor*, adică fiecare doritor de a-și îmbunătăți cunoștințele și abilitățile în domeniu sunt încurajați sau chiar obligați de a frecventa anumite programe de formare și creștere profesională continuă, deoarece, după cum am menționat și *supra*, expertiza judiciară este una din mijloacele de probă la care se apelează cel mai frecvent din cauza progresului rapid și continuu al metodelor de investigare științifică ce depinde de inovație și complexitate, implicând creativitatea și posibilitatea unei gândiri critice eficiente;

- *Aplicabilitate diversă*, în cele mai diferite domenii, precum - medicina, ingineria, tehnologia informației, dreptul comercial și altele, reflectând diversitatea disputelor și problemelor cu care se confruntă instanțele de judecată;

- *Adaptabilitatea la schimbările tehnologice permanente* reprezintă calitatea forte care permite utilizarea uneltelor și tehnicilor moderne de investigație și analiză, cum ar fi analiza ADN-ului, tehnologiile de imagine sau alte instrumente științifice și tehnice avansate, devenind tot mai frecventă în cadrul expertizelor judiciare din Republica Moldova.

Aceste expertize, și multe altele atestă rolul și structura instituției expertizei judiciare în Republica Moldova, care este organizată sub forma unor instituții specializate, cum ar fi Institutul Național de Expertize Judiciare. În alte state, cum ar fi Franța³⁷, expertizele judiciare pot fi efectuate de către experți independenți, organizații private sau agenții guvernamentale specializate, iar structura lor poate varia în funcție de sistemul judiciar și legislația locală. Ce ține de procedurile și standardele aplicabile, în Republica Moldova acestea sunt reglementate de legislația națională, iar calitatea și aderența la aceste standarde sunt monitorizate de către autoritățile competente. În alte state, cum ar fi Germania³⁸, procedurile și standardele pentru expertizele judiciare pot fi stabilite de diferite organisme, cum ar fi asociații profesionale sau instituții de standardizare, iar acestea pot varia în funcție de domeniul și natura expertizei. Recursul și contestarea în Republica Moldova, deciziile și rapoartele expertizei judiciare pot fi contestate prin intermediul instanțelor de judecată, iar procesul de contestare este reglementat de legislația procedurală civilă. De asemenea, în alte state, există proceduri specifice de contestare a expertizelor judiciare, iar acestea pot implica diferite instanțe sau organisme de supraveghere, în funcție de jurisdicția și natura cazului.

Toate cele enumerate mai sus reprezintă doar o mică parte din modificările pe care le considerăm benefice pentru legislația noastră. Acestea reprezintă un imbold pentru desfășurarea a celor mai diversificate expertize specifice procedurii civile, printre care putem enumera:

- *Expertiza grafologică*: Această formă de expertiză este utilizată în cazurile în care autenticitatea unor documente sau semnături este contestată. Un expert grafolog poate analiza semnăturile, scrierea și alte elemente grafice pentru a determina dacă un document este autentic sau falsificat. Expertiza grafologică poate fi crucială în litigiile care implică contracte, testament, tranzacții financiare sau alte documente cu semnături.

- *Expertiza tehnico-constructivă*: În cazurile care implică dispute legate de construcții, renovări sau alte aspecte tehnice ale proprietăților, expertiza tehnico-constructivă poate fi necesară. Un expert în domeniul construcțiilor poate examina structura, calitatea lucrărilor, respectarea standardelor tehnice și alte aspecte relevante pentru a evalua dacă există deficiențe sau daune și pentru a determina eventualele responsabilități în cadrul procesului civil.

- *Expertiza în domeniul dreptului fiscal sau comercial*: În anumite cazuri, este necesară implicarea unui expert în domeniul dreptului fiscal sau comercial pentru a oferi opinii și evaluări cu privire la aspecte legate de legislația fiscală, regulile comerciale sau alte aspecte juridice relevante pentru soluționarea litigiilor civile. Acest tip de expertiză poate fi util în cazurile care implică contencios fiscal, contracte comerciale sau alte dispute legate de aspecte juridice și comerciale.

CONCLUZII

Experții judiciari joacă un rol esențial în soluționarea litigiilor civile, furnizând cunoștințe și expertiză specializată pentru a ajuta instanțele de judecată să ia decizii informate și juste. Evoluția acestor experți și importanța lor în procesul judiciar au evoluat semnificativ de-a lungul timpului, reflectând schimbările în complexitatea cazurilor civile și în înțelegerea științifică și tehnică a diferitelor domenii de expertiză.

În trecut, procesele judiciare se bazau adesea pe argumente și martori pentru a ajunge la o decizie. Cu toate acestea, odată cu avansarea cunoștințelor și tehnologiilor în diverse domenii, litigiile civile au devenit din ce în ce mai complexe, necesitând adesea expertiză specializată pentru a fi soluționate în mod adecvat. Astfel, rolul experților judiciari în sistemul judiciar a devenit din ce în ce mai important și necesar.

O evoluție semnificativă a avut loc în modul în care sunt selectați și implicați experții judiciari în procesele civile. Dacă în trecut selecția experților putea fi subiectivă sau bazată pe recomandări personale, în prezent există adesea proceduri clare și transparente pentru alegerea și implicarea experților într-un caz. Aceasta poate include criterii obiective de calificare, proceduri de licitație pentru a selecta experții și standarde etice și profesionale stricte pentru a asigura obiectivitatea și imparțialitatea expertizei.

Importanța experților judiciari în soluționarea litigiilor civile este evidentă din multiple perspective. În primul rând, experții judiciari aduc în fața instanței expertiza lor specializată și cunoștințele profunde în domeniile lor de competență, oferind astfel o perspectivă obiectivă și informată asupra aspectelor tehnice, științifice sau medicale implicate într-un caz. Aceasta poate ajuta judecătorii să înțeleagă mai bine problemele complexe și să ia decizii mai informate și mai precise.

În al doilea rând, experții judiciari pot contribui la reducerea subiectivității și a incertitudinii în procesele judiciare. Prin furnizarea de dovezi și analize obiective, aceștia pot ajuta la clarificarea faptelor și la evaluarea corectă a probabilității și a consecințelor diferitelor acțiuni sau evenimente. Acest lucru este crucial în cazurile în care există dispute privind aspectele tehnice sau științifice, unde interpretarea greșită sau subiectivă a datelor poate duce la decizii nedrepte sau incorecte.

În plus, implicarea experților judiciari poate contribui la eficiența proceselor judiciare, reducând timpul și costurile implicate în soluționarea litigiilor civile. Prin furnizarea de analize și evaluări specializate, aceștia pot ajuta la concentrarea procesului judiciar asupra aspectelor relevante și la evitarea disputelor inutile sau nejustificate. De asemenea, experții judiciari pot ajuta la identificarea și clarificarea problemelor cheie într-un caz, facilitând astfel rezolvarea eficientă și rapidă a litigiilor.

În concluzie, experții judiciari au devenit un element esențial al sistemului judiciar în soluționarea litigiilor civile. Evoluția lor de-a lungul timpului reflectă schimbările în complexitatea și natura cazurilor civile, precum și în cunoștințele și tehnologiile disponibile în diverse domenii. Importanța lor constă în furnizarea de expertiză specializată, în reducerea subiectivității și a incertitudinii și în contribuția la eficiența proceselor judiciare. Prin implicarea lor corectă și obiectivă, experții judiciari contribuie la asigurarea unui sistem judiciar echitabil și eficient, care să ofere justiție tuturor părților implicate în litigii civile.

BIBLIOGRAFIE

1. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, publicat la 03-08-2018 în Monitorul Oficial Nr. 285-294 art. 436 - https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142098&lang=ro#
2. Legea Nr. 68 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar, publicat la 10-06-2016 în Monitorul Oficial Nr. 157-162 art. 316 - https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132473&lang=ro#
3. Codul de procedură civilă a Franței - <https://mitchellhamline.edu/wp-content/uploads/sites/18/2016/05/DOC-9-French-Code-of-Civil-Procedure.pdf>
4. Codul de procedură civilă a Germaniei - https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html

Coordonator științific: BĂCU Adelina, dr., conf. univ.

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, Str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni 61
e-mail: bicu.adelina@ase.md

³⁷ Codul de procedură civilă a Franței - <https://mitchellhamline.edu/wp-content/uploads/sites/18/2016/05/DOC-9-French-Code-of-Civil-Procedure.pdf>

³⁸ Codul de procedură civilă a Germaniei - https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html

SECȚIUNEA 11

INTEGRAREA ECONOMICĂ ȘI COOPERARE INTERNAȚIONALĂ

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.58>

CZU: 330.322(498):338.1(478)

ECONOMIC-INVESTMENT ACTIVITY IN ROMANIA – A BENCHMARK FOR THE REPUBLIC OF MOLDOVA

ACTIVITATEA ECONOMICO-INVESTIȚIONALĂ ÎN ROMÂNIA – REPER PENTRU REPUBLICA MOLDOVA

ALEXA Adelina, studentă, specialitatea: EMREI

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,

www.ase.md

Telefon: +373 69 632 013

E-mail: adelinaal181@gmail.com

Abstract: Today, economic cooperation between the Republic of Moldova and Romania has steadily intensified, with Romania being Moldova's most important trading partner and a supporter of its integration into the European Union. Romania's accession to the European Union in 2007 has opened up a tremendous opportunity for economic development, centered on cohesion, economic growth, job creation and sustainability. The given research involves examining economic activities and investments in Romania, providing an overview of the country, analyzing investment flows and bilateral economic relations with the Republic of Moldova. The methodology used includes the analysis of various sources, such as publications, case studies and statistical data, in order to provide a detailed picture of the economic context in Romania.

Keywords: economic development, financial resources, investments, innovational processes, international trade, import, export, european integration.

JEL CLASSIFICATION: M5, E2, O1 ,O4, F2, F5, G1

INTRODUCERE

Relațiile economice dintre Republica Moldova și România devin tot mai valoroase. Astăzi România este principalul partener comercial și susținător al integrării țării noastre în Uniunea Europeană. Cunoașterea experienței României în parcursul său european, preluarea bunelor practici ale partenerului strategic sunt importante în contextul aspirațiilor noastre integraționiste.

România a aderat la Uniunea Europeană în anul 2007, ce s-a soldat cu o etapă impunătoare de dezvoltare economică, datorată implementării politicilor de coeziune economică și socială, crearea condițiilor prielnice pentru antreprenori, ocuparea forței de muncă și dezvoltării durabile.

Pentru a atinge nivelul țărilor înalt dezvoltate, România are nevoie de ameliorarea reformelor, atragerea mai multor investiții, care, eficient gestionate, constituie un factor hotărâtor de dezvoltare.

Scopul lucrării constă în analiza particularităților economice-investiționale ale României ca model de bune practici pentru Republica Moldova. Obiectivele de bază ale cercetării se rezumă la: (I) Aprecierea de ansamblu a situației economice-investiționale; (II) Analiza volumului intrărilor și ieșirilor de investiții, repartitia geografică și sectorială a acestora; (III) Analiza relațiilor economice-investiționale bilaterale cu Republica Moldova prezente și de perspectivă.

Metodologia cercetării constă în analiza și sinteza datelor statistice, cercetărilor, publicațiilor, altor studii și informații relevante, aferente activității economice-investiționale în România.

Aprecierea de ansamblu a situației economice-investiționale.

Conform datelor din Strategia Băncii Mondiale în România 2019-2023, creșterea economică a țării a fost dintre cele mai mari la nivelul UE, cu o rată medie de creștere de 2,80 % în perioada 2010-2017. După aderarea României la UE au fost implementate reformele asociate, țara devenind mai credibilă și atractivă pentru investitori. După 2007, influxurile de investiții străine ISD erau de 5 - 6 % din PIB pe an, apoi, după 2017, au scăzut până la 2 %, datorită concurenței pentru investițiile globale, precum și

majorării PIB-ului. Investițiile ISD mai mari sunt în sectoarele producției, construcțiilor și financiar, datorită investițiilor ISD au crescut exporturile, până la 41,4 % din PIB în 2017. [1]

Datele Institutului Național de Statistică al României, indică o situație macroeconomică tot mai bună în perioada ultimului deceniu, PIB-ul țării crescând de la 143802 mil. Euro în an. 2013 la 285873 mil. Euro în an. 2022, mai mult cu 142071 mil. Euro, sau cu 98,8 %. [2]

S-a triplat salariul mediu net, de la 1042 lei (în 2007) la 3517 lei (în 2021). Rata sărăciei (sub 5,5 \$/zi) a scăzut de la 29,5 % la 10,9 % (în 2018). Speranța de viață a crescut de la 72 la 76 ani. Nivelul de satisfacție al vieții s-a majorat de la 49 % la 65 % (în 2019). România a rezistat crizei economice provocate de războiul din Ucraina. În an. 2022 PIB-ul real a crescut cu 4,7 %, rata de ocupare a forței de muncă a constituit 68,5 %, crescând cu 1,4 %, iar rata șomajului - 5,6 %, sub media UE. [2]

În perioada 2007-2022 productivitatea reală a muncii a crescut de peste 1,6 ori, cu ritmuri mult superioare statelor din Vestul Europei. După aderare s-a modificat benefic și structura economiei, cu o pondere din PIB de 58 % a serviciilor, 20 % a industriei și 5 % a agriculturii. [2]

Comerțul extern a avut o tendință de creștere constantă între 2005 - 2022. Exporturile de bunuri au crescut de la 22,3 mlrd. Euro la 92 de mlrd. Euro, iar ponderea acestora în PIB s-a majorat de la 28,1% la 32,2%. Importurile de bunuri au crescut de la 32,6 miliarde Euro, la 126,1 miliarde Euro, cu o rată de completare a PIB-ului prin importuri care a evoluat de la 41,1% la 44,1%. [2]

În topul exporturilor de produse a României în 2022 se găsesc autovehicule rutiere (16,7%), echipamente electrice (12,4%), mașini și echipamente (8%), produse agricole (7,8%) și produse din metal (6,2%). Ritmul de creștere a exporturilor de produse alimentare, băuturi și tutun l-a depășit pe cel al importurilor. În importuri predomină produsele chimice (9,8%), produsele electronice și optice (8,9%), autovehiculele rutiere (8,9%), mașinile și echipamentele diverse (8,2%), echipamentele electrice (7,9%), petrolul și gazele naturale (7,1%). Uniunea Europeană este principalul partener de comerț extern al României cu circa 71 % din importurile țării și 72 % din exporturi. [2]

Deși inovațiile sunt motorul dezvoltării economice, cheltuielile de cercetare și dezvoltare din România nu depășesc 0,5% din PIB, sub media UE de 2,2 %. Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale (WIPO) a plasat în 2023 România pe locul 47 în topul mondial al inovării. [3]

În anul 2023 România se află pe locul 43 din 164 țări **în topul Indexului libertății și prosperității**, comparativ cu poziția 52 ocupată de Republica Moldova. [4]

Urmare a reformelor, Agenția de rating Fitch a revizuit perspectiva de țară a României de la negativă la stabilă, fiind menționate reziliența economică a țării în 2022 și stabilitatea politică, ce au favorizat depășirea crizelor generate de războiul din Ucraina, inclusiv cea energetică. [5]

Indicele Standard & Poor's, care reflectă evoluția în timp a prețurilor unei colecții de acțiuni, a înregistrat un trend pozitiv-oscilant în România, înregistrând valoarea minimă la 23.03.2020 de 61,71 USD, dar s-a majorat până la 134,84 USD la 15.03.2024. [6]

Analiza volumului intrărilor și ieșirilor de investiții.

Conform statisticilor Băncii Naționale a României privind investițiile străine directe (ISD), în anul 2022 fluxul net de ISD a înregistrat valoarea record de 10039 mln. euro, în creștere cu 12,3 % față de an. 2021. Soldul ISD a atins un maxim istoric de 107944 mln. euro la finalul anului 2022, dintre care 65,8 % investiții în întreprinderi ISD greenfield. [7]

Principalul investitor final este Germania cu 14,9 % din soldul ISD, iar principalul investitor imediat este Țările de Jos cu 21,9 % din totalul indicatorului. Topul 3 investitori finali este: Germania 16120 mln. euro, Austria 11542 mln. euro, Franța 10516 mln. euro. Top 3 investitori imediați reprezintă: Țările de Jos 23606 mln. euro, Germania 14012 mln. euro, Austria 12901 mln. euro. [7]

Fluxul net de investiții directe în străinătate (IDS) ale României în 2022 este de 1232 mln. euro, de cca 5 ori mai mare față de an. 2021, iar soldul IDS a atins nivelul de 4424 mln. euro (+58,4 % față de an. 2021). Țările de Jos, Cipru și Republica Moldova au fost principalele țări de destinație ale acestei categorii de investiții. [7]

În luna octombrie 2023, în România erau înregistrate 250066 de societăți cu participare străină la capitalul social, cu un capital subscris total de cca 69,11 mlrd. USD. Cei mai mulți investitori 52601 sunt din Italia (capital subscris 3,42 mlrd. USD), dar cel mai mare capital social aparține firmelor olandeze – respectiv 12,85 mlrd. USD, capital subscris în 6055 firme. [7]

Repartiția geografică și sectorială a investițiilor.

La situația din 31.12.2022 soldul Investițiilor străine directe în România a fost concentrat în regiunea București-Ilfov cu 62,7 % din total, urmată de regiunea Centru cu 8,7 % și regiunea Vest cu 7,1 %. Nivelurile cele mai scăzute ale investițiilor străine au fost înregistrate de regiunile Nord-Est cu 2,9 % și Sud-Vest-Oltenia cu 1,9 %. Distribuția pe județe a ISD indică că Municipiul București a atras 59145 mln. euro la sfârșitul anului 2022 sau 56,1 % din total, urmat în top de județele Ilfov cu 7 469 mln. euro, Timiș cu 5 240 mln. euro, Prahova cu 3 293 mln. euro, Cluj cu 2 894 mln. euro și Brașov cu 2 825 mln. euro. [7]

La situația din 31.12.2022 circa 87 % din soldul total al ISD în România este concentrat în 4 sectoare de activitate: industrie (39,2 %, preponderent industria prelucrătoare 30,2 %), comerțul (17,7 %), construcții/tranzacții imobiliare (17,2 %), intermediari financiare/asigurări (13,2 %).

În mărimi nominale soldul ISD în România la data de 31.12.2022 este preponderent constituit din: industria prelucrătoare 32577 mil. euro, comerțul 19139 mil. euro, construcții/tranzacții imobiliare 18588 mil. euro, intermediari financiare și asigurările 14285 mil. euro, energie electrică, gaze și apă 5 651 mil. euro, IT&C 4356 mil. euro, activități profesionale 4322 mil. euro, industria extractivă 3920 mil. euro, alte activități 5107 mil. euro. [7]

Rezidenții francezi sunt printre cei mai valoroși investitori în economia României. Cea mai importantă companie franceză care activează pe plan local este „Groupe Renault”, cifra de afaceri a doar două dintre entitățile juridice fiice a acestuia: „Automobile Dacia” SA și „Renault Commercial Roumanie” SRL, în sumă depășesc 6 mlrd. euro.

Compania Dacia a devenit o poveste de succes în economia românească după intrarea sa în 1999 în grupul Renault. Astăzi „Automobile Dacia” SA este compania cu cea mai mare cifră de afaceri din România, iar producția sa este comercializată în zeci de țări din lume.

Printre companiile franceze de succes în România se mai numără: Leroy Merlin, BRD, Sanofi și Expur. Mai multe parteneriate de perspectivă au fost înregistrate, printre care cel dintre Airbus și Uzinele Ghimbav sau cooperarea în cadrul proiectului Extreme Light Infrastructure – Nuclear Physics (ELI-NP) de la Măgurele.

Cea mai mare companie străină, după cifra de afaceri, prezentă în România, cu acționariat direct, majoritar German este Kaufland (2,3 mlrd. euro), urmată în top de **British American Tobacco Romania** (2 mlrd. euro) și LIDL Discount SRL (1,7 mlrd. euro), **Selgros Cash & Carry** (799,4 mln. euro), **Rewe** (742,2 mln. euro), și alții. [7]

Analiza relațiilor economice-investiționale bilaterale cu Republica Moldova.

Investițiile directe în străinătate de 4424 mln. euro la situația din 31.12.2022, realizate de rezidenții români, au fost preponderent în Țările de Jos - 738 mln. euro (16,7 %), Cipru - 699 mln. euro (15,8 %), **Republica Moldova** - 390 mln. euro (8,9 %), Bulgaria - 252 mln. euro (5,7 %), Italia - 390 mln. euro (5,6 %), Spania - 390 mln. euro (4,5 %) și Ungaria - 390 mln. euro (3,5 %). [7]

Soldul Investițiilor străine directe ale rezidenților Români în Republica Moldova în anul 2016 a fost de 139 mln. USD. La finele anului 2022 aceste investițiile au înregistrat o creștere impresionantă și ajung la 430 mln. USD (sau 390 mln. euro), în mare parte datorită venirii capitalului privat, în special a unor bănci din România, care au o prezență puternică în țara noastră.

Conform opiniei experților economici ai Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”, în decembrie 2023 topul țărilor cu cele mai mari investiții în Republica Moldova, în mln. USD, a fost: Cipru - 784, Rusia - 715, Romania - 430, Țările de Jos - 413, Germania - 247, Marea Britanie - 239, Bulgaria - 216, Austria - 176, Franța - 155, Italia - 139, altele - 822. [8]

Experții afirmă, că în cazul Ciprului și Țărilor de Jos -, investițiile reprezintă în mare parte, capitalul moldovenesc amplasat în firmele „offshore”, iar investiția rusească reprezintă de facto privatizări, cedări de active, fără a aduce mijloace financiare în țară.

Astfel, afirmă experții că cei mai mari investitori străini în Republica Moldova sunt România, urmat de Germania, Marea Britanie, Bulgaria, Austria, Franța și Italia. Aceste țări au un rol important în înnoibilarea capitalului autohton, dezvoltarea economică și apropierea noastră de UE. [8]

Cel mai mult investițiile românești în Republica Moldova sunt amplasate în industria comerțului, cea ușoară, domeniul IT și sectorului bancar, ce se datorează dezvoltării acestora, prezenței forței de muncă calificate. Domeniile ca agricultura, industria energetică și producția, la moment sunt subestimate de investitorii români, deși au un potențial promițător pentru investiții.

Printre investitorii români în țara noastră se regăsesc: Victoriabank, Banca Comercială Română, OTP Bank, Mobiasbanca, Kaufland România, Transelectrica România, Construct Arabesque, UP Servicii, Balkan Pharmaceuticals, Rompetrol, Petrom, Eurofarmaco, Clinica Sante, BT Leasing, C.B. Prodimpex, Volvo Premium Trucks și alții.

Pe de altă parte, rezidenții din Republica Moldova se numără printre cei mai mari investitori străini în agricultura românească. Cei mai mulți investitori străini în agricultura statului vecin sunt din Italia - circa 1000 de întreprinderi (1% din total), urmați de Germania (352), Republica Moldova (215), Olanda (155) și Spania (140). Concetățenii noștri se remarcă prin investițiile în România în cultivarea legumelor – locul II cu 39 de companii, creșterea păsărilor – locul III cu 10 companii și creșterea bovinelor de lapte – locul IV cu opt companii. [9]

CONCLUZII

Aderarea României la UE s-a soldat cu rezultate foarte benefice pentru țară. România a profitat de Mecanismul pentru interconectarea Europei, un instrumentul-cheie al UE pentru investițiile strategice în infrastructură: finanțarea drumurilor, căilor ferate, rețelelor de energie electrică și conductelor de gaze, infrastructurii și serviciilor pentru piața digitală. Multe alte Instrumente au fost implementate în cooperare cu Banca Europeană de Investiții (BEI), Fondul European de Investiții (FEI) și băncile naționale de promovare. Urmare a implementării politicilor de coeziune economică și socială, modernizării cu fonduri europene, România a devenit mai atractivă pentru investitori, iar investițiile străine directe au înregistrat o creștere semnificativă și constant.

Creșterea economică a țării a fost una dintre cele mai mari la nivelul UE. Numai în ultimul deceniu Produsul intern brut al țării s-a dublat, a crescut productivitatea muncii, iar salariul mediu net s-a triplat, s-a majorat speranța de viață și nivelul de satisfacție al vieții. S-a modificat benefic și structura economiei, dintr-o țară preponderent agrară România s-a transformat într-o economie cu o pondere de 78 % din PIB a serviciilor și a industriei. Această dinamică economică pozitivă se datorează unui cumul de factori macroeconomici, dar și potențialului teritoriului național de a genera creștere.

Cu toate acestea, România ocupă încă un loc robust printre economiile competitive. Există o mare diferență în dezvoltare comparativ cu liderii economici ai UE și mondiali, dar și în plan intern, diferite zone ale țării au un decalaj considerabil în dezvoltare. Situația este negativ influențată de cifrele relativ crescute legate de exodul forței de muncă, la care se adaugă și tendința continuă de micșorare a populației, fapt ce prezintă impedimente considerabile în dezvoltarea țării. [10], [11].

Reieșind din analiza făcută, exemplul României ne demonstrează o dată în plus, că aderarea la Uniunea Europeană, implementarea politicilor și standardelor acestei comunități, poate transforma și economia noastră în una mai atractivă pentru investitorii străini, ceea ce va contribui benefic la modernizarea și dezvoltarea țării, creșterea bunăstării și nivelului de trai a populației. Republica Moldova trebuie să preia experiența și cele mai bune practici ale României, aceasta servind ca reper în aspirațiile noastre de aderare la UE. Totodată, relațiile economice bilaterale dintre cele două țări are un potențial enorm, care necesită a fi valorificat pe deplin.

BIBLIOGRAFIE:

1. <https://www.worldbank.org/ro/country/romania>;
2. Institutul Național de Statistică al României, <https://insse.ro/cms/ro>;
3. <https://www.wipo.int/ru/web/global-innovation-index/2023/index>;
4. <https://freedom-and-prosperity-indexes.atlanticcouncil.org/#country-profiles>;

- <https://www.ro2030.ro/blog/prosperitatea-care-dureaza-indicele-libertatii-si-prosperitatii-din-2023>
5. <https://www.fitchratings.com/research/sovereigns/fitch-affirms-romania-at-bbb-outlook-negative-08-04-2022;>
 6. <https://www.spglobal.com/spdji/en/indices/equity/sp-romania-bmi/#overview> Indicele standard & poor's;
 7. [https://www.bnro.ro/Investitiile-straine-directe-in-Romania---Raport-anual-2022-26832-Mobile.aspx;](https://www.bnro.ro/Investitiile-straine-directe-in-Romania---Raport-anual-2022-26832-Mobile.aspx)
 8. <https://agora.md/2023/12/02/analiza-romania-ofera-cel-mai-mult-sprijin-rmoldova-pentru-integrarea-economica-in-ue;>
 9. [https://agrobiznes.md/originarii-din-republica-moldova-printre-cei-mai-mari-investitori-straini-in-agricultura-romaneasca.html;](https://agrobiznes.md/originarii-din-republica-moldova-printre-cei-mai-mari-investitori-straini-in-agricultura-romaneasca.html)
 10. Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă 2030 a României;
 11. Strategia de Dezvoltare Teritorială a României, România policentrică 2035.

Coordonator științific: HACHI Mihai , dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,
www.ase.md
Telefon: +373 69 708 111
E-mail: mihaihachi@gmail.com

INTEGRATING SUSTAINABILITY INTO LONG-TERM BUSINESS STRATEGIES

INTEGRAREA DURABILITĂȚII ÎN STRATEGIILE DE AFACERI DE TERMEN LUNG

DOMBROVSCHI Livia, studentă, specialitatea: EMREI

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,

www.ase.md

e-mail: dombrovschi.livia@ase.md

Abstract: The purpose of this research is to explore sustainable entrepreneurship and its crucial role in boosting competitive advantage through analysis of various sources and data on generational sustainability awareness and the number of B Corps per country, including research and examples highlighting how sustainable entrepreneurship benefits businesses and enhances their competitive advantage. By highlighting the reasons behind these impacts, we aim to provide useful information to entrepreneurs and policy makers, contributing to a deeper understanding of the impact of sustainability-focused entrepreneurship in the current business world. Sustainable entrepreneurship is therefore a source of competitive advantage for businesses by attracting investors, reducing costs, increasing sales and gaining consumer loyalty.

Keywords: Apple Inc., brand image, competitive advantage, entrepreneurship, sustainability.

JEL CLASSIFICATION: Q5, Q01, Q56, O32

INTRODUCERE

Într-o epocă marcată de o escaladare a preocupărilor legate de mediu, de extinderea așteptărilor societății și de intensificarea concurenței globale, peisajul antreprenoriatului cunoaște o transformare profundă. Tipul convențional de funcționare a afacerilor, condus în primul rând de maximizarea profitului, cedează locul unei noi abordări care leagă prosperitatea economică de responsabilitatea socială.

Antreprenoriatul durabil reprezintă o abordare holistică a inovării în afaceri și a creării de valoare, în care dimensiunile de mediu, sociale și economice sunt armonizate pentru a promova viabilitatea și rezistența pe termen lung. Acesta reprezintă un punct de plecare față de antreprenoriatul tradițional, depășind simpla căutare a câștigului financiar pentru a îmbrățișa un spectru mai larg de obiective, inclusiv conservarea mediului, echitatea socială și responsabilizarea comunității. În esență, antreprenoriatul sustenabil caută să combine imperativul profitabilității cu cel al sustenabilității, recunoscând interdependența dintre succesul afacerii și bunăstarea societății. Prin urmare, antreprenoriatul durabil recunoaște interconectarea diferitelor părți interesate, inclusiv a clienților, angajaților, comunităților și mediului.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Antreprenoriatul sustenabil este o tendință în creștere rapidă în care întreprinderile integrează responsabilitatea socială și de mediu în prioritățile lor de bază, această evoluție fiind determinată de doi factori- "Interesul crescut al consumatorilor" și "Schimbarea mediului de afaceri" ce sunt caracterizate de anumite trăsături specifice. Consumatorii sunt mai interesați de produsele și serviciile ecologice. Acest lucru se datorează faptului că le pasă de mediu, de etică și de sănătatea lor. Milenialii și generația Z sunt deosebit de predispuși să susțină mărcile sustenabile, ceea ce îi face o forță importantă pe piață, afișând cea mai mare considerație pentru sustenabilitate, cu 94% și, respectiv, 93%, comparativ cu 88% dintre cumpărătorii din generația X și 77% dintre cei din generația Baby Boomers [1].

Conștientizarea crescândă a problemelor de mediu, în special schimbările climatice, îi determină pe indivizi să caute alternative durabile. Abordarea unui stil de viață sănătos se intersectează cu sustenabilitatea, consumatorii optând pentru produse naturale și ecologice, recunoscând beneficiile pentru sănătate și mediu.

Întreprinderile realizează beneficiile sustenabilității, atât din punct de vedere financiar, cât și din punct de vedere al reputației. În primul rând, se pot realiza economii de costuri prin inițiative precum reducerea deșeurilor și eficiența energetică, ceea ce duce la avantaje financiare semnificative. În plus, companiile cu practici solide de sustenabilitate atrag adesea investitori responsabili din punct de vedere social care caută să își alinieze investițiile la considerente etice și de mediu. Întreprinderile beneficiază atât financiar, cât și în ceea ce privește reputația din adoptarea practicilor durabile. Acestea conduc la reduceri de costuri prin inițiative precum diminuarea deșeurilor și eficiența energetică. De asemenea, sustenabilitatea promovează loialitatea consumatorilor ecologici, consolidând relațiile cu clienții și extinzând cota de piață, atrag investitori social responsabili, aliniați cu considerentele etice și de mediu.

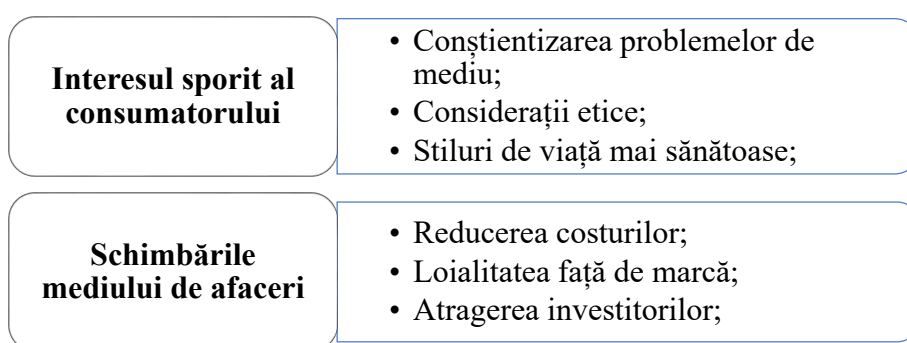

Figura 1: Factorii determinanți ai antreprenoriatului durabil

Sursa: Elaborat de către autor

Convergența cererii consumatorilor și a oportunităților de afaceri stimulează creșterea antreprenoriatului durabil, generând produse, servicii și modele de afaceri inovatoare, profitabile și responsabile. În plus, dincolo de interesul etic important, antreprenoriatul durabil este recunoscut din ce în ce mai mult ca o sursă potențială de avantaj competitiv pe piața hipercompetitivă de astăzi. Întreprinderile care integrează în mod proactiv practicile de durabilitate în modelele lor de afaceri și în operațiunile lor pot obține o multitudine de beneficii, de la o reputație puternică a mărcii și încrederea părților interesate până la economii de costuri, oportunități de inovare și acces la noi piețe.

Alinându-și strategiile la practicile durabile, aceste întreprinderi nu numai că reduc riscurile asociate cu perturbările sociale și de mediu, ci și valorifică tendințele emergente de pe piață și preferințele consumatorilor, poziționându-se ca lideri în industriile lor respective.

În continuare, pot fi analizate diferite perspective teoretice care explică legătura potențială dintre durabilitate și avantajul competitiv, printre care:

- Perspectiva bazată pe resurse;
- Analiza părților interesate;
- Cele cinci forțe ale lui Porter (rivalitatea concurențială, puterea furnizorului, puterea cumpărătorului, amenințarea de substituție, amenințarea intrării pe piață).

Perspectiva bazată pe resurse (RBV) analizează cum practicile durabile pot oferi avantaje unice unei companii, cum ar fi creșterea încrederii în marcă, îmbunătățirea operațiunilor și generarea de idei noi. Aceste avantaje sunt valoroase, rare și greu de imitat, permițând întreprinderilor să depășească concurența [2].

Teoria părților interesate subliniază importanța conexiunilor între companii și diferite grupuri, precum angajații, clienții și investitorii. Relațiile solide cu părțile interesate generează încredere și loialitate, conferind întreprinderii un avantaj competitiv pe termen lung [3].

Cele cinci forțe ale lui Porter oferă o modalitate de înțelegere a dinamicii concurenței într-o industrie. Sustenabilitatea poate influența fiecare dintre aceste forțe și modul în care companiile concurează. Prin practici durabile se reduc costurile și riscurile, îngreunând intrarea altor companii în industrie sau înlocuirea produselor existente, deschizând noi oportunități de vânzare pentru produsele ecologice [4].

Analizând puterea de sustenabilitate a întreprinderilor la nivel mondial, se poate lua în considerare numărul de corporații B certificate de B Lab pentru impactul lor social. Pentru a obține această certificare, o companie trebuie să îndeplinească mai multe criterii, inclusiv practici sociale și de mediu laudabile, respectarea standardelor de bază și transparență în raportarea performanței lor. La începutul lui februarie 2024, există aproximativ 8,250 de B Corporations certificate în 162 de industrii din 96 de țări [5]. (Tabelul 1)

Tabelul 1: Top 10 țări după numărul de Corporații B

Țara	SUA	MB	Canada	Australia	Brazilia	Franța	Chile	Italia	Argentina	Olanda
<i>Nr. de B-Corps</i>	1343	454	299	279	174	141	131	119	112	108

Sursa: Elaborată de către autor în baza [6]

Conform datelor referitoare la primele 10 țări în funcție de numărul de corporații B, observăm o concentrare de aproximativ 40% din totalul corporațiilor B în primele 10 țări, majoritatea dintre acestea fiind țări dezvoltate. În timp ce primele 10 țări dețin o cotă semnificativă din corporațiile B, țări emergente precum Brazilia, Chile și Argentina evidențiază o creștere în prezența lor, indicând un potențial de adoptare și creștere viitoare în aceste regiuni. SUA deține cel mai mare număr de astfel de întreprinderi. Compania Apple este un exemplu relevant în acest context. Analiza Apple Inc. ca o companie sustenabilă care a obținut un avantaj competitiv prin sustenabilitate necesită o examinare a diferitelor aspecte ale operațiunilor și practicilor sale, cum ar fi inițiativele de mediu, designul produselor și materialele utilizate, managementul lanțului de aprovizionare, reputația mărcii și poziția pe piață.

Prin concentrarea strategică asupra sustenabilității, Apple nu doar a redus impactul său asupra mediului, ci și s-a poziționat ca lider în responsabilitatea corporativă. Integrarea sustenabilității în modelul său de afaceri a adus un avantaj competitiv prin îmbunătățirea reputației mărcii, reducerea costurilor, gestionarea riscurilor și promovarea loialității clienților. Astfel, analiza SWOT este esențială pentru evaluarea eficacității Apple în acest domeniu, evidențiind atât punctele forte și slabe interne, cât și oportunitățile și amenințările externe [7] (figura 2).

Punctele forte ale Apple includ inovația și tehnologia avansată, susținute de cercetare și dezvoltare solidă, facilitând integrarea soluțiilor eficiente în utilizarea resurselor și practicilor de energie curată. Dependența de producătorii terți aduce riscuri, deoarece aplicarea standardelor de durabilitate depinde de aceștia. În plus, prețurile ridicate pot limita accesul unor consumatori la caracteristicile de sustenabilitate ale produselor Apple. În ciuda punctelor slabe, Apple poate exploata numeroase oportunități pentru a-și îmbunătăți eforturile de sustenabilitate.

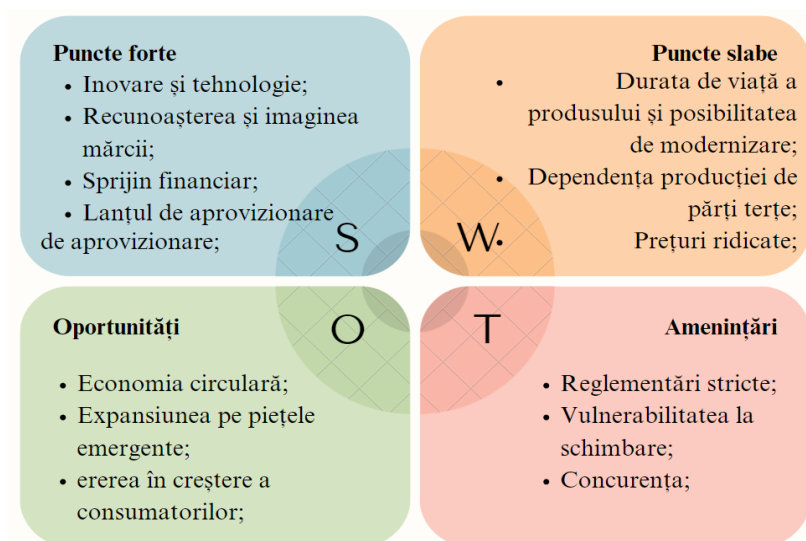

Figura 2: Analiza Swot a abordării unei strategii sustenabile de către Apple

Sursa: Elaborată de către autor

Cu toate acestea, Apple trebuie să fie vigilentă în fața amenințărilor, cum ar fi reglementările de mediu stricte, controversile legate de mediu și concurența din partea altor companii, care subliniază importanța îmbunătățirii continue a eforturilor de sustenabilitate.

CONCLUZII

Apple poate contura un viitor durabil, valorificând punctele forte, abordând punctele slabe, exploatarea oportunităților și atenuarea amenințărilor. Succesul antreprenoriatului sustenabil este evident în creșterea cererii pentru produse și servicii prietenoase mediului, iar companiile care integrează autentic sustenabilitatea în strategiile lor obțin un avantaj competitiv și oferă un exemplu pozitiv. Sustenabilitatea nu mai este un aspect de nișă, ci un factor esențial pentru succesul pe termen lung, reflectând evoluția cererii consumatorilor și a reglementărilor privind responsabilitatea socială și de mediu. Adoptarea practicilor durabile poate oferi întreprinderilor numeroase beneficii, printre care reducerea costurilor, îmbunătățirea reputației mărcii, o mai mare loialitate a clienților, accesul la noi piețe și atenuarea riscurilor asociate cu perturbările sociale și de mediu. Prin integrarea strategică a sustenabilității în operațiunile lor de bază, întreprinderile se pot diferenția de concurenți și pot obține un avantaj semnificativ pe piață.

BIBLIOGRAFIE:

1. Isatou, N. (18 mai 2023). Sustainability-conscious consumers leading value purchases – study. <https://www.just-style.com/news/sustainability-conscious-consumers-leading-value-purchases-study/>
2. Madhani, P. (2009). Resource based view: concepts and practices. ssrn-id1578704.pdf
3. Wright, T. (14 martie 2024). What is Stakeholder Theory? Benefits, challenges & application <https://www.cascade.app/blog/stakeholder-theory>
4. Gratton, P. (22 ianuarie 2024). Porter's Five Forces explained and how to use the model. <https://www.investopedia.com/terms/p/porter.asp>
5. About B Corp Certifications. (6 octombrie 2023). <https://www.bcorporation.net/en-us/certification/>
6. The 10 countries with the most sustainable businesses. (7 ianuarie 2023). <https://smileymovement.org/news/sustainable-businesses>
7. Apple Inc. (2023). A first for Apple. <https://www.apple.com/environment/>

Coordonator științific: CIMPOIEȘ Liliana, dr., conf. univ.

Academia de Studii Economice din Moldova,
Chișinău, str M. Gavriil Bănulescu-Bodoni 61

Telefon: +373 79295721

e-mail: lcimpoies@ase.md

THE EAST ASIAN MODEL – CATALYST OF ECONOMIC GROWTH

MODELUL EST-ASIATIC – CATALIZATOR AL PROGRESULUI ECONOMIC

MALANCIUC Vadim, student, specialitatea: EMREI

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: vadimmalanciuc@gmail.com

Abstract: *The central aim of this article is to analyse and determinate which are the main steps that have been covered by eastern and south-eastern countries to achieve an impressive macroeconomic performance. Currently, Eastern and South-Eastern Asia become one of the key catalysts of world economic rise as the result of their fabulous growth, and this path of development became one of the most worth-studying topic of research in the World Economy. Moreover, this analysis shows the "East-Asian Economic Strategy" history of evolution, and how it's main characteristics appear in different countries with miscellaneous views on how to implement the elements of this model within their economies.*

Keywords: *East-Asian Economic Strategy, Japan, Republic of Korea, China, economic development, reforms*

JEL CLASSIFICATION: B41, C83, F02, F1, F2

INTRODUCERE

„Miracolul Economic Est-Asiatic” este un termen ce denotă ascensiunea economică remarcabilă în rândul statelor precum: Japonia, Republica Coreea, China, Taiwan, Hong Kong, Singapore, Macao ș.a. Acest concept a determinat realizarea unei remarcabile evoluții a regiunii date, devenind unul dintre principalele centre financiare, investiționale, comerciale și tehnologice de talie mondială. Creșterea economică excepțională se datorează unei metode specifice, ce înglobează un sistem economic complex, care a dat naștere conceptului de „Model Economic Est-Asiatic”.

Obiectivele propuse în cercetare sunt:

- enumerarea caracteristicilor Sistemului Economic Est-Asiatic;
- descrierea influenței Modelului Economic Est-Asiatic asupra strategiilor de dezvoltare ale țărilor din regiune;
- analiza etapelor de dezvoltare a unor actori cheie din regiunea Est-Asiatică.

Având drept scop realizarea unei analize comprehensive a conceptului de „Model Economic Est-Asiatic” și a căilor principale ce au determinat apariția termenului respectiv, metodologia de cercetare va cuprinde mai multe etape:

- studierea literaturii de specialitate, ce cuprinde articole științifice, cărți și rapoarte economice, cu privire la etapele de dezvoltare a statelor din regiunea Est-Asiatică;
- analiza datelor statistice oferite de instituții internaționale, cu scopul de observare a evoluției în timp a economiilor țărilor supuse cercetării;
- compararea strategiilor de dezvoltare ale statelor: Japonia, Republica Coreea și China, pentru a deduce influența exercitată de conceptul „Strategia Est-Asiatică”.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Sistemul Est-Asiatic de dezvoltare economică s-a format în decurs a zeci de ani ca rezultat al activității economice a statelor din regiune, care au preluat și adaptat în economia proprie strategia de țară a Japoniei. Ascensiunea economică virtuginoasă începută, încă, în preajma anilor '60 ai secolului al-XX-lea a contribuit la creșterea influenței acestei țări atât în regiune, devenind partener economic principal pentru multe dintre aceste țări, cât și la nivel mondial. Succesul, pe care l-a obținut Japonia,

a inspirat foarte mult statele din vecinătate, în scurt timp încercând să pună accent pe aceleași sectoare strategic importante pentru o dezvoltare durabilă și sustenabilă. În acest mod, a fost pus treptat, bazele conceptului de Model Economic Est-Asiatic.

La nivel internațional strategia asiatică este renumită datorită unor viziuni revoluționare asupra metodei de activitate a statului, îndeosebi, ceea ce ține de gestionarea fondurilor și realizarea reformelor la nivel național. Conceptul de Model Est-Asiatic presupune un plan bine-punctat de idei ce necesită a fi împlimentate, stimulând, astfel, stabilitatea macroeconomică în statele respective. *Figura 1* [(Birdsall, 1993)].

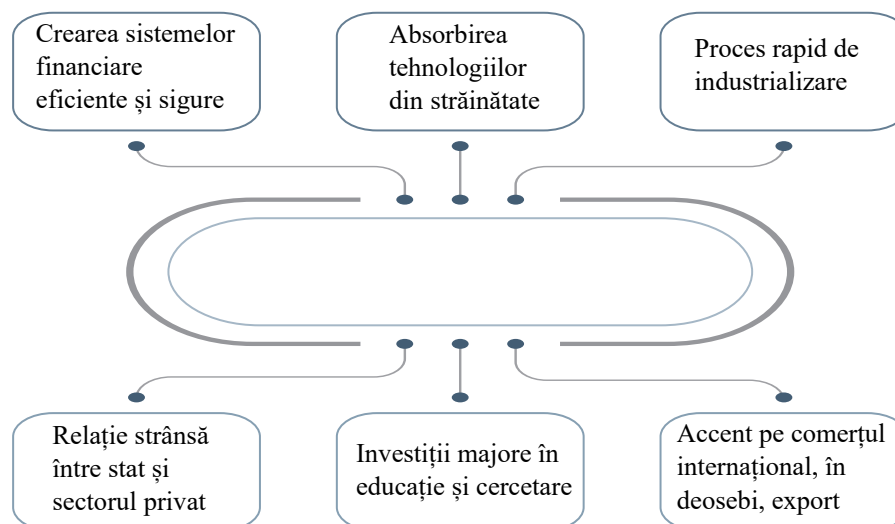

Figura 1: Pilonii de bază ai Modelului Economic Est-Asiatic

Sursa: Elaborat de către autor în urma cercetărilor proprii [(PAGE)]

În viziunea economiștilor asiatici, acestea reprezentau căile principale pentru stimularea progresul macroeconomic continuu. Principalii factori care au contribuit la creșterea economică au fost: investițiile majore în dezvoltarea „viitorului”, adică în educație, cercetare, inovație, dar și creșterea volumului de investiții în industriile precum: construcțiile de roboți, IT, microelectronica ș.a. În acest mod Asia de Est și Sud-Est a devenit unul dintre centrele globale, fiind un actor cheie în circuitul economic mondial, dovadă fiind creșterea fulminantă a PIB-ului în țările din regiunea asiatică în perioada anilor 2000-2022 [*Figura 2*].

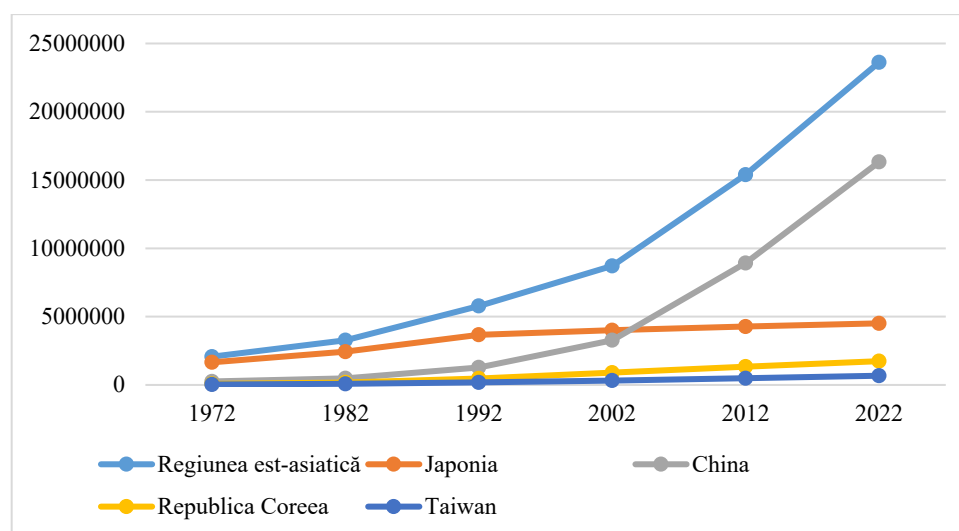

Figura 2: Evoluția PIB-ului real al statelor Sud-Est Asiatice, milioane USD, prețurile 2015

Sursă: Elaborat de către autor în baza datelor UNCTAD

Disponibil la: <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.GDPTotal>

Necesitatea creării unui model de dezvoltare a fost necesar chiar din perioada postbelică. Cel de-al Doilea Război Mondial a cauzat perturbări majore în toate sferele de activitate economică la nivel internațional, aceeași soartă având și economia Japoniei, care, de asemenea, a avut de suferit, fiind distrusă $\frac{1}{4}$ din industrie. Din acest considerent guvernul nipon a fost obligat să realizeze o nouă strategie de dezvoltare economică a țării, care viza, în primul rând, o relație foarte strânsă între guvern și sectorul privat [(BULATOV, 2022)].

Strategia economică postbelică a fost bazată, în primul rând, pe stimularea economisirii și investirii banilor, precum și orientarea spre piața internațională, adică, au considerat exportul ca fiind una dintre principalele metode generatoare a succesului. În vederea susținerii acestor idei, au fost realizate importante reforme, ce țin de politica fiscală, politica monetară ș.a. Acesta a fost un pas crucial în restabilirea industrială a Japoniei, fiind oferite credite bancare la rate foarte mici, în special, pentru dezvoltarea industriilor constructoare de mașini, având ca ramuri principale realizarea aparatelor electrocasnice, automobile și, ulterior, roboți. Competitivitatea pe piața internațională a bunurilor japoneze a fost determinată direct, atât de prețul, relativ, mic, cât și de calitatea acestora. Astfel, în anii '80 al secolului trecut, Japoniei îi reușește să devină a treia putere economică la nivel mondial după URSS și SUA [(BULATOV, 2022)], înregistrând în 1980 un PIB total de 1,1 trilioane USD [(UNCTAD STAT, 2024)].

Ascensiunea economică rapidă și competitivitatea bunurilor japoneze la nivel mondial a determinat apariția pe piață a tot mai mulți investitori, care-și plasau fondurile în diferite sectoare ale economiei. Însă, anii '90 pentru Japonia au devenit o perioadă de cotitură, care se caracterizează printr-o creștere economică redusă, care e prezentă și astăzi, fiind înregistrată în istorie ca „Deceniile Pierdute” [(BULATOV, 2022)]. Experții consideră faptul că factorul principal, ce a cauzat o creștere economică scăzută, este neadaptarea la timp la tendințele globale, unde totul este foarte dinamic și necesită o actualizare continuă [(OKIMOTO, 2004)]. Analizând situația actuală, este vizibil faptul că guvernul Japoniei continuă să realizeze activ diverse reforme, mai ales în domeniul demografic, având o rată de îmbătrânire foarte înaltă pe fondul unei scăderi puternice a natalității.

Republica Coreea este un alt reprezentant important al Strategiei Economice Est-Asiatice, care a preluat, a implimentat și a perfecționat modelul japonez, din acest considerent rata anuală de ascensiune economică ajungând și la 13%, conform UNCTAD. Modernizarea țării, de asemenea, a început în anii '50 ai secolului XX, în urma divizării statului Coreean în RPD Coreeană și, respectiv, Republica Coreea.

În comparație cu Japonia, care promovează o politică protecționistă la nivel național, Coreea de Sud este mult mai deschisă pentru a participa activ în toate fluxurile economice internaționale, astfel, în anii '60 ai secolului trecut Republica Coreea a fost susținută financiar de SUA. Acesta a fost factorul esențial ce a determinat modernizarea statului în termeni record, de exemplu către 1975-1976 producția industrială se dublează, iar agricultura ocupă, deja, o cotă mai redusă decât industria în economie fiind astfel stimulate exporturile [(BULATOV, 2022)].

Având ca model de dezvoltare strategia Japoniei, coreenii au preluat foarte multe, investind sume impunătoare în cercetare, studii de calitate, inovație și tot ce cuprinde IT. Un pilon de bază al economiei în Republica Coreea sunt conglomeratele, cunoscute sub denumirea de chaebols, un alt element preluat de la niponi, în Japonia fiind numite keiretsu. Acestea sunt niște corporații foarte mari, care înglobează alte firme mai mici, ce-și pot realiza activitatea chiar și în alte domenii. Companiile reprezentative ale Coreei de Sud sunt Samsung Group, LG Group, Hyundai Motor Group, a căror produse sunt prezente în majoritatea statelor lumii.

În linii generale, în strategia economică a Republicii Coreea se observă urme adânci ale Modelului Est-Asiatic, care reprezintă cheia succesului obținut de către ea decenii la rând. Comparând situația economică a țărilor vecine abordate mai sus, unde ambele, în primul rând, luptă intensiv cu criza și îmbătrânirea demografică, însă, condițiile în care se află Japonia acum sunt mai grave, Republicii Coreea reușindu-i mai bine să evite aceste probleme datorită flexibilității sale și puterii de adaptabilitate continuă la noile tendințe globale.

Alt actor cheie al economiei mondiale este Republica Populară Chineză, țara care, astăzi, reprezintă principalul rival al SUA, înregistrând în 2022, conform UNCTAD, un PIB de aproximativ 18 trilioane USD [(UNCTAD STAT, 2024)]. Strategia de dezvoltare a Chinei este ceva foarte neobișnuit și derivă, în mod deosebit, de la faptul că partidul de guvernare este unul comunist (Partidul Comunist din China) care promovează o politică comercială deschisă. Succesul statului chinez, în mare parte, se datorează viziunilor revoluționare ale lui Deng Xiaoping, care vine la guvernare în 1978, după decesul lui Mao Zedong. O nouă viziune asupra strategiei de dezvoltare a Chinei constă în faptul că aceasta implimentează numeroase reforme de diferită natură, ce aveau drept scop creșterea economică a statului [(Morrison, 2019)].

Acestea reprezintă unele dintre numeroasele reforme realizate de către guvernul chinez. În viziunea multor economiști, dezvoltarea economică rapidă a Chinei se datorează a doi factori cheie:

- investiții majore de capital (provenite din economiile locale și investițiilor străine directe);
- creșterea rapidă a productivității muncii, care au generat succesul actual [(Morrison, 2019)].

Modelul Economic Est-Asiatic a avut o importanță deosebită și în China, însă, e de menționat faptul că în strategia de dezvoltare chineză, statul, totuși, are o influență și mai mare, reglementând și monitorizând foarte bine toate activitățile din țară. Tendința către internaționalizare care a determinat realizarea de către guvernul chinez a numeroase reforme, precum:

- liberalizarea pieței, astfel, promovând comerțul internațional;
- industrializarea rapidă;
- investiții considerabile în infrastructură pentru a deveni atractivi în atragerea investitorilor străini, totodată, stimulând deschiderea afacerilor de către chinezi;
- investițiile majore în cercetări și educație [(Morrison, 2019)].

China astăzi, înregistrând locul doi în lume după volumul PIB-ului, reprezintă un actor foarte important în susținerea economiei mondiale, devenind un centru economic mondial de putere și influență. Creșterea economică vîrtiginoasă de la an, la an poate determina ca în, relativ, scurt timp să ajungă la nivelul PIB-ului SUA, în 2022 acumulând aproximativ 25,6 trilioane USD [(UNCTAD STAT, 2024)].

CONCLUZIE

Modelul Economic Est-Asiatic reprezintă un concept, ce vizează un grup de state din Estul și Sud-Estul Asiei, care se caracterizează prin strategia de dezvoltare economică asemănătoare. Aceasta a contribuit substanțial la transformarea regiunii într-un centru de putere mondială, din toate punctele de vedere, astăzi, având un rol major în susținerea a tot ce presupune economia mondială. Succesul pe care l-a adus acest model este un subiect controversat, fiindcă a determinat nu doar creșteri semnificative la nivel economic, ci și efecte negative asupra populației, cauzând, numeroase cazuri de probleme a sănătății mintale, asupra mediului, poluat intens în urma industrializării masive și multe alte consecințe negative.

BIBLIOGRAFIE

1. DANIEL I. OKIMOTO. (2004) Causes of Japan's Economic Stagnation.
Disponibil la: https://aparc.fsi.stanford.edu/research/causes_of_japans_economic_stagnation
2. Birdsall, Nancy M.; Campos, Jose Edgardo L.; Kim, Chang-Shik; Corden, W. Max; MacDonald, Lawrence [editor]; Pack, Howard; Page, John; Sabor, Richard; Stiglitz, Joseph E. (1993). The East Asian miracle : economic growth and public policy : Main report (English). A World Bank policy research report Washington, D.C. : World Bank Group.
Disponibil la: <http://documents.worldbank.org/curated/en/975081468244550798/Main-report>
3. JOHN PAGE. The East Asian Miracle: Building a Basis for Growth
Disponibil la: [https://www.elibrary.imf.org/configurable/content/journals/\\$002f022\\$002f0031\\$002f001\\$002farticle-A001-en.xml?&](https://www.elibrary.imf.org/configurable/content/journals/$002f022$002f0031$002f001$002farticle-A001-en.xml?)
4. United Nations Conference on Trade and Development. UNCTAD STAT
Disponibil la: <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.GDPTotal>
5. Wayne M. Morrison. (2019) China's Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States.
Disponibil la: <https://www.everycrsreport.com/reports/RL33534.html>
6. BULATOV, A. (2022) Developed Economies of Asia. *World Economy and International Business: Theories, Trends, and Challenges*. Moscow State Institute of International Relations, Moscow, Russia, pag. 337

Coordonator științific: POPA Marina, dr., conf.univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: popa.marina@ase.md

THE ROLE OF ECONOMIC ORGANISATIONS IN INTERNATIONAL AFFAIRS

ROLUL ORGANIZAȚIILOR ECONOMICE ÎN AFACERILE INTERNAȚIONALE

CEAGLEI Valeria, studentă, specialitatea: EMREI

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail autor: ceaglei.valeria@ase.md

Abstract: *This work analyzes the impact of economic organizations in the development and prosperity of international business. We analyzed their essence and their direct impact through examples of financed projects. Also, we analyzed the contribution and missions of International Institutions, MIGA, IDA and ODA through the lens of the concrete projects financed, and what were the results of these aids. We identified their strategic directions and their role in the development of the global economy.*

Keywords: *International organizations, development, globalization.*

JEL CLASSIFICATION: F13, F33, F53, O19

INTRODUCERE

Organizațiile Economice au un rol catalizator în procesul de promovare a prosperității mondiale, prin intermediul lor are loc accelerarea și intensificarea dezvoltării a afacerilor statelor lumii.

Distingem organizațiile economice ca o formă de cooperare, asociere între state care este constituită prin intermediul unui tratat sau acord, care are drept scop cooperarea și susținerea reciprocă pe plan financiar a statelor membre. Organizațiile Economice favorizează nu doar cadrul în care sunt luate deciziile de cooperare, dar și mecanismele necesare pentru transpunerea acestor decizii în acțiuni concrete. [Chistruga B., 2016]

CONȚINUT DE BAZĂ

Prin prisma organizațiilor economice se contribuie la eradicarea sărăciei, creșterii economice durabile, de astfel creand un mediu concurențial sănătos și totodată loial față de țările în curs de dezvoltare și cele slab dezvoltate.

Necesitatea creării acestora vine încă din perioada postbelică, când statele lumii au trebuit să aibă niște relații puternice de colaborare pentru a reuși să-și refacă economiile după cel de-al II Război Mondial. Astăzi suntem martorii unei descensiuni economice inițiată de pandemia globală Covid - 19, ulterior urmată de Invazia din Ucraina, astfel colaborarea statelor lumii prin prisma Organizațiilor Economice devine tot mai indispensabilă, pentru păstrarea nu doar a integrității economice, ci și a celei teritoriale. Totodată, menționăm impactul globalizării în contextul în care se atestă o promovare a cooperării economice internaționale, a facilitării accesului la resursele financiare a țărilor în curs de dezvoltare sau a celor care se confruntă cu dezechilibre interne temporare, al promovării investițiilor străine sau al stimulării dezvoltării economice și sociale a țărilor.

În prezent există un număr însemnat de organizații economice internaționale cu obiective și mecanisme de finanțare și susținere economică diferite, de exemplu: Fondul Monetar Internațional, Grupul Băncii Mondiale cu IDA sau MIGA, OCDE. Fiecare dintre aceste instituții s-au dezvoltat de-a lungul timpului, mărindu-și în permanență forța financiară de care dispun, încercând practic să-și asume un rol cât mai activ în finanțarea internațională.

Un exemplu de organizație care facilitează dezvoltarea Afacerilor Internaționale este **Agencia Multilaterală de Garantare a Investițiilor (MIGA)**, care este membru al Grupului Băncii Mondiale. Mandatul său este de a promova și facilita investițiile transfrontaliere în cadrul țărilor în curs de dezvoltare, oferindu-le garanții, de exemplu, asigurare de risc politic și îmbunătățire a creditului investitorilor și creditorilor. Aceasta are 4 direcții strategice, care presupun:

- Aprofundarea impactului în Țările Ida/Fcs;
- Complementarea creării pieței;
- Preluarea și conducerea problemelor globale;
- Îmbunătățirea modelului de afaceri. [MIGA, 2024]

Deoarece, MIGA se angajează să susțină țările în curs de dezvoltare, observăm impactul acesteia asupra afacerilor locale din China, mai exact MIGA a emis acoperire către Continental Enterprises Ltd., o subsidiară a companiei Continental Grain din Statele Unite, pentru două proiecte în China. Continental va construi și va opera Wuhan Conti, o fermă de creștere a păsărilor de curte, care va fi deținută de Continental și de o corporație deținută de guvern chinez. Ouăle fertilizate de la fermă vor fi vândute unui incubator din apropiere, deținut în totalitate de Continental. Banca de Agricultură a orașului Wuhan acordă, de asemenea, împrumuturi pe termen lung ambelor proiecte. MIGA a semnat două contracte cu Continental pentru 4,4 milioane de dolari împotriva riscurilor de expropriere și de război și tulburări civile. [MIGA, Projects, 2024]

Proiectele vor stimula economia locală prin creșterea achizițiilor de bunuri, generarea de venituri guvernamentale mai mari și crearea de locuri de muncă suplimentare. Împreună, proiectele vor angaja 175 de persoane în faza de construcție și vor crea 140 de locuri de muncă permanente până în al cincilea an de producție. Angajații vor primi instruire în tehnicile moderne de creștere a păsărilor de curte. În plus, Conti Agricultural, incubatorul, va achiziționa o cantitate substanțială de materiale de ambalare și energie electrică produse local.

O altă asociație cu un aport la fel major în cadrul afacerilor internaționale este **IDA, Asociația Internațională de Dezvoltare**. Ea este parte a Băncii Mondiale care ajută cele mai sărace țări din lume. A fost înființată în anul 1960, IDA își propune să reducă sărăcia prin acordarea de împrumuturi cu dobândă zero până la scăzută (numite „credite”) și granturi pentru programe care stimulează creșterea economică, reduc inegalitățile și îmbunătățesc condițiile de viață ale oamenilor. De asemenea, ea completează componenta inițială de creditare a Băncii Mondiale – Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BIRD). IDA sprijină o serie de activități de dezvoltare care deschide calea către egalitate, creștere economică, crearea de locuri de muncă, venituri mai mari și condiții de viață mai bune. IDA este una dintre cele mai mari surse de asistență pentru cele mai sărace 75 de țări din lume și este cea mai mare sursă de fonduri donatoare pentru serviciile sociale de bază din aceste țări. [IDA, 2023]

Conform datelor publicate pe site-ului oficial, observăm că în anul fiscal încheiat la 30 iunie 2023, angajamentele IDA au totalizat 34,2 miliarde USD, din care 7,3 miliarde USD sub formă de granturi. Regiunea Africa a primit 75% (25,8 miliarde USD) din totalul angajamentelor. Din 1960, IDA a oferit 533 de miliarde de dolari pentru 115 țări. [IDA, 2023]

Angajamentele anuale au crescut constant și au înregistrat o medie de aproximativ 36 de miliarde de dolari în ultimii trei ani (FY21-FY23). Treizeci și șase de țări au absolvit și multe au devenit donatori IDA, inclusiv China, Chile, India, Coreea de Sud și Turcia.

În Azerbaidjan, Proiectul de îmbunătățire a competitivității agricole, care s-a încheiat în 2021, a ajutat întreprinderile agricole mici și mijlocii să își crească productivitatea și vânzările cu aproximativ 60%, respectiv 70%. Proiectul a sprijinit 70% din efectivul de animale din țară prin programul său de control al bolilor animalelor, a investit și în cercetarea și procesarea semințelor pentru a îmbunătăți calitatea și producția semințelor. Proiectul a susținut, de asemenea, programul de privatizare a serviciilor veterinare și a oferit sprijin financiar pentru peste 200 de întreprinderi agricole. Proiectul a creat 3.000 de noi locuri de muncă în sector. [WB, Projects, 2017]

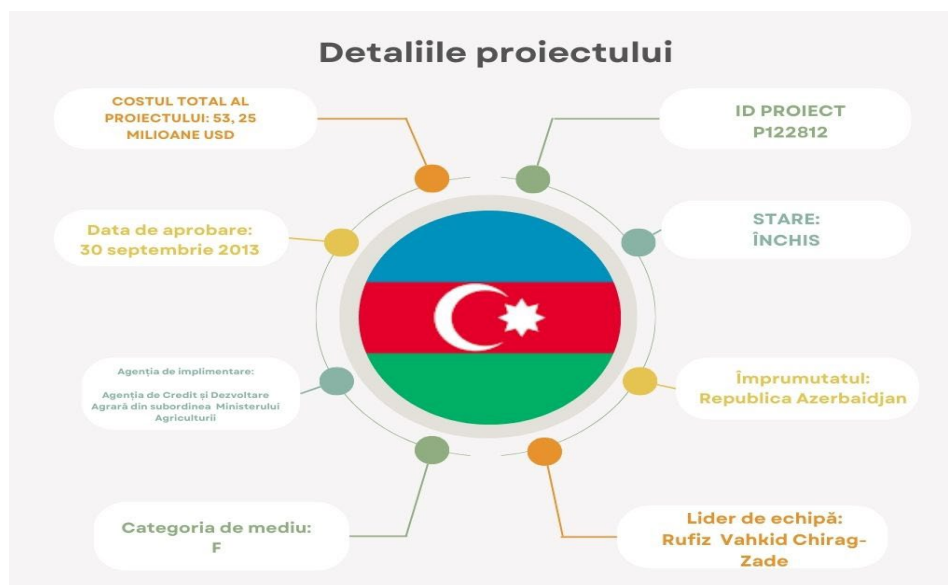

Figura 1. Proiectul de îmbunătățire a competitivității agricole în Azerbaidjan

Sursa: elaborat de autor în baza datelor oferite de banca Mondială. Disponibil la:

<https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P122812>

În Republica Moldova, există mai multe organizații, instituții care susțin și promovează afacerile locale. Spre exemplu putem vorbi despre **Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului (ODA)**. ODA este o instituție publică din subordinea Ministerului Economiei cu misiunea de a susține dezvoltarea mediului antreprenorial autohton, inclusiv a întreprinderilor mici și mijlocii, prin promovarea culturii antreprenoriale, acordarea asistenței financiare și tehnice pentru companii, emiterea garanțiilor financiare și de stat, precum și asigurarea infrastructurii de suport în afaceri. [ODA, 2024]

ODA este un partener de încredere a companiilor, le oferă șansa de a se dezvolta, de a deveni sustenabile și puternice, atât în plan național cât și în plan extern, prin accesarea programelor de suport destinate comunității de afaceri. Echipa ODA identifică și susține ideile inovatoare și găsește soluții pentru o bună funcționare a mediului antreprenorial din Republica Moldova. Un element de bază al succesului în afaceri îl reprezintă, accesul la informație. Or, numai un antreprenor informat este prosper.

Un exemplu de program finalizat cu succes este, **Programul Național de Abilitare Economică a Tinerilor (PNAET)**, care a fost finanțat de către Guvernul Republicii Moldova în baza Hotărârii Guvernului nr.364 din 3 iunie 2008, cu modificările ulterioare de extindere a acțiunii Programului până în anul 2017. Beneficiarii Programului: persoane fizice și juridice tinere care își desfășoară activitatea de întreprinzător în toate domeniile din regiunile rurale cu vârsta cuprinsă între 18-35 ani. Sursele de finanțare ale programului: fondurile împrumuturilor și granturilor externe de stat a Proiectelor Investiționale pentru dezvoltare, recreditate de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova. (<https://www.oda.md/ro/media-page/presa/comunicate-de-presa/evenimente/programului-national-de-abilitare-economica-a-tinerilor-pnaet-instruire-antreprenoriala1>)

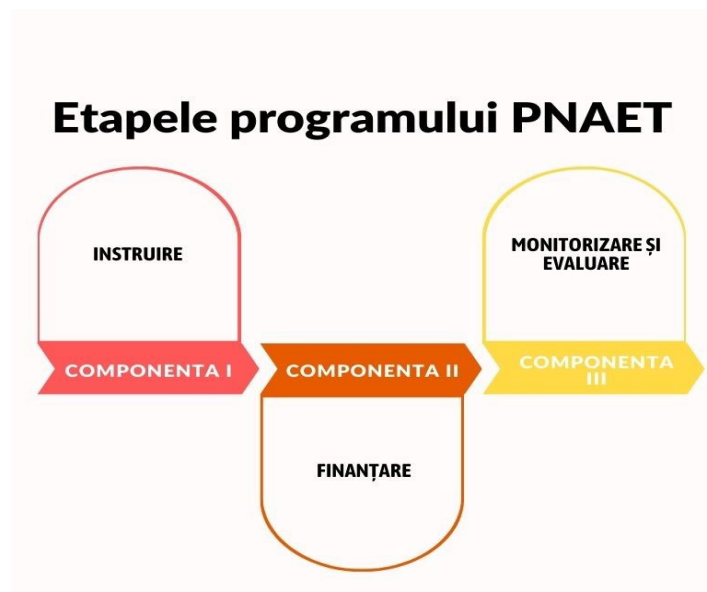

Figura 2. Etapele programului PNAET, finanțat de către ODA.

Sursa: elaborat de autor în baza datelor oferite de Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului. Disponibil la: [https://www.oda.md/files/ro/pdf/rapoarte/Evaluarea_gradului_de_satisfactie_a_tinerilor_PNAET%20\(2017\).pdf](https://www.oda.md/files/ro/pdf/rapoarte/Evaluarea_gradului_de_satisfactie_a_tinerilor_PNAET%20(2017).pdf)

Pentru tineri acest program a fost de o importanță majoră, oferindu-le oportunitatea de a-și încerca puterile în domeniul antreprenoriatului. Componenta "Instruire antreprenorială" implementată de ODA a contribuit semnificativ la dezvoltarea competenței antreprenoriale în rândul tinerilor, care este una importantă pentru deprinderile de viață, conform evaluărilor Small Business Act. Pe parcursul implementării programului, de instruire au beneficiat circa 5000 de tineri din toate raioanele țării, inclusiv 2223 de femei. Interes față de dezvoltarea cunoștințelor și competențelor în domeniul antreprenoriatului au manifestat nu doar tinerii care nu au afacere ci și cei care s-au lansat în business dar au simțit nevoia de dezvoltare în acest domeniu. Din numărul total al tinerilor instruiți circa 19% au fost tineri întreprinzători. [Marcu F, 2017]

De asemenea un program de succes, care este în plină derulare este programul **Femei în Afaceri**, care are drept scop reducerea inegalității de gen în mediul afacerilor prin oferirea suportului financiar și non-financiar, acordarea granturilor pentru investiții și servicii relevante pentru dezvoltarea afacerilor de către femei. O beneficiatoare a acestui program este Vetrici Lena, fondatoarea "Frigodoragro" SRL, care activează în sectorul Agricultură și industria prelucrătoare cu sediul în s. Chirileni, rn. Ungheni. Suma grantului aprobat a fost de 704 212 lei. [Marcu F, 2017]

CONCLUZII

Aportul Organizațiilor Economice în Afacerile Internaționale este cu adevărat unul major, prin exemplele menționate mai sus, putem observa impactul direct a acestora asupra prosperității afacerilor internaționale prin prisma investițiilor, creditelor sau prin crearea unui cadru legal favorabil dezvoltării acestora. Evoluția se bazează pe comunitate și cooperare, iar organizațiile economice internaționale au un rol crucial în acest proces prin gestionarea și influențarea afacerilor internaționale. Aceste organizații au fost create pentru a facilita cooperarea economică între statele membre, promovând comerțul, investițiile și dezvoltarea economică globală. Astfel are loc promovarea unei economii globale sănătoase și echitabile, facilitând cooperarea între statele membre și gestionând provocările economice globale.

BIBLIOGRAFIE:

1. Agenția Multilaterală de Garantare a Investițiilor (MIGA), (2024). Disponibil la: <https://www.miga.org/>
2. Multilateral Investment Guarantee Agency. (2023) Projects. Disponibil: <https://www.miga.org/projects>
3. International Development Association. (2023) What is IDA. Disponibil: <https://ida.worldbank.org/en/what-is-ida>
4. Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului, (ODA, 2024) Disponibil: <https://www.oda.md/ro/>

5. World Bank (2013). AGRICULTURAL COMPETITIVENESS IMPROVEMENT PROJECT/Ajerbaidjan. Disponibil la: <https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P122812>
6. Marcu, F., (2017). Evaluarea gradului de satisfacție a tinerilor participanți la componenta I „Instruire Antreprenorială” în cadrul programului Național de abilitate economică a tinerilor (PNAET) 2017. Disponibil la : [https://www.oda.md/files/ro/pdf/rapoarte/Evaluarea_gradului_de_satisfactie_a_tinerilor_PNAET%20\(2017\).pdf](https://www.oda.md/files/ro/pdf/rapoarte/Evaluarea_gradului_de_satisfactie_a_tinerilor_PNAET%20(2017).pdf)
7. Chistruga B. Economie mondială și integrare europeană. Chișinău, 2016, ed. ASEM. ISBN 978-9975-75 806-2, 29,7 c.a
Disponibil la: https://old.ase.md/files/catedre/bi/Manual_EMIE_Chistruga_31.05.2016.pdf

Coordonator științific: Marina POPA, dr., conf.univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: : popa.marina@ase.md

THE IMPACT OF ECONOMIC MODELS ON ECONOMIC DEVELOPMENT: COMPARATIVE ANALYSIS OF NORWAY AND SOUTH KOREA

IMPACTUL MODELELOR ECONOMICE ASUPRA DEZVOLTĂRII ECONOMICE: ANALIZA COMPARATIVĂ NORVEGIA ȘI COREEA DE SUD

NEGOIȚA Olga, studentă, specialitatea: EMREI

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,

www.ase.md

e-mail: gherman.olga@ase.md

Abstract: *In the era of globalization and economic interconnectedness, the economic models adopted by different countries play an essential role in determining their development trajectory and influencing global economic evolution. A comparative analysis of the economic models of different countries can provide valuable insight into how different approaches, policies and priorities can impact economic and social progress. In this context, this article aims to explore and analyze the economic models of Norway and South Korea and their impact on the economic development of each country. Norway stands out for adopting an economic model based on natural resources, especially the oil and natural gas industry. With an impressive sovereign wealth fund, the country uses revenues from oil and gas exports to invest in development projects and its pension fund, thus contributing to its long-term stability and prosperity. On the other hand, South Korea has adopted an economic model focused on industrialization and technology, becoming one of the most important players in the global technology industry. Norway and South Korea are inspirational examples that illustrate how different economic models can be adapted to the specifics of a country and contribute to its prosperity and well-being.*

Cuvinte cheie: dezvoltare economică, model economic, inovare, tehnologie, creștere.

JEL CLASIFICATION: O11, O47, O57

INTRODUCERE

În contextul globalizării și al schimbărilor economice rapide, analiza impactului modelelor economice asupra dezvoltării economice reprezintă un aspect esențial pentru înțelegerea modului în care diverse sisteme și strategii economice influențează prosperitatea națiunilor. Acest articol se concentrează asupra unei analize comparative între Norvegia și Coreea de Sud, două țări cu modele economice diferite, dar cu performanțe notabile în ceea ce privește dezvoltarea economică. Obiectivele acestei cercetări sunt multiple. În primul rând, ne-am propus să identificăm și să analizăm specificitățile modelelor economice adoptate de Norvegia și Coreea de Sud. În al doilea rând, ne propunem să evaluăm impactul acestor modele asupra dezvoltării economice în cele două țări, prin examinarea performanțelor lor în diverse domenii precum creșterea economică, inovarea, competitivitatea și bunăstarea cetățenilor. În plus, se vor analiza politicile și strategiile adoptate de guvernele Norvegiei și Coreei de Sud pentru a susține și îmbunătăți modelele lor economice. Importanța acestei cercetări rezidă în posibilitatea de a oferi o perspectivă mai profundă asupra modului în care diferitele modele economice pot influența dezvoltarea și succesul unei națiuni.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Impactul modelelor economice asupra dezvoltării economice este un aspect fundamental în înțelegerea și analizarea evoluției economiilor la nivel global. Modelele economice reprezintă seturi de teorii, politici și strategii adoptate de către guverne și instituții economice pentru a ghida și influența direcția dezvoltării economice a unei țări. Aceste modele pot varia semnificativ în funcție de contextul istoric, cultural, geografic și politic al fiecărei țări, iar impactul lor poate fi complex și diversificat. [Danciu, V., 2019]

Un aspect crucial al acestei dezbateri este capacitatea unui model economic de a stimula creșterea economică durabilă. Modelul de piață liberă, bazat pe principii de concurență și liberă inițiativă, a fost adesea promovat ca un motor al creșterii economice în multe țări. Acest model favorizează inovația, investițiile și eficiența economică prin intermediul mecanismelor pieței și al liberului schimb. Pe de altă parte, modelele economice bazate pe intervenția guvernamentală, cum ar fi planificarea centralizată sau economiile mixte, sunt susținute de argumente că pot asigura o distribuție mai echitabilă a resurselor și o mai mare stabilitate economică. Prin reglementare și intervenție activă, guvernul poate corecta inechitățile și poate încuraja dezvoltarea sectoarelor considerate strategic importante.

Lucrarea „*Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity, and Poverty*” a lui Daron Acemoglu și James A. Robinson oferă o analiză amplă a modului în care instituțiile economice și politice afectează dezvoltarea economică, existând mai multe afirmații care se referă la impactul modelelor economice asupra dezvoltării economice, susținând că: „Instituțiile economice incluzive stimulează activitatea economică, creșterea productivității și dezvoltarea economică, iar instituțiile economice extractive, pe de altă parte, creează în mod tipic o societate a elitelor al căror obiectiv este să extragă cât mai multă bogăție posibil din restul populației”. [Acemoglu, D., 2013]

Impactul unui model economic asupra dezvoltării economice este, de asemenea, influențat de contextul specific al fiecărei țări. Factori precum resursele naturale, nivelul de educație, infrastructura și stabilitatea politică pot afecta modul în care un model economic este implementat și funcționează. Spre exemplu, o țară cu resurse naturale bogate poate opta pentru o strategie de dezvoltare bazată pe exploatarea acestor resurse, în timp ce o țară fără resurse naturale poate adopta un model orientat către sectorul serviciilor sau tehnologiei. De asemenea, este important să se evalueze și impactul social și mediul înconjurător al unui model economic. Creșterea economică poate aduce beneficii economice, dar poate genera și inegalități sociale sau impacte negative asupra mediului. Astfel, un model economic eficient ar trebui să țină cont de aceste aspecte și să încerce să echilibreze creșterea economică cu protecția socială și mediul înconjurător.

Modelul de dezvoltare economică nordică, cu accent pe exemplul Norvegiei, reprezintă un subiect de interes major în peisajul economic global. Norvegia, una dintre cele mai prospere țări din lume, a demonstrat că o combinație inteligentă între intervenția statului, politici sociale puternice și o gestionare eficientă a resurselor naturale poate genera prosperitate durabilă și echitabilă pentru întreaga populație. Conform Băncii Mondiale, PIB-ul total al Norvegiei în 2022 a atins un nivel de 593.35 miliarde de dolari, iar PIB-ul pe cap de locuitor 108729.2 dolari, fiind unul dintre cele mai ridicate din lume, acest nivel înalt al PIB-ului pe cap de locuitor sugerează o distribuție relativ echitabilă a bunăstării în țară și niveluri ridicate ale calității vieții pentru cetățeni. [World Bank Data, 2022]

Norvegia consideră Agenda 2030 cu cele 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD) ca fiind un plan global transformativ. Guvernul acordă prioritate eforturilor de realizare a acestor obiective atât la nivel național, cât și internațional, concentrându-se pe eradicarea sărăciei extreme, protejarea limitelor planetare și promovarea prosperității, păcii și justiției. Guvernul norvegian a identificat mai multe provocări naționale care trebuie abordate, inclusiv reducerea bolilor netransmisibile, creșterea ratei de absolvire a liceului, eliminarea violenței împotriva femeilor și fetelor, asigurarea infrastructurii durabile, îmbunătățirea calității aerului urban, reducerea risipei alimentare, reducerea generării de deșeuri, reducerea impactului speciilor invazive, și combaterea violenței și a crimei organizate.

Un alt aspect crucial al modelului norvegian este gestionarea prudentă a resurselor naturale, în special a resurselor de petrol și gaze. În timp ce multe țări bogate în resurse naturale au căzut pradă „blestemului resurselor”, suferind de corupție, inegalitate și instabilitate economică, Norvegia a adoptat o abordare diferită. Fondul Suveran de Investiții al Norvegiei, cunoscut și sub numele de „Fondul Petrolului”, a fost creat pentru a gestiona veniturile din industria energetică a țării într-un mod responsabil și sustenabil. Acest fond este un exemplu de transparență și guvernare eficientă, contribuind la stabilitatea economică și asigurând că beneficiile resurselor naturale sunt distribuite echitabil între generații.

De asemenea, politicile sociale robuste din Norvegia, cum ar fi sistemul universal de sănătate, asigurările sociale generoase și nivelurile ridicate de protecție a muncii, contribuie la stabilitatea și incluziunea socială. Aceste politici nu numai că reduc inegalitatea și sărăcia, dar și stimulează consumul și investițiile, consolidând astfel economia.

Modelul de dezvoltare economică al Coreei de Sud reprezintă un exemplu strălucit de succes în transformarea unei țări dintr-o economie agrară într-una industrializată și, mai apoi, într-o economie avansată și diversificată. Acest model, cunoscut și sub denumirea de „Miracolul economic al Coreei de Sud”, a fost construit pe o serie de politici coerente și strategii de dezvoltare implementate cu fermitate de către guvernul sud-coreean, iar rezultatele obținute sunt remarcabile și incontestabile. [Jwa S. H., 2001].

Potrivit Băncii Mondiale, Republica Coreea a obținut un succes remarcabil în ultimele decenii în combinarea creșterii economice rapide cu reducerea semnificativă a sărăciei, produsul intern brut crescând în medie cu 4,9% anual între 1988 și 2022, ajungând la o valoare de 1.67 trilioane de dolari în 2022. Această performanță robustă a fost alimentată de creșterea anuală a exporturilor, în medie 8,9% în aceeași perioadă. Fiind primul beneficiar de ajutor care a devenit membru al Comitetului de Asistență pentru Dezvoltare (CAD) al Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) în 2010, venitul național brut al Coreei pe cap de locuitor a crescut rapid de la 67 USD la începutul anilor 1950. la 32.661 USD în 2022. Coreea este un partener cheie de dezvoltare al Grupului Băncii Mondiale și un contributor important (din 1977) la Asociația Internațională de Dezvoltare, fondul Băncii Mondiale care sprijină cele mai sărace țări din lume.

Inițiativa guvernului Republicii Coreea de a dezvolta industria a jucat un rol vital în transformarea țării într-unul dintre cei mai importanți actori economici la nivel mondial și în crearea unor corporații puternice și inovatoare. Guvernul sud-coreean a promovat politici care să sprijine creșterea și diversificarea sectorului industrial, investind masiv în infrastructură, cercetare-dezvoltare și educație tehnică. Această abordare a creat un mediu propice pentru dezvoltarea întreprinderilor și inovației tehnologice, stimulând creșterea economică și crearea de locuri de muncă. De-a lungul anilor, guvernul a adoptat politici de promovare a exporturilor și a investițiilor străine, facilitând astfel accesul întreprinderilor sud-coreene pe piețele internaționale. Acest lucru a permis corporațiilor să-și extindă operațiunile la nivel global și să devină jucători majori în diverse industrii, cum ar fi tehnologia informației, automobilele, electronica și produsele chimice. [Tudor D., 2012]

Această abordare a dus la apariția unor corporații gigantice precum Samsung, Hyundai, LG și SK Group, care au devenit sinonime cu inovația, calitatea și performanța în întreaga lume. Aceste corporații nu doar că au contribuit semnificativ la creșterea economică a Coreei de Sud, dar au și avut un impact pozitiv asupra societății, generând locuri de muncă, sprijinind dezvoltarea comunităților locale și promovând cercetarea și inovația.

Politica educațională este o prioritate cheie pentru guvernul sud-coreean, iar investițiile au generat performanțe peste medie la testele Programului pentru evaluarea internațională a studenților (PISA) și cea mai mare rată a educației terțiare a OCDE (69,8%) pentru cei cu vârsta cuprinsă între 25 și 34 de ani. Cu toate acestea, Nivelul cheltuielilor publice din Coreea (3,8% din PIB) pentru învățământul primar până la terțiar este sub media OCDE (4,1%), deși cheltuielile private (1,3%) sunt mai mari decât media OCDE (0,8%). Deși accesul general la educație este foarte bun, procesele de admitere pentru universitățile de elită rămân extrem de competitive și inechitabile, deoarece favorizează copiii din familii privilegiate. [OCDE, 2024]

Sistemul de sănătate din Coreea de Sud se caracterizează prin acoperire universală și una dintre cele mai mari speranțe de viață din lume. Organizația Mondială a Sănătății (OMS) a evaluat acoperirea universală de asistență medicală (UHC) a Coreei la 85,7 (adică 85,7% din populație are o acoperire de bază) în 2017, mai mare decât media OCDE de 80. Sistemul de sănătate din Coreea a avut rezultate bune la testul de stres oferit de COVID-19. În ianuarie 2021, Coreea a avut al doilea cel mai mic număr de cazuri de COVID-19 (la 100.000 de persoane) din OCDE. Într-adevăr, Coreea a fost lăudată la nivel internațional pentru limitarea rapidă și eficientă a pandemiei, în special pentru procedurile de testare, urmărire a contactelor și carantină. De la lansarea planului de asistență medicală mai generos „Mooncare” în 2017, ponderea guvernului în cheltuielile totale pentru sănătate a crescut de la 59% în 2016 la 62% în 2020.

În plus, cheltuielile private, din buzunar, au scăzut de la 33% din cheltuielile totale pentru sănătate în 2016 la 29% în 2020. Expansiunea continuă a asistenței medicale Mooncare pentru a acoperi toate tratamentele medicale și nu doar pentru patru boli majore (cancer, tulburări cardiace, boli cerebrovasculare și boli rare incurabile) – este probabil să reducă incidența asistenței medicale catastrofale.

Coreea a condus Indicele de inovare al Bloomberg timp de șapte din cei nouă ani în care indicele a fost publicat, inclusiv în 2021. Infrastructurile de internet în bandă largă și de telefonie mobilă din Coreea sunt printre cele mai bune din lume și a fost una dintre primele la nivel mondial care a stabilit o infrastructură 5G cuprinzătoare. Mai recent, ca răspuns la COVID-19, Coreea și-a demonstrat capacitatea de lider și inovare în tehnologia sănătății (de exemplu, urmărirea contactelor, testarea, fabricarea vaccinurilor). Țara are o infrastructură de cercetare excelentă, cu multe universități și institute de cercetare de clasă mondială care produc cercetări și brevete competitive la nivel internațional. [Indicele de inovare Bloomberg, 2021]

Conform Indicelui Competitivității Globale (ICG) 2023, Norvegia a ocupat locul 7 în clasament, în timp ce Coreea de Sud s-a clasat pe locul 24, ceea ce face ca atât Norvegia, cât și Coreea de Sud să fie economii competitive, fiecare având puncte forte în domenii precum inovarea, tehnologia și infrastructura. Norvegia este recunoscută pentru inovația sa în domeniul energiei regenerabile și pentru investițiile în cercetare-dezvoltare. În Indicele Competitivității Globale, țara a obținut un scor solid în ceea ce privește inovarea și tehnologia. Coreea de Sud este renumită pentru avansul său în tehnologia informației și comunicațiilor, precum și pentru performanța sa în inovație. A obținut, de asemenea, scoruri ridicate în cadrul indicatorilor legați de tehnologie și inovare din ICG.

CONCLUZIE

Prin compararea modelelor economice ale Norvegiei și Coreei de Sud, putem observa diferențe semnificative în priorități și abordări. În timp ce Norvegia se bazează pe resurse naturale și solidaritate socială, Coreea de Sud își îndreaptă atenția către inovație și industrializare.

Cu toate acestea, ambele țări demonstrează că există mai multe căi spre dezvoltare economică și că succesul poate fi atins în moduri diferite. Norvegia și Coreea de Sud sunt exemple inspiraționale care ilustrează modul în care diferite modele economice pot fi adaptate la specificul unei țări și pot contribui la prosperitatea și bunăstarea sa: Norvegia - un paradis al resurselor naturale și al bunăstării sociale, Coreea de Sud - un model de dezvoltare industrială și tehnologică.

BIBLIOGRAFIE:

1. Danciu, V., Paraschiv, D. Afaceri internaționale performante în secolul 21. Noi abordări și soluții. Editura ASE, București, 2019.
2. Acemoglu, D., Robinson, J. Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity, and Poverty. 17 septembrie 2013, New York Times.
3. Jwa S. H. A New Paradigm for Korea's Economic Development: From Government Control to Market Economy. London: Palgrave 2001;
4. Tudor D. „Korea, the Impossible Country”. North Clarendon, VT, Tuttle Publishing, 2012;
5. Banca Mondială în Moldova. Disponibil la: <https://www.worldbank.org/ro/country/moldova> ;
6. Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică: <https://www.oecd.org/> ;
7. Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Coreea. Disponibil la: <https://www.mofa.go.kr/eng/index.do>
8. Guvernul Norvegiei. Disponibil la: <https://www.regjeringen.no/en/the-government/id443314/> ;
9. World Economic Forum. These countries are the best at attracting, developing and retaining talent. Disponibil la : <https://www.weforum.org/agenda/2023/11/most-talent-competitive-countries-2023/>
10. Indicele de inovare Bloomberg. Disponibil la: <https://www.bloomberg.com/graphics/2015-innovative-countries/> ;
11. Indicatori de guvernare durabilă. Disponibil la: <https://www.sgi-network.org/2022/> ;
12. Fondul suveran de investiții al Norvegiei. Disponibil la: <https://www.nbim.no/en/> ;
13. The Sustainable Development Knowledge Platform: Korrea. Disponibil la: <https://sustainabledevelopment.un.org/memberstates/republicofkorea>;

Coordonator științific: Marina POPA, dr., conf.univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: : popa.marina@ase.md

REPUBLIC OF MOLDOVA: BEYOND STEREOTYPES - AN ECONOMIC ANALYSIS THROUGH THE LENS OF THE NATION'S HEXAGON

REPUBLICA MOLDOVA: DINCOLO DE STEREOTIPURI - O ANALIZĂ ECONOMICĂ PRIN PRISMA HEXAGONULUI NAȚIUNII

GAIDAMPAS Sofia, studentă, specialitatea: EMREI

CORNIȚĂ Adrian, studentă, specialitatea: EMREI

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: gaidampas.sofia@ase.md,

cornita.adrian@ase.md

Abstract: *The Republic of Moldova, with its intricate history and unique identity, often grapples with stereotypical perceptions internationally, focusing on negative aspects such as poverty, corruption, and political instability. This research endeavors to transcend these stereotypes by providing a detailed economic analysis of Moldova, employing the Nation Brand Hexagon as a conceptual framework. The objectives include analyzing the Hexagon's components, identifying interconnections influencing economic performance, evaluating economic factors' impact on development, and formulating policy recommendations. Drawing on official sources, statistical data, and strategic documents, the research explores Moldova's strengths, development prospects, and challenges. Key findings reveal significant growth in tourism and exports, improvements in governance and investment climate, and the rich cultural heritage contributing to the country's image. Despite progress, challenges like infrastructure, education, and healthcare require sustained attention. Strategies for youth engagement and gender equality are pivotal for addressing demographic concerns and enhancing governance. Overall, this research aims to offer a nuanced understanding of Moldova, facilitating foreign investment attraction and fostering economic growth.*

Keywords: *The nation brand hexagon, economic analysis, tourism, exports, governance, investment, culture and heritage.*

JEL CLASSIFICATION: P47, O11, O15, O52

INTRODUCERE

Republica Moldova, o țară cu o istorie complexă și o identitate unică, se confruntă adesea cu o imagine stereotipizată pe plan internațional. Percepția dominantă se concentrează adesea pe aspecte negative, precum sărăcia, corupția sau instabilitatea politică. Această cercetare își propune să depășească limitările stereotipurilor și să ofere o analiză economică detaliată a Republicii Moldova, utilizând ca instrument conceptual Hexagonul Națiunii. Cercetarea va contribui la o imagine mai nuanțată și mai complexă a Republicii Moldova, evidențiind punctele forte ale țării și perspectivele de dezvoltare. Obiectivele cercetării se regăsesc în următoarele aspecte:

- Analiza detaliată a componentelor Hexagonului Națiunii în contextul Republicii Moldova;
- Evaluarea modului în care diferitele componente se interconectează și influențează performanța economică a țării;
- Identificarea modului prin care factorii economici influențează nivelul de trai, bunăstarea populației și perspectivele de dezvoltare ale țării.

Drept suport metodologic pentru elaborarea cercetării au fost utilizate: portalul oficial al Agenției de Investiții din Moldova, care oferă informații utile despre climatul investițional al țării, oportunitățile de afaceri și perspectivele economice; Biroul Național de Statistică- principală sursă oficială de date statistice din Moldova, furnizor de cifre specifice despre multiple sfere economice (producție industrială, comerț exterior, agricultură etc); „Strategia de cooperare pentru dezvoltarea țării”-

definește obiectivele și prioritățile de evoluție ale Republicii Moldova pentru perioada 2023-2030. [SCDT, 2020]. Complementar, s-au analizat documente oficiale, rapoarte de cercetare, studii economice și alte materiale relevante pentru tema cercetării.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Hexagonul Națiunii, introdus de Simon Anholt în 2003, este un model conceptual utilizat pentru a evalua și a îmbunătăți brandul de țară al unei națiuni. Acesta este format din șase dimensiuni cheie: exporturi, investiții, cultură, turism, guvernare și populație. Fiecare dimensiune este evaluată pe baza percepției publice, influențând reputația generală a țării pe plan internațional. Permițând o evaluare detaliată a punctelor forte și a punctelor slabe ale țării, Hexagonul Națiunii poate facilita identificarea strategiilor eficiente de îmbunătățire a percepției internaționale și de consolidare a brandului de țară. Aplicarea acestui concept va contribui la o imagine mai nuanțată și mai complexă a Republicii Moldova, depășind stereotipurile negative și evidențiind potențialul țării de a deveni o destinație atractivă pentru turiști, investitori și talente. [IA, Brand, 2023]

Analiza profilului de țară prin elementul *Turism*:

Potrivit site-ului Invest Moldova, țara se remarcă prin diverse atuuri turistice, de la turism viticol și gastronomic la ecoturism și turism cultural. Principalele țări de proveniență a turiștilor străini sunt România, Ucraina, Federația Rusă, Germania și Italia. Anul 2022 a cunoscut o creștere semnificativă a turismului în Moldova, conform Biroului Național de Statistică. Numărul total de turiști și excursioniști a atins 477,2 mii de persoane, o creștere de 48,7% comparativ cu anul 2021. Turismul emițător: Numărul de cetățeni moldoveni care au călătorit în străinătate a crescut cu 49,1%, ajungând la 324,0 mii de persoane. Turismul intern: Numărul de turiști moldoveni care au vizitat obiective turistice din țară a crescut cu 56,0%, ajungând la 123,0 mii de persoane. Turismul receptor: Numărul de turiști străini care au vizitat Moldova a crescut cu 20,8%, ajungând la 29,2 mii de persoane. [BNS, 2022]

Analiza profilului de țară prin elementul *Export*

Performanța sectorului exporturilor este esențială pentru creșterea economică, competitivitatea globală și imaginea țării pe scena internațională. Moldova exportă o gamă largă de produse, incluzând produse agricole (cereale, fructe, legume), vinuri, textile, articole din piele și încălțăminte. Produsele moldovenești se bucură de o reputație bună pe piețele internaționale, fiind apreciate pentru calitate și competitivitate. Principalele piețe de export pentru produsele moldovenești sunt România, Uniunea Europeană, Federația Rusă și țările CSI. Exporturile către Uniunea Europeană au înregistrat o creștere semnificativă în ultimii ani, datorită Acordului de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (DCFTA). Exporturile Moldovei în anul 2022 au cunoscut o creștere semnificativă. **Valoarea totală a exporturilor de mărfuri a crescut cu 37,9% în 2022** comparativ cu anul 2021, ajungând la 4335,1 milioane dolari SUA. Această creștere a fost determinată de majorarea exporturilor de mărfuri autohtone și a reexporturilor de mărfuri străine. **Exporturile de mărfuri autohtone** au constituit 68,4% din total exporturi și au înregistrat o creștere de 21,9% în 2022, ajungând la 2966,3 milioane dolari SUA. **Reexporturile de mărfuri străine** au crescut semnificativ, de 1,9 ori, în 2022 comparativ cu anul 2021, ajungând la 1368,8 milioane dolari SUA. Această creștere a contribuit la majorarea cu 20,9% a valorii totale a exporturilor. [BNS, 2023]

Analiza profilului de țară prin elementul *Guvernare*

Aspectul guvernării deține o poziție centrală în conturarea Brandului de Țară al Republicii Moldova. Țara se remarcă prin diverse eforturi de îmbunătățire a climatului de afaceri și a cadrului de reglementare, pentru a spori transparența și a combate corupția. Moldova a adoptat un cadru legal modernizat, armonizat cu standardele europene. Au fost create diverse platforme de dialog public-privat pentru a facilita cooperarea dintre Guvern și sectorul privat. Drept rezultat, Moldova a obținut 42 de puncte din 100 la Indicele de percepție a corupției din 2023, raportat de „Transparency International” [MCI, 2023]. Indicele de corupție în Moldova a fost în medie de 31,04 puncte din 1999 până în 2023, atingând un maxim istoric de 42,00 puncte în 2023 și un minim record de 21,00 puncte în 2002.

Analiza profilului de țară prin elementul *Investiții și Imigrare*

Moldova oferă o gamă largă de oportunități de investiții în diverse domenii, precum agricultura, industria ușoară, IT, turismul și energia. Guvernul oferă diverse stimulente fiscale și facilități pentru a atrage investiții străine directe, cât și programe de imigrare pentru a atrage antreprenori, investitori și profesioniști calificați. Un studiu recent, realizat de Business Intelligent Services a dezvăluit că investitorii străini din Moldova și-au reinvestit profiturile în economia țării, contrar așteptărilor. Reinvestițiile au crescut de 1,9 ori, conducând la o creștere a ISD în 2022. Companiile cu investiții străine directe sunt semnificativ mai productive decât cele locale, generând 28,2% din veniturile din vânzări ale economiei cu doar 15,4% din forța de muncă. De asemenea, contribuie semnificativ la bugetul țării, cu 25,1% din veniturile din impozitul pe venit. [AIS, FIA, 2023]

Analiza profilului de țară prin elementul *Cultură și Moștenire*

Diversitatea culturală, moștenirea istorică bogată, evenimentele culturale și turismul cultural contribuie la promovarea imaginii țării pe plan internațional și la atragerea de turiști și investitori. Republica Moldova are un patrimoniu cultural, care include monumente istorice, situri arheologice și mănăstiri vechi, printre care se regăsește **Situl arheologic Cucuteni-Tripolie**: o cultură neolitică din mileniile IV-III î.Hr., cunoscută pentru ceramica sa pictată, **Cetatea Neamțului**: o cetate medievală construită în secolul al XIV-lea, situată pe malul râului Neamț. Un rol esențial în protejarea și conservarea patrimoniului cultural al țării îl are Agenția de Inspectare și Restaurare a Monumentelor (AIRM)- o instituție publică subordonată Ministerului Culturii al Republicii Moldova.

Analiza profilului de țară prin elementul *Populație* sau *Capital Uman*

Promotori esențiali ai brandului de țară sunt oamenii care locuiesc în ea, fiind ambasadori activi prin intermediul experiențelor și interacțiunilor lor cu ceilalți. Competența, deschiderea și prietenia, toleranța și alte calități ale populației contribuie la crearea unei imagini pozitive a țării pe plan internațional și la atragerea de turiști, investitori și talente. Moldovenii sunt cunoscuți pentru ospitalitatea și deschiderea lor către străini. Vizitatorii sunt primiți cu căldură și bucurie, fiind invitați să experimenteze cultura și tradițiile locale. Există un sentiment puternic de comunitate și solidaritate în Moldova. Totodată, țara se poate mândri cu o populație talentată și diversificată, care contribuie la promovarea țării pe plan internațional prin intermediul artei, muzicii, științei și culturii. Drept exemplu, Dan Bălan este un ambasador al muzicii moldovenești, compozitorul Eugen Doga una dintre cele mai importante figuri din lumea muzicii clasice și contemporane.

Deși Republica Moldova a înregistrat progrese semnificative în ultimii ani, persistă anumite domenii care necesită o atenție sporită și eforturi susținute pentru a consolida prosperitatea și bunăstarea țării. Deficiențele în domenii precum infrastructura, educația și sistemul de sănătate pot afecta negativ competitivitatea Moldovei pe plan internațional și pot limita potențialul de dezvoltare economică și socială.

Strategia de cooperare pentru dezvoltarea Moldovei abordează priorități transversale pentru a răspunde provocărilor complexe cu care se confruntă țara în procesul său de dezvoltare. Printre aceste priorități se numără implicarea tinerilor și promovarea egalității de gen. Plecarea tinerilor din Moldova agravează criza demografică și privează țara de lideri potențiali în creștere. De asemenea, sistemul educațional nu corespunde nevoilor pieței muncii și nu oferă suficiente oportunități pentru dezvoltarea forței de muncă. În acest context, USAID își propune să colaboreze cu tinerii pentru a promova interesele acestora și pentru a îmbunătăți guvernarea și oportunitățile de angajare în Moldova. În ceea ce privește egalitatea de gen, USAID identifică probleme precum abilitarea economică redusă a femeilor, violența domestică, migrația și traficul de persoane și sub-reprezentarea femeilor în politică și în aleșii locali. Pentru a aborda aceste probleme, USAID va promova abilitarea economică a femeilor, inclusiv prin intermediul sectorului privat și al organizațiilor civile, și va sprijini implicarea femeilor în politică și afaceri. [SCDT, 2020].

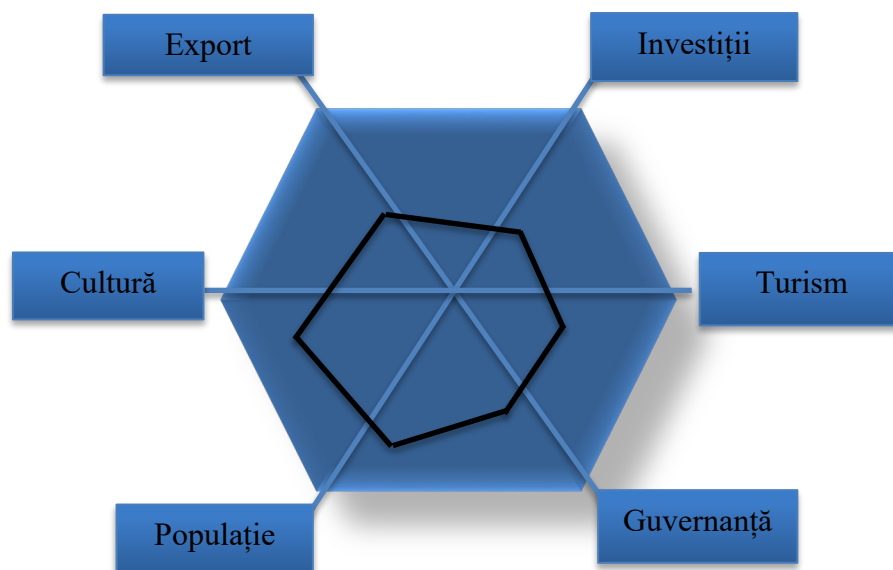

Figura 1. Evaluarea Brandului de Țară al Republicii Moldova

Sursa: realizat de autor.

În figura 1 este reprezentată Evaluarea Brandului de Țară al Republicii Moldova conform Metodologiei The Nation Brand Hexagon, propus de economistul Simon Anholt, unde rezultatele sunt oferite pe o scară de la 1 la 7, unde 1 este cel mai mic scor, 4- neutru și 7 este cel mai mare scor. Țara noastră se plasează între punctajul 3 și 5.

CONCLUZIE

În concluzie, analiza detaliată a Republicii Moldova, folosind instrumentul conceptual al Hexagonului Națiunii, a relevat diverse aspecte ale economiei și societății moldovenești, depășind stereotipurile existente. Segmente precum turismul și exporturile au demonstrat potențialul de creștere și dezvoltare al țării, iar eforturile guvernului în domeniul guvernării și investițiilor au contribuit la îmbunătățirea climatului de afaceri și a imaginii internaționale a Moldovei. Cu toate acestea, persistă provocări în domenii cum ar fi infrastructura, educația și sistemul de sănătate, care necesită atenție și eforturi continue pentru a asigura o creștere sustenabilă și prosperitate pe termen lung. Recomandările includ facilitarea accesului la piețele internaționale, intensificarea reformelor în domeniul guvernării și combaterea corupției pentru a spori transparența și încrederea investitorilor.

BIBLIOGRAFIE:

1. The Investment Agency (IA, 2023). Country Brand - The Tree, (2023). Disponibil: <https://invest.gov.md/en/country-brand/>
2. USAID Moldova, SCDT (2020). Strategia de cooperare pentru dezvoltarea țării. 18 decembrie 2020 – 18 decembrie 2025. Disponibil la: <https://www.usaid.gov/sites/default/files/2023-01/Strategia%20de%20cooperare%20pentru%20dezvoltarea%20%C8%9B%C4%83rii.pdf>
3. Biroul Național de Statistică, (2022). Activitatea turistică a agențiilor de turism și turoperatorilor în anul 2022. Disponibil la: https://statistica.gov.md/ro/activitatea-turistica-a-agentiilor-de-turism-si-turoperatorilor-in-anul-2022-9491_60307.html
4. Biroul Național de Statistică, (2023). Comerțul internațional cu mărfuri al Republicii Moldova în luna decembrie 2022 și în anul 2022 pe ansamblu. Disponibil la: https://statistica.gov.md/ro/comertul-international-cu-marfuri-al-republicii-moldova-in-luna-9539_60309.html
5. Trading Economics, (MCI, 2023). Moldova Corruption Index / MCI. Disponibil la: <https://tradingeconomics.com/moldova/corruption-index>
6. Asociația Investitorilor Străini (2023). Investițiile străine directe în Moldova. Disponibil la: [https://fia.md/stiri-md-investitiile-straine-directe-in-moldova-au-crescut-cu-50-in-2022/#:~:text=Press%20About%20Us%20%5C-,stiri.md%3A%20Investi%C8%9Biile%20str%C4%83ine%20directe%20%C3%AEEn%20Moldova%20au%20crescut%20cu,Asocia%C5%A3ia%20investitorilor%20str%C4%83ini%20\(FIA\).](https://fia.md/stiri-md-investitiile-straine-directe-in-moldova-au-crescut-cu-50-in-2022/#:~:text=Press%20About%20Us%20%5C-,stiri.md%3A%20Investi%C8%9Biile%20str%C4%83ine%20directe%20%C3%AEEn%20Moldova%20au%20crescut%20cu,Asocia%C5%A3ia%20investitorilor%20str%C4%83ini%20(FIA).)

Coordonator științific: Marina POPA, dr., conf.univ.,

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail: popa.marina@ase.md

THE PLACE OF DIFFERENT COUNTRIES IN THE WORLD ECONOMIC SYSTEM

LOCUL DIFERITELOR ȚĂRI ÎN SISTEMUL ECONOMIC MONDIAL

DARII Cristina, studentă, specialitatea: EG

Academia de Studii Economice din Moldova,

Chișinău, Str. Bănulescu-Bodoni 61

e-mail: cristinadarii693@gmail.com

Abstract: The theme, "The Position of Different Countries in the World Economic System," remains extremely relevant given the constant fluctuations in the global economy and their impact on the balance of international power. The focus of this research is on the position of various countries within the global economic system, with a particular emphasis on the G20 members, who represent a significant force in the global economy, accounting for approximately 80% of the world's GDP and representing over two-thirds of the global population. The purpose of this research is to analyze and compare the economic evolution of the world's major economies - the United States, China, Germany, and India - by examining economic growth, inflation and trade balance, to better understand the dynamics of global economic power. The methodology adopted is based on the analysis of data from international organizations such as the World Bank and UNCTAD, providing a comparative perspective on different economies. The research findings highlight the disparities between advanced and emerging economies and underscore the distinct approaches of each country in managing economic stability and responding to economic challenges.

Keywords: G20, global economy, GDP, inflation, balance of trade.

JEL CLASSIFICATION: A1, E6

INTRODUCERE

Tema "Locul diferitelor țări în sistemul economic mondial" este crucială pentru înțelegerea dinamicii puterii economice globale și a impactului acesteia asupra stabilității și dezvoltării internaționale. Aceasta explorează cum fluctuațiile economice și politicile naționale influențează poziția țărilor pe scena mondială, evidențiind disparitățile între economiile avansate și cele emergente. Înțelegerea acestor dinamici este esențială pentru formularea strategiilor de dezvoltare durabilă și pentru promovarea cooperării internaționale în fața provocărilor economice globale.

Obiectivele cercetării: Analiza și recunoașterea țărilor care domină economia globală, și compararea indicatorilor economici cheie, precum PIB-ul, rata de creștere economică, inflația și balanța comercială, pentru a evalua performanța economică a diferitelor economii.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Sistemul economic mondial cuprinde rețele complexe de comerț, finanțe și investiții care traversează frontierele naționale, influențând dezvoltarea globală. În acest context, Grupul celor Douăzeci (G20), care reunește cele mai mari economii ale lumii, inclusiv țări industrializate și economii emergente, joacă un rol esențial în modelarea acestui sistem prin coordonarea politicilor economice și financiare. Contribuind cu aproximativ 80% din produsul intern brut (PIB) global, G20 este un forum primordial pentru cooperarea economică internațională, abordând probleme precum stabilitatea financiară, schimbările climatice și dezvoltarea durabilă [1].

Locul diferitelor țări în sistemul economic mondial variază în funcție de puterea lor economică, dezvoltarea tehnologică, resursele naturale și rolul lor în comerțul internațional. Astfel, am propus spre analiză economia Statelor Unite, Chinei, Germaniei și Indiei datorită importanței lor economice, reprezentând economii cu un impact semnificativ asupra PIB-ului mondial și modelând politici economice globale.

Dacă să analizăm PIB-ul țărilor membre G20, atunci conform figurii 1, putem observa că cele 4 țări propuse spre analiză se află în topul economiilor cu cel mai mare PIB.

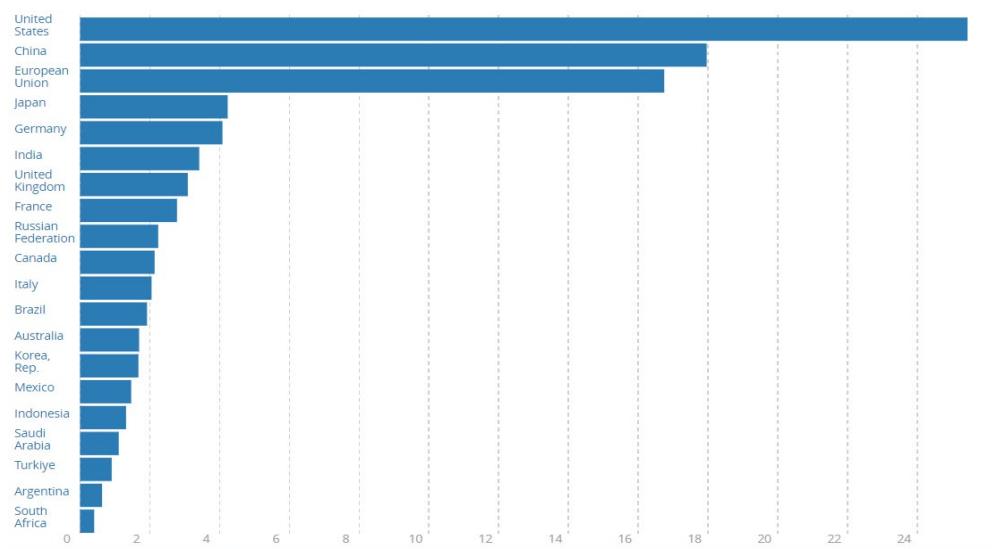

Figura 1. Produsul Intern Brut al G20, 2022 (trilioane \$)

Sursa: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP> [3]

Graficul evidențiază dominanța Statelor Unite în economia G20, cu un PIB de 25,4 trilioane \$, urmate de China, a doua cea mai mare economie, cu un PIB de 18 trilioane \$. Germania se distinge ca liderul economic european cu un PIB de 4,08 trilioane \$, iar India, cu o economie emergentă dinamică, evidențiază un potențial de creștere semnificativ, având un PIB de 3,42 trilioane \$.

India se remarcă pe scena mondială ca națiunea cu cea mai rapidă creștere economică, înregistrând un progres remarcabil comparativ cu alte națiuni puternice (Figura 2).

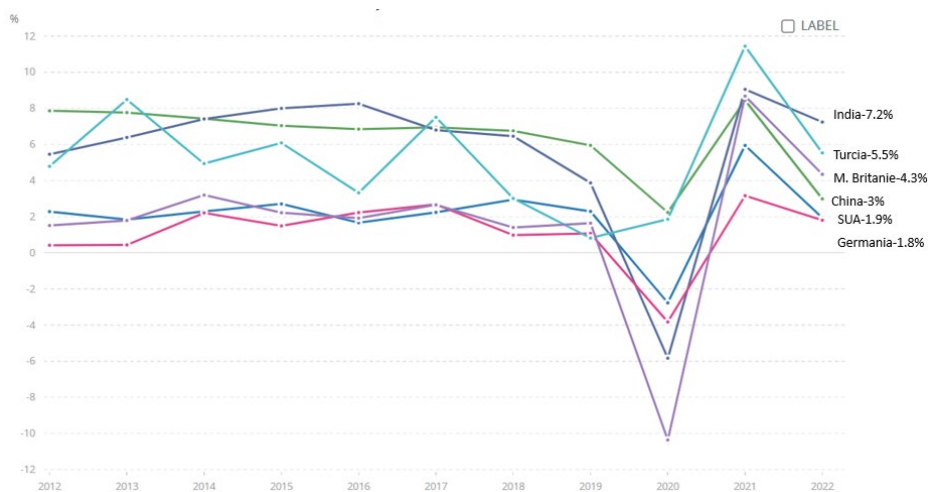

Figura 2. Rata anuală de creștere a PIB-ului, 2012-2022

Sursa: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP> [4]

Conform figurii 2, care reprezintă rata anuală de creștere a PIB-ului din 2012 până în 2022, observăm că traiectoria Indiei, reprezentată prin linia de culoare turcoaz, indică o ascensiune constantă și robustă, în special după o scădere globală în 2020, reușind să atingă cel mai înalt punct în 2021, ceea ce reflectă o recuperare economică remarcabilă și o creștere dinamică.

În contextul locului pe care diversele națiuni îl ocupă în sistemul economic mondial, rata inflației reprezintă un indicator relevant al stabilității financiare și al puterii de cumpărare. Analizând graficul ratei inflației pentru membrii G20 în anul 2022, se observă diferențe notabile între Statele Unite, Germania, India și China, care ne oferă indicii despre poziția lor economică (Figura 3).

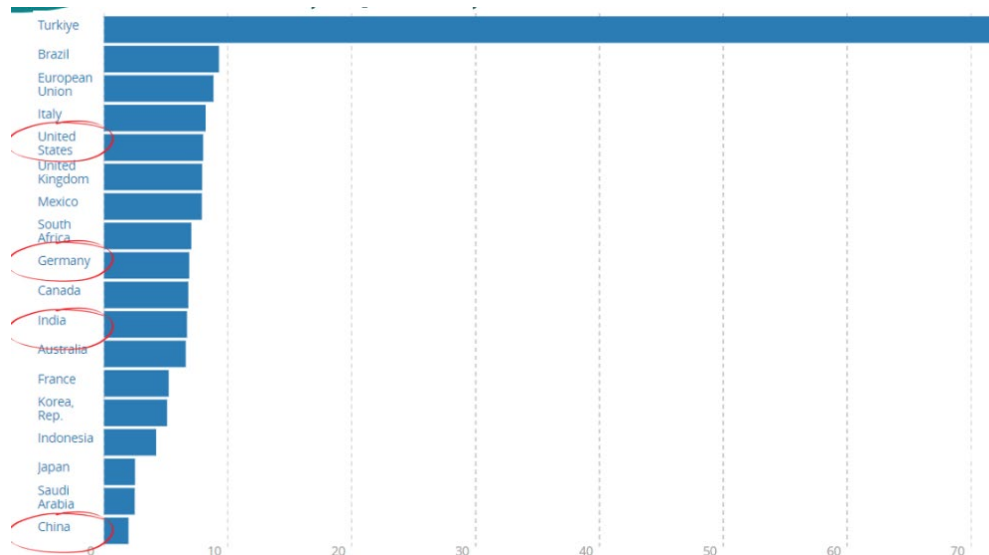

Figura 3. Rata inflației a țărilor G20, 2022 (%)

Sursa: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOT> [5]

Conform graficului dat, Statele Unite și Germania prezintă rate ale inflației relativ moderate, ceea ce indică o stabilitate a prețurilor în comparație cu economii emergente precum Turcia sau Brazilia. Pe de altă parte, India are o rată a inflației mai redusă decât SUA și Germania, iar China se distinge prin cea mai scăzută rată a inflației, semn al unei gestionări stricte a economiei. Cu toate acestea, fiecare țară are o anumită țintă a inflației. Spre exemplu ținta inflației pentru SUA e de aproximativ 2% pe an, iar inflația din anul 2022 a ajuns la cel mai ridicat nivel din ultimii 10 de ani.

Balanța comercială, ca diferență dintre exporturi și importuri, este un indicator cheie al sănătății economice a unei țări și influențează semnificativ poziția sa în comerțul global (Figura 4).

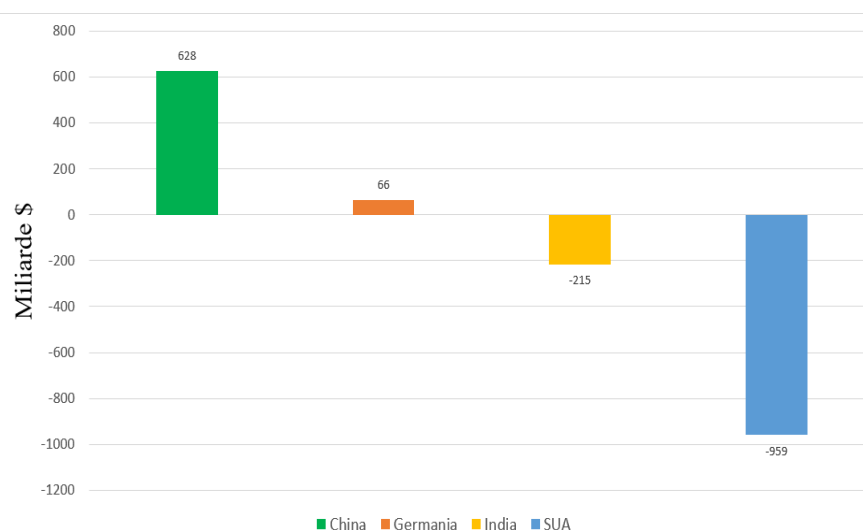

Figura 4. Balanța comercială pentru anul 2022 (miliarde \$)

Sursa: Realizat de autor în baza datelor <https://unctadstat.unctad.org/datacentre> [2]

Conform graficului dat, China a înregistrat în anul 2022 un surplus comercial de 628 de miliarde de dolari, semn al puterii sale exportatoare și al rolului său ca „fabrica lumii”, în timp ce Statele Unite a înregistrat un deficit de 959 de miliarde de dolari, ceea ce poate reflecta o piață internă consumatoare și dependența de bunuri importate. Germania a menținut un surplus moderat, evidențiind eficacitatea sa în sectoarele de înaltă tehnologie și producție, iar India arată un deficit, semnalând o fază de creștere unde consumul intern poate depăși producția exportabilă.

Metodele de cercetare utilizate

Pentru analiza prezentată, am utilizat următoarele metode de cercetare:

- Analiza datelor secundare: Utilizarea datelor publicate pentru evaluarea indicatorilor economici;
- Metode comparative: Compararea directă a datelor economice între diferite țări;
- Studiul trendurilor: Observarea schimbărilor de-a lungul timpului în datele economice;
- Analiza Grafică: Utilizarea reprezentărilor vizuale, precum graficele, pentru o înțelegere clară și sintetizată a datelor.

Rezultatele obținute

Pe baza analizei efectuate am obținut următoarele rezultate:

- **Statele Unite** și-au menținut poziția de cea mai mare economie a lumii, cu un PIB impresionant de 25.4 trilioane de dolari în 2022, ceea ce înseamnă aproximativ 25% din PIB-ul global, însă se confruntă cu un deficit comercial semnificativ de 959 miliarde de dolari, ceea ce subliniază o tendință spre consum intern și dependență de importuri.
- **China**, pe lângă faptul că deține circa 18% din PIB-ul mondial, aceasta a înregistrat și un superavit comercial de 628 miliarde de dolari, consolidându-și statutul de putere economică majoră cu o prezență dominantă în exporturile globale și menținând o rată scăzută a inflației, aproximativ 2%.
- **Germania** a avut un superavit comercial de 66 miliarde de dolari, evidențiindu-și competențele în exporturi, în special în industria auto și tehnologică, și a înregistrat o rată scăzută a șomajului, de 3.1%.
- **India**, deși a înregistrat o creștere economică remarcabilă, se confruntă cu provocări, inclusiv un deficit comercial de 215 miliarde de dolari, ceea ce reflectă nevoia de creștere a capacității de producție internă și a exporturilor.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

Analiza situației economice a fiecărei țări nu se bazează doar pe indicatorii specificați, iar rezultatele pot fi influențate de o serie de factori, precum politica fiscală, politica monetară, nivelul investițiilor și alți indicatori macroeconomici. Totuși, bazându-ne pe informațiile prezentate, putem concluziona că fiecare țară are propriile sale caracteristici economice și se confruntă cu diferite provocări, inclusiv deficitul comercial în cazul SUA, surplusul comercial în cazul Chinei și provocările de dezvoltare în India.

Deși SUA și China sunt cele mai mari economii din lume, există diferențe semnificative între ele, iar fiecare țară trebuie să își găsească propria abordare pentru a-și dezvolta și menține stabilitatea economică. De asemenea, țările în curs de dezvoltare precum India au nevoie de sprijin și investiții pentru a gestiona provocările și a-și atinge potențialul economic.

BIBLIOGRAFIE:

1. Europeană, Comisia. *UE în cadrul G20-Comisia Europeană*. 2023.
2. UNCTAD. *Trade balance, annual*. 2023.
3. WorldBank. *GDP (current US\$)*. 2023.
4. WorldBank. *GDP growth (annual %)*. 2023.
5. WorldBank. *Inflation, consumer prices (annual %)*. 2023.

Coordonator științific: TOMȘA Aurelia , dr. conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova, Chișinău, Str. Bănulescu-Bodoni 61
e-mail: aureliatomsa@yahoo.fr

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.65>

CZU: 174.4:334.72+008(100)

ETHICS IN BUSINESS AND INTERNATIONAL CULTURAL DIFFERENCES

ETICA ÎN AFACERI ȘI DIFERENȚELE CULTURALE INTERNAȚIONALE

FLOREA Florentin – Gabriel, student, specialitatea: CIG

E-mail: florentingabrielflorea@gmail.com

Telefon: +40 775 215 804

Universitatea Petrol-Gaze din Ploiesti, Facultatea de Stiinte Economice

Bulevardul București 39, Ploiești

CÎȘLARU Daniel, student, specialitatea: CIG

E-mail: danielcislaru.official@gmail.com

Telefon: +40 727 444 819

Universitatea Petrol-Gaze din Ploiesti, Facultatea de Stiinte Economice

Bulevardul București 39, Ploiești

Abstract: The paper "ETHICS IN BUSINESS AND INTERNATIONAL CULTURAL DIFFERENCES" summarizes the main rules and good manners in Germany, France, Romania, Japan and cultural differences on an international level. Thus, we have carried out a diagnostic analysis of business people from the respective countries and their behaviors. Business ethics or business ethics is a discipline within applied ethics that deals with the moral analysis of how economic agents (firms, shareholders, employees, buyers, etc.) act. Ethics is concerned with moral principles and with the moral or ethical issues that arise in the business environment.

Keywords: ethics, culture, business, rules

JEL CLASSIFICATION: F02

INTRODUCERE

Etica afacerilor se preocupă cu principiile morale și cu problemele morale sau etice care apar în cadrul mediului de afaceri. Ea reflectă filosofia aferentă mediului de afaceri, o ramură a filosofiei care se preocupă cu aspectele filosofice, politice și etice ale economiei și mediului de afaceri. Problemele etice care intră în sfera eticii în afaceri includ, printre altele, drepturile și datoriile prezente în relațiile dintre o companie și angajații, furnizorii, clienții și vecinii săi, precum și responsabilitatea pe care o are o companie față de acționarii săi.

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

1. ETICA ÎN AFACERI ȘI CULTURA ROMÂNIEI

În România, majoritatea cunoaștem aceste reguli "nescrise" pe care trebuie să le respectăm în societate, conform culturii noastre naționale, pe această cale putem menționa următoarele reguli de conduită:

1. În cadrul unei discuții, nu ne vom întrerupe niciodată interlocutorul. 2. Nu salutăm ținând mâinile în buzunare, altfel vom da dovadă de nerespect față de respectiva persoană.

3. În afaceri, de regulă trebuie să ne adresăm interlocutorului folosindu-i numele de familie al acestuia pentru a da dovadă de respect.

4. Atunci când cineva intră în biroul tău, trebuie să te ridici în picioare pentru a-i oferi respectul, indiferent că acea persoană este de un rang inferior ție.

2. ETICA ÎN AFACERI ȘI CULTURA GERMANIEI

În Germania schimbarea locurilor în sală la o întrunire de afaceri este o practică lipsită de etică și este un lucru interzis conform culturii germanilor.

O ușă deschisă înseamnă dezordine, iar faptul că cineva deschide întâmplător ușa constituie un abuz neadmis. Dacă ai fost invitat la restaurant, țineți minte că trebuie să achitați personal ceea ce consumați.

În timpul unei discuții, distanța dintre vorbitori trebuie să fie de aproximativ 50-60 cm. Germanii, în general, sunt conservatori în ceea ce privește gesturile fizice. Germanii vor zâmbi, de obicei, străinilor pentru a fi politicoși, dar nu te simți jignit dacă nu vor face acest lucru – aceasta este doar o parte a unei culturi în general rezervate.

În situații de afaceri, se strâng mâinile atât la începutul, cât și la sfârșitul unei întâlniri. Oamenii care au lucrat împreună de ani de zile încă își strâng mâinile în fiecare dimineață, ca și cum ar fi fost prima dată când s-au întâlnit. În plus, o strângere de mână poate fi însoțită de o ușoară plecăciune. Asigurați-vă că vă uitați direct în ochii persoanei în timp ce îi strângeți mâna. Când sunteți prezentat unei femei, așteptați să vedeți dacă ea întinde mâna.

3. ETICA ÎN AFACERI ȘI CULTURA FRANTEI

Cultura Franței prevede următoarele reguli "nescrise" conform eticii în afaceri :

- într-o companie / instituție publică se vorbește strict în limba franceză (chiar dacă persoanele care lucrează în respectiva companie cunosc și o altă limbă de circulație internațională);

- la un interviu, dacă nu vei discuta în limba franceză, vei fi eliminat din start din lupta pentru ocuparea respectivului job ;

- la întâlnirile de afaceri nu este permisă întârzierea deoarece o astfel de practică este lipsită complet de respect.

4. ETICA ÎN AFACERI ȘI CULTURA JAPONIEI

În Japonia există mai multe tipuri de plecăciuni, însă cele mai practicate sunt plecăciunile de 15 grade, de 30 grade și de 45 de grade:

- Plecăciunea de 15 grade(eshaku) este o plecăciune informală și se face doar între cunoscuți, prieteni, familie

- Plecăciunea de 30 de grade(keirei) se realizează atunci când întâmpinăm un client sau vrem să îi mulțumim cuiva pentru ceva ce a făcut pentru noi. Aceasta este o plecăciune formală, utilizată cel mai des

- Plecăciunea de 45 de grade(saikerei) și privirea îndreptată către picioare reprezintă o plecăciune care denotă un respect profund față de celălalt sau atunci când îți ceri iertare într-un mod formal.

CONCLUZII

În urma lucrării științifice “ETICA ÎN AFACERI ȘI DIFERENȚELE CULTURALE INTERNAȚIONALE” concluzionăm existența și a unor asemănări între țările europene și cele din afara Europei.

În Germania, oamenii de afaceri nu admit primirea și oferirea de cadouri; În schimb, în Japonia această acțiune referitoare la cadouri este ca și o tradiție, aceștia primind/dăruind cadouri în orice circumstanțe.

Punctualitatea este o trăsătură etică similară tuturor statelor analizate în cadrul acestui proiect științific

BIBLIOGRAFIE:

1. <http://conspecte.com/Cultura-organizationala/bazele-etichetei-in-afaceri.html>
2. <http://www.scribd.com/doc/78153342/ETICA-IN-AFACERI-si-Eticheta-in-Afaceri#scribd>
3. <http://smallbusiness.chron.com/importance-business-etiquette-2900.html>
4. http://www.ediplomat.com/np/cultural_etiquette/ce_gb.html
5. <https://administrare.info/management/1854-etica-%C3%AEn-afaceri-%C5%9Fi-diferen%C5%A3ele-culturale-pe-plan-interna%C5%A3ional>
6. <https://ziarulunirea.ro/codul-bunelor-maniere-top-40-de-reguli-de-baza-331779/>
7. <https://ro.scribd.com/doc/249669952/etica-afacerilor-in-japonia>
8. <https://www.scribd.com/presentation/376873720/Eticheta-in-Afaceri#>
9. <https://revistacariere.ro/inspiratie/cover-story/eticheta-in-afaceri-iv-arabia-saudita/>
10. <https://ro.traasgpu.com/sfaturi-culturale-pentru-a-face-afaceri-in-arabia-saudita/>

Coordonator științific:

Conf. Univ. Dr. Alina Gabriela BREZOI

E-mail: alina_brezoi@yahoo.com

Telefon: +40 730 101 053

Universitatea Petrol-Gaze din Ploiești, Facultatea de Științe Economice

Bulevardul București 39, Ploiești

SECȚIUNEA 12

LUMEA MULTICULTURALĂ A NEGOCIERILOR PROFESIONALE: CONECTÂND SAVOIR-ÊTRE ȘI SAVOIR-FAIRE PENTRU O CARIERĂ DE SUCCES ÎN ECONOMIE

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.66>
CZU: [005.322:316.46]-055.2:334.72(100)

LEADERSHIP FÉMININ DANS LES AFFAIRES INTERNATIONALES

LEADERSHIP FEMININ ÎN AFACERILE INTERNAȚIONALE

UNDELEMN Natalia, étudiante, spécialité EMREI

Académie d'études économiques de Moldavie,
Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni Street 61, md-2005, Chisinau,
e-mail de l'auteur: undelemnnatalia@gmail.com

Rezumat: În ultimele decenii tendința de egalitate între gen devine o temă tot mai relevantă pentru întreaga lume. Aceasta atinge în mod general mai multe sfere, iar cea care se evidențiază este business internațional. Raportul dat ghidează la ideea că astăzi are loc o creștere semnificativă a recunoașterii și aprecierii liderilor feminini în afacerile internaționale, însă sunt prezenți și mulți factori care stagnează această dezvoltare, cum ar fi inegalitatea sau stereotipurile. Liderii feminini ocupă poziții de conducere și influență în cadrul diferitor industrii, astfel contribuind la modelarea direcției strategiilor în afacerile internaționale. Perspectivele noi și diversificate pe care le emana femeile lideri în domeniul afacerilor reprezintă cu siguranță o tendință inovatoare, care va aduce profit și succes de lungă durată firmelor. Oportunitățile de descoperire a noilor legități în lumea afacerilor sunt descoperite tot mai mult, de aceea este esențial să se ofere „o mână de ajutor”, atunci când se discută despre colaborare. Inițiative precum programele de mentorat sau formare extinsă, susținerea reformelor legislative care combat discriminarea de gen și încurajarea femeilor lideri să participe la rândul său la lanțurile de valoare și distribuție, sunt esențiale pentru îmbunătățirea pozițiilor de afaceri într-un mediu extrem de competitiv.

Cuvinte cheie: Afaceri, leadership feminin, inovație, internațional, schimbări.

CLASIFICAREA JEL: J7, L2, M13.

INTRODUCTION

La recherche sur le leadership des femmes dans le commerce international est essentielle pour comprendre et promouvoir la participation des femmes à des postes de direction à l'échelle mondiale. Le but de cette recherche est de mettre en évidence le rôle et l'impact des femmes leaders dans les organisations internationales, d'identifier les obstacles et les défis auxquels les femmes sont confrontées lorsqu'elles progressent dans leur carrière, et de fournir des solutions et des méthodes pour promouvoir l'égalité des sexes dans la direction des entreprises internationales. Une compréhension plus approfondie de ces éléments pourrait aider à créer des politiques et des pratiques organisationnelles qui soutiennent et permettent aux femmes d'accéder à des postes de direction et contribuer à créer un environnement commercial plus égalitaire et inclusif.

CONTENU DE BASE

Offrir une perspective diversifiée sur les problèmes et les opportunités est l'un des principaux avantages du leadership féminin dans le commerce international. Les femmes apportent des expériences uniques et une manière différente de prendre des décisions, ce qui peut conduire à plus de créativité et d'innovation dans les organisations.

Diversité et innovation : Des études montrent que les équipes diversifiées en termes de genre sont plus susceptibles de développer de nouvelles idées et de prendre de meilleures décisions. Le leadership féminin peut contribuer à la diversité et à l'innovation dans le commerce international, comme nous en témoignent de nombreux exemples de réussite. Par exemple: Oprah Winfrey- 2,3 milliards de dollars. Elle a débuté sa carrière pour la chaîne d'information WTVF-TV à Nashville, première présentatrice d'origine afro-américaine. Winfrey participe déjà à la 24e série de son célèbre talk-show, produit par sa propre société, Harpo Productions, Inc. En plus de l'émission Oprah, elle produit également O The Oprah Magazine et, en 2011, elle a lancé la télévision OWN (Oprah Winfrey Network). Tout au long de sa carrière, il est apparu dans les sept éditions du Time Magazine parmi les

«100 personnes les plus influentes au monde ». (1) Michelle Bachele, engagée en faveur des droits de l'homme, a été la première femme à prendre la présidence du Chili et aussi la première Directrice exécutive d'ONU Femmes. De nos jours, elle occupe le poste de Haut-Commissaire des Nations Unies pour les droits de l'homme, travaillant à préserver et à promouvoir les droits fondamentaux de tous les individus à travers le monde. (2)

Progrès et Engagement : Sur les 193 États membres de l'ONU et les 189 membres de la Banque mondiale, 28 sont actuellement dirigés par des femmes. Cela représente un progrès significatif dans la participation des femmes à la direction des pays et montre une tendance à la diversification du leadership au niveau mondial. À l'inverse, les femmes sont encore sous-représentées dans les postes de direction des entreprises, notamment dans les secteurs financier et technologique. Par exemple, les données du S&P500 indiquent que les femmes ne représentent que 6,2 % des 500 postes de PDG, et ce pourcentage n'a pas augmenté de manière significative ces dernières années. (Fig.1)

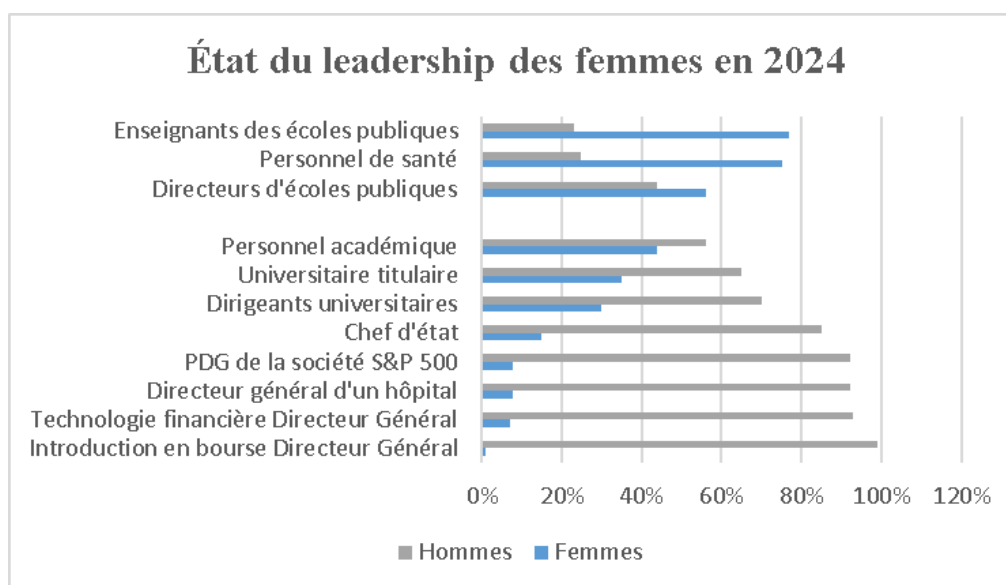

Figure 1 : État du leadership des femmes – 2024.

Source: adapté et développé par l'auteur sur la base de données : *Global State of Women's Leadership 2022*, disponible sur : <https://www.holoniq.com/notes/the-2022-global-state-of-womens-leadership> (3)

Avantages & leadership féminin:

Diversité et innovation: Apporter une perspective diversifiée sur les problèmes et les opportunités constitue un grand avantage du leadership féminin dans le commerce international. Les femmes apportent des expériences uniques et une manière différente de prendre des décisions, ce qui peut conduire à plus de créativité et d'innovation dans les organisations. Des études montrent que les équipes diversifiées en termes de genre sont plus susceptibles de développer de nouvelles idées et de prendre de meilleures décisions.

Empathie et compétences en communication : De solides compétences en communication et la capacité de ressentir de l'empathie sont souvent associées au leadership féminin. Ces qualités sont essentielles dans un environnement global où il est fréquemment nécessaire d'interagir avec des personnes de cultures différentes. La capacité de comprendre et de communiquer efficacement avec diverses personnes peut faciliter les négociations et la collaboration à l'échelle mondiale.

Leadership transformationnel : Les femmes leaders sont souvent reconnues pour leurs styles de leadership transformationnel qui mettent l'accent sur le développement et l'inspiration de l'équipe. Cette approche peut être particulièrement efficace dans des environnements internationaux en constante évolution où l'adaptabilité et l'innovation sont essentielles au succès organisationnel.

Défis et obstacles:

➤ Disparité entre les sexes: Même si des progrès ont été réalisés, les disparités entre les sexes persistent dans de nombreux secteurs du commerce international. Les femmes sont souvent victimes de discrimination ou de préjugés fondés sur le sexe et sont sous-représentées aux postes de direction. Les progrès vers une représentation égale dans la conduite des affaires internationales peuvent être retardés par ces obstacles. (4)

➤ Pour de nombreuses femmes dirigeant des entreprises internationales, concilier vie personnelle et carrière peut être un défi de taille. Leur vie personnelle et leurs relations peuvent être gravement affectées par leurs voyages et leurs horaires chargés. Pour maintenir les performances et l'engagement des femmes dirigeantes, des politiques organisationnelles peuvent être nécessaires pour favoriser l'équilibre entre vie professionnelle et vie privée.

Changement/Succès: Pour maximiser le potentiel des entreprises appartenant à des femmes, des changements sont nécessaires à plusieurs niveaux, notamment des interventions directes telles que la formation, un changement d'attitude et une plus grande prise en compte des aspects de genre dans le cadre macroéconomique. Les données disponibles indiquent que les interventions dans les domaines suivants peuvent être prometteuses :

- Programmes: les programmes de mentorat et de formation approfondis ont un impact positif sur le comportement des entreprises, surtout lorsqu'ils sont plus longs et plus approfondis. De nouveaux types de programmes de mentorat pourraient être bénéfiques compte tenu de l'importance des réseaux personnels pour les femmes.

- Soutenir les réformes juridiques : éliminer les mesures juridiques discriminatoires et s'attaquer aux normes culturelles et aux rôles de genre qui entravent le progrès des femmes dans la société.

- Renforcer la position des femmes dans les chaînes de valeur et la distribution : les approches basées sur les chaînes de valeur ont eu des résultats positifs, en particulier parmi les petits producteurs ruraux. Les multinationales commencent à diversifier leur base de fournisseurs et de distribution en s'associant avec des entreprises appartenant à des femmes.

- Aborder l'offre et le commerce dans une perspective de genre : Une meilleure compréhension des différents impacts des régimes commerciaux sur les hommes et les femmes d'affaires est nécessaire. L'accès des femmes au financement, à la formation et à l'information doit être facilité pour tirer parti des nouvelles opportunités commerciales. Des mesures telles que des critères d'évaluation des fournisseurs favorisant les entreprises dirigées par des femmes et la transparence des processus d'appel d'offres publics pourraient aider les femmes à accéder aux marchés publics. (5)

Autonomisation: Malgré les progrès réalisés en matière d'égalité des sexes, les femmes sont toujours confrontées au phénomène du « syndrome de l'imposteur », mais il existe de nombreuses initiatives et réseaux qui visent à soutenir et encourager les femmes dans leur carrière professionnelle. Des réseaux sociaux professionnels aux réseaux internes d'entreprises ou d'associations, les femmes ont désormais la possibilité de valoriser leurs compétences et de construire un parcours professionnel solide. (6)

Théories: Théorie du leadership équilibré : une femme leader efficace combine les caractéristiques traditionnelles de la masculinité et de la féminité, telles que la force et l'esprit de décision, avec la compassion et la capacité de travailler ensemble. Le principe « Gérer par la confiance » : en partageant les responsabilités et en faisant confiance aux membres de l'équipe, les femmes leaders créent un environnement basé sur la confiance. Cette méthode améliore la performance de l'entreprise en favorisant la prise de risque et le développement des compétences. La théorie connue sous le nom de « Leader transformationnel et inspirant » : Une femme leader peut inspirer et motiver l'équipe grâce à sa vision, son engagement et son engagement envers les valeurs organisationnelles. Les gens sont mobilisés dans une direction commune grâce à une communication authentique et transparente, conduisant à un changement bénéfique et durable. (7)

Dans le paysage entrepreneurial actuel, le succès est souvent défini par la croissance, le profit et l'innovation. Cependant, cette perspective ne reflète pas la diversité des entrepreneurs. Beaucoup, y compris les femmes et les personnes non binaires, ne correspondent pas au moule traditionnel du « bon entrepreneur ». Promouvoir l'entrepreneuriat plurivalent pourrait mieux répondre aux divers besoins des entrepreneurs et contribuer à la diversification des modèles de leadership féminin. (8)

CONCLUSION

Enfin, l'égalité des sexes n'est pas seulement une question de droits et de justice sociale, mais aussi un impératif économique et de développement. La discrimination fondée sur le sexe et l'absence de femmes aux postes de direction entravent le progrès social et le potentiel économique du pays. Pour réaliser de réels progrès, il est non seulement nécessaire d'adopter des changements politiques et législatifs efficaces, mais également de changer les habitudes sociales et culturelles qui perpétuent les inégalités entre les sexes. Investir dans l'égalité des sexes renforcera les économies et les sociétés, et conduira à un monde plus prospère et plus juste pour tous.

BIBLIOGRAPHY:

1. Top 20 des femmes entrepreneures les plus riches du monde. Disponible à : <https://irinadanila.wordpress.com/2013/04/04/top-20-cele-mai-bogate-femei-antreprenor-din-lume/> (1)
2. Les femmes leaders qui suscitent notre admiration. Disponible à : <https://www.unwomen.org/fr/news/stories/2021/3/compilation-women-leaders-we-admire> (2)
3. L'état mondial du leadership des femmes en 2022. Disponible à : <https://www.holoniq.com/notes/the-2022-global-state-of-womens-leadership> (3)
4. Il est temps de mobiliser le pouvoir économique des femmes. Disponible à : <https://blogs.worldbank.org/en/voices/its-time-mobilize-economic-power-women> (4)
5. Façons réfléchies et créatives de donner du pouvoir aux femmes sur le lieu de travail. Disponible à : <https://blog.empuls.io/fr/women-empowerment-at-workplace/> (5)
6. Femmes en entreprise en 2023 : toujours « premières » ? Disponible à : <https://www.mondedesgrandesecoles.fr/femmes-en-entreprise-en-2023-toujours-premieres/> (6)
7. Leadership féminin. Disponible à : https://books.google.md/books?hl=ro&lr=&id=EWi9DwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=women+leadership+theories+pdf&ots=k2M_IObmpW&sig=Hs1zXgZm1s2JL77ekYACDu7MBPA&redir_esc=v#v=onepage&q=women%20leadership%20theories%20pdf&f=false (7)
8. Entrepreneuriat au féminin. Disponible à : <https://numerique.banq.qc.ca/patrimoine/details/52327/4286984> (8)

Coordonator științific: DODU-GUGEA Larisa , dr., conf.univ.

L'Académie des études économiques de Moldavie,
République de Moldavie, Chisinau, rue Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: dodu-gugea.larisa@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.67>
CZU: 334.72:008(100)

NEGOTIATION STRATEGIES AND PRACTICES IN MULTICULTURAL BUSINESS CONTEXTS

GRIGORIEVA Diana, studentă, specialitatea: MKL

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,

www.ase.md

e-mail: grigoriev.diana.spvu@ase.md

***Аннотация** В эпоху глобализации навыки эффективных переговоров стали незаменимыми в политической, экономической и социальной сферах. Культурные нюансы влияют на стили и стратегии общения, часто приводя к недопониманию и конфликтам во время переговоров. Чтобы справиться с этими проблемами, в статье подчеркивается важность понимания культурных различий и использования эффективной тактики ведения переговоров. Обсуждается процесс международных переговоров, выделяются его этапы и роль психологических техник в достижении успешных результатов. Даны практические советы по успешным переговорам, в которых особое внимание уделяется подготовке, гибкости и уважению. Кроме того, в статье исследуются психологические эксперименты и используемые тактики ведения переговоров, такие как взаимность и юмор. Кроме того, в статье подчеркивается важность курсов социальных навыков для улучшения навыков общения, управления временем и преодоления стресса у работников. Также затрагиваются интересные факты о переговорах, включая исторические события и гендерную динамику. В целом статья подчеркивает сложность и значение международных переговоров в решении глобальных проблем и развитии сотрудничества между странами. Понимая переговорный процесс и используя эффективные стратегии, можно достичь успешных результатов, способствуя миру, безопасности и сотрудничеству во всем мире.*

***Ключевые слова:** деловые переговоры, стратегии и практики ведения переговоров, мультикультурный бизнес-контекст, межкультурная коммуникация, глобализация*

JEL CLASSIFICATION: F51

INTRODUCTION

International negotiations are a complex process in which participants often face cultural differences. The cultural characteristics of countries have a significant impact on communication style, problem solving, and overall strategies. In the era of globalization, the ability to negotiate effectively has become extremely important for representatives of political, economic, and social spheres. During negotiations, participants strive to take the most advantageous position, but sometimes they may encounter misunderstandings and conflicts, which makes it difficult to achieve the desired results. Nowadays, where interaction with other people is an integral part of professional life, the ability to communicate effectively, establish contacts and work in a team becomes key. In this article, we will look at the basic principles and tactics needed for successful international negotiations, as well as strategies for overcoming misunderstandings and conflicts.

By providing a comprehensive overview of business negotiations, this article aims to equip today's students as future practitioners with the knowledge and skills necessary to excel in the fast-paced and complex world of corporate deal-making. Through a blend of theoretical insights and practical guidance, we aim to empower negotiators to approach their business negotiations with confidence, creativity, and strategic foresight, ultimately driving value creation and fostering sustainable relationships in the global marketplace.

The research methodology used in the study involves a mixed-method approach to comprehensively explore negotiation strategies and practices in multicultural business contexts. Data collection methods include observations, and document analysis to gather rich and diverse data to gain a deeper understanding of the complex dynamics of the issue.

MAIN CONTENT

Negotiation, as a fundamental aspect of human interaction, has garnered substantial attention from scholars across various disciplines. Within this section, we examine existing research on negotiation strategies and practices, with a particular focus on how culture influences negotiation processes and outcomes. We also highlight relevant theories and frameworks in negotiation research while identifying gaps in the literature that our research aims to address.

Scholars have extensively studied negotiation strategies and practices to uncover effective approaches for achieving favourable outcomes in diverse contexts. Fisher and Ury's seminal work, „Getting to Yes” [2], introduced the concept of principled negotiation, emphasizing the importance of separating people from the problem, focusing on interests rather than positions, generating options for mutual gain, and insisting on objective criteria. Building upon this foundation, subsequent research has explored various negotiation tactics, such as distributive bargaining, integrative bargaining, and collaborative problem-solving, each tailored to different situations and objectives [7, p. 32-40]. International negotiations involve representatives from different countries, making them complex and multifaceted processes requiring a high level of training and social skills.

Thus, the process of international negotiations can be divided into four main stages:

- Planning and preparation: This stage involves identifying the issues to be negotiated, setting goals, and developing a negotiating strategy.
- Opening: This stage involves the initial exchange of information and positions between the parties.
- Bargaining: This stage involves the parties exchanging offers and counteroffers in an attempt to reach an agreement.
- Closing: This stage involves finalizing the agreement and implementing it.

Culture exerts a profound influence on negotiation processes and outcomes, shaping individuals' communication styles, decision-making preferences, and conflict resolution strategies. Hofstede's cultural dimensions theory [6] has been instrumental in understanding how cultural values, such as individualism-collectivism, power distance, and uncertainty avoidance, impact negotiation behaviour across different societies. For instance, negotiators from high-context cultures, such as Japan and China, tend to prioritize relationship-building and indirect communication, whereas those from low-context cultures, such as the United States and Germany, often emphasize directness and clarity in negotiations [3].

The Harvard Law School's Report on Negotiation, titled „International Negotiations: Cross-Cultural Communication Skills for International Business Executives” provided valuable insights into international negotiation strategies. When engaging in negotiations with foreign suppliers, a myriad of challenges arises, including unfamiliar legal systems, ideologies, and governmental structures absent in domestic negotiations. Among these obstacles, cultural disparities between parties emerge as a prominent complication.

According to Hîrbu S., *culture* encompasses the socially transmitted behaviour patterns, attitudes, norms, and values of a community, whether national, ethnic, or organizational [5, p. 43-46]. Furthermore, cultural differences in negotiation norms and etiquette can lead to misunderstandings and misinterpretations, highlighting the importance of cultural sensitivity and cross-cultural competence in intercultural negotiations. Understanding a foreign counterpart's culture resembles „peeling an onion”, unravelling behaviour to unveil underlying attitudes, which reflect norms rooted in values. Cultural differences introduce complexities in relationships through various avenues. Firstly, they may lead to communication breakdowns. For instance, a response like „That is difficult” from a Japanese supplier, often interpreted as a sign for further discussion, might actually signify a definitive refusal, owing to cultural aversion to confrontation. Secondly, cultural barriers obscure comprehension of each other's conduct. Practices perceived as nepotism by Americans, such as hiring relatives, might be deemed essential for loyalty and longevity by Asian counterparts. Thirdly, cultural nuances shape the form and content of agreements. McDonald's experience in Thailand, where incorporating noodles into the menu boosted sales, illustrates this influence. Consequently, adaptation of products, management systems,

and personnel practices becomes imperative abroad. Lastly, culture influences behaviour and interaction at the negotiating table. While some cultures prioritize contract signing, others emphasize long-term relationship building [10].

From the report, we gained knowledge on various strategies, including [9].:

- Managing culture clashes: Understanding triggers such as deadlines, distractions, and emotional stressors enables better navigation of cultural differences during negotiations.
- Minimizing cultural misunderstandings: Planning ahead by considering factors like location, team members, and agenda helps reduce the likelihood of miscommunication.
- Researching counterpart background: Overcoming cultural barriers involves gathering information about the background and experience of the individuals you are negotiating with.
- Attentiveness to negotiation dynamics: Actively listening during discussions and adjusting questions if unsatisfied with responses enhances negotiation effectiveness.
- Selecting suitable translators: Before engaging interpreters, evaluating their experience and skills, and providing them with necessary briefings contributes to smooth communication.
- Leveraging team strength: Research indicates that negotiation teams tend to exchange more information and generate greater value compared to solo negotiators.
- Demonstrating respect for cultural differences, avoiding dismissal of unfamiliar practices and fostering problem-solving dialogue.
- Acknowledging how your culture may be perceived by others, adapting your approach to align with cultural expectations.
- Endeavor to bridge the culture gap by identifying common ground and fostering shared experiences, interests, or goals.

Reflecting on the insights gained from the report, we realized the importance of prioritizing cross-cultural communication and global negotiation skills. By adhering to these strategies, negotiators can mitigate the impact of cultural differences and foster successful outcomes in international business negotiations.

Many experiments have been carried out regarding negotiations, involving various scholars and researchers in the fields of psychology, sociology, and negotiation studies. The concepts discussed are well-established in academic literature:

- Reciprocity Principle: This concept, illustrated through the experiment with Christmas cards, aligns with the work of psychologists such as Robert Cialdini, who extensively researched and popularized the principle of reciprocity in his book „Influence: The Psychology of Persuasion”. In a small-scale experiment, a university professor sent Christmas cards to strangers and unexpectedly received holiday cards in return, showcasing the power of reciprocity. Reciprocity dictates that we should return favours received, a principle deeply ingrained in human culture. Sociologists affirm its universality across societies. This principle, coupled with the fear of social disapproval, often leads people to reciprocate more than they initially received.
- Social Skills Courses: Scholars like Daniel Goleman, known for his work on emotional intelligence, studied nonverbal behaviour and power dynamics, and has contributed to understanding the importance of social skills in professional success. Social skills courses help employees enhance their communication abilities, leading to better relationships and reduced tension within teams. By promoting effective communication and stress reduction, social skills courses contribute to fostering a culture of cooperation and mutual support within organizations.
- Negotiation Tactics: The mention of negotiation tactics such as the „carrot and stick” approach and the „good cop, bad cop” routine reflects findings from negotiation studies. Researchers like William Ury and Roger Fisher, known for their work on principled negotiation, have explored various negotiation strategies and techniques.

- Gender Dynamics in Negotiations: For a long time, women were virtually excluded from international negotiations but the mention of Angela Merkel's milestone as the first woman to chair a G7 summit in 2015 touches upon gender dynamics in negotiation. Scholars like Deborah Kolb and Linda Babcock have conducted extensive research on gender differences in negotiation behaviour and outcomes.
- Using humour in negotiations can help to defuse tension and find common ground with the opponent. Winston Churchill is known to have frequently used humour during negotiations.
- Body Language: Gestures, facial expressions, and posture can all have a significant impact on international negotiations. For example, in some cultures, direct eye contact is considered a sign of aggression. Knowing the cultural factors of the countries involved in the negotiations can help avoid misunderstandings and build trust. For example, in Japan, it is customary to give gifts before negotiations begin.

CONCLUSION

International negotiations represent a crucial facet of contemporary global interactions, intricately interwoven with cultural nuances that significantly impact communication, problem-solving approaches, and overall negotiation strategies. As our world becomes increasingly interconnected through globalization, adept negotiation skills have evolved into a prerequisite for individuals navigating the realms of politics, economics, and social dynamics.

The fusion of theoretical insights with practical strategies elucidates a roadmap for negotiators to navigate the complexities of multicultural negotiations with confidence and strategic acumen. By acknowledging and accommodating cultural differences, negotiators can mitigate misunderstandings and conflicts, thereby facilitating meaningful dialogue and fostering enduring relationships in the global arena. Moreover, the synthesis of various scholarly perspectives underscores the interdisciplinary nature of negotiation studies, drawing from fields such as psychology, sociology, and gender studies to enrich our understanding of negotiation dynamics.

In essence, international negotiations serve as linchpins for fostering cooperation, resolving conflicts, and advancing peace and security on the global stage. By equipping negotiators with the requisite skills and cultural competence, we can pave the way for constructive dialogue, mutual understanding, and sustainable collaboration across borders, thereby shaping a more harmonious and interconnected world.

BIBLIOGRAPHY

1. Cialdini, R. B. *Influence: Science and Practice*. Allyn and Bacon, 2001 p. 262
2. Fisher, R., & Ury, W. *Getting to yes: Negotiating agreement without giving in*. Penguin, 1981, p. 240
3. Hall, E. T. *Beyond culture*. Anchor Books, Knopf Doubleday Publishing Group, 1976, p. 320
4. Hîrbu, S. Intercultural competence: foreign language teachers' perspective. In: *30 years of economic reforms in the Republic of Moldova: economic progress via innovation and competitiveness*, 24-25 septembrie 2021, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Academia de Studii Economice din Moldova, 2022, Vol.2, pp. 169-174.
5. Hîrbu, S. The cultural dimension from the perspective of modern approaches and methods of foreign languages education. În: *Business Lingua – Relevant Problems Of Foreign Language Teaching And Multilingualism*. 2023, p. 42-51.
6. Hofstede, G. *Culture's consequences: International differences in work-related values*. Sage Publications, 1984, p. 327
7. Lewicki, R. J., & Hiam, A. *Mastering business negotiation: A working guide to making deals and resolving conflict*. John Wiley & Sons, 2011, p. 320
8. Facts That Will Help You Win Any Negotiation <https://www.forbes.com/sites/neilpatel/2015/07/16/5-facts-that-will-help-you-win-any-negotiation/?sh=6b53d2cf6a64>
9. Program on Negotiation. Harvard Law School: Special Report on International Negotiation: Cross-Cultural Communication Skills for International Business Executives <https://www.pon.harvard.edu/freemium/international-negotiations-cross-cultural-communication-skills-for-international-business-executives/?ecid=IntlNegs-IntNg-00-tx>
10. Program on Negotiation. Harvard Law School: Managing Cultural Differences in Negotiation <https://www.pon.harvard.edu/daily/international-negotiation-daily/managing-cultural-differences-negotiation-2/>

Coordonator științific: HÎRBU Stella, dr., university lecturer
ASEM, Moldova, Chișinău, Bănulescu-Bodoni 61
Telefon: + 373 22402951
e-mail: stella.hirbu@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.68>
CZU: [659.1:338.1]:[339.564+330.322](478)

MARQUE DE PAYS - OUTIL POUR PROMOUVOIR LES EXPORTATIONS ET L'ATTRACTIVITÉ DES INVESTISSEMENTS DE LA RÉPUBLIQUE DE MOLDAVIE

CEAGLEI Valeria, studentă, specialitatea: EMREI

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,
www.ase.md
e-mail: ceaglei.valeria@ase.md

Abstract: *Obiectivul prezentei comunicări este de a analiza rolul brandului de țară în dezvoltarea și prosperarea economiei și imaginii de țară din perspectiva promovării exportului și activității investiționale ale Republicii Moldova. Totodată am analizat aceste aspecte prin prisma unor exemple concrete și cum contribuie acesta cu adevărat în dezvoltarea economiei. Am studiat care sunt motivele pentru care investitorii ar trebui să se orienteze către Republica Moldova.*

Cuvinte cheie: dezvoltare, export, pomul vieții, investiții.

JEL CLASSIFICATION: F21, M31, O57

INTRODUCTION

La marque pays, c'est une identité nationale rendue tangible, solide, transmissible et utile . Aussi, une marque-pays forte favorise la promotion des exportations et du tourisme national. Elle permet également l'attraction d'investissements directs étrangers et de travailleurs qualifiés. Puisque dans le contexte de la mondialisation nous courons le risque de perdre notre authenticité et nos valeurs en tant que nation, la marque du pays nous vient en aide dans le contexte dans lequel nous pouvons promouvoir notre culture et nos produits locaux, l'attitude et le savoir-faire dès la population à travers son prisme.

DÉVELOPPEMENT DU CONTENU

Pour la République de Moldavie, une marque nationale forte pourrait être un outil essentiel pour promouvoir ses produits, sa culture et ses ressources, ainsi que pour renforcer son identité et sa reconnaissance à l'échelle mondiale. Dans le contexte des exportations, une marque nationale bien définie peut accroître la confiance des partenaires commerciaux, attirer l'attention sur la qualité et l'originalité des produits moldaves et faciliter leur accès aux marchés internationaux. En outre, une marque forte peut susciter l'intérêt des investisseurs étrangers, qui pourraient considérer la République de Moldavie comme une destination commerciale attractive.

Au fil du temps, la République de Moldavie a créé une marque de pays assez vaste et reconnue dans le monde entier, cela est dû non seulement à l'amélioration des infrastructures, de la politique et de la croissance économique, mais aussi aux valeurs de la population, qui se sont manifestées dans le contexte de la guerre en Ukraine en soutenant et en accueillant des réfugiés. Cette situation de crise a démontré l'amour et l'humanité du peuple moldave.

L'IMAGE DE LA RÉPUBLIQUE DE MOLDOVA

L'Agence d'investissement est la seule institution mandatée pour promouvoir l'image de la République de Moldavie dans la dimension économique et d'investissement, étant l'administrateur de la marque du pays pour un bon positionnement sur le radar économique international.

La marque du pays ne peut être utilisée qu'après une demande approuvée par l'Agence d'investissement.

L'Arbre de Vie a été la pièce maîtresse de plus de 30 foires et expositions internationales dans plus de 20 pays

Figure 1 Le logo de la marque du pays: "Pomul vieții"

Source: <https://pomulvietii.md/>

Le logo du pays est activement utilisé par les entreprises et les autorités moldaves afin de promouvoir le pays tant au niveau national qu'international. Un très bel exemple est le restaurant Moldavie situé à Boston, aux États-Unis, ouvert par une véritable patriote du pays, Sandra Andronic. Elle mentionne qu'elle a incorporé le logo Tree of Life et toutes ses significations dans la décoration du restaurant MOLDOVA. Elle a également déclaré que les visiteurs du lieu sont ravis et fascinés par l'histoire de la Moldavie. Ce logo nous aide à nous différencier des restaurants typiques d'Europe de l'Est, par son caractère unique, sa complexité et sa couleur. Il existe de nombreux et beaux exemples qui prouvent une fois de plus l'unité du peuple moldave.

La marque nationale n'est pas seulement constituée de produits nationaux, mais également de personnalités éminentes.

Dans ce contexte, nous pouvons citer le grand **Eugen Doga**, le compositeur des âmes roumaines. Le nom du compositeur est inclus dans la liste des 200 personnalités du monde, et les chansons "Gramofon" et "Gingașa si tandra mea fiară" sont incluses dans la liste internationale, réalisée par le site History Rundown, avec les 200 meilleures œuvres musicales. La musique d'Eugen Doga résonnait dans d'importantes salles de concert du monde entier, constituait la bande originale de certains films à succès ou pouvait être entendue dans des représentations théâtrales. La valse qui a rendu célèbre Eugen Doga a été choisie par les Russes, à l'hiver 2015, lors de la cérémonie d'ouverture des Jeux olympiques de Sotchi. Le talent incontestable d'Eugen Doga est désormais également reconnu par l'UNESCO, pour laquelle la valse incluse dans la bande originale du film "Gingasa si tandra mea fieră" est qualifiée de quatrième chef-d'œuvre musical du XXe siècle.

L'exportation est un segment extrêmement important et vaste d'importance nationale, une priorité dans le sens de la marque du pays.

Nous sommes une nation profondément enracinée dans la tradition viticole et ce n'est pas seulement notre héritage - c'est aussi un facteur qui contribue à un avenir prospère.

Ainsi, une partie importante de la marque nationale est le vin moldave indigène et plein de saveurs. Les exportations de vin à partir de 2023 ont rapporté 111 millions de dollars au pays et l'UE est devenue la principale destination des vins moldaves. Parmi les pays qui apprécient les vins moldaves figurent la Roumanie, la Pologne, la République tchèque, la Géorgie, le Royaume-Uni, les États-Unis, le Canada, la Chine et bien d'autres pays.

Purcari Wineries Group est leader sur le segment des vins haut de gamme en Roumanie, avec une part de marché d'environ 30 % et est le plus grand exportateur de vin de Moldavie, livrant dans plus de 40 pays en Europe (Pologne, République tchèque, Slovaquie, Ukraine, pays scandinaves, Grande-Bretagne), en Asie (Chine, Japon, Corée du Sud) et en Amérique (Canada et USA).

Le groupe possède 6 plateformes de marques de vins dans les catégories des vins tranquilles et des vins effervescents, avec une large gamme de prix (Purcari, Crama Ceptura, Bostavan, Domeniile Cuza et Angel's Estate), ainsi qu'une marque dans la catégorie des eaux-de-vie premium (Bardar).

En ce qui concerne les investissements, la marque du pays est leur principal attracteur et promoteur.

Lors des expositions mondiales, les représentants de la marque du pays présentent le catalogue avec des informations pertinentes sur le pays en général, ses avantages, opportunités et raisons d'investir en République de Moldavie, parmi lesquelles des plateformes d'investissement qui comprennent 7 zones économiques franches, 8 Parcs industriels, 16 plates-formes industrielles multifonctionnelles, parc informatique de Moldavie. En outre, la République de Moldavie dispose d'une infrastructure TIC avancée, se classe au 6ème rang pour les coûts de haut débit fixe les plus bas, a une pénétration mobile de 100%, un réseau fédérateur en fibre optique de 98,2% et une 6ème place pour l'Internet Gigabit.

Coûts de fonctionnement, la République de Moldavie dispose d'une main-d'œuvre multilingue hautement qualifiée, de coûts de services publics abordables et de prix de location avantageux (2 à 4 EUR/m³ et 0,8 EUR/m³ en ZEL).

La position stratégique est extrêmement favorable, car l'est rencontre l'ouest et l'expédition est très rapide (2 jours de transport vers l'UE et la CEI), un avantage est également la compatibilité avec le fuseau horaire, la proximité et la culture.

Le système fiscal est favorable, l'impôt sur les bénéfices étant de - 12% (7% d'agriculteurs, 6% de ZEL, 3% de Port Franc) TVA - 20% (6% - gaz naturel, 8% - agroalimentaire, pharmaceutique, 0% transports internationaux). Les cotisations d'assurance sociale constituent - 23%, Impôt unique de 7% pour Moldavie IT Park.

La République de Moldavie a conclu 44 accords de libre-échange : UE, CEI, CEFTA, GUAM, Turquie, Grande-Bretagne, membre de l'OMC.

Excellence en e-gouvernance, guichet unique - 131 documents disponibles, e-services publics : déclaration fiscale, passeport biométrique, carte numérique, signature numérique.

Dans le même temps, il existe encore une certaine réticence de la part des investisseurs à s'implanter sur le marché national, ce fait étant dû à l'instabilité politique du pays et à la guerre étrangère entre l'Ukraine et la Russie, petit marché de consommation.

CONCLUSION

Nous trouvons une tangente directe entre la promotion de la marque du pays et le développement économique et culturel de la République de Moldavie à travers le prisme des exportations et des investissements.

Une équipe bien spécialisée dans ce domaine facilite le dialogue interinstitutionnel pour les investisseurs étrangers en établissant des partenariats de collaboration avec tous les groupes d'intérêt.

Et grâce à l'Agence d'Investissement de la République de Moldavie, cette mission est très réussie, car ces dernières années, la marque de la République de Moldavie est devenue de plus en plus populaire et le monde extérieur s'intéresse de plus en plus aux gens du pays et leurs produits nationaux, ce qui augmente notre trajectoire économique. Les résultats de 2021 démontrent leur efficacité, le 5ème meilleur IPA représente la performance de l'Agence d'Investissement de Moldavie, qui grimpe de 14 positions, depuis la 19ème place en 2020, pour figurer parmi les cinq premiers. 1ère place pour le site officiel pour la validité des informations présentées, sur la base du rapport Emerging Europe, 12 investisseurs, la valeur totale des investissements attirés était supérieure à 30 millions d'euros, et 80 millions d'euros ont été générés par les exportations.

BIBLIOGRAPHY:

1. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, Comerțul internațional cu mărfuri al Republicii Moldova în luna mai 2023 și în ianuarie-mai 2023 [Actualizat la: 17.07.2023] Disponibil: <https://statistica.gov.md/> ;
Agence d'investissement de la République de Moldavie <https://invest.gov.md/ro/about-investmoldova/>
3. Marque de pays <https://pomulvietii.md/>
4. <https://old.mei.gov.md/ro/content/agentia-de-investitii-din-moldova>
5. <https://trade.gov.md/ro>
6. Hîncu R., Bunu M., Dascaliuc D. (2010). Bazele activității investiționale : (sinteze și aplicații) Academia de Studii Economice din Moldova, Chișinău ASEM, 14- 18. <https://invest.gov.md/ro/country-brand>
7. UNCTAD/WIR/2022, World Investment Report 2022 - International tax reforms and sustainable investment 09.06.2022, https://unctad.org/system/files/officialdocument/wir2022_en.pdf

Coordonator științific: DODU-GUGEA Larisa, dr., conf.univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
61 Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni Str., Chișinău, Republica Moldova
e-mail: dodu-gugea.larisa@ase.md

ECONOMIC GLOBALIZATION THROUGH CROSS-CULTURAL GLOCALIZATION

GLOBALIZAREA ECONOMICĂ PRIN GLOCALIZARE INTERCULTURALĂ

ALEXA Adelina, studentă, specialitatea: EMREI

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,

www.ase.md

Telefon: +373 69 632 013

E-mail: alexa.adelina@ase.md

Abstract: Business relationships can only be strong and successful if they follow certain values and take various aspects into account. One important aspect is understanding cultural differences and the particularities of each country. Through this study, we have set out to analyse the issue, to highlight the cultural differences between countries and their impact through the process of globalisation and glocalisation. The scientific method used is the comparative analysis, based on the "COUNTRY COMPARISON TOOL", due to which we managed to identify and describe the people of Spain and the Republic of Moldova through six cultural dimensions.

Keywords: cultural dimensions, cultures, values, glocalization, globalization, Spain, Moldova.

JEL Classification: F23, F02, Z13, R11.

INTRODUCERE

Globalizarea, prin prisma glocalizării, reprezintă o abordare strategică care combină standardele globale cu adaptările locale. Acest fenomen permite întreprinderilor să exploreze piețe diverse, adaptând în același timp produsele și serviciile pentru a satisface preferințele și nevoile locale. De asemenea, această abordare este esențială în peisajul de afaceri actual, deoarece permite companiilor să își extindă aria de acțiune și de influență pe diferite piețe, să acceseze noi segmente de consumatori și să sporească satisfacția clienților. Această corelație dintre globalizare și glocalizare nu ar fi posibilă, dacă reprezentanții anumitor țări, care colaborează între ei nu ar ține cont de anumite norme. Respectiv, aceste norme, sunt de fapt bazate pe cultură, tradiții și valorile dobândite în timp, care fac în esență orice țară deosebită. Stabilirea unor relații de afaceri de durată, pot aduce rezultate fructuoase, doar dacă intrăm în esența acestui set de norme de conduită și manifestăm respect reciproc.

Scopul acestui studiu constă în relifarea semnificației și rolului globalizării prin intermediul glocalizării, precum și a dimensiunilor culturale cu privire la acestea. **Obiectivele** de bază propuse sunt:

- Descrierea fenomenului globalizării prin prisma glocalizării;
- Prezentarea profilurilor de țară a reprezentanților din Spania și din Republica Moldova prin intermediul "globalizării" și "glocalizării";
- Evidențierea sugestiilor utile pe care trebuie să le urmăm în timpul negocierilor între țările analizate.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Ce reprezintă globalizarea? Globalizarea este un fenomen care constă în interdependența și comunicarea între țări în vederea realizării unei economii globale. Acest fenomen conectează lumea prin intermediul unui model economic universal: liberalismul. Cu toate acestea, globalizarea a influențat aspectele culturale, comunicaționale și politice din societăți [1].

Globalizarea are, fără îndoială, unele efecte pozitive și unele negative. Așadar, dintre cele pozitive, trebuie să subliniem că globalizarea a generat mai multe locuri de muncă, mișcările sociale, care au reușit să fie recunoscute și acceptate la nivel mondial (drepturile femeilor etc.). De asemenea, rata mortalității infantile a fost redusă, a avut loc învățarea despre diferite culturi și încurajarea integrării regionale pentru îmbunătățirea economică în țările în curs de dezvoltare. Totodată, a dus la apariția progreselor tehnologice și științifice care au îmbunătățit calitatea vieții ființelor umane [1].

Reieșind din aceste aspecte, este extrem de important de menționat și faptul că globalizarea a generat trei revoluții:

1. Revoluția economică, care este prezentată prin reducerea barierelor vamale, liberul schimb.
2. Revoluția comunicațională, care este legată de utilizarea și progresul noilor tehnologii informaționale ce permit transferul de imagini, video și date în timp real în orice parte a lumii. Astfel, întreaga lume este conectată.
3. Revoluția politică, ce presupune o ordine multipolară în sfera globală și multiculturală în care democrația este o putere [1].

Așadar, aceste trei revoluții contribuie semnificativ la dispariția barierelor între state, prin menținerea legăturii în orice parte a lumii și obținerea beneficiilor reciproc avantajoase. În această ordine de idei, un alt fenomen actual și esențial este glocalizarea.

Glocalizarea este o combinație a cuvintelor "globalizare" și "localizare". Termenul este utilizat pentru a descrie un produs sau un serviciu care este dezvoltat și distribuit la nivel global, fiind adaptat pe placul utilizatorului sau consumatorului de pe o piață locală. Deci, un produs, un serviciu sau ceva de care toată lumea are nevoie și de care se poate folosi, poate fi adaptat pentru a se conforma legilor, obiceiurilor sau preferințelor consumatorilor locali [2]. Respectiv, printre avantajele glocalizării se enumără realizarea unei creșteri considerabile a veniturilor pe toate piețele și a unui număr semnificativ mai mare de consumatori. De asemenea, este utilă pentru o extindere flexibilă a produselor, pentru a testa diferite produse pe o anumită piață și pentru a ajusta metodele de lansare a noilor produse. Prin urmare, faptul că strategia globală funcționează în tandem ne oferă cea mai bună metodă de a ne adapta comportamentul și produsele la noile piețe, păstrând în același timp conceptul nostru original și, totodată, de a satisface gusturile locale din fiecare țară [4].

În această ordine de idei, globalizarea văzută prin intermediul glocalizării poate fi înțeleasă corect cu ajutorul dimensiunilor culturale, care ne indică detaliat comportamentul, atitudinea și valorile unei anumite culturi.

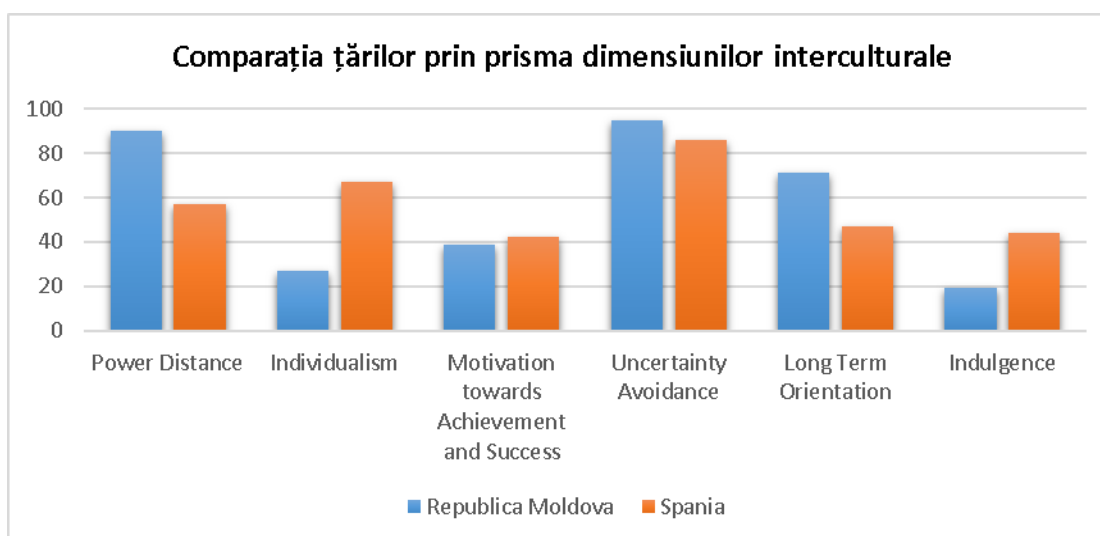

Figura 1: Comparația țărilor prin prisma dimensiunilor interculturale

Sursa: Country comparison tool [3]

Tabel 1 Comparația dimensiunilor culturale în Republica Moldova și Spania

<i>Dimensiunile</i>	<i>Republica Moldova</i>	<i>Spania</i>
Distanța de putere	Cu un scor foarte mare de 90, Moldova este o națiune în care deținătorii puterii sunt foarte distanți în societate, unde oamenii acceptă o ordine ierarhică în care toată lumea are un loc și nu mai e nevoie de nici o justificare.	Scorul Spaniei la această dimensiune e 57, ceea ce înseamnă că este o societate ierarhică. Ierarhia într-o organizație reflectând inegalitățile inerente, centralizarea fiind populară, subordonații se așteaptă să li se spună ce să facă, iar șeful ideal este un autocrat binevoitor.
Individualism	Cu un scor scăzut de 27, Moldova este o cultură cu tendințe colectiviste. Loialitatea este o trăsătură importantă și prevalează asupra majorității celorlalte reguli din societate. În aceste țări, ofensa duce la rușine și la pierderea prestigiului.	Spania, cu un scor de 67, este o societate individualistă. În culturile individualiste, infrațiunea provoacă vinovăție și pierderea stimei de sine. Relația angajator-angajat este un contract bazat pe avantaje reciproce, deciziile de angajare și promovare ar trebui să se bazeze doar pe merit.
Motivația spre realizare și succes	Cu 39 puncte, Moldova are un scor relativ scăzut. Acest lucru înseamnă că societatea este caracterizată de o anumită doză de modestie și corectitudine. Oamenii din astfel de societăți apreciază egalitatea, solidaritatea și calitatea în viața profesională.	Spania are un scor de 42 și este o societate în care cuvântul cheie este consensul. În ceea ce privește managementul, conducătorilor le place să își consulte subordonații pentru a le cunoaște opiniile și, în funcție de acestea, să ia decizii.
Evitarea incertitudinii	Cu un scor de 95, Moldova demonstrează că, în calitate de națiune, aceasta găsește mecanisme pentru a evita ambiguitatea. Oamenii nu acceptă schimbarea și se tem de riscuri. Ei mențin coduri rigide de credință și comportament, sunt intoleranți față de comportamente și idei neobișnuite.	O dimensiune care definește elocvent societatea spaniolă, este evitarea incertitudinii, după cum reiese dintr-un scor ridicat de 86. Spania este considerată a doua cea mai zgomotoasă țară din lume. Oamenilor le place să aibă reguli pentru orice, schimbările provoacă stres.
Orientarea pe termen lung	Scorul ridicat al Moldovei, de 71, indică faptul că cultura sa este de natură pragmatică. În societățile cu o orientare pragmatică, oamenii cred că adevărul depinde preponderent de situație, timp și context.	Scorul e 47, spaniolilor le place să trăiască clipa, fără o mare preocupare pentru viitor. Spania este țara care a dat lumii termenul "fiesta". Oamenii caută rezultate rapide, fără întârzieri.
Indulgență	Scorul extrem de scăzut al Moldovei, de 19, indică o cultură caracterizată de o mare reținere. Oamenii au percepția că acțiunile lor sunt, sau ar trebui să fie, limitate de normele sociale și consideră că a se răsfăța este oarecum greșit.	Cu un scor scăzut de 44, nici Spania nu este o societate indulgentă. Societățile are o tendință spre cinism și pesimism. De asemenea, spre deosebire de societățile indulgente, societățile reținute nu pun prea mult accent pe timpul liber și controlează satisfacerea dorințelor lor.

Sursa: <https://www.hofstede-insights.com/country-comparison-tool>
 Country comparison tool [3]

Așadar, din analiza acestor aspecte și caracteristici menționate în cadrul dimensiunilor culturale, reies și următoarele sugestii utile care pot fi aplicate în timpul unei negocieri, ce poate fi de succes. Respectiv, indicele distanței de putere pentru negociatorii moldoveni și spanioli are un rol în comportamentul lor decizional, dar și natura lor colectivistă îi face să dorească mai degrabă să asculte decizia grupului decât cea a individului. Aceștia se vor raporta la o putere superioară și vor discuta negocierea în grup până când se ajunge la o decizie. Nivelul de toleranță la incertitudine și ambiguitate pe care îl au membrii societăților moldovenești și spaniolă este foarte scăzut. Aceștia au coduri stricte de comportament, legi și orientări în timpul negocierilor. Republica Moldova este de obicei orientată spre consens, mai degrabă decât spre competiție. Atunci când tratați cu un negociator moldovean, este important să înțelegeți că omologul nu vede negocierea ca pe o competiție. Companiile din Republica Moldova au orizonturi de planificare mai precise și mai lungi în comparație cu organizațiile cultivate pe termen scurt din Spania, ceea ce este important de luat în considerare în timpul negocierilor.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

Analizând în ansamblu procesul globalizării prin prisma glocalizării, putem trage următoarele concluzii:

1. Navigarea prin complexitatea globalizării prin prisma glocalizării se dovedește a fi un punct esențial de luat în considerare atât pentru reprezentanții spanioli, cât și pentru cei moldoveni. Înțelegerea subtilităților profilului fiecărei țări facilitează negocieri eficiente prin promovarea sensibilității culturale și alinierea strategică la obiectivele locale.

2. Adoptarea glocalizării permite adaptarea strategiilor globale la contextele locale, maximizând oportunitățile și minimizând riscurile. Pentru a reuși în negocieri, este esențial să se acorde prioritate comunicării deschise, respectului reciproc și dorinței de a face compromisuri. De aceea, prin exemplul negocierilor dintre reprezentanții din Spania și Republica Moldova, putem observa liber specificul acestor două culturi. Anume că reprezentanții Spanioli sunt foarte deschiși, axați pe momentul prezentului și este specific faptul că aceștia ascultă decizia grupului decât cea a individului, iar reprezentanții Republicii Moldova, sunt orientați spre consens, mai degrabă decât spre competiție, având la bază un set de valori bine puse la punct și manifestând mereu responsabilitate și respect. Așadar, în urma analizei dimensiunilor interculturale între Spania și Republica Moldova, observăm mai multe similitudini între aceste două țări, ceea ce indică faptul că o posibilă colaborare și negociere, poate fi într-adevăr productivă și poate aduce rezultate fructuoase, reciproc avantajoase.

3. Prin adoptarea principiilor glocalizării, reprezentanții pot crea parteneriate care să profite de avantajele globalizării, respectând în același timp nevoile și aspirațiile unice ale ambelor națiuni.

BIBLIOGRAFIE:

1. <https://medium.com/@unitedperuvianyouth/from-globalization-to-glocalisation-1f53d3cabe00>
2. <https://www.investopedia.com/terms/g/glocalization.asp>
3. <https://www.hofstede-insights.com/country-comparison-tool>
4. <https://www.bureauworks.com/blog/advantages-of-glocalization-for-medium-to-large-businesses#:~:text=The%20advantages%20of%20glocalization%20involve,products%20to%20enhance%20your%20ROI.>

Coordonator științific: PIRLOG Angela , dr., conf.univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,
www.ase.md
Telefon: +373 69 101 316
E-mail: angela.pirlog@ase.md

L'IMPACT DE L'INTERNATIONALISATION SUR LE COMMERCE MONDIAL

Étudiante: **RENIȚĂ Mihaela EMPEI-221**

Académie d'Études Économiques,
rue Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni 61, MD-2005, Chișinău
e-mail : renita.mihaela@ase.md

Abstract: Această cercetare are drept scopul de a cunoaște și a înțelege interdependența comerțului mondial și a procesului de internaționalizare. Internaționalizarea afacerilor demonstrează toate eforturile și căile posibile prin care produsele ajung să fie acceptate pe piețele internaționale, menite să satisfacă necesitățile consumatorilor. Pentru ca acest lucru să devină posibil, este nevoie de o cercetare amplă a anumitor factori, implementarea unor strategii de poziționare pe piețe, care contribuie la integrarea și adaptarea companiilor cerințelor străine. Obiectivele cercetării sunt de a se familiariza cu procesul internaționalizării, descriind care sunt etapele, strategiile și formele principale cu care o companie se poate internaționaliza. Este remarcabil faptul că internaționalizarea companiilor joacă un rol crucial în intensificarea și extinderea comerțului mondial, deoarece se creează parteneriate de durată și are loc o creștere și diversificare considerabilă a activităților economice.

Cuvinte cheie: Comerț mondial, internaționalizarea afacerilor, operațiuni de export/import, piață globală.

JEL CLASSIFICATION: F10, F15, F23

INTRODUCTION

L'internationalisation occupe une véritable position dans le commerce mondial. Les réseaux économiques mondiaux continuent de se développer en raison du processus d'internationalisation. Ce processus ne peut être réalisé sans la contribution des acteurs économiques au niveau mondial, qui assurent et facilitent l'échange de capitaux, d'informations, d'outils opérationnels, pour l'amélioration des systèmes économiques. L'internationalisation donne aux entreprises la possibilité de vendre leurs produits sur un marché mondial, grâce à une vision adaptée à travers les stratégies, l'innovation et la recherche dans un monde en évolution dynamique.

Le commerce international dépend de l'internationalisation des entreprises, de la maturité économique, du potentiel de développement d'un pays étranger doté d'une certaine législation, culture, société. L'internationalisation d'une entreprise comporte des risques: le risque, lors des négociations, à l'exportation ou à l'importation, d'être accepté sur un marché aux exigences particulières. Sans le processus d'internationalisation, les consommateurs mondiaux n'auraient pas accès à des produits et services de qualité, car il s'agit d'un catalyseur pour accroître la compétitivité des entreprises.

Un grand nombre d'entreprises ont réussi à s'internationaliser avec succès, augmentant le volume des exportations/importations, le montant des affaires, le nombre de partenaires économiques au niveau international. Les plus fortes ont réussi à devenir des sociétés transnationales, avec des consommateurs du monde entier. L'internationalisation implique certains processus, étapes qui démontrent la compétitivité de l'entreprise. Les exportations et importation internationales représentent la première partie de ce processus.

LE CONTENU DE BASE

Selon l'oeuvre: L'internationalisation des affaires, écrit par Elena-Madalina Vatamanescu et Andreia-Gabriela Andrei, on découvre une large description du phénomène de l'internationalisation, analysée sous différentes perspectives à travers des approches originales, basées sur quelques ressources de base qui estiment la valeur de l'internationalisation. Les auteurs démontrent que le processus d'internationalisation est avant tout un facteur important, qui augmente l'emploi à long terme des entreprises, afin de conquérir les marchés étrangers.

Les entreprises cherchent à bénéficier d'un environnement international favorable et de conditions optimales sur les marchés ciblés. Les facteurs qui influencent la décision managériale d'entrer sur le marché sont nombreux. L'entreprise, avec l'intention de s'internationaliser, recherche des opportunités pour générer des bénéfices; accroître sa réputation internationale; croître économiquement; mais aussi de bénéficier de l'avantage concurrentiel. Afin d'élargir sa sphère d'influence sur les marchés étrangers, l'entreprise a besoin d'un environnement international favorable, de bénéficier de certaines facilités pour s'intégrer dans un pays étranger, compte tenu de la stabilité politique et économique, de la culture et des institutions, des politiques gouvernementales favorables, de l'absence des coûts injustifiés. Les facteurs spécifiques à l'entreprise dont dépend la décision de s'internationaliser sont : l'accès aux marchés, aux ressources, la réduction des coûts, etc. La possibilité de réaliser des bénéfices en vendant des produits sur le marché étranger motive les entreprises qui ont atteint une certaine maturité économique. La rentabilité dépend dans une large mesure de la compétitivité, car la possibilité de bénéficier de coûts réduits augmente les chances d'internationalisation. "Ainsi, l'accès à la production internationale permet l'approvisionnement en composants et matières premières sur le marché, la délocalisation des opérations de production, l'externalisation de fonctions commerciales qui peuvent être exercées à moindre coût en dehors du pays de référence (offshoring)." [1, 24]

Grâce à la libéralisation du commerce international, à l'amélioration des politiques fiscales et d'investissement, à la réduction des barrières commerciales, de nombreuses entreprises ont obtenu davantage de droits et d'opportunités pour se positionner sur un marché étranger. Développement et diversification de la production, amélioration des échanges informationnels et technologiques ; la mise en œuvre de stratégies appropriées, ont favorisé la croissance des flux internationaux, des échanges commerciaux, conduisant à la croissance économique d'un État.

Selon l'œuvre, „Le management dans les affaires économiques internationales” écrit par Zorina Siscan, dr. univ. ass., l'internationalisation des affaires est regardée par plusieurs aspects comme: planification, organisation, gestion des affaires économiques internationales, qui travaillent de manière étroitement interdépendante. Il existe différentes approches de l'internationalisation d'une entreprise visant à structurer et expliquer ce processus [3, p.33]:

1. Exportation/importation indirecte. Afin que l'entreprise puisse développer et prolonger son activité économique, lorsque le marché local est saturé de produits similaires, elle commence à exporter par des intermédiaires.

2. Exportation/importation directe. Une fois qu'il s'est mieux intégré au marché international et que ses produits sont demandés, il doit exporter régulièrement. Elle n'exporte plus avec l'aide d'intermédiaires, souhaitant augmenter ses ventes à long terme.

3. Étape contractuelle (licence / franchise). Lorsque l'entreprise parvient à devenir une marque internationale, c'est parce qu'elle dispose d'un modèle économique performant. Cela lui donne la possibilité de conclure un contrat de licence ou de franchise avec une autre entreprise souhaitant mettre en œuvre son modèle économique.

4. Participation (investissements de portefeuille). Une fois qu'une société détient une part des actions d'une autre société, elle a le droit de prendre des décisions dans une société étrangère.

5. Investissements directs (engagement profond). L'entreprise devient le véritable propriétaire d'une société, à l'aide d'opérations de fusion ou d'acquisition, d'ouverture de filiales ou de succursales, car elle possède la totalité des actions d'une société étrangère et dispose du droit de gestion et de contrôle total.

6. Entreprise mondiale (opérations en propriété exclusive)

7. Entreprise multinationale (succursales autonomes).

Les opérations d'import-export représentent les éléments de base pour lesquels s'opère l'internationalisation de l'entreprise. [3,p.88] La planification stratégique et les opérations d'exportation/importation font référence à:

1. Segmentation du marché mondial de l'export/import. Les facteurs dont cela dépend sont : économiques (produit intérieur brut, rapport Doing Business etc.), culturels (religion, langue, traditions et coutumes etc.), géographiques (localisation dans des zones attractives etc.), politiques (stabilité politique, législation favorable etc.), comportementaux (taux d'utilisation, motivation du consommateur etc.).

2. Stratégies d'entrée sur le marché basées sur des opérations d'exportation/importation. Les entreprises ont tendance à se conformer au processus de mondialisation, de sorte que leurs produits soient reconnus comme uniques par les consommateurs et suscitent une demande permanente. Pour que les entreprises atteignent ces objectifs, elles investissent beaucoup dans le marketing, dans les actions, dans la recherche et l'innovation, pour assurer une compétitivité à la hauteur des attentes.

3. Établir une perspective à long terme lorsque l'entreprise atteint une maturité économique et cherche à étendre ses activités économiques sur davantage de marchés étrangers ; développer des économies d'échelle, grâce à l'externalisation des opérations de production ; recherche des avantages à faible coût, exploite les marchés émergents ; établit divers partenariats à long terme.

4. Etablir une politique de prix sur un marché étranger. Le prix dépend des coûts de production, du nombre de concurrents dans le même domaine, du pouvoir d'achat des citoyens, etc.

Selon les dates publiées par le site officiel de l'Université de Lincoln, in Grande-Bretagne, [2] on mentionne l'effet du commerce international au niveau d'entreprise. Le commerce international présente de nombreux avantages pour les entreprises. Les exemples comprennent:

- Augmentation des revenus, en raison de l'accès à de nouveaux marchés et du plus grand nombre de consommateurs
- Diminution de la concurrence. Les marchés étrangers sont plus attractifs, car sont moins saturés que le marché local, offrant ainsi la possibilité aux produits ou services d'être beaucoup plus compétitifs.
- Durée de vie du produit plus longue. Changer plus souvent les préférences des consommateurs peut présenter un risque pour l'achat du produit ou du service. En revanche, les marchés internationaux émergents ont un potentiel bien plus important et il y aura une demande continue.
- Meilleure gestion des risques. Le commerce international offre la possibilité aux entreprises de se lancer sur les marchés étrangers. Ils parviennent ainsi à rester aussi compétitifs, grâce à l'intégration et à l'adaptabilité dont ils font preuve. Grâce à l'internationalisation, l'entreprise peut éviter les risques politiques, sociaux et fiscaux, en choisissant les meilleurs paramètres pour son activité.
- Bénéficier du change. Les entreprises contribuent aux flux de capitaux, de personnes, de produits et services, d'outils de savoir-faire.
- Réputation améliorée.

CONCLUSIONS

De nombreuses entreprises à travers le monde ont connu une croissance très réussie au cours des dernières décennies, s'adaptant bien au marché mondial. Cela est dû à l'intégration de l'entreprise dans un environnement macroéconomique favorable, ainsi qu'à sa capacité à s'adapter aux changements et aux tendances du marché mondial, pour la réussite des opérations d'exportation/importation et bien plus encore.

L'internationalisation des entreprises contribue à la facilitation et à la diversification du commerce mondial. Les flux de capitaux, de biens et de services ont augmenté, assurant la prospérité économique des États du monde entier. De nouveaux marchés ont été explorés et développés, de nouveaux emplois ont été créés et des milliards de consommateurs ont pu bénéficier de produits à la hauteur de leurs attentes grâce au processus d'internationalisation. L'internationalisation représente des compétences professionnelles, telles que: la compétence et la communication interculturelle ; connaissances en intégration et applications; la base de connaissances disciplinaires et les méthodologies, grâce auxquelles les capacités cognitives et les compétences personnelles ont été valorisées. [4, p.5]

BIBLIOGRAPHY

1. Vătămănescu, Elena-Mădălina. *Internaționalizarea afacerilor: din spre analiza economică și de risc către leadershipul intercultural*. București, Tritonic, 2014, 150 p.
2. Șișcan, Zorina. *Management în afaceri economice internaționale*. Chișinău, Editura ASEM, 2022, 220 p.

3. "International trade: benefits, barriers and business." *University of Lincoln*, 14 februarie 2022,
<https://online.lincoln.ac.uk/international-trade-benefits-barriers-and-business/>.
4. Mughan, Terry, and Oyvin Kyvik. "L'internationalisation des entreprises : éducation, paradigmes et défis." *Journal de l'éducation commerciale internationale*, 2010, 23 p.

Coordinateur: DODU-GUGEA Larisa, dr. univ. ass.
Académie d'Études Économiques,
rue Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni 61, MD-2005, Chișinău
Téléphone: +373 2240271
e-mail: dodu-gugea.larisa@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.71>

CZU: [004:339.9]:81'246.3

LES CHANGEMENTS TECHNOLOGIQUES - MOTEUR DE LA MONDIALISATION DANS L'AVENIR MULTILINGUE

SCHIMBĂRILE TEHNOLOGICE - MOTORUL GLOBALIZĂRII ÎN VIITORUL MULTILINGV

BAT Marcela, studentă, specialitatea: Drept

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,
www.ase.md

Telefon autor: +373(060)84-93-99

e-mail autor: marcella.bat2008@gmail.com

Abstract: Dezvoltarea crescândă și expansiunea în lume a tehnologiilor informaționale și comunicaționale care contribuie la globalizare sunt factori descriptivi ai secolului XXI, deoarece implementarea lor în marea majoritate a activităților mondiale se datorează țărilor mononaționale și multinaționale înalt dezvoltate ale căror influență asupra lumii multilingve este indiscutabilă. Scopul cercetării este de informare cu privire la nevoia tot mai mare, de enumerare, explicare și exemplificare a tehnologiilor informaționale și comunicaționale în economie, politică și societate, Pentru ilustrare mai utilă a informației veridice am aplicat metodele calitativă, descriptivă și cantitativă. Cele mai relevante rezultate includ instrumentele lingvistice dezvoltate de Comisia europeană: transmisia video prin internet, terminologie Interactivă pentru Europa (IATE), baza de date de discursuri, conferințele interactive și discuțiile online. Revoluția în tehnologiile informației și comunicațiilor se datorează unor caracteristici precum: interactivitate, omniprezență, convergență, acces individual.

Cuvinte cheie: globalizare, tehnologii, multilingvism, afaceri, economie, întreprinderi

JEL CLASSIFICATION: O310, O320, O350

D'un point de vue économique et social, le monde contemporain se caractérise par deux tendances principales : la mondialisation et l'adoption croissante des technologies de l'information et de la communication. Entre les deux forces, il existe de nombreuses interférences. Ce qui est intéressant, de notre point de vue, c'est le fait que de leur combinaison a résulté une nouvelle ère de développement, dont les caractéristiques principales sont l'augmentation de l'efficacité et de la productivité.

La mondialisation, un phénomène d'interdépendance croissante entre les pays, se manifeste constamment au cours de l'évolution de l'humanité. La mondialisation économique est accentuée par la réduction des obstacles à la libre circulation des biens, des services et des capitaux, du traitement de l'information, des communications et des transports. L'importance de la recherche, en plus de la productivité et de l'efficacité, réside dans son actualité face à l'usage croissant des technologies de l'information et de la communication dans diverses sphères (économique, politique, sociale), ainsi qu'à la dépendance progressive de la société affectée par la mondialisation.

Des améliorations substantielles dans les technologies de l'information et de la communication, telles que les réseaux électroniques en temps réel (smart grid) reliant différentes parties du monde, l'accès téléphonique international direct, les réseaux de transport mondiaux, à grande vitesse et à grande capacité ont conduit certains auteurs à dire que la géographie est révolue. Autrement dit, il n'y a plus besoin de voyager, parce que tout peut être fait en ligne.

Les objectifs de la recherche permettent de visualiser pleinement l'essence de l'article et la formation de notre propre opinion après analyse.

Ainsi, les objectifs de la recherche sont :

a) informer sur le besoin croissant des technologies de l'information et de la communication dans l'économie, la politique et la société ;

- b) analyser la situation objectivement avec un peu de subjectivité pour établir son propre point de vue et découvrir la vision réelle de la situation ;
- c) énumérer des changements technologiques déjà appliqués ;
- d) faire une brève explication du rôle des technologies aujourd'hui ;
- e) donner des exemples des affirmations énoncées et fournir des preuves.

Les technologies de l'information et du numérique ont eu un impact profond sur la société et la communication au cours des dernières décennies et encore plus ces dernières années. Les systèmes statistiques et neuronaux sont à la base de nombreuses solutions high-tech et « intelligentes » utilisées dans presque tous les domaines aujourd'hui, d'application y compris le langage, dans toutes ses dimensions.

Néanmoins, les démarches scientifiques peuvent être considérées comme significatives, en partie grâce à la médiatisation de certains résultats scientifiques ainsi que de certaines approches critiques, concepts et méthodes de recherche et la preuve de l'impact des innovations technologiques de l'information et de la communication dans l'environnement multilingue dans le cadre d'une interdépendance internationale croissante. En d'autres termes, il s'agit „d'estomper les frontières entre les entreprises et d'accélérer leur opération dans l'économie, phénomène que contribue à élargir le champ d'action de la mondialisation”[Popescu D., page 3, 2007].

Dans ce sens, l'auteur à qui appartient la citation marque l'intérêt pour le phénomène complexe de la mondialisation, d'Internet et des innovations les plus importantes qui ont marqué son développement, afin de souligner leur influence sur l'économie. En analysant les caractéristiques des nouveautés apparues dans le domaine de l'information, nous avons noté le développement spectaculaire des technologies mobiles au cours des dernières décennies et les effets de cette évolution.

L'aspect multilingue de la contemporanéité occupe une place importante dans l'émergence, le développement et la mise en œuvre des nouvelles technologies dans les systèmes économiques, sociaux et politiques existants. „Le multilinguisme a assuré une transition en douceur vers un régime total opérationnel avec 23 langues officielles, permettant à un grand nombre de représentants des gouvernements, aux différents acteurs sociaux, aux citoyens et aux hommes d'affaires de participer à la vie politique et économique et d'interagir sans entraves liés aux barrières linguistiques en recourant aux innovations technologiques linguistiques”.[Comisia europeană, pag. 19, 2009]. Bien sûr, cela a un prix... qui, annuellement, ne dépasse pas 2,50 euros par citoyen!

L'utilisation de ces technologies assure la propagation des bénéfices du multilinguisme en dehors des institutions européennes qui les promeuvent également en réduisant la discrimination selon la langue et la nation, assurant lors des conférences européennes un résultat productif et plausible selon une recherche en ligne satisfaisante.

De cette manière, pour confirmer l'exactitude de ce qui a été dit, nous avons appliqué diverses méthodes de recherche pour collecter, analyser et interpréter les données afin de répondre aux questions essentielles du sujet. Dans ce sens, nous avons utilisé la méthode de recherche qualitative axée sur l'analyse du contenu des publications et livres en roumain, français et anglais. Ensuite, nous avons proposé comme sujet l'étude des changements technologiques indéniables pour le présent et le futur à travers des exemples et des preuves. La recherche qualitative s'est révélée particulièrement utile pour étudier des sujets où le contexte, la signification et le rôle dans la société sont d'un intérêt primordial. En appliquant la méthode descriptive, nous avons décrit les caractéristiques des technologies pertinentes pour fournir une image plus détaillée du sujet d'étude à l'aide des données existantes. La recherche quantitative nous a permis de quantifier la variété des changements technologiques, de les évaluer et de tirer des conclusions, des généralités et des comparaisons.

Le changement technologique est le „*moteur principal du capitalisme*”[Popescu D., pag. 19, 2007], le „*grand moteur de l'évolution*” (Alvin Toffler)[Popescu D., pag. 19, 2007], „*la force fondamentale dans la création de modèles de transformation d'une économie*” (Christopher Freeman)[Popescu D., pag. 19, 2007]. Même si les technologies, sous la forme des inventions, naissent en un certain point de la planète, elles ne sont pas liées longtemps à leurs lieux de naissance.

Dans l'environnement actuel, les innovations se propagent rapidement et à pas de géant. Par conséquent, par son impact sur la production et les flux d'informations, le changement technologique influence la structure de l'économie à l'échelle nationale. Ce phénomène est devenu maintenant évident aussi à l'échelle mondiale. Autrement dit, les tendances technologiques à long terme, ainsi que le progrès récent, reconfigurent la localisation, la propriété et la gestion de divers types d'activité productive au niveau des pays et des régions.

Le monde „*est devenu un immense village planétaire*” (selon l'expression de Marshall McLuhan), dans lequel la participation des individus lors d'événements à lieu n'importe où dans le monde.

Un exemple qui n'est peut-être pas le plus heureux du village planétaire est la communauté virtuelle très médiatisée Second Life, créée par la société Linden Lab de San Francisco. Or, l'espace numérique accessible à l'adresse web www.secondlife.com permet la coexistence d'environ 10,5 millions d'utilisateurs (début novembre 2007). Des entreprises et des universités du monde ont ouvert leurs portes à SL "îles": terme désignant les propriétés. L'environnement a même une vie culturelle (comme les concerts philharmoniques). Déjà en 2009, on parlait de SL comme de l'avenir de l'Internet, du « web 3.0 ». Les premiers navigateurs 3D sont déjà apparus, inspirés de Second Life, le monde virtuel qui recrée le monde réel. SL a sa propre économie et même sa propre monnaie – Linden dollar (L\$), qui à son tour a une valeur réelle – 1 USD équivaut à environ 250 L\$. On peut convertir de l'argent réel en argent virtuel ou vice versa, des Linden dollars en argent réel.

Dans le même ordre d'idées, l'existence de ce monde virtuel démontre le niveau de technologie de la période actuelle et son influence sur différents domaines (social, économique), car la minorité ignore la vie réelle et les entreprises s'inscrivent également dans de tels mondes virtuels médiatisés lorsqu'elles visent à augmenter leurs profits.

En revenant aux changements technologiques dans le monde multilingue d'aujourd'hui on observe que l'environnement des affaires semble souvent utiliser uniquement une seule langue pour communiquer. Pourtant, les consommateurs, indépendamment du fait qu'ils parlent une langue ou plus, préfèrent s'adresser dans leur propre langue. Quelle que soit la dimension internationale des marchés, les entreprises attireront de nouveaux clients, notamment au niveau local.

Une étude financée par la Commission européenne et présentée au printemps 2007, révèle que le manque de compétences linguistiques empêche les entreprises de profiter de certaines opportunités d'affaires. Un investissement plus actif dans la langue (par exemple, embauche de locuteurs natifs, recrutement du personnel avec des compétences linguistiques ou recours aux services de traducteurs et d'interprètes) stimulerait les activités économiques européennes, le développement technologique et la collaboration entre entreprises dans une mesure telle qu'elles compenseraient en clairement les coûts supplémentaires.

Ainsi, pour augmenter le degré de conscience du rôle clé du multilinguisme pour la compétitivité économique des entreprises, la Commission a organisé, vers la fin 2007, une

conférence intitulée « Les langues étrangères stimulent les affaires ». Dans ce contexte, il s'agissait de créer un groupe de représentants du milieu des affaires, destiné à examiner la manière dont la diversité linguistique de l'Europe peut être transformée en un avantage compétitif. Les technologies de pointe multiplient considérablement l'efficacité des interprètes et des traducteurs qui travaillent au sein des institutions européennes.

D'autre part, la Commission a également récemment développé des outils linguistiques en ligne pour répondre aux besoins d'un public beaucoup plus large. En tant qu'outils linguistiques, sont les suivants:

■ **Le streaming vidéo sur Internet.** Il permet de regarder une réunion dans une langue avec traduction simultanée dans la salle de conférence ou de participer à un « dialogue ouvert » sur des sujets d'actualité via un chat en ligne multilingue. Les participants à distance peuvent soumettre des questions et des commentaires dans leur propre langue. Elles sont lues à haute voix (et interprétées) dans la salle de conférence, et grâce aux retransmissions en direct sur Internet, nous pouvons écouter les réponses à distance dans la langue dans laquelle les questions ont été posées.

■ **Terminologie interactive pour l'Europe (IATE).** Il s'agit d'une base de données centralisée contenant une terminologie commune à toutes les institutions de l'Union européenne. Mis à la disposition du public en juin 2007, il donne accès à environ 1,4 million de termes dans diverses langues.

■ **Base de données vocale.** Il est reconnu par les organisations nationales et internationales comme un système de classification des discours selon leur niveau de difficulté.

■ **Conférences interactives et discussions en ligne.** L'outil est décrit comme une option de haute technologie fournie par la direction qui permet une interaction en temps réel entre les participants du monde entier. Nous pouvons également suivre les événements dans notre propre langue et nous pouvons obtenir des traductions des messages.

Comme nous l'avons mentionné plus tôt : l'utilisation de ces technologies assure la propagation des bénéfices du multilinguisme dans et en dehors des institutions européennes, contribuant ainsi à la compréhension et au dialogue et à rapprocher l'Union de ses citoyens.

De plus, il faut préciser que les ordinateurs et appareils traitent et analysent les données linguistiques à de nombreuses fins (analyse de texte et reconnaissance vocale à l'exploration de données et à la recherche d'informations) en appliquant modèles de linguistique computationnelle et de traitement du langage naturel (TLN).

Aujourd'hui, les applications des technologies linguistiques incluent la reconnaissance vocale automatique (RVA) qui fournit des systèmes de dictée et de transcription, des assistants vocaux, des chatbots, des services d'orthographe et vérificateurs de grammaire, assistants d'écriture, synthèse vocale et réponse vocale interactive (IVR).

À l'intersection progressive des industries et des technologies de communications avec les technologies de l'information, ils sont de plus en plus considérés comme le système nerveux central de l'économie mondiale du 21e siècle, non pas tant comme compagnons de la croissance et du bien-être futurs, mais bien plus plutôt comme une condition d'eux.

Dans ce contexte, il faut remarquer que l'intersection et le développement continu des technologies de l'information et de la communication ont provoqué une révolution avec les caractéristiques suivantes :

• **Interactivité** : les individus interagissent de plus en plus facilement les uns avec les autres.

• **Omniprésence** : la transmission des données est possible à tout moment et en tout lieu. Des produits "wireless" apportent des transmissions de voix, de données, de fax et de vidéo dans de plus en plus de régions du monde.

• **Convergence** : les ordinateurs, les téléphones et la télévision commencent à remplir les mêmes fonctions. On a créé un réseau unique de dimension mondiale.

• **Accès individuel** : les communications ne sont plus adressées à un lieu physique précis, bien délimité, mais à un individu qui est disponible à tout moment et en tout lieu, grâce à l'utilisation du courrier électronique ou des appareils mobiles.

CONCLUSIONS

Les changements technologiques contribuent à la mondialisation et à l'amélioration du domaine des affaires dans un avenir multilingue dans la perspective de la résilience économique. Par conséquent, la combinaison de la mondialisation et de l'adoption croissante des technologies de l'information et de la communication contribuent au lancement d'une nouvelle ère de développement, qui influencera positivement l'interdépendance entre les pays qui se manifesteront constamment.

Le besoin des technologies de l'information et de la communication dans divers domaines (économique, politique, social) s'explique par un niveau élevé de productivité et d'efficacité.

Grâce au développement des technologies, des personnes de différents coins du monde ont accès à ce qui a été créé à des milliers de kilomètres de leur domicile.

Pourtant, il y a aussi des effets négatifs, notamment la dépendance progressive de la société des technologies qui s'étendent instantanément. Les réseaux électroniques en temps réel, l'accès téléphonique international direct, les réseaux de transport mondiaux contribuent à renforcer l'expression « village planétaire », parce que la société interagit de plus en plus en ligne, par exemple via Second Life.

Les innovations en matière de communication et d'information influencent l'économie à la fois au niveau national et mondial, affectant la localisation, la propriété et la gestion de divers types d'activités productives dans le domaine des affaires où prévaut le manque de compétences linguistiques, ce qui pousse les entreprises à se concentrer sur les consommateurs locaux.

De plus, pour augmenter le degré de conscience du rôle clé du multilinguisme pour la compétitivité économique des entreprises, la Commission européenne a développé des outils linguistiques dans le but de transformer la diversité linguistique en Europe dans un avantage compétitif.

À présent, les technologies linguistiques continuent de s'améliorer avec l'avènement de fonctionnalités telles que la reconnaissance vocale, les chatbots, les services d'orthographe et vérificateurs de grammaire, assistants d'écriture, synthèse vocale et réponse vocale interactive. Le développement continu des technologies de l'information et de la communication a plusieurs caractéristiques: interactivité, omniprésence, convergence et accès individuel.

Aujourd'hui plus que jamais, nous sommes conscient.es que la dépendance mondiale de l'humanité à l'égard de la technologie et d'Internet dépasse les limites et continue de s'aggraver, d'une part et que leur disparition provoquera sûrement le chaos, d'autre part.

Finalement, pour mieux comprendre le sujet complexe abordé ci-dessus, nous recommanderions aux chercheurs d'appliquer plusieurs méthodes de recherche, en consultant plus de sources dans le domaine. Or, l'actualité et l'utilité des sujets en question restent incontestables étant donné que le 21e siècle est l'apogée des technologies de la communication et de l'information.

BIBLIOGRAPHY :

1. COMISIA EUROPEANĂ, Multilingvismul – o punte de legătură pentru înțelegerea reciprocă, Luxemburg, 2009, 22 p.
2. Brousseau E., Rallet A., Le rôle des technologies de l'information et de la communication dans les changements organisationnels, 1997, 18 p.
3. POPESCU D., Comerț și Afaceri mobile, Iași, 2007, 360 p.

Coordonator științific: RUSU Djulieta, dr., conf. univ.

Academia de Studii Economice din Moldova

Strada Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni 61, MD-2005, Chișinău

Telefon: +373(069)29-15-56)

E-mail: rusu.djulieta@ ase.md

SECȚIUNEA 13
ECONOMETRIE ȘI STATISTICĂ ECONOMICĂ

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.72>
CZU: 31:[339.564:663.21](4EU)

STATISTICAL ANALYSIS OF TRENDS AND CHALLENGES OF MOLDOVAN WINE EXPORTS TO THE EUROPEAN UNION MARKET

ANALIZA STATISTICĂ A TENDINȚELOR ȘI PROVOCĂRIILOR EXPORTURILOR DE VINURI MOLDOVENEȘTI PE PIAȚA UNIUNII EUROPENE

DOMBROVSCHI Livia, studentă, specialitatea: EMREI

Academia de Studii Economice din Moldova, Chișinău,
str M. Gavriil Bănulescu-Bodoni 61
e-mail: dombrovschi.livia@ase.md

Abstract: Acest studiu analizează exporturile de vinuri din Moldova în Uniunea Europeană, piață care a devenit în ultimii 10 ani principalul importator de produse vinicole moldovenești. Articolul explorează factorii cheie care contribuie la această tendință, cum ar fi acordurile comerciale preferențiale și accentul primordial al producătorilor pe calitate. Cu toate acestea, încă se atestă numeroase provocări precum concurența, volatilitatea prețurilor și recunoașterea limitată a mărcii care împiedică maximizarea exporturilor. Actualitatea temei de cercetare se datorează potențialului industriei vitivinicole din Moldova în cadrul unei piețe impunătoare precum cea a Uniunii Europene. Înțelegerea tendințelor și provocărilor cu care se confruntă vinul moldovenesc de export pot contribui la stabilirea strategiilor de consolidare a poziției industriei în UE și va duce la avântul economic al Moldovei.

Keywords: competitivitate, Uniunea Europeană, export, vinuri moldovenești, parteneriat.

JEL CLASSIFICATION: L66, C4, B17

INTRODUCTION

The historical significance of Moldovan winemaking is vital to understanding the context of its current trends and challenges in exports to the European Union. Moldova boasts a rich winemaking heritage dating back thousands of years, with evidence of viticulture and winemaking techniques found in archaeological discoveries. In modern times, Moldova's wine industry faced challenges during the Soviet era due to centralized control and the prioritization of quantity over quality. However, since gaining independence in 1991, Moldova has been striving to reclaim its position as a quality wine producer. This includes efforts to modernize winemaking practices, revive the grape varieties, and adhere to European standards. All these provide insights into Moldova's unique grape varieties, traditional winemaking techniques, and cultural significance, all of which contribute to the country's efforts to increase its presence in the European wine market.

MAIN CONTENT

Moldova's wine export to the European Union is on a positive trend nowadays. In 2022, the EU became the leading market for Moldovan wines, with exports reaching nearly \$55 million (euneighbourseast.eu, 2023). However, challenges remain, Moldovan wineries need to maintain quality and potentially face competition within the vast EU market. Hence, since Independence of Moldova, the share of Moldovan wine exported on European market increased considerably in comparison to CSI and other countries, EU being currently its major outlet market (figure 1) where is exported more than 55% of Moldovan wine production (euneighbourseast.eu, 2023).

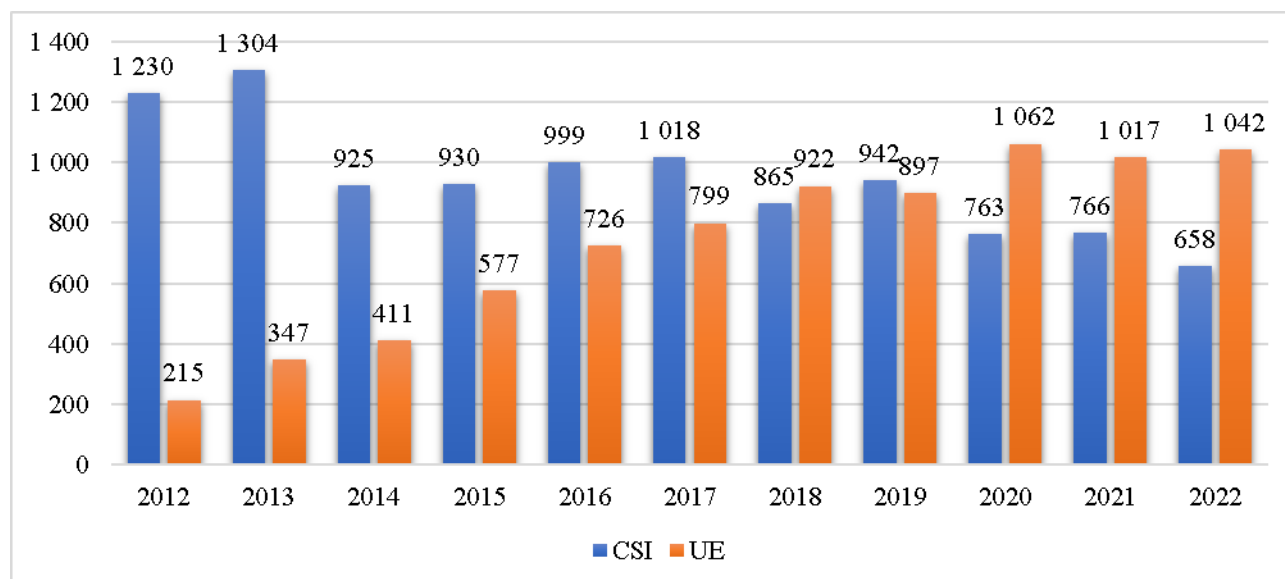

Figure 1: Share of Moldovan wine exports to CSI and EU markets (thousands USD)

Source: Elaborated by the author based on (Nica, 2023)

Currently, the growing vitality of the EU market for Moldovan wine exports is an important trend, in recent years, the European Union developed as a significant destination for Moldovan wine exports because of several factors as large market access, demand for quality wine, geographical indications (GLS), strategic partnership and, of course, promotion. Market access for Moldovan wine producers has improved a lot as a result of preferential trade agreements with the European Union, notably the Deep and Comprehensive Free Trade Area (DCFTA) that was established in 2014. This agreement played a crucial role in enhancing Moldova's trade relationship with the European Union countries by reducing the products barriers to entry. Tariffs and non-tariff barriers was diminished, boosting the export process and making it more economically feasible for Moldovan wine producers to access EU markets (EU-Moldova Deep and Comprehensive Free Trade Area, 2022). As a result, Moldova has seen a remarkable increase in its wine exports to EU countries (table 1), marking a major shift towards deeper integration into the European wine market.

Table 1: Main European countries importers of Moldovan Wine, USD

	<i>Romania</i>	<i>Italy</i>	<i>Germany</i>	<i>France</i>	<i>Austria</i>	<i>Poland</i>	<i>Slovakia</i>	<i>Bulgaria</i>
2022	26.800.000	165.000	2.570.000	890.000	19.700	9.120.000	1.260.000	165.000
2017	13.000.000	558.000	2.550.000	258.000	25.800	9.280.000	1.810.000	30.600
2012	3.860.000	124.000	1.080.000	18.800	11.100	7.680.000	1.040.000	178.000

Source: Elaborated by the author based on (Moldovan wine export to the world, 2023)

The demand for high-quality wines in the EU market presents a significant opportunity for Moldovan winemakers. Europe, as an economic union, is well-known for its special consumers who appreciate premium and niche wine products of miscellaneous types (figure 2). If Moldova adhere to rigid EU standards and regulations, Moldovan winemakers will position their products as advantageous choices for European consumers seeking excellence in taste and craftsmanship. This dedication to quality not only boosts the competitiveness of Moldovan wines in the EU market but also opens up many possibilities to cater to specific preferences and niche segments. As Moldova continues to develop its winemaking techniques and sustain rigorous standards, it stands poised to meet the increasing demand for high-quality wines within the EU. Thus, this shows that still wines are the most popular type of Moldovan wine exported to the EU, both by volume and value.

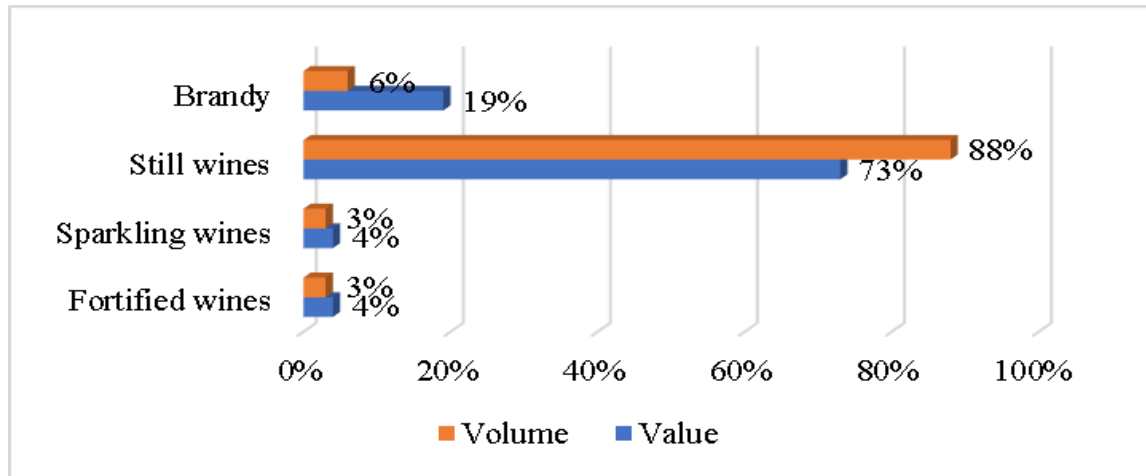

Figure 2: Share of wine exports by product category in 2022

Source: Elaborated by the author based on (Breahnă, 2023)

In this framework, sparkling wine is the second most popular type, while fortified wines and brandy form a much smaller portion of export, but are very significant in export trend of Moldova. By obtaining Geographical Indicators status, the wine from Moldova can differentiate, commanding higher prices and appealing to consumers seeking authenticity. GIs also serve as a significant marketing tool, allowing Moldovan wines to tell an attractive story of origin and tradition, enhancing their competitiveness in the EU market and also preserving cultural story (Vieru, 2021).

To continue, the efforts between Moldovan wine industry stakeholders and EU institutions increased the awareness of Moldovan wines via European consumers. But, based on a statistical analysis could be mentioned several key challenges in Moldovan wine exports to the European Union such as market competition, price volatility, limited brand recognition, regulatory compliance. In the EU market, Moldovan wines face a lot of competition from well-established wine-producing countries. Nations such as France, Italy, and Spain (figure 3) have long dominated the European wine market, presenting challenges for Moldovan wine exporters.

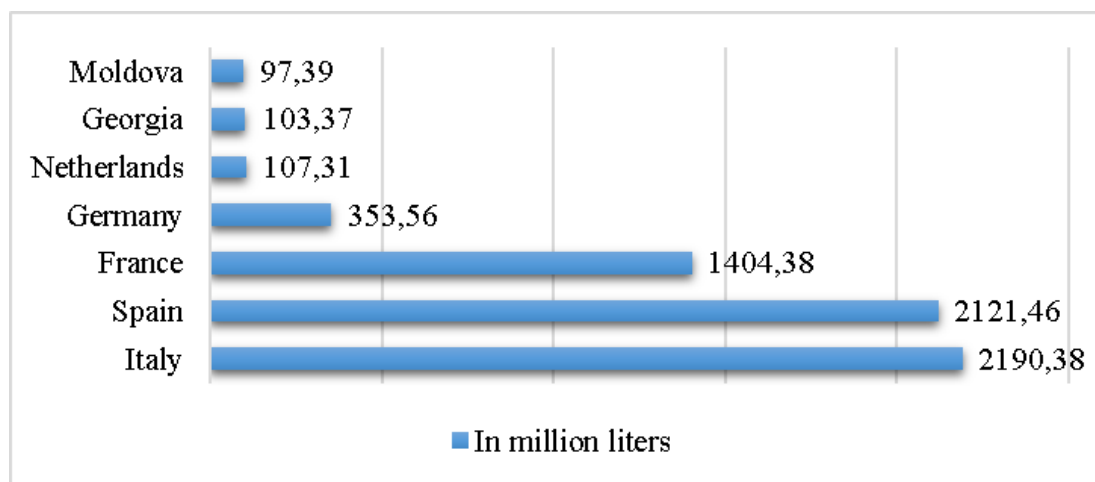

Figure 3: Main competitors of Moldovan wines on EU market in 2022

Source: Elaborated by the author based on (Conway, 2023)

These established wine-producing nations increase renowned wine regions, strong brand recognition, and a wide range of wine varieties. Fluctuations in prices everytime impact the competitiveness and profitability of Moldovan wine exports, making it difficult for exporters to predict and effectively manage the costs. Likewise, the diminishing of vineyard areas in recent times represents a problem of decreasing the quantity of wine produced and, consequently, exported to the EU market (figure 4), but also the fact that these vineyard plots are older and their productivity per hectare decreases as a result (figure 5).

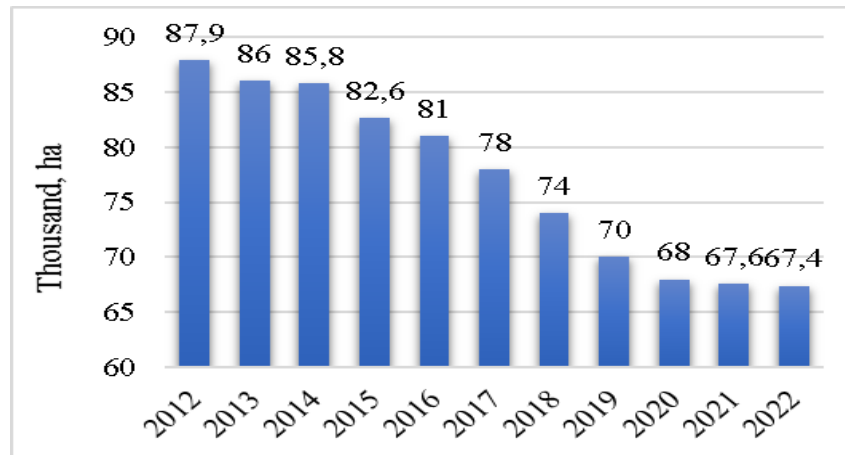

Figure 4: Vineyard areas in the last 10 years

Source: Elaborated by the author based on (Breahnă, 2023)

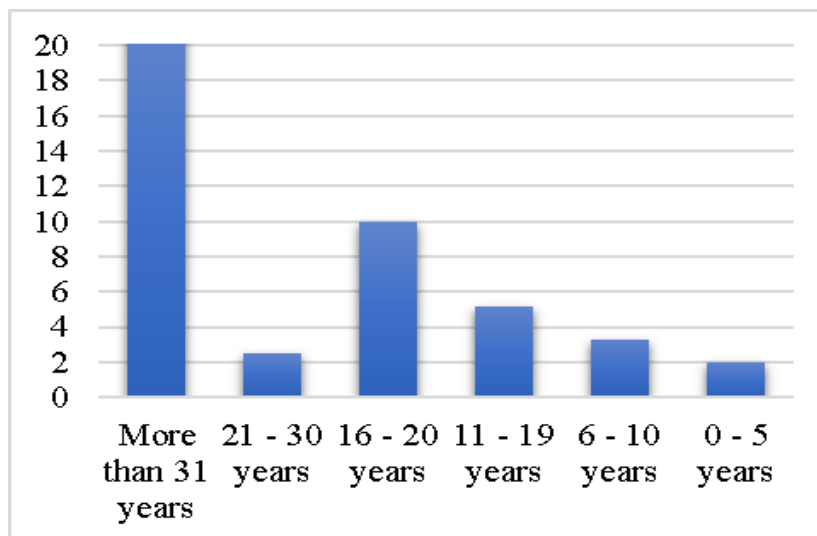

Figure 5: Area of vineyard plots by age (44 th. ha)

Source: Elaborated by the author based on (Breahnă, 2023)

In addition, limited brand recognition is also a significant problem for Moldovan wines in the EU. Despite Moldova's rich winemaking heritage, its brands struggle to gain visibility against well-established competitors. To overcome this problem, Moldovan wine producers need to invest a lot in targeted branding and marketing to highlight their unique, special qualities and be in the same trend with EU consumers. Lastly, regulatory compliance poses a notable challenge for Moldovan wines exported to the EU market. Moldova's adherence to EU standards and regulations is crucial for ensuring market access and competitiveness.

CONCLUSION

To conclude, Moldova's wine exports to the European Union passed through a significant, positive trend where the EU became the leading market in recent times despite all problems and difficulties. This growth is, first of all, due to preferential trade agreements and, second of all, Moldova's efforts and interest to modernize its winemaking practices. The industry analyzed exhibits major potential, by revealing its unique heritage, focusing on quality and, undoubtedly, implementing strategic marketing and compliance measures, Moldova will obtain a preferential niche within the competitive European wine landscape. Continued collaboration with EU countries might further solidify Moldova's position as a reliable source of high-quality and distinctive wines where both Moldovan and European market will benefit a lot.

BIBLIOGRAPHY

1. (2023, October 10). Retrieved from euneighbourseast.eu: <https://euneighbourseast.eu/news/latest-news/european-union-becomes-the-leading-market-for-moldovan-wines/>
2. Breahnă, E. (2023, March 31). *Conjunctura vitivinicolă*. Retrieved from 1.-Buletin_VV_03-2023_Ro.pdf (wineofmoldova.com)
3. Conway, J. (2023, July 20). *Volume of wine exports in Europe in 2022, by country*. Retrieved from <https://www.statista.com/statistics/1247565/wine-export-volume-europe-by-country/>
4. *EU-Moldova Deep and Comprehensive Free Trade Area*. (2022). Retrieved from European Commission: <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/eu-moldova-deep-and-comprehensive-free-trade-area>
5. *Moldovan wine export to the world*. (2023). Retrieved from The Observatory of Economic Complexity (oec.world)
6. Nica, V. (2023, July 11). <https://moldova.europalibera.org>. Retrieved from <https://moldova.europalibera.org/a/cate-vinuri-fructe-si-legume-exporta-r-moldova-in-est-si-cat-de-util-mai-este-acordul-de-liber-schimb-cu-csi-/32498577.html>
7. Vieru, L. (2021, December 20). *Geographical Indications in the Republic of Moldova*. Retrieved from <https://www.origin-gi.com/wp-content/uploads/2021/12/Country-Report-Moldova.pdf>

Coordonator științific: CHICU Olga, univ. lect.
Academia de Studii Economice din Moldova,
Chișinău, str M. Gavriil Bănulescu-Bodoni 61
e-mail: chicu.olga@ase.md

SECȚIUNEA 14

DEZVOLTAREA INSTRUMENTELOR ȘI INSTITUȚIILOR FINANCIARE LA ETAPA ACTUALĂ

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.73>
CZU: 336.717:339.72.053(478)

THE EVOLUTION OF REMITTANCES AND THEIR IMPACT ON THE BALANCE OF PAYMENTS OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

EVOLUȚIA REMITENȚELOR ȘI IMPACTUL ACESTORA ASUPRA BALANȚEI DE PLĂȚI A REPUBLICII MOLDOVA

OJOVAN Romanita, student, specialitatea: FB

Academy of Economic Studies of Moldova

Republic of Moldova, Chisinau, str. Bănulescu Bodoni 61, www.ase.md

e-mail: ojoivan.romanita@ase.md

Abstract: Cercetarea de față are ca obiectiv principal analiza aprofundată a fenomenului migrației și a impactului remitențelor asupra economiei moldovenești. Prin intermediul unei analize evolutive a remitențelor, se urmărește identificarea unor tendințe și a factorilor care le influențează semnificativ. De asemenea, se va evalua contribuția remitențelor la echilibrul balanței de plăți, precum și implicațiile lor sociale. În final, studiul va propune o serie de politici publice menite să stimuleze investițiile productive ale migranților, să faciliteze accesul la servicii financiare, să reducă costurile de transfer și să promoveze spiritul antreprenorial în rândul acestora.

Cuvinte cheie: remitențe, balanța de plăți, PIB, migrație

JEL CLASSIFICATION: O15, J61

INTRODUCTION

Migration from the Republic of Moldova poses significant challenges for the country, particularly due to the emigration of a large portion of its population, including many skilled workers. Remittances—money sent back by migrants to their families—play a crucial role in Moldova's economy. These transfers, which stem from the term "remit" meaning to send back, encompass a variety of payments, including bills and invoices. Remittances significantly contribute to Moldova's GDP and have far-reaching economic and social implications. They often enhance the standard of living, improving access to education and healthcare for recipients. Recent initiatives, such as the "PARE 1+1" Program, have encouraged returning Moldovans to invest in the local economy, leading to over 300 million lei in investments and the creation of approximately 2,500 jobs, as reported by the Ministry of Economy. Additionally, the "Migration and Local Development" program has seen diaspora members contribute over \$100,000 to local projects, including road reconstruction and aqueduct repairs in their home villages. These efforts illustrate how migration can simultaneously present challenges and opportunities for development in Moldova. (europalibera).

CONTENT

Remittances are integral to migration because one of the basic motives for migrating is to remit a portion of earnings to the communities of origin, especially under conditions of temporary labour migration. Since temporary migrants typically leave their families behind, they have a strong bond with the countries of origin and maintain regular contact through remittances. (Fee, Md Mizanur Rahman and Lian Kwen)

In this context, we can list some factors that influence the decisions of emigrants and recipients of remittances (Valeriu Prohnițchi, Adrian Lupușor):

1. Maintaining the emigrants' interest in the evolution and development processes of the country;
2. Recognition of the skills of returned emigrants;
3. Increasing access to formal ways to remit money from abroad;

4. Diversification of savings instruments and increase of the banking rate;
5. Diversification of lending products for emigrants;
6. Improving emigrants' information about business opportunities in the Republic of Moldova;
7. Promoting the spending of remittances in the official economy;

According to the National Bank of Moldova (NBM), remittances in Euros have seen a significant increase, making up 74.0% of total inflows in 2022. This rise is attributed to Moldova's accession to the European Union and the migration of Moldovans to European countries. Conversely, transfers in USD dropped from 45.5% in 2018 to 25.8% in 2022. Additionally, transfers in Russian Rubles (RUB) also declined, falling to just 0.2% of total inflows in 2022, down from 7.2% in 2018. This reduction is largely a result of the war in Ukraine and the sanctions imposed by the European Union on Russia. (BNM).

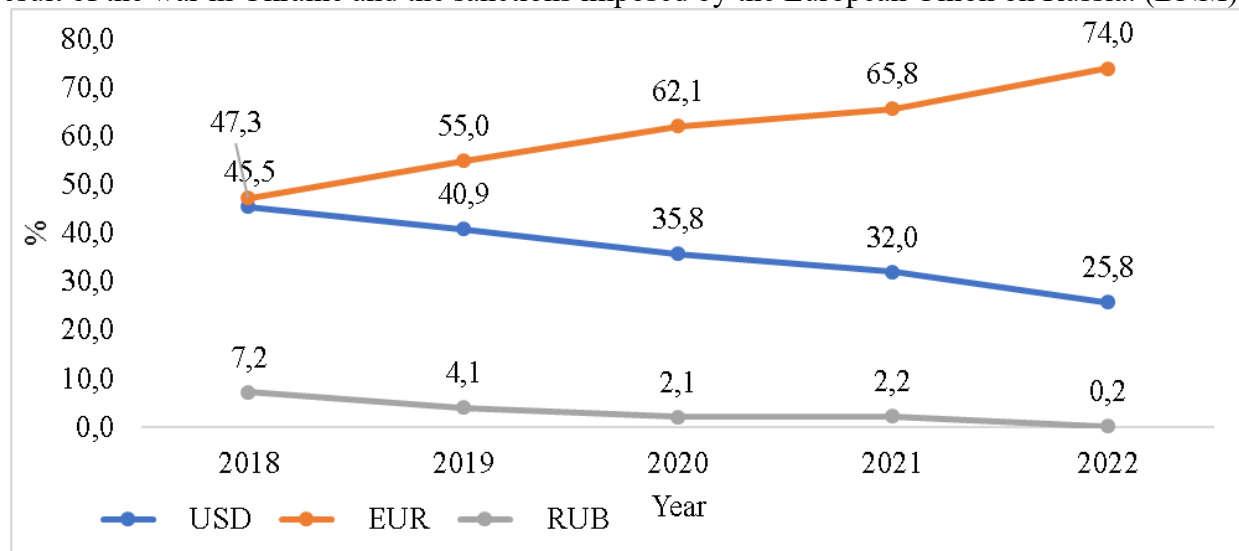

Figure 1. Transfers of funds from abroad made in favor of natural persons (on a net basis), 2018-2022

Source: (BNM)

As private flows of foreign exchange remittances are spent partly on consumption and partly on investment and may have complex positive and negative affects on development and growth. In countries of high emigration such as Republic of Moldova, remittances may induce structural transformation that has both economic and social implications on poverty, income distribution and economic welfare, which are impacting on consumption patterns and savings with ultimate effects on growth and trade (Glytsos, Nicholas P.).

Remittances are vital to Moldova's economy, accounting for 13.8% of GDP in 2022, exceeding the trade deficit and enhancing current account stability, according to the National Bank of Moldova (NBM). They positively influence both capital and financial accounts through increased investments and consumption. To ensure effective management and compliance with international standards, the NBM closely oversees remittance services. This involves monitoring financial flows, publishing reports, and running educational campaigns, alongside enforcing regulations to combat financial crimes and foster economic stability.

Based on Figure 2 we note that the highest percentage of remittances in GDP is registered by Georgia with a rate of 15.55%, followed by the Republic of Moldova with 14.04%, Montenegro with 13.33%, after Armenia with 10.43% and in the last place being Bosnia and Herzegovina with a rate of 10.03%. It is necessary to mention that these are post-Soviet countries, which were affected the most at the economic level. Considering that these are countries with a low and medium level of income, the majority of the population has migrated outside the country, respectively the level of remittances in GDP is much higher than in developed countries (World Bank).

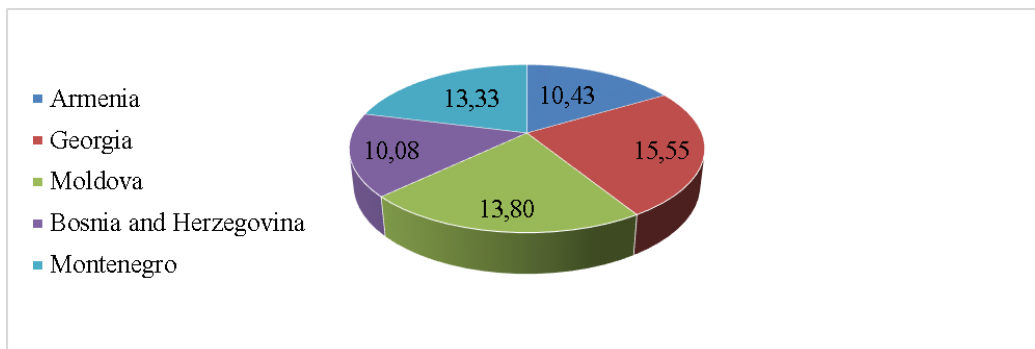

Figure 2. Remittance flows in low- and middle-income countries, % GDP, 2022

Source: (World Bank)

One of the main ways remittances influence the money supply is by increasing it. When remittances are received by individuals or families, they deposit them in banks or exchange them for local currency. This leads to an increase in bank deposits and an increase in available cash in the economy. More available funds lead to an increase in consumption and investment, thus contributing to economic growth. In addition, remittances can also affect a country's foreign exchange reserves. If remittances are received in the form of foreign currency, they increase the foreign exchange reserves of that country. These reserves can be used to stabilize the local currency, finance imports or cover the balance of payments deficit. Therefore, remittances can contribute to financial stabilization and increase the country's ability to cope with external economic shocks. The impact on lending and investment is also significant.

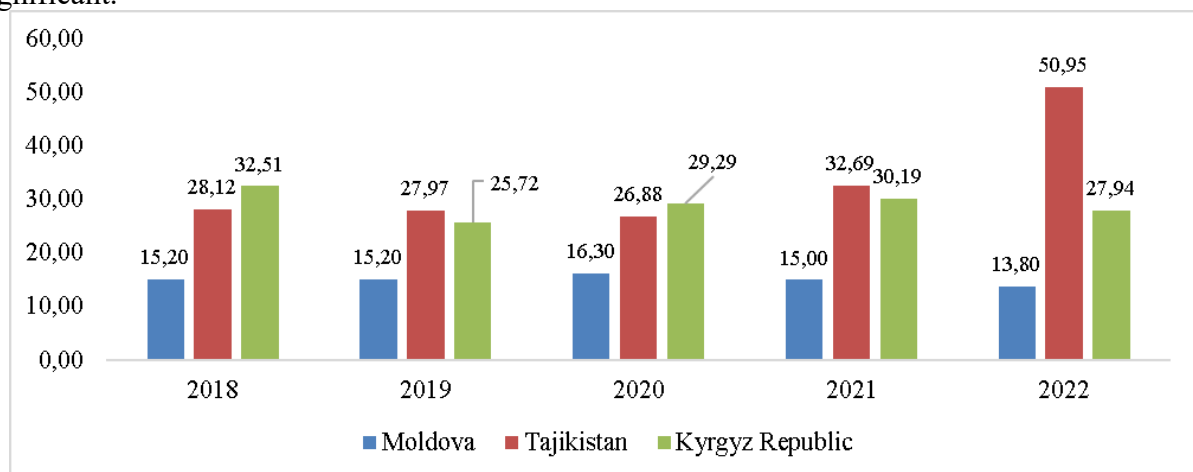

Figure 3. Personal remittances: Cr, % to GDP, Republic of Moldova in comparison with Tajikistan and Kyrgyz Republic, 2018-2022

Source: (World Bank), (BNM)

Based on Figure 3, we can see a significant fluctuation in the ratio of remittances to GDP for each country between 2018 and 2022, Tajikistan: varied from 26.88% to 50.95%, Kyrgyz Republic: varied from 25.72% to 32.51%, Moldova: decreased from 15.20% to 13.80%. We note that Tajikistan and the Kyrgyz Republic have a significantly higher percentage of GDP from personal remittances than Moldova, the reason being that there may be established patterns of the Tajik and Kyrgyz population migrating to countries with higher wages, often Russia, which causes people to depend on remittances, which makes them vulnerable to economic fluctuations in the Russian Federation. Over time, Moldova has benefited from closer cooperation with the European Union, which has contributed to diversifying the economy and reducing dependence on remittances (World Bank).

CONCLUSION/RECOMMENDATION

Remittances play a crucial role in the economy of the Republic of Moldova. They contribute to the income of the population, to the stimulation of economic growth, to the reduction of poverty and to the maintenance of macroeconomic stability. However, over-reliance on remittances creates vulnerabilities to external shocks and hinders long-term economic development. By investing in domestic job creation, attracting foreign investment, and promoting financial inclusion, Moldova can harness the positive aspects of remittances while mitigating their negative effects, ultimately achieving a more balanced and sustainable external position. It is important that the authorities continue to implement policies that maximize the benefits of remittances for the Moldovan economy. The authorities should continue to implement policies that maximize the benefits of remittances for the Moldovan economy. Enhancing remittance management in Moldova requires collaboration between the NBM, customs, and stakeholders. Priorities include combating illegal channels, reducing transfer fees to incentivize formal channels, and controlling inflation. Policies need to tackle structural challenges, fight corruption, and encourage economic development to lessen dependence on remittances. By fostering collaboration and executing targeted strategies, Moldova can enhance remittance flows, promote financial inclusion, and support sustainable economic growth.

BIBLIOGRAPHY

1. Biroul Național de Statistică. *Consumer price indices in the Republic of Moldova in February 2024*. n.d. 26 March 2024. <https://statistica.gov.md/en/consumer-price-indices-in-the-republic-of-moldova-in-february-2024-9485_61013.html>.
2. BNM. n.d. 28 March 2024. <<https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/dbp/DBP4.xhtml;jsessionid=b5cafee6b39ea1193248db26b292?id=0&lang=ro>>.
3. *Balanța de plăți*. 2024. 21 February 2024. <https://www.bnm.md/ro/search?search_name=balan%C8%9Ba%20de%20pl%C4%83%C8%9Bi>.
4. *Conturile Internaționale ale Republicii Moldova în trimestrul I 2023*. 17 March 2024. <https://www.bnm.md/files/02_CI_2023_q1.pdf#page=7>.
5. europolibera. *Cum face diaspora să supraviețuiască economia țărilor sărace*. Chișinău, 2017. 22 February 2024. <<https://moldova.europolibera.org/a/28684540.html>>.
6. Fee, Md Mizanur Rahman and Lian Kwen. *Understanding Remittances: Theoretical and Methodological Issues*. South Asia: pp. 33, 2014. 03 March 2024. <https://www.researchgate.net/publication/304864221_Understanding_Remittances_Theoretical_and_Methodological_Issues>.
7. Glytsos, Nicholas P. *Dynamic Effects of Migrant Remittances on Growth: An Econometric Model with an Application to Mediterranean Countries*. pp. 7, 2002. 03 March 2024. <https://www.researchgate.net/publication/23746794_Dynamic_Effects_of_Migrant_Remittances_on_Growth_An_Econometric_Model_with_an_Application_to_Mediterranean_Countries_Discussion_Paper_No_74_KEPE_Athens_2002>.
8. Valeriu Prohnițchi, Adrian Lupușor. *Opțiuni privind valorificarea remitențelor și economiilor emigranților pentru dezvoltarea Republicii Moldova*. Chișinău: pp.30, 2013. 25 March 2024. <https://brd.gov.md/sites/default/files/document/attachments/studiul_privind_optiunile_remitentelor_in_republica_moldova_rom.pdf>.
9. World Bank. *Personal remittances, received (% of GDP)*. n.d. 28 March 2024. <https://data.worldbank.org/indicator/BX.TRF.PWKR.DT.GD.ZS?end=2022&name_desc=false&start=2018&view=chart>.
10. *Personal remittances, received (% of GDP) - Moldova*. 2024. 10 March 2024. <<https://data.worldbank.org/indicator/BX.TRF.PWKR.DT.GD.ZS?end=2022&locations=MD&start=2017>>.
11. *Personal remittances, received (current US\$) - Norway*. n.d. 16 March 2024. <<https://data.worldbank.org/indicator/BX.TRF.PWKR.CD.DT?locations=NO>>.

Scientific coordinator: SECRIERU Angela, PhD, Associate Professor,
Academy of Economic Studies of Moldova
Republic of Moldova, Chisinau, str. Bănulescu Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: secrieru.angela@ase.md

INNOVATIONS IN THE MANUFACTURE OF MODERN MONETARY SIGNS

INOVAȚII ÎN FABRICAREA SEMNELOR MONETARE MODERNE

VASILASCU Adriana, studentă, specialitatea: FB

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,

www.ase.md

e-mail: vasilascu.adriana@ase.md

Abstract: *Despite the tendency noticed lately of switching banknotes with cards, cash remains the dominant means of payment. Therefore, the innovations in the manufacture of monetary signs have become a topic of maximum interest for central banks, which are constantly researching methods to increase the security of banknotes, extend their life and even enhance their visual appearance, fact that demonstrates the actuality of the theme. The purpose of this research consists in highlighting the main metamorphosis from around the world in the production of both banknotes and commemorative coins. In order to achieve this goal, the subsequent research methods were used: the descriptive method, used to underline the current elements in the manufacture of monetary signs, as well as the analysis and synthesis method, which contributed to the elucidation of the applicability of these changes. The results showed that currently there are new technologies applied both in the materials used, in the security elements and in terms of the 3D shapes developed.*

Keywords: *Innovations, monetary signs, cash, commemorative coins, security elements.*

JEL CLASSIFICATION: O31, E42

INTRODUCERE

Numerarul, la etapa actuală, rămâne a avea un rol consecvent în organizarea circulației monetare. Ponderea acestuia în circuitul monetar variază în funcție de diferiți factori, cum ar fi nivelul dezvoltării economice a țării, gradul de bancarizare, preferințele populației pentru utilizarea cash-ului versus instrumentelor electronice de plată, politica monetară a băncii centrale etc.

În general, în economiile dezvoltate, ponderea numerarului în circuitul monetar este mai mică în comparație cu economiile emergente și cele în curs de dezvoltare, în care numerarul încă joacă un rol important în efectuarea plăților. Aici, ponderea numerarului poate fi semnificativă, deoarece o proporție mare a populației preferă să efectueze tranzacții în numerar.

Din această optică, asigurarea circulației monetare cu numerar mai rămâne o sarcină importantă pentru autoritățile monetare, iar pentru monetării – o provocare din perspectiva implementării în fabricarea semnelor monetare a inovațiilor tehnice și științifice.

Scopul cercetării este evidențierea tendințele proliferate în tipărirea bancnotelor și baterea monedelor în ultima perioadă, respectiv, identificarea noutăților din domeniul tehnologiilor de printare a bancnotelor și estompare a monedelor, evidențierea avantajelor inovațiilor de profil, dar și conturarea unor sugestii cu referință la perspectiva semnelor monetare naționale.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Analiza surselor bibliografice în domeniul problemei cercetate. Sporirea securității și atractivității monedelor a devenit, în ultimele decenii, un subiect de maxim interes pentru autoritățile monetare. Soluțiile și inovațiile implementate de monetăriile moderne pot fi catalogate drept adevărate revoluții, care captează titluri răsunătoare în presa internațională. Prezentul articol își propune să sintetizeze aceste noutăți și să naționalizeze anumite tehnologii la moneda națională a Republicii Moldova.

Descrierea metodelor de cercetare utilizate. Atingerea obiectivelor cercetării a fost posibilă prin intermediul metodei descriptive, care a permis evidențierea elementelor de actualitate în fabricarea semnelor monetare și a metodei de analiză și sinteză, care au contribuit la elucidarea aplicativității acestor schimbări. Totodată, utilizarea metodologiei de inducție și deducție a determinat materializarea rezultatelor în prezentul articol.

Rezultatele obținute. Apariția monedei, fie în forma paleomonedei sau monedei propriu-zise, a avut loc în forma sa naturală, purtând proprietățile fizice respective, fiind nu doar sesizabilă dar și tangibilă.

Pe parcursul a peste douăsprezece secole de la baterea primelor monede, tehnologia confecționării semnelor monetare a fost în continuă ascensiune. Și în toate epocile, acestea au avut două obiective impenetrabile: falsificarea și durabilitatea. Acestea, de altfel, pentru domeniul monedei efective rămân actuale și astăzi, așa că, monetările din întreaga lume sunt în căutarea soluțiilor inovatoare.

Prima țară care a fabricat bancnote din polimer a fost Australia. În anul 1988, Australia a introdus bancnotele de plastic pentru a înlocui cele din hârtie, începând cu bancnota de 10 dolari australian [1]. Această tranziție a fost urmată de alte țări, cum ar fi Canada și România.

În prezent, bancnotele din polimer sunt utilizate deja în peste 45 de țări din întreaga lume, în timp ce alte 20 de țări preconizează să realizeze același lucru până în 2030. Fiind realizate dintr-un tip de material plastic, aceste bancnote oferă durabilitate sporită, rezistență la uzură și caracteristici de securitate mai bune, întrucât textura lor unică este mult mai dificil de reprodus de către falsificatori, în comparație cu celuloza.

Pe lângă material, semnele aplicate pe banii de hârtie amplifică atât aspectul vizual, cât și siguranța împotriva contrafacerii. Astfel, în anul 1988 a luat naștere ceea ce avea să devină unul dintre cele mai comune elemente de securitate utilizate în fabricarea bancnotelor – hologramele, cunoscute și sub denumirea de Optically Variable Devices (OVDs). Deși sunt catalogate drept „simboluri”, hologramele sunt adevărate dispozitive optice, întrucât efectele vizuale ale imaginilor pe care le arată se schimbă pe măsură ce unghiul de iluminare și de vizualizare variază, nefiind posibilă reproducerea lor de către imprimantele colore, scanere sau camere. Acestea apar acum pe mai mult de 300 de denominațiuni, în 97 de monede [2].

De la apariție, pe parcursul aproape a patru decenii, varietățile hologramelor s-au aflat în continuă dezvoltare. Anul 2024 este cel în care se scrie un nou capitol în istoria acestei tehnologii. Pentru a preveni contrafacerea bancnotelor, Japonia lansează, în primul semestru al anului fiscal 2024 (1 Aprilie – 31 Septembrie), holograme tridimensionale, primele pe orice monedă din lume. Astfel, trei dintre actualele bancnote cu valoarea nominală de 1000, 5000 și 10000 yen își vor schimba aspectul, înglobând dungii holografice verticale cu portrete 3D ce se modifică dacă bancnota este înclinată spre stânga sau spre dreapta [3].

Mai mult decât atât, unele inovații implică imaginile „în mișcare”, confecționate după tehnologia CINEMA. Această caracteristică revoluționară de securitate, care adaugă o nouă dimensiune barierelor împotriva contrafacerii, a fost implementată, pentru prima dată, de către Liban în anul 2020. În bancnota de 100000 lire libaneze, efectul de imagine în mișcare este combinat cu un efect 3D, creând un sentiment de profunzime și mișcare în zonele cu aceste caracteristici – o zonă de fundal în care data se schimbă din 1920 în 2020 [4].

Includerea de caracteristici tactile pe bancnote este o altă inovație utilizată în prezent de țări precum Canada, Bahrain, Thailanda, Malawi și Hong Kong. Noua tehnologie are ca scop sporirea accesibilității la securitatea bancnotelor, având în vedere că elementele tactile, cum ar fi numeralul nominal, facilitează distincția între diferitele denumiri și verificarea autenticității bancnotelor pentru persoanele cu deficiențe de vedere.

Atractivitatea este considerată o altă caracteristică importantă în materie de bancnote. În acest sens, cerneala care își modifică culoarea este o caracteristică avansată de securitate care adaugă un element dinamic bancnotelor. În funcție de materialul folosit, varietățile cernelilor diferă de la cele pe bază de magneți, metale, raze ultraviolete sau infraroșii, căldură ș.a.

Cernelurile luminescente își schimbă culoarea atunci când bancnota este înclinată, astfel încât imaginea imprimată să devină vizibilă sau invizibilă, în funcție de unghiul de incidență al luminii ce cade pe bancnotă. Irizările se datorează efectului izbitor al plăcilor mici, strălucitoare, făcute din rocă sau cristalelor lichide, care sunt amestecate cu un lac transparent. Atunci când acest lac este aplicat pe un substrat în procesul de serigrafie, plăcile minuscule se aliniază și pot fi văzute ca un efect iridescent. În cazul utilizării termocromismului, schimbarea culorii se poate produce odată cu atingerea simbolului cu vârful degetului. Astfel, căldura generată de piele la atingere sau frecarea ușoară cu vârful degetului este suficientă pentru a verifica autenticitatea bancnotelor [5].

În practică, această tehnologie, ce are la bază cernelile luminescente, poate fi observată pe bancnotele americane. Prin intermediul cernelii, sunt marcate cifrele și „clopotul dintr-o călimară” pe bancnota de 100 de dolari, care își schimbă culoarea atunci când o bancnotă este înclinată.

În marea semnelor monetare, adevărate perle le constituie monedele comemorative. Aflată în continuă dezvoltare, numismatica a reușit deja să cucerească sute de mii de înrăiți ai comorilor monetare, fapt ce a contribuit la progresul științei atât din punct de vedere al tehnologiilor utilizate în procesul de fabricare, cât și la valoarea de piață. Astfel, în 2023, piața globală de colecție de monede a fost evaluată la 9,72 miliarde USD și este de așteptat să crească la 19,56 miliarde USD până în 2030. În cheia acestor prognoze, monedele comemorative au început deja procesul de revoluționare în materie de forme, texturi și semne de securitate.

Există câteva exemple notabile de monede care au fost fabricate din materiale compozite sau au inclus componente compozite pentru a le conferi caracteristici speciale. Iată câteva exemple:

- *monedele din Polimer*, cunoscute pentru durabilitatea și rezistența sporită la uzură. De exemplu, Canada a introdus monede din polimer în 2012, inclusiv cele din seria "Loonie" (monedă de un dolar canadian) și "Toonie" (monedă de doi dolari canadiani).

- *monede cu inserturi de metal*, fabricate dintr-un amestec de metale și materiale compozite. De exemplu, monedele bimetalice, cum ar fi euro, au un inel exterior dintr-un aliaj de cupru-nichel și un nucleu interior dintr-un alt aliaj metalic.

- *monede cu inserturi colorate*, utilizate pentru a face monedele mai atractive și pentru a diferenția valorile. De exemplu, monedele din seria "Colored Bimetallic Commemorative Coins" emise de Guvernul din Insulele Solomon includ inserturi colorate, care reprezintă diverse motive și simboluri culturale.

- *monede cu inserturi luminoase sau fosforescente*, care se fac vizibile chiar și în întuneric. De exemplu, monedele emise de Guvernul din Canada pentru a marca anumite evenimente sau sărbători pot avea inserturi fosforescente care strălucesc în întuneric.

Acestea sunt doar câteva exemple de monede fabricate din materiale compozite sau care includ componente compozite pentru a le conferi caracteristici speciale sau pentru a le face mai atractive și mai durabile.

Astăzi, progresele în știința materialelor oferă oportunități grandioase de a depăși granițele monedelor cunoscute anterior. În acest sens, Portugalia este considerată țara care a dezvoltat nu doar perspectiva utilizării polimerului la fabricarea monedelor comemorative, ci și înglobarea unui microcip de tip RFID (*Radio Frequency IDentification*), menit să sporească considerabil securitatea monedei. Noul prototip conține un centru polimeric, holografic și un inel metalic, precum și un dispozitiv de identificare automată a monedei autentice, construit după tehnologia RFID, utilizată în prezent inclusiv la fabricarea cardurilor contact-less [6].

Pe lângă materialele și elementele de securitate, forma reprezintă, cu siguranță, un atribut utilizat pe larg în procesul de inovare și dezvoltare. Actualmente, tranziția spre volumele 3D este implementată pentru a cuceri colecționarii de monede și numismaticii. Pentru a crea monede comemorative remarcabile, Monetăria Poloniei și-a prezentat, în februarie 2015, remarcabila monedă comemorativă „Șapte noi minuni ale lumii” – prima monedă sferică bătută cu o atenție fără precedent la detalii, alături de alte două monede 3D, una sub formă de piramidă, iar alta – sub formă de cub. Totodată, în ultimii ani, domeniul emisiunilor comemorative a fost revoluționat și de monedele în relief. Pentru a realiza acest lucru din punct de vedere tehnic, se utilizează presele hidraulice uleioase, care permit aplicarea presiunii la viteza exactă și cu forța necesară pentru a lăsa materialul să curgă într-un mod ideal [7].

Aceste forme ale monedelor comemorative oferă rezultate care uimesc nu doar ochiul, ci și simțul tactil.

Generalizând cele relatate, deducem că fabricarea bancnotelor a cunoscut, de-a lungul timpului, o serie de inovații menite să îmbunătățească calitatea, durabilitatea și siguranța acestora. Iată câteva dintre aceste inovații:

- **materiale de înaltă calitate**, care au evoluat de la hârtia obișnuită la polimeri și alte materiale compozite, mai rezistente la uzură, murdărie și deteriorare;
- **tehnologii anti-contrafacere**, care s-au manifestat prin utilizarea de cerneală specială ce își schimbă culoarea în funcție de unghiul de vedere, elemente de siguranță invizibile, elemente holografice și tridimensionale, precum și micro texte și imagini vizibile doar cu unelte speciale;
- **înglobarea unor elemente metalice**, cum ar fi benzi sau fire metalice, pentru a le face mai dificil de contrafăcut și pentru a le conferi o mai mare durabilitate;
- **tehnologii de gravură și modelare avansată** ce permite crearea detaliilor mai fine și mai precise pe monede, inclusiv gravarea unor imagini complexe, texte și simboluri care îmbunătățesc aspectul estetic și facilitează identificarea monedelor;
- **tehnologii de marcaj laser** utilizate pentru a aplica sigiliile emiterii și alte informații importante;
- **tehnici de finisare și acoperire**, care presupun aplicarea straturilor de protecție pentru a proteja monedele împotriva coroziunii și pentru a le conferi un aspect mai plăcut;

Aceste inovații în fabricarea semnelor monetare sunt menite să reducă riscul de contrafacere, fraudarea monetară și să îmbunătățească durabilitatea și siguranța banilor în circulație.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

Semnele monetare reprezintă un subiect aflat în continuă evoluție de către autoritățile monetare în vederea îmbunătățirii calității și aspectului banilor. Înlocuirea celulozei cu polimerul, dezvoltarea hologramelor tridimensionale și a imaginilor în mișcare, utilizarea cernelilor luminiscente la aplicarea elementelor vizuale pe bancnote, precum și introducerea cipului în monedele comemorative și dezvoltarea lor în format 3D reprezintă cele mai importante inovații descoperite în întreaga lume în ultimii ani.

În Republica Moldova, leul moldovenesc poate fi, categoric, îmbunătățit și adus la un nivel superior al calității. De la apariția în 1994 a celei de-a doua serii, în decursul a 30 de ani, design-ul inițial al monedei naționale a rămas, practic, neschimbat, înglobând un număr redus de elemente de siguranță, fapt ce îi conferă vulnerabilitate leului moldovenesc în fața falsificatorilor de monede. Aspectul cheie care ar trebui modificat este materialul, substituind hârtia cu un amestec avansat, care să conțină plastic, pentru a prelungi durata de viață a bancnotei. Totodată, perfecționarea actualelor elemente de securitate și implementarea de noi tehnologii este esențială pentru a aduce leul în rândul monedelor europene. În acest sens, o soluție ar fi întrebuințarea cernelilor luminiscente și a simbolurilor irazibile, precum și introducerea elementelor holografice tridimensionale, care ar spori, considerabil, durabilitatea și siguranța monedei naționale.

BIBLIOGRAFIE:

1. How polymer banknotes were invented. [online]. [accesat 07 martie 2024]. Disponibil: <https://phys.org/news/2014-11-polymer-banknotes.html>
2. 30 years of holograms on banknotes. [online]. [accesat 07 martie 2024]. Disponibil: <https://www.gi-de.com/en/currency-technology/banknote-solutions/banknote-security-technology/insights-banknote-security-technology/30-years-holograms-on-banknotes>
3. New banknotes feature 3-D holograms to prevent fakes. [online]. [accesat 07 martie 2024]. Disponibil: <https://www.asahi.com/ajw/articles/14899860#:~:text=The%20Bank%20of%20Japan's%20three,first%20half%20of%20fiscal%202024.>
4. Latest Lebanon note features 'Cinema' security feature [online]. [accesat 07 martie 2024]. Disponibil: <https://www.coinworld.com/news/paper-money/latest-lebanon-note-features-cinema-security-feature>
5. SPECIAL – EFFECT INKS [online]. [citat 07 martie 2024]. Disponibil: <https://banknoteinfo.net/security-features/special-effect-inks/>

6. Stunning euro polymer pattern coin of Portugal [online]. [accesat 07 martie 2024]. Disponibil: <https://numismag.com/en/2019/02/14/stuning-euro-polymer-pattern-coin-of-portugal/>
7. Production technologies [online]. [accesat 07 martie 2024]. Disponibil: <https://en.mennica.com.pl/coins-and-numismatic-products/production-technologies>

Coordonator științific: STRATULAT Oleg, dr., prof. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova Republica Moldova,
Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: +373 69 318 693
email: stratulat.oleg@ase.md

THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON BANKING OPERATIONS

IMPACTUL INTELIGENȚEI ARTIFICIALE ASUPRA OPERAȚIUNILOR BANCARE

BEJAN Andreea, studentă, specialitatea: FB

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: bejan.andreea@ase.md

Abstract: This text explores the technological impact on banking operations, starting from the industrial revolutions and reaching the transformations brought about by artificial intelligence (AI). The bank, as a key financial institution, has undergone major changes, evolving from manual processes to the automation of banking activities through AI, directly influencing the financial industry. Artificial intelligence, with its capabilities of machine learning, natural language processing, and autonomous decision-making, redefines credit, deposit, and payment and settlement operations. In credit operations, AI optimizes risk assessment processes, speeding up loan approvals and enhancing customer experience. Deposit operations benefit from process automation, personalized customer experiences, and improved offerings. In the field of payments and settlements, AI supports the prevention of money laundering.

Cuvinte cheie: Artificial Intelligence (AI), credit operations, deposit operations, payment and clearing operations

JEL CLASSIFICATION: O33, G21

INTRODUCERE

Evoluția rapidă a tehnologiei a generat schimbări substanțiale în modul în care întreprinderile și instituțiile își desfășoară activitățile. Cel mai recent produs al evoluției, Inteligența Artificială (IA), a devenit un element central al modernizării sectoarelor economiei, printre care se regăsește și sectorul bancar. Impactul Inteligenței Artificiale asupra operațiunilor bancare este un subiect de o importanță crucială, având consecințe profunde asupra modului în care se desfășoară tranzacțiile financiare și se furnizează serviciile bancare.

Scopul acestui articol este de a investiga și de a analiza modul în care Inteligența Artificială influențează operațiunile bancare, evidențiind schimbările semnificative și provocările asociate. Se urmărește evaluarea beneficiilor aduse de implementarea tehnologiilor AI în cadrul instituțiilor financiare, identificarea potențialelor riscuri și provocări, precum și evidențierea perspectivelor viitoare pentru această evoluție tehnologică.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Descrierea metodei de cercetare utilizată. În cadrul acestei cercetări s-a recurs la analiza articolelor științifice, pentru a identifica trenduri, tehnologii specifice și concluzii relevante din literatura existentă; la analiza documentelor, cum ar fi: rapoarte anuale ale băncilor și comunicate ale BNM; la studierea ofertei de produse și servicii bancare din Republica Moldova.

Rezultate obținute. Banca este una dintre cele mai importante instituții financiare în economie, iar operațiunile sale influențează direct asupra altor entități, astfel încât serviciile și produsele industriei bancare sunt întotdeauna în atenția publicului. Trecând prin trei mari revoluții științifice și tehnologice, inclusiv prima revoluție industrială (1760), a doua revoluție industrială (1870) și a treia revoluție industrială (1969), banca comercială a făcut pași importanți, trecând de la prelucrarea manuală a datelor, stocarea în sisteme de cărți, pe hârtie, și locuri de muncă manuale, la procesarea treptată a acestor activități

de computere, prin intermediul internetului. În contextul celei de-a 4 revoluții industriale, piața financiară în general, și industria bancară în particular, au suferit transformări radicale.

Inteligența artificială (IA) este capacitatea sistemelor inteligente de a executa funcții creative, ce tradițional erau efectuate de către om. [1] Acestea includ învățarea automată, procesarea limbajului natural, recunoașterea vocală, și luarea de decizii autonome. Astfel, IA poate fi utilizată pentru a automatiza sarcini, pentru a îmbunătăți procesele de luare a deciziilor și pentru a oferi o experiență mai personalizată clienților.

Operațiunile bancare asupra cărora Inteligența Artificială își pune amprenta sunt:

- operațiunile de creditare;
- operațiunile de depozit;
- operațiunile de plăți și compensări.

Operațiunile de creditare includ primirea solicitărilor de credite, examinarea cererilor de creditare și luarea deciziilor asupra lor, contractarea creditelor și eliberarea lor, exercitarea supravegherii activității debitorului, urmărirea procesului de rambursare a creditelor, încasarea dobânzilor, comisioanelor și altor plăți, formarea provizioanelor necesare. Cazurile majoritare de utilizare ale IA se extind la scorul de credit și aprobarea împrumuturilor, adică la etapa anterioară eliberării. Metoda tradițională cel mai des utilizată pentru cuantificarea riscului de credit este analiza scorului de credit, dezvoltată de Edward Altman [2]. Stabilirea ratingului clientului (scorul de credit) este un proces critic în industria bancară și serviciilor financiare care ajută la determinarea eligibilității clienților pentru credit. Prin intermediul inteligenței artificiale, acest proces este acum mai avansat. Prin analiza datelor clienților, inteligența artificială poate ajuta băncile și instituțiile financiare să evalueze mai precis riscul de credit și să ia decizii informate în acordarea de împrumuturi. Pentru aceasta, inteligența artificială analizează istoricul de credit al potențialului client, care include analiza istoricului de plăți, utilizarea creditului și datoriile restante. De asemenea, modelele mai avansate pot examina obiceiurile de consum. Spre exemplu, dacă un client cheltuiește o sumă semnificativă de bani pe articole de lux, algoritmi de IA pot indica faptul că există un risc mai mare ca ei să nu-și achite un împrumut sau o plată cu cardul de credit. O altă direcție de analiză a credibilității clientului este considerarea activității pe rețelele sociale: De exemplu, dacă un client postează frecvent despre petreceri în timpul nopții, acest lucru ar putea indica o responsabilitate mai redusă în gestionarea finanțelor lor. Acestea, dar și multe altele, fiind analizate de IA, contribuie la formarea scorului general de credit al clientului și respectiv oferirea verdictului: acordare sau nu a creditului. Toate aceste operațiuni fiind efectuate anterior de angajații băncii din back-office, necesitau un timp mai mare de așteptare. Odată cu introducerea IA, are loc accelerarea procesului de creditare, respectiv creșterea volumului de credite acordate și satisfacției clienților. Un exemplu al utilizării IA în cadrul procesului de creditare este al băncii *Capital One*, din SUA. Aceasta utilizează inteligența artificială pentru a eficientiza procesul său de evaluare a împrumuturilor. Banca a dezvoltat o unealtă alimentată de IA numită *CreditWise*, care folosește algoritmi de învățare automată pentru a analiza datele de credit ale clienților și pentru a automatiza verificările și aprobările de credit. Acest lucru a redus timpul și costurile asociate cu verificările manuale de credit și a îmbunătățit eficiența operațiunilor de creditare ale băncii. [3]

Operațiunile de depozit sunt sursa principală a băncilor de obținere a mijloacelor bănești pentru asigurarea funcționării normale. Ele includ deschiderea conturilor de depozit, gestionarea depunerilor și retragerilor, calcularea și transferarea dobânzilor bonificate etc. Astfel, o bună funcționare și eficiență a acestor operațiuni influențează direct capacitatea de obținere a veniturilor de către bănci. Cele mai importante influențe ale IA pentru această categorie de operațiuni sunt:

a) automatizarea proceselor - IA poate prelua sarcinile manuale și repetitive asociate cu operațiunile de depozit, precum procesarea depunerilor sau gestionarea documentelor. Acest nivel de automatizare contribuie la reducerea erorilor și la accelerarea timpului de desfășurare a operațiunilor.

b) personalizarea experienței clientului - prin analiza datelor clientului, IA poate identifica modele și preferințe individuale, oferind astfel recomandări personalizate pentru produse și servicii bancare. Aceasta îmbunătățește experiența clienților și le oferă soluții adaptate nevoilor lor specifice.

c) ofertă îmbunătățită - prin analiza avansată a datelor, AI oferă băncilor o înțelegere mai profundă a comportamentului clienților. Acest lucru poate include preferințe de cheltuieli, obiceiuri financiare și nevoi viitoare, ajutând băncile să dezvolte strategii mai eficiente și să răspundă mai bine cerințelor clienților.

Un exemplu elocvent al utilizării este Bank of America, care folosește IA pentru a personaliza recomandările de produse și servicii pentru clienți. Acest lucru, dar și alți potențiali factori, au dus la o creștere a veniturilor cu 10% în trimestrul al III în anul curent. [4]

Operațiunile de plăți și compensări reprezintă procesele prin care sumele de bani sunt transferate între conturi bancare pentru efectuarea plăților sau pentru compensarea tranzacțiilor financiare. Acestea, la fel ca și precedentele formează o categorie de operațiuni importante pentru bancă, a căror supraveghere este esențială. Un aspect ca este în prim-plan la analiza tranzacțiilor, este prevenirea spălării banilor (AML). IA își aduce aportul și în cazul dat, prin detectarea precisă a tranzacțiilor suspecte, reducerea alarmelor false, automatizarea proceselor AML, respectiv scăderea cheltuielilor cu personalul și îmbunătățirea timpului de răspuns. [5] Standard Chartered, o bancă din Marea Britanie, în 2020, a implementat un sistem alimentat de inteligență artificială pentru a automatiza procesele lor AML. Sistemul a analizat datele clienților și modelele tranzacțiilor în timp real pentru a identifica potențiale riscuri. Ca rezultat, Standard Chartered a reușit să reducă timpul necesar revizuirilor de conformitate cu 40%, îmbunătățind totodată precizia programului său AML. [6]

Unicul exemplu, din Republica Moldova, cunoscut publicului, de utilizare a inteligenței artificiale în băncile private este chatbotul – mai b suport, implementat de MAIB în iulie 2023. [7] Asistența clienților în cadrul băncilor inovatoare se face prin intermediul chatbot-urilor. Chatbot-ul este un asistent virtual, construit pe baza unui procesor de limbaj natural și înțelege automat terminologia serviciilor financiare și cererile clienților. Chatbot-ul aduce numeroase beneficii în industria bancară, principalele avantaje fiind: asistența non-stop, răspunsuri imediate, personalizare, costuri reduse, capturarea și analiza datelor.

Inteligența Artificială aduce noi oportunități nu doar pentru băncile private, ci și pentru băncile centrale. Astfel, în scopul prevenirii operațiunilor ilegale și a schemelor de spălare a banilor, Banca Națională a Moldovei a pus în aplicare un program inteligent care monitorizează tranzacțiile financiare și supraveghează transparența activității acționarilor bancari. Noul sistem informatic, al cărei cost de implementare se ridică la 1,8 milioane de dolari, reprezintă o premieră nu doar pentru regiune, ci și pentru o bancă centrală. Acesta dispune de o serie de funcționalități avansate ce permit monitorizarea unui număr impresionant de operațiuni financiare, care pot ajunge până la 300.000 zilnic. Totodată, softul este interconectat cu 37 de baze de date și liste de sancțiuni naționale și internaționale, iar conceptul de funcționare bazat pe analiza de risc, scenariile predefinite și inteligența artificială vor permite detectarea timpurie a activităților suspecte și emiterea alertelor pentru instituțiile de resort din Republica Moldova. [8]

Pe lângă beneficii, inteligența artificială poate aduce cu sine și unele provocări. În sectorul bancar, prin care trece un volum mare de date personale, cea mai mare problemă este protecția acestora împotriva răufăcătorilor. În contextul introducerii tehnologiilor pe bază de inteligență artificială, toate aceste date vor fi prelucrate și analizate automat, fără intervenția umană. Astfel, băncile trebuie să asigure măsuri stricte de protecție a datelor pentru a proteja informațiile clienților și pentru a respecta reglementările relevante. Nerespectarea acestora poate duce la încălcări, prejudicii de reputație și consecințe legale. Printre alte provocări, menționăm și costurile ridicate de implementare, costul ridicat al erorilor, pierderea locurilor de muncă, lipsa conexiunii umane.

CONCLUZII

În urma efectuării cercetării date, am stabilit, în baza practicilor internaționale, că inteligența artificială are un impact pozitiv asupra operațiunilor băncii, în ciuda costurilor pe care le generează. Piața bancară a Republicii Moldova este un loc încă nepătruns destul de inovațiile practicate pe larg în țările dezvoltate, însă se observă primii pași spre automatizare și perfecționare a proceselor prin

intermediul inteligenței artificiale. În operațiunile de creditare, IA accelerează procesul de evaluare a riscului și îmbunătățește precizia deciziilor acordării de împrumuturi. Analiza detaliată a datelor, inclusiv a comportamentului pe rețelele sociale, contribuie la formarea unui scor de credit mai precis. În operațiunile de depozit, automatizarea proceselor prin IA optimizează eficiența și personalizează experiența clienților. În domeniul plăților și compensărilor, IA aduce precizie în detectarea tranzacțiilor suspecte, reducând alarmele false și automatizând procesele AML. În ansamblu, IA redefinește modul în care băncile își desfășoară operațiunile, aducând beneficii semnificative pentru eficiența, securitatea și personalizarea experienței clienților.

BIBLIOGRAFIE:

1. CIOBANU, Cslav, CAPSÎZU, Valeriu. *Inteligența artificială – o nouă etapă în dezvoltare*, Problemele socioeconomice ale Republicii Moldova: reflecții, sugestii, vol. 5, pp. 37-47, 2020.
2. *AI in Banking Risk Management: Popular Use Cases*. Integrio Systems, 2022. [online]. [cit 02 decembrie 2023]. Disponibil: <https://integrio.net/blog/ai-in-banking-risk-management>
3. *The rise of AI in banking and finance industry: Exploring use cases and applications*. LeewayHertz. [online]. [cit 02 decembrie 2023]. Disponibil: <https://www.leewayhertz.com/ai-use-cases-in-banking-and-finance/>
4. *Bank of America Earnings Beat Forecasts With 10% Rise in Profit*. The Wall Street Journal, [online]. [cit 04 decembrie 2023]. Disponibil: <https://www.wsj.com/livecoverage/stock-market-today-dow-jones-10-17-2023/card/bank-of-america-profit-rises-10--ipNJT5b5EgkJN6birvdM>
5. TANG MY, Sang, HUNG, Nguyen Tien, *Impact of Artificial Intelligence on Vietnam Commercial Bank Operations*. International Journal of Social Science and Economics Invention, pp. 296-303, 2020.
6. *The Effects Of Artificial Intelligence In The Anti-Money Laundering*. Sanction Scanner. [online]. [cit 05 decembrie 2023]. Disponibil: <https://sanctionscanner.com/blog/artificial-intelligence-and-anti-money-laundering-17>
7. *Maib support: chatbotul ce face viața clienților simplă și ușoară în orice moment*. MAIB. [online]. [cit 05 decembrie 2023]. Disponibil: <https://www.maib.md/ro/noutati/maib-support-chatbotul-ce-face-viata-clientilor-simpla-si-usoara-in-orice-moment>
8. *BNM va folosi un soft pentru prevenirea și combaterea spălării banilor*. BIZLAW. [online]. [cit 05 decembrie 2023]. Disponibil: <https://www.bizlaw.md/bnm-va-folosi-un-soft-pentru-prevenirea-si-combaterea-spalarii-banilor>

Coordonator științific: MISTREAN Larisa, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: mistrean_larisa@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.76>

CZU: 005.35:336.71(478+100)

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY IN THE BANKING SECTOR. NATIONAL AND INTERNATIONAL APPROACH

RESPONSABILITATEA SOCIALĂ CORPORATIVĂ ÎN SECTORUL BANCAR. ABORDAREA NAȚIONALĂ ȘI INTERNAȚIONALĂ

PANUȘ Daniela, studentă, specialitatea: FB

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,

www.ase.md

e-mail autor: daniela.panus18@gmail.com

Abstract: Responsabilitatea Socială Corporativă (RSC) reprezintă un concept actual, infiltrat la nivel înalt în contextual economic prezent. Sectorul bancar e propus spre analiză folosind sursele dispuse pe paginile web oficiale a unui număr de bănci planificate, cât și datele băncilor naționale specifice. Mecanismul stă la baza evidențierii reușitei de implementare a conceptului atât la nivel național cât și internațional. Adoptarea noțiunii de RSC are loc prin respectarea tipajului acestora iar băncile cu o cotă de influență mai vastă, reușesc în adoptarea întregului algoritm de specificări. Scopul rămâne a fi în valorificarea importanței acestui concept și în determinarea impactului asupra sectorului bancar. Obiectivul general constă în identificarea calității de implementare RSC cât și constituirea unor recomandări de sporire a circuitului specific actual.

Cuvinte cheie. Responsabilitatea Socială Corporativă, sector bancar, responsabilitate etică, responsabilitate filantropică, responsabilitate financiară.

JEL Classification O13, O15, O16, O35, Q01, G32

INTRODUCTION

Corporate Social Responsibility (CSR) has become increasingly integral to the operations of modern businesses, reflecting a growing awareness of the broader impacts of corporate activities on society and the environment. Within the banking sector, where institutions hold considerable influence over economic activities and community development, CSR assumes a crucial role. Banks wield considerable power and influence, necessitating responsible and ethical conduct in their operations. Understanding the motivations, challenges, and outcomes of CSR efforts within the banking sector is important for fostering transparency, accountability, and trust in financial institutions. Moreover, the engagement in such kind of initiatives has far-reaching implications for societal well-being and sustainable development. This research aims to achieve several objectives. One of them shall be understanding the evolving landscape of CSR practices within the banking sector, both at the national and international levels, and assessing their impact on stakeholders, communities, and the environment. Even more, the analysis of CSR typology and the concept's importance overall alongside concrete example from both levels.

ANALYSIS OF BIBLIOGRAPHICAL SOURCES

The analysis of bibliographical sources draws primarily from official bank websites and national bank portals. These sources provide firsthand insights into the CSR initiatives undertaken by banks, offering a direct view of their commitments, programs, and outcomes. Additionally, the websites of national banks highlight regulatory frameworks, guidelines, and best practices related to CSR in the banking sector. Moreover, bank reports on Corporate Social Responsibility serve as vital bibliographical sources by offering detailed insights into banks' CSR strategies, performance metrics, and impact assessments. Mass media sources play a significant role in providing external perspectives and critical analysis of CSR activities within the banking sector. News articles, opinion pieces, and investigative reports published by reputable media outlets offer valuable insights into public perceptions.

THE ANALYSIS METHODOLOGY OF BIBLIOGRAPHICAL SOURCES

The research utilizes a mixed-methods approach, blending quantitative analysis of CSR data from official bank reports with qualitative examination of media sources and stakeholder perceptions. Some of the banks have special pages designed for CSR concept which once again facilitates the gathering process of information. Being a rather trendy notion and bank adaptation nowadays, mass media such as news channels, publishes every event occurred as a process of CSR notion, in this way getting to be a quite suitable source for future analysis linked to the concept.

NATIONAL AND INTERNATIONAL CONCEPT IMPLEMENTATION AND DISTINCT FEATURES

Corporate social responsibility encompasses various pillars, each representing a distinct facet of ethical business conduct.

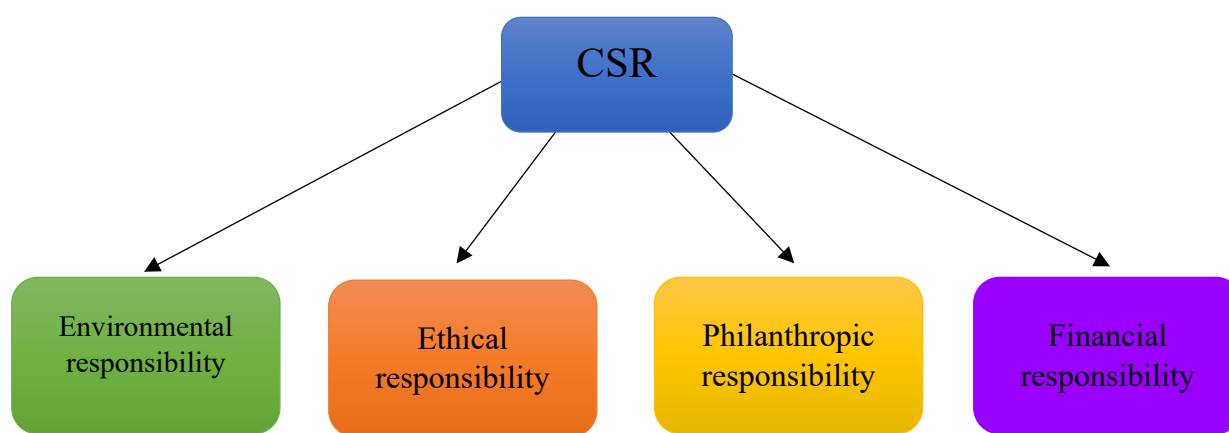

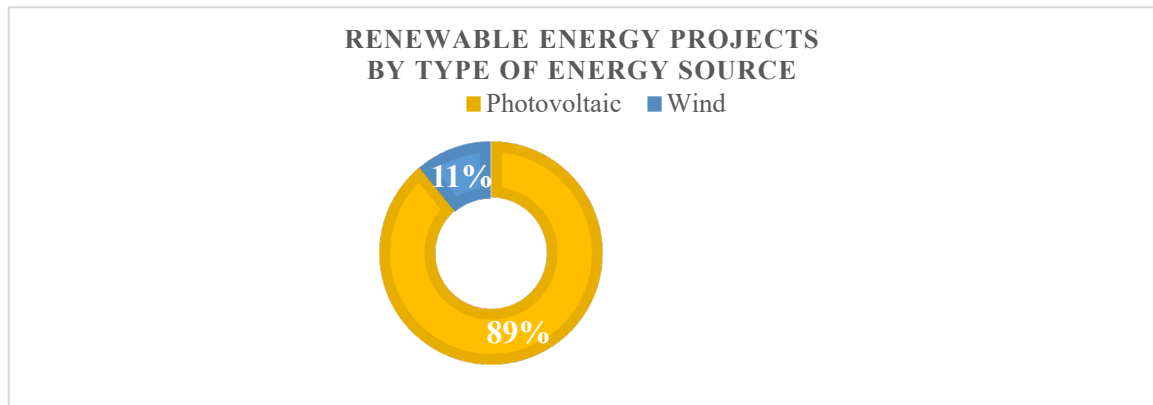
Figure 1. The CSR pillars, author's elaboration by use of data provided by INVESTOPEDIA,

Corporate Social Responsibility (CSR) Explained with Examples, available [online], via link: <https://www.investopedia.com/terms/c/corp-social-responsibility.asp>

As seen in Figure 1, one such pillar is environmental responsibility, which involves preserving nature and minimizing negative impacts on the environment. This typology of CSR adaptation emphasizes reducing pollution, waste, and emissions, while also promoting practices like recycling and conscious distribution of goods. By prioritizing environmental stewardship, companies can contribute to sustainability efforts and leave natural resources in a better state than before their operations. Ethical responsibility is another crucial aspect, focusing on fair treatment of customers and employees, transparent disclosure of operations, and ethical vendor selection. Philanthropic responsibility emphasizes the allocation of resources towards charitable causes and community support initiatives, while financial responsibility ties together environmental, ethical, and philanthropic efforts through prudent financial investments and transparent reporting. Together, these pillars form a comprehensive framework for businesses to operate responsibly, benefitting society while enhancing their brands.

National Corporate Social Responsibility (CSR) adaptations by Moldovan banks exemplify their commitment to societal well-being across various sectors. Notably, maib's response to the COVID-19 pandemic underscores its dedication to healthcare development. Through substantial donations totaling MDL 1,550,000 to medical facilities such as the Clinical Hospital for Infectious Diseases "Toma Ciorba" and the "Valeriu Ghereg" Medical Foundation, maib provided critical support to frontline workers and equipped institutions with essential medical devices. Moreover, marking its 30th anniversary, maib extended its philanthropic endeavors by donating intensive care medical equipment worth MDL 1,000,000 to the

Institute of Emergency Medicine, demonstrating a long-term commitment to healthcare sustainability. Beyond healthcare, maib actively engages in cultural preservation and environmental conservation initiatives. Its sponsorship of renowned cultural events like the "Maria Biesu" Festival and the "Cucuteni International Art Camp" not only promotes artistic expression but also fosters community cohesion and educational opportunities. Additionally, maib's innovative "maib Forest" project, launched in response to

deforestation concerns, engages employees and their families in tree planting activities, symbolizing the bank's dedication to environmental stewardship and sustainable practices.

Figure 2. Renewable energy projects by type of energy source,

Source: maib sustainability report 2022, available [online], via link: <https://ir.maib.md/download/218>

According to Figure 2, in 2022, maib succeeded investing in renewable energy which represent an environmental pillar of CSR. The biggest share of investment, 89% was done in favor of Photovoltaic energy, followed by Wind energy with a sum of 11%. ProCredit Bank also showcases notable CSR efforts, particularly in environmental awareness and conservation. Through its "Think Responsibly for Your Children's Future" campaign, ProCredit Bank distributed 17,000 natural cloth bags to customers, encouraging plastic consumption minimization. The bank further organized eco-friendly events, such as an exhibition of works made from recycled materials and a fashion parade featuring clothes crafted from sustainable resources, promoting environmental consciousness and community engagement. Furthermore, Victoriabank's CSR initiatives extend to youth development and financial education. Through partnerships with organizations like the Basketball Federation of the Republic of Moldova, Victoriabank supports youth sports talent, fostering athletic growth and community involvement. Moreover, its participation in initiatives like the Global Money Week demonstrates a commitment to financial literacy, empowering young people with essential financial knowledge and skills for their future. Overall, these examples illustrate the multifaceted approach Moldovan banks undertake in fulfilling their CSR responsibilities.

International Corporate Social Responsibility (CSR) adaptations by leading banks showcase their commitment to global sustainability and societal impact. For instance, N26 has forged a partnership with Ukraine-Hilfe Berlin e.V. (UHB), enabling customers to donate directly through the N26 app to support humanitarian and medical aid efforts in Ukraine. Revolut has collaborated with Watershed to address environmental concerns, implementing real-time measurement of carbon footprint and devising strategies to minimize environmental impact across its business operations. Similarly, Starling Bank's initiative to introduce debit cards made from recycled plastic reflects its dedication to environmental conservation, providing customers with a greener payment option and contributing to reducing plastic waste on a global scale. These examples highlight how international banks integrate CSR principles into their operations, promoting sustainability and making positive contributions to communities worldwide.

Figure 3. The CSR benefits, author's elaboration by use of data provided by INVESTOPEDIA, Corporate Social Responsibility (CSR) Explained with Examples, available [online], via link: <https://www.investopedia.com/terms/c/corp-social-responsibility.asp>

Corporate Social Responsibility (CSR) initiatives have significant impacts on various aspects of a bank's operations and reputation. Firstly, as seen in Figure 3, CSR efforts enhance brand recognition as customers increasingly consider a bank's societal impact when making purchasing decisions. This heightened awareness positively influences brand perception and loyalty. Moreover, CSR contributes to increased employee engagement, as workers are more likely to remain committed to a bank that aligns with their values. This reduces turnover rates, boosts morale, and lowers hiring costs.

Additionally, CSR strategies improve investor relations by signaling a bank's commitment to ethical practices and sustainable growth. This fosters investor confidence, potentially leading to better market performance and a stronger valuation of the company. Furthermore, CSR plays a crucial role in risk mitigation by promoting ethical conduct and responsible resource management. Banks that adhere to CSR practices reduce the likelihood of facing legal challenges, such as discrimination lawsuits or environmental controversies, thereby safeguarding their financial stability and reputation in the long run.

CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS

Concluding, Corporate Social Responsibility (CSR) is crucial for businesses, offering various benefits such as enhanced brand recognition, investor relations, employee engagement, and risk mitigation. CSR encompasses environmental, ethical, financial, and philanthropic responsibilities, each contributing to sustainable business practices and positive societal impact. While CSR is often associated with large corporations, businesses of all sizes can engage in CSR activities tailored to their capacities and resources. Banks should maintain transparency in CSR activities and outcomes through comprehensive reporting mechanisms, demonstrating accountability to internal and external stakeholders. I would encourage collaboration between banks, government agencies, and NGOs to address pressing social, environmental, and health challenges at both national and international levels. Some national banks should diversify CSR Initiatives, expand CSR efforts beyond traditional areas to include initiatives supporting health, education, cultural preservation, and environmental sustainability, catering to diverse community needs.

BIBLIOGRAPHY

1. PROCREDIT, OFFICIAL SITE OF THE BANK, AVAILABLE [ONLINE], VIA LINK: <https://www.procreditbank.md/en>
2. maib, OFFICIAL SITE OF THE BANK, AVAILABLE [ONLINE], VIA LINK: <https://www.maib.md/en>
3. VICTORIABANK, OFFICIAL SITE OF THE BANK, AVAILABLE [ONLINE], VIA LINK: <https://www.victoriabank.md/>
4. N26, OFFICIAL SITE OF THE BANK, AVAILABLE [ONLINE], VIA LINK: <https://n26.com/en-eu>
5. REVOLUT, OFFICIAL SITE OF THE BANK, AVAILABLE [ONLINE], VIA LINK: <https://www.revolut.com/>
6. STARLING BANK, OFFICIAL SITE OF THE BANK, AVAILABLE [ONLINE], VIA LINK: <https://www.starlingbank.com/>
7. INVESTOPEDIA, Corporate Social Responsibility (CSR) Explained with Examples, AVAILABLE [ONLINE], VIA LINK: <https://www.investopedia.com/terms/c/corp-social-responsibility.asp>

Coordonator științific: CIOBU Stela, doctor în economie, conferențiar universitar

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,

www.ase.md

e-mail: ciobu.stela@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.86>

CZU: 336.77:334.72.012.63/.64

THE ENTREPRENEURS' SUPPORT PROGRAM "373". OPPORTUNITIES AND IMPACTS

PROGRAMUL PENTRU SUSȚINEREA ANTREPRENORILOR "373". OPORTUNITĂȚI ȘI EFECTE

PANUȘ Daniela, studentă, specialitatea: FB

PAVELESCU Cezara, studentă, , specialitatea: FB

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,
www.ase.md

e-mail autori: daniela.panus18@gmail.com

pavelescu.cezara@ase.md

Rezumat Programul "373" pentru susținerea antreprenorilor este un proiect lansat de Guvernul Republicii Moldova cu scopul de a oferi întreprinderilor micro, mici și mijlocii acces la credite pe termen lung pentru investiții. Platforma cuprinde un spectru actual orientativ și e relativ nou pe piața Republicii Moldova, fiind o soluție eficientă a impedimentelor de tip economic. Metodele de cercetare constă din analiza surselor web a băncilor partenere cât și platforma proprie a programului, fiind derivativa paginii Guvernului. Scopul constă în stabilirea impactului acestui program prin definirea detaliată a structurii acestuia. Rezultatele identifică un mecanism de funcționare relativ simplu, bine organizat cu oportunități majore pentru IMM-uri prin parteneriatul avantajos cu băncile comerciale.

Cuvinte cheie Program "373", bancă comercială, Guvern, legislație, principiu, IMM, credit.

JEL Classification O10, O21, K2, H3

INTRODUCTION

In the dynamic landscape of economic development, fostering the growth of small and medium-sized enterprises (SMEs) emerges as a pivotal strategy for nations worldwide. These enterprises serve as the backbone of economies, driving innovation, creating employment opportunities, and contributing significantly to GDP growth. Recognizing their vital role, the Government of the Republic of Moldova has embarked on an ambitious initiative, the Entrepreneur Support Program "373", aimed at empowering SMEs and catalyzing sustainable economic expansion. The primary objective of this research is to delve into the significance and implications of this program within the context of Moldova's economic trajectory. By elucidating its objectives, mechanisms, and outcomes, this study seeks to provide a comprehensive understanding of how such initiatives can stimulate economic growth, nurture entrepreneurial spirit, and foster a conducive environment for business development.

THE ANALYSIS METHODOLOGY OF BIBLIOGRAPHICAL SOURCES

The research methodology consists of conducting a succinct analysis of bibliographical sources relevant to the researched problem, particularly focusing on SMEs development. This includes examining academic articles, government publications, reports, and official documents. Additionally, the research involves thorough scrutiny of partner banks' websites and the program's platform sourced from the Government's website.

THE ENTREPRENEUR SUPPORT PROGRAM “373” MECHANISM. RESULTS AND OPPORTUNITIES.

The Government of the Republic of Moldova has launched an ambitious program aimed at supporting Micro, Small, and Medium Enterprises (SMEs). Under it, businesses can now become beneficiaries, securing investment capital at favorable terms and costs. The advantages of this program include interest compensation on investment loans from the state, with low-interest rates of 7% in the local currency or 3% in foreign currency. Additionally, SMEs can access investment loans for up to 7 years, with a maximum loan amount of 15 million lei and a minimal own contribution of 10% of the investment project value. There are no early repayment fees, partial exemptions from bank charges, and a guarantee of up to 40% of the loan amount if collateral is insufficient. Moreover, the program does not require pre-approval from state institutions. The program's general objective is to stimulate economic growth and foster an entrepreneurial environment by providing financial support for investment projects and business expansion. Specific objectives include increasing access to finance for SMEs, investing in projects to enhance business efficiency and performance, and improving the competitiveness of SMEs through efficiency, productivity, and quality enhancements.

According to Figure 1, the program operates on basic principles of transparency, diversity, equality, free competition, and priority of registration.

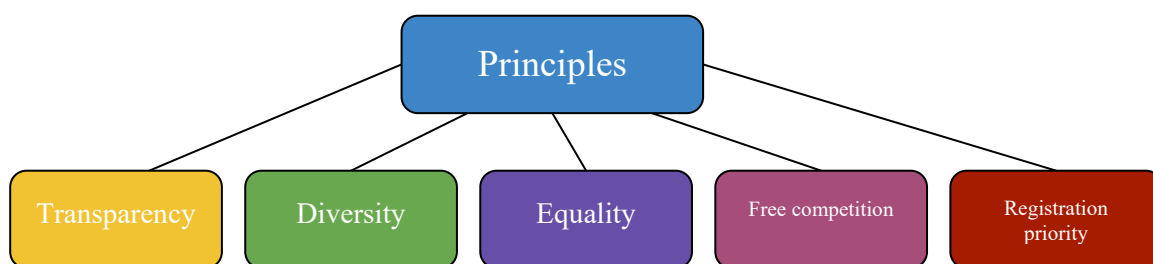

Figure 1. The principles of the Entrepreneur Support Program “373”,

Source: author's elaboration by use of data provided by Program Guvernamental pentru susținerea antreprenorilor, available [online], via link: <https://373.gov.md/>

Transparency is ensured through open publication of program information, eligibility criteria, and financial usage. The program promotes non-discriminatory treatment of applicants and equal opportunities for credit access. Eligible banks can participate as Partner Financial Institutions, and credit applications are processed based on consecutive registration, subject to funding availability. The legal framework governing the program includes laws on small and medium-sized enterprises, as well as government decisions approving the Entrepreneur Support Program “373” and related regulations on entrepreneurship, economic growth, and credit guarantee funds. Operational guidelines for implementing the program are also outlined to ensure its effective execution and impact.

The Moldavian Program 373 presents a compelling opportunity for businesses seeking access to **affordable**, long-term financing for investment projects. As a finance student, here's a breakdown of the key steps your company should consider if you're interested in applying:

1. Eligibility Assessment: The first step is to meticulously assess your company's eligibility. Program 373 targets Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs) as defined by Moldavian law. Ensure your company falls within the designated size category. Additionally, the program prioritizes investments in specific sectors. Carefully review the program's official documentation to confirm your project aligns with these eligible domains (refer to Annex 3 of the Program's Operational Manual).

2. Financial Health Check-Up: Program 373 aims to support financially sound businesses with viable investment plans. Conduct a thorough internal financial analysis. Evaluate your company's creditworthiness, profitability, and debt-to-equity ratio. A strong financial standing will bolster your application's competitiveness. Remember, the program doesn't eliminate credit risk; it offers subsidized interest rates.

3. Project Preparation is Key: Program 373 prioritizes well-defined and commercially sound investment projects. Develop a comprehensive business plan that outlines the project's objectives, timeline, budget, and expected financial returns. Demonstrate a clear understanding of the market opportunity and your competitive advantage. Gather supporting documents like feasibility studies and market research to substantiate your projections.

4. Partner Selection: Program 373 is implemented through a network of participating financial institutions (EFIs). Research and compare the terms offered by different EFIs. Consider factors like interest rates, processing fees, and the EFI's reputation for supporting SMEs. Choose an EFI with experience in your industry and a track record of successful loan approvals under Program 373.

5. Application Meticulousness: Once you've chosen an EFI, meticulously prepare the application package. This typically includes your company's financial statements, business plan, project details, and any other documentation required by the EFP. Ensure all information is accurate, complete, and presented professionally. Remember, a well-prepared application demonstrates your company's seriousness and strengthens your case for approval.

By following these steps and conducting thorough research, your company can increase its chances of successfully securing financing through the Moldavian Program 373. Remember, this program offers a valuable opportunity to fuel your business growth with the support of government-backed incentives.

The Moldovan Program 373 presents both significant opportunities and challenges for small and medium-sized enterprises (SMEs). On the positive side, the program offers a lifeline for SMEs struggling to access affordable financing. By partnering with participating financial institutions (EFIs), Program 373 facilitates loan acquisition at government-subsidized interest rates. This translates to lower borrowing costs, allowing SMEs to invest in critical areas like equipment upgrades, infrastructure expansion, and research & development. This financial boost can propel growth, enhance competitiveness, and ultimately lead to job creation, contributing positively to the Moldovan economy.

However, Program 373 also presents hurdles that SMEs need to navigate. The application process itself can be complex, demanding meticulous preparation. Companies must meet strict eligibility criteria, ensuring they fall within the designated size category, maintain good financial standing, and propose projects aligned with Moldova's economic development goals. Gathering the necessary documentation, often outlined in voluminous annexes, can be a time-consuming and resource-intensive exercise. Additionally, reliance on EFIs introduces another layer of scrutiny. Each EFP has its own credit policies and may prioritize certain sectors or project types, potentially limiting access for some SMEs.

Furthermore, the program relies on efficient coordination between EFIs and the program administrator, the Organisation for Entrepreneurship Development (ODA). Delays in communication or disagreements on eligibility can hinder the application process. Finally, maintaining program compliance throughout the loan term requires ongoing monitoring from both the EFP and ODA. Should irregularities in project execution or loan utilization be identified, the program may exclude the loan, potentially leaving the SME with an unmanageable financial burden.

CONCLUSION

The Moldavian Program 373 stands as a significant initiative with the potential to reshape the landscape for Moldovan SMEs. By offering access to affordable, long-term financing, the program empowers businesses to invest in growth, innovation, and competitiveness. This translates to increased job creation, economic diversification, and a more vibrant Moldovan business environment.

However, for the program to achieve its full potential, addressing existing challenges is crucial. Streamlining the application process, providing clear and accessible information on eligibility requirements, and ensuring consistent application of criteria across participating financial institutions will be critical. Additionally, fostering stronger communication and collaboration between SMEs, EFIs, and the program administrator can enhance efficiency and minimize potential delays.

Ultimately, the success of Program 373 hinges on a multi-pronged approach. By combining readily available financing with readily available resources for application support and project development, the program can truly empower Moldovan SMEs to become engines of economic growth. As a finance student, I believe this program presents a compelling opportunity for SMEs to unlock their full potential and propel Moldova towards a brighter economic future.

BIBLIOGRAPHY

1. Law on the regarding small and medium enterprises no. 179 of July 21, 2016. Official Monitor of the Republic of Moldova No 306-313
2. Program Guvernamental pentru susținerea antreprenorilor, official site of the program, available [ONLINE], via link: <https://373.gov.md/>
3. Programul „373”, official site of the bank maib, available [ONLINE], via link: <https://www.maib.md/ro/persoane-juridice/investitii/programul-pentru-sustinerea-antreprenorilor-373%22>
4. Credit investițional „373”, official site of the bank Moldinconbank, available [ONLINE], via link: <https://micb.md/credits/credit-investitional-373/>
5. Credit investițional 373, official site of the bank Victoriabank, available [ONLINE], via link: <https://www.victoriabank.md/finantare/proiecte-investitionale/program-373>

Coordonator științific: MISTREAN Larisa, dr., conf. univ.

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,

www.ase.md
e-mail: mistrean_larisa@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.77>
CZU: 338.1(410):339.7

THE IMPLICATIONS OF BREXIT ON INTERNATIONAL FINANCIAL MARKETS

IMPLICAȚIILE BREXITULUI ASUPRA PIETELOR FINANCIARE INTERNAȚIONALE

ZAMFIR Gabriela, studentă, specialitatea: FB

Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni 61
e-mail autor: zamfir.gabriela@ase.md

HOHLOV Onorina, studentă, specialitatea: FB

Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni 61
e-mail autor: hohlov.onorina@ase.md

Abstract: Brexit means the exit from the EU of one of the biggest military powers of the continent, with an important geostrategic position, which will generate serious effects on the British economy, market volatility, access to the single European market. Brexit represents a destabilizing factor for the European economy and can be considered a major cause of the need for a strategic readjustment of the EU. After the exit, Great Britain in the EU, it had to redefine its economic and financial policy, adapting to the new post-Brexit realities and seeking to maintain its international competitiveness. Brexit has also generated significant changes in terms of financial regulation, supervision of markets and capital flows, having a wide impact on the British and European financial sector.

Keywords: Great Britain, Brexit, economy, EU, financial markets, GBP, inflation.

JEL CLASSIFICATION: F36, F51, G15, O19

INTRODUCERE

Piețele financiare internaționale au cunoscut o evoluție semnificativă de-a lungul timpului, fiind martore la perioade de creștere economică, dar și la crize financiare majore, fiind influențate de o serie de factori economici, politici și sociali. Un eveniment semnificativ cu implicații potențial majore pentru piețele financiare internaționale, îl formează Brexit-ul – ieșirea Marii Britanii din Uniunea Europeană. Această analiză va estima impactul Brexit-ului asupra piețelor financiare, luând în considerare datele empirice, opiniile experților și diversele perspective.

Obiectivele cercetării sunt concentrate asupra analizei schimbărilor în reglementările financiare internaționale, ca urmare a părăsirii Marii Britanii din UE și impactul acestora asupra mediului de afaceri. De asemenea, evaluarea strategiilor adoptate de instituțiile financiare internaționale pentru a gestiona riscurile asociate cu Brexit-ul și apecierea oportunităților create de Brexit pentru anumite segmente ale pieței financiare.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Analiza surselor bibliografice. Cercetarea în cadrul articolului, se bazează pe literatura de specialitate, în ceea ce privește domeniul financiar la nivel internațional. O atenție deosebită, a fost acordată Rapoartelor și studiilor publicate de organizațiile internaționale precum Fondul Monetar Internațional (FMI), Banca Mondială sau Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), totalitatea articolelor publicate academice și rapoartele internaționale, care analizează impactul Brexit-ului asupra economiei globale și a piețelor financiare internaționale.

Metodologia cercetării. În procesul de cercetare s-a utilizat deducția, pornind de la informația generală, teoretică privind structura, gestiunea, evaluarea datoriei de stat și a gradului de îndatorare, politicile economice de influență, trecând ulterior la analiza practică cu ajutorul indicatorilor specifici. De asemenea, aici se referă și lucrările, publicațiile și articolele diferitor gânditori, savanți, economiști, critici cum ar fi: LS. Begu, P. Bran, O. Stratulat, T. Moșteanu, I. Văcărel etc., Drept bază normativă în domeniu au fost analizate Legi, Regulamente și Hotărâri ale decidenților publici din republică, care reglementează aspectele analizate în domeniul datoriei publice.

Brexit-ul reprezintă fenomenul care conturează retragerea Regatului Unit din Uniunea Europeană (UE), care a avut loc oficial la 31 ianuarie 2020. Într-un referendum organizat la 23 iunie 2016, aproximativ 52 % dintre alegătorii britanici, au optat pentru a părăsi UE, fiind prima țară care a recurs la acest pas. Brexitul, este un eveniment cu o amploare considerabilă, care are potențialul de a afecta semnificativ piața financiară internațională. (CHIRIAC, 2017)

La nivel național, implicațiile Brexit-ului s-au manifestat asupra mai multor sectoare, printre care regăsim:

1. Piața retail și FMCG (Fast-Moving Consumer Goods), în cadrul căreia a fost afectată reglementarea pieței și libera circulație a mărfurilor.

- După Brexit au apărut obstacole comerciale inedite, precum taxe vamale și proceduri vamale suplimentare, generând o creștere a costurilor de import și export pentru companiile din sectorul FMCG. Acest fenomen poate duce la o majorare a prețurilor pentru consumatorul final sau la o diminuare a profiturilor pentru comercianți.
- Probleme legate de lanțurile de aprovizionare, mai exact implementarea formalităților vamale și a controlului la frontieră a generat întârzieri și perturbări în lanțurile de alimentare, afectând potențial disponibilitatea produselor pe piață.
- Schimbările frecvente și neregulate **cursului valutar, provocate de ieșirea Marii Britanii din Uniunea Europeană, a generat variații semnificative ale ratei de schimb a lirei sterline. Acest lucru a avut un impact considerabil asupra costurilor de import și export pentru companiile din sectorul bunurilor de larg consum. Fluctuațiile respective influențând prețurile produselor și rentabilitatea companiilor.**

2. Sistemul bancar în Marea Britanie

- Pierderea drepturilor de pașaport pentru băncile britanice din regiune a perturbat negativ afacerile, deoarece majoritatea băncilor britanice nu operează în regiune. Cetățenii britanici care locuiesc în UE trebuie fie să-și închidă conturile bancare din Regatul Unit, fie să își conecteze conturile la o adresă din Regatul Unit. Ei pot căuta, de asemenea, alte opțiuni, cum ar fi trecerea la o altă bancă sau furnizor din Regatul Unit (încă furnizează servicii în regiunea UE). Cu toate acestea, în 2020, sectorul serviciilor financiare din Regatul Unit a contribuit cu 164,8 miliarde de lire sterline (scădere cu 3,6% față de 2019) la economie, 8,6% din producția economică totală. După Brexit, pierderea drepturilor de pașaport în regiunea UE a dus la creșterea riscului de dereglementare în sectorul financiar britanic. (India, 2022)
- Conform unei declarații a directorului executiv al Asociației Bancherilor Britanici, valoarea tranzacțiilor care implică bănci din Marea Britanie și țări din UE27 au crescut la 1,1 trilioane lire sterline. Luând în considerare faptul că sistemul financiar posedă o pondere semnificativă în industria de export, părăsirea Regatului Unit din Uniunea Europeană, a avut implicații asupra acestui sector.

La nivel internațional, ieșirea Marii Britanii din UE, a influențat activitatea mai multor domenii, printre care menționăm :

- Încetinirea ritmului economic din Marea Britanie și scăderea numărului de emigranți ar putea duce la o diminuare a volumului remiterilor către economiile emergente, inclusiv Republica Moldova. Aplicarea unor măsuri economice potrivite, poate influența diminuarea efectelor adverse ale acestei tendințe.
- În urma Brexit-ului, Regatul Unit a pierdut toate drepturile și obligațiile pe care le poseda fiind stat membru UE: nu va obține accesul de piață unică și uniune vamală, nici de liberul schimb cu alte state, apariția noilor bariere privind bunurile și serviciile, dar și tranzacțiile comerciale. Chiar și cu noul acord semnat, companiile vor întâmpina obstacole în comerț, existând posibilitatea majorării prețurilor.

- Anumite sectoare au avut de suferit în urma plecării Regatului Unit din Uniunea Europeană și anume piața forței de muncă și accesul pe piața financiară.
- Primă consecință a Brexit-ului este lipsa forței de muncă, astfel 40% dintre companiile britanice mari se confruntă cu un deficit de brațe de muncă după plecarea europenilor.
- Domeniile cele mai grav afectate sunt cele de transport, depozitare, industria ospitalității, sectorul medical, construcții și utilități, existând dificultăți în recrutarea personalului din cauza consecințelor Brexit-ului.
- Un alt efect constă în faptul că de la începutul anului 2020, Marea Britanie a implementat un sistem de taxare a combustibilului și nu va mai participa la comercializarea certificatelor de emisii ale UE. O altă modificare este că Regatul Unit nu mai este membru al Agenției Europene pentru Siguranța Aviației (EASA), cei mai afectați fiind operatorii din domeniu. În ceea ce privește domeniul transportului aerian, rutier, feroviar și maritim, se dorește o conectivitate permanentă.
- Zona securității și apărării a resimțit un impact moderat după retragerea Marii Britanii din spațiul comun, un exemplu relevant fiind conflictul dintre Rusia și Ucraina, ce a afectat în mod direct și Uniunea Europeană.
- Desigur, ieșirea Marii Britanii din UE a constituit un factor semnificativ în destabilizarea securității europene, având în vedere instabilitatea economică, politică și socială instalată la nivel european după Brexit, dar mai ales după criza pandemică provocată de virusul SARS-COV2. (Orăștean, 2023)

Unul dintre indicatorii macroeconomici, care ne poate oferi o imagine de ansamblu asupra activității economice a Marii Britanii îl reprezintă PIB-ul și Inflația.

Analizând Produsul Intern Brut, putem observa că evoluția indicatorului a fost afectată de negocierile dificile privind Brexit-ul și de incertitudinile legate de viitorul relației dintre Marea Britanie și UE, de slăbiciunea economiei globale, de situația pandemică și nu în ultimul rând de războiul din Ucraina. Creșterea inflației în Marea Britanie a fost determinată de mai mulți factori, inclusiv și din cauza devalorizării lirei sterline. Valoarea lirei sterline a scăzut semnificativ în urma referendumului privind Brexit-ul în 2016, dar și a incertitudinii legate de ieșirea Marii Britanii din UE.

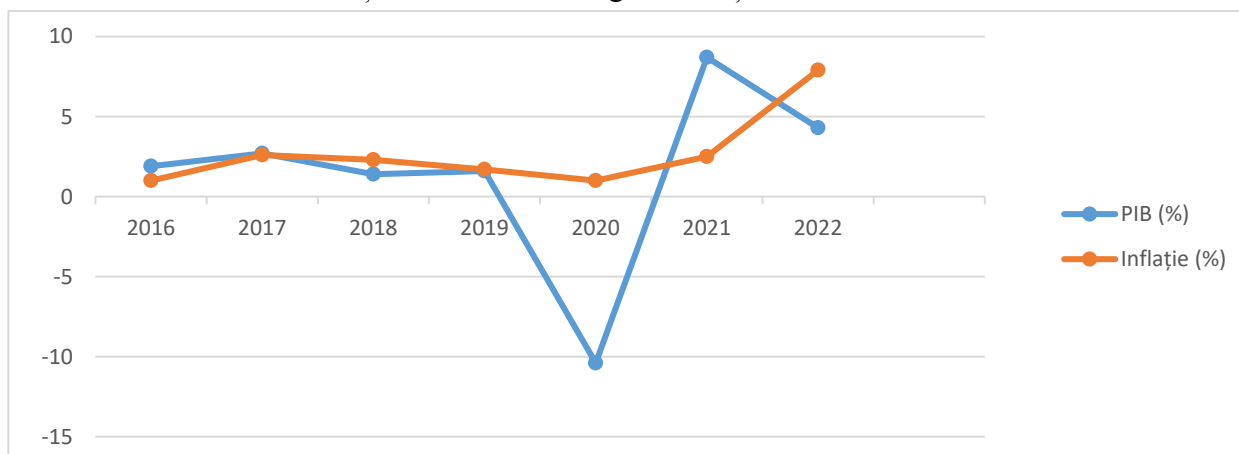

Figura 1: Analiza PIB-ului și a Inflației a Marii Britanii din 2016-2022(%).

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor de pe (World Bank, 2024)

Cât despre implicația Brexit-ului asupra economiei Republicii Moldova efectele au un caracter indirect și slab pronunțat. Moderarea creșterii economice în Marea Britanie și reducerea numărului de emigranți cu scop lucrativ ar determina diminuarea volumului remiterilor în economiile emergente, inclusiv în Republica Moldova. Canalul cel mai viabil al consecințelor Brexit-ului pentru economia Republicii Moldova este cel al cursului valutar, deoarece piețele valutare sunt interconectate. Astfel, ca în oricare alt context, urmărirea atentă a fluctuațiilor de pe piețele internaționale reprezintă soluția optimă pentru anticiparea volatilităților și ajustarea la mediul macroeconomic internațional.

Drept soluții, care ar contribui la ameliorarea impactului Brexit-ului asupra piețelor financiare, menționăm:

- Creșterea ratei dobânzii reprezintă o metodă la care Banca Angliei ar putea recurge pentru a diminua impactul deprecierei lirei sterline. Concomitent, o dobândă mai ridicată va avea un efect negativ asupra investițiilor private și a pieței muncii, afectând retailerii specializați, precum cei din segmentele DIY, mobilă și electronice și electrocasnice de uz casnic.
- Restructurarea entităților locale ale Uniunii Europene se referă la procesul de reorganizare a autorităților locale și regionale din statele membre pentru a le adapta la cerințele și standardele impuse de integrarea europeană. (Impact of Brexit on financial institutions, 2021)
- Proiectarea de noi moduri de operare și tranzacționare. Aceste noi modalități de funcționare și schimb comercial pot implica crearea unor proceduri vamale noi, adaptarea regulilor de import-export, identificarea cerințelor legislative și administrative noi, promovarea parteneriatelor comerciale alternative sau extinderea diversificării piețelor de desfacere. Scopul acestor inițiative este de a reduce la minim impactul negativ al Brexit-ului asupra afacerilor și economiilor din Regatul Unit și din UE.
- Conectarea cu noi furnizori de infrastructură de pe piață (care pot realiza propriul proiect de transformare), mutarea personalului în noi sedii și întocmirea de noi contracte cu furnizorii.

CONCLUZII

În urma celor expuse mai sus, putem afirma cu certitudine, că Brexitul a avut un efect semnificativ asupra pieței financiare internaționale, provocând instabilitate economică, modificări de activități financiare, o amplă analiză ce țin de reglementărilor financiare și transformări în tranzacțiile transfrontaliere. Acest proces de acomodare și adaptare va continua să influențeze modul în care operează piețele financiare globale și relațiile economice internaționale în anii ce vor urma.

Decizia Marii Britanii de a părăsi Uniunea Europeană a declanșat o serie de consecințe semnificative care depășesc sfera economică și relațiile internaționale, afectând și dinamica politică și culturală a regiunii și a întregii Europe.

Deși Brexit-ul a avut un impact considerabil asupra economiei britanice, generând schimbări în comerț, investiții și piața muncii, a determinat și o reevaluare a relațiilor diplomatice dintre Marea Britanie și restul lumii, inclusiv cu statele membre ale UE.

Din punct de vedere politic, decizia de a părăsi UE a scos la iveală tensiuni și dezbateri aprinse legate de suveranitatea națională, imigrație și identitatea națională. Mai mult, Brexit-ul a influențat semnificativ procesul de integrare europeană și a creat un precedent pentru alte mișcări separatiste sau eurosceptice în statele membre UE.

Totuși, Marea Britanie continuă să dețină un rol semnificativ pe scena internațională, fiind una dintre cele mai puternice economii ale lumii, un membru permanent al Consiliului de Securitate al ONU și un aliat esențial pentru numeroase state. Prin urmare, în pofida provocărilor și transformărilor generate de Brexit, importanța Marii Britanii se menține crucială în contextul geopolitic global.

REFERINȚE

1. (2024, martie 17). Preluat de pe World Bank: <https://www.worldbank.org/en/home>
2. CHIRIAC, M.-D. (2017). Brexitul între oportunitate și necesitate. *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*, 146-150.
3. Impact of Brexit on financial institutions. (2021, ianuarie 2). *Norton Rose Fulbright*, pg. 1-5.
4. India, X. (2022, iunie 22). Brexitquences: The Impact of Brexit on the banking Industry. pg. 1-3.
5. Orăștean, R. (2023). The Financial and Monetary System in the New Era. *“Lucian Blaga” University of Sibiu*, 1-7.
6. Svetlana CEBOTARI, C. B.-G. (2021). IMPACTUL BREXITULUI ASUPRA RELAȚIILOR BRITANO-EUROPENE. p. 9.

Coordonator științific: CÎRLAN Ana, dr., conf. univ,
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni 61
Telefon: +37360950404
e-mail: ana.cirlan@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.78>

CZU: 336.748:339.72.053(478)

RECHERCHE DES EFFETS DU TAUX DE CHANGE DU LEU MOLDAVE SUR LA BALANCE DES PAIEMENTS EXTÉRIEURE DE LA RÉPUBLIQUE DE MOLDOVA

CERCETAREA EFECTELOR CURSULUI DE SCHIMB AL LEULUI MOLDOVENESC ASUPRA BALANȚEI DE PLĂȚI EXTERNE A REPUBLICII MOLDOVA

BUHNĂ Nadejda, studentă, specialitatea: FB

Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova, Chișinău,
Strada Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni 61
e-mail autor: buhna.nadejda@ase.md

Résumé. Cet article est réalisé afin de représenter les effets du taux de change, ainsi que son impact sur la balance des paiements extérieurs de la République de Moldavie. La volatilité du taux de change, au stade actuel, constitue un facteur d'obstruction pour les conditions de l'économie nationale. Dans les conditions du régime flottant du taux de change, sa fluctuation modérée est normale. Le taux de change officiel de la monnaie nationale a une influence directe sur les exportations, les importations, la balance commerciale et les envois de fonds. En analysant la situation actuelle, j'ai entrepris de déterminer l'essence et l'importance du taux de change, la composition et la structure de la balance des paiements externe, l'identification des facteurs qui influencent les fluctuations du taux de change et l'évaluation l'impact du taux de change sur la balance des paiements. Les méthodes mises en œuvre dans ce travail sont: la déduction, la synthèse, l'analyse et la méthode graphique.

Mots-clés: échange, exportation de marchandises, importation de marchandises, balance commerciale, envois de fonds, cours officiel, demande/offre de devises.

JEL CLASSIFICATION: F21, F24, F32

INTRODUCERE

La etapa actuală, volatilitatea cursului de schimb, este un factor obstructionist pentru condițiile economiei naționale.

Cursul de schimb își exprimă menirea prin următoarele funcții:

- funcția de instrument de evaluare a bunurilor și a serviciilor din relațiile economice internaționale;
- funcția de instrument de conversie și de comparare a puterii de cumpărare a monedelor din diferite țări;
- funcția de mecanism de influență în relațiile economice internaționale prin care pot fi stimulate exporturile, restrânse importurile și modificat echilibrul valutar.

Cursul valutar este una dintre cele mai importante variabile economice, prin faptul că are un impact nemijlocit asupra componentelor balanței de plăți externe. Evoluția acestuia influențează economiile naționale, nivelul prețurilor, comerțul internațional și inclusiv balanța de plăți externe.

Obiectivele cercetării se bazează pe definirea cursului de schimb; evidențierea efectelor cursului valutar asupra importului și exportului, remitențelor în perioada anilor 2020-2023.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

În urma analizei surselor bibliografice: manualelor, articolelor și lucrărilor științifice publicate în anii precedenți am identificat sursele cheie de informare și problemele care necesită o atenție minuțioasă.

Cursul oficial de schimb reprezintă prețul leului moldovenesc față de valutele străine. Și se calculează în baza cursului oficial al leului moldovenesc față de dolarul american multiplicat la Cross-cursul valutei străine respective. Cursul valutar, ca etalon al prețurilor, condiționează nivelul prețului intern al mărfurilor și serviciilor importate, precum și nivelul prețurilor externe în monedă națională al mărfurilor și serviciilor exportate. Astfel, în cazul în care moneda națională se depreciază, iar prețurile externe în valută rămân constante, exportatorul autohton, convertind contravaloarea valutei mărfurilor exportate, va obține o cantitate sporită de monedă națională. Ca rezultat, deprecierea monedei naționale stimulează exportul și încetinește importul, însă nu și în cazul Republicii Moldova.

În procesul de cercetare am utilizat deducția, pornind de la informația generală teoretică privind structura și evaluarea cursului de schimb asupra elementelor balanței de plăți, trecând ulterior la analiza practică prin intermediul metodei grafice și statistice. Drept bază normativă în domeniu au fost analizate Rapoarte ale BNM, care reglementează aspectele analizate.

Între balanța de plăți externe și moneda națională există o dublă influență:

- balanța de plăți externă în situația de a fi activă sau pasivă, și deci modalitatea sa de echilibrare, influențează cursul valutar al monedei naționale;
- cursul valutar al monedei naționale influențează prețurile și, deci, mărirea sau micșorarea profitului la tranzacțiile internaționale.

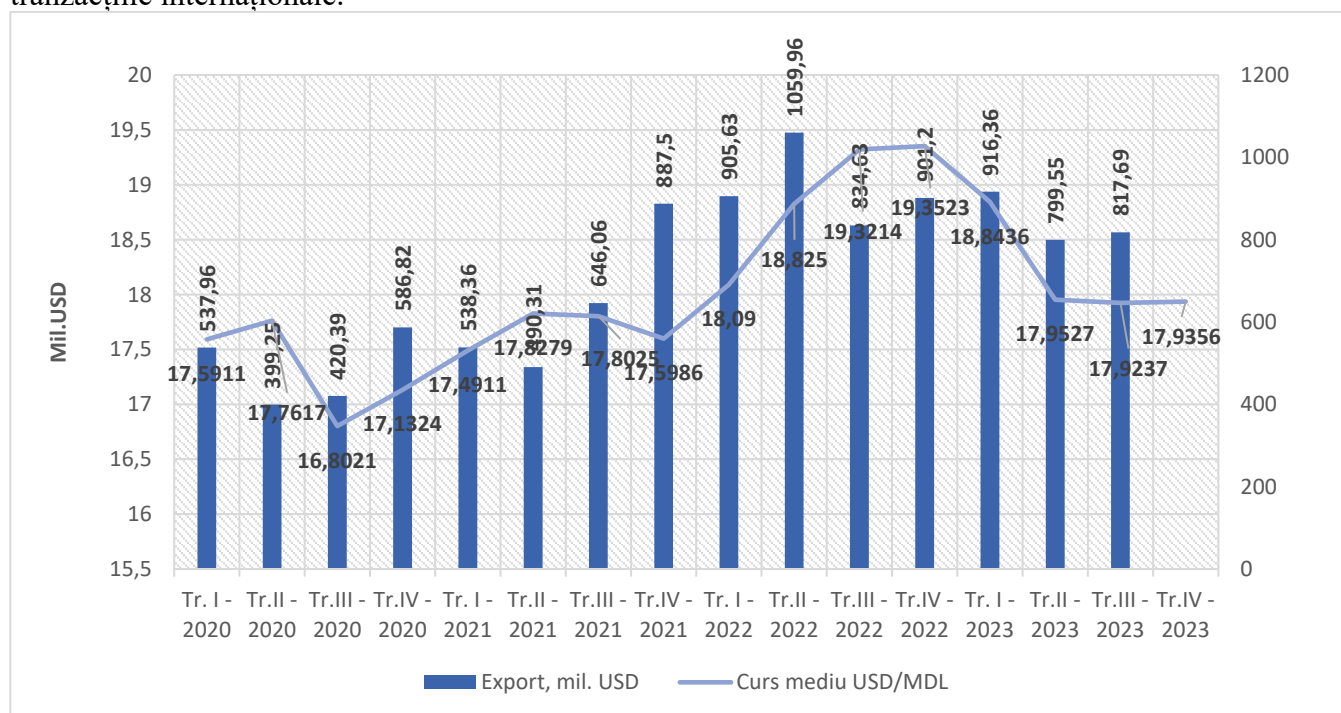

Figura 1. Diagrama evoluției trimestriale a exportului și a fluctuației cursului mediu valutar USD/MDL în perioada 2020-2023

Sursa: Elaborat de autor în baza rapoartelor trimestriale ale balanței de plăți pentru anii 2020-2023 și ratelor medii de schimb. Disponibil: <https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/dbp/DBP17.xhtml>

Din datele expuse în figura 1, observăm că în perioada trimestrului I – III al anului 2023 are loc aprecierea leului moldovenesc față de dolarul american, ceea ce rezultă micșorarea cantității exportului. Totodată, observăm că și în perioadele precedente cursul de schimb a manifestat o influență sporită asupra ofertei de bunuri pe piața externă. Însă, este vizibil că la formarea cursului au mai participat într-o oarecare măsură și alți factori, nu doar cererea și oferta.

Potrivit anexei 1, am ținut să calculez coeficientul de determinare R^2 și să demonstrez printr-un rezultat exact legătura dintre aceste două variabile care reprezintă aproximativ 0,50 sau 50%. Acest lucru indică că o corelație de aproximativ 50 % din variația în cantitatea exportului este influențată de cursul de schimb al leului moldovenesc.

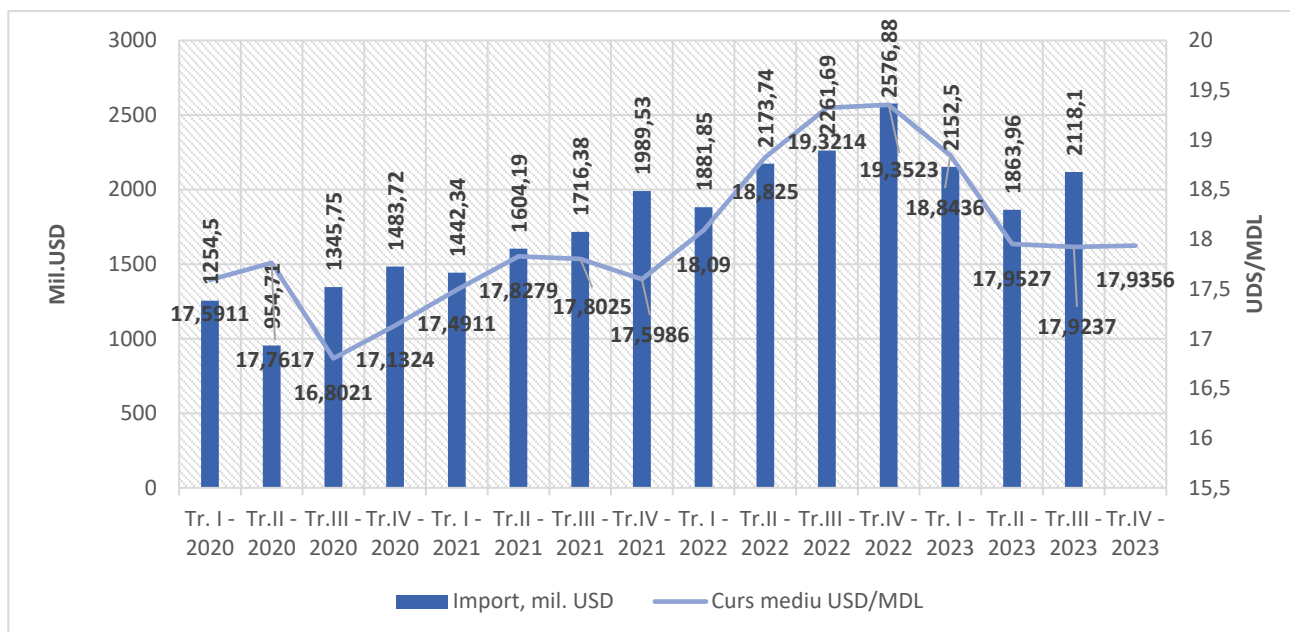

Figura 2. Diagrama evoluției trimestriale a importului și a fluctuației cursului mediu valutar USD/MDL în perioada 2020-2023

Sursa: Elaborat de autor în baza rapoartelor trimestriale ale balanței de plăți pentru anii 2020-2023 și ratelor medii de schimb. Disponibil: <https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/dbp/DBPI7.xhtml>

Analizând figura 2 și rezultatul din anexa 2, depistăm o corelație de aproximativ 62% între evoluția cursului valutar și import. Astfel, aprecierea cursului de schimb USD/MDL a condus la aprecierea mai puternică a importului. Putem afirma că la tendința de creștere a importului a contribuit în mare parte cursul de schimb pe lângă ceilalți factori economici și politici.

Deci, observăm că în 2023 când pentru un USD se plătea 18,8436 MDL, importul constituia 1863,92 mil. USD, iar la aprecierea monedei naționale în trimestru următor importul a constituit 2118,1 mil.USD.

Fenomenul de apreciere a monedei naționale este, în primul rând, cauzat de intrările masive de valută în țară. Remitențele au servit în permanență drept un factor esențial al aprecierii leului moldovenesc. Odată cu accelerarea ritmurilor de creștere a numărului de cetățeni plecați la muncă peste hotare, veniturile remise au cunoscut, de asemenea, un trend ascendent înregistrând în fiecare an noi recorduri.

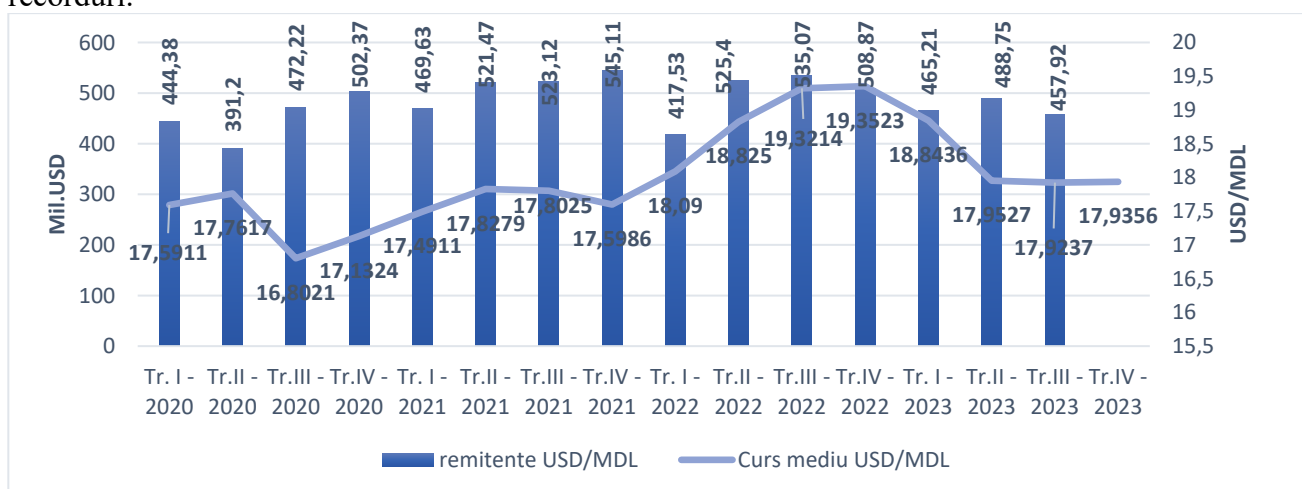

Figura 3. Diagrama evoluției trimestriale a remitențelor și a fluctuației cursului mediu valutar USD/MDL în perioada 2020-2023

Sursa: Elaborat de autor în baza rapoartelor trimestriale ale balanței de plăți pentru anii 2020-2023 și ratelor medii de schimb. Disponibil: <https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/dbp/DBPI7.xhtml>

Studiând figura 3, constatăm că în I trimestrul al anului 2020 sumele remise constituiau 444,38 mil.USD, iar în trimestru IV al anului 2021 acestea au ajuns la 545,11 mil.USD. În perioadele următoare acestea au menținut un trend ascendent. Totodată, observăm în perioada trimestrului II al anului 2023 că remitențele sau majorat în raport cu aprecierea leului moldovenesc. Însă, în baza anexei 3, am constatat o corelație de aproximativ 6% între cursul valutar și remitențe, ceea ce rezultă că remitențele sunt influențate într-o măsură mai mare de alți factori economici, decât de cursul de schimb. Remitențele ar putea să nu influențeze deloc rata USD/MDL, dacă acestea ar fi direcționate în economii în aceeași valută în care s-au făcut transferurile și nu ar fi îndreptate spre consum sau convertirea în lei .

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

În urma cercetării studiului dat, concluzionăm că, cursul valutar este influențat de o multitudine de factori. Unul din factorii cei mai importanți care influențează asupra cursului valutar îl constituie situația balanței de plăți. Echilibrul balanței de plăți externe este dependent de valoarea exporturilor și impoturilor, de gradul de eficiență și competitivitatea al produselor, de nivelul prețurilor, de serviciile internaționale și de conjunctura de pe piețele internaționale. Și, doar deprecierea valutei stimulează creșterea exporturilor și determină o tendință de echilibrare a balanței de plăți.

BIBLIOGRAFIE

1. Rapoartele anuale ale balanței de plăți externe (online). (citat 15 martie 2024). Disponibil: <https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/dbp/DBP17.xhtml>
2. Stabilirea cursului de schimb valutar a BNM (online). (citat 15 martie 2024). Disponibil: <https://www.cursbnm.md/>

Anexa 1

CORELAȚIA DINTRE EXPORT ȘI CURSUL MEDIU VALUTAR PENTRU PERIOADA ANILOR 2020-2023

SUMMARY OUTPUT

<i>Regression Statistics</i>	
Multiple R	0,707195
R Square	0,500125
Adjusted R Square	0,461673
Standard Error	153,529
Observations	15

Sursa: Elaborat de autor cu ajutorul pachetului de instrumente Excel în baza rapoartelor trimestriale ale balanței de plăți pentru anii 2020-2023 și ratelor medii de schimb.

Anexa 2

CORELAȚIA DINTRE IMPORT ȘI CURSUL MEDIU VALUTAR PENTRU PERIOADA ANILOR 2020-2023

SUMMARY OUTPUT

<i>Regression Statistics</i>	
Multiple R	0,788697
R Square	0,622044
Adjusted R Square	0,59297
Standard Error	281,1131
Observations	15

Sursa: Elaborat de autor cu ajutorul pachetului de instrumente Excel în baza rapoartelor trimestriale ale balanței de plăți pentru anii 2020-2023 și ratelor medii de schimb.

**CORELAȚIA DINTRE REMITENȚE ȘI CURSUL MEDIU VALUTAR PENTRU PERIOADA
ANILOR 2020-2023**

SUMMARY OUTPUT

<i>Regression Statistics</i>	
Multiple R	0,256045
R Square	0,065559
Adjusted R Square	-0,00632
Standard Error	44,817
Observations	15

Sursa: Elaborat de autor cu ajutorul pachetului de instrumente Excel în baza rapoartelor trimestriale ale balanței de plăți pentru anii 2020-2023 și ratelor medii de schimb.

Coordonator științific: CÎRLAN Ana, dr., conf. univ,
Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova, Chișinău,
Strada Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni 61
Telefon: +37360950404
e-mail: ana.cirlan@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.79>

CZU: [336.71:004]:339.7

EFFECTS OF INNOVATIVE FINANCIAL TECHNOLOGIES (FINTECH) ON INTERNATIONAL CURRENCY MARKETS

EFECTELE TEHNOLOGIILOR FINANCIARE INOVATOARE (FINTECH) ASUPRA PIEȚELOR VALUTARE INTERNAȚIONALE

IZURIC Mihaela, studentă, specialitatea: FB

Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova, Chișinău,

Strada Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni 61

e-mail autor: izuric.mihaela@ase.md

/Abstract: The integration of FinTech into international foreign exchange markets is revolutionizing trading, increasing liquidity, increasing efficiency and market accessibility. FinTech platforms facilitate direct participation, increasing liquidity and accessibility Through Automated risk management tools and care blockchain technology that mitigate risks and ensure secure transactions. User often preferring innovative financial technologies. In addition, peer-to-peer currency exchanges and decentralized financing protocols offer competitive rates, bypassing traditional intermediaries. For international market players regulatory compliance and cyber security threats are challenges, requiring ongoing research and collaboration between stakeholders. Investor education initiatives are vital to understanding the complexities of Fintech and maximizing its benefits.

Cuvinte cheie : Fintech, International currency markets, Effects, International payments, Financial inclusion;

JEL CLASSIFICATION: G15, O3

INTRODUCERE

În ultimii ani, progresul rapid al tehnologiilor financiare inovatoare (FinTech) a remodelat peisajul industriei financiare globale. FinTech este definit de Consiliul de Stabilitate Financiară (FSB) ca fiind suita de tehnologii inovative în serviciile financiare care ar putea duce la noi modele de afaceri, aplicații, procese sau produse cu un efect material asociat asupra piețelor și instituțiilor financiare și a furnizării de servicii financiare [1]. Este necesar de precizat că există valuri de avânt a acestei industrii, primul fiind după criza economică globală din 2008 și al doilea val după pandemia COVID-19.[2]

Un domeniu profund afectat de aceste inovații tehnologice este piețele valutare internaționale. Fintech, cuprinzând o gamă largă de instrumente și platforme digitale, a introdus abordări noi ale tranzacțiilor financiare, analizei pieței și a strategiilor de investiții, modificând astfel dinamica schimbului valutar internațional.

Înțelegerea efectelor FinTech asupra piețelor valutare internaționale este esențială în navigarea în complexitățile sistemului financiar interconectat de astăzi și în elaborarea strategiilor de valorificare a oportunităților emergente, atenuând în același timp riscurile potențiale. Această lucrare explorează efectele multiple ale tehnologiilor financiare inovatoare asupra piețelor valutare internaționale, aruncând lumină asupra implicațiilor pentru participanții de pe piață, factorii de decizie politică și autoritățile de reglementare deopotrivă.

Printre obiectivele urmărite în acest studiu se enumeră investigarea impactului asupra investitorilor și a modului în care aceștia gestionează riscul valutar, cum au influențat tehnologiile financiare lichiditatea și volatilitatea piețelor valutare internaționale, cum Fintech contribuie la reducerea riscurilor valutare și altele. Astfel, în acest studiu vom efectua o analiză amplă a aspectelor Fintech cu impact asupra piețelor valutare.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

În urma analizei surselor bibliografice: manualelor, în special, articolele instituțiilor financiare internaționale, precum și a publicărilor științifice internaționale, astfel identificând izvoarele cheie de informare și efectuând o analiză detaliată în nișa aleasă.

La elaborarea studiului s-a folosit metoda deducției, prin intermediul căreia de la generalizări comune am examinat cazuri concrete. Analiza, sinteza și metoda grafică a materialelor studiate, este o altă latură implementată în această lucrare, cercetând atât în ansamblu, cât și fiecare componentă aparte.

În procesul de cercetare s-a utilizat deducția, pornind de la informația generală, teoretică privind apariția, implementarea și evoluția tehnologiilor financiare și digitalizării sectorului financiar trecând ulterior la analiza practică cu ajutorul indicatorilor specifici. De asemenea, aici se referă și lucrările, publicațiile și articolele diferitor gânditori, economiști, critici și cercetători cum ar fi: Pranay Gupta, Parag Y. Arjunwadkar etc., Drept bază normativă în domeniu au fost analizate Legi, Regulamente și Hotărâri ale instituțiilor de ordin internațional, care reglementează aspectele analizate în domeniul studiat. Pe lângă acestea au fost studiate rapoarte statistice internaționale ale agențiilor specializate în tranzacționarea pe piețele valutare internaționale.

Industria FinTech este în creștere în întreaga lume, în timp ce tot mai multe startup-uri primesc sume masive de finanțare cu capital de risc. În prezent, Statele Unite sunt cea mai mare casă pentru startup-uri fintech, dar Asia nu este cu mult în urmă.

Pentru a înțelege semnificația tehnologiilor financiare este necesar să analizăm date statistice care ne vorbesc despre faptul că în 2022, pe piața globală a serviciilor financiare au existat finanțări în valoare de peste 25 de miliarde de dolari.[3] Deși nu există un număr solid despre cât valorează întreaga industrie FinTech, tendințele de evaluare și investițiile ce sunt efectuate în acest domeniu pot servi drept bază în analiză comparativă.

Raportul privind piața globală a serviciilor financiare din 2022 prevede că piața va crește cu o rată de creștere anuală compusă de 9,6%, până la 37.343 de miliarde de dolari în 2026.[4]

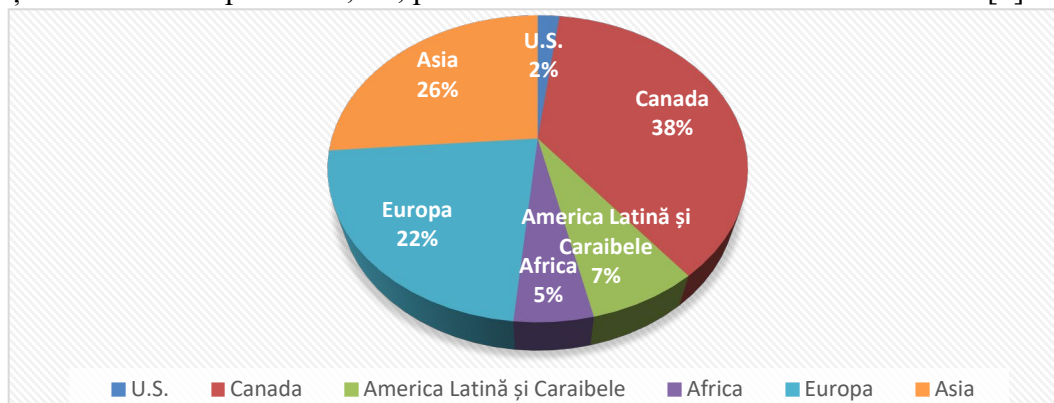

Figura 1. Mediu global Fintech în 2022, finanțare pe regiune pentru T1 și T2
Sursa: CB Insights[5]

Conform surselor studiate [6] 65% din adulți folosesc cel puțin o aplicație FinTech, astfel este inevitabil că tehnologiile financiare afectează piețele valutare internaționale. Spre exemplu, Forex (FX) care reprezintă piața electronică globală pentru tranzacționarea cu valute și derivate valutare[7], a folosit FinTech-ul spre facilitarea tranzacțiilor, astfel la moment acesta devenind o componentă fundamentală în activitatea Forex.

Datorită progresului Fintech, tranzacționarea valutară nu este atât de restricționată la un set select de participanți cum ar fi magnați, yuppies, bănci de investiții și firme de brokeraj.[8] Utilizarea algoritmilor bazați pe roboți în tranzacționarea valutară a dus la un volum tot mai mare de tranzacții cu riscuri mai mici pentru comercianți datorită tehnologiilor de automatizare.

Riscul valutar în cadrul tranzacționării pe piața Forex este legat de orice instrument financiar notat într-o altă monedă decât cea națională. Cunoscut și sub denumirea de risc de curs valutar, este riscul de impact financiar din cauza fluctuațiilor cursului de schimb. Există trei tipuri de riscuri valutare :

– Risc de tranzacție (apare atunci când se efectuează tranzacții financiare între jurisdicții legate de modificarea cursului de schimb înainte de decontarea tranzacției. În esență, întârzierea dintre tranzacție și decontare este sursa riscului tranzacției.);

– Risc economic (apare atunci când valoarea de piață a unei companii este afectată de expunerea inevitabilă la fluctuațiile cursului de schimb);

– Risc/expunere de traducere (este mai mare atunci când o companie deține o parte mai semnificativă a activelor, pasivelor sau acțiunilor sale într-o valută străină).

Un efect al tehnologiilor financiare asupra piețelor valutare, pe lângă reducerea costurilor tranzacțiilor, este țintirea și diminuarea riscurilor prin diverse metode precum:

– Diversificarea portofoliului, tehnologiile financiare facilitând accesul rapid la diverse piețe și active;

– Utilizarea ordinelor de stop-loss și take-profit, FinTech-ul permițând plasare și gestionarea acestor ordine cu ușurință, oferind investitorilor un control mai ridicat asupra riscului;

– Accesul la platforme inovative de tranzacționare securizate, care bazându-se pe tehnologiile financiare de ultimă oră protejează datele și fondurile investitorilor împotriva fraudelor și atacurilor cibernetice.

Gama de servicii financiare oferite de firmele Fintech este extinsă, incluzând împrumuturi de bani, plăți, schimb valutar, echilibrare de portofoliu. Unele oferă servicii de schimb valutar care implică progrese tehnologice, inclusiv capacitatea de a închide tranzacții la cursul de schimb mediu al pieței, fără a fi implicat un spread.

Unele platforme sunt mai puțin costisitoare și mai transparente decât băncile tradiționale, unde taxele și comisioanele sunt adesea neclare și oferă posibilitatea de a tranzacționa în zeci de valute, cu soluții precum[9]:

– Administrarea cererilor de conversie zilnice prin intermediul unui gadget, astfel fiind minimizeze procesele birocratice;

– Contractele de schimb forward sunt esențiale pentru gestionarea riscului valutar, reprezentând soluția de management al riscului valutar de lungă durată care rămâne populară și astăzi, fiind produs care poate izola firmele de fluctuațiile valutare devastatoare prin blocarea unui curs de schimb convenit până la o dată predefinită.

– Efectuarea plăților transfrontaliere, plata cu furnizorii sau mișcările de numerar de la sau către orice filiale de pe platformă. În general, pentru afaceri, aceste servicii pot fi neprețuite pentru tranzacții precum plata furnizorilor din străinătate, plăți de import/export, trimiterea de fonduri către/de la o filială din străinătate, cumpărarea de instalații/mașini/proprietăți în străinătate, achiziționarea/vânzarea de afaceri străine, repatrierea încasărilor în valută străină.

Unul dintre cele mai semnificative efecte ale Fintech asupra piețelor valutare internaționale este influența sa asupra dinamicii pieței. În mod tradițional, tranzacționarea valutară se desfășura în principal prin burse centralizate și instituții financiare, ceea ce duce la o accesibilitate și transparență limitate.

Cu toate acestea, Fintech a democratizat tranzacționarea valutară prin introducerea de platforme online și aplicații mobile care permit persoanelor și companiilor să participe direct pe piețele valutare internaționale. Această participare crescută a dus la o lichiditate mai mare și mecanisme îmbunătățite de transparență a prețurilor, încurajând în cele din urmă un ecosistem de piață valutară mai eficient și competitiv.[10]

În plus, tehnologiile de tranzacționare algoritmică și de tranzacționare omis de înaltă frecvență (HFT) au proliferat pe piața valutară, permițând executarea rapidă a tranzacțiilor și strategiilor automatizate bazate pe algoritmi complecși. Deși aceste tehnologii au contribuit la eficiența și lichiditatea piețelor, ele au ridicat, de asemenea, preocupări cu privire la manipularea piețelor și riscului sistemic, determinând controlul și supravegherea reglementărilor.

Republica Moldova are un grad de imigrare înalt și un volum mare a transferurilor valutare, remitențe din parte cetățenilor plecați. Anterior aceste transferuri erau taxate la un cost înalt, însă odată cu apariția unei game largi de tehnologii financiare de transfer open banking precum FinTech-urilor

britanice Revolut și Wise, care folosesc cardurile bancare VISA și platforma Visa Direct, permit transmiterea instantanee a fondurilor între conturile bancare, Wise oferind plăți transfrontaliere în timp real. În același sens, Visa își înmulțește parteneriatele pentru a face acest serviciu de transfer mai răspândit. Companii precum Paypal, Western Union, Nickel și chiar Google accesează treptat acest tip de serviciu, astfel serviciile ale diverselor companii FinTech oferă transferuri instantane, securitate și convertibilitate rapidă pentru diasporă.[8]

Cele enumerate mai sus devin puncte forte ale FinTech în ceea ce privește piețele valutare și nu doar. Astfel utilizatorii aleg, în detrimentul unor bănci clasice, produse inovatoare mărindu-le popularitatea pe piață și oferindu-le cotații bursiere mai înalte.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

În concluzie, efectele tehnologiilor financiare inovatoare (Fintech) asupra piețelor valutare internaționale sunt profunde și de amploare. De la transformarea dinamicii pieței și îmbunătățirea practicilor de gestionare a riscurilor, până la democratizarea accesului la produse și servicii financiare, Fintech modifică modul în care tranzacționarea valutară este desfășurată la scară globală. Cu toate acestea, abordarea provocărilor și a considerațiilor de reglementare asociate cu adoptarea Fintech este esențială pentru a asigura integritatea pieței, protecția investitorilor și stabilitatea financiară în peisajul în evoluție al piețelor valutare internaționale.

Pentru participanții piețelor valutare este recomandabil să diversifice expunerea la RISCUL valutar, să automatizeze managementul riscului, să exploreze schimburile peer-to-peer, utilizarea blockchain-ului pentru securitate, să monitorizeze volatilitatea pieței și de asemenea să fie atenți la reglementările ce se află în continuă schimbare pentru a fi informați și flexibili, adaptabili la situațiile imprevizibile.

Astfel cu strategii proactive și un angajament față de inovarea responsabilă, Fintech oferă potențialul de a revoluționa tranzacționarea valutară și de a stimula creșterea durabilă a ecosistemului financiar global.

BIBLIOGRAFIE

1. Financial Stability Board. (2017, 05 12). *"FinTech"*. Retrieved from Wwww.fsb.org: www.fsb.org/work-of-the-fsb/financial-innovation-and-structural-change/fintech/
2. Deloitte Financial Advisory Netherlands Valuation & Modelling. (2020, 12). *Fintech | On the Brink of Further Disruption*. Retrieved from Deloitte.: www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/nl/Documents/financial-services/deloitte-nl-fsi-fintech-report-1.pdf.
3. Boutté, C. (2023, 05 2023). *83 Fintech Statistics You Need To Know for 2024 and Beyond*. Retrieved from Siegemedia: www.siegemedia.com/strategy/fintech-statistics.
4. The Business Research Company. (2024, 03). *"Worldwide Monetary Systems Overview: Projections for 2023."*. https://www.reportlinker.com/p06277918/Financial-Services-Global-Market-Report.html?utm_source=GNW: ReportLinker. Retrieved from ReportLinker: www.reportlinker.com/p06277918/Financial-Services-Global-Market-Report.html?utm_source=GNW.
5. State of Fintech 2023 Report - CB Insights Research. (2024, 01 18). Retrieved from CB Insights : www.cbinsights.com/research/report/fintech-trends-2023/
6. Richter, F. (2022). *"Forbes Daily Data."*. Retrieved from Statista Daily Data: www.statista.com/chartoftheday/Forbes/
7. MITCHELL, C. (2023, 09 07). *Forex (FX): Definition, How to Trade Currencies, and Examples*. Retrieved from Investopedia: www.investopedia.com/terms/f/forex.asp.
8. Rabin, K. (2022, 04 14). *Fintech And FX - How They Are Linked*. Retrieved from Finextra: <https://www.finextra.com/blogposting/22148/fintech-and-fx---how-they-are-linked>
9. CFI Team. (n.d.). *"Foreign Exchange Risk."*. Retrieved from Corporate Finance Institute: corporatefinanceinstitute.com/resources/foreign-exchange/foreign-exchange-risk/.
10. Galitt. (2021, 06 01). *"How FINTECHS Are Revolutionizing International Money Transfers."*. Retrieved from Galitt: www.galitt.com/en/2021/06/01/how-fintechs-are-revolutionizing-international-money-transfers/.

Coordonator științific: CÎRLAN Ana, dr., conf. univ,
Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova, Chișinău,
Strada Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni 61
Telefon: +37360950404
e-mail: ana.cirlan@ase.md

THE DIGITAL TRANSFORMATION OF BANKS: ROBO-CONSULTANTS, CHATBOTS, BIOMETRICS, ETC.

TRANSFORMAREA DIGITALĂ A BĂNCILOR: ROBO-CONSULTANȚI, CHATBOT-URI, BIOMETRIE ETC.

ZAMFIR Gabriela, studentă, specialitatea: Finanțe și bănci

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni 61

e-mail autor: zamfir.gabriela@ase.md

HOHLOV Onorina, studentă, specialitatea: Finanțe și bănci

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni 61

e-mail autor: hohlov.onorina@ase.md

Abstract: *We live in the century of digitization, where we use digital technologies every day to perform various operations. The purpose of the research is to demonstrate the multitude of operations such as: biometrics, chatbots and robo-consultants, which enable and develop a revolution of innovation in the banking sector. Digital development is one of the primary processes of the successful operation of banks and businesses in various fields of activity. The digital transformation of the banking sector is crucial to maintain a competitive position in the market, provide customers with excellent quality services and guarantee the safety of data and financial operations. The digitization of the banking system will fundamentally reshape the banking industry, providing a more efficient, convenient and secure experience for all.*

Keywords: *digitalization, banks, technologies, biometrics, chatbots, robo-consultants.*

JEL CLASSIFICATION: O31, O32, O33, Y1

INTRODUCERE

Criza epidemiologică a intensificat tendința de digitalizare atât pentru consumatori, cât și pentru instituțiile financiare, care au căutat soluții pentru a satisface nevoile operațiunilor de afaceri în contextul pandemic complex. Datorită pandemiei de Covid-19, s-a creat un context favorabil unei transformări profunde în sectorul bancar, determinând o nevoie urgentă ca serviciile financiare să se adapteze noii ere digitale prin integrarea de noi caracteristici. Munca online la distanță, va fi integrată în sistemul bancar digital, oferind clienților și băncilor securitate și progres în efectuarea tranzacțiilor. (DIGITAL TRANSFORMATION OF THE BANKING INDUSTRY IN DEVELOPING, 2023)

Cercetarea se bazează pe analiza transformării digitale în sectorul bancar, declanșată de criză epidemiologică din 2019 și impactul obiectivelor lucrării asupra instituțiilor financiare și a întreprinderilor mici și mijlocii. De asemenea, evaluarea operațiunilor și produselor utilizate pentru satisfacerea nevoilor clienților, stimulează realizarea unei economii de succes.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Analiza surselor bibliografice. Cercetarea în cadrul articolului, se bazează pe literatura de specialitate, în ceea ce privește domeniul financiar bancar la nivel național și internațional. Prin intermediul Băncii Naționale a Moldovei, dar și a Biroului Național de Statistică, datorită a multor articole academici și rapoarte naționale și internaționale, am obținut o analiză amplă a procesului de transformare a băncilor, prin operațiunile digitale.

Metodele de cercetare utilizate presupun: metoda cadrului documentar, studiul în timp și evoluție, precum și analiza documentelor oficiale, a rapoartelor de cercetare, a articolelor de presă și a altor surse de informații relevante pentru a identifica opiniile și perspectivele experților din domeniul financiar bancar pentru a ne crea o imagine mult mai clară asupra procesului analizat.

Clienții serviciilor bancare digitale se bucură de comoditatea efectuării tranzacțiilor financiare cu avantajele tehnologiei digitale. Instituțiile bancare digitale oferă utilizatorilor acces la informații financiare prin intermediul dispozitivelor mobile, carduri de credit pentru achiziții online, administrarea conturilor la distanță, transferarea fondurilor către alte instituții financiare și utilizarea facilităților bancare online pentru efectuarea tranzacțiilor fără a fi necesară prezența fizică la bancă. Dezvoltarea banking-ului digital a cunoscut o traiectorie ascendentă de la debutul său. Această tendință se reflectă în creșterea constantă a numărului de utilizatori care apelează la serviciile bancare digitale.

Totuși, sistemul bancar digital se confruntă cu anumite obiecții în special în ceea ce privește criminalitatea cibernetică, riscul furtului de date și deficiențe în gestionarea relațiilor cu clienții. Utilizatorii se pot lovi de anumite dezavantaje, în special legate de securitatea tranzacțiilor, protecția datelor personale, reîncărcarea contului și dependența de smartphone-uri și conexiune la internet pentru efectuarea operațiunilor. Pe de altă parte, banca tradițională oferă un nivel mai ridicat de siguranță, datorită organizării datelor financiare și existenței locațiilor fizice. Utilizatorii se simt mai confortabil cu un sistem familiar, unde pot interacționa direct cu personalul bancar.

Când vorbim despre digital banking, una din metodele la care ne refeim este robo-consultanța, care nu reprezintă per se o strategie de investiție, ci un model economic nou de servicii financiare. Acesta se distinge prin trei elemente de inovație, respectiv **consultanța personalizată, costuri reduse și plasamente financiare automate**. Robo-consultanța utilizează tehnici digitale avansate pentru a calcula probabilități, riscuri și câștigurile aferente, adaptate investitorilor. Astfel, clienții pot primi recomandări de investiție personalizate, ținând cont de toleranța de risc, obiectivele financiare și experiență.

O altă metodă, în ceea ce constă transformarea digitală, o formează utilizarea chatboți-lor, caracteristic căroră este: verificarea soldului contului, alertarea clienților despre oportunitățile personalizate de economii, permite clienților să își revizuiască tranzacțiile, efectuarea plăților și transferul de fonduri, furnizarea de informații despre facturile viitoare de plătit și faptul că aceștia permit clienților să plătească facturile cu cardul de credit.

În ultimii ani, tehnologia s-a extins cu rapiditate, iar biometria a dezvoltat o serie de filtre de securitate pentru utilizator. Autentificarea biometrică se bazează pe recunoașterea unor proprietăți biologice sau fiziologice ale utilizatorului. Pentru că atributele folosite nu pot fi falsificate, autentificarea biometrică se clasifică a fi cea mai sigură metodă de securitate digitală. Cel mai adesea, autentificarea biometrică este folosită în industria plăților digitale, iar cele mai cunoscute metode de autorizare a plăților sunt: **recunoașterea facială, recunoașterea amprente, recunoașterea vocii vorbitorului și recunoașterea irisului**.

Există o multitudine de tehnologii care pot contribui la transformarea digitală în industria bancară și oferă o încredere și siguranță pentru clienții băncilor. Acestea sunt:

- **Inteligența artificială (AI) și învățarea automată (ML)**, care joacă un rol esențial în transformarea digitală a industriei bancare. Băncile utilizează tot mai frecvent aceste tehnologii pentru a automatiza sarcinile repetitive, precum introducerea datelor și reconcilierea conturilor. Acest lucru permite o reducere a erorilor și o creștere a eficienței. (SHAIKH, 2024)

- **Tehnologia Blockchain și Distributed Ledger (DLT)**: Sistemul bancar folosește Blockchain și tehnologia Distributed Ledger (DLT) pentru a proteja tranzacțiile financiare și pentru a crea noi servicii, cum ar fi identități digitale și contracte inteligente. De asemenea, acestea contribuie la formarea unui mediu de încredere favorabil pentru clienții săi.

- **Open Banking**: Open Banking reflectă posibilitatea instituțiilor financiare să partajeze cu o mare siguranță datele clienților lor cu furnizorii terți autorizați prin intermediul API-urilor.

• **Securitate cibernetică:** băncile utilizează măsuri de securitate cibernetică, cum ar fi autentificarea multifactorială și criptarea pentru a proteja datele clienților și a preveni fraudă. De asemenea, folosesc elemente biometrice precum amprente digitale, recunoașterea facială și recunoașterea vocii pentru a autentifica clienții și analize comportamentale pentru a detecta și a preveni activitățile suspecte. (DIGITAL, 2022)

Produsele și serviciile bancare de care se bucură clienții în urma digitalizării bancare, constau în:

• **Conturi digitale de cecuri și economii,** adică clienții pot deschide conturi online și pot accesa solduri, extrase de cont, pot face transferuri și multe altele prin interfețe web/mobile.

• **Procesarea plății:** clienții pot efectua transferuri P2P, pot plăti facturile și pot efectua transferuri electronice interne/internaționale.

• **Împrumut și credit:** canalele digitale permit cererile de împrumut online, crearea de împrumuturi digitale și împrumuturile fără contact pentru carduri/ipotecă.

• **Administrarea averii:** robo-advisors oferă o gestionare automată a portofoliului și consiliere bazată pe algoritmi.

• **Management financiar personal:** clienții beneficiază de vizualizări unificate și de gestionare a finanțelor lor pe conturi și carduri. Băncile folosesc, de asemenea, capacitățile digitale pentru a proiecta noi servicii și experiențe financiare inovatoare. (Kaloshin, 2023)

La nivel național, sistemul bancar din Republica Moldova este într-un stadiu incipient, în ceea ce privește procesul de digitalizare a activităților băncilor, fapt care le-a permis optimizarea proceselor operaționale, servicii moderne pentru clienți și creștere pe piață. În cadrul procesului de digitalizare a activităților bancare, posibilitatea de a găsi și implementa soluții digitale au dus la cercetarea profundă a clienților și necesitățile acestora, dar și promovarea eficienței a produselor și serviciilor. În rezultat, instituțiile financiare sunt tot mai interesate de a investi în tehnologii și digitalizare. (Gîrlea, 2022)

Datorită acestor operațiuni și nu doar, se observă o schimbare deosebită a sectorului bancar din țară. În diagrama ce urmează observăm evoluția profitului net obținut în 2022 a băncilor din Republica Moldova.

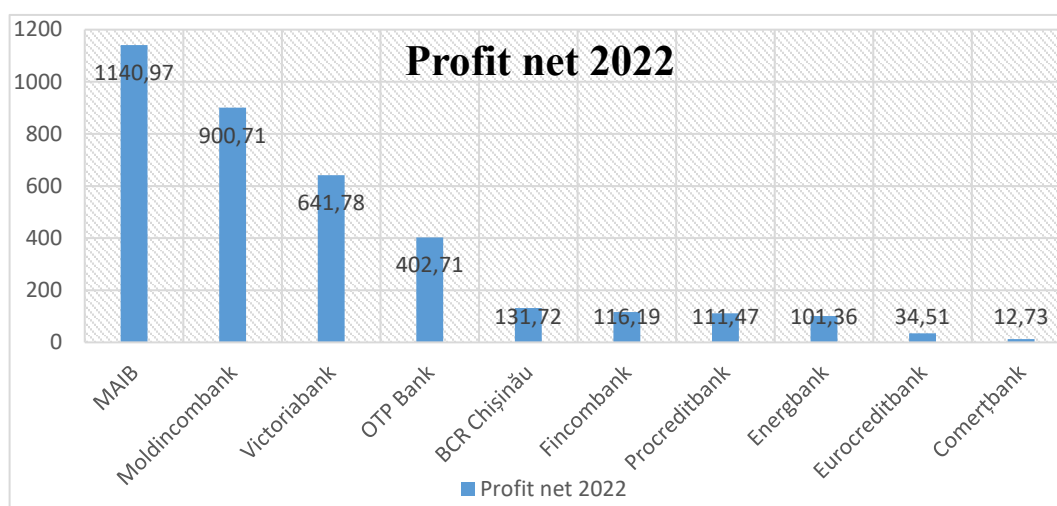

Figura 1: Evoluția profitului net a băncilor în 2022 (milioane lei).

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor de pe (Mold-Street, 2023)

Putem spune, ca profitul net în mare parte se bazează și pe gradul de digitalizare a băncilor. De aceea, mulți clienți optează pentru o bună deservire, rapiditate și comoditate în efectuarea tranzacțiilor, dar și o bună relație între client și bancă atât fizic cât și de la distanță. Astfel, putem constata că MAIB este unica bancă care în anul 2020, obține titlu „Best Digital Bank Moldova 2021”, care demonstrează încă o dată performanțele MAIB pe acest segment, în special în ce privește dezvoltarea aplicației mobile MAIBank, a serviciului de Internet Banking și a noilor funcționalități digitale. (MAIB, 2021)

CONCLUZII

Spre final, tindem să menționăm că, transformarea digitală în sectorul bancar are potențialul de a revoluționa modul în care efectuăm activități bancare. A început deja să transforme modul în care băncile interacționează cu clienții lor, oferindu-le o experiență bancară mai personalizată și mai convenabilă. Cu aplicații mobile banking, portofele digitale și chatbot-uri bazate pe inteligență artificială, băncile pot oferi clienților o gamă mai largă de servicii, acces 24/7 la conturile lor și timpi de tranzacție mai rapidă.

În plus, transformarea digitală are și potențialul de a genera noi fluxuri de venituri pentru bănci prin crearea de noi produse și servicii financiare. De exemplu, serviciile de robo-consiliere alimentate de inteligența artificială pot oferi clienților consiliere personalizată în materie de investiții, în timp ce plățile bazate pe blockchain pot reduce costurile și pot crește securitatea. (DIGITAL, 2022)

Dar impactul transformării digitale în domeniul bancar depășește doar industria financiară. Are potențialul de a stimula inovația și creșterea în întreaga economie. Deschizându-și datele și serviciile către dezvoltatori terți, băncile pot stimula inovația în industria financiară și pot crea noi soluții care pot beneficia clienții în diferite moduri.

Transformarea digitală în sectorul bancar nu este o alegere, ci o necesitate în lumea modernă. Da, calea către digitalizare prezintă obstacole, în special în securitatea IT și gestionarea preferințelor clienților.

Dar înțelegerea acestor provocări poate echipa băncile să le facă față în mod eficient. Prin adoptarea noilor tehnologii și echilibrarea nevoilor atât pentru experiențele bancare digitale, cât și pentru cele fizice, băncile pot nu numai să supraviețuiască, ci și să prospere în era digitală.

BIBLIOGRAFIE

1. DIGITAL TRANSFORMATION OF THE BANKING INDUSTRY IN DEVELOPING. (2023, februarie 16). *International Journal of Professional Business Review*, 1-24. Preluat de pe MAIB: <https://www.maib.md/ro/noutati/moldova-agroindbank-awarded-for-the-second-consecutive-year-with-the-trophy-best-digital-bank-moldova>
2. DIGITAL, C. (2022, Ianuarie 3). *Digital Transformation in Banking Sector*. Preluat de pe Cooper DIGITAL: <https://copperdigital.com/blog/detailed-roadmap-to-digital-transformation-in-banking-sector/>
3. Gîrlea, M. (2022). DIGITALIZAREA INSTITUȚIILOR FINANCIAR BANCARE FACTOR. *Universitatea de Stat*, 366-374.
4. Kaloshin, P. (2023, august 7). *What is Digital Banking? Unveiling the Future of Financial Services*. Preluat de pe linkedin.com: <https://www.linkedin.com/pulse/what-digital-banking-unveiling-future-financial-pavel-kaloshin/>
5. MAIB. (2021, februarie 16). *Moldova Agroindbank, premiată al doilea an consecutiv cu trofeul „Best Digital Bank Moldova” - cea mai digitalizată bancă din țară*. Preluat de pe MAIB: <https://www.maib.md/ro/noutati/moldova-agroindbank-awarded-for-the-second-consecutive-year-with-the-trophy-best-digital-bank-moldova-the-most-digitized-bank-in-the-country#:~:text=Moldova%20Agroindbank%2C%20premiat%C4%83%20al%20doilea,digitalizat%C4%83%20>
6. Mold-Street. (2023, ianuarie 1). *Evoluția băncilor din Moldova 2020-2022*. Preluat de pe Mold-Street: <https://www.mold-street.com/?go=news&n=15423>
7. SHAIKH, S. A. (2024, ianuarie 25). *Embracing disruption, unveiling the future: The story of digital financial services*. Preluat de pe world bank blogs: <https://blogs.worldbank.org/en/psd/embracing-disruption-unveiling-future-story-digital-financial-services>

Coordonator științific: GOROBET Ilinca, dr., conf. univ,
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni 61
Telefon: +373 22 402 768
e-mail: gorobet.ilinca@ase.md

INNOVATION IN BANKING MARKETING: FROM TRADITIONAL PRODUCTS TO PERSONALIZED SOLUTIONS

INOVARE ÎN MARKETINGUL BANCAR: DE LA PRODUSE TRADIȚIONALE LA SOLUȚII PERSONALIZATE

SMOLEVSCHI Vlada, studentă, specialitatea: FB

TCACI Mirela, studentă, specialitatea: FB

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str., Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: vladasmolevschi@gmail.com

mirelatcaci40@gmail.com

Abstract: *This research investigates the transformative journey of the banking sector from a product-centric to a personalized marketing approach, driven by technological advancements and shifting consumer expectations. Traditional banking products are increasingly deemed insufficient in meeting the diverse and evolving needs of today's customers, prompting banks to prioritize customization. Through a comprehensive examination of industry trends and case studies, this study elucidates the strategic methodologies employed by financial institutions to tailor their offerings to individual customer requirements. It delves into the challenges and benefits associated with transitioning to customer-centric marketing, highlighting the pivotal role of emerging technologies such as artificial intelligence and big data analytics. By fostering a nuanced understanding of the evolving banking marketing landscape, this paper emphasizes the critical importance of innovation in reshaping customer experiences and sustaining competitive advantage in the financial services industry.*

Keywords: *marketing, products, innovation, private banking, bancaassurance, AI*

JEL CLASSIFICATION: O31, M31

INTRODUCERE

Marketingul bancar reprezintă un sistem complex privind organizarea, elaborarea și realizarea produselor bancare, orientat spre satisfacerea cerințelor unei clientele concrete și obținerea profitului în baza studiului și prognozării pieței. În scopul obținerii celor menționate mai sus, băncile întreprind un șir de activități, care vin să consolideze poziția lor, printre care se numără: strategii de promovare, publicitate, relații publice, gestionarea relațiilor cu clienții, dezvoltarea de produse și servicii personalizate, precum și utilizarea tehnologiilor moderne pentru a atrage și fideliza clienții. Creându-se o dependență strânsă între marketing și bancă, acesta din urmă își promovează serviciile financiare, cum ar fi creditele, conturile de economii, cardurile de credit, investițiile etc., și își construiesc o imagine și un brand puternic în ochii consumatorilor.

CONȚINUTUL DE BAZĂ:

În literatura de specialitate sunt cunoscute diverse abordări ale evoluției marketingului bancar ca știință și ca domeniu autonom. Una din ele aparține unui grup de economiști, această îmbină 3 etape cruciale în procesul de apariție și dezvoltare a scestei științe. Astfel:

- **Etapa inițială** a dezvoltării teoriei marketingului serviciilor bancare este considerate sfârșitul anilor 60 – începutul anilor 70. Aceasta perioadă este marcată de inițierea unor studii privind particularitățile pieței serviciilor financiare și apariția elementelor de marketing în domeniul bancar, [1]

- **A doua etapa** de dezvoltare a teoriei marketingului serviciilor bancare este perioada cuprinsă între sfârșitul anilor 80 – începutul anilor 90 ai secolului trecut. Ea este caracterizată de studiul particularităților activității sistemelor creditar-financiare [1]

- **A treia etapa** de dezvoltare a teoriei marketingului bancar începe în 1991 și continuă până în prezent. Semnarea, în 1992, a Tratatului de la Maastricht, ce prevedea crearea Uniunii Vamale Europene, și introducerea, din ianuarie 1999, a valutei europene unice – euro au determinat revizuirea concepției privind deservirea complexă a clienților băncii. [1]

În condițiile de actualitate și dezvoltare accelerate a serviciilor și produselor bancare, vom vorbi despre cele mai importante servicii oferite de bănci în mod traditional, dar și despre cele care s-au desprins și au evoluat, luând o altă formă și funcției bancară.

- **Deschiderea/atragerea de depozite bancare** - care rezidă în atragerea de mijloace bănești excedentare de la persoane fizice și juridice și plasarea lor sub formă de credite acordate altor persoane fizice și/sau juridice.

- **Oferirea de credite** – rezultă în oferirea de credite din mijloacele libere ale băncii, persoanelor fizice/juridice cu deficit de mijloace bănești.

- **Operațiuni cu titluri de stat** - pe piața internă a Moldovei se emit două tipuri de VMS:

- bonuri de trezorerie - valori mobiliare cu diferite termene de circulație până la un an;

- obligațiuni de stat - valori mobiliare cu scadența mai mare de un an. Anume cu aceste tipuri de valori mobiliare se operează pe piața interbancară din RM.

Dintre serviciile modern, observăm:

- **Private banking** este un serviciu financiar oferit de bănci către clienți cu venituri și averi mari, care necesită o gestionare personalizată și specializată a finanțelor lor. Acest serviciu este diferit de banking-ul tradițional, deoarece se adresează unei categorii selecte de clienți care au nevoi financiare complexe și cerințe specifice.

- **Bancassurance** este o practică în care o instituție financiară, cum ar fi o bancă, colaborează cu o companie de asigurări pentru a oferi produse de asigurare clienților săi. Prin intermediul bancassurance, clienții pot achiziționa diverse produse de asigurare, cum ar fi asigurări de viață, asigurări de sănătate sau asigurări de locuințe, direct de la banca la care își desfășoară activitatea bancară.

Tendențele actuale în domeniul bancar sunt :

- **Asigurarea activității rentabile a băncii în condițiile permanent schimbătoare de pe piața monetară**, care este esențială pentru supraviețuirea și succesul acesteia. În acest context, există mai multe strategii și practici pe care băncile le pot adopta pentru a-și gestiona riscurile și a-și maximiza profiturile, și anume prin diversificarea portofoliului său de produse și servicii, ce include oferirea unei game variate de produse de creditare, investiții și servicii bancare pentru clienți individuali și întreprinderi și managementul riscului cu implementarea unui sistem robust de management.

- **Garantarea lichidității băncii cu scopul de a apăra interesul creditorilor și deponenților, de a menține imaginea publică a băncii.** Există mai multe modalități prin care o bancă poate garanta lichiditatea în scopul de a apăra interesele acestor părți interesate și de a menține o imagine publică pozitivă, și anume prin planificarea strategică a lichidității, ce ar trebui să identifice sursele de lichiditate disponibile, să stabilească nivelurile optime de lichiditate și să definească procedurile de gestionare a lichidității în diferite scenarii de piață; diversificarea surselor de finanțare disponibile pentru a-și asigura lichiditatea în diferite condiții de piață, care pot include depozite de la clienți, finanțare interbancară, linii de credit și emisiuni de obligațiuni.

- **Satisfacerea maximă a cerințelor clienților după volumul, structura și calitatea serviciilor prestate de bancă.** Pentru aceasta există strategii și practici pe care o bancă le poate implementa pentru a asigura satisfacerea maximă a cerințelor clienților, cum ar fi înțelegerea nevoilor clienților, ce poate fi realizată prin intermediul cercetărilor de piață, analizelor de date și feedback-ului direct de la clienți; dezvoltarea și oferirea de servicii personalizate care să răspundă nevoilor specifice ale fiecărui client; .

Există mai multe proiecte în cadrul căror băncile comerciale implimentează diverse strategii de marketing, pentru care primesc și mențiuni. Unul din cazurile analizate este legat de Banca Comercială „Moldova Agroindbank” S.A. (MAIB). În anul curent 2023, MAIB se regăsește în cadrul clasamentului Top Brands 2023, fiind desemnată Brandul Anului în banking, titlu obținut în urma voturilor internauților. În anul 2023 maib a fost apreciată la nivel internațional, obținând mai multe premii, fiind recunoscută în calitate de lider în sectorul bancar și cea mai bună bancă din Moldova de către prestigioasele publicații The Banker, Euromoney, Global Finance, EMEA Finance. [5]

Maib este cea mai mare bancă din Moldova, cu o pondere de 34% din credite și 31% din depozite ale întregului sistem bancar. Banca deservește aproape 30% din populația țării și este unul dintre cei mai mari angajatori din țară. Țintele pe termen mediu ale Maib includ 40% cotă de piață în împrumuturi, 55% cotă în plăți, un raport cost-venit sub 45% și o rentabilitate a capitalurilor proprii de peste 20% care urmează să fie atins până în 2024. Din 2018, cel mai mare acționar al băncii este un consorțiu. care include Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD), Invalda INVL, un grup lider de gestionare a activelor din Țările Baltice și Horizon Capital, un fond privat de investiții axat pe piețele emergente din Europa.

Un alt caz este reprezentat de Moldindconbank, în prezent are cea mai mare rețea de subdiviziuni din Republica Moldova fiind prezentă în toate raioanele țării. Toate sucursalele Moldindconbank oferă o gamă completă de servicii financiare tuturor categoriilor de clienți: persoane fizice, persoane juridice și instituții financiare. BC Moldindconbank S.A. a fost desemnată pentru a doua oară “Cea mai inovativă bancă 2019” din Republica Moldova de către revista internațională Global Finance, în cadrul clasamentului anual The Innovators 2019. Titlul pentru inovație i-a revenit serviciului Mobile Cash, unic la acel moment pe piața din Republica Moldova și țările din regiune, care permite clienților simplu și rapid retragerea sau alimentarea cu numerar a contului de card la bancomatele Moldindconbank utilizând doar telefonul mobil. [4]

La capitolul inovații, în categoria Plăți, Moldindconbank este plasată alături de alte 9 bănci și companii Fintech din întreaga lume: Alfa Bank (Rusia), China Guangfa Bank, DBS (Singapore), FAB (First Abu Dhabi Bank, Emiratele Arabe Unite), Mashreq (Emiratele Arabe Unite), Millenium bim Mozambique (Mozambic), NBK (Kuweit), Nuggets și Telenor Microfinance Bank (Pakistan).

Astfel în vederea întăririi poziției de lideri în banking și marketing bancar, aceste bănci au participat la **Conferința ”Digital Transformation for Financial Institutions 2023”**, unde cel mai important subiect a rolul inteligenței artificiale în transformarea digitală pentru instituțiile financiare. De asemenea, conferința a fost o platformă de networking și schimb de idei pentru participanții curioși de subiectul digitalizării din industria financiară; au discutat subiecte precum analiza Big Data în gestionarea riscurilor, modernizarea sistemelor tradiționale, cloud computing, verificarea identității digitale, Open Banking, Digital Banking și cele mai bune practici în materie de securitate cibernetică. Implimentarea noilor strategii de marketing în domeniul bancar are atât avantaje cât și provocări. În momentul în care discutăm despre provocări, trebuie menționate următoarele momente:

- **Lipsa protejării prin patentare**, deoarece în sectorul bancar aceasta este adesea mai puțin relevantă decât în alte industrii, deoarece inovația și diferențierea se axează mai mult pe experiența clienților și inovațiile tehnologice.

- **Dificultatea stabilirii prețurilor**, datorită diversității serviciilor oferite, complexității costurilor asociate și influenței multiplelor factori externi, cum ar fi reglementările guvernamentale și concurența pe piață.

Cu toate acestea inovarea marketingului bancar are și o serie de avntaje, și anume :

- **Creșterea notorietății brandului**, ce poate fi realizata prin strategii de marketing si comunicare bine definite, care sa puna in valoare valorile si diferentiatorii bancii. O prezență activă pe diverse canale de comunicare, inclusiv social media si evenimente locale, poate contribui la cresterea vizibilitatii si notorietatii brandului. Această poziție oferă credibilitate și încredere față de bancă.

- **Personalizarea ofertelor și fidelizarea clienților** sunt două aspecte esențiale pentru succesul unei bănci într-un mediu concurențial. Prin analiza și înțelegerea nevoilor individuale ale clienților, o bancă poate dezvolta și oferi produse și servicii personalizate, adaptate la situația și preferințele fiecărui client.

Personalizarea ofertei bancare reprezintă adaptarea produselor și serviciilor bancare la nevoile și preferințele individuale ale clienților. Prin intermediul analizei datelor și comunicării interactive cu clienții, o bancă poate oferi soluții personalizate, cum ar fi planuri de economii, împrumuturi sau servicii de investiții, care să răspundă nevoilor specifice ale fiecărui client. Acest lucru poate fi realizat prin mai multe metode, cum ar fi :

- **Segmentarea clienților** reprezintă procesul prin care o bancă împarte baza sa de clienți în grupuri distincte pe baza unor caracteristici relevante și similare, cum ar fi comportamentul financiar, nevoile, demografia sau preferințele. Aceasta permite băncii să înțeleagă mai bine diversele nevoi și cerințe ale diferitelor segmente de clienți și să dezvolte strategii și oferte personalizate pentru fiecare segment.

- **Crearea de produse și servicii personalizate** prin utilizarea datelor și a tehnologiilor avansate, băncile pot analiza comportamentul financiar al clienților și pot dezvolta oferte adaptate la situația și obiectivele individuale ale acestora. Aceasta nu numai că îmbunătățește experiența clienților, ci și sporește loialitatea și satisfacția acestora, contribuind la succesul pe termen lung al băncii pe piață.

CONCLUZII

Inovarea în marketingul bancar reprezintă o necesitate imperativă pentru adaptarea la schimbările din mediul concurențial, orientându-se către personalizarea soluțiilor în detrimentul abordării standardizate a produselor tradiționale. Adoptarea tehnologiilor emergente, precum inteligența artificială și analiza datelor, constituie pilonii fundamentali în dezvoltarea și implementarea soluțiilor personalizate, facilitând astfel o experiență mai eficientă și mai relevantă pentru clienți. Prin concentrarea pe creșterea angajamentului clienților și oferirea de experiențe personalizate, băncile pot consolida relațiile de lungă durată cu clienții și pot stimula loialitatea acestora. Diferențierea pe piață devine posibilă prin inovarea continuă și oferirea de soluții inovatoare și personalizate care să răspundă nevoilor specifice ale clienților, ceea ce poate conduce la atragerea de noi segmente de clienți și consolidarea poziției pe piață a instituțiilor financiare. În ansamblu, inovarea în marketingul bancar nu numai că răspunde nevoilor și preferințelor clienților din ce în ce mai sofisticate, dar și creează oportunități pentru bănci de a-și asigura un avantaj competitiv durabil într-un mediu financiar în continuă schimbare.

BIBLIOGRAFIE

1. <https://conspecte.com/marketing/marketing-bancar.html>
2. RUSU, Daniela *Strategii ale sistemului bancar privind dezvoltarea produselor și serviciilor bancare*. [online] [accesat 19 martie 2024]. Disponibil: [143.pdf \(idsi.md\)](#)
3. <https://www.micb.md/noutati-ro/107923/>
4. <https://www.maib.md/ro/noutati/maib-brandul-anului-in-banking-votat-in-concursul-vip-magazin>
5. https://www.researchgate.net/publication/367283810_TENDINTE_ALE_MARKETINGULUI_DIGITAL_IN_MEDIUL_BANCAR

Coordonator științific: GOROBET Ilinca, dr., conf. univ,
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni 61
Telefon: +373 22 402 768
e-mail: gorobet.ilinca@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.82>

CZU: 346.6:338.5(478+489+430)

REGULATION OF PRICES AND TARIFFS. COMPARATIVE STUDY: REPUBLIC OF MOLDOVA vs DENMARK and GERMANY

REGLEMENTAREA PREȚURILOR ȘI TARIFELOR. STUDIU COMPARATIV: REPUBLICA MOLDOVA vs DANEMARCA și GERMANIA

BALAMUTOVSCHI Ioana studentă, specialitatea: FB

e-mail autor: balamutovschi.iona@ase.md

COJUHARI Evelina studentă, specialitatea: FB

e-mail autor: cojuhari.evelina@ase.md

PLEȘCA ANASTASIA studentă, specialitatea: FB

e-mail autor: plesca.anastasia@ase.md

ROMÎNU Doina studentă, specialitatea: FB

e-mail autor: rominu.doina@ase.md

Academia de Studii Economice din Moldova,
Chișinău, str. Mitropolit Bănulescu-Bodoni, 61

Abstract: Price is the main instrument of competition. In a well-developed competitive environment, price acts as a mechanism for regulating economic processes: it balances supply and demand, linking them to the monetary payment capacity of both producers and consumers. Additionally, in conditions of intense competition, price serves as a stimulus to use the most optimal production methods and to rationalize the available resources. Practice demonstrates that, in the absence of state intervention in economic processes, including price regulation, situations of unfair competition, abuse by producers, and other circumstances with negative impacts on economic processes and the welfare level of the population can arise. State regulation of prices is an attempt to influence the mechanism of their formation through legislative, administrative measures, and various financial tools, with the aim of ensuring the stability of the economic system. Price regulation instruments must ensure access to essential goods for all segments of the population, by maintaining price levels comparable to income levels. Accordingly, each country has its own approaches regarding the necessity and extent of state involvement in economic processes, including in the process of price regulation.

Keywords: prices, state regulation, consumer protection

JEL CLASSIFICATION: D4, D180, E7

INTRODUCERE

De la începutul funcționării mecanismului de schimb în conformitate cu regulile pieței, necesitatea implicării statului în stabilirea și controlul prețurilor a fost un subiect controversat. De exemplu, doctrina liberalismului economic susține, că economia ar trebui lăsată să funcționeze liber, fără intervenția guvernamentală pe piață, pe când intervenționismul moderat abordează ideea de implicare guvernamentală în economie, pentru a reglementa și controla prețurile în anumite domenii. Practica a demonstrat că reglementarea mecanismului pieței și a prețurilor devine imperativă în anumite circumstanțe, fiind necesară protecția concurenței, dar și susținerea socială ale păturilor vulnerabile a populației. Respectiv, fiecare țară are propriile abordări vis-a-vis de necesitatea și proporțiile implicării statului în procesele economice, inclusiv în procesul de reglementare a prețurilor/tarifelor.

Obiectivele cercetării: analiza comparativă a mecanismului de reglementare a prețurilor și tarifelor în Republica Moldova față de Danemarca și Germania.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

1. În domeniul problemei cercetate, au fost elaborate studii de către cercetătorii din cadrul Institutului Național de Cercetări Economice, Academiei de Studii Economice din Moldova, Centrului Analitic Independent „Expert-grup” ș.a. Drept surse de referință au servit: cadrul legal în domeniul reglementării prețurilor din țările analizate, sursele de date statistice publicate de Biroul Național de Statistică, Banca Mondială, Oficiul Statistic al Uniunii Europene.

2. Metodele de cercetare utilizate: inducția, deducția, compararea și analiza statistică.

3. Rezultatele obținute.

Reglementarea de stat a prețurilor este o încercare de a influența mecanismul de formare a acestora cu ajutorul unor măsuri de ordin legislativ, administrativ și prin diverse pârghii financiare, cu scopul de a asigura stabilitatea sistemului economic.

În Republica Moldova, până la finele anului 1991 a funcționat un sistem de prețuri administrate, stabilite după principiul unicității și coordonării prețurilor de către stat. Ulterior, drept urmare al procesului de liberalizare, agenții economici au obținut dreptul de a stabili autonom prețurile/tarifele la produsele fabricate/serviciile prestate. La etapa actuală, Legea Cu privire la comerțul interior, nr. 231 din 23.09.2010 stabilește faptul că „produsele și serviciile se comercializează pe teritoriul Republicii Moldova la prețuri libere de vânzare, cu excepția prețurilor/tarifelor reglementate de către stat”.

În Danemarca, liberalizarea economică s-a efectuat treptat începând cu anul 1960, iar în perioada 1980-1990 acest proces s-a intensificat semnificativ. Astfel, au fost eliminate monopolurile statale din sectorul energetic, telecomunicații ș.a. Actualmente, toate procesele economice se conduc de normele Legii Daneze Privind Concurența, adoptată în 1997, conformată ulterior directivelor europene.

În anii 1933-1945, în Germania, guvernul nazist impunea reglementări stricte asupra prețurilor și salariilor în cadrul economiei centralizate și planificate. În perioada postbelică, Germania a fost reconstruită și a adoptat politici care au favorizat economia de piață. După reunificarea Germaniei, în anii '90, au avut loc reforme economice de liberalizare și de înlăturare a reglementărilor statale. Totuși, reglementarea prețurilor a rămas prezentă în anumite sectoare, pentru a asigura accesul echitabil la servicii esențiale și pentru a preveni practicile anticoncurențiale.

Astfel, în țările supuse analizei comparative funcționează un sistem mixt, care presupune un mecanism liber de formare a prețurilor, statul intervenind în mod direct sau indirect asupra prețurilor/tarifelor la anumite categorii de produse/servicii.

În tabelul 1 sunt prezentate instituțiile de stat din Republica Moldova, Danemarca și Germania, care dețin dreptul de intervenție și/sau control asupra prețurilor/tarifelor din anumite sectoare ale economiei naționale.

Tabelul 1 Cadrul instituțional de reglementare a prețurilor/tarifelor în Republica Moldova, Danemarca și Germania

Sectorul	Republica Moldova	Danemarca	Germania
Energie	Agencia Națională pentru Reglementare în Energetică	Ministerul de energie, utilități și climă Agencia daneză pentru energie	Agencia Federală pentru Electricitate, Gaz, Telecomunicații, Poșta și Căi Ferate
Telecomunicații	Agencia Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației	Autoritatea daneză pentru Comunicații și Sisteme	Agencia Federală pentru Electricitate, Gaz, Telecomunicații, Poșta și Căi Ferate
Farmaceutic și Sănătate	Ministerul Sănătății	Agencia daneză pentru medicamente	Institutul Federal pentru Medicamente și Dispozitive Medicale
Transport	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Autoritățile administrației publice locale	Ministerul Transporturilor, Construcțiilor și Locuințelor	Ministerul Federal pentru Afaceri Digitale și Transport
Alimentație	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare	Consiliul danez pentru consumatori	Ministerul Federal al Alimentației și Agriculturii
Protecția Consumatorilor și a Concurenței	Inspectoratul de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor Consiliul Concurenței	Autoritatea daneză pentru concurență și consumatori	Oficiul Federal pentru Cartele

Sursa: sintetizat de autori în baza: [4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15; 17; 18; 19; 20]

În vederea reglementării prețurilor/tarifelor, autoritățile publice utilizează pârgii de intervenție directă și indirectă.

Reglementarea directă presupune ajustarea pieței și suplimentarea mecanismului pieței cu o politică de stat centralizată, prin controlul celor mai importanți parametri ai acesteia. *Reglementarea indirectă* presupune influențarea procesului de stabilire a prețurilor prin instrumente de natură fiscală, monetară sau de altă natură.

În tabelul 2 vom prezenta o sinteză a metodelor directe utilizate în vederea reglementării prețurilor/tarifelor în statele analizate.

Tabelul 2 Sinteza metodelor directe utilizate în vederea reglementării prețurilor/tarifelor în Republica Moldova, Danemarca și Germania

Metodele aplicate	Republica Moldova	Danemarca	Germania
Stabilirea administrată a prețurilor	Gaze naturale, Energie electrică, Energie termică, Apă și canalizare, Transport public, Alte categorii de servicii publice	Nu sunt prețuri administrate	Nu sunt prețuri administrate
Plafoanele de prețuri	Benzină și Motorină	Energie electrică, Energie termică, Chirii	Gaz, Electricitate (doar în situații de criză)
Reglementarea mărimii adaosului comercial	Produsele social-importante Produsele farmaceutice	Energie termică și Produse social-importante	Produse social-importante
Stabilirea unor norme unice de determinare a prețurilor	Metodologia de stabilire a prețurilor la gazele naturale, energie electrică, termică, produse petroliere, apă și canalizare, produse farmaceutice ș.a.	Metodologia de stabilire a prețurilor la combustibili	Metodologia de stabilire a prețurilor la combustibili

Sursa: sintetizat de autori în baza: [1; 2; 3; 4; 5; 11; 12; 15]

Cât privește metodele de reglementare indirectă, acestea sunt prezente în toate statele analizate și se referă la cotele impozitelor pe consum (TVA, accize, taxe vamale), rata dobânzii și controlul asupra masei monetare, rata de schimb a valutelor naționale ș.a.

Cea mai mare influență asupra nivelului prețurilor majorității produselor și serviciilor o are Taxa pe Valoare Adăugată care, fiind considerată drept instrument de reglementare indirectă, în ultima instanță determină în mod direct nivelul prețului final.

În Republica Moldova, sunt stabilite două cote TVA: cota standard 20% și cota redusă în mărime de 8%, aplicată asupra produselor lactate și de panificație cu anumite poziții tarifare, gaze naturale, producție din zootehnie, horticultură și fitotehnie în formă naturală ș.a. Totodată, există o listă vastă cu produse/servicii scutite de TVA, printre care se regăsesc: servicii medicale, servicii de asigurare, anumite produse pentru copii, tractoare agricole cu anumite poziții tarifare, exporturile etc.

Din anul 1992, Danemarca a implementat o cotă standard de TVA în mărime de 25%, fără cote reduse, doar unele poziții fiind scutite de TVA. Printre produsele/serviciile scutite de TVA marcăm: exporturile, serviciile de asigurare, educație și școlarizare, servicii medicale, funerare ș.a.

Dintre țările analizate, Germania se caracterizează prin cea mai mică cotă standard TVA în mărime de 19%, fiind aplicată și o cotă redusă de 7%.

Referindu-ne la prețurile produselor nocive pentru sănătate și pentru cele de lux, acestea sunt puternic influențate de accize. Danemarca și Germania se aliniază normelor europene privind aplicarea accizelor, conform cărora Uniunea Europeană stabilește valoarea minimă care trebuie plătită. Printre produsele supuse accizelor se regăsesc: alcoolul și băuturile alcoolice, țigările/tutunul, produsele petroliere, electricitatea ș.a. Totodată, se pot impune niște taxe suplimentare pentru produse și servicii precum: jocuri de noroc și cazino online, cafea, ciocolată, baterii ș.a.

În Republica Moldova, printre mărfurile de consum asupra cărora sunt percepute accize se enumeră: caviarul, alcoolul, țigările, parfumurile, solvenții și diluanții, produsele petroliere ș.a.

În tabelul 3 vom reflecta nivelul prețurilor/tarifelor la unele produse/servicii în corelare cu salariul mediu net lunar în țările analizate.

Tabelul 3 Analiza comparativa a preturilor/tarifelor la unele bunuri/ servicii în Republica Moldova, Danemarca și Germania (2024)

	Republica Moldova	Danemarca	Germania
Lapte, 1l	1,02	1,81	1,04
Sticlă de vin	4,17	8,67	5,99
Pachet țigări, 20buc	2,42	8,81	8,20
Benzină, 1l	1,28	1,93	1,75
Servicii comunale pentru apartament 85m ²	194,44	204,69	297,45
Salariul mediu net, lunar	503,65	3325,33	2822,32

Sursa: sintetizat de autori în baza: [3; 16]

Din cele prezentate, observăm o discrepanță între nivelul salariului mediu net lunar în Republica Moldova față de cel din Danemarca și Germania. În același timp, pentru unele produse nu se atestă o diferență semnificativă, de exemplu laptele, benzina și serviciile comunale. Salariul înregistrat în Danemarca și Germania permite consumatorilor accesul liber la aceste produse și servicii fără ajutorul statului. Pe de altă parte, veniturile din Republica Moldova, nu acoperă totalmente cheltuielile generate de utilizarea acestora, astfel fiind necesară implicarea directă a statului. Aceasta a fost realizată prin acordarea compensațiilor la gaze naturale, energie termică și electrică, astfel diminuându-se presiunea resimțită de populație în momentul creșterii neanticipate a prețurilor.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

Drept urmare a celor analizate, formulăm următoarele concluzii:

- Statul a avut întotdeauna o influență esențială asupra funcționării economiei. Astfel, reglementarea guvernamentală este o componentă importantă a dezvoltării economice, aceasta fiind prezentă în toate statele.
- Metodele utilizate pentru reglementarea prețurilor trebuie să țină cont de caracteristicile pieței locale, de gradul de dezvoltare a acesteia.
- Instrumentele de reglementare a prețurilor trebuie să asigure accesul la bunuri esențiale pentru toate segmentele populației, prin menținerea unor niveluri de preț comparabile cu nivelul veniturilor.

BIBLIOGRAFIE:

1. Codul fiscal, Legea Republicii Moldova, nr. 1163-XIII din 24.04.1997 (cu modificările și completările ulterioare)
2. Legea Republicii Moldova „Cu privire la comerțul interior”, nr. 231 din 23.09.2010
3. <https://statistica.gov.md/>
4. <https://ens.dk/en>
5. <https://kefm.dk/>
6. <https://digst.dk/>
7. <https://laegemiddelstyrelsen.dk/>
8. <https://www.trm.dk/>
9. <https://taenk.dk/>
10. <https://www.kfst.dk/>
11. <https://www.bundesnetzagentur.de/>
12. https://www.bfarm.de/DE/Das-BfArM/_node.html
13. <https://bmdv.bund.de/DE/Home/home.html>
14. https://www.bmel.de/EN/Home/home_node.html
15. https://www.bundeskartellamt.de/DE/Home/home_node.html
16. <https://www.numbeo.com/cost-of-living/>
17. <https://www.anre.md/>
18. <https://www.anrceti.md/>
19. <https://gov.md/ro>
20. <https://competition.md/>

Coordonator științific: GUMOVSCI Ana
Academia de Studii Economice din Moldova,
Chișinău, str. Mitropolit Bănulescu-Bodoni, 61
Telefon: + 37369162282
e-mail: gumovschi.ana@ase.md

MASTERAT

CHARACTERISTICS OF UNIQUE HOTEL COMPLEXES IN THE WORLD

ХАРАКТЕРИСТИКИ УНИКАЛЬНЫХ ГОСТИНИЧНЫХ КОМПЛЕКСОВ В МИРЕ

БЕЖЕНАРУ Юлия, мастерант

ORCID: 0009-0008-2050-4384

Национальный Институт Экономических Исследовани,

Академия экономического образования Молдовы

Молдова, Кишинев, ул. Ион Крянгэ 45

e-mail: iuliabejenaru90@gmail.com

Abstract: *A trip to Europe can become even more unforgettable if you choose a non-standard hotel for your stay. The article "Characteristics of Unique Hotel Complexes in the World" examines unique and unusual accommodation options in Europe that offer guests unforgettable impressions and new experiences. An igloo hotel in Finland, a capsule hotel in the Netherlands, a medieval castle in Great Britain, as well as other original places of accommodation demonstrate the diversity and creativity of European hospitality. This article serves as a guide to the most unusual and memorable hotels in Europe that will transform your idea of a standard vacation and allow you to immerse yourself deeper in the culture and history of different countries.*

Keywords: *hotel, unique places, hospitality, tourism, European countries, travel.*

JEL CLASSIFICATION: Z30, Z39

ВВЕДЕНИЕ.

Путешествие по Европе — это не только возможность исследовать богатую историю, уникальную культуру и великолепные пейзажи, но и шанс испытать нечто совершенно необычное и эксклюзивное в мире гостеприимства. Среди множества отелей, которые предлагает этот удивительный континент, есть те, которые выходят за рамки обыденности и предлагают гостям неповторимые и нетипичные впечатления от проживания. От древних замков, исторических крепостей до ультрасовременных, инновационных и даже экстравагантных конструкций — нетипичные отели Европы способны удивить даже самых искушенных путешественников.

Помимо того, что половина всех путешествий, совершающихся в мире, приходится на Европу, четыре из пяти стран, возглавивших рейтинг стран мира по Индексу конкурентоспособности сектора путешествий и туризма (Travel and Tourism Competitiveness Index) в 2017 году, находятся в Европе: Испания, Франция, Германия и Великобритания. По мнению экспертов, за этот год количество туристов в европейских странах вырастет ещё на 2–3%.

Прогноз туристического потока напрямую связан с благосостоянием горожан. по подсчётам UNWTO, самые крупные траты в 2016 году совершили туристы из Китая (235,9 млрд евро). За ними следуют граждане США, Германии, Великобритании и Франции — экономическое состояние этих стран во многом определит развитие международного туризма в будущем.

	Сумма трат туристов в 2016 году, млрд евро	Прогнозируемый рост с 2017 по 2020 годы, %	
		Доходы населения	ВВП(в год)
Китай	235,9	+24	+1,5
США	109,8	+11	+2
Германия	73,3	+7	+0,5
Великобритания	57,5	+29	+0,3
Франция	36,6	+4	+0,6

Рис 1. Данные: UNWTO, tradingeconomics.com

По прогнозам информационного центра Trading Economics, доходы населения и ВВП в этих странах будут расти: в Великобритании и Китае уровень доходов вырастет на 29% и 24% соответственно, а самый значительный рост экономики продемонстрирует США — около 2% в год.

АНАЛИЗ ЛИТЕРАТУРЫ

На данную тему написано большое количество статей, в том числе научных.

Например, исследование под названием "Innovative Trends in Hospitality Industry" анализирует, как уникальные отели используют инновации для привлечения клиентов. В отчете отмечается, что такие отели часто внедряют передовые технологии и нестандартные архитектурные решения для создания неповторимого впечатления.

Статья в журнале "Travel & Leisure" описывает, как уникальные отели, такие как Treehotel в Швеции, предлагают гостям не просто место для ночлега, но и неповторимый опыт, объединяющий комфорт, природу и современный дизайн.

В интервью с владельцем Treehotel, он делится своим опытом создания и управления уникальным отелем, подчеркивая важность инноваций и уникальности в привлечении гостей. Эксперт из Horwath HTL комментирует, что уникальные отели становятся важной частью туристической индустрии, поскольку они предлагают отличительные и запоминающиеся впечатления, способствующие развитию туризма.

В этой статье - "Rethinking Hotel Design for the Experience Economy" освещается тенденция отхода от традиционных концепций гостиничного дизайна к более инновационным и впечатляющим подходам. Авторы анализируют, как отели по всему миру преобразуют свои пространства и услуги, чтобы создавать уникальные впечатления, отвечающие запросам путешественников, желающих получать не просто место для ночлега, а часть культурного и эмоционального опыта.

"Sustainable Practices in the Hospitality Industry" – Эта публикация фокусируется на важности устойчивых практик в гостиничном бизнесе. Авторы исследуют, как экологические инициативы, такие как использование возобновляемых источников энергии, утилизация отходов и водосбережение, не только способствуют защите окружающей среды, но и укрепляют репутацию отеля среди экологически осведомленных туристов.

ОБЪЕКТ, ПРЕДМЕТ И МЕТОДЫ ИССЛЕДОВАНИЯ

Целью данного исследования является анализ особенностей развития уникальных отелей в мире с акцентом на инновационные концепции и устойчивые практики. Исследование опирается на новейшие данные и информацию от ведущих мировых организаций и исследований в области туризма и гостеприимства.

Объектом исследования является глобальная индустрия уникальных отелей, охватывающая различные нестандартные формы размещения от соленых отелей до экологических домов на деревьях.

Предметом исследования служат инновационные подходы в архитектуре и дизайне, а также практики устойчивого развития в гостиничной индустрии.

В статье применены следующие методы исследования: анализ статистических данных, историко-логический метод, сравнительный анализ, кейс-стади, а также экспертные интервью. Кроме того, использованы данные из глобальных отчетов по туризму и гостеприимству, в том числе отчеты Всемирной туристической организации (UNWTO) и исследования ведущих аналитических компаний в сфере туризма.

Анализ в этом исследовании основывается на сборе данных из различных источников, включая международные отчеты, академические публикации и интервью с экспертами в индустрии туризма и гостеприимства. Это позволяет всесторонне рассмотреть тему уникальных отелей и их влияние на современную индустрию гостеприимства.

РЕЗУЛЬТАТ

В качестве иллюстративных результатов будут представлены ключевые и наиболее инновационные примеры уникальных отелей по всему миру. Эти примеры демонстрируют разнообразие подходов и концепций в сфере гостеприимства, включая экологические и устойчивые практики, а также нестандартные решения в архитектуре и дизайне. Каждый из рассматриваемых отелей представляет собой уникальный пример инноваций, который способствует привлечению туристов и создает новые тренды в индустрии гостеприимства.

1. Treehotel, Швеция

Отель Treehotel, находящийся в живописной деревушке Харадс в Швеции, предлагает уникальный опыт проживания среди природы. Номера отеля размещены непосредственно среди деревьев, что создаёт ощущение единения с лесом. Архитектура и дизайн номеров выполнены в современном стиле, включая все необходимые удобства, такие как принадлежности для чая и кофе и бесплатный Wi-Fi, чтобы гости чувствовали себя как дома.

Эко-номера в отеле Treehotel обставлены элегантно и современно, в них есть удобные большие кровати. Из каждого номера открывается великолепный вид на окружающий лес и сельскую местность. В номерах предусмотрены туалет и умывальник, в то время как душевые расположены в отдельном здании рядом с отелем.

Кулинария в Treehotel фокусируется на блюдах из дичи и локальных продуктов. Гости могут насладиться сауной и гидромассажной ванной за дополнительную плату.

Отель Treehotel предлагает разнообразные активности в зависимости от сезона. Летом можно отправиться на пеший туризм, катание на каяках или велосипедах с широкими покрышками. Также предлагается уникальный ужин на дереве на высоте 10 метров. Зимой популярны катание на собачьих упряжках, снегоходах, рыбалка подо льдом и прогулки на снегоступах.

Отель находится в 40 минутах езды от города Боден и в часе езды от прибрежного города Лулео. До ближайших магазинов и бассейна в Харадсе всего 2 км. Оценка от довольных туристов за столь необычное место составляет 9,1.

2. Kakslauttanen Arctic Resort, Финляндия

Kakslauttanen Arctic Resort в Финляндии – это уникальный и красочный отель, известный своими стеклянными иглу и традиционными деревянными коттеджами, который расположен в финской Лапландии, недалеко от парка Urho Kekkonen National Park. Этот курорт предлагает уникальный опыт проживания в Арктике, сочетая в себе природную красоту и комфорт.

Отель известен своими прозрачными стеклянными иглу, которые позволяют гостям любоваться северным сиянием и звездным небом, не выходя из комнаты. Эти иглу оснащены всеми необходимыми удобствами и идеально подходят для романтического отдыха.

Для тех, кто предпочитает более традиционное проживание, в отеле есть деревянные коттеджи с собственными саунами и каминами, что создает уютную и теплую атмосферу.

Расположенный в сердце Лапландии, отель окружен завораживающими арктическими ландшафтами, включая леса и тундру, что делает его идеальным местом для любителей природы и тишины.

Kakslauttanen предлагает широкий спектр активностей, включая катание на собачьих упряжках, сафари на снегоходах, лыжные и снегоступные экскурсии, а также рыбалку.

Хотя отель особенно популярен зимой для наблюдения за северным сиянием, летом здесь тоже много чем заняться – пешеходные прогулки, катание на каноэ, и даже полуночное солнце.

Гости могут испытать традиционную финскую сауну, что является важной частью финской культуры и отличным способом расслабиться после дня, полного приключений.

Ресорт стремится к минимизации своего воздействия на окружающую среду, используя экологически чистые материалы и энергоэффективные технологии.

Kakslauttanen Arctic Resort предлагает незабываемый опыт проживания в одном из самых живописных уголков мира, предоставляя возможность близкого контакта с природой и арктическими чудесами, будь то невероятное северное сияние зимой или вечернее солнце летом. Оценка данного незабываемого отеля, по мнению туристов, составляет 8,7.

3. Jumbo Stay, Швеция

STF Jumbo Stay Stockholm - это необычный хостел, уникально расположенный в корпусе бывшего самолета Боинг-747, который находится всего в нескольких минутах от аэропорта Арланда в Стокгольме. Этот хостел предлагает удобный бесплатный трансфер на автобусе от и до аэропорта, доступ к бесплатному Wi-Fi и ранний завтрак, начинающийся с 3 часов утра.

Гостям предоставляется выбор номеров с индивидуальными или общими ванными комнатами, каждый из которых оснащен телевизором с плоским экраном. В хостеле также есть общая терраса, расположенная прямо на крыле самолета. В стоимость проживания включены полотенца, постельное белье и ежедневная уборка номера.

Для удобства гостей между хостелом и 3-й автобусной остановкой аэропорта Арланда регулярно курсирует бесплатный трансферный автобус ALFA.

На борту хостела можно приобрести различные напитки, включая кофе и печенье, а также готовые блюда. Доступен бар с широким ассортиментом напитков. Для дополнительного удобства предоставляется микроволновая печь. Этот хостел получил оценку 8.7 от своих гостей за локацию.

4. Отель в винной бочке, Ставорен, Нидерланды

Отель De Vrouwe van Stavoren, расположенный в городе Ставорен, Нидерланды, является уникальным и привлекательным местом для проживания. Особенностью этого отеля является то, что его номера размещены внутри огромных деревянных бочек из-под вина, привезенных из Швейцарии. Эти бочки, в которых ранее выдерживалось вино, имеют вместимость 14,5 тысяч литров и до сих пор хранят в себе тонкий винный аромат.

В каждом из таких оригинальных номеров установлены удобные кровати и мебель из натурального дерева, создавая уютную и теплую атмосферу. Номера-бочки оснащены маленькими окнами, через которые открывается живописный вид на сад, окружающий отель. Также гости могут насладиться местными кулинарными традициями в ресторане отеля, где подаются блюда региональной кухни, включая изысканные рыбные деликатесы.

Кроме уникальных номеров в бочках, в отеле De Vrouwe van Stavoren предлагаются и классические номера с изысканным дизайном. В этих номерах используются натуральные материалы, такие как дерево и камень, а некоторые из них дополнены роскошными ванными комнатами с джакузи и мраморной отделкой. Наличие просторных террас или балконов в некоторых номерах позволяет гостям наслаждаться видами на окрестности.

Тем не менее, больше всего внимания и популярности среди гостей привлекают именно номера, обустроенные в винных бочках. Размещенные среди пышной зелени и цветников сада, они предлагают уникальный и неповторимый опыт проживания. Отель De Vrouwe van Stavoren станет отличным выбором для тех, кто интересуется гастрономическими особенностями региона и активным отдыхом.

5. Propeller Island City Lodge, Берлин, Германия

Берлинский отель «Propeller Island», возможно, самое сюрреалистическое место на земле. Ведь его постояльцы живут в очень необычных номерах.

Это творческий проект, созданный немецким художником Ларсом Штротсеном. Этот уникальный отель, названный в честь произведения Жюль Верна "Плавучий остров", представляет собой воплощение фантазий и мечтаний. Здесь гости могут ощутить себя в роли рыцарей, сказочных существ, моряков, рок-звезд или даже вампиров, погружаясь в атмосферу, созданную с помощью оригинальных визуальных, световых и звуковых эффектов, которые дополняют каждый интерьер.

Каждый номер в Propeller Island City Lodge уникален. Например, можно остановиться в номере, стилизованном под средневековый город с кроватью-замком на мини-гольф поле, или провести ночь в белоснежном гробу. Есть номера с зеркалами, создающими необычную атмосферу, и даже комната, имитирующая бордель. Один из самых необычных номеров - с мебелью, закрепленной на потолке. Freedom Room предлагает экстремальный опыт проживания в копии тюремной камеры, где унитаз расположен рядом с кроватью.

Хотелось бы добавить пару отзывов от туристов, побывавших в столь необычном месте:

1. "Отель Propeller Island City Lodge привлекает тех, кто стремится к необычным и оригинальным впечатлениям. Если вы цените готическую и абстрактную эстетику и готовы к незабываемым воспоминаниям, то этот отель станет идеальным выбором. Однако, если вы предпочитаете более традиционные места для отдыха, то Propeller Island City Lodge может показаться вам слишком экстравагантным и необычным",

2. "Этот удивительный отель предоставляет гостям уникальный опыт. Каждый номер поражает своим оформлением и дизайном. Организация экскурсий по отелю могла бы стать отличной идеей, ведь здесь действительно есть на что посмотреть. Многие гости остаются довольны проживанием, включая качественный сервис и вкусные завтраки. Хотя отель и не подойдет каждому, например, он может показаться не совсем подходящим для пожилых людей, молодым и ищущим приключений друзьям он определенно придется по вкусу",

3. "Если вы в поисках нестандартных ощущений и немного сумасшедших приключений, Propeller Island City Lodge – это ваш выбор. Для тех, кто ищет обычный комфорт, уют и классический дизайн, лучше выбрать другой отель".

ВЫВОДЫ

В заключение хочется сказать, что количество отелей в Европе не поддается счету. Комфортность и уровень предоставляемых услуг в этих отелях варьируется в зависимости от ценового диапазона. Тем не менее, независимо от стоимости проживания, все европейские отели соответствуют обязательным стандартам безопасности. Гости каждого отеля могут рассчитывать на уютное и комфортное пребывание, обеспеченное всеми необходимыми удобствами. Даже в самых бюджетных номерах обычно есть холодильник, душ, кровать, стол и телевизор.

Что касается отелей, предоставленных в данной статье, эти места не просто обеспечивают ночлег, они предлагают полное погружение в исключительные, часто исторические или культурно значимые атмосферы, делая проживание в них незабываемым опытом. Таким образом, эти уникальные отели не только обогащают путешествие, но и расширяют горизонты, предоставляя возможность исследовать новые формы проживания и уникальные способы взаимодействия с окружающей средой и культурой.

Это говорит о том, что инновации в сфере гостеприимства и стремление к созданию уникального опыта для гостей являются ключевыми факторами в привлечении и удержании туристов, а также в сохранении культурного и исторического наследия регионов. Эти отели - яркие примеры того, как можно сочетать комфорт, традиции и новаторство для создания исключительных впечатлений для путешественников со всего мира.

БИБЛИОГРАФИЯ

1. <https://www.orangesmile.com/extreme/ru/impressive-design-hotels/hotel-de-vrouwe-van-stavoren.htm>.
2. «“Самые впечатляющие дизайн-отели”» б.д. orangesmile. <<https://www.orangesmile.com/extreme/ru/impressive-design-hotels/hotel-de-vrouwe-van-stavoren.htm>>.
3. «7 интересных фактов об отеле «Propeller Island», Берлин.» б.д. 7travelnews. <<https://www.7travelnews.ru/hotel/26-7-interesnyh-faktov-ob-otele-propeller-island-berlin.html>>.
4. booking.com. 1996–2024. <https://www.booking.com/index.ru.html?label=gen173nr-1BCAEoggI46AdIM1gEaI4BiAEBmAehuAEXyAEP2AEB6AEBiAIBqAIDuALH0e-vBsACAdICJDhjYzIxMDQxLTfhZjAtNDM2Yi1hODI3LTc0ODhhZjk2ODAyYtgCBeACAQ&sid=4f8dda6db2d9eef7a74ee82f79804e31&keep_landing=1&sb_price_type=total&>.
5. «Вылчева К.» 7 апрель 2016 г. THE BUSINESS COURIER. <<https://thebusinesscourier.com/ru/10-samyh-neobychnykh-gostinich-v-evrope>>.
6. Н.С., Мартышенко. «Нестандартные средства размещения и их роль в формировании туристских потоков дестинаций.» Концепт (2013): 1-16. Электронное издание. <<https://cyberleninka.ru/article/n/nestandartnye-sredstva-razmescheniya-i-ih-rol-v-formirovanii-turistskih-potokov-destinatsiy>>.
7. «Необычные отели мира для незабываемого отдыха.» 30 август 2009 г. Travel.ru. <https://www.travel.ru/wow/propeller_island_city_lodge.html>.
8. «Преимущества и недостатки Европейских отелей. Популярные варианты размещения.» б.д. avia-all.ru. <<https://avia-all.ru/evropejskie-oteli/>>.
9. Ю., Кожевникова. «Отели Европы: рынки и перспективы.» 3 август 2017 г. tranio. <https://tranio.ru/articles/oteli-evropy-rynki-i-perspektivy_5362/>.
10. «Самые впечатляющие дизайн-отели.» б.д. orangesmile. <<https://www.orangesmile.com/extreme/ru/impressive-design-hotels/hotel-de-vrouwe-van-stavoren.htm>>.
11. Zheldak, Pavlo. «Top Hospitality Technology Trends to Embrace in 2024.» 19 January 2024 г. acropolium. <<https://acropolium.com/blog/top-hospitality-technology-trends/>>.
12. Travel + Leisure. 2022-2024. <<https://www.travelandleisure.com/>>.

ДОГА Валерий

ORCID: 0000-0002-8881-9541

Доктор Хабилизат Экономических Наук, Профессор,
Национальный Институт Экономических Исследований,

Академия экономического образования Молдовы

Молдова, Кишинев, ул. Ион Крянгэ 45

Телефон: +37322501104

e-mail: vdoga@mail.ru

Acknowledgments / Note: The article was developed within the framework of Subprogram 030101 „Strengthening the resilience, competitiveness, and sustainability of the economy of the Republic of Moldova in the context of the accession process to the European Union”, institutional funding.

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.84>
CZU: 001.895:[005.322:316.46]

A NEW ERA OF INNOVATION IN LEADERSHIP DEVELOPMENT AND FUTURE LEADERS

НОВАЯ ЭРА ИННОВАЦИЙ В РАЗВИТИИ ЛИДЕРСТВА И БУДУЩИХ ЛИДЕРОВ

ПЕРЧИНСКАЯ Ольга, мастерант курса психологии и социальной работы
Университет Европейских Исследований в Молдове (USEM),
Адрес: ул. Геннадий Яблочкин, 2/1, MD-2069, Кишинэу,
E-mail: percinschiolga@gmail.com

Abstract: The work examines the basic methods of counseling, which are actively used in psychology at the present stage. Examines how leadership can contribute to the formation of an innovative culture of the future. The principles of future leadership are revealed, as well as the personal qualities of innovative leaders.

Keywords: leadership, leader, principles, psychological characteristics of future leaders, creative leadership.

JEL CLASSIFICATION: A14, Z10, M1, O32, G32

ВВЕДЕНИЕ.

Актуальность исследования определяется той важной ролью, которую в современном обществе играют лидеры. В условиях развития рыночных отношений именно лидеры являются важнейшим ресурсом: оказывается возможным сделать процесс управления максимально эффективным. Значимость лидерства определяется также выходом на первое место в структуре производительных сил личностного начала (человеческие ресурсы, человеческий капитал). Лидерство является ключевым элементом успешного управления в любой сфере деятельности.

Новизна исследования: в статье проведен системный анализ лидерских качеств, который оказывает влияние на формирование всего комплекса профессионально важных характеристик человека будущего и являющихся системообразующим фактором в структуре инновационной личности руководителя. Показывается как лидерство может способствовать формированию инновационной культуры будущего, принципы будущего лидерства, а также личные качества инновационных лидеров. Определены психологические характеристики, способствующие развитию профессионально важных лидерских качеств инновационных руководителей.

Как объект научного исследования, лидерство начали изучать в начале 20-30 гг. прошлого века. В этот период активно выявлялись свойства и личные характеристики эффективных руководителей (лидеров). В западной науке понятие «лидерство» и его концепции появились на базе эмпирических исследований малых групп. Определение лидерства значительно эволюционировало. В 90-х годах XX века лидерство рассматривалось масштабно, как феномен, включающий в себя процессы, структуру, функции лидерства, личность лидеров и ведомых, вклад в совместную трудовую деятельность, цели и задачи групповой работы, процессы восприятия людьми друг друга, образы представлений о личности лидера, типах лидеров, представление об индивидуальном вкладе каждого участника группы, процессы межличностного общения[8.С.76].

На сегодняшний день в психологии нет единых точек зрения по вопросу феномена лидерства, как сложного социально-психологического явления; его трактовки, четкого определения «лидерства». Существует разнообразие подходов к выделению различных стилей лидерства, увидеть их многоплановость и сложность функционального лидерства. Стили лидерства связаны с деятельностью группы и индивидуально-типологическими особенностями лидера. Выделены: авторитарный, демократический и либеральный стили; дистанционный, контактный, целеполагающий, делегирующий, проблемоорганизующий стили; крайние типы стилей (директивный, коллегиальный и попустительский и промежуточные типы стилей (директивно-коллегиальный, директивно-пассивный, пассивно-коллегиальный, смешанный). [7.С.256]

Достаточно разработанными на сегодняшний день являются вопросы видов и функций лидерства. По видам выделяют: формальное и неформальное лидерство, авторитарное, демократическое и либеральное лидерство; лидерство в зависимости от критериев – содержание, стиль, характер деятельности лидера; в зависимости от содержания лидерской деятельности – деловое лидерство, эмоциональное лидерство, ситуативное лидерство; в зависимости от восприятия лидеров группой и др.

Среди основных *функций лидерства* специалисты выделяют: интегративную; дезинтегративную; организационную; конструктивную; координационную.

Анализ феноменологии лидерства доказал большое их разнообразие. Общеизвестными и наиболее распространенными из них являются: теория «великого человека», бихевиористские теории, теория черт, ситуационные теории, личностно-ситуативные теории, теории гуманистического направления (теории «X» и «Y»), мотивационные теории лидерства, теории обмена и транзактного анализа, теория политического лидерства, теория ожидания-взаимодействия.

Наиболее важными критериями развития лидерских тенденций являются: сформированность мотивов личности к учебной и будущей управленческой деятельности; включенность базовых личностных характеристик в профессиональную направленность обучения; сформированность профессионально значимых лидерских качеств. Важным компонентом личностного роста лидера является развитие навыков коммуникации и умения мотивировать и вдохновлять свою команду. [1.С.48-49]

Функциональное проявление лидерства во многом определяется лидерскими качествами. Сейчас мире выделяется большое разнообразие лидерских качеств: от интеллектуальных способностей до организаторской проницательности. Это- уверенность в себе, энергичность, добросовестность, эмоциональная устойчивость, доверие, любознательность, внутренняя страсть, целеустремленность, способность управлять собой и группой, вдохновлять людей, наличие четких целей и умение решать проблемы.

Следует отметить, что развитие лидерских качеств является неравномерным процессом. Высокий уровень развития отдельных качеств не гарантирует формирования их целостной структуры. По мере обучения возрастает степень интегрированности профессионально важных лидерских качеств в структуру личности будущего специалиста. Существует тесная взаимосвязь между уровнем лидерских способностей, организационных умений и интеллектуальными, эмоционально-волевыми, коммуникативными, поведенческими особенностями, направленностью личности, а также гибкостью в поведении и самоуважением, детерминирующая эффективное осуществление профессиональной педагогической деятельности.

В XXI веке общество должно быть готово к качественному и структурному изменению рабочей силы, к её большому разнообразию и переориентации с «производственных» на «сервисные» задачи. В новых условиях общество будет испытывать большую необходимость в прогнозах и услугах консультантов по управлению персоналом, которым необходимо сосредоточиться на решении следующих задач: *оптимизация процедур оценки эффективности лидерства; осмысление гендерных параметров лидерства.* [4.296с.]

Лидер будущего должен поощрять инновации и креативность, создавать условия, в которых сотрудники почувствовать себя свободными, предлагать новые идеи и решения для преодоления вызовов. Инновационные тенденции и перспективы предоставляют практический подход к реализации стратегий профессионального развития в реальной жизни. Инновационные тенденции в профессиональном развитии включают, прежде всего, обучение с использованием искусственного интеллекта. Для эффективного обучения и использования современных инструментов аналитики, оценки прогресса сотрудников лидеры должны принимать участие в разработке персонализированных образовательных программ, алгоритмах новых рекомендаций. [2.С.65-69]

Лидерство играет решающую роль в формировании инновационной культуры в организации. Разработка и поддержание инноваций потребует внимания лидеров к созданию стимулов для творчества, развитию гибких рабочих процессов и установлению открытой коммуникационной среды. Рассмотрим, как лидерство сможет способствовать формированию инновационной культуры будущего [5.280с.]:

1. *Вдохновение и стимулирование творчества.* Лидеры, вдохновляясь своим видением будущего, смогут стимулировать команду на создание инноваций. Они понимают, куда движется организация, поэтому и создают общий смысл и мотивацию для внесения новаторских идей.

2. *Система поощрения и признания.* Лидеры должны создать систему поощрения, которая будет стимулировать творческое мышление и инновации. Она будет включать в себя премии, поощрения, особые бонусы или даже возможности для саморазвития для тех, кто активно внесёт вклад в инновации.

3. *Установление открытой коммуникационной среды* посредством активного слушания и обратной связи. Лидеры, активно слушая свою команду и предоставляя обратную связь, создадут открытую среду, где сотрудники смогут высказывать свои идеи. Это будет способствовать появлению новаторских подходов и укрепит доверие в коллективе.

4. *Прозрачность и доступность информации.* Лидеры будут поддерживать прозрачность в распространении информации о целях организации, текущих проектах и результатах, что поможет создать общее понимание направления развития и будет поддерживать атмосферу, благоприятную для инноваций.

5. *Развитие гибких рабочих процессов таких как: поощрение экспериментов.* Лидеры смогут поощрять команду к экспериментам, допуская ошибки как часть процесса обучения и развития. Это будет способствовать созданию гибкой среды, где сотрудники почувствуют себя уверенно в предложении новых идей.

6. *Устранение Бюрократии.* Лидеры будут способствовать устранению бюрократических барьеров, которые замедляют или затрудняют процессы внедрения инноваций. Гибкие структуры и открытость к изменениям создадут благоприятные условия для инноваций.

Лидерство сможет активно способствовать созданию инновационной культуры, вовлекая сотрудников в творческие процессы, обеспечивая ресурсы для развития идей, и интегрируя инновации в стратегическое планирование. На лидера будущего, как ментор и развивающегося организатора будут возложены ряд следующих функций.

- *Разрабатывать индивидуальные планы развития:* Лидер разрабатывает систему индивидуальных планов развития для членов команды. Каждый сотрудник обсуждает свои профессиональные цели, и лидер предоставляет ресурсы, менторство и обратную связь для помощи в их достижении.

- *Создавать инновационные лаборатории:* Лидер создает инновационные лаборатории или проектные группы, где сотрудники смогут свободно выражать свои идеи и экспериментировать с новыми концепциями. Он/она также сможет вести сессии менторства для тех, кто ведет эти проекты.

- *Стимулировать повышение уровня образования, самообучения и развитие компетенций:* Лидер должен поддерживать образование и развитие компетенций в области инноваций среди членов команды. Это может включать в себя обучение новым технологиям, принципам дизайна мышления, методам тестирования гипотез и другим аспектам инновационного процесса. Поддержка образования и развития поможет создать культуру постоянного обучения и развития. А также *поощрять* сотрудников к самообучению, предоставляя доступ к ресурсам для онлайн-обучения, книгам и обучающим семинарам, что будет способствовать постоянному обновлению знаний и развитию новых навыков.

- *Осуществлять интеграции инноваций в стратегическое планирование,* создавать инновационные рабочие группы: лидер формирует специальные рабочие группы, включающие сотрудников из разных отделов. Эти группы регулярно станут собираться для обсуждения идей, предложений и потенциальных инноваций. Важно, чтобы члены этих групп имели возможность активно участвовать в процессе принятия стратегических решений и представлять инновационные идеи, которые соответствуют целям компании. Интеграция инноваций в стратегическое планирование потребует системного подхода и активного участия лидера. Это создаст осознанную инновационную культуру будущего.

- *Внедрять процессы инновационного развития,* которые способствуют систематическому развитию инноваций в рамках стратегии компании. Это может включать в себя создание инновационных комитетов, регулярные отчеты и оценку результатов инновационных инициатив. Лидер должен разрабатывать и внедрять процессы инновационного развития, которые становятся неотъемлемой частью стратегического планирования. Процессы включают в себя этапы от идеи до внедрения, определяют роли и ответственность за каждый этап, а также обеспечат прозрачность в оценке и выборе инновационных проектов. Это позволит интегрировать инновации в общий поток бизнес-процессов.

- *Разрабатывать стратегический инновационный план.* Лидер будет активно участвовать в разработке стратегического инновационного плана, вытекающий из основных стратегических целей компании. Этот план включит в себя конкретные инновационные проекты, сроки и ответственных за их реализацию. Он также выступит инструментом для выравнивания инновационных усилий с долгосрочными стратегическими целями.

- *Разрабатывать инновационные метрики.* Лидеры смогут также разрабатывать метрики для измерения эффективности инноваций и их влияния на ключевые показатели производительности инновационного прогресса. Это поможет включать в себя количество предложенных идей, время от идеи до реализации проекта и влияние инноваций на ключевые показатели эффективности. Интеграция этих метрик в стратегическое планирование позволит компании оценивать вклад инноваций в общий успех.

В дальнейшем лидерство *всё более будет превращаться в групповой процесс*, вклад в который делают различные люди. Организации смогут выбирать направление своих усилий по развитию лидерства для укрепления потенциала на одном из пяти различных уровней: *потенциал человека, потенциал команды, потенциал организации, потенциал сети, потенциал системы*. В зависимости от области, в которой необходимо повысить потенциал, организации будут использовать группы различных размеров и различные практики развития

Эффективно будут решаться все проблемы гибких лидерских сообществ, обладающих инновационными знаниями. Организации и все, кто практикует лидерство будут принимать новый мир, фундаментально отличающийся от старого. Лидерство будет свободно распространяться по сетям людей, преодолевая организационные и географические границы. Лидерство, направленное на создание инновационной культуры, будет стимулировать креативность сотрудников и укреплять конкурентоспособность организации в быстро меняющемся мире. Способность лидеров вдохновлять, обеспечивать открытость и поддерживать гибкие рабочие процессы станет ключевым фактором в успехе инноваций. [2.c.156]

Что касается креативного руководства, то этот стиль лидерства будет активно поощрять креативность, инновации и свободное выражение идей в команде. Этот подход будет способствовать созданию стимулирующей и вдохновляющей среды, в которой сотрудники смогут проявлять свой потенциал и вносить уникальный вклад в достижение целей компании. Креативное руководство создаст условия, в которых инновации будут процветать, а вызовы рассматриваться как возможности для роста и развития для индивида и организации в целом.

Вот ключевые аспекты креативного руководства перемен:

➤ *Поддержка и вдохновение:* креативный лидер вдохновляет свою команду, поощряя идеи и стимулируя креативное мышление. Он демонстрирует уверенность в том, что каждый член команды может принести ценный вклад.

➤ *Создание безопасной среды:* креативность часто требует экспериментов и рисков. Лидер создаст безопасную среду, в которой сотрудники смогут комфортно предлагать новые идеи, даже если они могут быть нестандартными или рискованными.

➤ *Разнообразие идей:* креативный лидер будет особенно ценить разнообразие идей и стилей мышления и поощрять множество подходов к решению проблем. Постарается создать команду с различными навыками и опытом.

➤ *Открытость к инновациям:* лидер будет поддерживать внедрение инноваций, новаторских подходов в работе команды, а также стремиться развивать организацию, внедряя новые методы и технологии.

➤ *Активный поиск идей:* креативный лидер будет всегда стимулировать поиск новых идей и решений. Это включит в себя проведение мозговых штурмов и других методов для стимулирования творческого мышления.

➤ *Гибкость и адаптивность:* лидер будущего должен всегда быть готов реагировать на изменения внутри и вне компании. Гибкость в принятии решений и адаптация к новым обстоятельствам помогают справляться с вызовами.

➤ *Поощрение личной ответственности:* креативный лидер поощряет сотрудников принимать ответственность за свои идеи и проекты. Это способствует личному росту и развитию в команде.

Современные рыночные требования предполагают способность быстро адаптироваться к новым условиям и изменениям, поэтому умение быстро переключаться между проектами и областями становится ключевым. Профессиональные коучи смогут помочь лучше понять цели, разработать стратегии и поддерживать вас на пути к успеху.

Для развития навыков будущего необходимо следить за тем, какие навыки становятся ключевыми в будущем, акцентировать внимание на обучении навыкам, которые будут востребованы в долгосрочной перспективе, таким как навыки работы с данными, цифровая грамотность и управление инновациями. При этом необходимо развивать гибкость и мобильность в карьере. [3.С.203-207]

Креативный лидер будет использовать онлайн-платформы для поиска менторов в компании. Виртуальное менторство предоставит доступ к опыту профессионалов по всему миру, что может быть особенно ценно в мировом контексте. В целом, лидер, играющий активную и позитивную роль, будет способствовать созданию атмосферы, в которой вызовы станут рассматриваться как возможности для роста и развития, а не как препятствия.

Лидерские команды будут заниматься деятельностью, направленной на повышение их собственного уровня развития, и тем самым создадут пространство для развития остальных членов этой культуры. Цифровая трансформация сыграет ключевую роль в успехе компании. Внедрение технологий Интернета вещей, анализа данных и искусственного интеллекта обеспечат не только операционную эффективность, но и улучшение взаимодействия с клиентами через цифровые каналы. Цифровая трансформация станет ключевым фактором для успешной адаптации к современному рынку. Компании, активно внедряющие цифровые технологии, обеспечат себе конкурентные преимущества и улучшат клиентский опыт.

Программы менторства и развития лидерских качеств сыграют важную роль в формировании культуры постоянного обучения.

На современном этапе активно обсуждаются в бизнес-сообществе несколько популярных концепций лидерства и принципов, некоторые из них могут пересекаться с идеями будущего лидерства. Примеры некоторых компаний могут включать следующие концепции [7.С.74-75]:

➤ *Лидерство с целью*: компания Patagonia, известная своим устойчивым подходом к бизнесу, акцентируют внимание на целях, в том числе социальной и экологической ответственности.

➤ *Лидерство с осознанностью*: многие технологические компании в Силиконовой долине и в других местах активно обсуждают принципы осознанного лидерства, в том числе Airbnb и Salesforce. *слуга-лидерство*. Некоторые компании, такие как The Container Store, практикуют принципы слуги-лидерства, где лидер считает себя слугой своей команды.

➤ *Гибкое лидерство*: технологические компании, особенно в сфере разработки программного обеспечения, применяют принципы гибкого лидерства, такие как Spotify и Amazon.

➤ *Инклюзивное лидерств*: компании в различных отраслях уделяют внимание созданию инклюзивных культур, в том числе Microsoft и Accenture.

ВЫВОДЫ

1. Существует мнение, что лидерству нельзя научить. С рождения человек либо наделен чертами лидера, либо нет. На наш взгляд наиболее перспективна другая установка: лидерству можно и нужно учить и учиться.

2. Человековедческий (акмеологический) подход - главное, что характеризует современное организационное лидерство. Человекомерность в деятельности руководителя есть следствие его акмеологической компетентности.

3. В основе организационного лидерства должна лежать не просто технологическая подготовка, но и высокий уровень мотивационного включения руководителя в решение деловых задач.

4. К основным личным качествам эффективных лидеров можно отнести *интеллект, доминантность, активность, уверенность в себе, эмоциональную уравновешенность, креативность, стремление к достижениям, предприимчивость, ответственность, общительность и др.* В формировании и развитии системы профессионально важных характеристик субъекта управленческой деятельности важную роль играют психолого-акмеологические особенности развития лидерских качеств, имеющие неоднозначную, сложную динамику

5. Моделью поведения лидеров будущего станет наставничество, когда руководитель исполняет роль тренера команды. Инновационный лидер «лидер перемен» – тот человек, который превратит организацию в постоянную инновационную среду. Необходимо вырастить последователей, которые не нуждаются в лидере.

6. Принципами будущего лидерства в инновационных компаниях станут: формировать скорее коллективное, чем индивидуальное лидерство в сети; концентрироваться на вертикальном развитии, а не только на горизонтальном; перекладывать на людей большую ответственность за их собственное развитие

7. Чтобы стать лидером XXI века, необходимо выработать политику управления, которая заставит настоящее работать на будущее. Большим прорывом в трансформации развития лидерства могут оказаться не создаваемые техники, а сам процесс взаимодействия в социальных сетях, разрабатываемый для непрерывного внедрения новых методов, которые будут распространяться по всей сети.

8. Лидер будущего должен задать модель поведения своим работникам, в основе которой лежит профессиональная гордость, перестать жить вчерашним днём и освобождаться от того, что не способствует повышению производительности и эффективности, ликвидировать старое в плановом порядке и передать на развитие нового все ресурсы и специалистов.

9. В будущем будет широко использоваться виртуальная реальность, которая предоставляет уникальные возможности для иммерсионного обучения. Виртуальные среды смогут использоваться для тренировки навыков в реалистичных условиях, что особенно актуально в отраслях, требующих высокого уровня симуляции. Профессиональное развитие станет все более динамичным и технологически ориентированным.

10. Инновационным сетям развития лидерства нужно будет увеличить количество концепций, которые они объединяют. Для этого они должны будут выйти за пределы специализирующегося на развитии лидерства сообщества и привлечь к этому процессу сторонних партнеров, способных привнести в него трансформационные инновации.

БИБЛИОГРАФИЯ:

1. Barsukov, K. D. Fenomen liderstva v sovremennoj social'noj sisteme // Molodezhnyj nauchno-tehnicheskij vestnik. 2017. № 1. P. 48-49.
2. Bennis W. On Becoming a Leader. N. Y.: Addison Wesley, 1989 / 1994. P. 65-69
3. Аллаярова Ж. С. Концептуализация природы лидерства как феномена // Известия Томского политехнического университета. -Томск: ТПУ, 2010, Т. 316, № 6. С. 203—207.
4. Джей Р., Моррис С. Лидер и команда. – М.: Феникс, 2002. – 296 с
5. Евтихов О.В. Стратегии и приемы лидерства: теория и практика. СПб.: Речь, 2007. 280с.
6. Лисовский В.Т. Им жить в XXI веке. Политический очерк // Аврора. 1996. № 11-12. С. 74-75
7. Психология лидерства, влияния, власти. Минск: Харвест, 2008. С.256.
8. Юделович, Дж. Лидерство. Дж. Юделович [и др.]. М.: ЭКСМО, 2007. С. 76.

Научный руководитель: Крянгэ Елена, др., конференциар,
Университет Европейских Исследований в Молдове (USEM),
Адрес: ул. Геннадий Яблочкин, 2/1, MD-2069, Кишинэу,
E-mail: elenaceanga77@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v2.85>

CZU: 005.21:339.137(478)

APPLICATION OF PORTER'S FIVE FORCES MODEL TO THE COMPANY SRL "DACIA"

ПРИМЕНЕНИЕ МОДЕЛИ ПЯТИ СИЛ ПОРТЕРА К КОМПАНИИ SRL "DACIA"

**PODARILOVA Anastasia, masterat,
specialitatea: Administrarea Afacerilor**

0009-0006-9365-4012

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,

e-mail autor: podarilovaanastasia@gmail.com

Abstract: This article focuses on analyzing Porter's Five Forces model as an essential tool in strategic management and business competitiveness analysis. Developed by Michael Porter in 1979, this model has remained a relevant and crucial analytical instrument for over half a century. The authors examine the applicability of the model in the modern context of the market economy, substantiating its significance in determining competitive factors and formulating strategic decisions. The aim of the study is to conduct an analysis of the key competitiveness parameters according to Porter's model and apply them to the specific company SRL "Dacia." The authors explore Porter's forces as tools of impact on the company, consider areas of model application, and propose recommendations for enhancing the competitiveness of the enterprise in the market. This article contributes significantly to the study and application of Porter's model in contemporary business analysis and strategic planning practices.

Keywords: Competitiveness, business, market, strategic management, external environment, five competitive forces

JEL CLASSIFICATION:B41

ВВЕДЕНИЕ

Модель «Пять сил Портера»- неотъемлемый инструмент стратегического менеджмента, одна из основополагающих методик анализа конкурентоспособности бизнеса и аналитический инструмент, который не теряет свою актуальность уже практически полвека. Данная модель была разработана в 1979 году в Гарвардской школе бизнеса специалист в области изучения экономической конкуренции, Майклом Портером.

Актуальность концепции Портера остается неизменной, поскольку в эпоху рыночной экономики, изучение такого аспекта, как конкурентоспособность, является одним из наиболее важных для определения жизнеспособности и прибыльности проекта, будь он на стадии инициирования, поддержания или экспансии бизнеса.

Важность модели рыночных сил Портера, так же, как и его актуальность не теряет значимости, ведь концепция применима к любому сектору экономики, дабы понять степень конкуренции на том или ином рынке и повысить долгосрочную прибыльность компании, более того, при помощи данной модели возможно определить привлекательность отрасли, для потенциального инвестирования или входа в нее с собственным бизнесом.

Целью данной статьи является проведение анализа основных параметров конкурентоспособности по Портеру и применение их к изучаемому предприятию SRL "Dacia", который, в свою очередь, является объектом исследования.

Методы исследования: наблюдение, сравнение, синтез.

Задачи исследовательской работы- это, непосредственно, исследование сил Портера - инструментов давления на компанию, рассмотрение областей применения модели, анализ методов, применяемых для изучения конкурентоспособности и разработки рекомендаций предприятию SRL “Dacia”, базируясь на концепции рыночных сил Портера.

ОСНОВНАЯ ЧАСТЬ

Концепция пяти сил Портера подразумевает собой воздействие на предприятие следующих рыночных сил, предопределяющих его конкурентоспособность, а , в качестве следствия, и прибыльность: конкуренция в отрасли, новые игроки, покупатели, поставщики и заменители.

В первую очередь, рассмотрим конкуренцию в отрасли: она связана с насыщенностью той или иной отрасли конкурентами и их способностью негативно воздействовать на предприятие. Данный фактор можно описать следующим образом: «Чем больше количество конкурентов, а также чем больше количество эквивалентных продуктов и услуг у конкурентов, тем меньше сила компании» [https://www.alt-invest.ru/lib/porter_five_forces/]. Таким образом, данный фактор описывает соревновательный аспект внутри отрасли, где каждый из соперников стремится завоевать большую долю влияния на рынке, посредством лучшего качества своего продукта, более доступной цены, инновации, узнаваемости бренда и т.д..

Следующий фактор, рассматриваемый Портером- это появление новых игроков на рынке, в данном случае действует следующее правило: «Чем меньше времени и денег требуется конкуренту, чтобы выйти на рынок, освоится на нем и стать более эффективным конкурентом, тем больше ослаблены позиции устоявшейся на этом рынке компании» [https://www.alt-invest.ru/lib/porter_five_forces/].

Третий фактор- это рыночная сила покупателей, иными словами, как покупатели могут влиять на ценообразование в отрасли, из чего следует, что покупательская сила прямо пропорциональна количеству альтернатив на рынке. В данном случае, факторами влияния выступают количество покупателей по отношению к количеству фирм, степень зависимости потребителя от существующих каналов сбыта, возможность поиска и привлечения компанией новых клиентов, наличие существующих продуктов-заменителей, уникальность продукта и наличие тренда на него.

Четвертый фактор- сила поставщиков, то есть насколько компании в отрасли зависимы от них, насколько легко и быстро они могут найти замену существующим поставщикам, следовательно, чем меньше поставщиков в отрасли- тем большей силой они наделены и способны ставить свои цены и «диктовать свои условия».

Последняя, пятая, сила- появление продуктов заменителей, таким образом товары и услуги, которыми можно заменить продукт исконной компании, представляют собой большую угрозу для нее и вследствие потери потребителей. Следовательно, тот игрок на рынке, товар которого наиболее уникален и, которому нельзя найти альтернативную замену, которая удовлетворит потребность клиента- является наименее уязвимым в отрасли.

Для выявления рисков и возможностей собственного предприятия, а также критериев для дальнейшего сравнения с конкурентами, можно использовать один из наиболее распространенных методов - это проведение SWOT-анализа (анализа сильных и слабых сторон, возможностей и угроз). SWOT-анализ позволяет выявить внутренние и внешние факторы, влияющие на конкурентоспособность предприятия, и определить стратегические направления развития. Кроме того, можно использовать анализ PEST (анализ политических, экономических, социальных, технологических факторов), чтобы оценить внешнюю среду более полно и учитывать широкий спектр влияющих факторов. Анализ Портера проводится для определения позиции, которую компания занимает на рынке и для его проведения следует по отдельности оценить каждую из пяти сил, а далее объединить все полученные данные в единую таблицу, где уже возможно будет увидеть какая из сил несет для компании на сегодняшний день наиболее опасные риски и, куда необходимо направить свои силы, дабы оставаться конкурентоспособным игроком, а какая сила не представляет собой угрозу для жизнеспособности предприятия.

Концепция Портера, как и все остальные имеет свои преимущества и недостатки. Положительными аспектами применения такого метода являются системный подход- модель позволяет систематически и комплексно анализировать различные аспекты конкурентной среды, включая внешние факторы, аспекты внутренней конкурентоспособности и стратегические возможности; простота и доступность для понимания модели широкой аудитории- модель Портера является относительно простой в понимании и применении, что делает ее доступной для широкого круга пользователей, включая менеджеров, консультантов и исследователей; фокус на ключевых факторах, то есть Модель выделяет пять основных сил, оказывающих влияние на конкурентоспособность отрасли, что позволяет сконцентрироваться на наиболее значимых аспектах анализа. Недостатки модели можно выделить следующие: ограниченность- модель может быть недостаточно глубокой и не охватывать все аспекты конкурентной среды; статичность во времени- она предполагает статическое представление рыночных отношений и не учитывает динамику изменений; узконаправленность- модель сосредоточена на анализе сил в рамках отрасли и может не учитывать другие важные факторы, такие как инновации, меняющиеся потребности клиентов или глобальные тренды; субъективность-Оценка воздействия каждой из пяти сил может быть субъективной и зависеть от интерпретации аналитика, что может привести к различным результатам анализа в разных ситуациях. Но несмотря на все положительные и негативные моменты данная модель может дать представление о ситуации и позиции, которую занимает предприятие на рынке и успешно применяется в различных отраслях, а также помогает наметить стратегический план действий компании.

Объектом нашего исследования является вышеупомянутое предприятие SRL “Dacia”- 4* отель расположен в самом центре столицы, в политической и экономической части Кишинева, рядом с Парламентом, Президентурой, Правительством, Министерством Иностранных Дел и Европейской Интеграции, Министерством Юстиции и зданием ООН. Месторасположения отеля находится по адресу Кишинев, ул. 31 августа 1989,135. Номерной фонд гостиницы- 84 гостиничных номера для проживания, 2 конференц-зала на 10 и 20 человек. Также в отеле есть два ресторана: один непосредственно для жильцов, а второй предоставляет услуги обычного ресторана для всех желающих и называется Дечебал. Отель предоставляет своим клиентам: ресепшн 24/24, завтрак – шведский стол, room– service, бизнес–центр, бесплатный интернет WI-FI, сауну, трансфер гостиница - аэропорт-гостиница, комнату хранения багажа, стоянку, вызов такси, услугу wake up call, салон красоты, стирку, химчистку и глажку одежды и т.д.

Таблица 1. Анализ SRL “DACIA” по методике анализа пяти сил Портера

Параметр :	Описание	Направление работ :
Угроза со стороны товаров-заменителей	Низкий уровень угрозы со стороны услуг - заменителей. -SRL “DACIA” является предприятием, предоставляющим услугу ночлега поэтому в данном случае возможно появление новых конкурентов, но не заменителей.	Поддерживать и совершенствовать уникальность товара. Концентрировать все усилия на построении осведомленности об уникальности предложения.
Угрозы внутриотраслевой конкуренции	Высокий уровень внутриотраслевой конкуренции - Рынок компании является высоко конкурентным и перспективным. Отсутствует возможность полного сравнения товаров у разных компаний из-за разнообразия предложений, а так же из-за этого присутствует ограничения в повышении цен.	Проводить постоянный мониторинг предложений конкурентов, стоит так же повысить воспринимаемую ценность товара, развить уникальность продукта. Повышать уровень знания о товаре путем различных рекламных способов.

Угроза со стороны новых конкурентов	Средний уровень со стороны новых индустрия гостеприимствароков. - Дело в том, что открытие отеля – требует больших инвестиций, которыми обладает не каждый, так же из-за большого количества конкурентов на рынке новичкам будет сложно остаться, им нужно будет придумать отличительную черту, снизить максимально цену и вкладывать значительную часть в рекламу.	Проводить постоянный мониторинг появления новых отелей. Повышать уровень знания о товаре. Внедрение различных акций или предложений для привлечения новых клиентов.
Угроза потери текущих клиентов.	Средний уровень потери текущих клиентов. - Существуют менее качественные, но более экономичные варианты, однако, есть так же ценители того, что они могут себе позволить данный отель, показывая уровень своего достатка. Большое количество удовлетворенных гостей говорит о том, что отель старается сделать все возможное, чтобы гостям было удобно и комфортно во время проживания в данном отеле. Так же отелю удалось найти высококвалифицированный персонал, который готов помочь гостям в любое время дня и ночи, что не может не нравиться в свою очередь гостям.	Разработать программы лояльности для часто прибывающих клиентов. Проводить квалификацию персонала для поддержания хорошей репутации и качества услуг. Улучшать и модернизировать предстоящие услуги.
Угроза нестабильности поставщиков.	Низкий уровень нестабильности поставщиков. - Отель выбирает только надежных поставщиков, которые хорошо себя зарекомендовали на рынке и не экономят на таких услугах.	При больших закупках или частом использовании услуг/товаров поставщиков следует провести переговоры о снижении цен, что поможет в итоге снизить стоимость услуг отеля.

Источник: разработано автором по методике powerbranding.ru

Проанализировав, сильные и слабые стороны предприятия, можно выявить, что отель является конкурентоспособным и достаточно важным игроком на рынке HoReCa Молдовы, поскольку достоинства преобладают над недостатками, некоторые из которых, в свою очередь, могут быть нейтрализованы при грамотном менеджменте и распределении финансов, например, политика продвижения, маркетинговые исследования, текучесть кадров и обновление номерного фонда. Предприятия имеет такие важные преимущества над своими конкурентами, как имидж, имя и репутация, которые нарабатывались годами, не менее важный аспект – выгодное расположение в самом центре столицы, что является одним из важнейших критериев для постояльцев. Так же, немаловажным фактором в современном мире является возможность бронировать номера онлайн, и, конечно же, неоспоримым преимуществом будет высококвалифицированный персонал и соблюдение стандартов, в том числе и европейских, что вместе дает возможность отелю оставаться конкурентоспособным на данном рынке. Отелю стоит уделить внимание на возможности своего продукта быть уникальным и лучшим на рынке гостиничного бизнеса в Молдове. В ходе анализа, было выявлено, что конкуренция в данной сфере большая и существуют отели, которые могут предложить более низкие цены, либо же лучшие условия, но за тебе же суммы, в данном случае, стоит предлагать клиентам лучший продукт, для чего менеджменту предприятия необходимо мониторить и отслеживать тенденции отельного бизнеса, как у нас в стране, так и на мировой арене и завоевывать своего клиента тем, что не могут дать другими, например локацией, качеством или, например, чем-то инновационным. В случае с такой силой, как появление новых конкурентов стоит бороться аналогичным образом – предлагать продукт лучше и не давать новым занять свои позиции на рынке. Для сохранения своего, уже существующего клиента, стоит внедрить систему лояльности, что будет повышать, в свою очередь, лояльность клиента к предприятию и ему не придется искать альтернативу. Для привлечения новых необходимо повышать узнаваемость бренда, посредством рекламы, «сарафанного радио» и продвижения в социальных сетях. В случае с поставщиками главным аспектом является качество и своевременная поставка, что в противном случае, отразится и на впечатлениях клиента о компании, поэтому надо грамотно и профессионально налаживать контакты с поставщиками.

ВЫВОД/РЕКОМЕНДАЦИИ

В ходе данной научной работы, был проведен разбор пяти сил Портера и изучен аспект их влияние на то или иное предприятие, а также мы применили данный анализ к изучаемому предприятию и выявили его потенциальные риски. Рекомендации к нашему объекту исследования, исходя из проведенного анализа, могут быть следующие: повышать узнаваемость бренда, совершенствовать свой продукт и, в погоне за более выгодными условиями поставщиков, не снижать качество предоставляемых услуг.

Таким образом, можем сказать, что концепция пяти сил Портера применима к различным отраслям и может помочь предприятию определить потенциальные риски, минимизировать их и разработать стратегический план по развитию своего предприятия.

БИБЛИОГРАФИЯ

1. Алексей Александров. «Что такое пять сил Портера, проведение анализа». Kokoc.com, 30.01.2023, <https://kokoc.com/blog/5-sil-portera/>
2. Altinvest.ru, https://www.alt-invest.ru/lib/porter_five_forces/
3. Анализ отрасли при создании конкурентной стратегии – «5 сил Портера», Artsdelka.ru, <https://artsdelka.ru/pyat-sil-portera#:~:text=Метод%20анализа%20отрасли%20Майкла%20Портера,оценка%20рисков%20при%20запуске%20стартапа.>
4. Николай Большаков. «5 сил Портера: как эта модель анализа пригодится бизнесу». Calltouch.ru, 20.09.2020, <https://www.calltouch.ru/blog/5-sil-portera-kak-eta-model-analiza-prigoditsya-biznesu/>
5. “The Relevance of Porter's Five Forces in Today's Innovative and Changing Business Environment”. SSRN, 07.06.2018, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3192207

6. Яхина А.Я. «Модель пяти конкурентных сил М.Портера». <https://elib.sfu-kras.ru/bitstream/handle/2311/12531/s015-026.pdf?sequence=1>
7. М.Портер. «Конкуренция». 1998г., <http://lib.pnu.edu.ua/elib/local/sk/sk795663.pdf>
8. Герман Хватков. «Как найти угрозы для компании с помощью 5 сил Портера: рассказываем о методике». Skillbox, 13.09.2022, <https://skillbox.ru/media/management/kak-nayti-ugrozy-dlya-kompanii-s-pomoshchyu-5-sil-portera-rasskazyvaem-o-metodike/>

Coordonator științific: DOROGAIA Irina, dr., conf. univ,
0000-0003-4625-8616
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61,
Telefon: + 37369149353
e-mail: irina.dorogaia@mail.ru

În redacția autorilor

Bun de tipar 05.12.2024
Coli editoriale 27,55. Coli de autor 27,65. Coli de tipar 47,25.

Serviciul Editorial-Poligrafic
al Academiei de Studii Economice din Moldova
Chișinău, MD-2005, str. Bănulescu-Bodoni 59.
Tel.: 022-402-910